Evankeliumi Paavalin mukaan

Roomalaiskirje kaikelle kansalle
Kommentaari

Timo Eskola

Uudistettu laitos 2022
e-kirja

Perussannoma / Suomen teologinen instituutti
2003/2022

Sisällys

Esipuhe (2003)
Esipuhe uudistettuun laitokseen (2022)

Johdanto Roomalaiskirjeeseen
1. Kirjoittamisen ajasta ja paikasta
2. Rooma ja Rooman seurakunnat
3. Miksi kirje kirjoitettiin?
4. Kirjeiden kirjoittamisesta
5. Paavali ja rabbiininen puhetaito
6. Kysymys tulkintaparadigmoista
7. Paavalin opetuksen pääpiirteitä
8. Roomalaiskirjeen selittämisestä

Selitys luvuttain:
- Roomalaiskirje 1
- Roomalaiskirje 2
- Roomalaiskirje 3
- Roomalaiskirje 4
- Roomalaiskirje 5
- Roomalaiskirje 6
- Roomalaiskirje 7
- Roomalaiskirje 8
- Roomalaiskirje 9
- Roomalaiskirje 10
- Roomalaiskirje 11
- Roomalaiskirje 12
- Roomalaiskirje 13
- Roomalaiskirje 14
- Roomalaiskirje 15
- Roomalaiskirje 16

Kommentaarin teologinen loppuyhteenveto

Esipuhe (2003)

Roomalaiskirje on Paavalin kirjeiden kruunu. Se on ollut historian kuluessa niin suosittu ja etenkin luterilaisessa opetuksessa niin keskeinen, että kirjeen selittämiseen ryhtyminen on melkoinen haaste. Kommentaarin pitäisi toisaalta pystyä kuvaamaan kirjeen sisältö mahdollisimman hyvin, mikä tietenkin on selitysteoksen tehtävä. Toisaalta sen pitäisi kyetä myös esittämään Paavalin hengellinen sanoma sillä syvällisyydellä, jolla apostoli on kirjoittanut kirjeensä. Mikään kommentaari ei voi näin suuren tehtävän edessä olla täydellinen, mutta toivottavasti selitys voi palvella omalla panoksellaan kuljettaessa tärkeätä päämäärää kohti.

Roomalaiskirjeen selitysteos ei synny yhdessä yössä, vaikka tutkija joutuukin usein viipymään yömyöhään niin tekstien kuin tietokoneenkin äärellä. Paavalin opetus on ollut mielenkiintoni kohteena jo väitöskirjan valmistelun ajoista 1980-luvulta. Monet tutkimukset ovat sen jälkeen keskittyneet nimenomaan Roomalaiskirjeeseen. Muutama vuosi sitten käynnistyivät suunnitelmat kommentaarin kirjoittamista varten. Materiaalin kokoamista varten oli käytännöllistä luennoida koko kirje lävitse Suomen teologisen instituutin luennoilla. Näin syntyi tulevan teoksen runko, jonka varaan lopullinen kommentaari oli mahdollista rakentaa.

Itse selityksissä en ole halunnut jäädä vain vanhojen ratkaisujen puitteisiin. Sen sijaan olen pyrkinyt nostamaan esille aivan uusia piirteitä Paavalin opetuksessa. Tällaisia ovat uusi käsitys ennaltamääräämisestä, predestinaatiosta, ja kärsimyksen eli teodikean ongelmasta. Ne selittävät olennaisella tavalla Paavalin näkemystä vanhurskauttamisesta. Toisaalta olen hakenut uusia suuntia myös Paavalin laki-käsityksen selittämiseen. Juutalaisessa yhteydessä ”lain teot” merkitsivät kansan koko hartauselämää. Jumalanpalvelustakin kutsutaan juutalaisuudessa Israelin työksi. Tämä antaa oivan taustan Paavalin opetuksen ymmärtämiselle.

Paavalin opetuksen ja Roomalaiskirjeen selittäminen on saanut jo jokin aika sitten aikaisemmasta poikkeavat lähtökohdat sen ajan juutalaisuuden tutkimuksesta. Paavali nähdään entistä selvemmin juutalaisena oppineena, joka ammensi jatkuvasti farisealaisesta koulutuksestaan. Roomalaiskirjeen kohdalla tämä näkyy erityisen selvästi. Kysymys Israelista on kirjeen avainteema. Paavali tarkastelee asiaa kunnon kirjanoppineena, perustellen ajatuksensa aina Vanhan testamentin teksteillä. Olen pyrkinyt selittämään kirjeen kokonaisuutta tämän lähtökohdan avulla.

Kirjan kirjoittamisen tekivät mahdolliseksi Suomen teologisen instituutin suomat puitteet, mistä kiitän erityisesti pääsihteeri Eero Junkkaalaa. Haluan lausua lämpimät kiitokset myös rovasti Reijo Huuskoselle Perussanoma Oy:stä kirjan hyväksymisestä kustannusohjelmaan.

Roomalaiskirje on kirje Kristuksesta. Se on evankeliumi Paavalin mukaan. Apostoli tuskin halusi oman persoonansa esille tuloa missään, missä hän julisti hyvää sanomaa. Siksi kirje on parhaimmillaan silloin, kun se saa tuoda esille Israelin Messiaan, syntisten Vapahtajan. Roomalaiskirjeen lukeminen saakin olla yhteistä riemua apostolin kanssa Jumalan valmistamasta pelastuksesta.

Timo Eskola

Esipuhe uudistettuun laitokseen (2022)

Kun kommentaarin kirjoittamisesta on kulunut kaksi vuosikymmentä, on varsin ilmeistä, että Roomalaiskirjeen tutkimuksessa on ehtinyt tapahtua paljon. Raamatuntutkijoiden kesken on käyty keskustelua niin yksityiskohdista kuin Paavalin ajattelun suurista periaatteista. Siksi kommentaarin uudelleen julkaiseminen sellaisenaan ei ollut enää mielekästä. Sen sijaan tarvetta oli täysin uudistetulle laitokselle, jossa kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtuneet tutkimuksen löydöt otetaan huomioon.

Vaikka muutoksia selitetään alempana Johdannossa, yleisesti ottaen voidaan todeta, että juuri Roomalaiskirjeen tulkintaan on kuluneena aikana vaikuttanut muutama keskeinen tekijä. Tätä kirjoitettaessa voidaan lausua muistosanat vastikään kuolleelle kanadalaiselle professorille E.P. Sandersille, joka aikanaan siirsi Paavali-tutkimuksen painopistettä judaistiikan suuntaan. Hän ei suinkaan ollut ainoa, sillä hänen edeltäjänsä – kuten W.D. Davies tai H-J. Schoeps – olivat avanneet uria tuohon suuntaan jo aiemmin. Lisäksi Tübingenissä Uuden testamentin ja judaistiikan laitokset Martin Hengelin ja Peter Stuhlmacherin johdolla ja monien muiden professoreiden ja tutkijoiden tuella olivat tarkastelleet Paavalin opetuksia nimenomaan toisen temppelin juutalaisuuden valossa. Sanders teki näkökulmasta kuitenkin merkittävän lännessä ja aglo-saksisessa tutkimuksessa.

Näin syntyi “Paavali ja laki” -tematiikka, josta on kirjoitettu jo lukuisia tutkimushistorian oppikirjojakin. Aihe on Suomessa merkittävä, koska täällä miltei kymmenen eksegeettiä on kirjoittanut aiheesta tieteen kentällä. Otin näitä näkäaloja huomioon toki jo kommentaarin ensimmäistä laitosta kirjoitettaessa, sillä laaja tutkimukseni *Theodicy and Predestination in Pauline Soteriology* (WUNT, Mohr/Siebeck) oli julkaistu vuonna 1998. Kriittinen kansainvälinen keskustelu Sandersin teoriasta on kuitenkin kasvanut vasta vähitellen. Sen varhaisiin puheenvuoroihin kuuluvat muutamat artikkelini, kuten ”Paul et le Judaïsme du Second Temple. La sotériologie de Paul avant et après E.P. Sanders.” (*Recherches de Science Religieuse 90/3,* 2002). Siitä huolimatta, että Sandersin tekemä näkökulman vaihto oli tärkeä, käänteen jälkeen syntynyt Paavali-tulkinta ei aina ollut kovinkaan hyödyllistä – eikä edes tunnistanut toisen temppelin ajan juutalaisuuden piirteitä tarkasti.

Toinen olennainen muutos koskee sekin juutalaista teologiaa ja Israelin historiaa. Kun tutkijat panivat merkille eksiilin eli pakkosiirtolaisuuden (sekä Assyyria että Babylon) merkityksen niin juutalaisille teologeille kuin Jeesukselle ja Uuden testamentin kirjoittajille, uusi näkökulma alkoi muuttaa myös Paavali-tutkimusta. Näitä näkymiä selittävät teokseni *A Narrative Theology of the New Testament: Exploring the Metanarrative of Exile and Restoration* (WUNT Mohr/Siebeck, 2015) ja muutamaa vuotta aiemmin julkaistu *Uuden testamentin narratiivinen teologia* (Perussanoma). Kirjojen laajat Paavali-osiot on kirjoitettu uuden paradigman näkökulmasta. Tieteellisen keskustelun yksityiskohdat löytyvät ainoastaan edellisestä. Nyt tämän tutkimus-suunnan tuottamat tulokset ovat antaneet materiaalia myös kommentaarin kirjoittamiseen.

Olen kiitollinen Perussanoma Oy:n edustajille, jotka antoivat luvan uudistetun laitoksen toteuttamiselle Suomen teologisen instituutin kanssa, ja kiitän myös instituutin pääsihteeriä Santeri Marjokorpea e-kirjan julkaisemisesta. Koska kirjamuotoisen kommentaarin uudelle laitokselle ei ollut tarvetta, julkaiseminen päätettiin toteuttaa kaikkien saatavilla olevan e-kirjan muodossa. Näin teos palvelee samalla teologisen instituutin työtä ja – näin henkilökohtaisesti sanottuna – satoja takavuosien oppilaitani, joita yhä muistelen lämmöllä.

Timo Eskola

Johdanto Roomalaiskirjeeseen

Roomalaiskirje on ehdottomasti Paavalin pääkirje. Sen asemaa voidaan selittää monella tavalla. Sitä on pidetty merkittävänä etenkin kirjeen sisällön perusteella. Luterilaisessa perinteessä kirje on ollut uskonvanhurskauden opettaja. Juuri sen perusteella kristillisessä julistuksessa on säilynyt sanoma jumalattoman vanhurskauttamisesta. Kun Luther löysi uskonpuhdistuksen alkuvuosina Paavalin, hän innostui niin Roomalaiskirjeestä kuin Galatalaiskirjeestä. Sen jälkeen apostolin pelastusoppi on ollut protestanttien sydäntä lähellä siitä huolimatta, että 1800-luvulta lähtien Euroopassa alkoi uuskantilaisen filosofian johdosta irtautuminen tästä perinteestä. Uskonpuhdistus, jatkuva reformaatio, on kuitenkin kirkon tärkeä tehtävä. Se ei onnistu ilman syvällistä Roomalaiskirjeen tuntemista.

Nyt käsillä oleva Suomen teologisen instituutin internet-kommentaari perustuu aikaisempaan kommentaariini *Evankeliumi Paavalin mukaan* (Perussanoma 2003). Loppuunmyyty teos korvataan tällä vapaasti luettavissa olevalla e-kirjalla. Vuosien varrella jotain on myös muuttunut. Roomalaiskirjeen teologisen selittämisen perusteet ovat vajaan parinkymmenen vuoden aikana tarkentuneet. Siksi selitysteoksen sisältö on monessa kohden uudistunut ja ajankohtaistunut, vaikka itse jakeiden selittäminen (usein alkukielistä tekstiä avaten) onkin suurelta osalta pysynyt ennallaan. Teologisten muutosten ja tulkintaparadigmojen vaihtumista selitetään jäljempänä tarkemmin.

Roomalaiskirje on erityisen tärkeä myös Paavalin oman elämäntyön kannalta. Pieni katsaus historiaan on aina tarpeellinen taustatietona kirjeen ymmärtämiselle. Kirjeen loppupuolelta käy ilmi, että Paavali on kirjettä sanellessaan elämänsä merkittävässä taitekohdassa. Hänen työnsä Aasiassa ja Akhaiassa on päättymässä. Seurakunnat ovat vakiintuneet ja itsenäistyneet. Apostolin on aika lähteä eteenpäin. Paavali havittelee Rooman kautta aivan uusia matkoja Espanjan suuntaan. Ensin hänen täytyy kuitenkin käydä Jerusalemissa pitämässä yllä suhteita suuriin apostoleihin, ja viemässä seurakunnalle lähetysmailta kerätty avustus. Tässä tilanteessa Paavali kirjoittaa suuren kirjeensä, ja perustelee sen avulla Jumalan pelastavan työn merkitystä kaikille kansoille – myös pakanoille. Siksi hän on käyttänyt kirjeen kirjoittamiseen erityisen paljon aikaa ja energiaa.

1. Kirjoittamisen ajasta ja paikasta

Kirjeen kirjoittamisajankohdan ja kirjoituspaikan selvittäminen on usein melkoista salapoliisin työtä. Koska aivan tarkkoja tietoja ei Uudesta testamentista löydy, nämä seikat on pääteltävä pienempien viitteiden avulla. Tämä yksityiskohtien metsästäminen jää aina vajaaksi, mutta jotain kyseisistä asioista voidaan sentään tutkimuksen perusteella sanoa.

Ensinnäkin on varsin selvää, että Paavali on ollut kolmannella lähetysmatkallaan. Kirjeestä käy lisäksi ilmi, että hän on pian lähdössä Jerusalemiin. Hän vie Jerusalemin köyhälle seurakunnalle pakanaseurakuntien keräämän avustuksen (Room. 15:25). Apostolien tekojen perustella tiedetään, että Paavali vietti matkansa loppuvaiheessa kolme kuukautta Kreikassa (Ap.t. 20:3). Tällä perusteella voidaan arvioida, että Paavali on jo ylittänyt salmen, kulkenut ohi Makedonian, ja on Akhaian maakunnassa.

Roomalaiskirjeen lopussa Paavali kertoo asuvansa Gaiuksen kodissa. Jos tätä Gaiusta voidaan pitää samana henkilönä, jonka Apostolien tekojen kirjoittaja esittelee Titius Justuksen nimellä, kirjoittamisen paikka alkaa tarkentua. Paavali asui nimittäin Korintissa Titiuksen talossa. ”Hän lähti heidän luotaan ja asettui Titius Justus –nimisen jumalaapelkäävän miehen taloon, joka oli aivan synagogan vieressä.” (Ap.t. 18:7). Gaiuksen henkilö ei kuitenkaan ole varma. Korintissa Paavalin kanssa näyttää olleen lisäksi ainakin kaksi tunnistettavaa henkilöä, rakas oppilas Timoteus ja hänen ystävänsä Sopatros/ Sosipatros (Ap.t. 20:4). Heidät mainitaan myös Roomalaiskirjeen lähettäjien joukossa (Room. 16:21). Lisäksi he seurasivat Paavalia Jerusalemiin.

Korinttiin viittaa myös se seikka, että kirjeen todennäköinen kuljettaja on ”suosituskirjeen” turvin (Room. 16:1-2) matkaan lähtevä Foibe. Hän oli Korintin itäisen satamakaupungin Kenkrean

seurakunnan diakoni. Alueen työntekijöiden joukosta juuri hänet oli valittu kuljettamaan Paavalin tärkeä kirje Roomaan – tai ainakin hän oli sopivasti käytettävissä, mikäli hän oli muissa tehtävissä matkalla pääkaupunkiin.

Tällaisten viitteiden perusteella voidaan ajatella, että Paavali kirjoitti kirjeen Korintissa. Kirjoittamisen ajankohtaa ei kuitenkaan ole aivan helppo määritellä. Paavalin matkojen ajoittamisesta ei ole yksimielisyyttä tutkijoiden kesken. Niin sanotun myöhäisen ajoituksen mukaan Paavali olisi asunut Efesoksessa vuosien 54 ja 57 välisen ajan. Makedoniaan siirtyminen olisi tapahtunut tämän jälkeen, ja Korintissa Paavali olisi ollut siten vuonna 58. Jerusalemiin saapuminen ajoittuisi silloin lähinnä vuoteen 59.

Varhaisemman ajoituksen mukaan vuosia lasketaan Jerusalemissa asuneiden roomalaisten vallanpitäjien mukaan. Paavali vangittiin maaherra Felixin aikana. Hän oli vangittuna ilmeisesti jopa kahden vuoden ajan (Ap.t. 24:27). Kun Felixin tilalle tuli Porcius Festus, Paavalin asia otettiin uudelleen esille, ja hän pääsi Agrippan eteen. Milloin Festus astui virkaansa? Siitä ei ole täyttä varmuutta. Jos aikataulua lasketaan historioitsija Josefuksen tietojen mukaan, se olisi tapahtunut keisari Neron toisena hallitusvuotena, eli lähinnä vuonna 56. Paavalin vangitsemisen olisi silloin pitänyt tapahtua jo vuonna 54 tai 55. Paavalin kolmannen lähetysmatkan ajoittamiselle jäisi silloin melko lyhyt ajanjakso.

Saattaa kuitenkin olla, että Josefuksen arvio oli epätarkka, ja Festus astui todellisuudessa virkaansa vasta 59. Hänen virkakautensa oli näin oletettua lyhyempi, koska hänet syrjäytettiin vuonna 62. Paavali olisi tämän hieman varhaisemman ajoituksen mukaan vangittu vuonna 57 tai 58. Tämän laskutavan mukaan hänen on täytynyt asua Korintissa edellisenä talvena. Apostolien tekojen mukaan hän lähti Korintista yllä mainitulle matkalle pääsiäisen aikoihin, ja pyrki Jerusalemiin helluntaiksi (Ap.t. 20:6, 16). Roomalaiskirje olisi tässä tapauksessa kirjoitettu Korintissa edellistä arviota hieman aiemmin, jompana kumpana talvena vuosien 56-58 aikana.

2. Rooma ja Rooman seurakunnat

Roomalaiskirje on kirjoitettu seurakunnalle, jossa Paavali ei ollut koskaan vieraillut. Seurakunta oli syntynyt ilman Paavalin työtä, mahdollisesti jopa kolmattakymmentä vuotta ennen Roomalaiskirjeen kirjoittamisaikaa. Kristuksen evankeliumi oli tullut Roomaan sekä julistajien että tavallisten uskovien mukana jo pian ensimmäisen helluntaijuhlan jälkeen. Se johtui siitä, että Jerusalem oli juutalaisille kaiken keskipiste. Roomasta asti käytiin suurissa juhlissa temppelissä. Apostolien teoissa luetellaan varhaisen kristillisyyden tärkeinä paikkoina myös Rooma (Ap.t. 2:10). Lisäksi Syyrian Antiokian yhteydet Roomaan olivat tuona aikana tunnetut. Siellähän oli seurakunta, josta Paavali oli lähetetty lähetysmatkoilleen.

Rooman kristillisyys oli syntynyt muiden paikkakuntien tapaan synagogien ympärille. Suuri osa kristityistä oli pitkään syntyperältään juutalaisia. Tosin alusta lähtien myös pakanuudesta kääntyneet oli hyväksytty seurakuntaan. Roomassa asuikin Pompeiuksen valloitusretkistä lähtien suuri joukko juutalaisia. Heidät oli valloituksen jälkeen kuljetettu kaupunkiin orjiksi vuonna 62 eKr. Juutalaisia oli Roomassa niin paljon, että vallanpitäjät joutuivat ottamaan heidät monella tapaa huomioon. Esimerkiksi Tiberiuksen aikana, vuonna 19 jKr. Roomasta karkotettiin paljon juutalaisia, koska heidän uskontoaan alettiin pitää liian houkuttelevana ja siten vaarallisena yhteiskunnalle. Ihmisen kokonaismäärä ei kuitenkaan pienentynyt pitkäksi aikaa. Cassius Dio kertoo, että Claudiuksen aikana (vuonna 41 jKr.) alettiin jo rajoittaa juutalaisten kokoontumisoikeutta heidän suuren määränsä takia. Tutkijoiden mukaan Roomassa asui Paavalin kirjeen kirjoittamisen aikoihin 40.000 – 50.000 juutalaista. Osa heistä oli vieläkin orjia, mutta monet jo vapautettuja.

Suetoniuksen kirjoituksissa on kuuluisa kohta, jonka mukaan Claudius olisi vuonna 49 karkottanut Roomasta monia juutalaisia. Syynä olivat ”jatkuvat levottomuudet erään Khrestuksen johtamana”. (Suetonius, *Claudius*, 25.4.). Tästä on päätelty, että synagogien toiminnassa oli syntynyt häiriöitä uuden evankeliumin takia. Täysin varmana tätäkään tietoa ei kylläkään voi pitää.

Joka tapauksessa juutalaisten johtohenkilöiden ja samalla monien kristittyjen pako Roomasta oli selviö.

Claudiuksen suorittamalla karkoituksella on suuri merkitys Roomalaiskirjeen tulkinnalle. Aiemmin juutalaiskristittyjen johtamat seurakunnat olivat tässä vaiheessa muuttuneet siten, että pakanuudesta kääntyneiden osuus oli hallitseva. Samalla kristillisyyden luonne muuttui. Vanhan testamentin ja Israelin historian merkitys on ymmärrettävistä syistä heikentynyt. Vaikka seurakunnissa epäilemättä luettiin yhä profeetallisia kirjoituksia, Paavalin kehoitukset lukemaan niitä entistä enemmän ovat olleet tarpeellisia. Samasta syystä apostolin oli välttämätöntä selittää kirjeessään juutalaisten historiaa ja Jumalan pelastushistorian tärkeyttä.

Karkoituksien aikana Rooman seurakunnan juutalaiskristityt työntekijät Aquila ja Prisca olivat joutuneet lähtemään kaupungista (Ap.t. 18:2). Tällä pariskunnalla näyttää olleen kaikkein läheisin suhde Paavaliin. Muutettuaan Korinttiin he olivat tavanneet hänet ja työskennelleet hänen kanssaan siellä ja Aasiassa (Ap.t. 18:1–3,18). Roomaan Aquila ja Prisca ovat päässeet palaamaan viimeistään vuonna 54 Claudiuksen kuoltua. Roomalaiskirjeessä tapaammekin heidät seurakunnan työntekijöinä ja Paavalin läheisinä ystävinä, jotka ovat henkensäkin uhalla puolustaneet Paavalia (16:4). He ovat olleet keskeisiä henkilöitä Rooman seurakunnassa ja heidän kotinsa on toiminut seurakunnan yhtenä kotikirkkona (16:3–5). Seurakuntiin kuului myös muita Paavalin ystäviä. Andronikos ja Junia olivat olleet hänen kanssaan evankeliumin tähden vankilassa. Epainetos taas oli ensimmäinen kristityksi kääntynyt Aasiassa. Urbanus puolestaan oli Paavalin työtoveri.

Monet roomalaiset kristityt elivät yhä lähellä synagogaa. On mahdollista, että toisinaan kokoonnuttiin synagogassa, toisinaan jossain muualla. Kaikki kaupungin juutalaiset eivät kuitenkaan ole missään nimessä kääntyneet uuteen uskoon. Siksi ehtoollista on kokoonnuttu viettämään muihin tiloihin. Roomalaiskirjeen lopun perusteella voidaan sanoa, että kaupungin ”seurakunta” koostui itse asiassa pienistä kotikirkoista (Room 16:5). Ne lienevät kokoontuneet enemmän tai vähemmän salaa.

Osa kotikirkoista saattoi olla kokonaan juutalaiskristillisiä. Osa koostui ehkä pelkästään pakanakristityistä. Ja yhteisiäkin seurakuntia varmasti oli. Jotain ongelmaa kaupungissa on kuitenkin ollut juutalaiskristittyjen ja pakanakristittyjen kesken. Paavali ei olisi muuten kirjoittanut niin vakavaan sävyyn heille uskovien välisestä yhteydestä ja ”heikkojen” huomioon ottamisesta. Kuten myöhemmin käydään tarkemmin läpi, juutalaiskristittyjen paluu Roomaan Claudiuksen pakotteiden päätyttyä ei näytä tapahtuneen ilman vaikeuksia.

3. Miksi kirje kirjoitettiin?

Roomalaiskirjeen kirjoittamisen syistä on esitetty monta erilaista teoriaa. Perinteisin selitys on ollut se, että kirje on Paavalin opetuksen ja teologian näyttävä yleisesitys. Sitä on pidetty eräänlaisena Paavalin dogmatiikkana, kristillisen opin oppikirjana. Tällaista näkemystä voi perustella tietenkin kirjeen syvällisen sanoman avulla. Roomalaiskirje sisältää kyllä Paavalin opetuksen ihmisestä, Jumalasta, Kristuksesta, Pyhästä Hengestä ja vanhurskauttamisesta – puhumattakaan monista muista aiheista.

Kirje ei kuitenkaan taida olla oppikirjan muotoinen. Sitä ei ole kirjoitettu pelkäksi opin esitykseksi. Paavalin opetus näyttää pikemminkin koskevan sitä, miten evankeliumi lahjoitetaan samalla tavalla niin juutalaisille kuin kreikkalaisille. Hän pohtii loputtomasti sitä, miksi kaikki juutalaiset eivät ottaneet vastaan Israelin Messiasta. Tämä johti hänet selittämään Jumalan pelastussuunnitelmaa ja todellisen Israelin tai ”sydämen juutalaisuuden” luonnetta. Kuuluuhan evankeliumi jo Vanhan testamentin perusteella myös pakanakansoille. Saattaa siis olla, että tietyt käytännön kysymykset johtivat Paavalin kirjoittamaan mitä syvällisintä opetusta, ja kirjeestä sattui sen tähden muodostumaan todellinen uskonopin pääteos.

Toiseksi on sanottu, että Roomalaiskirje olisi Paavalin opetuksen puolustus, apologia. Monet ajattelevat, että hänen piti yrittää perustella oman työnsä päämäärät Rooman uskoville. Hänhän oli matkustamassa kaupunkiin, ja monet työn vastustajat olivat levittäneet hänestä pahoja juoruja.

Paavalin sanomaa ei pidetty aina oikeana evankeliumina. Hänen sanottiin myös turmelevan Vanhan testamentin perinteen ja kieltävän Jumalan lain. Tällaisiakin aiheita nousee kyllä kirjeessä esille, mutta sitä ei ilmeisesti ole kirjoitettu vain näiden päämäärien mukaan. Paavali nimittäin kirjoittaa paljon laajemmistakin asioista. Hän selittää koko pakanalähetyksen periaatteita. Hän ottaa hyvin teoreettisesti esille sitä, miten kaikki Aadamin jälkeläiset tarvitsevat evankeliumia.

Kysymys juutalaisten asemasta oli merkittävä. Joidenkin mielestä Roomalaiskirje käsitteleekin nimenomaan juutalaisten pelastumisen ongelmaa. Tämäkin näkökulma on eräässä mielessä oikea. Juuri polttava kysymys siitä, millä perusteella syntinen pelastuu, asetti juutalaiset yllättävään asemaan Jumalan pelastushistoriassa. Roomalaiskirjeen suuri tuska on siinä, että kaikki juutalaiset eivät ottaneet vastaan omaa Messiastaan. Paavali selittää kohta kohdalta, miten Jumala on aina koonnut todellista Israelia armon evankeliumilla. Kansasta on kuitenkin jokaisessa sukupolvessa pelastunut vain jäännös. Siksi evankeliumi on myös Paavalin aikana ainoa tie juutalaisten pelastumiseen.

Koska kysymys juutalaisista oli olennaisen tärkeä Jerusalemissa, jotkut ovat arvioineet, että Roomalaiskirje olisikin kirjoitettu yhtä suurella tarmolla Jerusalemia kuin Roomaa varten. Paavalihan oli lähdössä pyhään kaupunkiin, ja hänen tarkoituksensa oli keskustella siellä jälleen kerran evankeliumistaan nimekkäiden apostolien kanssa. Kirje voi osaltaan olla siten Jerusalemin käynnin valmistelua. Vaikka sitä ei ehdittäisi lukea Jerusalemissa ennen Paavalin saapumista, hän voisi kuitenkin käsitellä samoja asioita kuin tässä kirjeessä.

Toisaalta on kuitenkin ilmeistä, että juutalaiskristittyjen ja pakanakristittyjen väliset jännitteet eivät olleet niin suuri ongelma Jerusalemissa kuin Roomassa. Siksi Roomaa ei saa unohtaa kirjeen tulkinnassa. Kirjeen asetelma kuvaakin jotain olennaista noiden kahden tärkeän ryhmän välisistä suhteista. Koska Claudius oli karkoitttanut Roomasta juutalaisten kanssa suurehkon määrän juutalaiskristittyjä, kuten edellä todettiin, valtaosa 50-luvun kristityistä Roomassa tuli pakanataustasta. On täysin mahdollista, että tällainen uusi tilanne on tulkittu hengellisesti. Onko Jumala nyt hylännyt lupauksen kansan? Onko etnisyydestä vapaa universaali Kristus-usko tullut Vanhan testamentin Jumalan kansan tilalle? Tuollaisessa tilanteessa Roomaan myöhemmin 50-luvun lopulla palanneet juutalaiskristityt olisivat epäilemättä joutuneet hankalaan asemaan.

Kirjettä kirjoitettaessa vuoden 57 paikkeilla paluu oli kyllä jo alkanut. Claudius oli kuollut ja Rooman politiikka keskittyi toisenlaisiin aiheisiin. Kirjeen saajien esittely Roomalaiskirjeen viimeisessä luvussa osoittaa, että Roomassa asui tuohon aikaan suuri määrä Kristukseen uskovia juutalaisia. He olivat etenkin niiden perheiden jälkeläisiä, jotka oli tuotu valloitussotien jälkeen kaupunkiin orjina. Kirjeessä on siten vahvasti sielunhoidollinen näkökulma. Paavali halusi auttaa seurakuntaa sen ongelmissa. Erityisesti hankaluuksia näyttää tuottaneen suhtautuminen juutalaiskristittyihin ja heidän tapoihinsa.

Ei ihme, että Paavali taiteilee kirjeessä kahden vahvan tahon välillä. Toisaalla ovat kiivaat judaistit, jotka yrittivät eri paikkakunnilla tehdä apostolin työn turhaksi. Toisaalla olivat Kristuksen löytäneet juutalaiset ja pakanat, jotka pohtivat suhdettaan vanhaan liittoon. Yhtäältä Paavali muistuttaa, että kaikki ovat “samassa asemassa” Jumalan edessä. Toisaalta hän kuitenkin muistuttaa, että Jumala on antanut lupauksensa ja profeetallisen sanomansa nimenomaan valitun kansan välityksellä. Kristuksen armon löytäneet ihmiset eivät saa halveksia etnisesti juutalaisten kristittyjen ainutlaatuista historiaa.

Roomalaiskirje on lisäksi myös lähetystyön kirje. Kuten edellä on todettu, Paavali suunnitteli uusien lähetysmatkojen järjestämistä. Vanhoilla alueilla sana oli jo viety eteenpäin. Seurakunnat olivat itsenäisiä ja evankeliumi levisi niistä nopeasti myös uusiin kaupunkeihin. Paavali halusi tavoittaa uusia provinsseja. Siksi hänen silmissään väikkyi Espanja. Kirje on siis samalla diplomaattinen kirje, jonka avulla Paavali rakentaa yhteyttä Roomaan. Hän toki tuntee sieltä monia läheisiä kristittyjä. Uusien lähetysmatkojen tueksi hän tarvitsee kuitenkin laajat joukot. Siksi Paavali haluaa kirjeensä avulla luoda yhteydet Rooman kristittyihin, jotta he varustaisivat hänet Espanjassa tehtävään työhön.

Kirjeellä ei siten ole vain yhtä päämäärää. Siinä on monia erilaisia piirteitä, ja se palvelee montaa eri tarkoitusta. Roomalaiskirje onkin aivan erityinen aarreaitta Raamatun lukijalle. Siinä

riittää opetusta ja teemoja vaikka kuinka monen näkökulman avaamiseen. Se opettaa uskonoppia, mutta se kertoo myös seurakuntien elämästä. Sen avulla voi pohtia niin pahan ongelmaa kuin armolahjojakin. Varsin hienolla tavalla se päästää meidät katsomaan myös Paavalin oman elämän suurta taitekohtaa, ja opettaa meille hänen apostolintyönsä uskollisesta kutsumuksesta.

4. Kirjeiden kirjoittamisesta

Antiikin aikana kirjeet saneltiin. Paavali saneli Roomalaiskirjeen Tertiukselle, joka näyttää olleen ammattitaitoinen kirjuri (Room. 16:22). Hän on osannut kirjoittaa hyvin, mikä ei tuohon aikaan tietenkään ollut aivan tavallista. Lisäksi hänellä on ollut kirjoittamiseen välineet. On syytä myös muistaa, että papyrus oli tavalliselle ihmiselle perin kallista. Pitkän kirjeen kirjoittaminen oli seurakunnalta tai joltain Paavalin tukijalta merkkiteko: sen edellytyksenä oli merkittävä lahjoitus tarvikkeiden hankkimista varten.

Koska kirje on saneltu, sen kirjoittaminen on kestänyt kauan. Tämä täytyy ottaa huomioon kirjettä luettaessa. Jos Paavalin ajatukset vaikuttavat tiiviiltä, on syytä muistaa, että hänellä oli lauseiden välissä yllin kyllin aikaa miettiä, mitä hän sanoisi seuraavaksi. Länsimaiseen median tuottamaan tekstiin tottuneen lukijan mielestä apostolin ajatus näyttää toisinaan hyppivän liikaakin asiasta toiseen. Hitaan sanelun aikana Paavalin mieleen ehti juolahtaa monia uusia asioita – jotka ammattimiehen mielestä tietenkin kaikki liittyivät aiheeseen, ja ne oli aivan pakko laittaa esille. Yllättävän hyvin Paavali kuitenkin palaa aina pääaiheeseen, ja vie asiaansa määrätietoisesti eteenpäin.

Siispä Roomalaiskirjettä pitää lukea hitaasti. Myös lukijan on syytä pysähtyä lauseen jälkeen miettimään, mitä on sanottu. Jos Paavali lainaa jossain välillä Vanhan testamentin kohtaa, se on meidänkin syytä etsiä käsille, jotta näkisimme, mitä apostoli yrittää perusteluidensa avulla sanoa. Tämä onnistuu helposti selitysteoksen avulla, koska tässä jokaisen jakeen kohdalla pysähdytään erikseen, ja lauseiden taustaa selitetään olennaisen lisätiedon avulla.

Kirjoitetun ja puhutun sanan välinen suhde oli tuohon aikaan erilainen kuin nykyään. Puhuttuun sanaan luotettiin silloin enemmän, koska puhuja tunnettiin. Kirjoitettu teksti saattoi olla kenen tahansa kyhäämä. Puhuja takasi sanojensa sisällön. Kirjoittaessaan korinttilaisille pelastavan evankeliumin tärkeydestä Paavali muistutti: ”annoin teille tiedoksi tämän, minkä itse olin saanut vastaanottaa” (1. Kor. 15:3). Evankeliumi oli kerrottu ihmiseltä ihmiselle. Kirjeessä Timoteukselle puolestaan muistutetaan: ”Pidä sinä kiinni siitä, minkä olet oppinut. Sinähän olet siitä varma, koska tiedät, keiltä olet sen oppinut.” (2. Tim. 3:14). Kirjeellä oli tuollaisessa kulttuurissa hieman toisenlainen asema. Sen auktoriteetti ja aitous piti erikseen varmistaa.

Suullisen perimätiedon kaudella ihmiset olivat tottuneet painamaan muistiinsa suorastaan suunnattoman määrän asioita. Paavalikin lainaa Vanhaa testamenttia usein suoraan muistista ja käyttäen hyväkseen monia eri kohtia. Kirjanoppineena hän lienee osannut Vanhan testamentin käytännöllisesti katsoen ulkoa. Myös monet juutalaiskristityt lukijat saattoivat helposti seurata Paavalin opetusta Roomalaiskirjeessä, koska kirjoituksista otetut lainaukset olivat heille tuttuja.

Paavalikin osasi toki kirjoittaa. Moniin kirjeisiinsä hän on lisännyt omakätisen ”puumerkin” kirjeen aitouden vakuudeksi (ks. esim. Gal. 6:11). Oliko Paavali sitten kokonaan oman tekstinsä takana, koskapa hän ei itse kirjoittanut tekstiä? Joissain tapauksissa nimittäin kirjeen kirjoittaja kirjoitti varsinaisen kirjeen puhtaaksi vain tiettyjen pääajatusten perusteella. Olisiko Tertius kirjoittanut osan Paavalin Roomalaiskirjeestä? Se ei näytä todennäköiseltä. Kirje on niin tiivis ja niin puheenomainen, että se on saneltu lause lauseelta. Edes pieniä virheitä, kuten avoimeksi jääneitä lauseita, ei ole korjattu, vaan kirje on jätetty sellaiseksi kuin se ensimmäisellä sanelulla muodostui.

Puhutun sanan arvostamisesta seurasi kuitenkin se, että kirjeen luotettavuus ei ollut täydellinen. Kirjeessä piti usein olla kirjoittajan puumerkki, tai sen aitous piti todistaa muilla keinoin. Yleensä luotettavuuden takaajana oli kirjeen tuoja. Roomalaiskirjeen lopusta löytyykin lyhyt suosituskirje Foibelle, joka oli Korintin satamakaupungin Kenkrean seurakunnan diakoni. Hän oli tällä kertaa

Paavalin sanansaattaja. Luotettavana henkilönä hän kykeni viemään kirjeen Roomaan, jossa se luettiin seurakunnalle jumalanpalveluksessa. Näin kirjoitetusta sanasta tuli puhuttua sanaa, ja puhuja tunnettiin.

Koska seurakunnan varsinainen opetus tapahtui suullisesti, kirjeet olivat usein perin käytännöllisiä. Tämä nähdään myös Paavalin kirjeistä. Useimmat hänen kirjeistään käsittelevät seurakuntien ajankohtaisia ongelmia. Roomalaiskirje on laajentunut tästä. Vaikka senkin taustalla on monta ajankohtaista aihetta, kuten edellä nähtiin, se on paisunut perusteelliseksi teologiseksi selvitykseksi pelastuksen perusteista. Siksi Roomalaiskirje lähenee opetuskirjettä, tai on oikeastaan sellaisen malliesimerkki tulevia polvia ajatellen. Toki esimerkiksi Heprealaiskirje tarjoaa hyvän esimerkin sellaisesta kirjeestä samalta ajalta.

5. Paavali ja rabbiininen puhetaito

Itse kirjeen sanelu on puhetaidon, retoriikan, mestarinäyte. Kirjeeseen perehtyminen osoittaa, että Paavali käyttää siinä jatkuvasti rabbiinisen opetuksen tärkeimpiä periaatteita. Osa näistä periaatteista löytyy jo Vanhasta testamentista. Usein on kyse uudesta tulkinnasta, jonka kirjoittaja antaa. Monesta Vanhan testamentin kohdasta nähdään, miten kirjoittaja – vaikkapa profeetta tai historiakirjan kirjoittaja – antoi vanhalle perinteelle uuden merkityksen.

Yksi rohkeimpia esimerkkejä on Jeremian tapa nähdä temppelin kaikkeinpyhimmässä olleen liitonarkun uusi merkitys: ”Kun te tämän jälkeen lisäännytte ja täytätte maan, ei kukaan kysy: ’Missä on Herran liitonarkku?’ Se ei tule enää kenenkään mieleen, sitä ei muisteta eikä kaivata eikä uutta enää tehdä. Silloin Jerusalemia kutsutaan Herran valtaistuimeksi. Kaikki kansat kokoontuvat Jerusalemiin palvelemaan Herraa eivätkä kulje enää pahan ja paatuneen sydämensä mukaan.” (Jer. 3:16-17). Paavali osoittaa samanlaista rohkeutta Vanhan testamentin tulkinnassa. Hän soveltaa kirjoitusten kohtia jatkuvasti Kristukseen, ja näyttää näin tekstien oikean merkityksen.

Vanhan testamentin ajalta löytyykin jo sellaisia tulkinnan periaatteita, joissa tietylle tekstille annetaan uusi hengellinen merkitys. Esimerkiksi Jeremia käytti Vanhan testamentin lakisäädöksiä Israelin hengellisen aseman kuvaamiseen (”Israel kuului Herralle niin kuin pellon ensi sato.” Jer. 2:3; ajatus, jota Paavalikin käytti, Room. 11:16; 15: 16). Teksti saatettiin siirtää myös uuteen asiayhteyteen, kontekstiin. Silloin se sai uusia vivahteita. Paavali siirtää kaikki käyttämänsä lainaukset siihen tilanteeseen, jossa Israelin Messias on saapunut maan päälle. Tekstin aikaisempi merkitys saatettiin myös muuttaa. Paavali liittää monta kertaa suoraan Kristukseen sellaisen Vanhan testamentin kohdan, joka alun perin puhuu Jumalasta.

Rabbien opetuksessa puhetaidon periaatteet määriteltiin suoranaisiksi säännöiksi. Jo Paavali näyttää tunteneen näitä, joten monet niistä on kehitetty jo kauan ennen hänen aikaansa. Esimerkiksi rabbi Hillelillä sanottiin olleen seitsemän sääntöä (*middoth*). Rabbi Ismaelilla niitä oli kolmetoista, ja rabbi Elieserillä myöhemmin jo kolmekymmentäkaksi. Seuraavassa eräitä tärkeimmistä, joita Paavalikin käytti.

a. Päättely vähäisemmästä merkittävämpään (*kal wa-homer*). Juutalaisessa ajattelussa arvoasteikot ja hierarkiat olivat melko tärkeitä. Siksi he tekivät johtopäätöksiä vertaillen asioita keskenään. Jos jokin oli totta jo vähäisen asian kohdalla, paljon enemmän sen oli totta merkittävän asian kohdalla. Paavalikin käyttää ”paljon enemmän” –perustetta (*polloo mallon*) usein. Siinä voidaan nähdä asioiden suhde myönteisenä, tai myös vastakohtana. Vastakohtina ne ovat esimerkiksi Roomalaiskirjeen viidennessä luvussa, missä Aadamin rikkomus ja Kristuksen sovitustyö asetetaan toisiaan vastaan: ”Yhden ainoan ihmisen rikkomus on tosin tuottanut kaikille kuoleman, mutta vielä paljon runsaammin ovat Jumalan armo ja hänen lahjansa tulleet yhden ainoan ihmisen, Jeesuksen Kristuksen ansiosta kaikkien osaksi.” (Room. 5:15).

b. Vastaavien ilmausten vertailu (*gezerah shavah*). Rabbit vertailivat myös raamatunkohtia keskenään. Yksinkertaisena lähtökohtana oli se, että yksi kohta voi valaista toisen kohdan merkitystä. Esimerkiksi saman sanan esiintyminen kahdessa eri kohdassa oli todiste siitä, että kohdat kuuluivat yhteen ja selittivät toisiaan. Paavali käytti paljon tätä periaatetta, sillä hän yhdisteli

Vanhan testamentin lainauksissaan usein montaa eri kohtaa. Myös saman kaltainen asiayhteys, konteksti, oikeutti kahden eri kohdan rinnastamisen.

c. Päättely yhden jakeen perusteella (*binjan av mi-katuv ehad*). Tietysti myös jakeessa esiintyvä ajatus sinänsä oikeutti johtopäätösten tekemiseen. Rabbit tunsivat yhden jakeen tai myös kahden jakeen perusteella tehdyn johtopäätöksen oikeutuksen. Hillelin mukaan näitä kohtia voitiin myös ryhmitellä, ja Uudessa testamentissa näkyykin tällaista rinnakkaisina pidettyjen Vanhan testamentin kohtien ryhmittelyä monin paikoin (Paavalilla esim. Room. 10:18-21).

d. Yleinen ja yksityinen (*kelal u-ferat*). Vanhassa testamentissa yleisenä annettu laki voitiin luonnollisestikin soveltaa yksittäisiin tapauksiin. Sama piti paikkansa toisin päin. Yksittäisten tapausten perusteella voitiin johtaa yleisiä periaatteita.

e. Merkitys kontekstin perusteella (*davar ha-lamed me-injano*). Vanhan testamentin jakson tai lauseen merkitys oli lupa perustella myös laajemman asiayhteyden mukaan. Paavalin käyttämät Vanhan testamentin lainaukset ovat usein sellaisia, että ne eivät koske vain lainattua lausetta. Itse asiassa eräissä kohdissa (ks. esim. selitystä Room. 15:9-12) lauseita yhdistävät tekijät löytyvätkin nimenomaan kontekstista, eivät itse lainatuista lauseista.

Antiikin puhetaidon opettajien mukaan puhuminen oli suostuttelun taitoa. Puhujan tavoitteena oli suostutella kuulija tulkisemaan asiat sillä tavoin kuin puhuja tahtoi. Vaikka juutalaiset eivät ehkä tunteneet antiikin retoriikan opetuksia, itse puhtaito on kuitenkin aina ollut olemassa ennen teorioita. Sama suostuttelun päämäärä näkyy Paavalin kirjeestä. Paavali puhuttelee kuulijaa – ja eri kohdissa vielä rohkeasti erilaisia kuulijoita – hyvin suoraan ja haastavasti. Kaikkein tiukin perustelu kohdistetaan Roomalaiskirjeessä niitä juutalaisia vastaan, jotka eivät usko Kristukseen.

Vaikka Paavali ensimmäisen Korinttilaiskirjeen alkupuolella toteaa, että hän ei julistanut evankeliumia ”suurenmoisen puhetaidon tai viisauden keinoin” (1. Kor. 2:1), hän ei kuitenkaan ollut puheessaan ”oppimaton” (vrt. 2. Kor. 11:6). Jopa tuo itsensä tarkoituksellinen väheksyminen oli tehokas keino, jonka avulla Paavali korosti itse pääasiaa, ristin sanomaa. Sellainen vastakkainasettelu hänen opetuksestaan löytyykin. Pelkät korulauseet ja ihmisten toiveiden mukainen hymistely ei ole vielä oikeata sanomaa. Paavalin mukaan Jumalan viisaus on ihmisen pyrkimysten kannalta hulluutta. Siksi vain sellainen ihminen, joka jättäytyy syntiseksi Jumalansa eteen, voi ymmärtää Kristuksen uhrautuvan rakkauden ja lahjaksi saatavan vanhurskauden.

Suostuttelijana Paavali oli huippuluokkaa. Hänen retoriikkansa oli kohtikäyvää. Esimerkiksi Roomalaiskirjeen toisessa luvussa hän suorastaan leikittelee ”vastustajansa” kanssa. Hän käy läpi vastapuolen perusteita yksi toisensa jälkeen. Kohta kohdalta hän osoittaa keskustelukumppaninsa omia ajatuksia käyttäen, että tämän näkemys on epäjohdonmukainen. Vastapuoli ajetaan vähitellen epätoivoiseen asemaan: heidän näkemyksensä päätyy täydelliseen ristiriitaan, ja Paavalin edustama näkemys jää ainoaksi mielekkääksi vaihtoehdoksi. Tällaista vastustajan asein käytyä taistelua Paavali harrastaa muissakin kirjeissään.

Yhä uudelleen on myös muistutettava, että Paavali oli todellinen kirjanoppinut. Hän perusteli väitteensä aina Raamatulla. Roomalaiskirjeestä löytyy kymmenittäin suoria Vanhan testamentin lainauksia. Siellä on sen lisäksi lukemattomia epäsuoria viittauksia tärkeisiin kirjoitusten ”todistuksiin”. Tämä oli juutalaisen opetuksen keskeisin piirre. Kaikki opetus piti perustella pyhillä kirjoituksilla. Juutalaiset oppineet antoivat Vanhan testamentin teksteistä tulkintoja (*pesher*). Se tarkoitti usein sitä, että vaikkapa Mooseksen kirjojen kohtien tai profeettojen lauseiden ajankohtainen merkitys tuotiin esille. Paavalin toiminnan aikaan Kuolleenmeren rannalla toimi myös Qumranin yhteisö, joka edusti hyvin vanhoillista juutalaista uskon tulkintaa. Yhteisön oppineet olivat kirjoittaneet monia Vanhan testamentin kirjojen selityksiä, joissa tulkittiin esimerkiksi profeettojen lauseiden tarkoittaneen juuri Qumranin yhteisön kokemia historiallisia tapahtumia. Paavali käyttää usein samanlaista ajankohtaista tulkintaa Vanhan testamentin teksteistä.

Paavali oli oppineena siten todellinen ammattimies. Hän tunsi kirjoitukset ja osasi käyttää niitä. Hänellä oli laaja kokemus Vanhan testamentin selittämisestä ja tekstien erityisestä merkityksestä. Kirjoituksia hyväksi käyttäen hän työssään osoitti ihmisille, että Jeesus on Israelin Messias ja koko maailman Vapahtaja. Kohdatessaan seurakuntien ongelmatilanteita hän sovelsi Raamatun tekstejä

ajankohtaisiin asioihin. Vanha testamentti oli hänelle elävä kirja, joka puhui koko ajan seurakuntalaisille.

6. Kysymys tulkintaparadigmoista

Roomalaiskirje on hyvin opillinen ja teologinen kirje. Usein onkin sanottu, että ennen kirjeen lukemista olisi hyvä muodostaa jonkinlainen käsitys Paavalin opetuksen pääajatuksista. Monet hänen käyttämistään avaintermeistä olisi myös syytä tunnistaa, jotta kirjeen sanoma olisi antoisampi, ja usein melko mutkikkaasta ajatusrakennelmasta saisi paremmin selvää. Seuraavassa käydään läpi apostolin ajattelun olennaisia piirteitä raamatunluvun taustaksi.

Koska Paavali perusteli kirjeessään erityisesti pakanalähetystä, hänen piti käsitellä Israelin ja muiden kansojen välistä suhdetta, ”juutalaisten ja kreikkalaisten” suhdetta. Vanhaa testamenttia ajatellen tämä aihe oli tietenkin tärkeä. Ei ollut itsestään selvää, että evankeliumi kuuluisi myös muille kuin valitulle kansalle. Paavalin oli välttämätöntä selittää, miksi Kristus on kaikkien kansojen Herra, eikä vain Israelin Messias. Näille teemoille antoi pontta myös se kaikkien havaitsema tosiasia, että vain pieni osa juutalaisista otti vastaan Jumalan Pojan. Oliko Jumala siis voinut antaa maailmalle sellaisen pelastuksen, että pakanat ottivat sen vastaan, mutta useimmat juutalaiset jäivät sen ulkopuolelle?

Nämä syvät kysymykset muodostavat Roomalaiskirjeen opetuksen taustan. Paavali paneutui aiheeseensa kirjanoppineen innolla. Välillä hän puhuu kirjeessään juutalaisille hurskaille Raamattua lainaten, välillä seurakunnissa kiertäville vastustajilleen sanontojaan kärjistäen. Kaiken lomassa hän opettaa ja lohduttaa Rooman seurakunnan uskovia, niin juutalaiskristittyjä kuin pakanakristittyjä. Kirjeen sisällön arvioimisessa onkin osattava kiinnittää huomiota siihen, kenelle Paavali milloinkin puhuu.

Sanders ja New Perspective. Roomalaiskirjettä on selitetty todella monella tavalla. Luterilaisille kirje on tietysti ollut uskonvanhurskauden perustuslaki. Kalvinistit lukevat sitä liittoteologisesti ja tulkintaa ohjaa lähes poikkeuksetta ajatus kaksinkertaisesta predestinaatiosta. 1900-luvun tulkintaparadigmat puhuvat esimerkiksi eksistentialismista: bultmannilaisessa perinteessä kirjoittajat painottavat keerygman herättämää sisäistä kokemusta ihmisyydestä.

Kaikkein vaikutusvaltaisin tulkintakehys viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana on ollut Sandersin liittonomismi-teoria (*Paul and Palestinian Judaism*, 1977). Teoria olettaa, että laki ei ollut juutalaisille ongelma. Juutalaiset iloitsivat toorasta, mutta he uskoivat elävänsä liiton turvissa. Siksi Paavali on (a) joko väärässä kuvatessaan lakia kielteisesti tai (b) edustaa itsekin liittonomismia. Perinteinen protestanttien Paavali-tulkinta oli Sandersin mukaan väärä. Puhetta vanhurskauttamisesta ilman lain tekoja on korostettu liikaa. Sanders itse katsoi (Schweitzeriin ja Daviesiin liittyen), että kristillisen uskon avaimena on “partisipaatio”, osallisuus Kristukseen.

Kirja synnytti laajan keskustelun teemasta “Paavali ja laki” ja Suomessakin on julkaistu monta tutkimusta tässä perinteessä. Sanders luo mielikuvan harmittomasta “kansankirkollisesta” juutalaisuudesta, joka eli kaikessa rauhassa armouskontoaan myös Jeesuksen aikana. Siksi luterilainen Paavali-tulkinta on ollut väärässä. Paavali ei hänen mukaansa löytänyt juutalaisuudesta muuta vikaa kuin sen, että siinä ei ollut Kristusta: “it is not Christianity”.

Sandersin jälkeen sekä Paavali-tutkimus että monet kommentaarit ovat noudattaneet usein liittonomismi-teorian linjauksia. Silloin Paavalin lakiteologiaa ei enää kyetä selittämään pelastusopin kokonaisuudessa. Itse asiassa Paavalin teologia yritetään näyttää melko sekavana kokonaisuutena. Tosin käsitys vaihtelee teoksesta toiseen. Esimerkiksi James Dunn pyrkii omassa kommentaarissaan (Word) tulkitsemaan Paavalia liittonomistina, joka pitää tehtävänään ainoastaan puolustella pakanakristittyjen oikeutta Jeesus-uskoon. Jäljempänä liittonomismi-teorian näkemyksiä arvioidaan erikseen niiden Roomalaiskirjeen kohtien yhteydessä, joissa kyseisen teorian virheet tulevat selkeimmin esille.

Jatkuvan pakkosiirtolaisuuden aihe: exile and restoration. 2000-luvulla tulkintakehys on kuitenkin vaihtunut. Jo Sandersin aikaan tutkijoiden käsitys toisen temppelin ajan juutalaisuudesta alkoi muuttua (hän itse tosin painotti liikaa myöhempää rabbiinista juutalaisuutta). Vähitellen tutkijat panivat merkille, että juutalaiset teologit eivät – toisin kuin oli väitetty – puhuneet leppoisasta ja sisäiseen rauhaan päässeestä juutalaisesta uskosta. Sen sijaan teksti toisensa jälkeen katsoo Israelin pakkosiirtolaisuuden olevan vielä kesken. Kansa elää hajaannuksessa ja kriisissä. Heimot ovat vieläkin hajallaan eri maissa ja Palestiinan alueella asuvat juutalaiset elävät miehitysvallan alla. Daavidin poika ei ole tullut eikä Israel ole itsenäinen. Tämä tarkoitti oppineille, että hengellinen pakkosiirtolaisuus ei ole ohi eikä Israelin eskatologinen restauraatio eli armon ajan uudistus ole vielä alkanut (näin N.T. Wright, J.M. Scott, Brant Pitre).

Näkemyksen vaikutus tulkintaan on huomattava. Kansa elää synneissänsä ja sen suhde Jumalaansa on vaikeuksissa. Monet ryhmät, kuten Qumranin hurskaat, olivat lisäksi vakuuttuneita, että Jerusalemin temppelin papisto koostuu luopioista, joita johtaa "paha pappi", uskoton ylipappi, joka johtaa kansaa harhaan. Monet odottivat Daavidin pojan ilmestymistä (näin myös Qumranissa) ja pelastuksen ajan koittamista. Historiantutkimuksen näkökulmasta käsitys on hyvin perusteltu. Heimoista kymmenen oli ylipäätään kadonnut kartalta muiden kansojen joukkoon. Syynä oli Assyyrian pakkosiirtolaisuus. Lisäksi suuri osa juutalaisia jäi Babyloniin. Ajanlaskun alun aikohin Välimeren maissa asui edelleen suuret määrät niin kutsuttuja diaspora-juutalaisia. Sellainenhan Paavalinkin lapsuuden perhe oli ollut. Vanha Israel oli hajaannuksessa niin maantieteellisesti kuin uskonnollisesti.

Käsitys jatkuvasta pakkosiirtolaisuudesta on nykyisen Jeesus-tutkimuksen mukaan tärkeä myös Jeesuksen omassa julistuksessa. Hän käyttää suurten profeettojen retoriikkaa muistuttaakseen, että kansa elää yhä synneissään. Israelin uudistus ei tule ennen kuin Daavidin poika astuu esiin. Pelastuksen temppeli rakennetaan kansalle vasta, kun kansan synti sovitetaan ja Hengen uudistus tekee kuolleet luut eläviksi. Pelastus ei kuitenkaan toteudu ilman kriisiä. Israel surmaa yhä Jumalan lähettiläät ja tappoi Johannes Kastajan. Siksi armahdusta ei tule ilman Messiasta. Tällaista murrosta ja armon aikaa Jeesus julistaa. Pelastus alkaa hänen luonaan. Hän antaa kansalle sen synnit anteeksi. Hän uudistaa syntiset ja avaa heille Jumalan valtakunnan.

Tällaisten teologisten piirteiden huomioon ottaminen tarkoittaa sitä, että koko Paavalin kirje on tulkittava uudella tavalla. Myös Paavali katsoo, että Israel elää vielä synnin alla. Hengellinen pakkosiirtolaisuus on totta. Siinä on keskeisin syy siihen, että Paavali koko kirjeen alkujakson perustelee synnin valtaa. Pakanoiden lisäksi myös juutalaiset elävät synnin alla – ja jopa heidän oma omatuntonsa tuomitsee heidät tästä. Tämä on yhä Israel, joka tapaa profeettansa. Paavali itsekin pitää suurimpana henkilökohtaisena ongelmanaan (ehkä jopa pistimenään) sitä, että hän on vainonnut Kristuksen seurakuntaa ja äänestänyt uskovien teloittamisen puolesta. Hän tietää henkilökohtaisesti, mitä merkitsee Jumalan vihollisena eläminen.

Evankeliumi merkitsee myös Paavalille pakkosiirtolaisuuden lopullista päättymistä Daavidin pojan valtakunnassa – aivan kuten Jesaja, Jeremia ja Hesekiel ovat profetoineet. Uudistuksen (Israelin restauraation) aikana Jumala antaa vanhurskauden sataa taivaasta ja syntisten sijaisuhrin perusteella Kristus tulee jumalattoman vanhurskaudeksi yksin armosta. "Evankeliumi" terminä (joka tuossa vaiheessa oli siis aivan uusi ja tuore) merkitsee syntien anteeksiantoa – aivan kuten Jesaja julisti.

7. Paavalin opetuksen pääpiirteitä

Raamatuntutkimuksen mielenkiintoisena piirteenä on se, että kommentaarit on aika ajoin kirjoitettava uudelleen. Kyse ei ole siitä, että itse kreikankielinen teksti muuttuisi. Tekstikritiikki vaihtaa korkeintaan jonkun yksittäisen sanan painoarvoa laitoksesta toiseen (näihin viittaan selityksessä). Kommentaarit on uusittava siksi, että kirjeen teologian kokonaistulkinta vaihtuu. Tätä lähtökohtaa avattiin yllä. Koska "uusi paradigma" selittää sekä Jeesuksen että Paavalin opetuksen Israelin historian näkökulmasta ja pakkosiirtolaisuuden synnyttämän synkän taustan näkökulmasta,

tämä tulkintaperiaate on syytä tuoda myös Roomalaiskirjeen tulkintaan. Vain näin voidaan Paavalin teologian syvimmät päämäärät nostaa tulkinnan ytimeen. Samalla saavat selityksensä monet sellaiset yksityiskohdat, jotka menettivät kokonaan merkityksensä liittonomismi-tulkinnan puitteissa.

Roomalaiskirjeen lukijalle käy pian selväksi, että Paavali käsittelee kirjeessä Israelia ja kärsimyksen ongelmaa. Teologinen tausta on siten syynä siihen, että kirjeen alkulukujen keskeiseksi ongelmaksi nousee kysymys Jumalan uskollisuudesta – siis kuuluisa *teodikean ongelma*. Miksi Jumala ei pelasta omaa kansaansa? Miksi hän ei poista pahaa maailmasta? Eikö Jumala halua sitä, vai eikö Hän kykene siihen? Jos pelastus lahjoitetaan Paavalin opettamalla tavalla, pitäisikö ajatella, että Jumala on hylännyt oman kansansa? Vaikeat ja suuret kysymykset leijuvat synkkinä Roomalaiskirjeen taustalla. Eikö Jumala halua pelastaa omia valittujaan, Abrahamin ja Mooseksen jälkeläisiä?

Kysymykset ovat juuri niitä, joita juutalaiset ovat itse pohtineet suurten profeettojen kirjojen äärellä vuosisatojen ajan. Mitä "valitulle kansalle" merkitsee se, että temppeli tuhoutui ja sukukunnat hajotettiin toisten kansojen sekaan? Miksi pakkosiirtolaisuuden synnyttämä kriisi ei tunnu väistyvän edes siinä vaiheessa, kun toinen temppeli on saatu rakennetuksi valloitettuun maahan? Myös Paavali fariseusten kirjanoppineena on jo ennen kääntymystään miettinyt Jesajan ja Jeremian kirjojen kohdalla sitä, mikä kansan kohtalo ja tulevaisuus voi olla. Hän on odottanut Daavidin poikaa jo kauan ennen Kristuksen kohtaamista. Juutalaisuudella on toivo, mutta sitä katsellaan vuodesta toiseen erilaisten kriisen lävitse.

Paavali kehii vastausta auki monelta suunnalta. Ensinnäkin hän muistuttaa, mistä ihmiset pelastetaan. Jumalan evankeliumi, Jesajan lupaama vapautus, lahjoitetaan kansalle, joka on ollut uskoton. Pelastus ei kuitenkaan koske pelkästään Israelia – eikä se ollut näin rajoittunut myöskään profeettojen julistuksessa. Messias on samalla valo pakanakansoille. Tätä ajatusta Paavali laajentaa. Jos maailmalla on Pelastaja, se täytyy myös pelastaa jostain vaarallisesta ja vakavasta asiasta. Ihmiset pelastetaan *synnin* vallasta. Aadamin jälkeen koko maailma, niin juutalaiset kuin kreikkalaiset elävät synnin alla. Siksi pelastuksen lähtökohta on kaikille ihmisille sama. Paavalin ihmiskäsitys on karu. Kaikki tarvitsevat pelastusta, eikä kukaan meistä pelastu omin avuin.

Mutta miksi Jumala ei ole poistanut pahaa maailmasta? Eikö koko sekasotku ole Jumalan omaa syytä, koska Hän ei ole aikanaan tehnyt tiliä synnin kanssa? Paavali opettaa, että emme saa suhtautua syntiin kevyesti. Jumala voisi kyllä poistaa synnin maailmasta, mutta se merkitsisi *viimeisen tuomion* ja Herran vihan päivän koittamista. Synnin ongelma ratkaistaan tuomiolla. Ilman apua kukaan ei kuitenkaan kestäisi sitä, vaan kaikki tuomittaisiin kadotukseen.

Paavali tietää kuitenkin Vanhan testamentin ja Kristuksen evankeliumin perusteella, että *"Jumalan vanhurskaus"* ei ole tuomitsevaa, vaan pelastavaa vanhurskautta. Jumala haluaa pelastaa syntiset. Siksi Hän on ollut pitkämielinen ja sietänyt syntiä – niin hirvittävä ja ristiriitainen kuin tuo tilanne ihmisten kannalta onkin. Me joudumme elämään synnin keskellä ja syntiä tuottaen. Me toivomme ja vaadimme sitä, että synti poistettaisiin maailmasta. Me pyydämme tuomiota päällemme. Mutta niin kauan kuin sitä nimenomaan ei tehdä, me voimme vielä pelastua. Sen jälkeen kaikki on ohi. Jumalan hiljaisuudelta näyttävä aika on todellisuudessa armon aikaa. Jumala jätti synnin rankaisematta, koska Hänen tarkoituksenaan oli tehdä oma Poikansa synniksi meidän sijastamme. Kristus otti kantaakseen meidän rikkomuksemme, ja Häntä rangaistiin meidän pahojen tekojemme tähden.

Paavalin tärkein termi *vanhurskaus* on sanana lainattu oikeussalista. Vanhurskaus tai oikeudenmukaisuus (*dikaiosynee*) liittyy sanana oikeuteen ja tuomioon (*dikee*) ja tuomariin (*dikastees*). Aiheeseen liittyvä verbi on syyttömäksi julistaminen (*dikaòoo*), jota kuvastaa tuomiosta vapaa elämä (*dikaioosis*). Jumala on Paavalin mukaan pyhä ja oikeudenmukainen tuomari, joka tuomitsee jokaisen ainoastaan hänen tekojensa mukaan – ei kuvitelmien tai tuulesta temmattujen huhujen mukaan. Kun Jumalan ottaa ihmisen eteensä, hän tuomitsee oikeudenmukaisen tuomion (*dikaiokrisia*).

Paavali opettaa kyllä Jumalan ennaltamääräystä (predestinaatiota), mutta ei kaksinkertaista predestinaatiota. Jumala ei ole määrännyt toisia ihmisiä pelastukseen ja toisia kadotukseen. Paavalin

näkökulma on hurjempi. Jumala on määrännyt kaikki Aadamin jälkeläiset kadotukseen. Paavali puhuu suoranaisesta Jumalan *pakkotoimesta*. Hän on sulkenut kaikki tottelemattomuuteen, jotta hän voisi tämän tuomion alta armahtaa kaikkia ihmisiä. Kaikki, niin juutalaiset kuin kreikkalaiset, on suljettu synnin vankilaan, jotta Kristus voisi heidät vapauttaa sieltä. Siksi kuka tahansa, joka kuulee evankeliumin, voi pelastua. Kukaan ei ole toivoton tapaus.

Kun Jumala arvioi ihmistä, siis kaikkia meitä Aadamin jälkeläisiä, hän arvioi meitä *lain* perusteella. Jos olemme eläneet lain mukaan, olemme vanhurskaita. Jos taas olemme rikkoneet lakia, joudumme tuomittaviksi. Koska kukaan syntinen ei kestä Jumalan edessä tuomiolla, Jumala laski synnit Kristuksen päälle ja Hän kantoi rangaistuksen. Siksi vanhurskaus annetaan lahjaksi. Se on *uskonvanhurskautta*, joka annetaan syntiselle ilman tekoja. Jumala vanhurskauttaa pahan ja jumalattoman ihmisen – yksin uskosta.

Lain olemus oli Paavalille puolestaan aivan selvä. Lain olemus on rakkaus. Laki on Jumalan hyvä tahto, ja Jumala on luonut tämän maailman toimimaan *rakkauden* mukaan. Siksi laki ei vaadi muuta kuin rakkautta. Paavali sanoo myös, että käskyjen sisältönä on rakkaus, ja rakkaus toteutuu käskyinä. Tässä hän tietysti seurasi Jeesuksen opetusta. Lain tekee ihmisten kannalta vaikeaksi vain synti. Synnin tähden me koemme hyvän lain ahdistavana ja syyttävänä asiana. Paavali opettaa, että laki paljastaa synnin. Siksi hyvä laki ei voi auttaa meitä pelastuksessa. Rakkaudesta onkin tullut meille tuhovoima, jolla on valta tuomita meidät kadotukseen.

Siksi jokainen, joka yrittää rakentaa uskontoa ilman Kristusta, jää välttämättä lain vangiksi. Hänen hyvistä teoistaankin tulee pelkkiä *lain tekoja*. Juutalaisessa opetuksessa kaikenlaista Jumalan palvelemista ja hartauselämää nimitettiin ”Israelin työksi”. Hurskaus miellettiin teoiksi, joita ihminen tekee Jumalalle. Paavali asetti tämän näkemyksen dramaattisesti kyseenalaiseksi. Vaikka Jumalan palvelemiseen liittyvät teot saattavat ihmisten silmissä näyttää kauniilta, Jumalan omasta näkökulmasta ne ovat vain syntisen ihmisen toimintaa. Siksi kukaan ei voi pelastua ilman Kristusta. Paavali pitää kaikkia omia tekojaan turhina, jotta hän löytäisi täydellisen vanhurskauden Kristuksessa. Pelastava vanhurskaus on vain uskonvanhurskautta. Se on synteihinsä kuolleelle yhtä suuri ihme kuin ylösnousemus kuolleista.

Miten synteihinsä kuollut sitten voi saada armahduksen? Se on mahdollista vain siksi, että Kristus on *sovittanut* meidän syntimme uhrillaan. Paavali selittää pääsiäisen tapahtumia vertaamalla niitä Jerusalemin temppelissä toimitettuihin uhreihin. Jeesuksen kuolema ristillä merkitsi uhrin surmaamista ja uhriveren vuodattamista. Synti sai rangaistuksensa. Tämä sovituksen veri vietiin Jumalan valtaistuimen eteen, sovituksen paikkaan. Näin Kristus tuotti ikuisen sovistuksen ihmiskunnan syntien edestä. Hän hankki rauhan Jumalan ja ihmisten välille.

Jokainen, joka uskoo Kristukseen, yhdistetään *kasteessa* Häneen. Me kuolemme hänen kanssaan ja meidät lasketaan kasteen hautaan yhdessä Hänen kanssaan. Sieltä me saamme nousta Jumalan ylösnousemusvoimasta. Meidän uusi uskomme on elämää Kristuksessa, joka asuu uskon kautta meidän sydämessämme. Paavali käyttää jatkuvasti ilmausta ”Kristuksessa”. Sitä ei sovi purkaa pelkäksi yhteydenpidoksi Kristuksen kanssa. Paavali tarkoittaa todella sitä, että Kristus itse on meidän vanhurskautemme.

Kaiken taustalla on Paavalin opetuksessa korkea käsitys *Kristuksesta*. Hän on hyvin Kristus-keskeinen opettaja. Jeesus on hänelle ensinnäkin neitseestä syntynyt Marian poika, joka Isä itse on lähettänyt maailmaan. Sen lisäksi hän on profeettojen ilmoittama kärsivä Messias, Herran Palvelija, joka antaa henkensä uhriksi syntien tähden. Aivan erityisesti Jeesus on Daavidin suvun Messias, jonka Jumala herättää kuolleista. Daavidin Pojan korottaminen merkitsi hänen asettamistaan kuninkaaksi taivaalliselle kirkkauden valtaistuimelle. Istuutuessaan Isän oikealle puolelle hänelle annettiin kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Siksi Jeesus on Herra, ja Paavali julistaa hänen herruuttaan pakanakansoille. Jumalan lapseus merkitsee uskonkuuliaisuutta tälle Herralle.

Paavalin käsitys *Jumalasta* on muodostunut myöhemmin kirkon opin perustukseksi. Paavalin Jumala on kolmiyhteinen, ja Hän toimii koko ajan maailmassa, jotta ihmiset voisivat pelastua. Jumala toimi Pyhän Hengen kautta jo ylösnousemuksessa, kun Hän korotti Kristuksen kuolleista (Room. 1:3-4). Samoin Jumala tulee herättämään Kristukseen uskovat ruumiillisesti kuolleista, koska Pyhä Henki on vakuutena heidän pelastumisestaan (Room. 8:11). Uskoon tultaessa Jumala

lahjoittaa syntiselle uskon Kristukseen, ja antaa heidän sydämiinsä Pyhän Hengen (2. Kor. 1:21-22; Gal. 4:6). Paavali osallistui tämän kolmiyhteisen Jumalan työhön ollessaan Kristuksen palvelija, julistaessaan Jumalan evankeliumia, ja kootessaan kansoista ”Pyhän Hengen pyhittämää uhria” (Room. 15:15-16).

Entä sitten se suuri kysymys – miten käy *Israelin*? Miksi Jumala ei näyttänyt pelastavan juutalaisia? Miksi valittu kansa ei tunnistanut Jumalan Poikaa tämän tullessa maailmaan? Kun ajattelemme hieman suuremmassa mittakaavassa, kaikki Roomalaiskirjeen alaluvut saavat selityksensä tämän pääaiheen avulla. Paavali pyrki vastaamaan juuri tähän ongelmaan, ja hänen vastauksensa oli profeetallinen. Jumala on kyllä pelastanut nytkin juutalaisia – mutta meillä saattaa olla väärä käsitys Jumalan kansasta. Kaikki israelilaiset eivät koskaan päässeet pelastukseen. Jokaisen sukupolven aikana osa kansasta on kulkenut kadotukseen tuntematta Jumalan kutsua. Jumala on aina lahjoittanut pelastuksen yksin armosta.

Tätä opettaessaan Paavali käytti profeettojen kirjoista tuttua *jäännös-aihetta*. Kaikki valitun kansan jäsenet eivät suinkaan ole pelastuneet. Jokaisesta polvesta on pelastunut vain jäännös. Maallisen Israelin ja todellisen Israelin välillä on siten ero. Tämä ero oli totta myös Paavalin aikana. Useimmat juutalaiset olivat kovettaneet sydämensä ja hylänneet Jumalan Pojan. Siksi tuossakin tilanteessa pelastui vain jäännös – nimittäin ne, jotka uskoivat Jeesukseen.

Paavalin suurta pääajatusta voisi kutsua todelliseksi Israeliksi tai hengelliseksi Israeliksi. Sitä voi sanoa myös Jumalan kansaksi, tai siitä voi käyttää metaforia kuten oliivipuu. Tätä ajatusta soveltaen Paavali kirjoitti kirjeensä. Hän opetti ensiksikin, että kaikki ihmiset ovat synnin alaisia, ja tarvitsevat pelastusta. Aadamin lankeemus toi synnin maailmaan, ja sen jälkeen ihmiset ovat eläneet Jumalan vihan ja tuomion alla. Ensimmäisessä luvussa apostoli kuvasi syntiä ja tuomiota, toisessa luvussa taas juutalaisten syntisyyttä. Kaikki ihmiset tarvitsevat pelastusta samalla tavalla.

Israel oli armon valtakunta ja Jumalan valtakunta. Jumala lahjoitti armonsa jo Abrahamille ja osoitti näin, että Hän itse vanhurskauttaa jumalattoman ihmisen. Neljännessä luvussa Paavali opettaa, miten jo Abraham uskoi ylösnousemukseen ja Jumalan synnyttämään elämään kuolleista. Siksi Abrahamin usko oli aivan samaa kuin Paavalin ja muiden apostolien usko. Abraham on uskonvanhurskauden isä, ja oikeita Abrahamin jälkeläisiä ovat ne, jotka uskovat Kristuksen tuomaan sovitukseen. Tästä seuraa edelleen se, että Mooseksen lakia ei annettu pelastuksen välineeksi, vaan synnin paljastajaksi. Se ei muuttanut mitenkään hengellisen Israelin luonnetta.

Paavalin mielestä aina onkin ollut vain yksi Jumalan kansa, yksi hengellinen Israel. Yhdennentoista luvun mukaan se on jalo oliivipuu, johon uskovat oksastetaan. Vanhan testamentin opetusten mukaan myös pakanat voivat päästä Israelin Messiaan valtakuntaan. Pelastuksen ajan tullessa kaikki kansat kumartavat Herraa. Siksi ”villistä” puusta oksastetaan oksia jaloon puuhun, ja pakanat pääsevät osaksi Israelia. Kun hengellinen pakkosiirtolaisuus päättyy, kaikkia uskovia yhdistää yksi pelastuksen valtakunta.

Jumala on ollut uskollinen. Israelia ei ole hylätty. Jumala on ollut pitkämielinen syntiä ja uskottomuutta kohtaan. Hän on tehnyt Kristuksesta sovitusuhrin kaikkien ihmisten syntien puolesta. Siksi juutalaiset pelastuvat nyt samalla tavalla kuin ennenkin: uskomalla Jumalan armotekoon. Jokainen, joka tunnistaa Jumalan, tunnistaa myös Jumalan Pojan. Kaikki ovat samalla tavalla synnin vallassa ja tuomion alla. Juutalaisten ja kreikkalaisten välillä ei ole eroa. Mutta kaikki voivat löytää pelastuksen Kristuksessa ja huutaa avukseen Herran nimeä. Silloin ei ole mitään kadotustuomiota niille, jotka ovat Jeesuksessa Kristuksessa.

8. Roomalaiskirjeen selittämisestä

Selitysteosta eli kommentaaria kirjoittaessa täytyy tehdä valintaa sen suhteen, mitä kaikkea selityksiin voi laittaa. Ensinnäkin tarvitaan kielellistä selitystä, jossa tarkastellaan sanojen merkitystä ja kieliopin erityispiirteitä. Muuten monia lauseita ei voisi ymmärtää kovinkaan hyvin. Tekstissä selitetään myös alkuperäisiä kreikankielisiä sanoja, mutta ne on kaikki käännetty. Kirjan käyttäminen ei edellytä lainkaan kreikan tuntemusta. Sanojen selitys kulkee käsi kädessä sisällön

selittämisen kanssa. Sanoihin liittyy nimittäin käsitteitä, joilla on aivan oma merkityksensä Paavalin opetuksessa. Siksi jae jakeelta tullaan ottamaan huomioon Paavalin ajattelun kokonaisuus. Selittäminen on jatkuvaa yksityiskohtien ja kokonaisuuden välistä vuoropuhelua.

Lisäksi on tarpeen selittää Paavalin yhteyksiä juutalaiseen opetukseen ja Vanhaan testamenttiin. Tämä merkitsee osaltaan myös sen ajan kulttuurin ja juutalaisen uskon käsittelyä. Oman lukunsa muodostaa kreikkalainen kulttuuri ja Rooman valtakunnan yhteiskunta. Tiettyjä piirteitä voidaan ymmärtää vain sen ajan historian avulla.

Selitysteoksen tärkein päämäärä on kuitenkin ymmärtää Paavalin hengellistä opetusta, hänen teologiaansa. Selitys onkin jaettu kahteen osaan. Ensin käsitellään erillisiä jakeita kohta kohdalta. Niiden perään tulee jokaisessa jaksossa ”Sanoma”, eli teologia. Lukija voi siten seurata näiden lukujen avulla Paavalin hengellisen opetuksen kehittelyä koko kirjeen mitalta. Sen rinnalla saattaa olla hyödyllistä palata silloin tällöin yllä olevaan katsaukseen Paavalin opetuksen pääpiirteistä.

Roomalaiskirjeestä on kirjoitettu kymmenittäin kommentaareja ja monet niistä ovat antoisia. Valintaa on siten tehtävä tässäkin. Etenkin saksan ja englannin kielellä on saatavissa laajoja ja yksityiskohtaisia selitysteoksia, joita on käytetty apuna tämänkin kirjan laatimisessa. Luterilaisista opuksista paras lienee O. Michelin *Der Brief an die Römer* (Meyerin sarjassa KEK IV, 1978). Michel yhdistää luterilaisen teologian yleislinjalla kulkevan tulkinnan laajaan juutalaisen teologian tuntemukseen. Hieman käytännöllisemmässä ja lyhyemmin selittävässä NTD:n sarjassa P. Stuhlmacherin *Der Brief an die Römer* toimii samoilla linjoilla, mutta Micheliä nuoremman sukupolven edustajana. Hän on nimittäin toiminut Michelin jälkeen Tübingenin yliopiston Uuden testamentin professorina. Stuhlmacherin kommentaarin etuna ovat mainiot temaattiset artikkelit, joita löytyy esimerkiksi evankeliumista, Jumalan vanhurskaudesta, uskosta ja Israelista. Teos on käännetty myös englanniksi. Saksalaista luterilaisuutta edustaa myös U. Wilckensin *Der Brief an die Römer 1-2*. Se on julkaistu ekumeenisessa sarjassa EKK VI (1987). Wilckensin laajassa kommentaarissa on runsaasti tietoa yksityiskohdista.

Luterilaisten ja reformoitujen kommentaarien sisältöjen välillä on tosin selviä eroja. Englanninkielisessä maailmassa keskeimpiä teoksia on Wordin sarjasta löytyvä James Dunnin *Romans 1–8, 9–16* (1988). Teologisesti Dunnin kommentaari seuraa kalvinismia, kuten monet englanninkieliset kommentaarit, ja siitä henkii vahva luterilaisen selitysperinteen kritiikki. Se johtuu osaltaan siitä, että kuten sanottu kirja on kirjoitettu E.P. Sandersin aloittamassa Paavalin teologian tulkintaperinteessä. Siinä Paavali esitellään juutalaisena liittonomistina, jolle laki ei olisikaan oikeasti ollut ongelma. On ymmärrettävää, että nimenomaan Roomalaiskirjeen selitys jäätästä syystä pinnalliseksi. Tendenssistään huolimatta teos on laaja, ja siinä lainataan kieltämättä aiempaa tutkimusta monipuolisesti. Sandersin liittonomismi-teorian varaan on rakennettu myös John Zieslerin selitysteos (TPI, 1989).

Perinteikkäämpää anglikaanista selitystä puolestaan edustaa ICC –sarjassa C.E.B. Cranfieldin kommentaari *The Epistle to the Romans* (uudistettu laitos on vuodelta 1982). Paavalin teologian tulkinta on tässä teoksessa niin ikään tendenssimäistä kalvinismin suuntaan. Selitystä ohjaa varsin voimakkaasti käsitys kaksinkertaisesta predestinaatiosta. Hieman samoilla linjoilla kulkee yksi uudemmista teoksista, D. Moon tuhatsivuinen kommentaari *The Epistle to the Romans* (NICNT, 1996). Luterilaisista tällaisia teoksia erottavat vahva liittoteologia ja predestinaatio-oppi.

Protestanttisella puolella myönteisempiä kokonaisuuksia on Robert Jewettin kommentaari Hermeneia-sarjassa (2007). Varsin antoisa on myös australialaisen Colin G. Krusen *Paul's letter to the Romans* Pillarin sarjassa (2012). Retoriikan näköaloja tuo tulkintaan puolestaan Ben Witherington III:n *Paul´s Letter to the Romans: A Socio-Rhetorical Commentary* (2004).

Katolisella puolella uudempia selitysteoksia on J.A. Fitzmyerin laaja *Romans. A New Translation with Introduction and Commentary* (1993). Anchor Bible –sarjan teoksesta löytyy katoliseen tapaan runsaasti kirkkoisien ajan selitysten kommentointia. Tosin Fitzmyer on myös huomattava eksegeetti, ja teos on tutustumisen arvoinen. Katolilaisten merkittävässä Herderin sarjassa Roomalaiskirjettä puolestaan selittää H. Schlier. Hänen teoksensa *Der Römerbrief* (1987) on monin tavoin antoisa. Se saattaa tosin johtua osin siitä, että Schlier on vasta myöhemmällä

iällään siirtynyt protestanttisesta kirkosta katoliselle puolelle. Uusimpia positiivisia yllätyksiä on Scott Hahnin kommentaari Bakerin sarjassa (2017).

Suomalaisista kommentaareista on välttämätöntä mainita professorin ja piispan A. Nikolaisen *Roomalaiskirje* (1975). Hän ei vielä edusta juutalaisen teologian analyysistä ammentavaa suuntaa, vaan kirjoittaa vanhemman saksalaisen tutkimuksen perinteessä. Nikolainen kyllä hahmottelee Paavalin opetuksen teologista linjaa, mutta seurailee siinä jälkibultmannilaista perinnettä (Käsemann). Huomattavasti tuoreempi on professori J. Thurénin *Roomalaiskirje* (1994). Hänen teoksensa on hieman suppea, mutta teologisesti oivaltava. Thurén tarjoaa lisäksi runsaasti arvioita raamatunkäännökseen liittyvästä problematiikasta.

Paavalin teologiaa koskevat analyysini perustuvat tutkimuksiin *Theodicy and Predestination in Pauline Soteriology* (WUNT 2/100, 1998) ja *Messiah and the Throne. Jewish Merkabah Mysticism and Early Christian Exaltation Discourse* (WUNT 2/142, 2001). Suomen kielellä edellisen kirjan analyysejä löytyy kirjastani *Vanhurskauden apostoli – juutalaista Paavalia etsimässä* (Iustitia 17, 2003). Sen lisäksi Paavalin ajattelun kokonaisuuteen voi tutustua suomenkielisen kirjan *Paavali, kärsimyksen ja lohdutuksen apostoli* (SLEY-kirjat, 2002) avulla. Laajin yhteenveto Paavalin opetuksesta puolestaan löytyy tutkimuksestani *A Narrative Theology of the New Testament: Exploring the Metanarrative of Exile and Restoration* (2015). Sen suomenkielinen versio hieman lyhyempänä on *Uuden testamentin narratiivinen teologia*.

Evankeliumi on Jumalan voima 1:1-32

1:1–7 Paavali ja ylösnousemuksen evankeliumi

Roomalaiskirjeen alku on tärkeä. Paavali kirjoittaa vieraalle seurakunnalle, jossa kuitenkin toimii useita hänelle läheisiä ihmisiä. Hän valmistelee matkaa Roomaan ja varustautuu siellä olevien ihmisten kohtaamiseen. Seurakuntaan kuuluu useita juutalaiskristittyjä, joilla on läheiset suhteet Jerusalemiin. Toisaalta Roomaa vaivaavat jännitteet juutalaiskristittyjen ja pakanakäännynnäisten välillä. Siksi ei ole aivan selvää, miten Paavalin sanoma otettaisiin vastaan. Todennäköisesti tällaisten syiden johdattamana apostoli aloitti kirjeensä harvinaisen intensiivisesti ja syvällisesti. Kirjeen ensimmäiset lauseet ja jakeet sisältävät Paavalin sanoman ytimen. Hän nostaa esille pelastuksen evankeliumin ja kuvailee seurakuntalaisten silmien eteen Jumalan valtakunnan kalleimmat aarteet.

1:1. *Paavali, Kristuksen Jeesuksen palvelija, kutsuttu apostoliksi ja valittu julistamaan Jumalan evankeliumia,*

Roomalaiskirjeen alku on tiivistä tekstiä, jossa jokainen sana on tärkeä. Se on kuin sanaluettelo, jonka avulla Paavali määrittelee tehtävänsä yksityiskohtaisesti. Aloitus on raju. Kreikankielinen kirje alkaa yksinkertaisesti sanoilla ”Paavali, orja”. Paavali ei tyydy mainitsemaan apostolin tehtävästään muiden kirjeiden tapaan (1.Kor. 1:1; Gal. 1:1). Hän lähettää lukijalle erityisen viestin puhumalla orjasta.

Paavali ei siten ole vain Kristuksen palvelija yleisessä mielessä, vaan "Kristuksen orja". Ilmauksen lähtökohta löytyy Vanhasta testamentista, missä sitä on käytetty Jumalan profeetoista ja palvelijoista. Vanhan testamentin mukaan Mooses oli Jumalan orja (2. Kun. 18:12; Dan. 9:11), ja esimerkiksi profeetta Nehemia kuvasi itseään samalla nimityksellä (Neh. 1:6). Jeremia puolestaan kutsuu kaikkia profeettoja Jumalan orjiksi (Jer. 7:25).

Kutsumus on edelleen apostolin kutsumus. Paavali on aiemmin kirjeessään korinttilaisille selittänyt, että Kristus on valinnut tietyt ihmiset todistamaan ylösnousemuksesta ja viemään uuden valtakunnan evankeliumia eteenpäin. Paavali itsekin kuuluu tähän joukkoon, vaikka hän onkin kuin ”keskosena syntynyt” (1. Kor. 15:8). Muita myöhemmin Jumala on kutsunut hänet sanomansa palvelukseen. Vaikka hän on apostoleista ”vähäisin”, hänellä on kuitenkin sama kutsumus.

Toisissa kirjeissään Paavali esittää saman asian usein laajemmin. Galatalaiskirjeessä hän muistuttaa siitä, että hän on saanut kutsunsa ja evankeliuminsa suoraan Kristukselta, ilmestyksen kautta (Gal 1:12). Kun Herra ilmestyi hänelle Damaskon tiellä, hän sai samalla kutsun evankeliumin julistajaksi. Paavalin juutalaisen elämän käännekohta oli siten samalla hänelle kutsumusnäky profeettojen tapaan.

Kolmas Paavalin tehtävää luonnehtiva sana korostaa jopa valintaa enemmän sitä, että hänet on erotettu Jumalan evankeliumia varten. Tämäkin ilmaus saa merkitystä Vanhasta testamentista, profeetan tehtävään erottamisesta. Se nähdään esimerkiksi Jeremian elämästä (Jer. 1:5). Erottamisen verbin sanajuuri *prs* on sama, josta johdetaan sana fariseus. Kyseessä saattaisi olla Paavalin sanaleikki, jolla hän kuvaa omaa asemaansa fariseuksena uudessa liitossa, erotettuna Kristuksen sanomaa varten. Paavali ei tosin kirjeissään käytä itsestään enää nimitystä fariseus paitsi viittauksissa menneisyyteen. Siksi yhteys on epävarma. Olennaisempaa on erottaminen profeetalliseen työhön.

Kirjeen alku on siten majesteettinen. Paavali on profeettojen tavoin kutsuttu ja erotettu tehtäväänsä. Hän ei kulje omissa nimissään. Hän on Jumalan evankeliumin sanansaattaja. Hän on täysin riippuvainen Kristuksesta apostolintehtävässään.

Kirkkoraamatun uudessa käännösratkaisussa tähän kohtaan on siirretty jakeen 7 ensimmäinen lause. Se kuitenkin katkaisee ajatuksen, ja jae käsitellään myöhemmin oikealla kohdallaan. Paavalin ajatus nimittäin etenee johdonmukaisesti kohta kohdalta, ja sitä on syytä seurata alkuperäisen päämäärän mukaisesti. Paavali julistaa Jumalan evankeliumia, jolla on aivan erityinen sisältö.

1:1-2. (*Julistamani evankeliumi), jonka Jumala on profeettojensa suulla edeltäpäin luvannut pyhissä kirjoituksissa,*

Yhteys profeettoihin jatkuu. Paavalin julistama evankeliumi on profeettojen evankeliumi. Hän elää lupausten ketjussa. Jumalan työ ei ole ollut salattua, vaan kaikki on ilmoitettu jo aikaisemmin. Tämä evankeliumi on samalla Jeesuksen evankeliumi. Paavali on hyvin tietoinen siitä, että evankeliumi Jumalan valtakunnasta oli Jeesuksen sanoman kirkas ydin. Orjan sanoma on sama sanoma kuin hänen Herransa sanoma. Kirje alkaa siten sitoutumisella Jeesuksen työhön.

Sana evankeliumi ei ollut ensimmäisten kristittyjen keskuudessa pelkkä kristinuskon yleinen symboli. Sillä oli aivan erityinen merkitys. Sanan sisältö nousi Vanhan testamentin kirjoituksista. Sana *euangelizomai* merkitsee 'julistaa iloista sanomaa'. Hepreankielisen Vanhan testamentin sana *bissar* käännetään kreikankielisessä Vanhassa testamentissa (Septuagintassa) juuri samalla sanalla kuin Uudessa testamentissa. Tästä saadaan edelleen substantiivi "evankeliumi", iloinen sanoma.

Evankeliumista tuli merkittävä käsite erityisesti Jesajan kirjan teksteissä. Hyvä sanoma kertoo siitä, että Jumala tarttuu pakkosiirtolaisuuden kurimuksessa elävän kansansa ja jopa koko maailman tapahtumiin. Jumalan kuninkuus ja valtakunta ovat tulossa. Hän asettuu valtaistuimelle ja ottaa hallinnon käsiinsä. "Kuinka ihanat ovat vuorilla ilosanoman tuojan askelet! Hän ilmoittaa rauhan tulon, tuo suuren ilosanoman, hän tuo pelastuksen sanoman ja sanoo Siionille: – Sinun Jumalasi on nyt kuningas!" (Jes. 52:7). Uuden testamentin puolelta on tuttua, että Jeesuksen julistus keskittyi juuri tällaiseen eskatologiseen Jumalan valtakunnan odotukseen. Evankeliumi toteutuu siinä, että Jumala antaa Messiaansa, Ihmisen Pojan, joka tuo pelastuksen kansalleen.

Jumalan lupauksen mainitseminen tuo lupaustradition näkökulman varsin selvästi tähän yhteyteen. Jumala on antanut lupauksensa pyhissä kirjoituksissa (j. 2) ja nämä lupaukset puhuvat hänen Pojastaan (j. 3). Paavalin esittelemä kristologia liittyy pyhiin kirjoituksiin ja puhuu lupausten toteutumisesta. Toteutuneesta lupauksesta on tullut evankeliumi. Uudessa testamentissa lupauksilla tarkoitetaan yleensä sellaisia Vanhan testamentin kohtia, joiden sisällön on katsottu toteutuneen Kristuksen tai kirkon elämässä. Lupausta tarkoittavat sanat esiintyvät tällaisissa yhteyksissä niin usein, että kyseessä lienee ollut vakiintunut termi.

1:3-4. *on sanoma hänen Pojastaan.*

Seuraavassa lauseessa Paavali siirtyy tarkastelemaan evankeliumin sisältöä. Itse asia on loistavan hieno. Apostoli puhuu Kristuksen ylösnousemuksesta. Kaksi edessä olevaa jaetta ovat kuitenkin perin monimutkaisia, ja niiden kääntäminen on osoittautunut hyvin hankalaksi.

Inhimillisen syntyperänsä puolelta hän oli Daavidin jälkeläinen;
pyhyyden Hengen puolelta hän oli Jumalan Poika, jolla on valta,
ylösnousemuksessa tähän asemaan asetettu.

Kohta on vaikeaselkoinen myös kreikankielisessä muodossa. Siinä on harvinaisia sanoja, lauseet eivät oikein tottele kielioppia ja substantiivit esiintyvät ilman artikkelia. Siksi on ajateltu, että Paavali lainaa tässä eräänlaista uskontunnustusta, joka on ollut alkukirkossa tunnettu. Sen muoto on vakiintunut jo ennen Paavalia. Siksi valmiin jakson sijoittaminen Paavalin omaan tekstiin on tuottanut hieman kulmikkaat lauseet. Jotkut ajattelevat lisäksi, että lauseet olisivat rinnakkaisia, paralleelisia. Se ei kuitenkaan ole perusteltua, sillä rinnakkaisuuksia ei kyetä käytännössä osoittamaan. Jakson selittämisen ratkaisu on siten lauseiden sisällössä.

Alkutekstin sanatarkka seuraaminen auttaa hieman kohdan selittämistä. Ensimmäisessä lauseessa sanotaan, että Poika on "lihan puolesta tullut Daavidin siemenestä". Tämä antaa selvän viestin. Edellä on mainittu kirjoitusten toteutuminen (j.2) ja nyt Daavid mainitaan nimeltä (j.3). Katse suuntautuu vanhatestamentilliseen kuningasideologiaan. Siihen liittyvistä teksteistä voitaisiin ottaa esille Psalmi 2, jossa mainitaan Jumalan Poika, mutta muita yhteyksiä ei ole. Selvemmät liittymäkohdat viittaavat Naatanin profetiaan (2. Sam. 7:12–14). Kohdassa puhutaan Daavidin jälkeläisen (siemenen) kuninkaaksi korottamisesta (j.12) sekä kutsutaan kuningasta Jumalan pojaksi (j.14). Muissa kuningasideologiaan liittyvissä teksteissä (Ps. 89; Jes. 9,11; Jer. 23; Hes. 34; Sak. 12) sekä juutalaista messianologiaa heijastavissa teksteissä (Siir. 47; Ps.Sal. 17; 4QPatr.; 4QFlor.) näillä teemoilla on merkittävä asema. Niiden vaikutusta havaitaan myös Uudessa testamentissa runsaasti (esim. Ap.t. 2: 13; Hebr. 1: 5; Ilm. 21). Lauseen mukaan Jeesus on Daavidin suvun Messias.

Toisen lauseen mukaan Jeesus on ”asetettu Jumalan Pojaksi voimassa”. Vanhemmassa tutkimuksessa kuviteltiin, että lause tarkoittaisi Jumalan Pojaksi tekemistä, vaikka sellaisesta ei kohdassa kielellisesti olekaan puhe. Nykyään lause liitetään ensimmäisen lauseen tapaan kuningasideologiaan. Jumalan Pojaksi ”asettaminen” merkitsee hallitsevaan asemaan eli kuninkuuteen korottamista. ”Jumalan Poika voimassa” merkitsee siten sisällöltään samaa asiaa kuin ”Daavidin jälkeläisen kruunaaminen kuninkaaksi”. Näin nämä kaksi lausetta ovat sisällön osalta täysin rinnakkaisia.

Sama Daavidin ”siemenen” kuninkaaksi kruunaamisen ajatus löytyy Pietarin puheesta Apostolien tekojen alusta. Vanhan testamentin lupausten mukaan apostolit odottivat Daavidin jälkeläisen korottamista valtaistuimelle (Ap.t. 2:30). Tätä ennusti Daavidin oma profetia Psalmissa 110: ”Herra sanoi minun herralleni: Istu oikealle puolelleni” (j. 34). Tämä merkitsi Jeesuksen kruunajaisia: ”Jumala on tehnyt Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi” (j. 36).

Tunnustuksessa esiintyvä termi ”pyhyyden Henki” on selitetty monella tavalla. Pitäisikö ajatella sen olevan vastakohta edellisessä lauseessa esiintyvän ”lihan” (käännöksessä: inhimillinen syntyperä) kanssa? Siten kohdassa olisi liha-henki -jako. Se ei ole uskottavaa. Pyhän Hengen nimitys suoraan heprean kielestä käännettynä on juuri tuo ”pyhyyden Henki”. Lauseen mukaan Jumalan Henki asetti Kristuksen taivaalliseen kuninkuuteen.

Näillä perusteilla voidaan ehdottaa selvempää käännöstä, joka ottaa yhä huomioon kohdan genetiivirakenteen:

“erotettu julistamaan Jumalan evankeliumia,
jonka tämä edeltäpäin lupasi profeettojensa suulla pyhissä kirjoituksissa,
hänen tulossa olevasta Pojastaan, tästä
syntyperäisestä Daavidin jälkeläisestä,
Pyhän Hengen valtaan asettamasta Jumalan Pojasta,
kuolleiden ylösnousemuksen aloittajasta,
Jeesuksesta Kristuksesta meidän Herrastamme.”

Käännökset toteavat yleensä Kristuksen korottamisen tapahtuneen ylösnousemuksessa, mutta tarkalleen ottaen Paavali kirjoittaa kuolleiden ylösnousemuksesta. Tässä on pieni, mutta teologisesti aika merkittävä ero. Kyse ei ole pelkästään Jeesuksen ylösnousemuksesta, vaikka se on tietenkin koko opetuksen lähtökohtana. Paavalin lainaama tunnustus opettaa, että Kristuksen taivaalliset kruunajaiset aloittivat kuolleiden ylösnousemuksen. Kyseessä oli siis eskatologian suuri huippuhetki. Israelin Messias, Daavidin Poika, on tullut. Jumala on herättänyt hänet kuolleista ja näin aloittanut lopun aikojen suuren kuolleiden ylösnousemuksen.

Tästä Paavali puhuu myös kirjeessä korinttilaisille. Kuolleiden ylösnousemus on alkanut ihmisestä. Jeesus on kuolleiden ylösnousemuksen ”esikoinen”. Hänen korottamisensa on samalla tae siitä, että kaikki häneen uskovat herätetään kuolleista hänen tullessaan (1. Kor. 15:22-23). Ensimmäisten apostolien tunnustuksessa heijastuu siten riemu siitä, että kuninkuuteen korotettu Kristus korottaa viimeisenä päivänä kaikki omansa luokseen taivaan kirkkauteen.

Sisällöllisten argumenttien mukaan tunnustus on puhunut Jeesuksen kruunaamisesta eskatologiseksi Messias–kuninkaaksi ylösnousemuksessa. Useimmat kohdan käsitteet selittyvät tältä taustalta. Ainoa ilmaus, jolle ei löydy motiivia messianologiasta, on maininta ”lihan mukaan”. Paavali on ilmeisesti muokannut korotuskristologista kaavaa sanalla ”liha” kohdan Room 8:3 sisältämän ajatuksen mukaisesti. Paavalin lainaama tunnustus koski kyllä Poika–kristologiaa, mutta siitä puuttui Paavalille tärkeä maininta Jeesuksen kärsimyksestä ja kuolemasta. Paavalille Jeesus on Jumalan poika, jonka tämä lähetti ”syntisen lihan kaltaisuudessa” maailmaan tuomitsemaan synnin lihassa ja pelastamaan ihmiset. Tästä syystä hän on halunnut myös tämän kohdan yhteyteen ajatuksen Jeesuksesta ”lihan mukaan”.

1:4b. *Hän on Jeesus Kristus, meidän Herramme,*

Lause on melko saman kaltainen muiden tunnustusmuotoisten Jeesus on Herra –ilmausten kanssa, joita Uudessa testamentissa on paljon. Tässä oleva muoto ”meidän Herramme” voi olla juuri tähän yhteyteen muovattu, mutta se voi myös tulla traditiosta. Vaihtoehdot ovat lähinnä siinä, tulkitaanko lause kuuluvaksi edellisten lauseiden yhteyteen vai pidetäänkö sitä Paavalin omana

kristologisen esityksen täydentävänä muotoiluna. Samanlainen päätöslause löytyy Filippiläiskirjeen hymnin lopusta (Fil. 2:11).

Koska jakso on teologisesti yhtenäinen ja kruunajaisajatus itse asiassa johtaa johdonmukaisesti KYRIOS IEESOUS -tunnustukseen, lauseen voi olettaa tulevan traditiosta. Ajatuksellisesti se on formelin pääkohta: tämä ylösnousemusessa taivaalliseen valtaan kruunattu Daavidin poika on "meidän Herramme", jota seurakunnassa tunnustamme.

Sisältöä ajatellen lauseesta löytyy oikeastaan kokonainen tunnustus yhdessä lauseessa. Sen mukaan Nasaretin Jeesus on juutalaisten Messias, Kristus. Israelin Messiaan kuninkuus tuli todelliseksi pääsiäisenä. Ylösnousseena hän on saanut nimen, joka on kaikkia muita nimiä korkeampi. Hän on Herra. Kristukselle on annettu Jumalan nimi. Siksi hänet tunnustetaan taivaallisen Isän tavoin uskon antajaksi ja pelastuksen tuojaksi.

1:5. *ja häneltä minä olen saanut armon ja apostolinviran, jotta hänen nimensä kunniaksi johtaisin ihmisiä kaikista kansoista uskonkuuliaisuuteen.*

Jumalan poikana Jeesus on antanut Paavalille apostolinviran evankeliumin julistamista varten. Ajatus kuuliaisuudesta nimenomaan Jeesuksen nimeä kohtaan esiintyy vain tässä kohden. Muuten tämä melko harvinainen termi esiintyy esimerkiksi Apostolien teoissa merkiten erityisesti kärsimistä Jeesuksen nimen tähden (Ap.t. 5:41; 9:16; 15:26; 21:13).

Sanan armo merkitys voidaan tässä yhteydessä selittää monella tapaa. Useiden tutkijoiden mielestä Paavali ei tässä tarkoita armoa erillisenä opillisena asiana. Sanan ajatellaan pikemminkin liittyvän läheisesti termiin "apostolinvirka". Tällöin sanat muodostaisivat hendiadyon –rakenteen, jolloin merkitys koskisi apostolinvirassa esiin tulevaa Jumalan armotyötä. Vaikka tällä näkökulmalla on varmasti annettavaa kohdan merkityksen ymmärtämisessä, on lisäksi kuitenkin pantava merkille sanojen suora yhteys sanaan "uskonkuuliaisuus". Myös se antaa osansa sanan armo merkityssisältöön.

Termi "uskonkuuliaisuus" on niin ikään monitulkintainen. Sen muoto voidaan periaatteessa ymmärtää ensinnäkin objektin genetiivinä, mikä merkitsisi kuuliaisuutta uskolle sanomana tai auktoriteettina. Genetiiviä voi pitää myös subjektiivisena, jolloin sana tarkoittaisi sellaista kuuliaisuutta, jonka usko saa aikaan. Kolmas vaihtoehto on selittää se attribuuttisena genetivus epexegeticus -muotona. Tällöin kuuliaisuus ja usko samastuisivat kuuliaisuuden kuvatessa itse uskon olemusta.

Roomalaiskirjeen rinnakkaiskohtien valossa näyttäisi siltä, että Paavali käyttää kuuliaisuuden ajatusta täysin identtisenä ja vaihtoehtoisena sanan usko kanssa (5:19; 6:16; 15:18). Tämä huomio ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että koko ilmauksen ajateltaisiin olevan synonyyminen sanalle usko. Myös sanan "kuuliaisuus" sanakirjamerkitys on otettava vakavasti. Sana tuo selvästikin usko –teemaan lisämerkityksen.

Paavalin teologiaa laajemmin ajatellen on ilmeistä, että hän pitää uskonkuuliaisuuden ilmeisenä vastakohtana lain tekoja. Myös kirjeen johdannon kontekstissa evankeliumin sanoma liittyy uskonvanhurskauteen (1:16–17). Täten sanaa voisi pitää rinnakkaisena ilmaukselle "uskossa kuuleminen" (Gal. 3:2, 5). Kuuleminen ja kuuliaisuus eivät kuitenkaan ole sama asia, eikä näitä termejä voi täysin samastaa.

Kreikankielisessä Vanhassa testamentissa eli Septuagintassa kuuliaisuutta tarkoittava sana merkitsee myös vastausta (esim. 2. Sam. 22:36). Sana on täten sijoittunut juutalaisessa kulttuuripiirissä laajaan myönteistä toimintaa kuvaavaan merkityskenttään. Uskonkuuliaisuuden ei tarvisisi täten ajatella merkitsevän toiminnallista uskonelämää, vaan pikemminkin uskon antamaa vastausta Jumalan toimintaan. Tässä mielessä sanalla voidaan ajatella olevan päällekkäisyyttä edellä mainitun, aktiivisen uskossa kuulemisen ilmauksen kanssa.

Tämän ajatuksen tueksi on vielä tarkasteltava sanan yhteyttä edellä esiintyvään sanaan armo. Daavidin suvun kuninkaasta puhuvassa kuningasideologiassa armo merkitsi Jumalan liittouskollisuutta. Daavidin liitossa Jumalan armo oli pysyvä ja ikuinen. Mikäli tällainen ajatus vaikuttaa Roomalaiskirjeen johdannossa, voidaan niin armo kuin uskonkuuliaisuus selittää liittoajatuksen avulla. Daavidin jälkeläisen tuoma armo merkitsee Jumalan liittouskollisuutta. Paavali julistaa tämän armon pysyvyyttä myös pakanakansojen keskuudessa. Kansojen vastaus

julistukseen on uskonkuuliaisuus. Juuri usko on se vastaus sekä sitä kuuliaisuutta, mitä Jumala odottaa Daavidin liittoon tulevilta.

Uskonkuuliaisuus on edelleen kuuliaisuutta Jeesuksen nimeä kohtaan. Tästä syystä kuuliaisuutta ei voi pitää pelkkänä kuulemisena, vaan termillä on aktiivinen luonne. Jeesuksen nimen mainitsemista tässä yhteydessä voisi pitää hieman yllättävänä, koska Paavali ei yleensä puhu uskosta Jeesuksen nimeen. Roomalaiskirjeen kokonaisuutta ajatellen seikka ei kuitenkaan ole täysin irrallinen hänen ajatusmaailmastaan. Lisäksi saattaa olla mahdollista, että harvinaisempi ilmaus on ajatuksena liittynyt jollain tavalla siihen traditioon, jota hän on lainannut edellä.

Uskonkuuliaisuuden kohdistaminen nimenomaan Jeesuksen nimeen tuo esille selvän Kristus-keskeisen tavoitteen. Vanhassa testamentissa nimi–tematiikan keskuksessa on Jumalan nimi. ”Nimi” asuu temppelissä (esim. 1.Kun. 8:16; 2.Aik. 6:5), se pyhitetään (esim. Jes. 29:23) ja sitä kunnioitetaan (esim. Ps. 29:2; 66:2). Lisäksi vanhatestamentillisessa eskatologiassa odotetaan myös pakanakansojen lopulta kumartuvan kunnioittamaan Jumalan nimeä (esim. Ps. 86:9; Mal. 1:11). Paavalin teologiassa ja ilmeisesti myös häntä edeltäneessä traditiossa Jeesus saa sellaisen aseman, mikä aikaisemmin on ollut ainoastaan Jumalalla.

Uudesta testamentista voidaan muualtakin nähdä, että Jeesuksen nimellä on ollut pelastusopissa merkittävä asema. Pelastuksen piiriin tuleminen merkitsee Jeesuksen nimen avuksi huutamista (1.Kor. 1:2; Apt. 9:21). Tähän liittyen kasteen sanotaan suoritetun Jeesuksen nimeen (esim. Apt. 2:38; 22:16; vrt. 1.Kor. 1:13). Uskonkuuliaisuuden ja Jeesuksen nimen yhdistämistä voi tästä syystä pitää varhaisen teologian kannalta täysin luontevana ratkaisuna.

Roomalaiskirjeen johdannossa ajatus uskonkuuliaisuudesta Jeesuksen nimeä kohtaan tuodaan esille pelastuksen kontekstissa. Vastaava ajatusmalli löytyy myös kymmenennestä luvusta, missä Paavali yhdistää korotuskristologian Jeesuksen nimen avuksi huutamiseen. Tunnustautuminen Jeesuksen herruuteen sekä hänen kuolleista herättämiseensä merkitsee samalla hänen nimensä avuksi huutamista (10:9–12).

1:6. *Näitä Jeesuksen Kristuksen kutsumia olette myös te*.

Paavalin puhe pakanakansoista on johdannossa ilmeisen kaksimerkityksistä. Nykyisen kännöksen sivuuttamat jakeen 6 sanat ”joihin myös kuulutte” (*en hois este*) voidaan ymmärtää kahdella eri tavalla. Yleisemmän tulkinnan mukaan Paavali sanoo kirjeen vastaanottajien kuuluvan niihin pakanakansoihin, joiden joukossa evankeliumia saarnataan. Toisaalta Paavalin voidaan ajatella sanovan vastaanottajien elävän sanomaa tarvitsevien pakanakansojen keskuudessa. Edellisen vaihtoehdon mukaan Paavali olisi kaiketi ajatellut omallekin sanomalleen olevan tarvetta Roomassa. Tämän kysymyksen ambivalentti käsittely kirjeessä on varsin näkyvää. Jälkimmäisen vaihtoehdon mukaan seurakunta olisi Paavalin mukaan joko jo pelastuksen piirissä siten, että hänen sanomaansa ei varsinaisesti tarvita, tai sitten luonteeltaan juutalaiskristillinen, jolloin heitä ei voisi samastaa muihin kansoihin.

Uskoon tulon sanotaan tapahtuvan kutsumisen (*kalein*) perusteella. Siksi uskovia nimitetään kutsutuiksi (*kleetoi*). Tästä johdettu ”kutsuttujen” joukon nimi *ekkleesia* käännetään nykyään sanalla seurakunta (ks. esim. 1. Kor. 1:1-2). Suomen kielellä emme enää näe yhteyttä seurakunnan ja kutsumisen välillä, mutta kreikan kielen tasolla se on selvä. Termi korostaa julistetun sanoman merkitystä. Jumala kutsuu ihmisiä luokseen sanan välityksellä. Seurakunta ei synny taivaallisesta humauksesta eikä hengellisestä kokemuksesta, vaan Kristusta julistavasta sanasta.

1:7. [*Kaikille Roomassa asuville Jumalan rakkaille, kutsutuille pyhille*] *Jumalan, meidän Isämme, ja Herran Jeesuksen Kristuksen armo ja rauha teille*.

Paavalin tervehdys kuuluu alun perin tälle kohdalle. Se on syytä myös säilyttää siinä, koska vain näin voidaan nähdä yhteys kutsumisen ajatuksen ja seurakunnan eli Kristuksen pyhittämien uskovien välillä. Paavali muistuttaa lause lauseelta, että syntisistä on ylösnousseen Kristuksen tähden tullut pyhiä ja Jumalalle rakkaita ihmisiä.

Paavalin käyttämä termistö tukee sitä ajatusta, että hän katsoo monien vastaanottajien kuuluvan pakanakansoihin. Kutsumisen ajatus ja Jumalan rakkaaksi nimittäminen esiintyvät myös Roomalaiskirjeen yhdeksännessä luvussa, missä Paavali Hoosean kirjasta rakennetulla sitaattiyhdistelmällä perustelee pakanoiden pelastumista (Room. 9:25; Hoos. 2:23 ja 1:10).

Kaiken kaikkiaan näistä jakeista käy ilmi se, miten Paavali korostaa Jumalan aktiivisuutta ihmisten saattamisessa Hänen yhteyteensä. Sekä apostoli että roomalaiset, niin julistaja kuin kuulijatkin, ovat kutsuttuja. He ovat Jeesuksen kutsumia. Paavalin sanoma jatkaa tätä Jumalan kutsuvaa työtä synnyttäen uskonkuuliaisuutta ja tehden evankeliumin kuulijoista samanlaisia "kutsuttuja pyhiä" kuin roomalaisetkin ovat.

Sanoma

Roomalaiskirje on monille raamatunlukijoille aivan erityisesti kirje uskon vahvistamiseksi. Tämä mielikuva on epäilemättä oikea, sillä Paavali näyttää kirjoittavan uskon sisällöstä heti kirjeen alkulehdiltä lähtien. Paavali on Kristuksen palveluksessa ja hänen evankeliuminsa on Jumalan Pojan evankeliumi. Paavali oli Kristus-keskeinen kaikessa työssään.

Lähes kaikissa kirjeissään Paavali aluksi puhuu apostolin tehtävästään ja siihen kuuluvasta sanomasta. Näin alkaa myös Roomalaiskirje. Hän muistuttaa, että Jumala on kutsunut hänet profeettojen tavoin omaan työhönsä. Hän on ylösnousemussanoman apostoli kaikkia kansoja varten. Hänen tavoitteenaan on viedä evankeliumia eteenpäin, jotta kaikista kansoista voisi pelastua ihmisiä Kristuksen valtakuntaan.

Oman evankeliuminsa Paavali selvittää kirjeen alussa harvinaisen yksityiskohtaisesti. Hän vetoaa muidenkin apostolien tuntemaan ylösnousemussanomaan. Pääsiäisen sanoma yhdistää kaikkia alkukirkon suuria julistajia. Sitä julistavat niin Jerusalemin ”pylväät” kuin eri maissa kiertävät lähetystyöntekijät. Tästä Paavali oli kirjoittanut jo Korintin seurakunnan uskoville aikaisemmin. Pietariin ja Jaakobiin viitaten hän totesi: ”Näin me siis julistamme, minä niin kuin hekin, ja näin te myös olette uskoneet” (1. Kor. 15:11).

Kristologinen traditiokaava. Kirjeen alun tekee ainutlaatuiseksi alussa oleva traditiojakso. Se on epäilemättä kehitelty jo Paavalia ennen. Tämä voidaan päätellä siitä, että jakson kieliopillinen muoto on sekava, kuten analyysissä todettiin. Paavali lienee käyttänyt edeltäjiensä tekstejä siksi, että hän on voinut kirjeen alussa luoda yhteyttä muuhun apostoliseen traditioon. Tradition muodosta ei tosin syntynyt pitkään aikaan johdonmukaista käsitystä. Lauseissa esiintyy kyllä partisiippeja ja myös lihan ja hengen rinnastus tuntuisi antavan jonkin verran selkeätä rakennetta. Jaksosta ei kuitenkaan löydy selvää parallelismia. Vaikka ilmaus on runollinen, sen “muoto” on pikemminkin vanhatestamentillinen ja seemiläinen kuin kreikkalainen. Itse asiassa keskeiset lauseet voidaan palauttaa arameankieliseen muotoon (esimerkki löytyy väitöskirjastani).

Juuri muodon perusteella lauseiden sisällöstä esitetty erilaisia tulkintoja. Yhden mukaan jakso puhuisi kahden tason kristologiasta (Jeesus ihmisenä ja Jumalan Poikana). Toisen mukaan alkuperäinen opetus olisi esittänyt Jeesuksen tavallisena ihmisenä, joka korotetaan taivaaseen. Vähitellen selitykset tarkentuivat. Jakso muodostaa yhden laajan kokonaisuuden, jossa sitä Jeesusta Kristusta, joka on Herra. Lauseet tulkitaan tavallaan lopusta alkuun, viimeisen ilmauksen näkökulmasta. Tämä Herra on Daavidin jälkeläinen, kuolleiden ylösnousemuksessa kuninkaalliseen herruuteen intronisoitu Jumalan Poika. Jakso ei kuvaa kehityskulkua, vaan selittää taivaallisen Herran merkitystä vanhatestamentillisen ilmoituksen valossa. Messias toteuttaa profeettojen antamat lupaukset.

Lauseiden kristologia on niin sanotusti “korkeata” (tosin matala kristologia on vain akateemisessa maailmassa rakennettu virheellinen kuvitelma). Paavali kuvaa kohdassa taivaalliseen kuninkuuteen korotettua Kristusta samaan tapaan kuin Filippiläiskirjeen hymni (Fil. 2). Jakson ainutlaatuinen piirre on siinä, että ylösnousemuksen tapahtuma selitetään eskatologiseksi kuolleiden ylösnousemuksen aluksi. Tätä teologiaa Paavali opettaa laajemmin Korinttilaiskirjeessä. Paavalin käyttämän teologisen kaavan tarkoitus olikin keskittää ajatukset juuri ylösnousemukseen.

Ylösnousemuksen tulkintaa. Miten ylösnousemussanoma sitten muodostui? Selityksistä on edellä käynyt ilmi, että Paavalin käyttämän Kristus-tunnustuksen sisältö on messianologinen.

Juutalaisuudessa odotettiin Messiasta tulevaksi Daavidin suvusta. Hänen uskottiin pelastavan Israelin. Tärkein Vanhan testamentin kohta, johon vedottiin, löytyi toisesta Samuelin kirjasta. Niin sanotussa Naatanin profetiassa kuningas Daavid sai lupauksen: ”Kun sinun päiväsi ovat päättyneet ja sinä lepäät isiesi luona, minä korotan sinun seuraajaksesi sinun siemenesi, joka lähtee sinun ruumiistasi, ja minä vahvistan hänen kuninkuutensa” (tarkennettu käännös kohdasta 2. Sam. 7:12).

Daavidin suvun Messiaan odotus oli juutalaisuudessa yleistä. Esimerkiksi juutalaisessa tekstissä nimeltä Salomon Psalmit tämä usko eli vahvana. “Herra, sinä valitsit Daavidin Israelin kuninkaaksi ja annoit sen lupauksen hänen jälkeläisistään, että hänen kuninkuuttaan ei syrjäytetä sinun edestäsi” (PsSal. 17:4). Näiden psalmien kirjoittaja odotti lupausten lopullista toteutumista: “Katso, Herra, ja korota heille heidän kuninkaansa, Daavidin poika, sinulle sopivana aikana hallitsemaan palvelijaasi Israelia” (17:21).

Vastaavaan tapaan Paavalin käyttämässä apostolien tunnustuksessa julistettiin Jumalan antamien lupausten täyttyneen. Jeesus oli Daavidin suvusta ja täytti Daavidin siemenen korottamisesta eli valtaan kruunaamisesta annetut lupaukset. Tämä tapahtui pääsiäisenä, kun Jumala herätti Kristuksen ruumiillisesti kuolleista. Jumala korotti Kristuksen kirkkauden valtaistuimelle taivaassa. Näin hänestä tuli taivaan ja maan Herra.

Vanhan testamentin opetuksen ja apostolien ylösnousemususkon välillä on hauska sanaleikki, joka liittyy tärkeään asiaan. Naatanin profetiassa puhuttiin Daavidin jälkeläisen kruunaamisesta siemenen korottamisena. Tämä korottamisen sana (*qum*) merkitsi jo hepreassa samaa kuin kuolleista korottaminen eli ylösnousemus. Sama sanaleikki toimi kreikan kielessä (*anisteemi*). Siten ”korottaminen” merkitsi samalla ylösnousemusta. Sama asia saatettiin ymmärtää myös toisin päin. Ylösnousemus (*anastasis*) merkitsi samalla Messiaan korottamista valtaan.

Juutalaisuudesta ensimmäiset kristityt olivat perineet myös ajatukset taivaallisesta kuninkuudesta ja taivaallisesta valtaistuimesta. Nämä metaforat olivat tärkeitä, kun haluttiin kertoa Jumalan vallasta. Vanhan testamentin mukaan taivaallisessa vallassa olikin kyse Jumalan omasta vallasta.

Esimerkiksi Psalmien kirjoittajat puhuivat jatkuvasti Jumalan kuninkuudesta. “Jumala on kansojen kuningas, hän istuu pyhällä istuimellaan.” (Ps. 47:9; vrt. esim. Ps. 93:1; 95:10; 98:6). Ja kun profeetta Jesaja sai taivaallisen näyn Jumalasta, hän näki kuninkaallisen Jumalan istuvan ”korkealla ja ylhäisellä istuimella”. Jumalan edessä olivat taivaalliset olennot, serafit, jotka ylistivät häntä omalla laulullaan: ”Pyhä, pyhä, pyhä on Herra Sebaot! Hänen kirkkautensa täyttää kaiken maan.” (Jes. 6:3).

Taivaallisella kuninkaalla oli myös valtaistuin, jolla hän hallitsi maailmaa. Profeetta Hesekiel kuvasi tätä istuinta seuraavasti: ”Ja ylhäällä, niiden päällä olevan levyn yläpuolella, oli jotakin, mikä hohti kuin safiiri. Se oli valtaistuimen muotoinen, ja tällä valtaistuinta muistuttavalla istui joku ihmisen kaltainen.” (Hes. 1:26). Ei ole ihme, että hurskaat juutalaiset pohtivat Jumalan maailmaa nimenomaan Hänen kuninkaallisen valtansa näkökulmasta. Esimerkiksi Heenokin kirjassa Hesekielin näky sai jatkoa: ”Ja minä näin sen keskellä majesteettisen valtaistuimen. Se oli ulkonäöltään kristallin kaltainen ja sen alla oli pyörät kuin kirkkaat auringot. Kuulin kerubien äänen, ja valtaistuimen alta virtasivat tuliset virrat. Sitä oli vaikea katsoa. Suuri Kunnia istui valtaistuimella, ja hänen viittansa oli loistava ja kirkkaampi kuin aurinko, valkoisempi kuin lumi.” (14:18-20).

Apostolit olivat ilmeisesti jo ennen Jeesuksen kohtaamista tunteneet tämän juutalaisen perinteen. Taivas merkitsi heille Jumalan valtaistuimen paikkaa. He uskoivat Jumalan kuninkuuteen ja ajattelivat Israelin olevan Jumalan valtakunnan. Jokainen hurskas juutalainen myös rukoili kolme kertaa päivässä Jumalan herruutta juutalaisen uskontunnustuksen mukaisesti.

Pääsiäisenä kaikki muuttui. Silloin Jeesuksen opetuslapset saivat kokea, että Jeesus on kuolleista korottamisen kautta kruunattu taivaalliseksi kuninkaaksi. Tämä oli heille luonteva ajatus. He olivat odottaneet Daavidin Pojan kruunaamista. Nyt juhlapäivä oli koittanut. Kuninkuus oli annettu Jeesukselle. Hänet oli asetettu Jumalan valtaistuimelle taivaan temppelissä. Daavidille annettujen lupausten täyttymyksenä hän oli nyt Jumalan Poika voimassa.

Se, mikä ennen koski vain Isää Jumalaa, koski nyt myös Jumalan Poikaa. Nyt myös Poika oli taivaallinen kuningas. Nyt myös Poikaa kunnioitettiin Jumalan nimellä Herra. Nyt myös Poika istui

kirkkauden valtaistuimella koko maailman hallitsijana. Siksi myös Poika oli uskon kohde ja pelastuksen antaja. Siksi myös Pojan nimeä ylistettiin armon tuojana. Näin toteutui Jesajan evankeliumi, ilosanoma kaikille ahdistuksessa eläville: ”Sinun Jumalasi on nyt kuningas!” (Jes. 52:7).

Onkin samalla häkellyttävää huomata, miten radikaalilla tavalla apostolit julistivat Jeesuksen herruutta ja jumaluutta. Juutalaisen uskon peruspilarina oli usko Jumalan kuninkuuteen. Juutalaista yhteiskuntaa kutsuttiin teokratiaksi, koska siellä Jumala oli aina maallisen kuninkaan yläpuolella. Jumala oli Israelin taivaallinen kuningas. Apostolien julistuksessa tämä muuttui.

Pääsiäisen sanoman ytimessä on ajatus siitä, että Kristuksen valta toteuttaa Jumalan kuninkuuden. Siinä ei ole enää kyse teokratiasta. Sen tilalle on tullut ”kristokratia” eli Kristuksen hallinta. Kristus istuu siellä, missä vain Isän pitäisi istua – taivaan valtaistuimella. Ennen vain Isä Jumala tunnustettiin Herraksi. Nyt Jeesus Kristus tunnustetaan Herraksi ja pelastuksen tuojaksi.

Apostolien usko oli lähetyskäskyn uskoa. ”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä.” (Matt. 28:18). Ylösnoussut Kristus istuu taivaallisella valtaistuimellaan ja hänellä on kaikki valta. Siksi hän lähettää omansa kaikkeen maailmaan. Paavalin Roomalaiskirjeen alku heijastaa juuri tätä vakaumusta. Ylösnousemuksessa taivaalliseen valtaan kruunattu Jumalan Poika on lähettänyt myös Paavalin matkaan. Hän on Paavalin kutsuja ja valtuuttaja. Hänen nimessään Paavali johtaa ihmisiä kaikista kansoista uskonkuuliaisuuteen.

Uusi paradigma. Kun Roomalaiskirjeen alkua tulkitaan uuden paradigman ja hengellisen pakkosiirtolaisuuden päättymisen näkökulmasta, Paavalin suuri sanoma saa syvyyttä. Kirjeen avauksessa yhdistyvät Israelin “evankeliumi” ja Daavidin pojan kruunajaiset. Paavalin työkaudella *evankeliumi* ei vielä merkinnyt kirjaa. Sen sijaan se tarkoitti (kielellisestikin) sitä ilosanomaa, joka julistetaan pakkosiirtolaisuuden vankeudessa eläneille ihmisille (Jes. 40:9; 52:7; Mark. 1:14; Ap.t.13:15-32). Jeesuksen herättäminen kuolleista merkitsi puolestaan kruunajaisia, Jumalan kuninkuuden lopullista toteutumista Israelissa, kuten edellä on todettu. Siten heti Roomalaiskirjeen alussa selitetään Jesajan evankeliumin toteutumista: pakkosiirtolaisuuden kriisi päättyy, Jumala astuu esiin, pelastuksen aika alkaa ja Jumalan Poika hallitsee rauhan valtakuntaa omalta valtaistuimeltaan.

Tämä näköala antaa oivallisen lähtökohdan Roomalaiskirjeen tulkinnalle. Paavalin opetuksen taustan muodostaa sama profeetallinen näky kuin Johannes Kastajalla ja Jeesuksella: jokaisen ihmisen on käännyttävä Jumalan puoleen. Synnin valta hallitsee sekä langennutta Israelia että koko ihmiskuntaa. Kaikki oppineet tietysti olettivat, että pakanat elävät erossa Jumalasta ja hänen oikeutetun vihansa alla. Paavalin kipeänä tehtävänä on muistuttaa Israelin hengellisestä pakkosiirtolaisuudesta. Myös juutalaiset elävät synnin vallassa ja Israelin uudistuksen ulkopuolella – Kristuksen ulkopuolella.

Niinpä kirjeen avauksen teologia saa osan merkityksestään suhteessa jatkoon. Paavalin kuvaus Jumalan vihasta, joka ilmestyy ihmisten jumalattomuutta vastaan, on toisintoa pakkosiirtolaisuuden tuomiosta. Koska Paavalin näky on laajentunut koskemaan koko ihmiskuntaa, hän johtaa teologisen ajatuksen kohti Aadamia. Jumalan Pojan maailmaan tulo on ollut välttämätöntä valitulle kansalle, koska se on elänyt uskottomuudessa kuningasten ajoista lähtien. Yhtä tarpeellista se on kuitenkin koko ihmiskunnalle, joka on alusta lähtien elänyt karkoitettuna paratiisista. Pakkosiirtolaisuus, eksiili, yhdistää näin ollen koko ihmiskuntaa. Profeettojen sanomaa toistaen Paavali on vakuuttunut siitä, että Daavidin poika on samalla se “valo”, joka loistaa pakanoille. Jumalan eskatologisesta temppelistä – jonka Messias rakentaa – tulee aikojen lopulla “kaikkien kansojen rukoushuone”. Jumalan Pojan tuoma pelastus lahjoittaa armahduksen kaikille Aadamin jälkeläisille.

Alusta lähtien on siten todettava, että oletus “liittonomismista” on ollut virheellinen tapa tulkita Paavalin teologian lähtökohtia. Apostolin julistama teologinen totuus on, että juutalaiset eivät Jeesuksen tai Paavalin aikaan eläneet armollisen Jumalan hyvässä hoidossa ja liittolupauksen alla. Näin eivät uskoneet edes monet juutalaiset uskonnolliset ryhmät toisen temppelin aikana. Siksi koko tulkinnan suunta muuttuu. Paavalin teologia selittyy samoin kuin Jeesuksen opetus: esillä on dramaattinen konflikti. Jeesuksen mukaan Israel surmaa yhä profeettansa. Paavali on puolestaan

kiusallisen tietoinen, että kansan johtajat – hän itse mukaan luettuna – vastustaa itseään Jumalan Poikaa. Epäusko ei voi olla suurempi. Siksi vasta pääsiäisen sanoma tuo syntisille vapauden.

Tämä sanoma ulottuu Roomalaiskirjeen lukijalle saakka. Paavali muistuttaa meille, että Jumala on luvannut pelastuksen jo pyhissä kirjoituksissa. Kristus toteutti lupaukset ja lähetti pelastuksen evankeliumin maailmaan. Jokainen, joka kuulee ilosanoman kuoleman voittamisesta ja Kristuksen herruudesta, pääsee hänen armonsa turviin. Siksi jokainen kirjeen lukijakin saa kuulua niiden Jumalalle rakkaiden ja Kristuksen pyhittämisen ihmisten joukkoon, joita roomalaiset olivat.

1:8–15 Lähetystyöntekijän mieli

Paavalin kyky luoda yhteyttä uuteen seurakuntaan on hämmästyttävä. Hänellä on aito ja syvä lähetystyöntekijän asenne. Apostoli valmistelee tulevaa yhteyttä rukoillen ja hän pitää jo edeltä käsin huolta seurakuntalaisista. Hän iloitsee siitä, että usko Kristukseen yhdistää häntä Rooman uskovien kanssa. Kaupunki on hänen lähetysmatkojensa tavoitteena ja sieltä hän toivoi evankeliumin leviävän taas uusille alueille.

1:8. *Ensiksi kiitän Jeesuksen Kristuksen kautta Jumalaani teistä kaikista, sillä teidän uskostanne kerrotaan kaikkialla.*

Antiikin kirjeessä kuului alussa olla lämminsävyinen tervehdysjakso, jossa kirjoittaja korosti yhteyttä kirjeen saajiin. Näin saatiin kirjeen tulevat lukijat myönteisiksi siinä esitetyille asioille. Paavali toteutti tätä tapaa huolellisesti. Tervehdys ei kuitenkaan ollut ulkonaista sanahelinää. Apostolin lauseissa on alusta lähtien vahva sisältö.

Paavali kyllä tapojen mukaisesti kiittää seurakunnan uskosta, mutta hänen ajatuksensa ei ole pinnallinen. Rooman uskovat ovat löytäneet Kristuksen ja päässeet Jumalan valtakuntaan. Heidät on pelastettu tuomiolta ja kadotuksesta. Siksi he ovat erityisen rakkaita Paavalillle. Tätä korostaa apostolin rukous, jossa hän kiittää Jumalaa Rooman seurakuntalaisista. Rukouksessa on erityistä se, että se tapahtuu Jeesuksen Kristuksen kautta. Jeesus on Paavalin mielestä ainoa välimies ihmisten ja Jumalan välillä. Juutalaisilla välimiehinä oli erilaisia taivaallisia henkilöitä ja olentoja. Apostoli puhuu vain Kristuksesta.

Usko, *pistis*, on kristityn tuntomerkki. Tuon ajan tilanteessa ei ole pelkkä kohteliaisuus sanoa, että jonkin seurakunnan uskosta kerrotaan kaikkialla. Todistus Kristuksesta oli elävän seurakunnan tuntomerkki. Toisinaan ihmiset joutuivat myös kärsimään todistuksensa tähden. Tekstin lukija ei saa unohtaa, että kysymys uskosta saattoi olla joissain tilanteissa elämän ja kuoleman kysymys.

Rooman seurakunta tunnettiin laajalti. Se oli oikea alueen helmi. Kaupungissa oli useita evankeliumin julistajia ja heillä oli tärkeä tehtävä varhaisen kirkon lähetyksessä. Roomasta kasvoikin vähitellen jopa Jerusalemia merkittävämpi kristikunnan keskus. Sitä edesauttoi Paavalin aikaa myöhemmin tapahtunut Jerusalemin kaupungin tuho vuonna 70 jKr.

1:9. *Jumala, jota henkeni voimalla palvelen julistaessani evankeliumia hänen Pojastaan, todistaa, että muistan teitä aina rukouksissani.*

Paavalin esirukous seurakunnan puolesta nostaa esille erittäin mielenkiintoisen piirteen hänen toiminnastaan. Hän toteaa, että hänen lähetystyöllään on suorastaan ”liturginen” Jumalan palvelemisen (*latreuein*) merkitys. Hänellä on papillinen kutsumus kerätä maailmasta Jumalalle mieluinen uhri evankeliumin avulla (näin myöhemmin 15:16). Pojan evankeliumi pyhittää syntiset ja Paavali kantaa heidät Isän eteen taivaallisen ilon ja riemun aiheina.

Rukous seurakunnan puolesta on osa tästä työstä. Paavali lähtee liikkeelle rukoillen. Hän ei tee työtään yksin, vaan antaa kunnian Sanalle ja Jumalalle. Evankeliumi on Jumalan voima, ei Paavalin taidokas puhe. Paavali ei käännytä ketään, vaan ainoastaan palvelee Jumalan evankeliumia. Sana tekee työtään kansojen parissa, eikä mikään voi estää sen etenemistä tai vaikutusta.

1:10. *Alati rukoilen, että vihdoin saisin tulla teidän luoksenne, jos se on Jumalan tahto.*

Oikeastaan Paavali sanoo tässä: ”aina rukoushetkissäni”. Juutalaisena oppineena hän ilmeisesti rukoili yhä tiettyjen rukoushetkien mukaan. Tavallisesti se tapahtui aamulla, päivällä ja illansuussa iltauhrin aikaan. Tosin Paavali ilmaisee kirjeissään rukoilevansa myös mitä epätavallisimmissa paikoissa ja tietenkin myös yhteisissä kokouksissa. Rukousten avulla hän valmisteli matkaa Roomaan. Apostolien teoissa kerrotaan usein, että Paavali kulki lähetysmatkoillaan rukousten johdattamana. Käsitys vahvistuu Roomalaiskirjeen perusteella. Hän halusi edetä Roomaan, mutta kaikki aiemmat suunnitelmat olivat estyneet. Kaikki pyrkimyksensä Paavali jätti kuitenkin Jumalan tahdon varaan niin tässä kuin muualla hänen kirjeissään (vrt. 1. Kor. 1:1; 2. Kor. 1:1; Gal 1:4; 1. Tess. 5:18).

1:11. *Kaipaan päästä tapaamaan teitä, jotta voisin antaa teille jonkin hengellisen lahjan ja näin vahvistaa teitä,*

Aikooko Paavali lähestyä seurakuntaa karismaatikkona, jolla olisi jonkinlainen henkilahjojen tuottama auktoriteetti seurakuntalaisiin nähden? Kirjeen teksti ei viittaa tähän, vaan pikemminkin hyvin opillisesti painottuneesen vanhurskauttamisen ajatukseen. Paavalin käyttämä termi ”hengellinen lahja” (*kharisma*) ei tässä yhteydessä tarkoitakaan armolahjaa yliluonnollisen henkilahjan merkityksessä, kuten eräissä muissa yhteyksissä. Nyt se näyttää tarkoittavan evankeliumia Jumalan armolahjana. Tässä merkityksessä sana esiintyy myöhemmin luvussa 5:15. Siinä Jumalan armolahja on Kristuksen lahjavanhurskaus, joka pelastaa syntisen lankeemuksen tuottamasta kuolemasta ja kadotuksesta. Myös tässä ensimmäisessä luvussa Paavali odottaa Jumalan lahjan tuottavan ”hedelmän” hänen työlleen Roomassa – siis pelastavan jonkun ihmisen Jumalan valtakuntaan. Hengellinen lahja vahvistaa uskovia. Tämän aiheen kanssa Paavali on uskollinen lähes jokaisessa kirjeessään. Armo vahvistaa.

1:12. *tai paremminkin, jotta puolin ja toisin saisimme rohkaisua yhteisestä uskostamme.*

Apostoli lähestyy seurakuntaa nöyränä. Hän ei halua luoda sellaista mielikuvaa, että juuri hänen pitäisi tulla saattamaan roomalaiset oikeaan uskoon. Sen sijaan hän edellisessä lauseessa käytti muista kirjeistään tuttua termiä uskon vahvistamisesta. Tässä hän jatkaa ajatusta ja käyttää lohdutusta tarkoittavaa sanaa. Sen kreikankielinen liittymäkohta viittaa Pyhään Henkeen lohduttajana. Keskinäinen yhteys tuottaa Pyhän Hengen tuoman lohdutuksen uskoville. Jokaisen uskovan sisäinen taistelu lihallisen mielen haluja vastaan ja ulkonainen kamppailu kristinuskon vastustajia vastaan uhkaavat ajaa ihmisen epätoivoon. Lääke tähän on Paavalin mukaan ilo yhteisestä uskosta. Apostolin vierailu seurakunnassa voi vahvistaa jokaista yhteisen evankeliumin perusteella.

1:13. *Teidän on syytä tietää, veljet, että olen monta kertaa suunnitellut matkaa luoksenne mutta tähän saakka minulle on aina tullut jokin este.*

”Enpä halua pitää teitä tietämättöminä”, Paavali aloittaa. Voimakas lause korostaa seuraavan ajatuksen painoarvoa. Paavali on monta kertaa halunnut ulottaa matkansa Roomaan, jonne ”kaikki tiet vievät”. Sen ajan länsimaisen maailman keskipisteenä Rooma on tietysti ollut avainasemassa. Se on ollut kansojen sulatusuuni, jossa tiivistyi koko laajan valtakunnan moninaisuus.

Mikä oli estänyt Paavalin matkasuunnitelmat? Sitä hän ei kerro tässä eikä myöhemminkään asiasta mainitessaan (15:22). Ehkä asialle oli yhteiskunnalliset syynsä. Paavalihan oli tutustunut Roomasta lähteneisiin Aquilaan ja Priscaan tilanteessa, jossa juutalaiset (ja sen myötä myös kristityt juutalaisena lahkona) oli karkoitettu Roomasta joitain vuosia aikaisemmin. Tuolloin kaupunkiin ei ollut turvallista mennä. Toisaalta Paavali toteaa muualla, että esimerkiksi Tessalonikaan menon Saatana oli estänyt (1. Tess. 2:18).

Tässä saatta kuitenkin olla kyse myös Jumalan suunnitelmista. Lauseessa esiintyy nimittäin passiivimuoto: ”minua on estetty”. Yleensä tämä tarkoittaa Jumalan toimintaa. Paavali kulki Jumalan suunnitelmissa, ja siksi hän uskoi matkojensa ja aikataulunsa olevan Jumalan käsissä. Tosin näitä esteitä oli matkan varrella riittämiin. Oli vankilaa, vainoa, seurakuntien riitoja ja kamppailua judaistien kanssa. Samalla Paavali yritti pitää huolta perustamistaan seurakunnista. Vähä-Aasia oli vaatinut veronsa. Kristuksen kirkko ei kasvanut vaivatta.

Tahtoisin korjata satoa myös teidän luonanne, niin kuin olen korjannut muidenkin kansojen parissa.

Sato on tarkalleen ottaen hedelmä. Paavalin työn hedelmä on se, että joku löytää evankeliumin ja pelastuu. Näylleen uskollisena hän kirjoittaa roomalaisille, että tullessaan hän aikoo tehdä samaa Jumalan antamaa työtä, mitä hän tekee muissakin maissa. Tärkeintä on evankeliumin menestyminen ja ihmisten vapautuminen synnin orjuudesta.

1:14. *Olen velassa sekä kreikkalaisille että barbaareille, sekä viisaille että tyhmille,*

Paavalin työnäyn piiriin kuuluivat kaikki sen ajan kansat. Siitä kertoo ilmaus ”sekä kreikkalaisille että barbaareille”. Kreikkalaiset pitivät itseään sivistyneenä ja muita parempana kansana. Rooman valtakunnassa vanha nimitys ”kreikkalaiset” oli säilynyt eräänlaisena herrakansan leimana. Sitä käytettiin, vaikka poliittisessa mielessä oltiinkin nyt roomalaisia.

Barbaareiksi puolestaan nimitettiin erityisesti idän kansoja, meedialaisia ja persialaisia, joiden kieli oli kreikkalaisille käsittämätöntä. Kreikan mahtavan viisauden, suurten mestarien ja filosofikoulujen vastakohtana barbaarit olivat tyhmiä kansoja, joilla ei ollut maailmalle mitään annettavaa. Nimitys oli jo tuohon aikaan halventava, millaiseksi se nykyäänkin mielletään. Barbaaristen kansojen alemmuutta korosti se, että monet niistä Rooma oli vallannut, ja piti niitä ankarassa otteessaan.

Omaa kutsumustaan apostoli korostaa puhumalla velasta. Paavali ajatteli olevansa velassa pakanakansoille, jotka eivät ole koskaan kuulleet Jumalan Pojan pelastavaa sanomaa. On vaikea tietää, oliko velassa olemisen ajatus vain sanonta, vai liittyikö se lisäksi Paavalin sisäisiin tuntoihin. Muiden kirjeiden perusteella tiedämme kuitenkin, että häntä ahdisti hänen entinen elämänsä Nasaretin Jeesuksen vastustajana ja uskovien vainoojana. Saattaa olla, että Paavali koki tehtävänsä pakanoiden apostolina eräänlaisena velkana Kristukselle. Työllään hän halusi hyvittää entistä vastustustaan. Jumalan Pojan tuoman armon valtaamana ja täynnä anteeksiantamuksen tuomaa iloa hän toivoi, että kukaan ei jäisi vaille tätä ihmeellistä pelastusta.

1:15. *ja siksi haluaisin päästä julistamaan evankeliumia myös teille Roomassa asuville.*

Hänen kutsumuksenaan oli evankeliumin julistaminen. Paavali käytti itse asiassa yhtä sanaa ”evankelioiminen” (*euangelisasthai*). Vaikka tämä sana on tuttu, täytyy muistaa, että alun perin se kuvasi tarkasti Paavalin lähetystyötä. Korinttilaiskirjeessä hän ilmaisee saman asian näin: ”Eihän Kristus lähettänyt minua kastamaan vaan julistamaan evankeliumia” (1. Kor. 1:17). Tai näin: ”Siinä, että julistan evankeliumia, ei ole mitään ylpeilemistä, sillä minun on pakko tehdä sitä. Voi minua, ellen evankeliumia julista!” (1. Kor. 9:16). Paavalin tavoitteena oli päästä julistamaan evankeliumia Roomassa, mutta ei varsinaisesti roomalaisille uskoville. Hänen näkynään oli löytää uusia uskosta osattomia ihmisiä, joiden joukosta hän voisi korjata satoa Jumalan valtakuntaan.

Sanoma

Seurakuntalaisille kohdistettu tervehdys tuo aivan erityisellä tavalla esille Paavalin kutsumuksen pakanoiden apostolina. Hänellä on suorastaan papillinen työnäky siitä, että hän Jumalan vertauskuvallisen temppelin palvelukseen erotettuna evankelistana kokoaa kansojen joukosta kiitosuhria Jumalalle. Hän on Jumalan kutsuma ja Jumalan lähettämä. Hänen koko elämänsä tähtää vain yhteen päämäärään.

Näin evankelistan työ liittyy täydellisesti siihen evankeliumiin, jonka Paavali on edellä kuvannut. Sanoma itse tekee työtään ihmisten parissa. Evankeliumi synnyttää uskonkuuliaisuutta eli pelastavaa uskoa Jumalan lähettämään Messiaaseen ja taivaan ja maan Herraan. Paavali kulki halki sen ajan tunnetun maailman tämän sanoman kanssa. Hän tavoitteli matkaa Roomaan, josta voisi tulla jalansija yhä uusille alueille kreikkalaisten ja ”barbaarien” parissa.

Paavali luotti siihen, että tämän maailman viisauden keskelläkin Kristuksen evankeliumi menestyy ja tuo ihmisiä Jumalan luo. Hän tiesi kyllä hyvin, että kreikkalaiset ”etsivät viisautta”, kuten hän korinttilaisille kirjoitti. Usko Kristukseen ei ole päättelyä, eikä se synny filosofisen pohdinnan tuloksena. Vastakkainasetteluja pelkäämättä hän piti sanomaa esillä ja iloitsi siitä hedelmästä, jonka se tuotti.

Paavalin työ oli mahdollista sen ajan historiallisen ja yhteiskunnallisen tilanteen ansiosta. Aleksanteri Suuren valloitusten jäljiltä lähes kaikissa maissa osattiin puhua kreikkaa. Rooman kansalaisena Paavalilla taas oli mahdollisuus kulkea vapaasti joka puolella laajaa valtakuntaa. Näin hän kykeni toteuttamaan kutsumustaan pakanoiden ja barbaarien apostolina. Hän näki, että Jumalan valtakunta on avoinna kaikille. Kreikkalaisten hienostelu tai barbaarien sivistymättömyys eivät olleet todellisia esteitä. Sanoma synnin ja kuoleman voittaneesta Kristuksesta kuuluu kaikille.

1:16–17 Uskonvanhurskauden sanoma

Roomalaiskirjeen avausjakso huipentuu kuuluisaan määritelmään evankeliumista. Paavali tuo sen avulla uuden näkökulman ensimmäisten jakeiden Kristus-keskeiseen opetukseen. Hän avaa myös kirjeensä tulevia teemoja puhumalla Jumalan vanhurskaudesta. Paavalin opetuksen teologinen sisältö alkaa nyt nousta esiin. Jumalan voima on evankeliumissa, joka pelastaa syntisen. Ihmistä eivät auta hänen omat pyrkimyksensä. Usko Kristukseen riittää.

1:16 *Minä en häpeä evankeliumia,*

Seurakunnan opetuksesta Paavali oli ehkä jo Antiokiassa oppinut lopun aikojen rohkeuden. Markuksen evankeliumissa on Jeesuksen sana: ”Joka tämän uskottoman ja syntisen sukupolven keskellä häpeää minua ja minun sanojani, sitä on Ihmisen Poika häpeävä, kun hän tulee Isänsä kirkkaudessa pyhien enkelien kanssa.” (Mark. 8:38). Koko Roomalaiskirjeen ensimmäinen luku näyttää viestivän tämän majesteettisen lauseen sanomaa. Paavali odotti kuninkaaksi kruunatun Kristuksen paluuta ja lopullisen pelastuksen saapumista. Ylösnousseen evankeliumia tuli kuitenkin julistaa uskonkuuliaisuuden tuottamiseksi kaikkialla maailmassa viimeiseen päivään asti. Tämä evankeliumi erotteli ihmiset Jumalan valtakunnan rajan kahdelle puolelle. Uskoton ja syntinen sukupolvi jäi tuomion alle, mutta joka ei hävennyt evankeliumia, vaan piti sitä ilona ja kunniana, saavutti pelastuksen.

Sana evankeliumi onkin keskeisellä sijalla näissä lauseissa. Kyseessä on sama Pojan evankeliumi, josta alkukirkon tunnustus puhui. Nyt evankeliumi saa laajempaa merkitystä. Siitä tulee vanhurskauden sanoma.

sillä se on Jumalan voima

Paavali puhuu evankeliumista usein voimana. Tällä hän tarkoittaa sitä, että evankeliumi paljastaa Jumalan toiminnan. Suuri tuuli puhaltaa. Ihminen kohtaa tämän voiman ja saa tuntea, että se muuttaa hänet. Evankeliumin voima onkin Paavalin kirjeissä usein voima, joka synnyttää kääntymyksen. Mutta mielenkiintoista on se, että Paavali näyttää samastavan sen myös ylösnousemuksen voimaan. Jumalan voima on luomisvoimaa, se synnyttää elämää kuolleista. Korinttilaiskirjeessä Paavali määritteli evankeliumin erityisesti ristin sanomaksi. Kaikkia inhimillisen voimannäytön kannattajia vastaan hän halusi muistuttaa, että Jumalan voima on sanassa (1. Kor. 1:18). Sama ajatus on ilmeinen Roomalaiskirjeessä. Sanoma Jumalan Pojasta on Jumalan uutta luova voima.

ja se tuo pelastuksen kaikille, jotka sen uskovat, ensin juutalaisille, sitten myös kreikkalaisille.

Siksi evankeliumi tuottaa pelastuksen. Pelastus (*sooteeria*) on niin tuttu sana, että sen kohdalla on syytä hieman pysähtyä. Ensinnäkin voidaan muistaa, että kaikki juutalaiset eivät odottaneet kuoleman jälkeistä elämää. Heille uskonto ja Jumalan laki olivat maallisen elämän ajaksi tarkoitettuja asioita. Pelastuksesta puhuminen tuo siten eskatologian esille. Silloin uskotaan maailman loppuun, Jumalan tuomioon ja kuoleman jälkeiseen elämään. Nämäkin ajatukset elivät vahvoina eräissä juutalaisissa ryhmissä ennen Uuden testamentin aikaa. Synnin ongelma koettiin niin suureksi, että pelastusta etsittiin kuumeisesti. Yleensä lääkkeeksi tarjottiin kuuliaisuutta Jumalalle.

Pelastuksen ajasta puhuivat jo profeetat. Esimerkiksi Jesajan kirjassa Iisain sukuun luvattiin Daavidin jälkeläinen, Messias-kuningas, joka toisi pelastuksen ajan. Pakanatkin etsivät Messiasta,

ja pelastettujen kiitosvirsi kaikuu: ”Jumala on minun pelastukseni” (Jes. 11:1-12:3). Samaa sanomaa julistaa Jeesuksenkin lainaama kohta, jossa luvataan sokeiden silmien avautuminen viimeisinä aikoina: Herra tulee ja pelastaa ihmiset (Jes. 35:1-6). Pelastusta julisti myös ilosanoman tuoja ja Herran kuninkuuden kuuluttaja (Jes. 52:7). Ei ihme, että monissa juutalaisissa teksteissä Messiaan aikaa nimitettiin pelastuksen ajaksi. Tähän toivoon perustui Sakariaan ylistys Messiaan saapumisesta: ”Väkevän pelastajan hän on nostanut meille palvelijansa Daavidin suvusta.” (Luuk. 1:69). Samaa pelastusta saarnasi aiemmin nuori Paavali, kun hän kirjoitti Tessalonikan seurakunnalle: ”Jumala ei ole tarkoittanut, että saisimme osaksemme vihan vaan että pelastuisimme Herramme Jeesuksen Kristuksen tullessa” (1. Tess. 6:9). Evankeliumi todistaa, että pelastuksen aika on koittanut.

Paavali jatkoi siten Jeesuksen opetusta pelastuksen lahjasta. Pelastus oli Jumalan lahjaa ja se annettiin syntiselle. Siksi pelkkä usko riitti. Uskosta Paavali oli kirjoittanut jo kirjeen alussa. Nyt uskon näköala nousee korostetusti esille. Evankeliumi on ilosanoma. Se on sanoma Vapahtajasta. Siksi usko Häneen vapauttaa ihmisen lopun ajan peloista ja Jumalan tuomion odottamisesta.

Erityisen merkittävää on huomata, että kirjeen alusta lähtien Paavali rinnastaa juutalaiset ja kreikkalaiset. Pelastuksen suhteen näillä ei ole eroa. Tällainen väite on olennaisen tärkeä ajatellen perinteistä juutalaista käsitystä pakanoista. Paavali palaa aiheeseen monta kertaa kirjeen aikana.

1:17 *Siinä Jumalan vanhurskaus ilmestyy uskosta uskoon.*

Seuraavaksi Paavali nostaa esille yhden kirjeensä avaintermeistä. Hän puhuu ”Jumalan vanhurskaudesta”. Tämä on osattava erottaa ihmisen vanhurskauttamisen ajatuksesta. Jumalan vanhurskaus on Paavalin mukaan Jumalan ominaisuus, joka tulee näkyviin hänen teoissaan. Se ei tarkoita Jumalan toimintaa tuomarina, vaikka ajatus vanhurskaudesta oikeudenmukaisuutena houkuttelisi ajattelemaan niin. Jo Vanhassa testamentissa Jumalan vanhurskaus tarkoittaa hänen pelastavaa työtään, pelastustekoaan (5. Moos. 33:21; 1. Sam. 12:7; Ps. 103:6). “Autuas se kansa, joka tuntee juhlariemun... sinun vanhurskautesi voimasta heidät korotetaan” (Ps. 89:16-17; 1938 käännös). Tämä vanhurskaus merkitsee tietysti samalla oikeuden toteutumista: “hän tulee tuomaan oikeutta, hallitsemaan vanhurskaasti maata” (Ps. 96:13). Myös profeetta Jesaja julisti pelastuksen tulevan Jumalan vanhurskauden kautta: “Minun oikeuteni lunastaa Siionin, minun vanhurskauteni sen asukkaat.” (Jes. 1:27).

Jumalan vanhurskaus ”ilmestyy” eli se paljastetaan (*apokalyptetai*) ihmisille aivan tietyn tapahtuman välityksellä. Tuo tapahtuma on tietenkin Kristuksen sovitustyö ja pääsiäisenä hankittu voitto kuolemasta, joihin kirjeen alku on jo viitannut. Jumalan vanhurskaus paljastetaan nimittäin evankeliumissa (*en autoo*; taaksepäin viitaten: ”siinä”).

Uskon korostaminen näkyy myös jakeen 17 monitulkintaisesta ilmauksesta ”uskosta uskoon” (*ek pisteoos eis pistin*). Paavalin opettama asia on sinänsä yksinkertainen. Evankeliumissa tulee esille Jumalan pelastustyöstä seuraava pelastuksen tie, nimittäin usko. Itse ilmaus vain on moniselitteinen.

Prepositioiden synnyttämän mielikuvan perusteella ilmauksen on useimmiten katsottu kuvaavan jonkinlaista kehityskulkua tai vähintäänkin kahden eri asian välistä suhdetta. Perinteisessä tulkinnassa sanapari jaettiin kahtia. Ensimmäisen termin katsottiin merkitsevän Jumalan uskollisuutta ja jälkimmäisen taas ihmisen uskoa. Toisaalta eräät selittäjät ovat ajatelleet kohdan puhuvan ihmisen uskon kehittymisestä (New International Version: “faith from first to last”). Koska Paavali toisaalla kirjeissään käyttää ensimmäistä termiä (*ek pisteoos*) puhuessaan yleisesti ihmisen uskosta, on koko ilmaus selitetty myös pelkän uskon kuvaukseksi. Ei sovi kuitenkaan unohtaa yksinkertaista lingvististä selitystä. Se avaa sanojen ymmärtämiseen uuden näkökulman. On huomattava, että ilmaus on formelimuotoinen. Se ei ole luonteva proosalause, joka sellaisenaan itsestään selvästi puhuisi kuvitellusta kehityskulusta. Selitys on yksinkertaisempi.

Vastaavia muotoiluja esiintyy Paavalin tekstissä myös toisaalla. Selkeimmät esimerkit löytyvät toisesta Korinttilaiskirjeestä: ”Se on toisille kuoleman haju, joka tuo kuoleman (*ek thanatou eis thanaton*), toisille elämän tuoksu, joka tuo elämän (*ek zooees eis zooeen*).” (2. Kor. 2:16). Kyseessä näyttää olevan kaksinkertainen, sisällön merkittävyyttä vahvistava ilmaisu: “näille tuoksu todelliseksi kuolemaksi, näille taas tuoksu todelliseksi elämäksi”. Kyseessä on mitä ilmeisimmin semitismi, jonka taustalta löytyvät heprean prepositiot (*min - al*). Kreikankielisessä käännöksessä se

saa muodon *ek - eis*. Prepositioita käytetään Septuagintassa juuri noita heprean prepositioita käännettäessä esimerkiksi kohdassa Ps. 84:8/LXX 83:8: “he käyvät voimasta voimaan” (*ek dynameoos eis dynamin*). Paavalin kohdassa kyseessä on siten uskon korostaminen.

Roomalaiskirjeessä jälkimmäinen termi *eis pistin* näyttää vain vahvistavan ensimmäisen sisältöä. Sen käytöllä ei pyritä tuomaan esille uskon laadun tai perusteen muutosta. Koko lause kuuluisi silloin dynaamisesti käännettynä: “Evankeliumissa paljastetaan Jumalan vanhurskaus: se on uskosta ja vain uskosta”. Evankeliumi Kristuksesta on Paavalille osoituksena siitä, että Jumalan pelastusteko on rajattu yksinomaan uskoon.

Onhan kirjoitettu: ”Uskosta vanhurskas saa elää”.

Yksi Paavalin tärkeimpiä raamattuperusteluja on lainaus Habakukin kirjan huippukohdan jakeesta 2:4. Kohta on tärkeä, sillä Paavali on käyttänyt sitä jo Galatalaiskirjeessä (3:11). Sen lisäksi se esiintyy Heprealaiskirjeessä (10:38). Lauseessa esiintyvät ensinnäkin avaintermit vanhurskaus ja usko. Sen lisäksi siinä puhutaan elämästä eli pelastuksesta. Kohta oli mitä loistavin Paavalin tarkoitusperiä ajatellen.

Mutta millainen oli Habakukin teksti kreikankielisissä käsikirjoituksissa? Lauseen taustana on hepreankielinen alkuteksti jossain muodossa. Se voidaan kääntää näin: ”Vanhurskas saa elää uskonsa/ uskollisuutensa perusteella”. Juutalaisessa ajattelussa uskollisuuden näkökulma oli voimakas. Sen osoittaa Qumranistä löytynyt teksti, jossa selitetään kyseistä jaetta: “Jumala tulee pelastamaan heidät tuomion talosta heidän kärsimyksensä tähden ja heidän Vanhurskauden opettajalle osoittamansa uskollisuuden tähden” (1QpHab VIII, 2). Nämä taustat vaikuttavat kreikankielisiin versioihin.

Kreikan kielellä kohta on perin sekava ja siitä esiintyy Raamatussakin kolmea eri versiota. Roomalaiskirjeen lukutavan lisäksi eräässä versiossa todetaan, että vanhurskas saa elää Jumalan uskollisuudesta. Toisen mukaan taas ”minun vanhurskaani” elää uskosta. Tätä käännösten kirjavuutta lisää se, että Nahal Heveristä löydetyssä kreikankielisessä pienten profeettojen käärössä toistetaan hyvin yksinkertaisesti heprean kielen ajatus: ”vanhurskas saa elää uskollisuutensa tähden (*en pistei autou*)” (8HevXIIgr 17.29-30). Muoto tukee käsitystä, että varhaisimmassa perinteessä on tällä kohden tarkoitettu vanhurskaan omaa kuuliaisuutta.

Paavalin teksti ei seuraa mitään näistä vaihtoehdoista. Olisiko Paavali tuntenut harvinaisen käsikirjoituksen, jota hän lainaisi noissa kohdissa sanatarkasti? Se ei vaikuta todennäköiseltä. Kyse on mitä ilmeisimmin Paavalin omasta versiosta. Hän on kääntänyt alkutekstin itse kreikaksi. Paavalin käyttämä lause on lisäksi siinä määrin omaperäinen, että siitä on tullut hänelle suoranainen tunnuslause, joka toistuu eri kirjeissä.

Paavali on kyllä tiennyt kreikankielisen Vanhan testamentin, Septuagintan, version poikkeavan alkutekstistä. Hän olisi voinut tällaisessa yhteydessä käyttää myös Septuagintan tekstiä. Hän puhui Jumalan vanhurskaudesta, joka on pelastava evankeliumi. Septuagintan tekstin sisältämä ajatus Jumalan uskollisuuden tuottamasta vanhurskauttamisesta ja pelastuksesta sopisi teologisesti tällaiseen yhteyteen. Aabrahamista puhuessaan Paavali käytti juuri tämän tapaista perustelua (Room. 4:3). Koska Paavali on kuitenkin valinnut sanansa toisin, on oikeutettua olettaa, että hän on tehnyt sen teologisin perustein. Mikä siis oli Paavalin tavoite Habakukin lainauksen käytössä?

Jakeen 1:17 ajatus on periaatteessa yksinkertainen. Paavalin mukaan Jumalan vanhurskaus paljastetaan evankeliumissa. Tämä jumalallinen ilmoitus ei Paavalin mukaan ole mielivaltainen, vaan sitä tukee profeetallinen lupaus kirjoituksissa. Profeetta Habakukin lause ilmaisee Paavalin mukaan evankeliumin sisällön ja pelastuksen perusteen. Profeetallinen sana vanhurskauttamisesta varmistaa sen hyvän sanoman, joka edellisen jakeen perusteella on “Jumalan voima pelastukseksi”.

Toiseksi Habakukin lauseella perustellaan hyvin määrätietoisesti uskoa. Siinä mielessä on oikein selittää Paavalin päämäärät siten, että hän on halunnut sijoittaa Habakukin kirjan lainaukseen lempiterminsä “uskon kautta” (*ek pisteoos*). Näin Habakukista tulee uskonvanhurskauden todistaja. Kuten edellä todettiin, Paavali on käyttänyt samaa tekniikkaa muuallakin. Esimerkiksi Roomalaiskirjeen neljännessä luvussa Aabrahamista tulee uskonvanhurskauden isä (4: 3). Jumala on jo profeetta Habakukin kautta ilmoittanut, että oikea Jumalan lahjoittama vanhurskaus on uskonvanhurskautta.

Sanoma

Kirjeen tervehdykset on esitetty ja asian käsittely voi alkaa. Antiikin puhetaitoon sopivalla tavalla Paavali esitti heti kirjeensä alkuvaiheessa suuren teesinsä, jota hän aikoi myöhemmin käsitellä pitkänkin ajan ja monelta eri kannalta. Hänen sanomanaan on evankeliumi, jonka hän on tuonut esille jo kirjeensä ensimmäisistä lauseista lähtien. Tämän evankeliumin sisältö on Jumalan vanhurskaus, joka ilmoitetaan ihmisille nyt uudella tavalla.

Juutalaiset ymmärsivät Jumalan vanhurskauden toisella tavalla kuin Paavali. Jumalan vanhurskaus liittyi useimpien oppineiden mielestä lakiin ja Jumalan oikeudenmukaisuuteen. Jumalan odotettiin tekevän ihmisille oikeutta ja poistavan pahan maailmasta. Paavali julistaa, että Jumalan vanhurskaus tulee ymmärtää niiden Vanhan testamentin kohtien avulla, joissa puhutaan Jumalan pelastavasta työstä. Oppineena hän itsekin tiesi, että tuo termi esiintyi kirjoituksissa kyllä juuri sellaisissa kohdissa.

Siksi apostoli opetti rohkeasti, että Jumalan vanhurskaus paljastetaan evankeliumissa. Se ei liity Mooseksen lakiin siltä osin, kuin siinä on kysymys käskyistä ja oikeudenmukaisuudesta. Todellinen vanhurskaus paljastetaan uskolle ja vain uskolle. Jo tässä kohden kuulija saattoi ymmärtää, että vastakkain ovat usko ja lain teot. Kuinka olisi mahdollista, että joku osoittautuisi kelvolliseksi tuomiolla, jos hänen tekonsa puhuvat häntä vastaan? Kuinka kukaan voisi olla vanhurskas, jos hän on rikkonut Jumalan pyhää lakia? Paavali väittää evankeliumin kykenevän mahdottomuuksiin. Vanhurskas saa elää uskonsa tähden, ei tekojensa tähden. Teot eivät tuo pelastusta. Vain usko lahjoittaa sen, koska sen sisältönä on itse Jumalan Poika, Daavidin suvun Messias ja kuninkaaksi asetettu koko maailman valtias. Tämä juutalaisten Messias on valitun kansan toivo, mutta hän on samalla myös pakanoille pelastus. Evankeliumi on sama kaikille.

Itse vanhurskauden käsitettä ei Vanhan testamentin tuntijoille tarvinnut selittää. Vanhurskaus oli tietenkin Jumalan itsensä ominaisuus: “Vanhurskaus ja oikeus ovat valtaistuimesi perusta” (Ps. 89:12). Lisäksi Iisain suvun versosta, Daavidin suvun Messiaasta sanotaan, että “vanhurskaus on hänellä varustuksena ja uskollisuus vyönä hänen uumillaan” (Jes. 11:5). Suuressa “laki-psalmissa” 119 Herran seuraaja oppii tältä “sinun vanhurskautesi oikeudet” (119:7). Sananlaskuissa puolestaan määritellään tavan takaa vanhurskaan ihmisen ominaisuuksia. “Vääryyden mies on vanhurskaille kauhistus” (29:27). Vanhan testamentin teksteissä vanhurskaaksi kutsutaan ihmistä, joka noudattaa Jumalan rakkauden lakia ja pyrkii pysyttelemään erossa synnistä.

Roomalaiskirjeen suurta teesiä piti edelleen perustella kirjoituksilla. Eihän sanoma muuten olisi kelvannut juutalaisille, joiden uskon perustus piti löytyä Vanhasta testamentista. Paavalille rakkain kohta löytyi Habakukin kirjasta. Hän oli löytänyt jakeen, jossa profeetta puhuu sanatarkasti uskonvanhurskaudesta.

Paavalin käyttämä profeetta Habakukin lause oli otettu jykevästä kirjeestä. Habakuk puhui ahdistuksesta ja Jumalan kaikkivaltiuden ongelmasta. Habakukin kirjassa kansan ahdistus purkautui epätoivoon: miksi Jumala ei auta? Profeetta ratkaisi ongelman perinteisellä tavalla. Jumala oli uskollinen lupauksilleen. Jumalattomia odotti tuomio, mutta uskolliset saisivat vielä kokea uudistuksen ajan ja saavuttaisivat elämän. Juutalaiset oppineet tulkitsivat tämän siten, että vanhurskaat saisivat elää uskollisuutensa tähden.

Herää kysymys, miksi Paavali käytti juuri tätä Vanhan testamentin lainausta tärkeässä perustelussaan. Onko hänen esityksellään yhteys siihen kärsimyksen teologiaan, jossa pohdittiin Jumalan halua auttaa kansaansa? Myöhemmät luvut tulevat osoittamaan, että tuo yhteys oli läheinen. Jo suuresta teesistään lähtien Paavali haluaa viestiä, että evankeliumi antaa vastauksen kärsimyksen ongelmaan. Tässä maailmassa ihmiset elävät synnin alla ja monenlaisissa ahdistuksissa. Jumalan apua joudutaan odottamaan, ja välillä odottajien kärsivällisyyskin loppuu. Jumalan antama vastaus on kuitenkin olemassa. Siitä todistaa evankeliumi, ja siitä todistaa Jumalan lahjoittama vanhurskaus.

Oikea vanhurskaus ei kuitenkaan voi perustua hurskaiden uskollisuuteen. Tässä Paavali asettui juutalaista perinnettä vastaan. Into lain puolesta ei vielä riitä. Hän asetti kuulijoiden eteen yllättävän väitteen. Jumala lahjoittaa vanhurskauden uskottomille ja langenneille ihmisille. Habakukin profetia oli siten sanoma uskottomien ja epäluotettavien ihmisten vanhurskauttamisesta.

Siksi elämän saaminen merkitsi Paavalille nimenomaan uskonvanhurskautta. Se "vanhurskas", josta Habakuk profetoi, sai uuden elämän uskonvanhurskauden perusteella. Paavalin opetus tähtäsi erityisesti uskon näköalan korostamiseen. Miksi Paavali sitten halusi käyttää juuri profeetta Habakukin lainausta opettaessaan uskonvanhurskautta? Vastaukseksi ei riitä se, että Paavalin katsottaisiin yksinkertaisesti lainanneen Habakukia voidakseen hyödyntää sanan usko (*pistis*) omiin tarkoituksiinsa. Alkutekstin avulla tällaista lainausta ei voisi perustella, koska se sisälsi aivan päinvastaisen käsityksen kuin mitä Paavali tässä esittää.

Paavali ei enää usko perinteisen – viisausteologian opettaman ja fariseusten vaaliman – Jumalalle osoitetun uskollisuuden tuovan pelastusta Israelille. Teodikean ongelmaan Jumala kyllä Paavalin mielestä vastaa yhä sillä tavalla kuin profeetta julisti. Jumalan viha on ilmestymässä ja tuomio tulossa (Room. 1:18). Ihmistä ei pelasta tuomiolta kuitenkaan sellainen uskollisuus, jota Habakuk julisti. Ainoa asia, joka auttaa Jumalan edessä, on Kristus itse. Jälleen kohtaamme jännitteen liittonomismi-teorian kanssa. Israelin ongelma ei ole vain siinä "että se ei ole kristinuskoa". Israelin ongelma on siinä, että se elää Jumalan vihan alla ja ilman pelastavaa vanhurskautta. Tämän puhtauden ja hyväksi luetun synnittömyyden Kristus lahjoittaa evankeliumissa. Siksi ihminen vanhurskautuu yksin uskosta. Jumala pitää häntä Kristuksen tähden pyhänä ja synnittömänä paratiisin ihmisenä.

Vanhan testamentin eli "kirjoitusten" mainitsema uskollisuus, johon Qumranin hurskaat vielä vetosivat, oli Paavalin mukaan muuttunut pelastushistoriassa uskoksi (*pistis*) Jeesukseen Kristukseen. Pelastuksen painopiste on Jumalan pelastavassa vanhurskaudessa, jonka evankeliumi tuo mukanaan. Kansan uskollisuuden tilalle tuli Jumalan uskollisuus – ajatus, jota Septuagintan teksti olisi voinut tukea, jos Paavali olisi päätynyt käyttämään sitä.

Paavali tarvitsi kirjeeseensä kuitenkin toisen käsitteen, ihmisen uskon. Siksi hän ei voinut hyödyntää Septuagintaa. Oikea vanhurskaus on Paavalin mielestä uskonvanhurskautta. Usko Jeesukseen Kristukseen on Paavalille oikeata uskonkuuliaisuutta, jossa toteutuu Jumalan tarjoama pelastus. Tällaista uskonkuuliaisuutta Paavali julisti jo luvun alussa: "jotta hänen nimensä kunniaksi johtaisin ihmisiä kaikista kansoista uskonkuuliaisuuteen" (1:5). Tässä näemme todellisen uskovan rabbin tekemän tulkinnan. Paavali lainasi Vanhaa testamenttia ja sovitti sen yksityiskohtaisesti palvelemaan evankeliumin asiaa. Usko Kristukseen vanhurskauttaa, ja siitä kirjoitukset todistavat.

Mitä vanhurskauttaminen tarkoittaa? Sana "vanhurskaus" ja verbi "vanhurskauttaa" ovat aina olleet suomen kielessä hieman hankalia. Kreikan sanan *dikaiosynee* suomennokset ovat meillä aina käyttäneet hieman keinotekoisesti aikanaan muodostettua käännössanaa "van/hurskas". Etymologiaa ajatellen pelkän sanan perusteella ei voi päätellä, mikä sen teologinen merkitys on – yhtä vähän kuin "lohikäärmeen" tai "jalopeuran". Mitä vanhurskaus ja vanhurskauttaminen sitten merkitsevät lingvistisessä ja historiallisessa mielessä? Sanajuuri *dik-* on juridinen ja sanaryhmän sanat viittaavat myös Raamatun tekstissä esimerkiksi oikeuden tuomioon *dikee* ja tuomariin *dikastees*. Vanhurskas *dikaios* on ihminen, joka on niin täydellisesti viaton ja puhdas, että välttyy tuomiolta (Jumalan) tuomioistuimessa. Juutalais-kristillisessä kontekstissa tuomari on tietenkin Jumala itse, ja lakikirja jonka mukaan tuomitaan on toora, Jumalan rakkauden laki.

Teologisesti katsoen vanhurskaus tarkoittaa enemmän. Vanhurskas ihminen on paratiisin viaton alkuihminen, joka ei tiedä synnistä. Hänen vanhurskas (*dikaios*) elämänsä heijastaa täydellisesti Jumalan rakkauden lakia ja hän itse rakastaa Jumalaa koko sydämestään. Siksi vanhurskauttamisesta (verbi) tulee merkityksellistä vasta syntiinlankeemuksen maailmassa: "kaikki ovat tehneet syntiä ja ovat vailla Jumalan kirkkautta" (Room. 3:22). Vastakkain ovat paratiisin synnittömyys ja ihmisen turmeltuneisuus.

Suomen kielestä on vaikea löytää muuta vastinetta vanhurskauttamis-termistölle. Jos sellainen olisi, sitä olisi jo moneen kertaan käytetty. Kielitoimistosta ei ole tässä apua. Sen sivusto toteaa

Jumalasta tämän sanan kohdalla: ‘ehdottoman oikeamielinen’, ‘pyhyydessään täydellinen’ ja ihmisestä: ‘Jumalalle kelpaava’. Meiltä ei löydy samanlaista juridista sanastoa kuin joistain muista maista. Tosin esimerkiksi englannin kielessä tarvitaan kaksi termiä. Vanhurskasta ihmistä kuvaava “righteous” pitää sisällään ajatuksen “oikeasta”, mutta ei nosta esille juridista puolta. Ilmeisesti siksi verbi on rakennettu täysin eri juuresta “justification”, joka tietenkin on luonteeltaan juridinen (<justice).

Kuten tiedämme, Mikael Agricola otti käyttöönsä ja sovitti Uuden testamentin käännökseen Ruotsi-Suomessa jo liturgisissa teksteissä aiemmin esintyneen sanan va(a)nhurskas (taustaa esimerkiksi Uppsalan evankeliumikirjassa on selvittänyt dosentti Mikko Heikkilä). Ensimmäisen käännöksen lähtökohtana näyttää olleen muinaisruotsin “rättvis”, joka ilmaisee oikeaa ymmärrystä. Merkitystä on lisäksi ohjannut saksan kiellinen vastine *rechtfertig,* joka juridisena terminä merkitsee oikeudessa kestävää samaan tapaan kuin Vulgatassa esiintyvä latinan sana *iustus*. Ruotsin kieleen tämä sana on puolestaan asianomaisissa kohdissa siirtynyt muinaisruotsin sanan *rättfärdig* kautta. Kankea käännös edellisestä sanasta olisi kaiketi “vakaasti viisas” ja jälkimmäisestä “vakaasti kunnollinen”. Etymologia ei näin ollen ratkaise sanan teologista sisältöä.

Mitä sitten voidaan sanoa Raamatun tekstien perusteella sanan alkuperäisestä semanttisesta kentästä? Substantiivi ‘vanhurskaan’ kanssa samaan semanttiseen kenttään kuuluvat olemusta koskevat sanat ‘synnitön’, ‘viaton’, ‘virheetön’ ja ‘turmeltumaton’. Sanat määrittyvät myös vastakohtiensa kautta. Niitä ovat Uuden testamentin tekstissä esimerkiksi ‘syntinen’, ‘langennut’, ‘jumalaton’, ’turmeltunut’ ja ‘liha’. Heikompia vaihtoehtoja puolestaan ovat tilanne- ja tapauskohtaisuuteen liittyvät moralistiset termit ‘moitteeton’ ja ‘syytön’ (koska vapautuu vain tietystä syytteestä; muutos ei koske olemusta). Useimpien sanojen olennaisena semanttisena ongelmana on se, että ne ovat pelkkiä negaatioita. Ne eivät kerro kohteen luonteesta paljonkaan, vaan toteavat, mitä ilman kohde jää. Verrattuna edellä mainittuihin syntisyyteen ja jumalattomuuteen moite ja syy jäävät laimeiksi, vaikka ovatkin jurisista kieltä.

Yksi hyödyntämätön mutta sisällöltää tärkeä käsite olisi ‘pyhyys’. Suomalainenhan kokee nykyään pyhäksi kaikenlaisia asioita. Mikäli vanhurskaus koetaan tällä hetkellä substantiivina ongelmalliseksi, pyhyys ajaisi monen kohdan kääntämisessä saman asian – sehän mielletään olemukselliseksi asiaksi. Lahjavanhurskauden ajatus tulisi epäilemättä ilmi myös lahjapyhyyden opettamisessa. Pyhyys on siten olemusta koskeva käsite, jolla on hyvä sisältö. Verbiksi se ei taivu, koska ‘pyhittäminen’ tarkoittaa jo teologisesti muuta. Tämä ongelma voitaisiin kiertää ilmauksilla ‘tehdä ansiotta pyhäksi’ tai ‘lukea pyhäksi’.

Monien negaatiota ilmaisevien sanojen pohjana on jokin kielteinen käsite, kuten synti, vika, virhe, turmelus ja moite. On melko vaikea löytää itsessään positiivisia sanoja, joiden merkityskenttä kuvaisi sitä paratiisimaista viattomuutta, mitä vanhurskaudella teologisesti tarkoitetaan. Sanat ‘hyvä’, ‘puhdas’, ‘hurskas’ ja ‘jalo’ voisivat kuulua tähän kenttään. Sellainen olisi myös vanhahtava sana ‘rehti’, jolla saattaa olla etymologinen yhteys saksan sanaan ‘recht’ (rehti kilpailu on nykyäänkin kisa, jossa noudatetaan sääntöjä). Mikäli kuviteltaisiin vanhurskauttamisen kuvaamista yhden keinotekoisesti muodostetun sanan avulla, se voisi olla ‘rehtiyttäminen’. Nykyihmiselle sekään ei tosin itsessään kerro juuri mitään.

Ongelman ydin lienee siinä, että suomen kielestä puuttuvat myönteiset ihmisen olemusta kuvaavat juridiset sanat. Mieleen tulevat lähinnä vain ‘oikeamielinen’ ja ‘oikeudenmukainen’, mutta kumpaakaan ei käytetä uskonnollisessa merkityksessä. Jos Paavalin tekstejä käännettäisiin käyttämällä vain “oikeamielistä”, teologinen lopputulos olisi laimea. Kuuluuko suomalaisuuteen siis hyvästä puhuminen negaatioiden kautta?

Vanhurskauttaminen Paavalin teksteissä. Aarne Toivasen väitöskirjan (*Dikaiosyne-sanue Paavalin kielenkäytössä*) mukaan pääkonteksteissaan sanan merkitys liittyy ensinnäkin lain noudattamiseen, toiseksi tuomiolla kestämiseen, ja kolmanneksi evankeliumiin ja armoon sekä lahjaksi saatuun (lain edellyttämään) synnittömyyteen. Näitä merkityksiä voi käyttää selitettäessä Roomalaiskirjeen teologiaa.

Semanttisesti ‘vanhurskaus’ määrittyykin sanana ja terminä osin myös vastakohtiensa ja vastineidensa kautta. Langennut ihminen on syntinen, hän on liha (*sarx*), ja rikkoo (*paraptooma*) Jumalan tahtoa vastaan. Hän on paratiisin ihmisen vastakohta. Sellaisena hän on Jumalan tuomion (*dikee*) ja kirouksen (*katara*) alainen. Juridinen ja eskatologinen näköala on monissa kohdissa vahva. Verbin kääntäminen on erityisen vaikeata. Semanttiseen kenttään kuuluvat kaiketi yllä olevaa soveltaen sanat ‘pitää viattomana’, ‘katsoa virheettömäksi’, ‘suhtautua kuten olemuksellisesti synnittömään’.

Teologinen analyysi vahvistaa näitä näköaloja. Paavali korostaa, että paratiisin välinein vanhurskautta ei voi enää tavoittaa. Rakkauden laki (*nomos*), Vanhan testamentin *toora*, kykenee ainoastaan paljastamaan syntiä (sen “tehtävänä on osoittaa, mitä synti on”). Lailla on “kuoleman virka”. Se saa korkeintaan aikaan “vihaa”. Paavali asettaa lain tuoman vanhurskauden ja uskonvanhurskauden toistensa vastakohdiksi. Tällä perusteella voidaan määritellä yksi melko tarkka suomenkielinen vastine sanalle vanhurskaus: “lain noudattamisen osoittama täydellinen synnittömyys”.

Raamatussa vanhurskauttaminen on Jumalan toimi ihmisen ulkopuolelta. Usko Kristukseen merkitsee ihmiselle ilman omaa ansiota luettua vanhurskautta, lahjavanhurskautta, jonka perustana on Kristuksen sijaiskuolema. Kristus kantaa lain syytöksen, lain tuottaman kuolemantuomion ja lain kirouksen. Siksi vanhurskauttaminen, ‘*dikaioosis’,* merkitsee “jumalattoman (*asebees*) vanhurskauttamista” lahjaksi. Luterilainen tulkinta on aina selittänyt asian oikein todetessaan, että uskova on samalla kertaa syntinen ja vanhurskas. Kyse on silloin uskonvanhurskaudesta. Siksi vanhurskaus on Paavalin mukaan “yksin uskosta”.

Vaikka vanhaa Agrcolan käyttöön valitsemaa käsitettä “vanhurskaus” ei ole aina helppo ymmärtää, siitä ei voi kuitenkaan luopua. Mikään nykykielen sana ei kykene tuomaan kaikkia edellä kuvattuja piirteitä esille. Tosin aina ei tarvitse vältellä vaikeitakaan käsitteitä. Tekstit itse opettavat lukijaansa ja Paavali saa Roomalaiskirjeessä luku luvulta selittää, mitä vanhurskaus tarkoittaa. Ajatellaanpa vaikka, mitä Paavali toteaa kolmannen luvun huippukohdassa, joka nykysuomeksi voisi kuulua vaikka seuraavasti: “Kaikki ovat samassa asemassa, sillä kaikki ovat tehneet syntiä ja ovat vailla Jumalan kirkkautta. He saavat hänen armostaan lahjaksi synnittömän pyhyyden, koska Kristus Jeesus on lunastanut heidät vapaiksi.” (3:24). Kun tämän ymmärtää, tietää jo varsin paljon siitä, mitä vanhurskauttaminen yksin uskosta tarkoittaa.

Vanhurskauttamisen käsite on vaikea, koska se on paradoksi. Sana paljastaa yhtäaikaa sekä paratiisin puhtaan viattomuuden että suunnattoman syvän vanhurskauttamisen tarpeen. Langennut ihminen, joka etsii ja tarvitsee vanhurskautta, ei sitä koskaan omin keinoin saavuta. Raamatullisen vanhurskauden käsitteen pohtiminen ja tarkasteleminen esimerkiksi rakkauden lain avulla johtaa vain kielteiseen lopputulokseen. Syntisen ihmisen on vaikea ymmärtää saati hyväksyä, että todellisen synnittömän viattomuuden voi saada vain lahjaksi. Siitä voi tulla ainoastaan uskon todellisuutta – oman arjen keskellä uskonvanhurskaus puolestaan johtaa usein ankaraankin taisteluun “lihan ja Hengen” eli oman itsekkään tahdon ja Jumalan luoman uuden ihmisen välillä. Pelkkä tunne-elämä tai kokemusmaailma eivät varmista meille vanhurskauden todellisuutta. Sen varmistaa pelkästään Jumalan antama synninpäästö Kristuksen uhrin perusteella.

Kristityn onkin etsittävä “kaita tie” kahden äärilaidan väliltä. Hänen on yhtäältä vastustettava houkutusta kuvitella, että hänen arkinen aherruksensa riittäisi. Tämä on antinomismin tie. Emme saa kristittyinä kuvitella, että Jumala olisi uudistanut kaikki kastetut kirkon jäsenet niin, että kukaan ei enää tarvitsisi päivittäistä parannusta ja uskoa – jatkuvaa synninpäästöä ja luottamusta lahjavanhurskauteen. Vastaava tilanne syntyy silloin, jos kuvittelemme Hengen uudistaneen meidät sellaiseen täydellisyyteen, että emme enää tekisi syntiä.

Toisaalta emme saa kuvitella, että varmuutta pelastuksesta ei anneta. Vanhurskauttaminen ei ole prosessi eikä se ole sama asia kuin jatkuva pyhityksen tie kiirastuleen saakka. Omaa valintaa ei myöskään tarvitse todistella sinnikkäällä omien uskonnollisten sääntöjen keksimisellä. Tällaista on nimittäin “valkoinen perkele”, uskonnolliseen viittaan pukeutuva legalismi eli lakihenkisyys. Näiden kahden karikon, Skyllan ja Kharybdiksen välistä uskonvanhurskaudesta elävä kristitty

navigoi. Tehtävä ei ole kuitenkaan vaikea. Siihen riittävät Kristus-keskeinen usko ja lähimmäistä kuunteleva elämä.

1:18–23 Vihan ilmestyminen

Asettaessaan Jumalan vanhurskauden vastakohdaksi hänen vihansa Paavali jatkaa tietoisesti profeetallista kielenkäyttöä. Evankeliumin ja uskon ulkopuolella ihmistä kohtaa Paavalin mukaan ainoastaan Jumalan viha. Paavali tarkoittaa, että Jumalan viha on jo nyt synnin vallassa elävien ihmisten yllä. Jumala asuu muualla, taivaan korkeuksissa, ja yhteys ihmisten ja Jumalan välillä on poikki. Siksi Paavali asetti tarkoituksella Jumalan vanhurskauden ja Jumalan vihan tässä kohden rinnakkain. Rinnakkaisuutta korostaa sama ilmestymisen verbi (*apokalyptetai*) molempien yhteydessä. Hän tarkoitti, että Jumalan pelastava vanhurskaus on tullut ilmi nimenomaan siinä tilanteessa, jossa ihmiskunta elää todellisuudessa Jumalan vihan alaisena.

Sen jälkeen Paavali kuvaa langennutta maailmaa hyvin juutalaiseen tapaan verraten tilannetta ensimmäisen Mooseksen kirjan luomiskertomuksen sisältöön. Ihmisten nykyinen elämä kertoo siitä, miten lähes kohta kohdalta luomiskertomuksen ilmaisema elämän tarkoitus ja Jumala-suhteen olemus ovat turmeltuneet. Synti hallitsee maailmaa. Puhe Jumalan vihasta yhdistää ajatuksen tässäkin suurten profeettojen julistukseen. Jo kuninkaiden aikana Israelin jumalattomat hallitsijat herättivät Jumalan vihan ja kansa vietiin Assyriaan ja Baabeliin. Vasta Israelin Messias poistaa vihan kansan yltä.

Tämän jakson avaus on jykevä. Paavali lähtee liikkeelle luomisesta ja Aadamista. Kyse on koko ihmiskunnasta. Hän haluaa muistuttaa Rooman kristittyjä siitä, että synnin ongelma on kaikkien ongelma. Siksi pakanakristittyjen ja juutalaiskristittyjen kannattaisi asennoitua tulevaan opetukseen Vanhan testamentin luoman todellisuuden perusteella. Jumala on halunnut tuoda pelastavan vanhurskautensa maailmaan koko langennutta ihmiskuntaa varten. Tämä suuren sanoman alla olisi mieletöntä lähteä pelastuneiden seurakunnan sisällä kiistelemään siitä, miten kukin kokee pelastuneensa.

Synnistä puhuessaan Paavali käyttää ns. syntilistaa. Sekin on perin tavallinen juutalaisen oppineen keino kuvata maailmassa olevaa pahuutta. Tällaisia listoja löytyy juutalaisista kirjoituksista paljon. Ensimmäisenä syntinä niissä esitetään yleensä epäjumalanpalvelus (Viis. 11:15; 12:24; 14:12). Myös Vanhassa testamentissa epäjumalanpalvelus on tietysti kansan suurin synti ja tuo Jumalan vihan (2. Moos. 20:3–5). Tämän ohella ihmisten elämän sanotaan olevan Jumalasta luopumisen seurauksena ”suurta sotaa”. Näin kirjoitetaan Viisauden kirjassa: ”Kaikkialla vallitsee sekaisin verenvuodatus ja murha, varkaus ja petos, turmelus ja uskottomuus, metelit, valapattoisuus, hyvien ahdistaminen, kiittämättömyys, sielujen saastutus, luonnoton sukuyhteys, avioliittojen sekasorto, haureus ja irstaus. Sillä noiden epäjumalain palvelu, joita ei sovi edes nimeltä mainita, on kaiken pahan alku, syy ja täyttymys.” (Viis 14:22, 25–27).

1:18. *Jumalan viha ilmestyy taivaasta ja kohdistuu kaikkeen jumalattomuuteen ja vääryyteen, jota ihmiset tekevät pitäessään totuutta vääryyden vallassa.*

Jumalan vihan ilmestyminen on sinänsä eskatologinen, maailman loppuun viittaava teema. Vihan ilmestyminen on lopun ajan huipentuma. Tätä näkökulmaa muuttaa hieman se, että käytetty verbi on preesens-muodossa. Siksi se täytyy tulkita hieman laajemman mallin avulla. Jumalan vihan on aina ajateltu toteutuvan myös historiassa. Niinpä se Jumalan vihan toteutuminen, jota jokainen voi havaita ympärillään, on todiste tulevan tuomion todellisuudesta. Näin kaksi “ilmestymistä”, nimittäin tuomitsevan vihan ja pelastavan vanhurskauden (3:21), ovat vuorovaikutussuhteessa. Jumalan vihan todellisuus ja väistämättömyys antavat perusteen hänen pelastavan vanhurskautensa

ilmestymiselle. Tarve Jumalan pelastavan vanhurskauden ilmestymiselle on ilmeinen. Ilman sitä maailma joutuisi Paavalin mielestä elämään vailla toivoa.

Tuomion teema on myös apokalyptinen. Paavalin käyttämän terminologian mukaan Jumalan viha ilmestyy taivaasta (*ouranos*). Tämä ajatus viestii pelastusoppiin liittyvästä kaksijakoisesta ajatuksesta, joka oli tyypillinen piirre toisen temppelin ajan apokalyptisissä kirjoituksissa. Apokalyptiikan maailmankuvan mukaan Jumala on eristäytynyt taivaaseen ja jättänyt ihmiset maan päälle oman onnensa nojaan. Tähän ajatteluun liittyi samalla temppelikritiikki. Jumalan pelastavaa toimintaa temppelijumalanpalveluksessa ei enää pidetty ratkaisevana. Apokalyptisessä eskatologiassa odotettiin Jumalan tuottavan kadotuksen jumalattomille ja astuvan taivaasta tuomitsemaan näitä vihassaan.

Vihan syy on ilmeinen. Paavali on vakuuttunut siitä, että Jumalan tuomiot ovat aina oikeudenmukaisia. Jumala ei kiusaa ihmisiä. Hän on itse totuus, ja siksi petollinen ihminen joutuu hankaluuksiin hänen edessään. Ihmiset pitävät totuutta vääryyden vallassa. Paavalin opetuksen suuri linja alkaa hahmottua. Ihmiskunnan perimmäinen ongelma on synti. Suhdetta Jumalaan ei voi käsitellä, ellei käsitellä kysymystä synnistä.

1:19. *Sen, mitä Jumalasta voidaan tietää, he kyllä voivat nähdä. Onhan Jumala ilmaissut sen heille.*

Mitä Jumalasta voidaan tietää? Kreikan kielen ilmaus tarkoittaa ”tiedettävää” puolta Jumalasta. Tämä tiedettävissä oleva asia ei tarkoita Jumalan olemassaoloa tai Jumalan olemusta. Paavali sanoo, että Jumalan ”näkymätön” (*aorata*) on jollain tavalla nähtävissä (*kathorâtai*). Hän tarkoittaa Jumalan tahtoa, kuten jäljempänä käy ilmi.

1:20. *Hänen näkymättömät ominaisuutensa, hänen ikuinen voimansa ja jumaluutensa, ovat maailman luomisesta asti olleet nähtävissä ja havaittavissa hänen teoissaan. Sen vuoksi he eivät voi puolustautua.*

Jumalan ”näkymätön” näkyy luomisesta lähtien Hänen teoissaan. Niistä voidaan Paavalin mukaan päätellä Jumalan voima (*dynamis*), ja hänen jumalallisuutensa (*theiotês*). Jotkut ovat ajatelleet, että Paavali tarkoittaisi tavallista luonnon tutkimista ja Jumalan tekojen päättelyä eläinkunnan ja luonnon järjestyksen perusteella. Hieman tähän suuntaan opetettiin Viisauden kirjassa: ”Turhia olivat luonnostaan kaikki ihmiset, joilta puuttui Jumalan tuntemus, ja jotka eivät voineet siitä hyvästä, mikä näkyy, tuntea häntä, ’joka on’, eivätkä tekoja katselemalla havainneet tekijää.” (Viis. 13:1).

Paavali ei juutalaisena oppineena kuitenkaan tarkoita pelkästään sitä. Kuten Viisauden kirjan kirjoittaja ennen häntä, Paavalikin tarkoitti Jumalan viisaudella itse lakia. Hän puhuu siten Jumalan tahdosta eli Mooseksen laista. Juutalaisten mielestä laki paljastaa Jumalan jumaluuden ja täydellisen vanhurskauden (Ps. 119:1-16, 30-40, 151-152). Koska jumaluus paljastuu juuri laissa, siitä tulee myös lakikirja ihmisten rikkomuksia vastaan. Tämän lakikirjan ihmiset ovat Paavalin mukaan tunteneet ”hänen teoissaan”. Siksi se syyttää ihmisiä täydellä varmuudella. Kukaan ei voi puolustautua Jumalan vihaa vastaan.

Mitä Jumalasta siis voidaan nähdä? Kyse ei ole luonnon kauneudesta. Sen sijaan ihmiset tunnistavat omatunnossaan Jumalan rakkauden lain. He kykenevät hahmottamaan kultaisen säännön. He tietävät oikean ja väärän perusteet – vaikka eivät kykenekään pysyttelemään erossa synnistä. Tätähän Paavali syventää hieman myöhemmin toisessa luvussa. Tällainen Jumala-tuntemus on jatkuvasti kaikkien ihmisten löydettävissä. Se kuitenkaan, kuten Lutherkin sanoo, johda vilpitöntä etsijää vielä uskoon, vaan epätoivoon. Pelkkä laki ei riitä.

1:21. *Vaikka he ovat tunteneet Jumalan, he eivät ole kunnioittaneet ja kiittäneet häntä Jumalana, vaan heidän ajatuksensa ovat käyneet turhanpäiväisiksi ja heidän ymmärtämätön sydämensä on pimentynyt.*

Synnin perusolemus on Jumalaa vastaan nouseminen. Synti on nousemista ensimmäistä käskyä vastaan. Ihminen ei halua kunnioittaa Jumalaa Jumalana. Jumalan kunnioittaminen merkitsisi Hänen tahtonsa eli lakinsa hyväksymistä ja noudattamista. Sitä syntinen ei kuitenkaan halua tehdä. Vanhassa testamentissa esimerkiksi Sananlaskujen kirjassa Jumalan tahtoa kutsutaan viisaudeksi. Lakia kutsuttiin viisaudeksi, jonka mukaan eläminen tuottaisi siunauksen. Sen vastakohtina ovat

ymmärtämättömyys ja tyhmyys. Ymmärrystä vailla oleva sydän ei enää tunne Jumalan lakia eikä halua kuunnella sitä. Seurauksena on täysi pimeys, pahuuden ja väkivallan hallitsema maailma.

1:22. *He väittävät olevansa viisaita mutta ovat tulleet tyhmiksi,*

Paavalin lempiajatuksiin kuuluu leikkiminen viisaus-käsitteistöllä. Hän tunsi koulutuksensa perusteella hyvin juutalaisen viisausteologian. Hän ei kuitenkaan tyytynyt isien opetukseen. Paavalin Kristus-keskeinen pelastuoppi on muuttanut perinteisen käsityksen viisaudesta täydellisesti. Todellinen viisaus tuntee Jumalan, joka Kristuksessa lahjoittaa pelastuksen maailmalle. Ihmiset kyllä kuvittelevat olevansa viisaita, mutta maailman viisaus ja hyvän elämän sekä uskonnollisuuden etsintä johtavat vain typeryyteen. Ilman Jumalaa ihminen ei voi koskaan saavuttaa todellista elämää.

1:23. *ja he ovat vaihtaneet katoamattoman Jumalan kirkkauden katoavaisten ihmisten ja lintujen, nelijalkaisten ja matelijoiden kuviin.*

Tämä jae paljastaa Paavalin perustelun lähtökohdat kaikkein selvimmin. Hänen silmiensä edessä on koko ajan luomiskertomus. Ihminen on luotu paratiisiin. Hänen pitäisi olla Jumalan kuva (*eikôn theou,* 1. Moos. 1:27). Jumalan kuvana ihmisen pitäisi löytää identiteettinsä Hänestä, jota kuva heijastaa. Ihmisen tulisi kunnioittaa katoamattoman Jumalan suuruutta. Sen tilalle ovat tulleet katoavaisten ihmisten ja eläinten kuvat. Nyt palvotaan hallitsijoita ja eläinjumalia.

Yhteyttä luomiskertomukseen lisäävät sanat linnut (*peteinoi*), nelijalkaiset (*tetrapodoi*), ja matelijat (*herpetoi*). Nämä eläinryhmät mainitaan luomiskertomuksessa (1. Moos. 1: 24, 26, 28; Septuaginta). Jumalan siunaukseen kuului olennaisesti se, että ihmisen tuli vallita eläinkuntaa kaikkineen, lintuja, nelijalkaisia ja matelijoita. Tämän sijasta ihminen on kuitenkin vaihtanut todellisen Luojan tilalle luodun kuvan. Näin ihmiset ovat “palvelleet luotua eivätkä Luojaa” (j. 25). He eivät siten vallitse luomakuntaa, vaan ovat alistuneet sen alle.

Viisauden kirjan kirjoittaja syytti syntisiä ihmisiä samasta jumalattomuudesta. Mielettömien ajatuksiensa eksyttäminä ihmiset ”palvelivat järjettömiä matelijoita” ja Jumala rankaisi heitä sen tähden. Näin Jumala opetti heille, että ”jokaista rangaistaan juuri sillä, mitä syntiä hän tekee” (Viis. 11:15-16). Paavali kuitenkin meni Viisauden kirjan kirjoittajaa pidemmälle. Hän totesi epäjumalanpalveluksen osoittavan ihmiskunnan täydellisen turmeluksen.

1:24. *Sen vuoksi Jumala on jättänyt heidät mielihalujensa valtaan sellaiseen saastaisuuteen, että he keskinäisissä suhteissaan häpäisevät oman ruumiinsa.*

Luomiskertomuksen keskipisteessä on kuvaus siitä, miten ihminen miehenä ja naisena on Jumalan kuva: “Ja Jumala loi ihmisen kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät.” (1. Moos. 1:27). Esimerkissään Paavali siirtyy viimein sen käsittelyyn. Paavali puhuu ilmeisesti sekä sukupuolisiveellisyydestä että seksuaalisuuden ongemallisista toteuttamismuodoista. Seksuaalisuus on suuri ihmisen elämää ohjaava voima. Siksi se vääristyy helposti. Kyse ei ole suinkaan pelkistä vähemmistöistä. Kyse on suuresta enemmistöstä.

Kohdasta saamme edelleen vastauksen siihen monia askarruttaneeseen kysymykseen, miksi Paavali katsoo nimenomaan sukupuoliyhteyden vääristymisen olevan suurin merkki lankeemuksesta. Luomistyön jatkuva voima näkyy lisääntymisessä, elämän jatkumisessa. Siihen liittyy olennaisesti myös ihmisen, naisen ja miehen, olemus Jumalan kuvana. Suvunjatkamisen kautta elämä ja myös luomistyö jatkuvat maailmassa. Homoseksin harjoittaminen todistaa apostolille, että sukupuoliyhteyden vääristyminen on itse luomistyötä rikkova seikka.

1:25. *He ovat vaihtaneet Jumalan totuuden valheeseen, he ovat kunnioittaneet ja palvelleet luotua eivätkä Luojaa – olkoon hän ikuisesti ylistetty, aamen.*

Jumalan lain näkökulma jatkuu tässäkin jakeessa. Jumalan laki on totuus. Sen vastakohtana on valhe, joka vääristää Jumalan sanan ja uskottelee, että Jumalan tahdon vastainen toiminta tuottaisi ihmiselle suurempaa iloa. Taustalla kaikuu paratiisin käärmeen kysymys: Onko Jumala todella sanonut? Epäjumalanpalvelus on synneistä näkyvin, koska se kohdistuu ensimmäisen käskyn varjelemaan Jumala-yhteyteen. Pienenä sivuhuomautuksena voidaan panna merkille, että mainitessaan Jumalan nimen Paavali juutalaisena oppineena tulee automaattisesti lausuneeksi samalla lyhyen Jumalan ylistyksen.

1:26-27. *Siksi Jumala on jättänyt heidät häpeällisten himojen valtaan. Naiset ovat vaihtaneet luonnollisen sukupuoliyhteyden luonnonvastaiseen, ja miehet ovat samoin luopuneet luonnollisesta yhteydestä naisiin ja heissä on syttynyt himo toisiaan kohtaan. Miehet ovat harhautuneet harjoittamaan keskenään säädyttömyyttä ja saavat ansaitsemansa palkan.*

Esimerkit homoseksin harjoittamisesta löytyivät etenkin Roomassa läheltä. Nimittäin kreikkalaisessa – eli kaikkialle levinneessä hellenistisessä – kulttuurissa homoseksin harjoittaminen oli yleistä ja avointa. Kreikkalaiset oppineet korottivat poikarakkauden heteroseksuaalisen rakkauden rinnalle. Myös uskonnollisissa menoissa homoseksin harjoittamiselle oli paikkansa. Juutalaiset torjuivat tällaisen kulttuurin jyrkästi.

Paavali käyttää tässä kahta erilaista perustetta. Ensinnäkin hän vetoaa järkiperusteeseen, jonka monet saattoivat hyväksyä. Kyseessä oli luonnonvastaisuus (*para fysin*). Luomakunnan järjestys kertoo sukupuolisuuden oikeasta toteutumisesta. Sen voi moni hyväksyä, vaikka ei tuntisikaan Vanhaa testamenttia tai pitäisi sen opetusta arvossa.

Toiseksi Paavali viittaa Vanhaan testamenttiin. Kolmannen Mooseksen kirjan mukaan miehen kanssa makaaminen on miehelle säädyttömyyttä, ”kauhistuttava teko”, ja ansaitsee kuoleman (3. Moos. 18:22; 20:13). Tähän Paavali viittaa toteamalla, että he saavat ansaitsemansa palkan.

1:28. *Koska he eivät ole antaneet arvoa Jumalan tuntemiselle, on Jumala jättänyt heidät arvottomien ajatusten valtaan, tekemään sellaista mikä ei sovi.*

Paavalin kielellinen ilmaus ei täysin välity enää käännökseen. Koska ihmiset eivät pitäneet ”kelvollisena” sitä, että arvostaisivat Jumalaa, Jumala on jättänyt nämä ”kelvottomien” ajatusten valtaan. Paavali kuvaa ongelmaa siten myös arvojen vääristymänä. Roomalaisen maailman homoseksin kannattajat suosivat ”sopimatonta” elämää. Kristitylle sellainen ei sopinut, koska se oli Jumalan luomistahtoa vastaan.

1:29. *He ovat täynnä kaikenlaista vääryyttä, halpamaisuutta, ahneutta ja pahuutta, täynnä kateutta, murhanhimoa, riitaisuutta, petollisuutta ja pahansuopuutta, he panettelevat*

Sen jälkeen synnin käsittely laajenee. Luomispohdintaa seuraava syntilista vaikuttaa yllättävältä, mutta se on Paavalin viisausteologiassa täysin johdonmukainen. Hän ajattelee, että mikä hyvänsä Jumalan luomistyötä eli viisautta rikkova teko on samalla Jumalan ikuista Tooraa, Hänen lakiaan, vastaan. Ensimmäinen ilmaus ”vääryys” (*adikia*) sopii listan johdannoksi täydellisesti. Sehän on jo kielellisestikin oikeuden (*dikee*), ja sen myötä vanhurskauden (*dikaiosynee*) vastakohta. Syntien lista muodostaa siten Paavalin edellä esittelemän vanhurskauden synkeän irvikuvan. Kohdassa on ensin kaksi oikeastaan synonyymistä pahuutta tarkoittavaa sanaa. Niiden välissä on ahneuteen ja saaliinhimoon viittaava sana, joka tarkoittaa omaisuuden keräämistä. Voitaisiin sanoa, että väkivalta ja mammona ovat Paavalin listan kärjessä hieman samaan tapaan kuin ne esiintyvät Jeesuksen opetuksessa ja erityisesti Vuorisaarnassa.

1:30. *ja parjaavat, vihaavat Jumalaa, ovat röyhkeitä ja pöyhkeitä, rehenteleviä ja pahanilkisiä, vanhemmilleen tottelemattomia,*

Edellisen jakeen viimeinen sana ”panettelu” (korvaan kuiskuttelu) muodostaa parin pahan puhumisen eli parjaamisen kanssa. Tässäkin yhteys Vuorisaarnaan ja myös kahdeksanteen käskyyn väikkyy taustalla. Sitten Paavalin vetää hieman henkeä ja aloittaa uuden sarjan. Ihmiset ovat Jumalaa kohtaan vihamielisiä, ja niin he ovat myös ihmisiä kohtaan. Röyhkeydeksi käännetty sana tarkoitti oikeastaan väkivaltaisuutta. Ylpeily ja toisen yläpuolelle asettuminen ovat ilmausta samasta asenteesta. Lisäksi neljännen käskyn alue vanhempien kunnioittamisesta on näkyvästi esillä. Juutalaisille se oli tietysti ehdoton käsky (5. Moos. 21:18), ja Timoteuskirjeen mukaan se on lopun ajan merkki (2. Tim. 3:2).

1:31. *ymmärtämättömiä ja epäluotettavia, rakkaudettomia ja säälimättömiä.*

Seuraavat luonnehdinnat liittyvä kreikan kielen tasolla retorisesti yhteen. Ne nimittäin alkavat samalla kirjaimella (alfa) ja kuulostavatkin toisiltaan, kuten: ymmärtämättömiä (*asynetous*) ja epäluotettavia (*asynthetous*). Kaksi viimeistä liittyvät edelleen läheisesti Paavalin lakikäsitykseen. Syntisiltä puuttuu rakkaus ja laupeus (vrt. Room. 13:10).

1:32. *Vaikka he tietävät Jumalan säätäneen, että ne, jotka käyttäytyvät tällä tavoin, ovat ansainneet kuoleman, he toimivat itse näin, vieläpä osoittavat hyväksymistään, kun muut tekevät samoin.*

Paavali ilmaisee puhuneensa koko ajan Jumalan laista, Toorasta. Kyseessä on Jumalan säädös ja käsky. Tuo käsky oli paratiisissa sama kuin Siinain vuorella ja Mooseksen laissa. Jo paratiisikertomuksessa Jumalan käskyyn liitettiin säädös rangaistuksesta, johon Paavali tässäkin viittaa. Hyvän ja pahan tiedon puusta syöminen kiellettiin kuoleman uhalla: ”sinä päivänä, jona siitä syöt, olet kuoleman oma” (1. Moos. 2:17). Jumalan vihan kuvaus on siten tullut päätökseensä. Sen sinetöi viittaus Raamatun alkulehtien ankaraan säädökseen. Jumalan tahdon rikkojia odottaa kuolema. Jumalan totuuden valheeseen vaihtaneet ihmiset elävät Jumalan tuomion alaisina.

Puhe synnin aiheuttamasta kuolemasta pohdituttaa modernia ihmistä kovasti. Etenkin kiistat seksuaalikäsitysten muutoksista ovat saaneet monet lukemaan näitä raamatunkohtia tarkasti. Seuraako homoseksin harjoittamisesta tai yleisestä epäluotettavuudesta kuolema? Mitä tarkoittaa kuoleman “ansaitseminen”? Vanhan testamentin esimerkit yhteisön toimintaohjeista kivittämisineen ovat varsin hurjia. Pitäisikö niitä noudattaa? Paavali ei hae kenenkään tässä ajassa elävän ihmisen kuolemaa. Hänelle elämä itsessään on pyhä. Jumalan lain edessä hän kuitenkin ymmärtää, että ihminen itse on syntiinlankeemuksessa hankkinut itselleen hengellisen kuoleman, täydellisen eron Jumalasta.

Synniksi luokiteltavat teot, ajatukset ja puheet ovat käytännön todisteita siitä, että ihminen elää ilman Jumalaa. Ja eläessään Jumalasta erossa hän on ikuisuuden näkökulmasta kuoleman oma. Hengellistä kuolemaa ei tule samastaa yhteiskunnalliseen kuolemantuottamukseen. Syntinen on toiminnallaan ansainnut kuoleman viimeisellä tuomiolla, kun maa palaa ja taivaat avautuvat. Siksi Paavalin lauseita ei pidä lukea tai selittää pinnallisesti.

Sanoma

Kirjeensä alusta lähtien Paavali opettaa, että pelastava vanhurskaus – siis täydellinen oikeamielisyys – on uskonvanhurskautta. Sitä ei saavuteta pyrkimyksillä hyvään elämään, vaan se saadaan Jumalalta lahjaksi. Siksi hän asetti Jumalan vanhurskauden vastakohdaksi Jumalan vihan. Samoin kuin Jumalan pelastava vanhurskaus paljastetaan ihmisille tämän historian keskellä, samoin Jumalan ankara viha syntiä kohtaan paljastetaan historian keskellä. Todellinen peruste Jumalan Pojan kärsimiselle on ihmiskunnan synnissä. Ihmiset pitävät totuutta vääryyden vallassa ja ovat Jumalan tuomion alaisia. Tätä hirvittävää tilannetta Paavali alkaa nyt kuvailla monisanaisesti.

Paavalin esitys on jo tässä kirjeen alussa todellinen juutalaisen oppineen taidonnäyte. Hän pohtii Jumalan tuntemisen mahdollisuutta ja selittää raamattuperustelujen avulla ihmisen tilaa. Voidaanko Jumalasta tietää jotain? Paavali toteaa, että periaatteessa Jumalasta olisi voitu tietää jotain Hänen tekojensa perusteella. Jumalan tahto olisi voitu tietää luomisjärjestystä tarkastelemalla. Tämä on teema, jota apostoli jatkaa laajemmin seuraavassa luvussa.

Paavali ei kuitenkaan tarkoittanut, että ihminen voisi luonnon perusteella päätellä jotain Jumalan olemassaolosta. Niin ajattelivat nimittäin kreikkalaiset filosofit ja sen myötä monet myöhemmät pohtijat. He yrittivät perustella Jumalan olemassaolon luonnosta löytyvän harmonian perusteella. Maailman uskottiin olevan täydellinen järjestelmä, jolla täytyy olla täydellinen suunnittelija ja tekijä. Paavali ei puhu harmoniasta. Hänelle eläimet ovat eläimiä, eivätkä ne kerro mitään erityistä Jumalan kunniasta. Ne ovat pelkkiä luomakunnan osasia, joista ymmärtämättömät ihmiset ovat tehneet epäjumalia.

Paavali tarkoitti, että luomisesta lähtien nähtävissä olevat Jumalan teot paljastavat Jumalan lain. Juutalaisena oppineena hän uskoi, että koko maailma on luotu Tooran, Jumalan lain mukaisesti. Juutalaisen viisausteologian opettajat – Siirak etunenässä – ajattelivat, että lakia ei annettu pelkästään Siinain vuorella. Toora oli olemassa jo aikaisemmin. Laki oli nimittäin se suuri luomisen periaate, täydellinen rakkaus, jonka mukaisesti koko maailma luotiin.

Toora korvataan viisausteologiassa lähes personoidulla viisaudella. ”Herra loi minut töittensä esikoiseksi, ensimmäiseksi teoistaan, ennen aikojen alkua... autuaat ne, jotka noudattavat minun teitäni!” (Snl. 8:22, 27, 32). Siirak kirjoittaa luomistyöstä Jumalan asetuksena. ”Herran asetuksen mukaiset ovat hänen tekonsa hamasta alusta, ja jo silloin, kun ne tehtiin, hän sääti niiden osat. Hän asetti järjestykseen tekonsa ikiajoiksi, ja niitä hallitsevaiset voimat suvusta sukuun.” (Siir. 16:26–27). Baarukin kirjassa viisaus, joka toisaalta liittyy Jumalan luomistyöhön (3:32) samastuu toisaalta suoraan tooraan. ”Viisaus on Jumalan käskyjen kirja, laki, joka pysyy iankaikkisesti.” (Baar. 4:1).

Siksi koko maailman tulisi pyöriä Jumalan tahdon mukaan, rakkauden mukaan. Koko ihmisen elämän tulisi olla Jumalan hyvän lain ohjaamaa. Synnin tähden ihmiset eivät kuitenkaan elä rakkauden mukaisesti. Päinvastoin he pitävät totuutta vääryyden vallassa. Heidän sydämensä on pimentynyt ja heistä on tullut tyhmiä ja rakkaudettomia. Myöhemmin annettu Mooseksen laki osoitti rakkaudettomuuden kohdat ja paljasti synnin. Siksi jokainen ihminen jää kiinni Jumalan edessä. Näinhän Paavali kirjoitti jakeessa 20. Jumalan laki olisi tiedettävissä. Siksi ”he eivät voi puolustautua”. Paavali kirjoittaa samalla tavalla kuin myöhemmin kolmannessa luvussa. Jumalan laki olisi voitu tietää, ja Jumalaa olisi voitu kunnioittaa. Synnin turmelema ihminen ei ole kuitenkaan tehnyt sitä.

Paavali ei siten väitä, että ihminen voisi pelastua yleisen ilmoituksen, luonnon tarkastelun, perusteella. Hän ei kumoa syntiinlankeemuksen merkitystä. Luonnollista teologiaa ei ole olemassa. Langennut ihminen päätyy ainoastaan tekemään luodusta jumalan. Siksi ihminen jää avuttomaksi Jumalan lain edessä. Jäljelle jää vain tuomio. Suhteessa Jumalaan ihminen on kuollut, kaikki ovat vailla Jumalan kirkkautta. Puhe vanhurskaudesta nostaa siis esiin ihmisen sidonnaisuuden syntiin.

Luomistyöhön vetoaminen johti Paavalin luomiskertomuksen äärelle. Koko jakso onkin itse asiassa tuon kertomuksen uutta selitystä ja sovellutusta. Apostoli muistuttaa lukijoita kaiken lähtökohdasta. Ihminen luotiin paratiisiin, täydelliseen jumalayhteyteen. Ihmisen pitäisi olla Jumalan kuva (*eikôn theou*, 1. Moos. 1:27). Jumalan kuvana hän heijastaisi täysin Jumalan luomisvoimaa ja kirkkautta ja kunnioittaisi ja kiittäisi tätä kaikessa elämässään. Tällaisessa paratiisimaisessa tilanteessa ihminen kunnioittaa kuolemattoman ja katoamattoman Jumalan kirkkautta (j.23). Ihminen on Paavalin mukaan kuitenkin vaihtanut tämän kuolevaisten ja katoavaisten ihmisten ja eläinten kuviin. Näin tehdessään ihminen on menettänyt sekä Jumalansa että ihmisarvonsa.

Luomiskertomusta seuraillen Paavali selitti ensin, miten luoduista olennoista – kuten linnuista ja nelijalkaisista – oli tehty epäjumalia. Sen jälkeen hän eteni luomistyön huipentumaan. Jumalan kuvana oleminen merkitsi miehenä ja naisena olemista. Jumalan luomistyön ihme, elämän ihme, jatkuu sukupuoliyhteyden kautta. Lapset ovat esimerkki luomisen jatkumisesta ja Jumalan ”ikuisen voiman” toiminnasta. Synnin tähden myös tämä yhteys on turmeltunut.

Jotkut ovat ihmetelleet, miksi homoseksin harjoittaminen näyttää Paavali esityksessä olevan lähes suurin synti maailmassa. Eikö asioiden painoarvo ole tässä vinoutunut? Asian selittää luomiskertomuksen muodostama tausta. Paavalin mukaan kyseessä on vääristymä, joka turmelee luomisen alkuperäisen tarkoituksen, miehen ja naisen yhteyden, ja suvun jatkamisen. Luonnonvastaisuutena se on siten synti siinä missä muutkin seksuaalisuuden synnit, vaikkapa avionrikkominen.

Tämän jälkeen Paavali siirtyy muiden oppineiden tapaan laajempaan synnin kuvaamiseen. Juutalaisille teologeille oli tavallista luetella syntejä pitkänä listana, jossa mainittiin lukuisia Jumalan tahdon vastaisia asioita. Nyt on syytä huomata, että Paavalin esille tuoma syntiluettelo ei ole vain lista yksittäisistä turmiollisista asioista. Se ei anna meille luetteloa, jonka mukaan voisimme määritellä, mikä on syntiä ja mikä ei. Se on laajemmassa mielessä kuva ihmisen täydellisestä jumalattomuudesta. Kaikki esimerkit mahtuvat jumalattomuuden joukkoon.

Paavalin ajatus nousee yllä mainitusta viisausteologiasta. Laki annettiin jo luomisessa. Koska koko ihmisen elämä on Jumalan luomistahdon tulos, voidaan mikä hyvänsä elämää rikkova asia esittää lain rikkomuksena. Siksi syntilista on konkreettisuudestaan huolimatta vain esimerkin omainen katsaus ihmisen tilanteesta. Jumalaton on hylännyt viisauden ja Jumalan, ja tästä syystä hänen koko elämänsä heijastaa järjettömyyttä ja elämän peruslakien rikkomista.

Yhtä kaikki Paavalin käyttämä lista on samalla syytelista Jumalan tuomiolla. Se kuvaa vääryyttä, jota vastaan Jumalan viha ilmestyy taivaasta. Ihmisen tilanne maailmassa ei ole hyvä. Meidän kohtalomme on sinetöity Aadamin lankeemuksessa. Meidän elämämme ja Jumala-suhteemme on määrätty jo ennen syntymäämme.

Tämä onkin vaikea asia jokaiselle ihmiselle, joka arvioi omaa tilaansa Jumalan edessä. Meidän on yleensä lähes mahdotonta hyväksyä sitä tosiasiaa, että olemme perineet synnin tavallaan ilman omaa syytämme. Haluaisimme rakentaa suhteemme Jumalaan ja ihmisiin omassa varassamme. Me emme halua myöntää, että elämme syntiin sidottuina lapsuudesta lähtien. Tähän todellisuuteen herääminen on ahdistavaa. On tuskallista havaita, että synti on kuin parantumaton sairaus, joka on vaikuttanut meissä alusta lähtien. Se tuntuu siltä, että olemme menettäneet pelin, ennen kuin se on edes alkanut.

Paavali pyrkii kuitenkin osoittamaan, että ihmisen tilanne on tällainen. Evankeliumia tulee julistaa nimenomaan siksi, että ihmiset elävät synnin vankilassa. Jumala on tullut pelastamaan toivottomassa tilanteessa eläviä, jumalattomia ihmisiä. Jumalan vanhurskaus paljastetaan evankeliumissa. Synnin turmelemat, petolliset ja epäluotettavat ihmiset saavat armon pelkästään uskomalla Vapahtajaan, syntien sovittajaan.

Juutalaisetkin ovat synnin alla 2:1–29

2:1–11 Jumala ei tee eroa ihmisten välillä

Toisen luvun alku osoittaa Paavalin puhetaidon mestarillisuuden. Hän on ensin osoittanut hyvin vanhatestamentillisin ja ”juutalaisin” perustein sen, miten synti hallitsee maailmaa. Juutalaiset ajattelivat tämän kaiken koskevan ennen kaikkea pakanoita, mutta tietyissä tapauksissa myös langenneita juutalaisia. Yhtä kaikki Paavali on innostanut kuulijansa suureen kiihkoon syntiä vastaan. Sen jälkeen hän siirtyy sovellukseen: kukaan ei voi puolustaa itseään! Synnillisen teon tuomitsija tuomitsee samalla itsensä.

Ymmärtääksemme Paavalin ajatuskulkua meidän on huomattava, millaisen vuoropuhelun hän rakentaa kirjeeseensä. Paavalilla on eräänlainen ”oletettu lukija”, joka ei suoranaisesti näytä olevan kirjeen vastaanottaja. Hänhän ei nimittäin tässä luvussa kirjoita suoranaisesti kristityille, vaan kohdistaa sanansa sellaisille juutalaisille, jotka eivät usko Kristukseen. Täten edes Rooman seurakunnan juutalaiskristityt eivät ole hänen retoriikkansa maalitauluna. ”Oletettu lukija” on hurskas ja itsevarma juutalainen, jota Paavali yrittää suostutella kuuliaiseksi evankeliumille. Paavalin kohteena on lopulta hän itse sellaisena kiivailijana, joka hän oli ennen kääntymystä.

Saammekin tässä luvussa nähdä, miten Paavali on julistanut ja opettanut Rooman valtakunnan synagogissa, kuten Efesossa, Tessalonikassa ja Korintissa. Hän on suostutellut juutalaiset pohtimaan evankeliumin perustavaa merkitystä. Siksi hänen täytyy puhua synnistä. Ilman käsitystä synnistä ja sen sovittamisesta evankeliumilla ei nimittäin olisi sisältöä. Näin luku jatkaa Paavalin evankeliumin esittelyä. Puhe siitä, että juutalaiset elävät yhä synnin alla, on tietysti kuulostanut hätkähdyttävältä. Se on profeetallista julistusta, jonka mukaan Israel elää yhä vain lankeemuksessa. Babylon on aina läsnä heidän elämässään. Paavalin ajatus on kristallin kirkas: kansan armahdus ja uudistus eivät toteudu, ennen kuin luvattu Daavidin poika uudistaa synnin vallassa elävät ihmiset evankeliumin avulla. Siihen asti hengellinen pakkosiirtolaisuus on totta.

2:1. *Sen tähden et voi mitenkään puolustautua, ihmisparka, sinä joka tuomitset muita, kuka sitten oletkin.*

Paavali tähtää retoriikallaan, puhetaidollaan, aivan tiettyyn tavoitteeseen. Hän pyrkii saarnassaan käyttämään sellaisia perusteita, jotka myös hänen juutalainen lukijansa hyväksyisi. Tämä on taidokasta perustelua. Jos juutalainen hyväksyy Paavalin väittämät synnin luonteesta ja vakavuudesta, hän joutuu myös arvioimaan suhteensa Messiaaseen uudelleen. Siihen Paavali tietysti tähtääkin. Hän pyrkii osoittamaan, että Jeesus on kaikkien syntisten Vapahtaja.

Puheen kuulijana on nyt henkilö, joka ”tuomitsee”. Omasta fariseusten liikkeen perinteestään Paavali tiesi hyvin, keitä tällaiset ihmiset olivat. Hän oli itsekin ollut sellainen. Myös evankeliumeista näemme, miten juutalaiset oppineet kritisoivat Jeesusta milloin puhtaussäännöistä, milloin sapatin rikkomisesta. Lain mukaan elämistä tarkkailtiin ja siitä huomautettiin kerkeästi.

Paavali tuo parilla lauseella kaikki toisia tarkkailevat ihmiset Jumalan eteen. Kukaan ei voi puolustautua taivaallisen tuomarin edessä, sillä jokainen tietää, mitä Jumala häneltä edellyttää. Jokainen tietää oikean ja väärän eron.

Tuomitessasi toisen julistat tuomion myös itsellesi, koska sinä, toisen tuomitsija, teet itse samoja tekoja.

Paavalin mukaan ihmisestä tulee näin ollen itsensä tuomitsija. Synnin vakavuuden korostaminen on tässä yhtä selvää kuin ensimmäisessä luvussa. Edes juutalaiset, valitun kansan edustajat, eivät voineet paeta tätä totuutta. Pelkkä toiveikas luottaminen Jumalan liittoon ei auttanut, jos elämä ei vastannut Jumalan tahdon määrittelemää ihannetta.

Paavalin opetuksen yhteys Jeesuksen Vuorisaarnaan on läheinen. ”Niin kuin te tuomitsette, niin tullaan teidät tuomitsemaan, ja niin kuin te mittaatte, niin tullaan teille mittaamaan.” (Matt. 7:2). Tasapuolisen mittaamisen periaate oli oikeudenmukainen ajatus. Ketään ei tarkastella

kohtuuttomasti. Lain olemus on Paavalin mukaan aina sellainen, että ihminen voi itse hyväksyä sen. Jokainen voi vaatia lain noudattamista ainakin toisilta, jollei itseltään.

Voisi tietysti ajatella, että kirjeen alussa ollut juutalaisten syyttäminen homoseksuaalisuudesta ja epäjumalanpalveluksesta ei tunnu täysin sopivan tilanteeseen. Monikaan ei niistä aiheista saa nopeasti tunnonvaivoja. On huomattava, että Paavalin retoriikka ei tähdännyt vain siihen. Hän tarkoittaa pikemminkin erilaisia mielen syntejä, kuten ylimielisyyttä ja röyhkeyttä. Mikseivät myös ahneus ja riitaisuus sovi asetelmaan. Jokainen viisausteologian perinnettä seurannut oppinut oli kyllä hyväksynyt arvot, joiden mukaan nuo tuomitaan, ja joutui epäilemättä itsekin kamppailemaan asian kanssa.

2:2. *Me tiedämme, että Jumala on oikeassa tuomitsessaan ne, jotka tekevät tällaista.*

Teesin jälkeen alkaa Paavalin suostuttelu. Hän vetoaa yhteiseen lähtökohtaan: ”me tiedämme”. Jumala on oikeassa tuomitessaan vääryyden tekijät. Sen ”oletettu lukija” eli tavallinen juutalainen hyväksyy ehdoitta. Profeettojen julistuksesta lähtien sanoma Israelille on ollut selvä. Jumala tuomitsee ne, jotka hylkäävät hänet ja elävät jumalattomien mielihalujensa mukaan.

Miksi Jumala ei olisi oikeassa? Paavali ennakoi kirjeen suurta teemaa, kysymystä Jumalan hyvyydestä ja oikeudenmukaisuudesta. Onko Jumalalla oikeutta tuomita luomiaan ihmisiä? Eikö Jumala kykene pitämään ihmisiä erossa synnistä? Ennen pohdiskelun alkamista kolmannessa luvussa Paavali nyt esittelee juutalais-kristillisen lähtökohdan. Isien uskon mukaan Jumala on oikeassa langettaessaan tuomioita.

2:3. *Kuvitteletko sinä välttäväsi Jumalan tuomion, kun teet itse sellaista, mistä tuomitset muita?*

Ensimmäiseen väitteeseen liittyy ensimmäinen varoitus. Kuka voi kuvitella välttävänsä Jumalan tuomion? Paavali rakentaa tarkasti saarnaansa. Hän on edellä kuvannut syntiä värikkäin sanakääntein. Nyt hän suuntaa keihään kärjen kohti kuulijaa. Tuomitsitko äsken mielessäsi ne, jotka elävät synnin vallassa? Niinhän jokaisen kunnon juutalaisen tulisi tehdä. Silloin tuomitsit samalla itsesi. Kukaan meistä ei elä ilman syntiä. Siispä jokainen joutuu kohtaamaan Jumalan tuomion.

2:4. *Halveksitko sinä Jumalan suurta hyvyyttä, kärsivällisyyttä ja pitkämielisyyttä?*

Jumalan tuomio ei tosin vielä ole toteutunut eikä profeettojen julistama Herran vihan päivä koittanut. Paavalin ajatus on selvä. Jumala on kärsivällinen ja pitkämielinen. Hän ei ole vielä tuhonnut syntiä. On Jumalan suurta hyvyyttä, että tämä synnin maailma on vielä pystyssä. Paradoksaalisesti, näennäisen ristiriitaisesti, synnin olemassaolo on todiste Jumalan hyvyydestä eikä hänen ilkeydestään tai heikkoudestaan. Koska synti on olemassa ja nähtävissä, Jumala on jostain syystä jättänyt sen tällä hetkellä rankaisematta. Hän on kärsivällinen synnin kanssa, jotta moni voisi kuulla evankeliumin.

Mainitessaan Jumalan tuomion Paavalille tuli ilmeisesti uudelleen (vrt. 1:16) mieleen Jumalan pelastava työ. Siksi hän kiivaaseen sävyyn huomauttaa ”oletetulle lukijalleen”, että Jumalan pitkämielisyys on ollut armoa. Mutta siihen ei saa tuudittautua. Jumalan tuomio on kyllä tulossa. Siksi synnin ongelma on otettava vakavasti.

Etkö ymmärrä, että Jumalan hyvyys johtaa sinut kääntymiseen?

Ei siis mikä tahansa Jumalan hyvyyden kokemus johda ihmistä kääntymiseen. Paavali ei tarkoita elämän hyvien asioiden pohtimista eikä vaikkapa rakkauden tunteen herättämää kaipuuta Jumalan olemassaolosta. Hän tarkoittaa konkreettisesti synnin ja tuomion viipymisen välistä jännitettä. Jumala on hyvä, koska hän ei ole vielä tuhonnut syntisiä. Hän ei ole vielä ottanut meitä tuomiolle. Me elämme jatkoajalla. Jokainen tunti elämässämme on armoa. Syntisinä meidän olisi pitänyt tuhoutua jo kauan sitten. Mutta Jumala on pitkämielinen ja armonsa kautta haluaa johtaa meidät kääntymiseen. Tässä Paavali jo ennakoi sitä armon kuvausta, joka tulee jäljempänä uudelleen esille (3:25-26).

Parannusta ja kääntymystä merkitsevä sana on hieman monimutkainen. Kreikan sana *metanoia* tarkoittaa mielen muuttamista, mutta sen avulla käännetään usein myös heprean sana *shuv*, ”kääntyä takaisin”. Tätä tärkeätä kääntymyksen termiä tietysti myös Johannes Kastaja ja Jeesus käyttivät tavan takaa. Sana tarkoittaa Vanhassa testamentissa syntisen kääntymistä takaisin Jumalan puoleen. Kolmannen Mooseksen kirjan luvuissa 4-5 selitetään lukuisia kohtia, joissa Israelin kansa rikkoo

Herran käskyä. Heidän tulee tulla uhrin kanssa Jumalan eteen ja papit toimittavat sovituksen heidän syntiensä edestä.

Paavali ottaa siten juutalaisten oppineiden vahvimman perusteen, Jumalan sovittavan työn, omaksi perusteekseen. Jumalan kärsivällinen odotus ja tuomion viivyttäminen kutsuvat juutalaisia kääntymiseen, palaamiseen elävän Jumalan luokse. He ovat tehneet syntiä ja ovat Jumalan tuomion alla. Kristuksessa on kuitenkin tarjottu täysi anteeksiantamus ja armo, joka pesee syntisen puhtaaksi.

2:5. *Mutta sinä olet kova etkä sisimmässäsi tahdo kääntyä.*

Profeetallinen kielekäyttö terävöityy lause lauseelta. Kovuus oli jo Vanhan testamentin profeettojen mukaan juutalaisten pahimpia syntejä. Jesajan kirjassa varoitetaan luopioita kovasydämisyydestä (Jes. 46:12) ja Jeremia julistaa langennutta kansaa vastaan, koska he ovat kovettaneet kasvonsa ”kovemmiksi kuin kallio” (Jer. 5:3). Hesekiel puolestaan sai vaativan tehtävän julistaa sanaa kansalle, joka on ”kovaa ja uppiniskaista joukkoa” (Hes. 3:7). Kansan niskoittelu ja paatumus tekivät Jumalan lupaukset ja hänen laupeutensa turhiksi. Viidennessä Mooseksen kirjassa Jumala vaatiikin niskoittelun lopettamista ja sydämen ympärileikkausta eli kuuliaisuutta Herralle (5. Moos. 10:16). Paavalin mukaan hänen aikansa Israel oli samanlaisessa pinteessä kuin menneiden aikojen paatumuksessa elänyt kansa.

Näin kartutat vihaa, ja se kohtaa sinut vihan päivänä, jolloin Jumalan oikeudenmukainen tuomio tulee julki.

Tässä mainitaan monta keskeistä termiä, jotka liittävät esityksen juutalaiseen perinteeseen. Syntiä tekemällä ihmiset suorastaan *keräävät* Jumalan vihan päälleen. Se kestää aikansa ja lopulta viha purkautuu lopun ajan huippukohdassa, Jumalan *“vihan päivänä”*. Silloin ilmestyy Jumalan oikeudenmukainen *tuomio*.

Tuomion kuvaaminen Jumalan vihaksi on sinänsä vanhatestamentillista kieltä. Jo Mooseksen kirjojen mukaan Jumalan asenne syntiä kohtaan on nimenomaan viha (4. Moos. 25:4; 32:14). Profeettojen julistuksessa asia on vielä ilmeisempi (esim. Jes. 5:25; 9:11; 10:4; 30:30; 59:18). Jeremialla ja Valitusvirsissä Jumalan viha tuhoaa Jerusalemin ja ajaa kansan pakkoiirtolaisuuteen (Jer. 4:8; 12:13; Val. 1:12; 2:1, 3, 22; Hes. 22:21). Psalmien runokielessä Jumalan viha liitetään moniin kansan historian tapahtumiin ja se kohdistuu niin vihollisiin kuin Israeliinkin (Ps. 30:6; 76:8; 78:49; 106:23). Jeremialla Jumalan viha on selvästi myös eskatologinen aihe (Jer. 25:15; 30:24; 51:45). Se liittyy siten käsitykseen Jumalan “vihan päivästä”. Jo Jerusalemin tuhoaminen oli Jumalan vihan päivä. Se ei profeettojen mielestä kuitenkaan ollut ainoa vihan ilmestyminen. Eskatologian huipentumana odotettiin lopullista vihan päivää (Jes. 13:9, 13; Hes. 7:19; Sef. 1:15, 18; 2:2, 3; Job 20:28; 21:20, 30).

Myös juutalaisessa teologiassa Jumalan vihan teema säilyi keskeisenä. Viisausteologiassa se koskee sekä historiassa kansaan kohdistuneita tuomioita (Viis. 11:9; 16:5; 18:20) että Jumalan vihaa syntiä kohtaan (Siir. 5:6; 36:8). Apokalyptisissä kirjoituksissa taas eskatologista tuomiota kuvataan Jumalan vihan ilmestymisenä (ks. 1. Heen. 84:4; 91:7-9). Paavalin eskatologinen terminologia on siten läpeensä vanhatestamentillista. Hän puhuu Jumalan vihan ilmestymisestä (Room. 1:18), rankaisemisesta vihassa (Room. 3:5), ja vihasta pelastumisesta (Room. 5:9). Teema oli niin tunnettu, että sitä ei ole yleensä tarvinnut edes perustella raamattutodistusten avulla.

Häkellyttävä piirre jälleen tässä kohdassa on se, että yleisen juutalaisen käsityksen mukaan Jumalan ”oikeudenmukainen tuomio” (*dikaiokrisia*) koskisi vain jumalattomia ja pakanoita. Paavali suuntaa tuomion koskemaan kaikkia ihmisiä, myös israelilaisia. Näin hän herättää lukijansa ajattelemaan uudelleen Jumalan tuomion laajuutta.

Jumala ei siis Paavalin mukaan odottaisi loputtomiin. Armon aika tulisi päättymään. Herran vihan päivä on ovella. Siksi suhtautumisen Jumalan armon tarjoukseen tulisi olla vakavaa. Jumalan pitkämielisyys antaa ihmisille viimeisen mahdollisuuden päästä tuomion alta pelastukseen.

2:6. *Silloin Jumala maksaa jokaiselle hänen tekojensa mukaan.*

Tuomiopäivän oikeudenmukaisuutta korostaa se, että tuomio langetetaan tekojen mukaan. Paavali ilmaisee tämän lainaten Psalmia 62:13 (vrt. Snl. 24:12). Kirjoitusten todistus tukee hänen

perusteluaan. Jumalan tuomio ei ole mielivaltainen. Kukaan ei voi puolustautua. Ihmiset itse tuomitsevat tekonsa Jumalan tahdon vastaisiksi. Siksi kukaan ei voi valittaa tuomiosta.

2:7. *Niille, jotka uupumatta hyvää tehden etsivät kirkkautta, kunniaa ja katoamattomuutta, hän antaa ikuisen elämän,*

Periaatteessa laki annettiin täydellisen elämän malliksi. Lain tarkoitus oli tuottaa elämää (5. Moos. 30:11-15). Siksi lain täyttämisen ihanteellinen puoli on jatkuvasti myös voimassa: laki on hyvä. Tämä ei kuitenkaan muuta käsitystä synnistä. Paavali ei yhtäkkiä vaihda käsitystään ihmisen mahdollisuuksista. Hän on edellä todennut, että kaikki ovat synnin alla ja Jumalan vihan kohteita. Olennaista on huomata, että näin ei ole ollut alusta lähtien. Ihmisyyteen kuuluu se mahdollisuus, että Jumalan lain voisi täyttää. Tehtävä ei olisi mahdoton – jos taipumusta syntiin ei olisi. Ikuinen elämä Jumalan yhteydessä olisi jatkoa paratiisin täydelliselle Jumala-yhteydelle. Käytännössä se ei voi kuitenkaan toteutua lankeemuksen takia.

Kirkkaus ja kunnia olivat kaksi nimikettä, joilla Vanhassa testamentissa kuvattiin paratiisiin luodun ihmisen täydellisyyttä. Psalmissa 8:6 tämä ilmaistiin viehättävällä tavalla: ”Sinä teit hänestä lähes kaltaisesi olennon, seppelöit hänet kunnialla ja kirkkaudella”. Jos joku yhä etsisi tällaista kunniaa ja kirkkautta hyvää tehden, hän toteuttaisi paratiisin ihanteen.

2:8. *mutta niitä, jotka ovat itsekkäitä ja tottelevat totuuden sijasta vääryyttä, kohtaa ankara viha.*

Jumalan viha kohdistuu niitä vastaan, jotka vaihtavat totuuden vääryyteen. Itsekkyyttä tarkoittavan termin jälkeen kohdassa tulee itse asiassa esille kaksi erillistä ilmausta. Ensimmäisen mukaan ihmiset ovat ”tottelemattomia totuudelle”. Sitä seuraa toinen termi, jonka mukaan he ovat ”taipuneet epävanhurskauteen”. Näin Paavalin keskeiset sanat totuus ja vanhurskaus toistuvat jälleen tässä, vaikka käännös ei kykene sitä enää kertomaan.

Näillä lauseilla Paavali selittää sitä, millä tavalla Jumalan tuomio on oikeudenmukainen. Hän ei tuomitse ketään hyvän tekemisestä. Jos ihminen haluaisi toimia ja kykenisi elämään Tooran ilmoittaman rakkauden mukaisesti, hän saisi myös ikuisen elämän. Tuomio tekojen mukaan tulee yksinomaan vääryyden perusteella. Ahdistavaksi asian tekee se, että jo omatunto, ei yksin Jumala, tuomitsee jokaisen tällä kohdalla.

2:9. *Tuska ja ahdistus tulee jokaisen osaksi, joka tekee pahaa, ensin juutalaisen, sitten myös kreikkalaisen.*

Esitys huipentuu parallelismiin, kahteen rinnakkaiseen lauseeseen, joissa Paavali tekee yhteenvedon sanotusta. Siinä tuleva kohtalo ilmaistaan lauseiden alussa: ”tuska ja ahdistus” sekä ”kirkkaus ja kunnia” (toisto edeltä). Nyt Israelin kansan erityisaseman muuttuminen tuodaan päättelyyn mukaan. Paavali määrittelee ihmisten kohtalon erillään heidän syntyperästään. Sen määrää yksin vanhurskaus ja oikeudenmukaisuus. Kuka tekee pahaa, tuomitaan tekojensa mukaan.

Jakso nostaa esille Paavalin lopullisen tavoitteen. Hän pyrkii kaikilla esimerkeillään sanomaan, että juutalaisten ja pakanoiden välillä ei ole eroa. Juutalaiset opettajat olivat vielä kuvitelleet, että pelastuksessa kahtiajako kulkisi hurskaiden ja syntisten välillä. Viisauden opettajien mukaan vain pahoja ihmisiä kohtaa tuomio. Kaikki eivät suinkaan ole syntisiä. Qumranissa taas ihmiset jaettiin valon lapsiin ja pimeyden lapsiin. Paavali on radikaalimpi. Kaikki ovat pimeyden lapsia eivätkä voi pelastua, elleivät he tule osallisiksi Jumalan armollisesta evankeliumista. Jumala ei katso henkilöön.

2:10. *Kirkkaus, kunnia ja rauha taas tulee jokaisen osaksi, joka tekee hyvää, ensin juutalaisen, sitten myös kreikkalaisen,*

Edellä ollut ajatus toistuu. Pelastus on samanlainen kaikille. Jos pakana kykenisi tekemään hyvää ja elämään Jumalan tahdon mukaan, hänkin pelastuisi. Jumalan edessä ratkaisevaa on vanhurskaus, ei kuuluminen johonkin kansaan. Paavali jättää samalla tilaa sille ajatukselle, jonka hän on jo kerran nostanut esiin – nimittäin että niin juutalaiset kuin pakanat voivat saada vanhurskauden lahjaksi yksin uskosta.

2:11. *sillä Jumala ei tee eroa ihmisten välillä.*

Paavalin johtopäätös on kristallin kirkas. Kaikki luodut ihmiset ovat saman arvoisia Jumalan edessä. Samanlainen oikeudenmukaisen tuomarin ohje annettiin Israelin johtajille jo Vanhassa testamentissa: ”Älkää oikeutta jakaessanne tehkö vääryyttä. Älä ole puolueellinen...” (3. Moos. 19:15). Viisauden opettaja Siirak toteaa Jumalan itsensä olevan oikeudenmukainen: ”Herra on

tuomari, eikä hän katso arvoasemaan. Ei hän henkilöön katso" (Siir. 35:15-16). Paavalin käyttämä sana tarkoittaa "henkilöön katsomista" (*prosoopoleempsia*) eli puolueellisuutta esimerkiksi arvoaseman tähden – kansanomaisesti naamakerrointa. Nyt kyseessä oli juutalaisten arvoasema valittuna kansana. Vaikka sana ero ei vielä tässä kohdassa esiinny, Paavalin ajatus pohjustaa myöhemmin esille tulevaa ilmausta, jonka mukaan juutalaisten ja kreikkalaisten välillä ei ole "eroa", koska kaikki ovat synnin vallassa. Tähän dynaaminen suomennoskin näyttää vihjaavan.

Sanoma

Hurskas juutalainen kiitti jo Paavalin aikaan päivittäisissä rukouksissaan Jumalaa siitä, että tämä ei ollut luonut hänestä pakanaa. Tämä ei ollut ilmausta ylimielisyydestä, ainakaan periaatteessa, vaan kuulumisesta valittuun kansaan. Israelin uskon keskeisin lähtökohta oli siinä, että Jumala oli valinnut kansan kaikkien muiden kansojen joukosta ja toteutti pelastavaa työtään kansan kautta. Tähän Paavali viittasi galatalaiskirjeessä: "Me olemme syntyperältämme juutalaisia, emme syntisiä pakanoita." (Gal. 2:15). Koska pakanat elivät ilman Jumalaa, ne olivat syntisiä ja Jumalan ikuisen tuomion alaisia.

Paavalin hurja saarna asettaa tämän ainutlaatuisen ja kaikille juutalaisille itsestään selvän lähtökohdan kyseenalaiseksi. Jumalan edessä olennaista ei ole jäsenyys kansassa eikä perinteen vaaliminen. Paavali ei tunne kulttuurista uskoa eikä kansalaisuuteen perustuvaa pelastusta. Ihmiskunnan ongelmana on synti, ja lankeemuksen tilassa elävät juutalaiset ovat tämän ongelman kanssa yhtä suurissa vaikeuksissa kuin pakanat.

Traagisinta kaikessa on se, että hurskaat juutalaiset tuntevat Jumalan lain alta ja päältä. He rakastavat lakia ja riemuitsevat siitä rukouksissaan. He ylistävät Jumalan antamaa Viisautta, jonka mukaan heidän elämänsä voisi löytää täydellisyyden. He tietävät, mitä ei saisi tehdä. Siksi toisten tuomitsijat tuomitsevat samalla itsensä. Paavalin ankara kritiikki kohdistuu juutalaisiin oppineisiin. Hänen taitava retoriikkansa on vastaansanomatonta. Kohda kohdalta hän käyttää perusteita, jotka hänen juutalaiset vastustajansa itse käyttävät – tosin muissa yhteyksissä. Jumala on oikeassa tuomitsessaan ja jokainen tuomitaan kerran hänen omien tekojensa mukaan. Tätä kukaan ei voi kiistää. Mitä siis tapahtuu hurskaalle juutalaiselle, jos hän ei täytäkään täydellisyyden mittaa?

Valitun kansan perinteinen asema on nyt vaakalaudalla. Mutta voiko tämä olla totta? Eikö väite kaikkien syntisyydestä aseta jopa Jumalan vallan kyseenalaiseksi? Ajatukset alkavat edetä kohti kolmannen luvun teemoja. Jos myöntäisimme juutalaistenkin elävän synnissä ja tuomion alla, eikö se tee Jumalasta tahdottoman ja kykenemättömän olennon? Paavali alkaa kehitellä kirjeensä suurta teemaa jo alusta lähtien. Synti saa olla maailmassa Jumalan koskematta aivan tietystä syystä. Jumala odottaa.

Paavalin mukaan synnin vallalle on siten selityksensä. Synnin olemassaolo ei ole todiste Jumalan heikkoudesta, vaan hänen äärettömästä hyvyydestään. Jumala ei ole vielä tuhonnut syntisiä. Hän on pitkämielinen syntisiä kohtaan. Hän kärsii ja odottaa. Tälle on olemassa vain yksi peruste. Jumalan hyvyys perustuu hänen rakkauteensa. Hän haluaa pelastaa mahdollisimman monia ennen viimeisen päivän koittamista. Kerran nimittäin tulee päivä, jolloin synti tuhoutuu Jumalan tuomiolla. Silloin oikeudenmukaisuuden perääjien kaipaukset toteutuvat kauhistuttavalla tavalla. Jokainen syntinen tuhotaan Herran kasvojen edestä. Silloin ei enää ole toivoa. Jäljellä on enää ankara viha, tuska ja ahdistus. Jumalan tuomio ei koske ainoastaan pakanoita, vaan kaikkia ihmisiä. Kaikki ovat samalla tasolla. Kaikki tuomitaan tekojensa mukaan.

Tämä suuri näköala johtaa Paavalin tärkeään johtopäätökseen. Jumala ei tee eroa ihmisten välillä. Jokainen on samassa asemassa, kuuluipa hän sitten valittuun kansaan tai pakanoihin. Synti ei erottele ihmisiä. Siksi myös hurskaiden juutalaisten on myönnettävä, että omatunto todistaa heitä vastaan. Kaikilla ihmisillä on sama ahdistus ja sama toivo. Siksi evankeliumi on kaikkien kansojen evankeliumi. Se kuuluu juutalaisille samalla tavalla kuin "kreikkalaisille" eli pakanoille.

2:12–16 Millä perusteella ihmiset tuomitaan?

Paavali on ensin johdatellut lukijansa miettimään omantunnon tasolla, miten kysymys synnistä koskee häntä. Nyt hän siirtyy tarkastelemaan synnin ja lain välistä suhdetta. Se on ymmärrettävää, koska hänen ”oletettu lukijansa”, hurskas juutalainen, kysyisi sitä väistämättä. Miten on mahdollista, että synti ja tuomio koskisivat samalla tavalla pakanoita ja juutalaisia? Juutalaisethan ovat lain kansaa. Heille on uskottu Toora, Mooseksen laki, ja sitä he pitävät kunniassa perinteensä koko voimalla. Taustalla oli kysymys, millä perusteella ihmiset tuomitaan. Eiväthän kaikki edes tunne Mooseksen lakia. Paavali opettaa, että jokainen ihminen tuntee Jumalan lain sisimmässään.

2: 12. *Ne, jotka ovat tehneet syntiä lakia tuntematta, myös tuhoutuvat laista riippumatta.*

Paavalin ensimmäinen avaus oli täysin juutalaisen opetuksen mukainen. Pakanat tuhoutuvat omien syntiensä takia joka tapauksessa. Vaikka heillä ei ole Mooseksen lakia, jota he kirjaimellisesti rikkoisivat, he ovat kuitenkin synnin vallassa. Koska synti ei kestä Jumalan edessä, joutuvat pakanat tuhoon ilman Vapahtajaa.

Ne taas, jotka ovat lain tuntien tehneet syntiä, myös tuomitaan lain nojalla.

Juutalaiset puolestaan ovat erityisasemassa, koska heillä on laki. Tuo laki ei kuitenkaan ole heille etu, vaan haitta. Mooseksen laista on tullut kansalle riippakivi, sillä se osoittaa synnin. Lakihan paljastaa vääryydet Jumalan edessä. Toora on vilpittömälle juutalaiselle pohtijalle kaksiteräinen miekka. Sen leikkaava terä osoittaa aina myös itseä kohti. Koska laki tuottaa kuoleman jokaiselle rikkomuksen tehneelle, juutalaisten on vaikea päästä tämän säännön alta pakoon.

2:13. *Ei Jumala hyväksy vanhurskaiksi niitä, jotka vain kuulevat lain sanoja, vaan vanhurskaiksi julistetaan ne, jotka myös noudattavat lakia.*

Tätä ajatusta Paavali perustelee jälleen kerran väitteellä, jonka hänen ”oletettu lukijansa” voisi hyväksyä. Todellinen vanhurskaus merkitsee lain noudattamista, ei sen säilyttämistä tai museoimista. Tämän päivän lukijan kannalta lienee hyvä muistuttaa, että Paavali ei varsinaisesti ajattele, että joku yksilö pystyisi noudattamaan lakia täydellisesti. Joku on nimittäin esittänyt, että Paavali olisi tässä kovin ristiriitainen. Hänen sanotaan ensin ilmoittavan kaikkien olevan syntisiä, ja heti perään hän sitten perusteleekin sitä, että joku saa vanhurskauden lakia noudattamalla. Näin epäjohdonmukainen Paavali ei suinkaan ole. Täytyy huomata, että tämä perustelu on hänelle retorinen keino. Hän käyttää perusteita, jotka hänen kuviteltu juutalainen vastustajansa voisi hyväksyä. Suuri periaate, jonka mukaan Jumalan lain noudattajat todetaan vanhurskaiksi, on tällainen peruste. Vanhan testamentin tekstien perusteella jokainen voi todeta, että vanhurskauteen ei tarvita muuta kuin Jumalan lain toteuttamista.

Tästä syystä laista tulee juutalaisille vaikea asia. Jos noudattaisin lakia, se olisi elämääni kannattava voima. Mutta koska en kykene noudattamaan sitä, siitä tulee minulle tuomion kirja. Jos omatuntoni osoittaa minun syylliseksi – mistä edellä oli puhetta – joudun toteamaan, että Jumala ei hyväksy minua vanhurskaaksi.

2:14. *Pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii.*

Seuraavaksi Paavali astuu askeleen pidemmälle. Hän muistuttaa, mitä juutalaiset viisauden opettajat ovat Toora-kouluissaan opettaneet jo vuosisatojen ajan. Jumalan laki on annettu jo luomistyössä. Kuka tahansa eettisiin hyveisiin ja moraaliseen elämään pyrkivä kreikkalainen osoittaa, että hän tunnistaa Jumalan lain luomakunnasta. Ajatus on siten sama kuin ensimmäisessä luvussa. Laki ja luomistyö kuuluvat yhteen.

Tällä perusteella Paavali selittää, että pakanat voivat noudattaa ainakin joitain lain vaatimuksia ”luonnostaan” (*fysei*), siis luomistyön perusteella: ”luonnostaan noudattavat (joitain) lain asettamia vaatimuksia”. Viisausteologian opettajien mukaan tämä laki oli tietysti olemukseltaan sama kuin Mooseksen laki.

Silloin pakanat, vaikkei heillä lakia olekaan, ovat itse itselleen laki.

Sanatarkasti lause on käännöstä selvemmin edellisen jatke: ”näin he osoittavat, että”. Se, että pakanoilla on moraalin tunto, todistaa sydämen laista. Pakana, joka kieltää tappamisen ja varastamisen, todistaa Jumalan luomistyössä annetun lain yleisyydestä. Ihmiset ovat siten itse

itselleen laki. He vaativat muilta lain noudattamista itseään kohtaan, ja samalla he määrittelevät normit, joiden perusteella heitä itseään on arvioitava.

2:15. *Näin he osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä.*

Jumalan laki on näin ollen luomisjärjestyksessä nähtävissä ja sen vaatimus on yleispätevä. Näinhän Paavali kirjoitti ensimmäisessä luvussa. Jumalan laki, Toora, samastuu Jumalan luomisjärjestykseen, joka on kaikkien ihmisten havaittavissa (Room. 1:20). Mooseksen laki on täten myös "pakanakansojen Toora". Luomistyön näkökulmasta kaikilla kansoilla on loppujen lopuksi sama laki.

Ajatus lain universaalisuudesta on hämmentänyt monia. Millä tasolla Paavali ajattelee, että pakanat luonnostaan voivat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii? Tässä vaiheessa hän sanoo ainoastaan, että "lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä". Ihminen on itselleen laki, sillä hän vaatii toisia ihmisiä toteuttamaan lain vaatimukset itseään kohtaan kieltäen esimerkiksi varastamisen, väkivallan ja maineen likaamisen. Erääät teologit ovat todenneet, että ihmisen ongelma ei ole tiedollinen. Me kyllä tiedämme oman elämämme perusteella, mitä emme halua itsellemme tehtävän. Juuri sitä tarkoittaa kultainen sääntö: toiselle ei pidä tehdä sitä, mitä ei halua itselleen tehtävän. Hengellinen ongelma on tämän jälkeen se, että pelkkä tieto ei riitä.

Siitä todistaa heidän omatuntonsakin, kun heidän ajatuksensa syyttävät tai myös puolustavat heitä.

Tieto ei riitä, koska synti turmelee meidän elämämme. Omatunto todistaa sisäisen ristiriidan olevan todellisuutta. Paavalin logiikka kulkee kuitenkin vielä pidemmälle. Sydämen laki oli hänelle tarpeellinen peruste, jotta hän voi puhua viimeisestä tuomiosta. Olisi väärin tuudittautua näiden lauseiden äärellä sellaiseen kuvitelmaan, että ihmiset voisivat pelastua minkä tahansa kulttuurin tai uskonnon turvin Jumalan luo taivaaseen. Pelkkä kultaisen säännön tiedostaminen ei vielä vapauta ihmistä synnin taakasta.

Niinpä Paavalin opetus on rankka. Edessä on lopun ajan tuomio. Lain tunteminen on Paavalin mukaan koko ajan hirvittävä asia. Se pitää vilpittömän ihmisen jatkuvasti varpaillaan. Ihmisten omatunto syyttää tai puolustaa heitä tuomioistuimen edessä

2:16. *Tämä tulee näkyviin sinä päivänä, jona Jumala minun julistamani evankeliumin mukaisesti tuo ihmisten sisimmätkin salaisuudet Kristuksen Jeesuksen tuomittaviksi.*

Viimeinen tuomio on Paavalin mukaan Messiaan tuomio. Kristus toteuttaa lopun ajan tuomion palatessaan maan päälle. Jumalan ja Jeesuksen työ samastetaan myös tässä kohdassa. Paavali seuraa jälleen kerran Jeesuksen opetusta. Ihmisen Poika tulee ja ottaa kaikki eteensä. Tämä oli Paavalille tärkeä osa "hänen evankeliumiaan". Kristityt, jotka pelastetaan Jumalan tuomiolta armon evankeliumilla, johdatetaan uuteen toivoon: "odottamaan taivaasta hänen Poikaansa, jonka hän herätti kuolleista, Jeesusta, joka pelastaa meidät tulevalta vihalta" (1. Tess. 1:10). Näin Paavali oli opettanut jo ensimmäisistä kirjeistään lähtien.

Sanoma

Paavalin mukaan kaikki maailman ihmiset tuntevat itse asiassa jollain tavalla Jumalan lain. Asia ei tosin ole sen yllättävämpi kuin ajatus kultaisesta säännöstä. Älä tee toiselle sitä, mitä et tahdo itsellesi tehtävän. Itse tiedät kyllä, mitä et taho itsellesi tehtävän. Väkivalta, uskottomuus ja valheellisuus tulevat välittömästi tuomituksi. Ja juuri se on myös Mooseksen lain ajatus.

Tämä vahva väite on Paavalin ajatusten perusteena. Ensi lukemalta voisi ajatella, että tässä hän iskee kirveensä kiveen yrittäessään vakuuttaa juutalaisia (oletettuja) lukijoitaan uudesta perustelusta. Mutta asetelma olikin toisenlainen. Juutalainen oppinut saattoi hyvinkin hyväksyä tällaisen perusteen – olivathan rabbien suuret isät ja Toora-koulujen opettajat opettaneet samalla tavalla jo sukupolvien ajan. Jumalan laki on elämän oma laki.

Perustelu oli yksinkertainen. Siihen olemme edellä jo tutustuneet kirjeen aikaisemmissa yksityiskohdissa. Opettajiensa tavoin Paavali uskoi, että koko maailma on luotu Jumalan sanan ja lain mukaisesti. Tästä seurasi väistämättä se ajatus, että kaikki ihmiset, myös pakanat, voivat

tunnistaa Jumalan lain. Tuo tunnistaminen tapahtuu omantunnon tasolla. Ihmiset tietävät oikean ja väärän. Lisäksi he ovat hyvinkin tarkkoja siitä, että kukaan ei loukkaisi heidän persoonaansa tai elämäänsä. Emme tietenkään halua, että kukaan kohtelisi meitä väkivaltaisesti tai varastaisi meille tärkeitä esineitä. Kaikissa kulttuureissa ihmiset varjelevat perhettään ja omaisuuttaan.

Jumalan lain tunnistaminen ei siten ole kovinkaan vaikeata. Meillä on tapana vaatia muilta ihmisiltä lain täyttämistä itseämme kohtaan. Ihmisyyden tragedia puolestaan on siinä, että emme halua emmekä kykene täyttämään tuota samaa lakia toisia kohtaan. Tätä ristiriitaa Paavali yrittää nostaa kohta kohdalta yhä selvemmin esille.

Paavali ei suinkaan tarkoittanut, että pakanat kykenisivät täyttämään Jumalan lain täydellisesti. Hän pyrki ainoastaan osoittamaan, että lain vaatimat teot ovat heille tunnettuja. Koko päättely tapahtui sen välttämättömän teesin alaisena, että pakanat tuhoutuvat Jumalan edessä synnin takia. Paavalin haastava väite on, että juutalaiset eivät tule pääsemään sen helpommalla.

Ihmiset tuomitaan Kristuksen tuomioistuimen edessä Jumalan lain mukaisesti. Tuomion näköala säilyy Paavali opetuksen taustalla. Jumalan viha on ilmestymässä taivaasta. Juutalaisten pitäisi nopeasti ymmärtää, että heidänkin asemansa Jumalan edessä on kiinni täysin siitä, miten he kykenevät noudattamaan lakia. Koska heidän omatuntonsa todistaa heitä vastaan, ongelman pitäisi ajaa heitä syntisten Vapahtajan luo.

2:17–29 Pakana osoittaa juutalaisen syntiseksi

Paavali tuntuu suorastaan yltyvän puheessaan. Hänelle ei riittänyt se, että hän osoittaisi juutalaisten jäävän omantuntonsa perusteella kiinni Jumalan edessä. Hän vie perusteluaan äärimmäiseen johtopäätökseen saakka ja esittää, että pakanat eivät ole ainoastaan samanarvoisia kuin juutalaiset. Tietyssä tilanteessa pakanasta voisi tulla suorastaan juutalaisen tuomitsija. Pakanan toiminta voisi osoittaa juutalaisen syntiseksi. Tämä romahduttaisi juutalaisen keskustelukumppanin koko maailman. Miten tällainen vakuuttelu on mahdollista? Se on mahdollista, koska Paavali voi vedota juutalaisen retoriikan omiin sääntöihin.

2:17. *Kuinka siis on? Sinä sanot itseäsi juutalaiseksi, sinä luotat lakiin ja ylpeilet Jumalastasi.*

Tästä jakeesta jokainen näkee, että Paavali ei tässä vaiheessa kuvitellut lukijoiksi Rooman seurakunnan uskovia. Sen sijaan oletettuna lukijana on hurskas juutalainen mies. Juutalaisen uskon keskeisenä piirteenä oli iloitseminen Jumalan antamasta laista, Toorasta. Psalmin 119 kertaaminen muistuttaa tästä, ja samaan asenteeseen Paavalikin nyt viittaa.

Sana “kerskaus” (*kaukheesis*) tarkoittaa sekä kerskailua että riemuitsemista. Tässä se tarkoittanee nimenomaan iloa laista. Sana esiintyy kyllä Vanhassa testamentissa eräissä tapauksissa negatiivisessa merkityksessä, tarkoittaen syntisten ylimielistä kerskailua (heprean *hithallêl,* Ps. 52:3/LXX 51:3; 94:3/LXX 93:3). Sen ohella termiä käytetään kuitenkin huomattavasti useammin kuvaamaan vanhurskaan kokemaa iloa Jumalasta (Ps. 5:12; 32:11/LXX 31:11; LXX 88:18; sekä Mooseksen siunauksen loppuylistyksessä, 5. Moos. 33:29; ja Jer. 17:14). Täten “kerskaus” riemuitsemisena merkitsi Israelin iloa Jumalan lain täydellisyydestä. Näin opetti myös Siirak: “Hän tuo julki kasvattavan opetuksensa, ja Herran liiton laki on hänen kerskauksensa.” (Siir. 39:8).

Samoin kuin hieman myöhemmin (Room 3:27) Paavali tässä muistuttaa lukijaansa itsestään selvästä asiasta. Jumalan laki on juutalaisille erittäin rakas. Tällaisen itsestäänselvyyden korostaminen on retorinen tehokeino. Myönteisten asioiden toistelu antaa ymmärtää, että todellinen pommi on putoamassa.

2:18. *Laista sinä opit tuntemaan hänen tahtonsa ja erottamaan sen, mikä on tärkeää.*

Paavali tiivistää jännitystä luettelemalla näennäisen rauhallisesti monia juutalaisille tärkeitä asioita, niitä, jotka hänelle itselleenkin olivat luovuttamattomia farisealaisena oppineena. Lain perusteella ”tiedät Jumalan tahdon”, hän sanoo ensiksi. Sitten hän jatkaa: ”ja opit erottamaan” oikean väärästä tai tärkeät asiat vahingollisista (Paavali puhuu vain erottamisesta). Laki opettaa oikeaan elämään.

2:19. *Sinä uskot olevasi sokeiden opastaja ja pimeydessä elävien valo,*

Lain antaman valon korostaminen on niin ylimitoitettua, että lukija alkaa jo miettiä, mihin koira on haudattuna. Lause alkaa kuvailevasti: ”sinä luotat siihen, että olet...” (*pepoithas*). Todellakin, juutalainen opettaja oli sokeiden opastaja. Herran palvelijan tehtävänä oli avata sokeain silmät (Jes. 42:6-7). Hän oli Jesajan mukaan ”kansojen valo” ja ”pimennossa istuvien” auttaja. Näillä määritelmillä kuvattiin usein juuri rabbien ja muiden opettajien tehtäviä.

2:20. *ymmärtämättömien kasvattaja ja kokemattomien opettaja, kun sinulla on tieto ja totuus hallussasi lakiin kirjoitettuna.*

Vielä Paavali ylisti juutalaisten täydellistä lain hallintaa rabbiinisen koulutuksen parhailla periaatteilla. Lain opettajat olivat ymmärtämättömien kasvattajia ja heidän tavoitteenaan oli saada oppilaat ymmärtämään Jumalan tahdon kaikki hienoudet (ks. juutalaisten perimätieto, mAvot). Laissa on jakeen mukaan todellisen tiedon ”perusmuoto” (sana jätetty pois käännöksestä). Laki oli Jumalan ja maailman ymmärtämisen täydellinen apuneuvo.

2:21. *Kun siis opetat muita, etkö opetakaan itseäsi? Varastatko itse, vaikka julistat, ettei saa varastaa?*

Sitten miekka putoaa. Nyt saamme seurata puhetaidon juhlanäytöstä. Ylistettyään vastustajaansa kaikessa siinä hyvässä, mitä Jumalan laki tuo mukanaan, Paavali asettaa lain äkkiä uuteen tehtävään. Laki ei olekaan pelkästään elämäntaidon opettaja. Se ei olekaan vain ymmärryksen kasvattaja. Laki erottaa oikean ja väärän, ja tämän jokainen juutalainen opettaja myönsi. Miten käy, jos lain vaatimuksen kärki suunnataankin opettajan sisimpään?

Paavali ottaa esille suurten käskyjen esimerkkejä. Tästä alkoi katekismuskoulu. Varastatko itse, vaikka omana periaatteenasi on varastamisen kieltäminen? Apostoli johdatti lain opettajat sisäisen ristiriidan äärelle. Vaikka kaikki rabbit eivät varastaisikaan, on esimerkki silti pätevä. Nyt täytyy muistaa, että Paavali keskustelee juutalaisten oppineiden hyväksymän tavan mukaisesti. Yksikin esimerkki riittää heidän mielestään kaatamaan suuren periaatteen. Ja tämän esimerkin sai ottaa vaikka Vanhan testamentin kertomuksista. Jos hurskas juutalainen varastaa, hän osoittaa synnin todeksi. Synti on lakia voimakkaampi.

2:22. *Teetkö itse aviorikoksen, vaikka kiellät muita tekemästä? Anastatko itsellesi temppelien aarteita, vaikka inhoat epäjumalia?*

Sama koskee avionrikkomista. Ei kaikkien hurskaiden tarvitse olla avionrikkojia ennen kuin Paavalin perustelu on pätevä. Riittää, että jokin esimerkki löytyy. Ja juutalainen perinne on tietenkin käyttökelpoinen tässä. Toki jokaisen täytyi myöntää, että myös vanhurskas lankeaa, kuten monet oppineet olivat kirjoittaneet. Jo Siirak varoitteli tästä. ”Ihminen, joka jättää oman aviovuoteensa, sanoo mielessään: ’Kuka minun näkee’... Korkein ei minun syntejäni muista.” (23:18).

Puhe temppelin aarteiden anastamisesta on melko erikoinen. Se saattaisi tarkoittaa esimerkiksi skandaalia, jossa eräs Rooman juutalainen kavalsi itselleen temppelille tarkoitettuja lahjoja (Jos.Ant. 18:81-84). Toisaalta lauseessa vastakohtana on epäjumalien karttaminen. Ajatus kulkee seuraavasti: sinä, joka kartat epäjumalia, kuitenkin ryöstät epäjumalankuvia (*ta eidoola*). Kritiikin kohteena saattaa olla siten epäjumalien temppelien tuhoaminen, jonka yhteydessä kartutetaan omaisuutta ryöstämällä temppelin aarteita. Tästäkin historia tietysti tarjosi esimerkkejä.

2:23. *Kuinka sinä, joka ylpeilet laista, häpäiset Jumalaa rikkomalla lakia?*

Johtopäätös on jälleen kerran ankara. Laista riemuitseva hurskas juutalainen päätyy väistämättä häpäisemään Jumalan, koska hänen elämänsä ei koskaan ole kokonaan Jumalan tahdon mukainen. Vaikka juutalaisen pyrkimys on ollut oikea ja hyvä, ja hänen kunnioittava suhtautumisensa lakiin kiitettävä, hänen tavoitteensa ei ole toteutunut. Hyvää tehdessään hän on todellisuudessa tullut häpäisseeksi Jumalaa. Hänen kohtalonsa viimeisellä tuomiolla ei voi olla hyvä.

2:24. *On kirjoitettu: ”Teidän vuoksenne pakanakansat pilkkaavat Jumalan nimeä.”*

Tämän todistavat myös kirjoitukset. Jesajan saarnan mukaan langenneet juutalaiset saavat pakanatkin pilkaamaan Israelin Jumalan nimeä (Jes. 52:5). Tätäkin ankarampi oli Hesekielin tuomio. Israelin maan synneillään saastuttaneet ihmiset ajettiin pakkosiirtolaisuuteen, missä heidän rangaistuksensa saattoi Jumalan pyhän nimen häpeään (Hes. 36:17-20). Tähän kirjoitusten

lainaukseen päättyy yksi ajatuskulku Paavalin opetuksessa. Mutta vielä voimakkaampaa kritiikiä on luvassa.

2:25. *Ympärileikkaus on kyllä hyödyksi, jos noudatat lakia. Mutta jos olet lainrikkoja, ympärileikkauksesi on mitätön.*

Saatuaan juutalaisten suhteen lakiin käsitellyksi Paavali siirtyy juutalaisen identiteetin kannalta kaikkein merkittävimpään aiheeseen, ympärileikkaukseen. Tässä vaiheessa vastustaja on saatettu hermostumisen partaalle. Jos luottamus lakiin oli osoittautunut valheelliseksi, miten kävisi liiton merkin, ympärileikkauksen? Aikoiko Paavali romuttaa senkin arvon valitun kansan erityispiirteenä?

Jälleen kerran Paavali vetoaa juutalaisen puhetaidon periaatteisiin. Hän aloittaa teesillä, jonka myös juutalainen voi hyväksyä. Hän noudattaa siten tarkasti omaa metodiaan: kuulijan on voitava hyväksyä hänen esittämänsä peruste. Ja tuo peruste on yksinkertainen. Ympärileikkaus on hyödyksi, jos noudatetaan lakia. Mutta jos lakia rikotaan, ei pelkästä ympärileikkauksesta ole apua, vaan ihminen joutuu kadotukseen. Sen lähtökohdan useimmat juutalaiset hyväksyivät. Juutalaiset oppineet eivät voineet hyväksyä sitä, että joku hylkäisi Tooran käskyt. Tällaisen ihmisen uskottiin olevan Jumalan tuomion alainen.

2:26. *Jos ympärileikkaamaton noudattaa lain säännöksiä, eikö häntä silloin tule pitää ympärileikattuna?*

Paavali jatkaa väistämätöntä logiikkaansa. Jos laki kerran on tärkeämpi kuin ympärileikkaus, eikö lain täyttäminen toteuta periaatteen tasolla silloin myös ympärileikkauksen? Jos ympärileikkaamaton noudattaisi lakia, pitäisi jokaisen juutalaisen pitää tätä ympärileikkaamatonta (pakanaa!) ympärileikattuna (eli juutalaisen veroisena). Jae on aiheuttanut paljon pohdintaa, koska Paavali näyttää edellyttävän tässä suorastaan häkellyttävän myönteisen käsityksen pakanoista. Sanooko Paavali pakanoiden kykenevän todella täyttämään lain? Jälleen syytös Paavalin epäjohdonmukaisuudesta on lähellä. Tällainen tulkinta on kuitenkin hätäinen eikä tee oikeutta kohdan kieliopilliselle rakenteelle. Paavali käyttää lausetta nimittäin välineenä päästäkseen päämääräänsä. Hän kumoaa juutalaisen ajatustavan mukaisen päättelyn sen omilla argumenteilla.

Paavalin päämääränä on siis selittää, että ympärileikkaus ei pelasta juutalaisia. Siksi hän käyttää konditionaalia. Ympärileikkaus on riippuvainen lain noudattamisesta. Lainrikkojan ympärileikkaus on hyödytön. Juutalaisten on pakko myöntää, että *jos* pakana täyttäisi lain, hän ei tarvisisi ympärileikkausta kelvatakseen Jumalalle. Paavalin perustelu ei siis rakennu sen varaan, että joku pakana todella pystyisi täyttämään lain ja pelastuisi sen perusteella. Paavalin tarvitsee ainoastaan rakentaa tilanne, jossa juutalainen on havaittu lain rikkojaksi, kun taas pakanan voisi kuvitella olevan sen täyttäjä – tuntevathan he juutalaistenkin mielestä ”sydämeen kirjoitetun” lain.

Perustelua Paavali johdatteli konditionaalilauseiden avulla. Jakeen 26 vaikeahko lause on usein tulkittu väärin. Täsmällinen käännös lauseesta kuuluu: “Mikäli ympärileikkaamaton täyttäisi lain säännökset, eikö hänen ympärileikkaamattomuuttaan tulisi pitää ympärileikkauksena?”. Lause on ehdollinen konditionaalilause (*ean oun* ja konjunktiivi). Kieliopillisesti se on prospektiivinen lause, joka ilmaisee väistämättömän seuraamuksen. Jos jokin tietty asia tapahtuu, siitä seuraa aina loogisella varmuudella myös johtopäätös. Paavali käyttää ajatusta retorisessa mielessä eikä perustelun voima perustu siihen, ajatellaanko lauseen olevan käytännössä totta Jumalan ja viimeisen tuomion näkökulmasta. Ratkaisevaa ei ole se, täyttääkö joku ympärileikkaamaton lain, vaan ajatuksen logiikka. Vain se oli juutalaiselle oppineelle olennaista. Jos joku täyttäisi lain, tuo lain täyttäminen eli hyvä elämä olisi ympärileikkauksen kaltainen asia.

Perustelun päämääränä on vakuuttaa kuulija, joka periaatteessa voi hyväksyä sen voiman ja kuvitella tilanteen mahdollisuuden. Perustelun luonne käy edelleen ilmi siitä, että Paavali puhuu ympärileikkauksesta myönteisessä sävyssä: “eikö häntä silloin tule pitää ympärileikattuna?”. Vain kuulijan ehdoilla tapahtuvassa päättelyssä tämä on mahdollista. Muutoin Paavali mainitsee ympärileikkauksen aina kielteisessä asiayhteydessä (esim. 1. Kor. 7:18-19; Gal. 5:2-6), minkä tietysti myös kriitikot ovat panneet merkille.

Vastaavia kielellisiä päättelyitä löytyy Paavalin kirjeistä useita. “Jos (*ean*) enkeli taivaasta julistaisi teille evankeliumia, joka on vastoin sitä, minkä me olemme teille julistaneet, hän olkoon kirottu.” (Gal. 1:8, *tarkka käännös*). Kukaan ei oleta, että tällainen asia voisi tapahtua, mutta

lauseen sisäinen logiikka ja väistämättömyys on silti pätevä. Tai: “Jos (*ean*) jalka sanoisi: ‘Koska en ole käsi, en kuuluu ruumiseen’, se silti kuuluisi ruumiseen.” (1. Kor 12:15, *tarkka käännös*). Kielioppimuodon tarkoituksena on esittää loogisesti pätevä päättely – oli tapahtuma sitten todellinen tai ei.

Yhteenveto jakeen 26 retorisesta logiikasta etenee tähän tapaan:

1. Retorisen suostuttelun näkökulmasta Paavali tarvitsee välttämättä perusteen, jonka myös hänen vastustajansa (juutalainen oppinut) voi hyväksyä.

2. Kielellinen analyysi selittää, että jae 26 rakentuu ehdolliselle konditionaalilauseelle (prospektiivinen tapaus, *ean*). Lause ei ole indikatiivinen toteamus, vaan retoriikan väline.

3. Siksi ajatus siitä, että ympärileikkaamaton pakana voisi täyttää lain vaatimuksen, on vain oletus, hypoteettinen esimerkki. Lause kuvaa mahdollista tilannetta: “jos löytyisi henkilö, joka”. Esitetyillä ehdoilla myös johtopäätös olisi pätevä.

4. Paavalin retorinen logiikka on vastaansanomatonta. Retorisesti jakso on *enthymeme,* jossa päätellään ristiriitojen ja vastakohtien avulla. Väite jakeessa 2:26 on puolestaan *simulatio:* toisin sanoen se esittelee teoreettisen väitteen, jonka puhuja itsekään ei oleta olevan käytännössä mahdollinen. Syy sellaisen perusteen käyttöön on ilmeinen. Mikäli Paavalia vastustanut juutalainen oppinut voi kuvitella kyseisen tilanteen, hänen tulee myöntää, että kuuliaisuus on tärkeämpää kuin ympärileikkaus – huolimatta siitä, voidaanko ihanteellinen henkilö löytää vai ei.

5. Siksi Paavalin ehdoilla lause tulisi kääntää vapaasti: “Mikäli sattumalta joku, jota ei ole ympärileikattu, pitäisi lain vanhurskaat vaatimukset, eikö silloin hänen ympärileikkaamattomuutensa tulisi lukea hänelle ympärileikkaukseksi?” Tätä merkitsee lauseen konditionaalinen luonne. On muistettava, että Paavalin aikoihin *simulatio* oli yleinen retorisena välineenä ja esiintyi ajan oppikirjoissa.

6. Tätä selitystä on itse asiassa tarjottu jo pitkään. Kommentaarissaan (ICC) Cranfield viittaa mahdollisuuteen, että hypoteettista lausetta voidaan pitää Paavalin teesinä, joka on esitetty “vain perustelun luonteen takia” (“merely for the sake of argument.” Cranfield, *Romans*, 173.) Aiemmin hän kirjoittaa: “Paavali puhuu hypoteettisesti, jättää evankeliumin hetkeksi pois laskuista ja päättelee asioita ainoastaan juutalaisten lähtökohtien avulla... osoittaakseen, että sellainen päättely johtaa myös näillä lähtökohdilla tuhoisaan lopputulokseen” (s. 151). Kyseessä on siten mahdottoman lopputuloksen osoittava päättely muotoa *reductio ad absurdum*.

2:27. *Ulkonaisesti ympärileikkaamaton, joka noudattaa lain käskyjä, on tuomitseva sinut, joka lain kirjaimesta ja ympärileikkauksesta huolimatta rikot lakia*.

Paavalin seuraava väite on johdonmukainen seuraus edellisestä. Mainitussa tapauksessa ulkonaisesti ympärileikkaamaton henkilö (pakana) tulisi Paavalin olettamassa tilanteessa tuomioksi juutalaiselle. ”Oletettu lukija” on tässä vaiheessa vaikeassa tilanteessa. Hänen on myönnettävä, että synti on vakava asia ja että synti hallitsee myös juutalaisia. Ympärileikkaus on tosin liiton merkki ja se kantaa lupausta Jumalan huolenpidosta. Hurskaat juutalaiset olivat näistä lupauksista huolimatta kipeästi tietoisia siitä, että synti oli rikkonut Israelin elämän sukupolvesta toiseen. Siksi juutalainen lukija joutuu miettimään asemaansa Jumalan edessä uudelleen.

Paavalin lopullinen päämäärä on jatkuvasti juutalaisten ja pakanoiden yhdenvertaisuuden osoittaminen. Sehän on selvää myös jatkosta: “Mehän olemme edellä osoittaneet, että kaikki, niin hyvin juutalaiset kuin kreikkalaiset, ovat synnin alla.” (Room. 3:9, 1938 käännös). Tällaiset lausumat asettavat juutalaisen itseymmärryksen yllättävällä tavalla kyseenalaiseksi. Israelia ei käsitellä enää “valittuna” kansana, joka olisi erotettu muista kansoista. Pelastuksen suhteen jokainen ihminen on Paavalin mielestä samassa asemassa Jumalan edessä. Jokainen on vailla Jumalan kirkkautta ja vanhurskautta. Siitä syystä jokainen tarvitsee Jumalan antamaa vanhurskautta uskossa Kristukseen.

2:28. *Oikea juutalainen ei ole se, joka on juutalainen ulkonaisesti, eikä oikea ympärileikkaus ole se, joka on ulkonaisesti näkyvänä ruumiissa*.

Kuka on oikea juutalainen? Vaikka Paavalin väite kuulostaa mahdottomalta, se nousee Vanhan testamentin profeettojen opetuksesta. Oikea juutalaisuus ei ole ulkonaista. Sitä profeetat ovat saarnanneet vuosisatojen ajan. Erityisesti Jeremian julistuksessa tämä tulee selvästi esille. Israelin

kansa ei kuuntele Jumalan ääntä, ja siksi kansan ”korvat” ovat ympärileikkaamattomat (Jer. 6:10). Syntinsä tähden Israelin kansasta on tullut ympärileikkaamattomien pakanakansojen kaltainen, ja sitä itseäänkin pidetään ympärileikkaamattomana (Jer. 9:25).

Olisi väärin kuvitella, että Paavali ei ajatellut itse olevansa tavallinen juutalainen. Kyllä hän ajatteli. Hän ei saarnannut perinnettä vastaan siksi, että hänestä olisi tullut jonkin muun uskonnon kannattaja. Sitä vastoin Paavali uskoi, että kaikkina aikoina tärkeätä on ollut vain todellinen kuuliaisuus. Samalla tavalla ajattelivat suuret edeltäjät. Myöskään isien ja profeettojen mukaan ulkonainen ympärileikkaus ei ole koskaan pelastanut ketään. Sitä Paavali korostaa käyttämällä vastakohtia ”ulkonainen” ja ”sisäinen”. Todellinen yhteys Jumalaan näkyy sisimmässä. Siksi – ainakin teoriassa – jopa pakana voisi olla ”sisäisesti juutalainen”.

2:29. *Oikea juutalainen on se, joka on juutalainen sisimmässään, ja oikea ympärileikkaus on sydämen ympärileikkaus, jota ei saa aikaan laki, vaan Henki. Tällainen juutalainen saa kiitoksen Jumalalta, ei ihmisiltä.*

Paavalin lopullisena tavoitteena oli perustella juutalaiselle lukijalleen, että oikea ympärileikkaus on “sydämen ympärileikkaus”, jonka saa aikaan Henki. Tästä todisti myös Vanha testamentti. Mooseksen kirjojen mukaan Herrasta luopuminen tekee aiemman ympärileikkauksen turhaksi. ”Ympärileikatkaa siis sydämenne – taipukaa kuuliaisiksi Herralle älkääkä enää niskoitelko.” (5. Moos. 10:16). Profeetta Jeremia puolestaan huusi kuulijoilleen: ”Ympärileikatkaa sydämenne, te Juudan ja Jerusalemin asukkaat!” (Jer. 4:4). Juutalaiset tiesivät kyllä, että lopun aikojen uudistuksessa odotettiin Pyhän Hengen uudistavan syntiset ja johtavan heidät Jumalan valtakuntaan. Tähän toivoon Paavali viittasi ja antoi ymmärtää, että nyt tuo Hengen uudistus, sydämen ympärileikkaus toteutuu Kristuksen evankeliumissa.

Sydämeltään juutalainen saa kiitoksen Jumalalta. Hän ei hae kiitosta ihmisiltä kuuliaisuuden tai ulkonaisen vanhurskauden perusteella. Paavalin ajatuksia on ilmeisesti ohjannut jälleen kerran sanaleikki. Sanat juutalainen (*jehudah*) ja kiitos (*hodah*) kuulostivat heprean kielellä hieman samalta. Sanaleikillä on tosin ollut merkitystä vain Paavalin omissa ajatuksissa, sillä kreikan kielelle se ei ole enää kääntynyt. Siksi hänen lukijansa kuulivat vain itse ajatuksen: vain Hengen uudistus on Jumalan mielen mukainen uudistus.

Paavalin pitkä perustelu on päätöksessään. Oikea ympärileikkaus on kuuliaisuutta Jumalalle. Siksi laki on tärkeämpi kuin ulkonainen ympärileikkaus. Jos pakana täyttäisi lain, hänestä tulisi ympärileikatun tuomitsija. Itse lakikaan ei tosin ratkaise kysymystä pelastuksesta, koska se paljastaa juutalaisten syyllisyyden Jumalan edessä. Siksi mikään ei voi kiistää johtopäätöstä: pelastuksen suhteen juutalaisten ja pakanoiden välillä ei ole eroa, vaikka näin oli kuviteltu vuosisatojen ajan. Pelastushistoriallinen “juutalaisuus” koskee Paavalin mukaan kaikkia niitä, jotka Jumalan armosta saavat Hengen todistuksen lapseudesta (2:29). Siksi myös lupauksen kansan rajat rikkoutuvat (vrt. Room. 9:6).

Sanoma

Toisen luvun esitys paljastaa Paavalin huikaisevan saarnataidon. Hän on ensin edeltävissä lauseissaan (ensimmäisessä luvussa) puhunut synnin yleisestä vallasta. Näin tehden hän on saanut ”oletetun juutalaisen lukijansa” kiihkon valtaan syntiä vastaan. ”Juuri näin syntiset elävät. Siitä tulee Jumalan tuomio!” Tämän jälkeen Paavali suuntasi sanoman kuulijaa vastaan. Jokainen, joka innostuu tuomitsemaan synnin, tuomitsee samalla itsensä. Syy on yksinkertainen: koska kaikki ovat syntisiä. Sen jälkeen Paavali alkoi pommittaa lukijaansa tarkoilla ja tehokkailla päätelmillä. Jokaiselle päätelmälle on luonteenomaista se, että ”oletetun lukijan” on voitava hyväksyä käytössä oleva periaate. Siitä Paavali pitikin taitavasti huolen. Hän tähtäsi päättelynsä juutalaisen identiteetin kannalta arvokkaimpaan seikkaan, nimittäin juutalaisten ja pakanoiden väliseen eroon.

Roomalaiskirjeen toista lukua pidettiin pitkään varsin tavallisena Paavalin kuvauksena juutalaisten tilasta Jumalan edessä. Tulkinnan suunnat muuttuivat Sandersin liittonomismi-teorian myötä. Jos Paavali suhtautui juutalaisiin neutraalisti, kuten NPP-tutkijat ajattelevat, ei toista lukua

ole helppo selittää liittonomismi-ihanteen puitteissa. Siksi olikin odotettavaa, että niin sanotun vasemman laidan tutkijat alkoivat esittää, että Paavali antaa juutalaisuudesta tarkoituksella vääristellyn kuvan (näin etenkin Räisänen ja Kuula). Näin hän pyrki selittämään oman eronsa fariseusten puolueesta.

Eksegeettisenä ongelmana on "oikeudenmukainen pakana" jakeessa 2:26. Paavali näyttää kuvaavan pakanaa, joka kykenee täyttämään Jumalan lain eli juutalaisten Tooran. Jos tämä pitäisi paikkansa, eksegeesi olisi eittämättä ongelmissa. Toisaalla Paavali nimittäin toistelee, että kukaan ei kykene täyttämään lakia. Oliko toinen luku täyttä liioittelua, hyperbolaa? Vai onko kyseinen jae pelkkä *ad hoc* -päättely, jonka avulla Paavali yrittää saada vastustajansa näyttämään ylimielisiltä? Analyysi osoittaa epäilyt virheellisiksi ja korostaa Paavalin retorista taitoa.

Paavalin pyrkimyksenä oli perustella, että ympärileikkaus ei ulkonaisena toimenpiteenä pelasta juutalaisia. Jo profeetat opettivat, että ympärileikkaus oli riippuvainen lain noudattamisesta. Lainrikkojan ympärileikkaus on hyödytön. Juutalaisten oli pakko myöntää, että mikäli pakana täyttäisi lain, hän ei tarvisisi ympärileikkausta kelvatakseen Jumalalle. Lain täyttäminen olisi pakanallekin vanhurskaus. Innoissaan apostoli meni vielä pitemmälle päättelyssään. Mitäpä, jos pakanan ja juutalaisen roolit käännetään päinvastaisiksi? Luonnostaan ympärileikkaamaton pakana olisi lain täyttäessään ympärileikatulle juutalaiselle suorastaan tuomion mitta. Onhan Paavali juuri edellä esittänyt, että juutalaiset eivät kykene täyttämään lakia. Mutta miten tämä kaikki perusteltiin?

Juutalaisen lakikäsityksen mukaisesti Paavali selitti ensinnäkin, että pakanakansoilla on luomistyön perusteella tuntemus laista (Room. 2:14). Tämä laki samastui nimenomaan Mooseksen lakiin. Pakanakansoilla ei perinteensä puolesta ole tuota lakia, mutta he tunnistavat lain "luonnostaan" ja pyrkivät sen toteuttamiseen ja pitämiseen. Jumalan laki on täten luomisjärjestyksessä nähtävissä ja sen vaatimus on yleispätevä. "Näin he osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä. Siitä todistaa heidän omatuntonsakin, kun heidän ajatuksensa syyttävät tai myös puolustavat heitä." (2:15). Mooseksen laki on näin myös "pakanakansojen Toora". Luomistyön näkökulmasta kaikilla kansoilla on loppujen lopuksi sama laki.

Tästä syystä Paavali kykeni retorisesti asettamaan juutalaisten ja pakanoiden välisen vastakkainasettelun hetkeksi päälaelleen. Juutalaisten piti olla lain kansaa. Toora erotti heidät kaikista muista kansoista. Pitäytyminen lakiin ja kääntyminen Jumalan puoleen olivat koko toisen temppelin ajan juutalaisuuden johtavia uskonnollisia teemoja. Nyt Paavali asetti tämän lähtökohdan kyseenalaiseksi. Miten käy juutalaisen, jos asetelma onkin äkkiä päinvastainen totuttuun nähden? Mitä, jos juutalainen osoittautuu lain rikkojaksi ja pakana olisikin lain täyttäjä? Paavalin keskustelukumppani, "oletettu lukija" on tietenkin joutunut myöntämään lain rikkomisen mahdollisuuden. Se on ollut hänelle arkipäivää monta kertaa. Juuri sitä varten hänen isiensä ja hänen itsensä on täytynyt turvautua sovitukseen temppelissä.

Samalla juutalaiset ovat kuitenkin joutuneet myöntämään yleisen, universaalin, lain oikeutuksen. Viisausteologian lakikäsitys oli niin yleinen Paavalin aikaan, että se oli läpäissyt lähes kaikkien juutalaisten ryhmien teologian. Useimpien mielestä pakanoiden laki oli periaatteessa myös tooran toteutuma. Eikö silloin olisi mahdollista, että lakiin pitäytyvä pakana tulisi tuomioksi juutalaiselle? Tämä mahdollisuus kuulosti juutalaisen korvissa varmasti pöyristyttävältä, mutta se oli kiistämättömän johdonmukainen. Mikäli ajatellaan lain noudattamista, ei Jumalan tahdon täyttäminen ollut juutalaisen teologian vaatimusten mukaan todellakaan viime kädessä kiinni kansallisuudesta.

Paavalin päättely oli vahvaa, mutta sitä on pidetty kuitenkin ongelmallisena erityisesti siitä syystä, että hän asettaa lain täyttämisen siinä liian myönteiseen asemaan. Koko hänen ajatusrakennelmansa tuntuu seisovan sen varassa, että pakanat kykenisivät todella täyttämään lain. Paavalin muita lakia koskevia lausumia ajatellen tällainen väite tuntuisi täysin ristiriitaiselta ja virheelliseltä. Ristiriitaisuuden sijasta Paavalin perustelun logiikka on kuitenkin hyvin johdonmukaista. Sen lähtökohdat ja perusteet vain ovat hieman erikoisia.

Paavalin tavoitteena oli perustella juutalaiselle lukijalleen, että pelastus ja "oikea ympärileikkaus" on todellisuudessa "sydämen ympärileikkaus", jonka saa aikaan Henki (2:29). Tähän tavoitteeseen päästäkseen hänen oli pystyttävä todistamaan kaikkien ihmisten, juutalaisten ja pakanoiden, samankaltaisuus ja yhdenvertaisuus Jumalan edessä. Parhaana perusteluna Paavali pitää juutalaista lakikäsitystä, joka asetti kaikki ihmiset yhdenvertaisiksi tuomion edessä. Siksi hän otti tuon lakikäsityksen perustelunsa keskipisteeksi.

Paavalin perustelu ei suinkaan rakentunut sen varaan, että joku pakana todella pystyisi täyttämään lain ja pelastuu sen perusteella. Paavalin tarvitsi ainoastaan rakentaa tilanne, jossa juutalainen on havaittu lain rikkojaksi, kun taas pakanan voisi kuvitella olevan sen täyttäjä. Tämän hän kykeni osoittamaan konditionaalilauseella. Lisäksi perusteluiden piti tässäkin olla juutalaisen kuulijan itsensä käyttämiä ja hyväksymiä. Tällöin kuulija joutuisi hyväksymään myös sen mahdollisuuden, että hän on Jumalan edessä samoin edellytyksin pakanan kanssa.

Ankaran logiikan keinoin Paavali selitti, miten eroa juutalaisten ja pakanoiden välillä ei todellisuudessa ollut olemassa. Ensiksi hän lähti liikkeelle vastustajansa väitteestä, että kaikki ihmiset eivät ole syntisiä. Hänen päättelynsä kulki seuraavasti:

1. Jos kaikki ihmiset eivät ole syntisiä, myöskään kaikki pakanat eivät ole syntisiä.
2. Silloin olisi olemassa pakana, joka täyttää lain.
3. Tämä pakana olisi tässä tapauksessa Jumalan tahdon mukainen ihminen. Hän olisi syntisiä juutalaisia parempi ja Mooseksen lain näkökulmasta "todellinen" juutalainen.
4. Siksi hänet tulisi verrata ympärileikattuihin (jotka tämän merkin perusteella siis kuuluivat liiton kansaan). Hänellä olisi todellinen sydämen ympärileikkaus Hengessä.

Tällainen päättely ei varmaankaan miellyttänyt Paavalin juutalaisia kuulijoita. Hänen "oletettu lukijansa" haluaisi löytää loogisen tien pois näin hirvittävän suhteellistamisen alta. Niinpä Paavali tarjosi hänelle rinnalla koko ajan toisen vaihtoehdon. Tuo päättelyketju kulki seuraavasti:

1. Jos kaikki ihmiset ovat syntisiä, kaikki ovat samanvertaisia Jumalan edessä.
2. Silloin kukaan ei täytä lakia, ei siis edes se kuviteltu "täydellinen pakana".
3. Siinä tapauksessa kuitenkin ympärileikkaus on hyödytön, koska sen pätevyys riippuu lain täyttämisestä.
4. Niinpä kaikki ihmiset ovat synnin ja tuomion alla, ja he joutuvat kohtaamaan Jumalan vihan.

Tuskinpa tämäkään vaihtoehto on saanut Paavalin juutalaisia kuulijoita iloisiksi. Juutalaisen identiteetin perinteiset rajat järkkyvät. Se on tietenkin ollut Paavalin tavoite kirjeen alusta lähtien. Hän on alkujakeista asti pyrkinyt kertomaan, että Kristuksessa ilmoitettu evankeliumi on pelastuksen sanoma niin juutalaiselle kuin kreikkalaiselle (pakanalle). Sen jälkeen hänen oli välttämättä osoitettava, että kaikki ihmiset tarvitsevat samalla tavalla tätä evankeliumia. Pakanoiden syntisyyden osoittamisessa ei paljon tarvittu. Noiden syntisyyden kuvauksiin moni yhtyi nopeasti. Mutta miten suhtautua juutalaisuuteen? Tarkasti harkittujen päätelmien avulla Paavali osoitti juutalaiselle lukijalleen, että myös tämä on synnin alla ja siten Jumalan vihan alla. Kaikki ihmiset, niin juutalaiset kuin kreikkalaiset, ovat synnin vallassa. Siksi heidän kaikkien tulee kääntyä Jumalan puoleen katumuksessa. Vain Jumalan Pojan evankeliumi voi auttaa synnin vallassa eläviä ihmisiä.

Myös tämän päivän lukijalle Paavalin sanat tässä luvussa ovat järisyttävää luettavaa. Hänhän muistutti, että lain teot on kirjoitettu jokaisen sydämeen. Me tunnemme Jumalan lain vaatimuksen. Jumala odottaa, että myös toimimme toisia kohtaan saman lain mukaan. Jos vaadimme, että meidän persoonaamme ei saa loukata, perhettämme uhata tai mainettamme pilata, samat vaatimukset kohdistuvat itseemme. Nämä sydämiin kirjoitetut lain sanat ovat meille siis tuttuja ja itse asiassa me jatkuvasti vaadimme, että toiset ihmiset täyttävät Jumalan lain meitä kohtaan.

Tämä olisi tietysti hienolta kuulostava käsitys, jos se koskisi vain elämäntaidon kysymyksiä ja pyrkimystä viisaaseen ja tasapainoiseen kanssakäymiseen ihmisten kanssa. Paavali meni kuitenkin pidemmälle. Sydämen laki on myös meidän syyttäjämme. Jumalan viimeisellä tuomiolla, Kristuksen tuomioistuimen edessä ihmisten pimeät salaisuudet tulevat esille. Silloin syyttäjä löytyy liian läheltä. Meidän oma omatuntomme osoittaa meidät synnin orjiksi. Tämä ahdistusta herättävä huomio ohjaa meitä lukemaan, miten Paavali ratkaisee synnin ongelman.

Jumalan uskollisuus näkyy uskonvanhurskaudessa 3:1–31

3:1-8 Voiko pahalla maailmalla olla hyvää Jumalaa?

Kolmannen luvun alkuun mennessä Paavalin luoma vastakkainasettelu on jännittynyt äärimmilleen. Hän oli väittänyt, että myös juutalaiset olivat synnin alla. Heillä ei oikeasti ole erityisasemaa sillä perusteella, että he ovat lain kansaa. Edes liitto, josta ympärileikkaus on merkkinä, ei vapauta ketään synnin ongelmasta. Suhteessa Jumalaan tärkeintä on sydämen ympärileikkaus. Jos se puuttuu, eivät laki ja liitto hyödytä mitään.

Keskustelu juutalaisen lukijan kanssa ei kuitenkaan pysähtynyt tähän. Juutalaisen oppineen näkökulmasta Paavali on itse ajautumassa tässä vaiheessa vaikeuksiin. Mitä hänen opetuksensa merkitsi kansan Jumala-käsitykselle? Jos Jumalan kansa käytännössä elää synnissä, kuten apostoli väitti, onko Jumala silloin synnin palvelija? Tämä oli vakava kysymys.

Tämän luvun kohdalla pakkosiirtolaisuus-tematiikasta tulee Roomalaiskirjeen selittämisen tärkeä tausta. Jo Jeesus oli saarnannut, että kansa elää synnissä, sen temppeli on langennut ja ihmiset ovat kuin rosvoja, jotka yrittävät paeta temppelin suojiin kuin luolaansa ryöstöretkien jälkeen – tekemättä parannusta. Sen tähden Jumalan viha tavoittaa heidät. Paavali jatkaa suoraan Jeesuksen sanomaa. Israel elää yhä synnissä siitä huolimatta, että Babylonin pakkosiirtolaisuus tuntui päättyneen jo 500 vuotta aikaisemmin. Kansa joutuu vieläkin odottamaan pelastustaan. Mutta jos Paavali on nyt oman kääntymyksensä jälkeen oikeassa, mitä se merkitsee Israelin asemalle?

Jatketaan hieman yllä olevaa päättelyä. Jos Israel elää uskottomasti, voiko Jumalaakaan pitää enää uskollisena? Eikö Jumala muka ole auttanut? Juutalainen oppinut kysyy Paavalilta: eikö Jumala kykene pitämään kansaansa erossa synnistä? Lukijan tulee muistaa, että tämän kaltaiset kysymykset ovat olleet Paavalille tuttuja jo nuoruudesta lähtien. Niistä olivat kirjoittaneet niin Siirak kuin Salomon viisaus. Juutalaisena oppineena hän on muiden mukana pohtinut tätä ongelmaa oppi-isiensä tavoin. Lähes kaikki sukupolvet ennen Paavalia olivat nimittäin miettineet profeettoja lukiessaan vaikeata kysymystä: miksi Jumala ei näyttänyt auttavan kärsimyksissä elänyttä kansaansa? Miksi Jumala oli sallinut monen juutalaisen langeta ja poiketa tieltä? Jotkut olivat epäilleet, että Jumala ei enää halunnut auttaa kansaansa. Jumala näytti jättäneen israelilaiset synnin valtaan ja antaneen vieraiden hallitsijoiden painostaa sitä vuosisadasta toiseen.

Nämä kysymykset antavat selityksen sille, miksi juuri uusi paradigma auttaa selittämään Paavalin teologian sisältöä. Profeetallinen näkemys Israelin hengellisestä tilanteesta on yhä perin synkkä. Kansa elää samalla tavalla Jumalan vihollisena kuin langennut Israel kuningasten aikana. Siinä vastaus jokaiselle ajattelevalle ihmiselle, miksi pelastuksen merkit eivät näy Paavalin ajan Israelissa. Kansa on yhä toisten kansojen pakkovallan alla. Restauraatio eli uudistus koittaa vasta Messiaan astuessa esiin.

Tämä näkökulma nostaa kuitenkin esiin monia teologisia ongelmia. Mitä pitäisi ajatella Israelin uskottomuudesta ja rikkomuksista? Tähän suureen aiheeseen Paavali oli johdatellut lukijaa jo kohta kohdalta. Hän oli pohtinut lakiin ja liittoon liittyneitä ongelmia. Hän oli miettinyt vanhurskauden perusteita. Samalla taustalla väikkyi ongelma, joka ei päästänyt juutalaisia oppineita vallastaan. Onko Jumala vielä uskollinen lupauksilleen?

3:1. *Mitä etuja sitten on juutalaisilla, ja mitä hyötyä on ympärileikkauksesta?*

Kysymys ”mitä hyötyä” on erityisen tärkeä sen jälkeen, kun Paavali on edellä asettanut koko ympärileikkauksen merkityksen kyseenalaiseksi. Pitäisikö koko vanha liitto hylätä turhana? Paavalin ”oletettu lukija” lienee tässä vaiheessa täysin poissa tolaltaan. Juutalaisesta perinteestä ja Jumalan lupauksista ei näytä jäävän mitään jäljelle. Onko apostoli lakkauttamassa koko vanhatestamentillisen juutalaisuuden? Paavali on hyvin lähellä saada niskaansa syytökset jumalanpilkasta. Ja epäilemättä judaistit ovat monta kertaa syyttäneet häntä siitä. Olihan Paavalia kivitettykin.

3:2. *Paljonkin, kaikin tavoin. Jumala on ensiksikin uskonut sanansa juuri heille.*

Tässä vaiheessa Paavali alkaa tyynnytellä. Hänkin on juutalainen. Jumalan lupaukset on toki annettu Israelille. Se on todellisesti valittu kansa – vaikkakin sellaisena samalla synnin vallassa. Israelilla on erityisasema historiassa. Mutta sen perusteella ei saa katsoa syntiä läpi sormien. Lupausten kansan historia osoittaa, että se on saanut kokea Jumalan rangaistuksia lähes joka sukupolvessa. Synnin vallasta on siten selvät merkit. Jo tästä kohdasta lähtien Paavali alkaa opettaa niin sanottua jäännös-teologiaa. Kansasta on kaikkina aikoina pelastunut vain jäännös. Koko Israel ei ole minkään sukupolven aikana palvellut Herraa, vaan suuri osa on synnin pettämänä langennut pois ja joutunut kadotukseen.

3:3. *Mutta vaikka jotkut ovatkin olleet epäuskoisia, ei kai heidän epäuskonsa tee Jumalan uskollisuutta tyhjäksi?*

Suuri kysymys on kuitenkin: voiko väite kansan synnistä osua Jumalaan ja tehdä hänestä pahan palvelijan? Onko Jumala uskoton? Paavalin vastaus on sama kuin vaikkapa edellä mainitun Siirakin ja muiden viisauden opettajien. Hän toteaa, että synti on ihmisen omaa syytä. Valittu kansa oli usein langennut ja hylännyt Jumalansa. Ihmisten syntien tähden Jumalan lupaukset eivät täysin toteutuneet kansan keskuudessa.

Puhutaanko kohdassa uskottomuudesta vai epäuskosta? Tutkijat ovat tästä eri mieltä. Epäusko – johon monissa käännöksissä viitataan – tarkoittaisi yksinkertaisesti sitä, että juutalaiset eivät usko Jumalaan eivätkä Vapahtajaan. Uskottomuus puolestaan tarkoittaisi lain rikkomista ja liiton hylkäämistä. Kun kohtaa luetaan tarkasti, huomataan, että siinä on kyse nimenomaan uskottomuudesta. Tälle on kielelliset perusteet. Jumalan ”uskollisuuden” vastakohdaksi Paavali on asettanut Israelin ”uskottomuuden”. Samalla tavalla seuraavassa jakeessa Jumalan totuudellisuus on ihmisen valheellisuuden vastakohta. Sanojen merkitykset määräytyvät rinnastuskohtiensa kautta:

jotkut uskottomia

Jumala uskollinen

Jumala totuudellinen

kaikki ihmiset valheellisia

Paavalin käyttämä sanaleikki sanojen uskollisuus (*pistis*) ja uskottomuus (*apistia*) kesken nostaa esille teodikean aiheen. Jumala on kyllä uskollinen, mutta pakkosiirtolaisuuden rangaistusta kärsivä kansa on ollut Herralleen uskoton – ja on sitä yhä. Kansan uskottomuus on siten tosiasia, mutta siitä ei voi syyttää Jumalaa. Ihmisen synnin vastakohtana jaksossa on Jumalan oikeudenmukaisuus: hän tulee toteuttamaan tuomionsa ja tekemään tiliä synnin kanssa.

Kuuliaisuuden näköalaa korostaa se, että Paavali painottaa sen vastakohtana nimenomaan syntiä. Tämä on selvää asiayhteyden perusteella. Paavali ei puhu Kristuksen kieltämisestä, joka olisi perinteisesti uskon vastakohta. Hän ei puhu myöskään liiton rikkomisesta, johon eräät tutkijat ovat viitanneet. Paavali tarkastelee kansan synnin merkitystä. Jakeen 4 parallelismissa vastakkain ovat totuus ja valhe. Välittömästi seuraavissa jakeissa Paavali puhuu vääryydestä. Jakeessa 9 päättely huipentuu väitteeseen: myös juutalaiset ovat synnin alla. Ongelmana on siten synti.

3:4. *Ei toki! Vaikka kaikki ihmiset olisivat valheellisia, Jumala on luotettava. Onhan kirjoitettu: – Näin sinun sanasi osoittautuvat tosiksi ja sinä voitat, kun joudut oikeuteen.*

Paavali vahvisti jakeen 3 esityksen psalmeista otetuilla lainauksilla (Ps. 116: 11; 51:6). Ensimmäinen niistä on itse asiassa vain viittaus, joka johdattelee itse asiaan (j. 3). Jälkimmäinen on suora raamattuperustelu (j. 4), jonka sanamuoto on yhtä kirjainta lukuunottamatta sanatarkasti lainattu Septuagintasta (Ps. 50:6 LXX). Paavalin teologian kannalta on ensinnäkin merkittävää, että kyseessä on synnintunnustuspsalmi. Psalminkirjoittaja lausuu synnintunnustuksensa taivaallisen tuomioistuimen edessä. Juridinen kielenkäyttö on ilmiselvää. Jumala on tuomari ja hänen vanhurskautensa osoittautuu todeksi hänen tuomioissaan. Tunnustaessaan syntinsä ihmiset tunnustavat samalla Jumalan oikeuden tuomita. Katumuksen teon taustalla on kysymys Jumalan oikeudesta tuomita luotujaan. Jumalan valtaan kohdistetut epäilykset haihdutetaan varmalla kädellä. Tuomitessaan ihmisiä Jumala on oikeudenmukainen ja syyn alaiset joutuvat tunnustamaan sen.

3:5. *Mutta jos meidän väärämielisyytemme tuo esiin Jumalan oikeamielisyyden, mitä meidän on silloin sanottava? Onko Jumala ehkä väärämielinen – puhun nyt ihmisten tavoin – kun hän antaa vihan kohdata meitä?*

Tekstin taustalla on koko ajan Paavalin kuviteltu – ja ehkä lähetystyössä monta kertaa toteutunutkin – keskustelu juutalaisten oppineiden ja etenkin aggressiivisten judaistien kanssa. Siksi hän ottaa esille hänelle esitettyjä vastaväitteitä. Kyse on loogisesta pelistä. Jos hyväksymme ajatuksen juutalaisten syntisyydestä, eikö käsitys synnistä muutu samalla? Eikö ihmisten vääryydestä tule myönteinen asia, koska se itse asiassa tuo esille Jumalan oikeamielisyyden?

Lähtökohtana on kärkevä väite: Jumala on vastuussa pahasta. Jos Jumalan kansa on pahan vallassa, pahuuden täytyy olla Jumalan tuottamaa. Ja jos pahuus on Jumalan tuottamaa, Hän ei voi enää tuomita syntisiä. Kyseessä on ajaton uskonnonfilosofinen ongelma. Jos siis Jumalan omat ovat synnin vallassa, Jumala ei voi vihata ketään, vaan kaikki pääsevät taivaaseen – näinhän Suomessakin joku teologi on päätellyt. Sellainen oli myös Paavalin vastustajien johtopäätös – ja tällaisesta väärästä opetuksesta Paavalia syytettiin.

Paavali ei kuitenkaan pysähdy tähän. Hänen ajatustensa perustana on selvästi se, että Jumala ei ole vastuussa synnistä. Synti on olemukseltaan tottelemattomuutta Jumalaa vastaan. Oppineena hän tiesi lisäksi, että juutalaiset opettajat olivat hänen kanssaan samaa mieltä.

3:6-7. *Ei suinkaan! Kuinka Jumala siinä tapauksessa voisi tuomita maailman? Mutta jos minun valheellisuuteni vain lisää Jumalan kirkkautta, kun sen ansiosta hänen totuutensa yhä korostuu, miksi minut sitten tuomitaan syntisenä?*

Perustelu jatkuu seuraavissa lauseissa. Edellinen kiista kärjistyy entisestään. Korostaako ihmisen vääryys suorastaan Jumalan suuruutta ja totuutta? Silloinhan vääryyttä kannattaisi tavoitella sen sijaan, että sitä vältettäisiin. Paavalin vastustaja tuntuu olevan saamaisillaan Paavalin pussiin.

Olennaista on se, että tässä kiistassa on kysymys Jumalan tuomiosta. Jos pahuus onkin kaikesta Vanhan testamentin todistuksesta huolimatta äkkiä myönteinen asia, Jumalalla ei ole oikeutta tuomita ketään. Näinhän kaikki Jumalaa vastustavat ihmiset ovat aina väittäneet – niin kaksituhatta vuotta sitten kuin tänään. Paavalista yritettiin tehdä Israelin uskon vastustajaa ja Jumalan pilkkaajaa.

Ei suinkaan, sanoo Paavali. Hän on jatkuvasti opettanut, että Jumalan tuomio on teologialle kaiken syvyyden antava tausta. Kriisi Israelin kansan kohdalla on siinä, että se joutuu kohtaamaan Jumalan tuomion samalla tavalla kuin muutkin kansat. Pahan tekeminen ei ole sallittu juutalaisille yhtään sen enempää kuin muillekaan.

3:8. *Ei kai asia niin ole, kuin jotkut herjaajat väittävät meidän sanovan: ”Tehdään vain pahaa, niin saadaan aikaan hyvää!” he kyllä saavat ansaitsemansa rangaistuksen*.

Lopuksi Paavali sanoo vastustajien syytökset ääneen. Paavalin kuviteltiin hylänneen Jumalan lain. Jos juutalaisten väitetään olevan syntisiä pakanoiden tavoin, silloin Jumalasta tulee pahuuden suosija. Vääryksistä tulee myönteisiä asioita ja kunnon kristityn velvollisuutena on tehdä pahaa. Niinhän voitaisiin korostaa Jumalan kunniaa!

Paavalin tarkoituksena on osoittaa vastustajien näkemysten täydellinen virheellisyys. Koska he eivät ymmärrä synnin vakavuutta eivätkä Jumalan lain täydellisyyttä, he kuvittelevat, että lain voi erottaa tuomiosta. Vain sillä perusteella he voivat pilkata Paavalia lain kieltäjäksi, antinomistiksi. Tässä kritiikissä on yksi oikea kriittinen ajatus. Jotkut ovat nimittäin ajatelleet, että täydellinen armo tekee kaikki moraaliset vaatimukset turhiksi. Se ei toki ole totta. Paavali ei itse kuitenkaan ollut tällainen. Hän opetti, että lailla on oma tehtävänsä. Se paljastaa ihmisten synnin.

Sanoma

Pahan ongelmaa kutsutaan teologiassa usein teodikean ongelmaksi. Se tarkoittaa Jumalan oikeudenmukaisuuden ongelmaa tai joskus suorastaan Jumalan oikeuttamista. Ongelman lähtökohta on yksinkertainen. Jos Jumala on kaikkivaltias ja luonut tämän maailman, miksi täällä on olemassa pahaa? Eikö Jumala kykene poistamaan pahaa maailmasta? Vai onko hän itse paha, kuten maailmakin? Pahuuden ongelmaa juutalaiset oppineet olivat pohtineet jo kauan ennen Paavalia.

Israel oli joutunut kokemaan kovia. Kansa lankesi syntiin kerta toisensa jälkeen. Jumalattomat johtajat riistivät hurskaita alamaisiaan ja vääryys rehotti Israelissa. Sitten tulivat vieraat valloittajat. Pakanakansojen valtiaat saivat mellastaa valitun kansan keskuudessa miten tahtoivat. Missä oli Jumala?

Paavali liittyi tähän keskusteluun. Hän otti esille pahuuden ongelman ja siihen liittyvän kysymyksen kärsimyksestä. Hänen kysymyksensä oli sama kuin kaikkien ihmisten huulilla oleva kysymys: miksi Jumala sallii? Paavalin kohdalla kysymys koski tietysti kansaa. Miksi Jumala sallii Israelin elävän synnissä? Kansa eli kyllä uskottomana. Se nähdään kaikista Vanhan testamentin teksteistä ja juutalaisista kirjoituksista. Moni lankesi matkalla. Synti hallitsi niin kuninkaitten kuin pappien elämää. Mutta se ei kuitenkaan muuttanut käsitystä Jumalasta. Paavalin käsitys Jumalasta on sama kuin profeettojen ja muiden Herran sanan julistajien käsitys. Kaikki he yhdessä varoittavat kansaa syntiin jäämisestä ja kutsuvat kääntymykseen.

Juutalaisten kansallisuuteen ja perinteeseen vetoaminen on Paavalin mielestä täysin väärin. Hänen vastustajansa ovat yhtä väärässä kuin aikaisempien sukupolvien jumalattomat isät. Todellista juutalaisuutta ei ole koskaan mitattu vain jäsenyydellä. Tärkeintä on ollut Jumalan tahdon mukaan eläminen. Jumala kysyy sydäntä. Liiton rikkojat ovat aina olleet Jumalan vihan alla. Näin on Paavalin mukaan nytkin. Jumalalla on aina oikeus tuomita kansansa synti.

Juuri kolmannessa luvussa jatkuvan pakkosiirtolaisuuden hermeneutiikka selittää Paavalin ajatuskulkua. Kansan uskottomuus on ollut se alkusyy, joka vanhan liiton aikana ja kuningasten kaudella on nostattanut Jumalan vihan. Uskonnonfilosofiset hiuksenhalkomiset eivät enää tunnista suurten profeettojen vakavaa sanomaa. Israel, joka seuraa epäjumalia ja tappaa profeetat, elää Jumalan vihollisena. Siksi se on saanut vuosisadasta toiseen kärsiä tekojensa seurauksia. Mutta jokainen kärsii omien syntiensä tähden. Jokainen tuomitaan omien tekojensa tähden.

Siksi Paavali leikittelee vastustajien syytöksillä. Hän suorastaan pilailee ajatuksella, että synti voisi lisätä Jumalan kunniaa. Vain Jumalan lain olemusta tuntematon juutalainen keskustelija voisi ajatella niin. Synnin olemuksena on Jumalan vastustaminen. Siksi synti häpäisee Jumalan. Paavali paljastaa vastustajansa niin typeriksi, että nämä kuvittelevat todellista armoa synnissä elämiseksi: tehkäämme pahaa, että siitä tulisi hyvää.

Antinomismi eli lain hylkääminen ei ole koskaan kuitenkaan ollut todellinen vaihtoehto. Vastustajat sekoittavat totuuden ja valheen. Todellisuudessa nimittäin Jumala on totuudellinen, mutta jokainen ihminen valheellinen. Siksi Jumalan tuomio kohtaa syntistä maailmaa oikeudenmukaisesti. Olisi väärin ajatella, että Jumala olisi vastuussa synnistä ja toteuttaisi tuomionsa väärämielisesti. Jumala ei ole väärämielinen, kun hän antaa vihansa kohdata syntistä maailmaa.

Kansan lankeemukseen ja samalla teodikean ongelmaan on Paavalin mielestä yksi selvä vastaus: Jumalan tuomio. Oikeudenmukaisella tuomiollaan Jumala tekee oikeuden vääryyttä kokeneille ja rankaisee vääryyden tehneitä. Tätä hänen vastustajansa eivät ymmärrä, ja siksi he jäävät vaille Jumalan todellista armoa, Jumalan lahjoittamaa uskonvanhurskautta.

Paavali käsittelee teodikean ongelmaa siten periaatteessa samoista lähtökohdista kuin juutalaiset oppineet. Valitun kansan uskottomuus ja jumalattomuus voitaisiin helposti tulkita merkiksi siitä, että Jumala on hylännyt kansansa. Silloin Jumala osoittautuisi valehtelijaksi, koska hän olisi samalla pettänyt lupauksensa. Paavalin mukaan Jumalan lupauset ovat voimassa, ja Hän aikoo ne myös täyttää. Siksi jokaiselle juutalaiselle on julistettava, että synti on vakava asia. Jumalan vihan ilmestyminen on lähellä. Ainostaan Jumalan pelastava lahjavanhurskaus riittää tuomion hetkellä.

Apostolin opetus on samalla ajaton. Hänen pohdintaansa voi yhtyä jokainen, joka ihmettelee maailmassa esiintyvää kärsimystä ja epäilee Jumalan kaikkivaltiutta. Tämä pohdinta kuuluu jokaiselle sukupolvelle ja sen löytää niin filosofien kuin kirjailijoiden teksteistä. Miksi viattomat kärsivät tässä maailmassa? Haluaako Jumala itse pahaa, koska hänen luomansa maailma on tällainen? Miksi Jumala ei näytä tekevän mitään?

Lukija huomaakin helposti, että kysymykset elävät myös meidän aikanamme. Ateisti syyttää Jumalaa siitä, että tämä maailma ei ole hyvä. Hän voisi “uskoa” Jumalaan vain silloin, jos kukaan ei tekisi vääryyttä toiselle ja kaikki olisivat rauhan puolella. Nyt se ei ole mahdollista, koska Jumala ei

poista pahaa maailmasta. Toisin sanoen ateisti voisi uskoa Jumalaan vain, jos tämä maailma olisi paratiisi. Looginen ongelma on vain siinä, että Raamatun mukaan tämä maailma ei ole paratiisi. Tämä on langennut paratiisi ja ihminen elää synnin orjana. Lopputulos on se, että ateisti jättää uskomatta Jumalaan, koska Raamattu on totta. Ja ateisti kieltää Jumalan, koska tämä ei ole hänen naiivien toiveidensa mukainen.

Näin Paavali on kolmannessa luvussa johdatellut lukijan kaikkein syvimpien hengellisten kysymysten ääreen. Hän on houkutellut niin seurakuntalaiset kuin oletetut juutalaiset vastustajat pohtimaan sitä, mikä synnin syvyys maailmassa on. Hän on osoittanut heille, että vaatimukset tämän maailman periaatteellisesta hyvyydestä vievät loogiseen umpikujaan. Syytökset Jumalaa vastaan ovat vääriä. Kukaan ei voi syyttää Herraa omista synneistään. Langennut ihminen jää Jumalan edessä aina kiinni petoksistaan ja uskottomuudestaan, ahneudestaan ja toisten riistämisestä. Siitä, että Jumala on hyvä, ei voi johtaa väitettä, että ihmisen tulisi olla hyvä.

Kristityn ei tarvitse jäädä tämän suuren ongelman ratkaisemisessa niihin lähtökohtiin, joiden varassa ihmiset luonnostaan yrittävät ratkaista pahan ongelmaa. Jumala on kiinnittänyt huomionsa ihmisten hätään. Hän lähestyy synnin vallassa elävää ihmiskuntaa. Ratkaisu ei kuitenkaan ole aivan yksinkertainen. Miten Jumala voisi tarttua synnin ongelmaan ottamatta kaikkia samalla viimeiselle tuomiolle? Vaikeaan kysymykseen vastaaminen vaatii vielä lisäperusteluja. Siksi Paavali siirtyi Raamatun tekstien äärelle.

3:9-20 Laki synnin paljastajana

Perustelujensa kuluessa Paavali teki yhteenvetoja, joiden avulla hän jäsensi sanottavaansa. Tässä kohden oli tarpeen vetää langat yhteen alkulukujen opetuksesta synnin vallasta. Paavali toistaa aiemmin esittämänsä ajatukset juutalaisista ja kreikkalaisista. Sen jälkeen hän siirtyi perustelemaan näkemyksiään kirjoituksilla. Jumalan Sana vahvisti apostolin opetuksen. Hän ei ollut keksinyt opetustaan omasta päästään. Paavali oli kunnon kirjanoppinut, jonka päämääränä oli vain pitää esillä Jumalan sanomaa. Siksi hän alkoi opettaa kuulijoilleen lain todellisesta tehtävästä.

3:9. *Miten siis on? Olemmeko me muita parempia? Emme lainkaan. Olen jo esittänyt sen syytöksen, että kaikki, niin juutalaiset kuin kreikkalaisetkin, ovat synnin vallassa.*

Paavalin päämääränä oli juutalaisten ja pakanoiden yhdenvertaisuuden osoittaminen. Tämä väite on niin häkellyttävä ja niin ratkaisevan tärkeä, että Paavali pysähtyy siihen vielä kerran ja nostaa esille lukemattomia raamattuperusteluja. Kirjoitukset todistavat kohta kohdalta, että ihmiskunta kaikkineen on synnin vallassa ja Jumalan tuomion alla.

Tämä onkin ollut Paavalin tavoite kirjeen alusta lähtien. Hän on alkujakeista asti pyrkinyt kertomaan, että Kristuksessa ilmoitettu evankeliumi on pelastuksen sanoma niin juutalaiselle kuin kreikkalaiselle. Sen jälkeen hänen oli välttämättä osoitettava, että kaikki ihmiset tarvitsevat samalla tavalla tätä evankeliumia. Pakanoiden syntisyyden osoittamisessa ei paljon tarvittu. Noiden syntisyyden kuvauksiin moni yhtyy nopeasti. Mutta miten suhtautua juutalaisuuteen? Tarkasti harkittujen päätelmien avulla Paavali osoitti juutalaiselle lukijalleen, että myös tämä on synnin alla ja siten Jumalan vihan alla. Kaikki ihmiset, niin juutalaiset kuin kreikkalaiset ovat synnin vallassa. Siksi heidän kaikkien tulee kääntyä Jumalan puoleen katumuksessa. Vain Jumalan Pojan evankeliumi voi auttaa synnin vallassa eläviä ihmisiä

3:10-11. *Onhan kirjoitettu: – Ei ole yhtäkään vanhurskasta, ei yhtäkään ymmärtäväistä, ei ketään, joka etsii Jumalaa.*

Kirjanoppineen fariseuksen tavoin apostoli alkoi nyt perustella omaa kantaansa Vanhan testamentin lainauksilla. Tämä oli tavallinen juutalaisten oppineiden tapa saada kuulija vakuuttuneeksi asiastaan. Esimerkiksi Qumranin teksteissä esiintyy runsaasti tällaista kirjoituksilla perustelua. Tapa on tietenkin tuttu meille myös evankeliumeista.

Kuten rabbiiniseen puhetaitoon sopi (ks. johdanto), Paavalin lainauksissa yhdistyy usein viittaus useampaankin Vanhan testamentin kohtaan samalla kertaa. Tässäkin kohdassa ne menevät tekstissä hieman päällekkäin. Jakeessa on ensinnäkin yhtymäkohta Psalmiin 14:1-3. Sanamuoto on kuitenkin samalla lähellä Saarnaajan kirjan jaetta 7:20. Saarnaaja mainitsee lisäksi ”vanhurskaan”, joten Paavali sai kohdasta hyvän avun. Hän kykeni perustelemaan kirjoituksilla täysin sitä, että vanhurskaita ei synnin tähden löydy edes Israelin joukosta.

3:12. *Kaikki ovat luopuneet ja käyneet kelvottomiksi. Ei ole ketään, joka tekee hyvää, ei ainoatakaan.*

Pyhien kirjoitusten todistus on sama kuin Paavalin. Psalmiin 14 liittyy seuraavaksi Psalmi 53:1-5. Lainausten sanoma on yhtä dramaattinen kuin apostolin opetus. Psalmin 53 mukaan juutalaiset ovat langenneet yhtä kauhistuttavaan epäjumalanpalvelukseen ja haureuteen kuin pakanat. He ovat todellakin olleet ”hulluja”, jotka ovat sydämessään kuvitelleet, että Jumala ei puutu heidän tekoihinsa. Sellaisiksi psalmin kirjoittaja määritteli jo kauan ennen Paavalia eläneet juutalaiset.

3:13-14. *Heidän kurkkunsa on avoin hauta, heidän kielensä puhuu petollisesti, huultensa takana heillä on kyykäärmeen myrkkyä, heidän suunsa on täynnä katkeria kirouksia.*

Lainaukset psalmeista jatkuvat. Kohdat Ps. 5:10 ja 140:4 todistavat siitä, että vanhurskaat erotetaan jumalattomista. Näiden rikkomukset liittyvät tässä kohdassa kielen synteihin. Niitä myös apostolisen ajan julistajat pitivät ihmisen vaarallisimpana uhkana. Ajatuksen täydentää lainaus Psalmista 10:7, jonka alkuperäisestä yhteydestä löytyy jälleen kuva ylimielisestä jumalattomasta. Jumalaton ajattelee paatuneen ihmisen tavoin: ei Jumala rankaise.

3:15-16. *Nopein jaloin he rientävät vuodattamaan verta, tuhoa ja kurjuutta he jättävät jälkeensä. Rauhan tietä he eivät tunne,*

Seuraavaksi todistajan paikalle nousee Jesaja. Pidempi lainaus jaksosta Jes. 59:7-8 varmentaa profeetan sanoman, joka nousi esille aiemmin kyseisessä luvussa: ”teidän rikkomuksenne erottavat teidät Jumalastanne” (Jes. 59:2). Ei ole sattumaa, että Paavali lainaa tekstiä, jossa on kysymys Israelin synnistä. Kansan oma jumalattomuus tekee liiton ja lupaukset turhiksi.

3:17-18. *jumalanpelko on heille vieras.*

Raamatunlauseiden kokoelman päättää lainaus Psalmista 36:2. Herran pelko, tuo tunnettu ”viisauden alku”, oli joutunut väistymään. Israelin kansa eli erossa Jumalastaan. Psalmissa esiintyy mielenkiintoisella tavalla myös termi Jumalan vanhurskaus (j. 7). Kirjoittaja asetti vastakohdiksi lakia rikkovan juutalaisen ja Jumalan pelastavan työn alla olevan ihmisen. Jumala on psalmin mukaan armahtaja ja elämän antaja: ”Sinun luonasi on elämän lähde” (Ps. 36:10). Näin Paavali kykeni viittaamaan tekstiin, joka tuki hänen omaa opetustaan ”Jumalan vanhurskaudesta”, Jumalan pelastavasta työstä.

3:19. *Me tiedämme, että lain sanat kohdistuvat niihin, joilla on laki. Näin ei kukaan voi väittää vastaan, vaan koko maailma joutuu Jumalan tuomion alaiseksi.*

Paavali jatkaa puhettaan juutalaisille, ”lain alaisille” (vrt. 2:12). Mooseksen lailla on syntiinlankeemuksen maailmassa vain yksi tehtävä. Se tekee kaikista lain kuulijoista syyllisiä Jumalan edessä. Tämä johtopäätös on välttämättä tehtävä, jos Paavalin esittämät perusteet pitävät paikkansa. Laki ei ole enää juutalaisen ylpeys, vaan siitä tulee tuomionjulistus. (Vrt. 7:9 ”kun lain käsky tuli, synti heräsi eloon ja minä kuolin”.) Pakanat hukkuvat ilman lakia, ja juutalaisia syyttää tuomiolla lain kirjain.

Paavali on siirtynyt oikeussaliin. Hän kuvailee nyt tilannetta, jossa ihmiskunta seisoo tuomarin edessä. Syyte on luettu, ja katseet kiinnittyvät syytettyihin ja heidän puolustusasianajajiinsa. Mitä tilanteessa voi sanoa? Apostolin kuvaus on synkkä. Jokainen suu vaikenee. Kellään ei ole mitään sanottavaa puolustukseksi. Syytteet pitävät paikkansa. Koko maailma joutuu tuomion alaiseksi.

3:20. *Eihän yksikään ihminen tule Jumalan edessä vanhurskaaksi lain käskyjä noudattamalla. Lain tehtävänä on opettaa tuntemaan, mitä synti on.*

Raamatusta otettujen perustelujen avulla Paavali on päässyt vanhurskauttamisopetuksensa ytimeen. Hän puhuu lain teoista. Niitä olivat Israelin tarkoin varjelema jumalanpalvelus, käytännön kuuliaisuus ja hurskauselämän ihanne. Nämä lain teot tulee nyt lukea turhaksi ja hylätä, niin

ristiriitaiselta kuin se tuntuukin. Ihmiset eivät kykene hyvienkään asioiden avulla hankkimaan sellaista vanhurskautta, joka riittäisi tuomiolla.

Lakia tarvitaan muuhun. Sillä on ollut alusta lähtien jokin muu tarkoitus. Sen avulla ihmiset tulevat tuntemaan syntinsä (*epignoosis hamartias*). Laki paljastaa synnin. Se paljastaa Aadamin jälkeläisten onnettoman tilanteen Jumalan edessä. Vaikka laki on hyvä, tuottaa se nyt synnin kautta kuoleman (vrt. Room. 7:10). Tämä johtopäätös ei ollut kuulijoille kuitenkaan helppo. Mooseksen lakihan on olemukseltaan rakkautta. Se pyrkii osoittamaan täydellisen elämän rajat. Juuri siksi hurskaat juutalaiset itsekin ilmoittavat rakastavansa *tooraa* ja pitävät sitä elämän lähteenä. Yrittääkö Paavali nyt todella väittää, että Jumalan lailla ei ole ihmisille hengellisessä mielessä mitään muuta annettavaa kuin se, että se paljastaa langenneen ihmisen synnin?

Sanoma

Raamatunlauseilla Paavali varmisti oman opetuksensa Jumalan pelastavasta vanhurskaudesta. Miksi hän voi väittää, että Israel elää synnin vallassa? Siksi, että loputon määrä Vanhan testamentin kirjoitusten kohtia julistaa samaa ankaraa sanomaa. Valitun kansan erityisasema ei ollut itsestään selvä. Israel joutui jopa muita kansoja tarkemmin Jumalan sanan alle, koska sen haltuun oli uskottu Toora, Jumalan viisas laki. Kirjoitusten viesti oli selvä. Moni oli eksynyt. Moni eli ylimielisesti ja kuvitteli Jumalan olevan kyvytön rankaisemaan syntisiä.

Nämä kirjoitukset olivat Paavalin mukaan selviä todisteita siitä, että koko Israelin kansa ei ole koskaan kuulunut pelastuvien joukkoon. Vain osa menneistä sukupolvista, ja vain osa sen ajan juutalaisista, kuului ”jäännökseen”. Vain tuo pieni joukko oli löytänyt Jumalan pelastavan vanhurskauden. Vain he olivat löytäneet elämän lähteen. Muut olivat kadotuksen omia jo eläessään. Näin oli tietysti myös Paavalin elinaikana.

Mihin sitten tarvittiin lakia? Eikö Paavali samalla pilkannut lakia, kun hän kyseenalaisti Israelin kuuliaisuuden? Apostolin mielestä Jumala oli antanut laille alusta lähtien hieman toisenlaisen tehtävän. Laki tuli maailmaan synnin tähden. Lain tehtävänä oli paljastaa synti. Sen piti paljastaa ihmiskunnan todelliset kasvot. Se toi valoon kirjoitusten kuvaaman raadollisen elämän. Ihmiset elivät perkeleen vallassa. Heidän kurkkunsa on avoin hauta, ja he jättävät jälkeensä tuhoa ja kurjuutta.

Nämä väitteet tulevata apostolin mukaan osoittautumaan tosiksi viimeisen tuomion koittaessa. Puolustuspuheille ei ole silloin enää perusteita. Kaikki painavat päänsä Jumalan edessä. Laki osoittaa ihmisille, mitä synti on. Tilanne on lohduton. Se on suorastaan hirveä. Yksikään ihminen ei voi tulla Jumalan edessä vanhurskaaksi turvaamalla pelkästään hartauselämään, puhtaussääntöihin tai sapatin viettoon. Edes pyrkimys lähimmäisenrakkauteen ei riitä. Noista hyvistäkin asioista on tullut turhia, koska ne ovat synnin turmelemia. Langenneen on myöhäistä yrittää hyvitellä elämäänsä. Ihmisen toivona voi olla ainoastaan Jumalalta tuleva pelastus.

Paavalin opetus on samalla sellainen, että kuka tahansa voi ymmärtää sen. Laki paljastaa synnin. Jumalan lain pohtiminen osoittaa pian sen, missä rakkauden rajat ovat. Oikean ja väärän ero tulee silloin silminnähtäväksi. Jumalan tahdon rikkominen rikkoo itse elämää vastaan. Se jättää jälkeensä tuhoa ja kurjuutta, kuten kirjoitukset todistavat. Uskottomuus ja petollisuus ihmissuhteissa tai jopa avioliitossa tuhoaa hetkessä paljon. Valheellisuus ja suoranainen varkaus pilaavat niiden elämää, jotka joutuvat niiden kohteiksi. Jumalan lakia ei voi rikkoa tuottamatta pahaa ympärilleen.

Siksi on hirvittävää ajatella, että tämä kaikki paljastuu Jumalan edessä. Kukaan ei voi puolustella itseään – ei edes vanhan liiton hurskas juutalainen. Jumalan oikeussalissa jokainen syytös osuu kohdalleen ja pitää paikkansa. Pelkkien kauniiden ihanteiden varassa ja lain vaatimuksiin vedoten ei Jumalan tuomiolla kestetä. Apostolin sanoma on yhtä jyrkkä kaikille sukupolville. Lukija arvaisi jo tämän perusteella, että seuraavaksi Paavali aikoo radikalisoida ajatuksen kaikkien ihmisten perusteellisesta syntisyydestä – jos ei sitä Raamattua lukeneena jo tietäisi. Jos Jumala ei auttaisi, kukaan ei pelastuisi.

Lain teot. Jae 20 on keskeisiä kohtia puhuttaessa lain teoista. E.P. Sandersin jälkeen kysymys Paavalin suhteesta lakiin oli vuosikymmeniä tutkimuksen avainaiheita. Lain teoiksi esitettiin milloin puhtaussäänöksiä, milloin ympärileikkausta. Myöhemmän tutkimuksen mukaan Paavali asetelma on paljon laajempi.

Jo Vanhasta testamentista lähtien juutalaiselle teologialle oli tavanomaista kuvata Jumalan palvelemista nimityksellä "työ" (*avoda*). Vastaavasti temppelissä ja myös arkielämässä Jumalalle tehtävän työn yksittäiset piirteet olivat heille "lain tekoja" (kreikankielisissä teksteissä *erga nomou,* termi, jota myös Paavali käyttää). Tämä perinne on jatkunut juutalaisessa opetuksessa näihin päiviin saakka. Juutalainen rukouskirja Siddur on yhä nykyään toiselta nimeltään Avodat Israel, Israelin työ.

Israelin työ Jumalan palvelemisessa liittyy Vanhan testamentin eri teksteissä kansan erityisasemaan. Israel on valittu kaikkien muiden kansojen joukosta tähän työhön tuomaan esille Jumalan kunniaa kansojen keskellä. Vanhan testamentin palvelustehtävä ei ollut pelkästään papiston tehtävä eikä koskenut ainoastaan pyhäkössä tehtäviä toimia. Pääsiäisen asettamisesta puhuvassa kertomuksessa Jumala määrää pääsiäisaterian vieton perheille ikuiseksi säädökseksi: "Ja kun tulette siihen maahan, jonka Herra teille lupauksensa mukaan antaa, noudattakaa näitä juhlatapoja [sanatarkasti: noudattakaa tätä työtä, *avoda*]" (2. Moos. 12:24-26). Juhlat ja jumalanpalvelukset olivat israelilaisten hengellistä työtä, jota he tekivät Jumalalle. Temppelin rakentamisen jälkeen siihen kuuluivat kaikki temppelin tehtävät.

Määrätessään palvelemisen työn Israelille Jumala on itse asiassa antanut kansalle juuri sen käskyn, josta tuli sille laki. Jumalan määräys on *toora*, jota Israelin on noudatettava. Israelin työn toteuttaminen samastui siten lain noudattamiseen (Lohmeyer). Työ (*avoda*) merkitsi Mooseksen lain käskyjen täyttämistä. Yksi syy siihen, että tämä työn näkökulma on tutkijoiden keskuudessa myöhemmin kaventunut, on siinä, että se on liitetty vain seikkoihin, jotka Paavali mainitsee Galatalaiskirjeessä. Jos katsotaan, että Paavali liitti ainoastaan ympärileikkauksen ja ateriasäädökset nomistiseen palvelemiseen, lain tekoihin, termin laaja yhteys koko jumalanpalveluselämään ja tooraan jää huomiotta. Paavalille lain teot merkitsivät erotuksetta niin liturgiaan, juhliin, arkielämän askareisiin, kuin moraaliinkin kuuluvia asioita.

Saul/Paavali oli taustaltaan farisealainen oppinut ja on luontevaa ajatella, että yleinen käsitys lain teoista on ollut hänelle tuttu jo kauan ennen hänen kääntymistään Messiaaseen uskovaksi Paavaliksi. Hän oli epäilemättä mieltänyt oman jumalanpalveluksensa osaksi Israelin "työtä". Lain tekojen noudattaminen oli hänen suurin päämääränsä, kuten oli aiemmin ollut Salomon psalmien kirjoittajan ja Qumranin yhteisön hurskaiden tavoite. Kyse ei kuitenkaan ollut kuitenkaan pelkkien *halakha*-käskyjen käytännöllisestä seuraamisesta. Valitun kansan teot käsittivät koko tooran ja niiden mielekkyys koski Israelin jumalanpalvelusta. Kasuististen sääntöjen sijaan on syytä ajatella niiden olleen temppelijumalanpalveluksen käytännöllinen laajennus joka tehtiin esimerkiksi Qumranin tapaan Jumalan kunnian varjelemiseksi.

Viitteitä tällaisesta asenteesta voidaan nähdä Paavalin kirjeissä. Filippiläiskirjeen mukaan hänen suhtautumisensa lakiin oli ollut yksinkertainen: "intoni ja kiivauteni osoitin vainoamalla seurakuntaa, lakiin perustuva vanhurskauteni oli moitteeton" (Fil. 3:6). Tässä yhteydessä lakiin liittyvä vanhurskaus on mitä ilmeisimmin ilmaus Israelin "työstä". Kyseessä oli se työ, jota Saul oli vanhurskaasti noudattanut juutalaisen perinteensä mukaisesti ja opettajiaan seuraten. Lain noudattaminen oli ollut hänelle helppoa ja se oli tuottanut hyvän elämän. Toora oli ohjannut hänen elämäänsä samaan tapaan kuin *erga nomou* oli ohjannut Sirakin elämää joitain sukupolvia aiemmin. Paavalin mainitseman "kiivauden" perusteella ei tietenkään tarvitse päätellä, että hänen Jumala-suhteensa olisi ollut ankaran legalismin määräämä. Muun juutalaisen opetuksen tapaan hän lienee ajatellut, että Jumalan armo kuuluu jokaiselle, joka noudattaa lakia koko sydämestään. Kiivaus (*zēlos*) merkitsi ennen kaikkea sitä, että Saulus oli ollut ylpeä laista – kuten kuka tahansa hurskas juutalainen olisi – ja oli valmis tekemään lähes mitä hyvänsä suojellakseen Jumalan lakia.

Kun Paavali myöhemmin sekä Roomalaiskirjeessä että Galatalaiskirjeessä ilmoittaa, "ettei ihminen tule vanhurskaaksi tekemällä lain vaatimia tekoja [lain tekoja, *erga nomou*]", hän kyseenalaistaa koko sen perinteisen hurskauden, jonka varaan hän on aiemmin laittanut koko

elämänsä. Aivan kuten Jeesus aiemmin, hän asettaa messiaanisen pelastuksen temppelin, toisin sanoen seurakunnan Kristuksen ruumiina, vanhan liiton temppelin vastakohdaksi. Käsitys on rinnakkainen Heprealaiskirjeen suhtautumiselle vanhaan temppeliin ja jumalanpalvelukseen: nämä eivät voi tehdä ihmistä täydelliseksi.

Paavalin esittämässä polarisaatiossa laki, liitot sekä temppeli uhreineen ja juhlineen kuuluvat "lain tekojen" piiriin. Ne ovat vanhaa Israelin työtä (*Avodat Israel*), joka ei voi auttaa langennutta kansaa. Kansan vapauttaa synneistä ainoastaan Jeesus Kristus. Jumalalle riittävä vanhurskaus on Kristuksen vanhurskautta, joka annetaan syntiselle lahjaksi. Siksi pelastava vanhurskaus on uskonvanhurskautta.

3:21-31 Jumala on antanut vastauksensa Kristuksen sovituskuolemassa

Lukuisia esimerkkejä, hyvin perusteltua päättelyä ja pyhistä kirjoituksista löytyviä varoituksia hyväksi käyttäen Paavali on kiristänyt otettaan lukijasta lause lauseelta. Hän on kuljettanut lukijan – erityisesti juutalaisen ystävänsä – niin omantunnon sisimpiin syvyyksiin kuin taivaalliseen palatsiin, Jumalan tuomioistuimen eteen. Tähän asti näkyvissä on ollut vain epätoivoa ja kauheutta. Koko maailma on pahan vallassa. Kukaan ihminen, sen paremmin juutalainen kuin pakana, ei ole vapaa syntiinlankeemuksen perinnöstä. Tie Jumalan luokse näyttää olevan poikki.

Nyt kuitenkin kirjeessä seuraa suuri taitekohta. Hetkessä kaikki muuttuu. Synkeä maalailu on ollut tarpeen siksi, että Paavali voisi nostaa paremmin esille Jumalan antaman vastauksen. Jumala ei ole ollut hiljaa. Hän ei ole katsonut maailmansa turmeltumista toimettomana. Jumala on tuonut pelastuksensa ilmi. Se on kaikkien nähtävillä. Jumala toimii avomesti ja voimakkaasti.

3:21. *Nyt Jumala on kuitenkin laista riippumatta tuonut ilmi vanhurskautensa, josta laki ja profeetat todistavat.*

Kirjeen suurta taitetta korostavat kreikankieliset sanat *nyni de*, "mutta nyt". Käännekohta paljastuu myös siitä, että Paavali toistaa tässä kirjeen avaintermin "Jumalan vanhurskaus". Hyvänä puhujana hän muistuttaa siitä, mistä on aikaisemmin puhunut, ja määrätietoisesti hän palaa aiheeseensa. Jumalan vanhurskaus on paljastettu evankeliumissa. Sille tumman taustan muodostaa Jumalan viha, joka ilmestyy taivaasta ihmisten vääryyttä vastaan (1:18). Synnin vallasta on puhuttu tarpeeksi. Nyt on palattava Jumalan vanhurskauden julki tulemiseen.

Edessämme on jälleen kerran lause, jonka parhaiten ymmärtää nimenomaan juutalainen keskustelukumppani. Paavalin suuri teesi tässä kohden on, että Jumalan vanhurskaus tuodaan esille ilman lakia (*khooris nomou*). Juutalaisen oppineen mielestä Jumalan vanhurskaus tulee päinvastoin esille juuri lain ja profeettojen kautta. Paavali on johdatellut hänet ajattelemaan, että tuo tie on mahdoton. Vanhan testamentin monet kohdat muistuttavat, että Jumala tuo pelastavan työnsä maailmaan aivan toisella tavalla. Siksi apostoli väittää, että laki ja profeetat todistavat nimenomaan tästä pelastavasta vanhurskaudesta. Evankeliumi ei ole Israelin perinnettä tai Jumalan lupauksia rikkova uudistus, vaan itse asiassa termin "Jumalan vanhurskaus" alkuperäinen merkitys. Siinä lupaukset toteutuvat ja sen kautta Jumala panee käytäntöön pelastussuunnitelmansa. Täytyy muistaa, että Paavali ottaa kirjeessään jatkuvasti esille Vanhan testamentin kohtia, joiden sisältämät lupaukset ovat toteutuneet Kristuksessa.

3:22. *Tämä Jumalan vanhurskaus tulee uskosta Jeesukseen Kristukseen, ja sen saavat omakseen kaikki, jotka uskovat. Kaikki ovat samassa asemassa,*

Paavali toistaa jo kirjeen alussa esitetyn teesin: Jumalan vanhurskaus on uskonvanhurskautta. Koska ihminen on synnin turmelema eikä voi enää saavuttaa moraalista täydellisyyttä, tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta, hän voi pelastua ainoastaan Jumalan antaman lahjan perusteella. Lain teot eivät voi antaa kenellekään turvaa (3:19). Siksi usko riittää.

Lauseen alkuosa voidaan periaatteessa kääntää kahdella tavalla. Koska sana *pistis* tarkoittaa myös uskollisuutta, se voitaisiin kääntää: "Jumalan vanhurskaus, joka tulee Jeesuksen Kristuksen

uskollisuuden perusteella". Uskonvanhurskauden kuvauksena kohta kuitenkin tarkoittanee uskoa Jeesukseen. Sitä korostaa uskomisen ajatuksen toistaminen lauseen loppuosassa. Kohta on siis saman kaltainen kuin ensimmäisen luvun kuuluisa ilmaus "uskosta uskoon". Uskovaisuus on tärkeä sana Paavalille, niin kuin se oli muillekin apostoleille. Substantiivi on tosin suomennettu nyt verbillä, mutta alkutekstissä esiintyy ilmaus: "kaikille uskoville". Esimerkiksi Apostolien teoissa kristittyjä nimitetään nimenomaan uskoviksi (Ap.t. 2:44; 4:32; 5:14 ja 22:19).

3:23. *sillä kaikki ovat tehneet syntiä ja ovat vailla Jumalan kirkkautta*

Kysymys ihmisen turmeltuneisuudesta oli Paavalin mukaan olennaisen tärkeä. Ilman sitä ei voi ymmärtää pelastustakaan. Synnin suhteen juutalaisten ja kreikkalaisten välillä ei ole eroa, koska kaikki ovat sen vallassa. Tuomio ei katso kansallisuutta. Tässäkin kohden on hyvä muistaa, että juutalainen pelastusoppi oli kaksijakoista. Se edellytti, että Jumalan viha kohtaa jumalattomia, mutta vanhurskaita valittuja Jumala johtaa vanhurskaudellaan. Paavali antoi uuden ratkaisun. Niin Jumalan viha kuin hänen vanhurskautensakin eli hänen pelastava toimintansa on suunnattu koko ihmiskunnalle.

Ajatus "kaikkien" syntisyydestä liittyy Aadamin lankeemukseen. Yksittäisten ihmisten synti on sidoksissa ensimmäisen ihmisen syntiin. Tätä näkökulmaa korostaa synnin tekemistä merkitsevän verbin kertakaikkisuutta painottava aoristimuoto (*heemarton*).

Aivan erityisesti ensimmäisen ihmisen lankeemukseen viittaa ajatus kirkkauden menettämisestä. Vaikka syntiinlankeemuskertomuksessa ei käytetä sanaa kirkkaus, kuvataan juutalaisessa opetuksessa lankeemusta juuri kirkkauden menettämiseksi (erityisesti ApkMos. 20). Lopun aikojen toivo kohdistuu teksteissä puolestaan tämän kirkkauden palauttamiseen viimeisinä päivinä tai Messiaan aikoina (ApkMos. 39:2; 1. Heen. 50:1; 4. Esra 7:122-125; 2. ApkBar. 51:1, 3; 54:15, 21; 1QS 4:23; vrt. CD 3:20). Kirkkaus ei tässä merkitse samaa asiaa kuin Jumalan kuva, vaan pikemminkin sillä kuvataan ensimmäisen ihmisen vanhurskautta. Paratiisissa ihminen oli pahuudesta ja syyllisyydestä vapaa Jumalan luomisteko. Lankeemuksen tähden kaikki se on menetetty.

3:24. *mutta saavat hänen armostaan lahjaksi vanhurskauden, koska Kristus Jeesus on lunastanut heidät vapaiksi.*

Lankeemuksessa menetetyn kirkkauden voi korvata ainoastaan Jumalan lahjaksi antama kirkkaus, nimittäin vanhurskaus. Paavali opettaa evankeliumia usein vastakohtaisten lausumien avulla. Synnin vallassa oleminen on tässä asetettu vastakkain lahjavanhurskauden kanssa. Täydellisen turmeluksen vastakohtana on Jumalan ehdoton armoteko: pelastus tulee armosta ja sen perusteena on Kristuksen lunastustyö. "Lunastus" merkitsee sanana vapaaksi ostamista ja lunnaiden maksamista. Pelastuksen osalta sen esikuva löytyy Vanhasta Testamentista. Israelin kansan vapauttaminen Egyptin orjuudesta (2. Moos. 6:6) merkitsi lunastusta: "Herra... lunasti teidät vapaiksi faraon, Egyptin kuninkaan, vallasta" (5. Moos. 7:8). Jeesuksen lunastusteko on vapauttanut synnin orjat Jumalan valtakunnan "luvattuun maahan". Tämä termi toimii samalla otsikkona seuraavalle lauseelle.

3:25. *Hänet Jumala on asettanut sovitusuhriksi, hänen verensä tuo sovituksen uskossa vastaanotettavaksi.*

Vaikka lause on vaikeasti käännettävissä, sen sanoma on ainutlaatuinen. Nyt Paavali perustelee uudelleen sen, miksi lahjavanhurskaus on mahdollinen. Lähtökohta löytyy temppelin uhrien toimittamisesta: "(Kristus), jonka Jumala asetti armoistuimeksi". Armoistuin (*hilasteerion*) oli varsinaisesti liitonarkun kansilevy, ja se sijaitsi tietysti temppelin kaikkeinpyhimmässä. Liitonarkun päälle ylimmäinen pappi pirskotti suurena sovituspäivänä uhriveren ja toimitti sovituksen kansan syntien edestä. Näin armoistuin (*hilasteerion*) oli se paikka, jossa sovitus suoritettiin.

Paikka oli merkittävä myös siksi, että Vanhan testamentin mukaan siinä sijaitsi Jumalan, Israelin kuninkaan, valtaistuin. Sovituksen veri pirskotettiin siten Jumalan valtaistuimen eteen. Tällaiseen ajatukseen viittaa myös Paavalin opetus. Jumala teki Kristuksesta armoistuimen "hänen verensä kautta". Se tarkoittaa, että Jeesuksen veri katsottiin uhrivereksi, joka on pirskotettu taivaallisen temppelin uhripaikalla. Siksi hän on sovittanut koko maailman synnit (vrt. Hepr. 9:12).

Sana *hilasteerion* merkitsi myöhemmässä kirjallisuudessa myös uhria, ja tämä merkitys on valittu nykyiseen käännökseen. Itse ajatus ei sen myötä muutu. Apostolien mukaan Kristuksen uhrista Golgatan ristinpuulla on tullut kertakaikkinen syntiuhri kaikille uskoville. Sovituksen paikka, *hilasteerion*, ei sijaitse enää temppelin kaikkeinpyhimmän pimennossa, jonne yksin ylimmäinen pappi sai kulkea kerran vuodessa. Sovituksen paikka on avoimesti nähtävissä, kaikkien silmien edessä Kristuksen ristillä, jonka äärelle jokaisella ihmisellä on oikeus tulla.

Maininta uskosta sijoittuu alkutekstissä ennen veren mainintaa: ”uskon kautta hänen vereensä”. Tämä on niitä harvoja Roomalaiskirjeen kohtia, joissa tekstikritiikki herättää kysymyksiä. Sana usko ei esiinny kaikissa käsikirjoituksissa. Myös ajatuksena armoistuimen ja veren yhdistäminen on helposti ymmärrettävissä ilman sitä. Olisi siis mahdollista ajatella, että Paavalin alkuperäisessä kirjeessä sanaa ei vielä ollut. Toisaalta kuitenkin usko tarkoittaa tässä ainoastaan uskoa siihen sovitukseen, jonka uhriveri on tuottanut. Sana ei siten myöskään muuta lauseen ajatusta millään tavalla. Koska se esiintyy lukuisissa käsikirjoituksissa, se on yleensä hyväksytty käännöksiin.

Näin Jumala on osoittanut vanhurskautensa. Pitkämielisyydessään hän jätti menneen ajan synnit rankaisematta

Tämän lauseen kohdalla lukijan täytyy ravistella itsensä hereille. Olemme avainkohdassa. Nyt Paavali esittää kertovansa johtopäätöksen. Nyt aletaan päästä todella asiaan. “Näin” Jumala on osoittanut vanhurskautensa. Kerrataan tämä. Miten Jumala siis osoittaa (*eis endeiksin*) vanhurskautensa? Paavalin käyttämä sana tarkoittaa konkreettista tapahtumaa. Kristuksen sovitustyö pääsiäisenä oli historiallinen osoitus Jumalan toiminnasta. Paavali on kirjeessään moneen otteeseen kertonut, miten Jumalan ”ilmaisee” tai ”tuo esille” pelastavia tekojaan – tai myös vihaansa. Tässä käytetty termi kuuluu samaan sarjaan. Jumala on Jeesuksen kuoleman ja veriuhrin kautta tuonut pelastavan vanhurskautensa kaikkien nähtäville.

Paavalin päättelyn huippukohta, ensimmäisten lukujen johtopäätös ja eräänlainen välitilinpäätös koko kirjeen kokonaisuudessa tulee näissä lauseissa. Jos asiaan ei kiinnitä erikseen huomiota, lauseet saattavat mennä helposti ohi silmien. Apostoli selittää nyt, miksi on mahdollista puhua valitun kansan synnistä ja pakkosiirtolaisuuden kärsimysten jatkumisesta. Samalla hän antaa selityksen sille, miksi Jumala monien mielestä on ollut kansan vaikeuksien edessä hiljaa.

Jälkimmäinen lyhyt lause joudutaan yleensä kääntämään pidentäen. Paavali sanoi vain: ”ohittaen mennen ajan synnit”. Hänen käyttämänsä ohittamisen sana (*paresis*) ei tarkoita sormien läpi katsomista, vaan jostain pidättäytymistä. Se liittyy siihen Jumalan pitkämielisyyteen (*en tee anokhee*), joka kreikankielisessä tekstissä mainitaan seuraavan jakeen alussa. Jumala on kestänyt ja sietänyt ihmisten syntejä, eikä ole vielä ottanut maailmaa tuomiolle. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että synnit olisi jätetty huomiotta. Ne tullaan kyllä tuomitsemaan myöhemmin. Apostolien teoissa Paavalin Areiopagi-puheessa esiintyy sama ajatus: ”Tällaista tietämättömyyttä Jumala on pitkään sietänyt, mutta nyt sen aika on ohi: hän vaatii kaikkia ihmisiä kaikkialla tekemään parannuksen.” (Ap.t. 17:30).

Ajatus on Paavalille olennaisen tärkeä hänen selittäessään kärsimyksen ja pahuuden ongelmia. Teodikean ongelmassahan oli yleensä kyse juuri siitä, miksi Jumala ei ole rankaissut pahan tekijöitä. Miksi Jumala on hiljaa? Paavalin selitys on selvä. Jumala on pitkämielisesti kestänyt syntistä ihmiskuntaa, jotta hän voisi tuomion sijasta tarjota ihmisille sovituksen ja anteeksiantamuksen. Sitä on viime kädessä hänen vanhurskautensa osoittaminen. Jumala ei ole ollut hiljaa.

Miksi pakkosiirtolaisuus ei ole päättynyt? Selitys on yksinkertainen: jos Jumala olisi päättänyt sen suuren tuomion avulla, jokainen ihminen olisi joutunut hänen tuomioistuimensa eteen. Pelastuksen Jumalalla on kuitenkin ollut ihmisiä varten toinen suunnitelma – Kristuksessa lahjoitettava armo. Jotta Jumalan pelastushistoria voisi toteutua, hänen on täytynyt pidättäytyä synnin rankaisemisesta. Tämän pitkämielisyyden kääntöpuolena on se hieman hankala seurausvaikutus, että moni on tulkinnut avun pitkittymisen Jumalan heikkoudeksi ja vaikenemiseksi.

3:26. *mutta nyt meidän aikanamme hän osoittaa vanhurskautensa: hän on itse vanhurskas ja tekee vanhurskaaksi sen, joka uskoo Jeesukseen.*

Nyt Kristuksen tultua kaikki on kuitenkin muuttunut. Paavali näkee Jumalan vanhurskauden tavoitteena sen, että Jumala tuo oikeuden kaikille ihmisille. Jumala ei voinut toteuttaa tuota oikeutta yksinkertaisesti tuomiolla, koska silloin kaikki olisivat tuhoutuneet. Päinvastoin, hän on "jättänyt rankaisematta ennen tehdyt synnit" ja tuominnut ne kaikki Kristuksessa. Näin Kristuksesta tuli syntiuhri ja sijainen meidän edestämme. Ihminen ei voi saavuttaa omaa vanhurskautta, vaan Jumala vanhurskauttaa sen, jolla on usko Jeesukseen. Vain näin Jumala voi toteuttaa oman vanhurskautensa, oman pelastavan työnsä Aadamin jälkeläisten keskuudessa. Siksi Kristuksen vanhurskaudesta tulee uskonvanhurskautta, lahjavanhurskautta, joka annetaan meille ilmaiseksi.

3:27. *Onko siis syytä kerskailuun? Siltä on pohja pudonnut pois. Mikä laki on saanut tämän aikaan? Sekö, joka vaatii tekoja? Ei, vaan uskon laki.*

Vastakohta-asetelma on selvä. Mooseksen lain vastakohtana on "uskon laki". Uskon laki on uusi periaate, joka on muuttanut juutalaiseen identiteettiin kuuluneen hurskausihanteen. Se on poistanut lain vanhurskaudelta luonnollisen ja järjellisen perusteen, nimittäin ihmisen kerskauksen hänen elämänsä moitteettomuudesta. "Onko siis syytä kerskailuun?", kysyy Paavali (3:27). Jakson modernit käännökset eivät tämän lauseen jälkeen aivan seuraa tekstin sanatarkkaa merkitystä. "Missä siis on kerskaaminen? Se on suljettu pois. Minkä lain kautta? Tekojenko lain? Ei, vaan uskon lain kautta. Niin päätämme siis, että ihminen vanhurskautetaan uskon kautta, ilman lain tekoja."

Suomennokset saattavat tässäkin kohdassa antaa vaikutelman ylimielisestä kerskailusta, mutta siitä ei ole kysymys. Paavalin kohteena on yksinkertaisesti perinteinen juutalainen ylpeys laista (vrt. edellä 2:17). Paavali asettaa tässä vastakkain juutalaisen identiteetin ja Kristuksen. Hän käyttää niin sanottua tappioksi lukemisen periaatetta. Nuhteetonkin elämä ja ihmisten silmissä täydellinen vanhurskaus ovat menettäneet voimansa. Siksi edes inhimillisesti katsoen oikeutettu ylpeys laista ei enää kerro valinnasta eikä siten riitä pelastukseen.

Jaksossa esiintyy myös tärkeä sana, joka kuvaa sitä, miten Jumalan predestinaatio, ehdottoman tuomion määrääminen, on pelastusopin taustalla. Paavalin mukaan inhimilliset mahdollisuudet eli lain vanhurskaus on kokonaan suljettu pois (*eksekleisthee*) pelastuksen hankkimisesta. Käännöksissä Paavalin retorinen vastaus täytyy yleensä täydentää kokonaiseksi lauseeksi. "Missä on siis kerskaaminen? Se on suljettu pois." Verbi *ekkleuoo* tarkoittaa eristämistä ja pois sulkemista. Aoristimuotoisella sanalla Paavali korostaa pois sulkemisen ehdottomuutta ja kertakaikkisuutta. Predestinaation suorittaa Jumala, jonka toiminnasta kertoo Uuden testamentin kielelle tyypillisesti vain sulkemisen verbin passiivimuoto.

Tekojen lain vastakohtana on uskon laki, joka lahjoittaa vanhurskauden pelkän uskon perusteella. Uskosta on tullut uusi "laki", joka määrää nyt sen, kenelle elämä annetaan. Muutos on pelastushistoriallinen. Jumala on antanut uuden ilmoituksen. Hän on paljastanut salattuna olleen vanhurskautensa, josta laki ja profeetat todistavat (vrt. 3:21).

3:28. *Katsomme siis, että ihminen tulee vanhurskaaksi, kun hän uskoo, ilman lain vaatimia tekoja.*

Lain teot ja uskonvanhurskaus ovat lopullisesti toisiansa vastaan. Paavali tuo tämän esille retorisesti voimakkaalla ilmauksella, jota nykyinen suomennos "katsomme" ei juurikaan viesti. Apostoli käyttää verbiä, joka liittyy väitteen esittämiseen ja päättelyyn (*logizomai*): "Niin päätämme siis, että ihminen vanhurskautetaan uskon kautta" (vuoden 1938 käännöksen mukaan). Uskonvanhurskaus on todellinen "oppilause". Uusi vakaumus on vahva. Vanhurskaus on lahjaa. Jumala vanhurskauttaa ihmiset ilman yhdenkään omia ansioita. Uskonvanhurskaus voidaan päätellä uusista lähtökohdista, nimittäin Jumalan pyhän tuomion, hänen valitsemansa uuden pelastuksen ja Kristuksen tuoman sovituksen perusteella.

3:29. *Vai onko Jumala pelkästään juutalaisten Jumala? Eikö hän ole myös muiden kansojen Jumala? On toki,*

Seuraavaksi Paavali siirtyy Jumala-käsitykseen. Kaikki juutalaiset oppineetkaan eivät ajatelleet, että Jumala olisi vain juutalaisten Jumala. Tosin jotkut ajattelivat, että juutalaisten valinta tarkoitti samalla sitä, että Jumala on vain Israelin Jumala. Rabbi Simeon totesi, että Jumala ei kutsu itseään kansojen Jumalaksi, vaan Israelin Jumalaksi. Juutalaisten erityisasemaa ei voinut epäillä. Kuitenkin

ajatus siitä, että Jumala hallitsee koko luomakuntaansa, on Vanhassa testamentissa yleinen. Ja psalmin kirjoittaja julistaa: ”Maan kaikki kansat, tunnustakaa Herra... julistakaa kaikkien kansojen kuulla: Herra on kuningas!” (Ps. 96:7-10). Paavalin oli helppo perustella sitä, että kaikki kansat ovat viime kädessä tilivelvollisia yksin Herralle.

3:30. *kun kerran Jumala on yksi ja ainoa.*

Vaikka tämä lause vaikuttaa lyhyeltä sivuhuomautukselta, se on todellisuudessa suunnattoman tärkeä. Paavali viittaa juutalaisten omaan uskontunnustukseen. Hurskaan juutalaisen tuli joka päivä lukea *shema*-tunnustus, joka löytyy viidennestä Mooseksen kirjasta. ”Kuule Israel” Herra on meidän Jumalamme, Herra yksin.” (5. Moos. 6:4). Tämä kuului niihin kohtiin, jotka oli myös kirjoitettu raamatunlausekoteloihin, ja jotka sidottiin otsalle ja käsivarteen rukoiltaessa. Paavali otti siten esille kaikkein keskeisimmän tunnustuksen perustellessaan vanhurskauttamista vielä uudelta kannalta. Myös tuunustus tukee ajatusta siitä, että Jumala on kaikkien kansojen Jumala.

Hän tekee ympärileikatut vanhurskaiksi, jos he uskovat, ja ympärileikkaamattomat, kun he uskovat.

Jumala-käsitys perustelee sitä, että vanhurskauttaminen on sama kaikille. Jumala on yksi. Ei ole muita todellisia jumalia. Jumala on kaikkien kansojen Jumala. Ainoa Jumala on koko maailman Herra ja siksi hän kohtelee kaikkia samalla tavalla. Pelastus annetaan lahjavanhurskauden välityksellä. Siksi tuo lahja annetaan samalla tavalla niin juutalaisille kuin pakanoille.

Uskonvanhurskaus on Paavalin mukaan lopullisesti muuttanut käsityksen siitä, mitä aiemmin mainittu ”sydämen ympärileikkaus” merkitsee. Jumalan pelastuksen osallisuuteen ei enää tulla liittymällä ulkonaisin merkein varustettuun Jumalan kansaan. Jumalan lapsilta ei voi edellyttää ympärileikkausta, joka on Jumalan aikaisemman valinnan symboli. Jumalan Pojan kärsimys ja ylösnousemus ovat osoittaneet, että Jumala vanhurskauttaa kaikki samalla tavalla: yksin uskosta.

3:31. *Kumoammeko me siis lain vetoamalla uskoon? Emme suinkaan, me päinvastoin vahvistamme sen mitä laki sanoo.*

Loppupäätelmässään Paavali ottaa vielä esille viimeisen vastaväitteen, joka hänen opetustaan vastaan on esitetty. Häntä ei ole syytetty ainoastaan synnin palvelijaksi. Hänen on uskottu kumoavan Jumalan lain. Esimerkeillään apostoli on kuitenkin vastannut kiistakumppaneilleen. Hän on osoittanut, että Jumalan oma Sana opettaa synnin täydellisyyttä ja ihmiskunnan turmeltuneisuutta. Jumala itse on tuonut ilmi vanhurskautensa ja osoittanut, että pelastava vanhurskaus on uskonvanhurskautta. Tämä ei kumoa Jumalan lakia, vaan vahvistaa sen. Jumalan laki paljastaa synnin. Sillä on lankeemuksen maailmassa selkeä tehtävä. Mikään ei muuta Jumalan lakia. Ihminen yksin on muuttunut. Ihminen ei elä paratiisin kirkkaudessa, vaan synnin kurjuudessa. Siksi laki tulee vahvistetuksi joka kerta, kun se saa osoittaa Jumalan tahdon täydellisyyden ja paljastaa ihmisten synnin. Näin lailla on oma asemansa ja tehtävänsä uskonvanhurskauden esiin tuomisessa.

Sanoma

Roomalaiskirjeen kolmannen luvun huippukohdassa Paavali päätyy viimein opetuksensa ensimmäiseen suureen johtopäätökseen. Hän on kuvaillut kirjeessään ihmiskunnan syntiä monin tavoin. Pakanoiden syntisyys oli kaikkien tiedossa ja siihen oli helppo vedota. Sen lisäksi apostoli kuitenkin vääjäämättömästi osoitti myös juutalaisten syntisyyden. Kukaan ei ole vapaa Jumalan tuomiosta. Kaikki tuomitaan tekojensa mukaan. Syntiinlankeemuksen tähden koko maailma on turmeltunut ja vailla Jumalan kirkkautta.

Miten siis ratkaista synnin ongelma? Juutalaisten oli vaikea hyväksyä ajatusta valitun kansan synnistä siitä huolimatta, että menneiden sukupolvien aikana monet olivat langenneet epäjumalanpalvelukseen ja moniin vääryyden tekoihin. Juutalaiset opettajat olivat yleensä jakaneen ihmiset kahteen leiriin. He uskoivat, että pahat täytyy tuomita ja poistaa maailmasta. Jumalan vanhurskaus toteutuu silloin vain siten, että syntiset uhrataan Israelin hurskaiden edestä. Oppineiden mielestä Jumalan tuomio oli tulossa. Mutta jos Paavali olisi oikeassa, kaikki olisivat synnin alla.

Tilanne olisi paljon ahdistavampi. Ja eikö Jumala olisi silloin itse jollain tavalla vastuussa synnistä? Miksi Jumala ei poista syntiä maailmasta?

Paavalin vastaus oli yksinkertainen. Vanhan testamentin todistuksiin vedoten hän opetti kuulijoilleen, että Jumala on pitkämielisesti sietänyt synnin maailmaa ja odottanut, että Jumalan Poika tekisi työnsä. Jumalan pelastusteot ovat olleet Israelin apuna koko kansan historian ajan, mutta Jumalan vanhurskaus oli varsinaisesti tähdännyt Kristuksen lähettämiseen. Tämä pelastuksen suuri päämäärä ei kuitenkaan osoita Jumalan suunnitelmien muuttuneen, vaan se korostaa päin vastoin Jumalan pitkämielisyyttä.

Ihmiset vaativat Jumalaa helposti tilille maailmassa olevasta pahasta. He syyttävät, että Jumala ei voisi olla kaikkivaltias, jos Hän ei kykene poistamaan pahuutta maan päältä. Paavali vastasi näihin huutoihin radikaalilla tavalla. Vaikka siinä on jotain ristiriitaisen tuntuista, Jumalan viivyttely ei ole hänen heikkouttaan eikä välinpitämättömyyttään. Jumalan hiljaisuus on osoitus hänen armostaan ja rakkaudestaan.

Jos Jumala olisi nimittäin alkanut tehdä ihmisten kanssa tiliä synnistä jo aikaisemmin, se olisi merkinnyt vain yhtä asiaa. Kaikki ihmiset olisi otettu Hänen eteensä tuomiolle. Paavalin mukaan se olisi ollut hirvittävä tapahtuma. Kukaan Aadamin jälkeläinen, olipa hän sitten juutalainen tai pakana, ei olisi kestänyt tuomiolla. Jumalan vanhurskauden olisi siis jo aiemmin pitänyt tuottaa tuomio tälle maailmalle. Synnin olisi pitänyt saada rangaistuksensa. Kristuksen tähden Jumala on kuitenkin antanut armon käydä oikeudesta ja osoittanut vanhurskautensa sovittamalla maailman itsensä kanssa Jeesuksen uhrin kautta.

Näin Paavali ratkaisi teodikean ongelman. Jumalan näennäinen viivyttely oli tapahtunut pelastussuunnitelman tähden. Näin Paavali selittää sen, miksi Jeesus itse puhui kansan synnistä, parannuksen tarpeesta ja temppelin lankeemuksesta. Hengellinen pakkosiirtolaisuus on ollut yhä kesken. Jumala ei ole viivytellyt, vaan hän on vienyt pelastushistoriaa eteenpäin. Israel oli saanut rakentaa toisen temppelin Babylonista vapautumisen jälkeen. Se ei kuitenkaan ollut vielä pelastuksen temppeli. Heimoja ei koottu eikä kansa vapautunut synneistään. Paavali julistaa aivan samaa evankeliumia. Pelastus tulee Kristuksessa. Pelastus tulee, kun Kristus tehdään synniksi ihmisten edestä ja paratiisimainen puhtaus, todellinen vanhurskaus, annetaan lahjaksi yksin uskosta.

Jumala ei ole todellisuudessa ollut lainkaan toimeton. Hän on jatkuvasti tehnyt työtä ihmisten pelastamiseksi. Koska ihmisillä ei ollut muuta toivoa, kuin lahjaksi saatava vanhurskaus, Jumalan Pojan piti kuolla syntien edestä. Pelastuksen toivo tulee uskonvanhurskaudesta. Siksi vanhurskauttaminen oli niin olennaisen tärkeätä Paavalille. Uskonvanhurskaus ratkaisee sekä teologisen kärsimyksen ongelman että Israelin historiallisen kriisin ja pakkosiirtolaisuuden ahdistuksen tuomalla Daavidin pojan armonvaltakunnan kansan keskuuteen.

Kuvatessaan sitä, miten sovitus ylipäätään oli mahdollista, Paavali palasi jälleen kerran Vanhaan testamenttiin ja juutalaisen uskon keskipisteeseen – Jerusalemin temppeliin. Jeesuksen kuolema Pitkäperjantaina selitettiin sovitusuhriksi kansan syntien edestä. Aiheeseen liittynyt sovitusopetus käytti monia uhrikultin kuvia. Yhtenä mielenkiintoisena tekijänä oli liitonarkku, joka miellettiin juutalaisessa teologiassa Jumalan valtaistuimeksi. Sen edessä ylipappi toimitti Jerusalemin temppelissä sovitusuhrin. Myös Jeesus toimitti ikuisen sovituksen Jumalan valtaistuimen edessä taivaassa. Siksi hänen rististään on nyt tullut sovituksen paikka jokaiselle uskovalle.

Jumalan pitkämielisyys on siten ollut armoa koko ajan. Hän ei ole katsonut syntiä läpi sormien. Edes Israelin uskottomuus ei ole merkki siitä, että Jumalan uskollisuus olisi pettänyt. Sen sijaan Jumalalla on ollut koko ajan suuri suunnitelma. Hänen tarkoituksenaan oli lahjoittaa kaikille syntisille pelastus Poikansa Jeesuksen Kristuksen kautta. Nyt Kristus on tullut ja tuottanut sovituksen oman uhriverensä kautta. Siksi pelastava vanhurskaus on lahjaa tästä lunastuksesta.

Paavalin uskonvanhurskauden opetus on sitä, mitä luterilaisessa perinteessä olemme tottuneet nimittämään myös ristin teologiaksi. Paavalin käsitys Jumalan pelastusteosta on sellainen, että se näkee mahdottomuuksien lävitse. Jumala tekee työtään siellä, missä inhimillinen järki ei enää näe mitään pelastuksen tai onnistumisen mahdollisuutta. Jumalan rakkaus kohdistuu ihmisiin sellaisella tavalla, jota monen on vaikea hyväksyä. Jumalan rakkaus kohdistuu syntisiin. Se kohdistuu

ihmisiin, joilla ei ole mitään kehuttavaa itsessään. Jumala rakastaa “likaista ja halveksittua” eikä inhimillisesti viisasta ja ulkokultaista.

Ristin teologiassa yhdistyvät Jumalan pyhyys ja rakkaus. Jumalan pyhyys säilyy muuttumattomana, koska synnin piti saada rangaistuksensa. Jumalan rakkaus näkyy samalla siinä, että Jumalan Poika sovituksen tuottajana pelastaa syntisiä ihmisiä. Evankeliumin sanoman ytimenä on se, että Jumala synnyttää elämää kuolleista. Siksi meidänkään ei tarvitse yrittää ensin parannella itseämme kelvataksemme Jumalalle. Meidän uskomme Kristukseen ei ole tahdonponnistus. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman ihmisen. Meidän uskomme Jumalaan on elämää kuolleista.

Tätä ristin teologiaa me opimme katselemalla Kristuksen kärsimystä aivan samoin kuin Paavali oli oppinut sitä pohtiessaan Kristuksen veren merkitystä. Erityisesti uskonpuhdistaja Lutherille siinä oli avaimet kaikkeen uskoon ja kristilliseen toivoon. Pitkäperjantain saarnassaan hän totesi: “Mikä kohdanneekaan syntisiä, kun rakkainta lasta näin lyödään ?” Ristin sanoma muistuttaa meille, että Jumala on kaikkivaltias. Hän on todellinen ensimmäisen käskyn Jumala: älä pidä muita Jumalia. Me olemme kaikesta vastuussa Hänelle. Tämän risti opettaa, mutta ei vain tätä – vaan armoa.

Kristuksen kokema tuomio oli todellinen. Ihmiskunnan synnit, juutalaisten ja kreikkalaisten synnit, kaikkien ihmisten synnit olivat hänen päällänsä. Siksi Kristus on lunastanut syntiset vapaiksi maksamalla vapautuksesta kalliin hinnan. Sovituksen paikka löytyy nyt ristin luota. Kenenkään ei tarvitse enää pelätä Jumalan kasvojen eteen menemistä. Valtaistuimelta löytyy Jumalan Poika, joka on antanut uhrinsa meidän edestämme.

Ylösnousemususko on Abrahamin uskoa 4:1–25

4:1-12 Jumalattoman vanhurskauttaminen

Selitettyään ensin, miten uskonvanhurskaus on Jumalan antama vastaus Israelin kärsimyksiin ja koko ihmiskuntaa vaivaavaan pahuuden ongelmaan, Paavali siirtyy tarkastelemaan Abrahamia. Juutalaisten oppineiden mielestä oikea usko perustui Abrahamin saamiin lupauksiin. Isien uskosta ei sopinut luopua. Jo Jeesukselle oppineet vakuuttelivat: onhan meillä isänä Abraham. Sama piti paikkansa Paavalin kirjoittaessa kirjettään.

Paavali otti Abrahamin esimerkiksi täydellisestä juutalaisesta – ja uskonvanhurskaudesta. Kirjeen kokonaisuutta ajatellen olemme jälleen kerran tekemisissä ”oletetun lukijan” kanssa. Paavali on käynyt läpi synnin valtaa niin pakanoiden (luku 1) kuin juutalaistenkin osalta (luku 2). Sitten hän on opettanut, miten syntiset voivat päästä pelastukseen (Luku 3). Kristuksen sijaiskuolema koitui sovitukseksi koko maailmalle ja on vastaanotettavissa uskossa. Siksi Jumala vanhurskauttaa sen, jolla on usko Jeesukseen. Nyt apostoli soveltaa uskonvanhurskautta juutalaisen lukijansa elämään. Jumalan Kristuksessa ilmi tuoma vanhurskaus ei ole outo tai epäjuutalainen pelastustie. Se on itse asiassa Abrahamin usko, jonka perusteella kaikki isät ovat pelastuneet.

Neljäs luku täydentää kirjeen apologiaa, uskon puolustamista. Paavali tarjoaa sekä Rooman pakanakristityille että juutalaiskristityille välineitä kiivaiden judaistien kohtaamiseen. On helppo kuvitella, miten oppineet yrittivät saada juutalaisuudesta Kristuksen puoleen kääntyneitä takaisin vanhan liiton uskoon. Heidän on täytynyt vedota vuorotellen Moosekseen ja Abrahamiin. Mooseksen perinnön ongelmat Paavali on jo käsittellyt. Nyt hän selittää, miksi usko Kristukseen on Abrahamin uskoa. Pakanakristittyjä on puolestaan voitu moittia siitä, että he eivät ole oikeita proselyyttejä. Heillähän ei ole oman hellenistisen kulttuurinsa ja uskonnollisuutensa perusteella mitään yhteyttä Abrahamiin. Paavali tukee heitä opettaen, että Abraham on kaikkien uskovien yhteinen isä.

Samalla voidaan huomata, että apostoli siirtyy perustelemaan aikaisemmin esittämiään ajatuksia varsin perusteellisesti. Seuraavat luvut ovat hyvin opillisia ja teologisia. Niistä onkin tullut kristillisen opin peruskohtia, joihin eri aikojen kirjoittajat ovat vedonneet ahkerasti. Kohdat ovat olleet tärkeitä niin Lutherille kuin myöhemmille julistajillekin.

4:1. *Mitä meidän on sanottava Abrahamista, kansamme kantaisästä? Mitä hän saikaan osakseen?*

Ensimmäinen lause on jälleen johdatteleva. ”Mitä meidän on siis sanottava?” Se osoittaa taitekohtaa. Paavali on siirtymässä raamattuperusteluihin. Hänen esittämänsä perustelu onkin huomattava. Esille nostetaan Abraham.

Paavali vetoaa aluksi ”isään Abrahamiin” hyvin perinteisellä tavalla. Abraham oli juutalaisille suurin patriarkoista, sillä juuri Abraham sai lupauksen valitusta kansasta. Ottamalla Abrahamin esimerkiksi Paavali kohdisti sanansa parhaalla mahdollisella tavalla juuri juutalaisille lukijoille. Jos juutalainen vakuuttuisi siitä, että Abrahamilla on jotain tekemistä Jeesus-uskon kanssa, tuo uusi usko ei olisikaan enää kaukainen tai outo. Samalla huomaamme, että Paavalille itselleen – juutalaiselle fariseukselle – Abrahamin usko oli vakuutus Jumalan lupausten pysyvyydestä ja varmuudesta. Lähettäessään Jeesuksen Jumala on täyttänyt myös Abrahamille annetut lupaukset.

Samalla Paavali jatkaa uudella esimerkillä edellisten lauseiden teemaa. Onko Abraham saavuttanut uskonnollista ansiota omien tekojensa avulla? Tämä ei kylläkään näy enää käännöksestä. Jotkut tutkijat nimittäin ajattelevat, että Paavalin käyttämä ilmaus ”esi-isämme lihan mukaan” tulisi ymmärtää pelkäksi sukulaisuuden kuvaukseksi. Tätä ajatusta käännöskin heijastaa. On kuitenkin johdonmukaisempaa ajatella, kuten useimmat tutkijat tekevätkin, että Paavalille termi ”lihan mukaan” ei ole neutraali. “Liha” tarkoittaa usein “langennutta mieltä”. Koska Paavali on koko ajan puhunut lain tekojen riittämättömyydestä, sama aihe näyttää jatkuvan tässä.

Lauseessa todetaan siten: ”Mitä esi-isämme Abraham saavutti lihan mukaan?”. Saavuttiko Abraham jotain olennaista omien pyrkimyksiensä eli tekojensa ja lain täyttämisen ansiosta? Kiista juutalaisten oppineiden kanssa on ilmeinen. Monet ajattelivat (kuten Qumranissa tehtiin), että Abrahamin ansio oli hänen kuuliaisuutensa. Onko Abraham siis esimerkki lainkuuliaisuudesta vai uskosta? Paavali oli itse joutunut kyseenalaistamaan koko perinteensä juuri tämän aiheen äärellä. Nyt hän asettaa (juutalaiset) kuulijansa saman vaikean ongelman eteen. Paavali on taitavasti asettanut kysymyksen, joka suorastaan huutaa vastausta.

4:2. *Jos Abraham katsottiin vanhurskaaksi tekojensa perusteella, hänellä oli aihetta ylpeillä – ei kuitenkaan Jumalan edessä.*

”Jos Abraham vanhurskautettiin teoista”, Paavali kirjoitti alun perin. Vanhurskauttamisesta puhuminen suomen kielellä on siitä hieman monimutkaista, että siihen vaikuttavat monet teologiset käsitykset. Pelkkä verbi ”vanhurskauttaa” ei aina riitä selittäjille. Suomennokseen on esimerkiksi tässä lisätty sana ”katsottiin”, joka on lisätty moneen muuhunkin kohtaan. Se on lähellä myöhemmin esille tulevaa sanaa vanhurskaaksi ”lukeminen”. Se antaa varsin objektiivisen käsityksen siitä, mitä vanhurskauttamisessa tapahtuu. Ihminen katsotaan tai luetaan vanhurskaaksi, vaikka hän ei itsessään ole sitä.

Joidenkin mielestä olisi teologisesti johdonmukaisempaa puhua vanhurskaaksi ”tekemisestä”. Sitäkin käännöstä käytetään joissain kohdissa (esim. 3:26). Silloin ajatuksena on ihmisen muuttaminen jollain tavalla. Vanhurskauttamisen ajatellaan olevan sitä, että Kristus tulee todellisesti ihmisen vanhurskaudeksi uskovan ja Kristuksen yhdistyessä. Näihin tarkentaviin sanoihin on hyvä kiinnittää huomiota siksi, että esimerkiksi tässä jakeessa niitä ei lainkaan esiinny alkutekstissä.

Jos Abraham olisi saavuttanut ansiota teoista, hän saattaisi ehkä kerskatakin siitä. Jälleen on muistettava, mitä ”kerskaus” merkitsi. Juutalaisen ylpeys eli iloitseminen Laista oli riemua siitä, että Jumala oli antanut hyvän Tooran heille. Samalla se oli iloa liitosta, jonka Jumala teki Abrahamin kanssa antaen ympärileikkauksen sen merkiksi.

Mutta saavuttiko Abraham ansiota teoista? Monet juutalaiset oppineet ajattelivat, että hän sai. Abraham oli uskollisuuden esikuva esimerkiksi Siirakille. ”Aabraham oli kansojen paljouden suuri isä, eikä ole hänen vertaansa kunniassa, hänen, joka noudatti Korkeimman lakia ja kävi liittoon hänen kanssansa. Omassa lihassaan hän toteutti liiton, ja hänet nähtiin koetuksessa uskolliseksi.” (Siir. 44:19-20). Makkabilaiskirjoissa esiintyy teksti, joka on suorastaan Paavalin ajatuksen vastakohta: ”Eikö Aabrahamia havaittu uskolliseksi koettelemuksessa ja sitä luettu hänelle vanhurskaudeksi?” (1. Makk. 2:52). Myös Qumranissa Abrahamia kuvattiin lain täyttäjäksi: ”Abraham laskettiin Jumalan ystäväksi koska hän piti Jumalan käskyt” (Damaskon kirja, CD III.2). Tällaista tulkintaa Paavali ei hyväksynyt. Hän teki Abrahamista uskon esikuvan. Edes Abraham ei Paavalin mielestä ollut tekojen vanhurskauden eli kuuliaisuuden edustaja.

Paavalin tyypillinen juutalainen ajattelu pilkahtaa siellä täällä esiin pienissä sivulauseissa. Tässä hän toteaa, että Abrahamin ylpeys laista olisi ollut mahdollista vain ihmisten edessä, ei Jumalan. Jumalan edessä kukaan ei voisi ylpeillä lain noudattamisesta. Myöhemmin tässä kirjeessä Paavali sanoo, että kerskaus Jumalan edessä perustuu yksin siihen, mitä Kristus saa aikaan meissä (Room. 15:17). Seuraavaksi apostoli alkaa selittää, miksi perinteisen juutalaisen teologian näkemyksen täytyy olla virheellinen. Jumala ei ollut tuollaista halunnut.

4:3. *Mitä sanovat kirjoitukset? ”Abraham uskoi Jumalan lupaukseen, ja Jumala katsoi hänet vanhurskaaksi.”*

Paavalin ajatus selkenee siitä Vanhan testamentin lainauksesta, jota hän tässä yhteydessä käyttää. Perustelu olisi ainakin vastapuolta ajatellen heikko, ellei sille löytyisi raamattuperustetta. Nyt se löytyy hienosta kohdasta. Jälleen kerran Toora itse on todisteena uskonvanhurskaudesta. Vanhan testamentin lainaus Abrahamista esiintyy tässä täysin Septuagintan kreikankielisessä mudossa. Lause oli Paavalille hyödyllinen, koska siinä mainitaan sekä usko että vanhurskaus. Täsmällinen käännös paljastaa tämän: ”Abraham uskoi Jumalaa, ja se luettiin hänelle vanhurskaudeksi”. Molemmat avainsanat, usko (*pistis*) ja vanhurskaus (*dikaiosynee*) voidaan ymmärtää Paavalin tarkoittamalla tavalla jo Vanhan testamentin tekstissä. Aivan kuten aikaisemmin kohdassa Room.

1:17 Habakukista tuli uskonvanhurskauden todistaja, tässä Abrahamista tulee uskonvanhurskauden esikuva. Usko luettiin Abrahamille vanhurskaudeksi – tietenkin ilman tekoja.

Selittäessään lainausta Paavali käytti termiä ”lukea hyväksi” (*logizomai*). Sen avulla hän kuvaa toisissakin kohdissa usein niin synnin kuin vanhurskaudenkin toteamista. Edellä jo huomautettiin siitä, että vanhurskauttamiseen liitettäviin sanoihin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Tämä hyväksi lukemisen termi on luonteeltaan juridinen eli koskee ihmisen oikeudellista asemaa. Tässäkin kohdassa ollaan taivaallisen tuomarin edessä. Sana on Paavalin kirjeissä yleinen. Hän käyttää sitä monissa juridisessa kohdissa puhuessaan sekä hyväksi lukemisesta että syyksi lukemisesta. Vanhurskaaksi “lukeminen” eli toteaminen tulee esille erityisesti tässä Roomalaiskirjeen neljännessä luvussa (4:3, 5, 9, 11, 22; vrt. Gal. 3:6). Synnin lukemisesta taas puhutaan kohdissa Room. 4:8 ja 2. Kor. 5:19.

Hyväksi lukemiseen liittyy kuitenkin myös ajatus palkkion maksamisesta (tai rangaistuksen langettamisesta). Kyseessä ei ole ulkokohtainen tapahtuma, vaan se koskee tuomiolla seisojaa. Sana viestii sen, että hänelle myös annetaan jotain. Tämä merkitys nähdään alempana olevassa Paavalin esimerkissä, jossa palkka ”luetaan hyväksi” eli annetaan työntekijälle.

4:4. *Työntekijälle maksettua palkkaa ei katsota armosta saaduksi vaan ansaituksi.*

Seuraavassa lauseessa kohtaamme suorastaan rabbiinisen esimerkin, joka muistuttaa myös monia Jeesuksen puheita. Lause on kuin sananlasku. Esimerkki otetaan tavallisen elämän keskeltä, ja jokainen kuulija ymmärtää sen välittömästi. Jos joku on töissä, hän ansaitsee palkkansa. Sitä ei kukaan pidä lahjana. Itse ajatus on jakeessa yksinkertainen. Palkka ”luetaan hyväksi” eli annetaan tehdystä työstä. Paavali käyttää tässä uudelleen hyväksi lukemisen sanaa (*logizomai*), käännöksessä vain: “katsotaan”. Suomennosten perusteella on hieman vaikea seurata sitä sanaleikkiä, jonka Paavali rakentaa mainitun sanan avulla. Abrahamin kohdalla oli kyse jostain muusta kuin palkkion maksamisesta. Vanhurskaus ”luettiin hyväksi” eli lahjoitettiin syntiselle pelkästään uskon perusteella, ilman hyviä tekoja.

4:5. *Jos taas jollakulla ei ole ansioita mutta hän uskoo Jumalaan, joka tekee jumalattoman vanhurskaaksi, Jumala lukee hänen uskonsa vanhurskaudeksi.*

Työnteon esimerkki oli Paavalille tietysti vain retorinen apuväline varsinaisen tavoitteen saavuttamiseksi. Lain tekojen tekeminen ei hänen mielestään auta pelastuksen kysymyksessä. Jos siis on ihminen, vaikkapa juutalainen, joka ei pyri löytämään uskonnollisia ansioita uskonnollisesta toiminnasta, hän voi silti pelastua. Jos hän uskoo Jumalaan, joka pelastaa ihmisen, hänen uskonsa ”luetaan hänen hyväkseen” vanhurskaudeksi. Paavali muuttaa uskomisen verbin substantiiviksi ”usko”, mutta ajatus säilyy samana.

Tämän jakeen kohdalla on huomattava, että Paavali huipentaa ajatuksensa taas suureen toteamukseen: Jumala vanhurskauttaa jumalattoman. Käsite “jumalaton” ja “jumalattomuus”, joita sana *asebees* edustaa, on yksi lauseen avaintermeistä. Sana esiintyy Uudessa testamentissa vain muutamassa kohdassa, mutta Vanhassa testamentissa se on hyvin yleinen (< *raša*, jumalaton, syyllinen). Jumalaton himoitsee, pilkkaa, ahdistaa, hakee pettävää voittoa ja ottaa lahjuksia. Tekstit puhuvat Jumalasta ja hänen Toorastaan piittaamattomista ihmisistä, jotka ovat suorastaan Jumalan vihollisia (“jumalaton, sinun on kuolemalla kuoltava”, Hes. 33:8), ja joita kehoitetaan kääntymään: “jos jumalaton kääntyy jumalattomuudestaan ja tekee niin kuin oikein ja hyvin on, hän pelastaa elämänsä” (Hes. 18:27).

Paavali ei olisi voinut valita rajumpaa termiä. Neljännen luvun avainlause kertaa siten koko kirjeen alun tematiikkaa. Paavali on osoittanut, että synti hallitse koko maailmaa. Pakanoiden ohella myös juutalaiset elävät synnin ja Jumalan tuomion alla. Siksi Jumalan pyhyyden edessä he ovat vailla Jumalan kirkkautta ja lukeutuvat jumalattomien joukkoon. Jumalan käsittämätön armo näkyy kuitenkin siinä, että Jumala on ollut pitkämielinen ja jättänyt synnit rankaisematta. Jumala rakastaa vihollisiaan. Hän vanhurskauttaa jumalattoman syntisen, pitää tätä Kristuksen kaltaisena hyvänä ja puhtaana ihmisenä eikä rankaise syntistä hänen todellisistakaan synneistä.

Apostoli korostaa näin ollen käsitystä ihmisen jumalattomuudesta ja vanhurskauden lahjaluonteesta. Jumalalta saatu vanhurskaus on ainoa mahdollisuus tilanteessa, jossa koko ihmiskunta on kuollut Aadamissa ja elää synnin vallassa. Tuomio on määrätty koko ihmiskunnalle

ja sen alta ei ole pääsyä ilman Jumalan erikseen antamaa lahjaa. Kristuksen täytyi kuolla jumalattomien ihmisten puolesta. Siksi hänen uhrikuolemansa on täydellinen syntiuhri koko maailman edestä. Niinpä vanhurskaus on täydellinen lahja. Usko luetaan vanhurskaudeksi – sillä usko omistaa Kristuksen. Jakeen yhteys kirjeen alkuun (1:16-17) on läheinen.

4:6-8. *Ylistäähän Daavidkin autuaaksi sellaista ihmistä, jonka Jumala katsoo vanhurskaaksi hänen teoistaan riippumatta: – Autuaita ne, joiden pahat teot on annettu anteeksi ja joiden synnit on pyyhitty pois. Aututas se mies, jolle Herra ei lue viaksi hänen syntiään.*

Paavali jatkaa raamattuperusteluiden esittelyä. Vanha testamentti todistaa hänen olevan oikeassa. Daavidin psalmeista löytyy uusi kuvaus täydellisestä uskonvahurskaudesta. Esimerkkinä on Psalmi 32:1-2, ”Daavidin virsi”, jota lainataan jälleen hyvin sanatarkasti Septuagintan mukaan. Autuas (*makarios*) eli vanhurskas ihminen oli sellainen, joka oli saanut syntinsä anteeksi. Paavalin päämäärä on ilmeinen. Hän halusi korostaa, että vanha liitto ei ollut lakihenkinen lakiliitto. Sekä Daavid että Abraham ovat Paavalille todisteita siitä, että Jumalan tarjoama pelastus on aina perustunut uskonvanhurskauteen.

Paavalin varsinaisena perusteena on ilmaus, jossa ”lukemisen” ajatus tulee esille. Rabbien selitysperinteeseen kuului sääntö, jonka mukaan saman sanan esiintyminen kahdessa raamatunkohdassa oli pätevä peruste niiden välisestä yhteydestä. Tätä periaatetta Paavali opettajiensa hyvänä seuraajana käytti. Koska psalmissa oli kyse synnin lukemisesta (*logizomai*), autuaaksi julistaminen koski juutalaisen logiikan mukaan väistämättä toista ”lukemista”, eli vanhurskauden lukemista armon ja anteeksiantamuksen kautta. Raamattuperuste oli jälleen “akateemisesti” pätevä myös juutalaisten oppineiden näkökulmasta.

4:9. *Koskeeko nyt tämä autuaaksi ylistäminen vain ympärileikattuja vai myös ympärileikkaamattomia? Mehän sanomme: ”Jumala katsoi Abrahamille vanhurskaudeksi uskon.”*

Autuaaksi ylistämisen sanan (*makarismos*) Paavali sai lainaamastaan psalmista. Sanaa käytetään Uudessa testamentissa vain vähän. Se esiintyy tosin Paavalilla Galatalaiskirjeessä (Gal. 4:15), jossa Paavali varoittaa seurakuntalaisia autuuden menettämisestä. Roomalaiskirjeessä sana on synonyymi uskosta vanhurskaaksi lukemiselle.

Paavali ei olisi Paavali, ellei raamattuperusteiden esittelyn jälkeen seuraisi tiukka kysymys: mikä on näiden todisteiden suhde ympärileikkaukseen? Keitä uskonvanhurskaus koskee? Eikö se jo Abrahamin esimerkin mukaan koske myös ympärileikkaamattomia? Taitavasti Paavali nostaa keskustelun koskemaan Abrahamin ohella kaikkia juutalaisia ja kaikkia pakanoita. Ympärileikkaus oli ollut erottava merkki näiden kahden ihmisryhmän välillä. Nyt asiat olivat toisin. Uusi keskustelu on avattu, ja sitä Paavali jatkaa monen jakeen verran.

Tässä lainataan jo kolmannen kerran Abrahamin saamaa lupausta (1. Moos. 15:6). Nyt Paavali sanelee sen vapaammassa muodossa, sillä uskomisen verbi on edellä olleen yleisemmän viittauksen tapaan muuttunut substantiiviksi usko. Hän on näin ottanut Vanhan testamentin lauseen omaksi välineekseen ja korostaa sen avulla, että nimenomaan usko luetaan syntiselle vanhurskaudeksi.

4:10. *Oliko Abraham siloin ympärileikattu? Ei ollut, hän oli vielä ympärileikkaamaton.*

Rabbiinen keskustelu on jälleen vauhdissa. Saamme tässäkin seurata sitä todennäköistä väittelyä, jota Paavali on käynyt lähetyskenttien synagogissa. Kysymyksiä ja vastauksia singotaan molemmin puolin. Oliko Abraham ympärileikattu, kun hän sai lupauksen? Tämä kysymys saattaa kuulostaa suorastaan nenäkkäältä, mutta juutalaisille sillä oli erityinen voima. Opettajien käyttämiin perusteisiin kuului nimittäin ajatus, että aikaisemmin ilmoitettu asia oli myöhemmin ilmoitettua merkittävämpi. Aivan vastaavasti aikaisemmin eläneet patriarkat tai kuninkaat olivat myöhemmin tulleita opettajia tai kuninkaita suurempia. Paavali löysi siis jälleen yhden perusteen, joka oli jokaisen juutalaisen oppineen mukaan pätevä. Vastapuolen oli pakko hyväksyä se – koska hän itsekin käytti samaa perustetta. Itse vastaus oli jälleen niin itsestään selvä, että vastapuoli alkoi pelätä, mihin Paavali oikein aikoi johdattaa keskustelun.

Galatalaiskirjeessä samaa periaatetta sovelletaan lakiin. 430 vuotta myöhemmin annettu laki ei voi määrätä armoliiton (*diatheekee*) luonnetta. Soteriologia perustuu Abrahamin aiemmin saamaan lupaukseen uskonvanhurskaudesta. Roomalaiskirjeessä kohteena on ympärileikkaus, juutalaisen

identiteetin takaaja. Myös ympärileikkaus on annettu myöhemmin. Se ei ole liiton kirja vaan sen sinetti. Siksi Abraham on uskon isä.

4:11. *Hän sai ympärileikkauksen merkin sen vakuudeksi, että hänet oli hyväksytty vanhurskaaksi jo, kun hän ympärileikkaamattomana uskoi.*

Ympärileikkauksen merkki oli Abrahamin saama merkki uudesta liitosta: ”Leikkauttakaa pois esinahkanne. Tämä on merkkinä liitosta, joka on meidän välillämme, minun ja teidän.” (1. Moos. 17:11). Paavali halusi johdatella ajatukset liiton sisällön pohdintaan. Mooseksen kirjan kohta oli juutalaisille tietenkin hyvin tärkeä. Sitä myös kommentoitiin eri tavoin. Esimerkiksi arameankielisissä Targumeissa kohtaan viitataan Abrahamin sinettinä. Tämä ajatus näyttää olleen myös Paavalin mielessä.

Suomennos hämärtää hankalasti alkuperäistä ajatusta, koska sana sinetti on jäänyt siitä pois (nyt vain “merkki”). Abraham sai ympärileikkauksen merkin ”sen uskonvanhurskauden sinetiksi, joka hänellä oli ympärileikkaamattomana”. Sanat merkki ja sinetti kuuluvat yhteen. Paavali tulkitsi ympärileikkauksen sinetiksi, joka varmisti, että liiton sisältönä oli uskonvanhurskaus. Liitto ei ollut lain liitto eikä kuuliaisuuden liitto. Se oli lupauksen liitto ja perustui uskoon. Tästä oli Paavalin mukaan olemassa selvä Vanhan testamentin todistus. Ympärileikkaus todisti siis uskosta, ei teoista.

Näin hänestä tuli kaikkien niiden isä, jotka uskovat ja jotka katsotaan vanhurskaiksi, vaikka he ovat ympärileikkaamattomia.

Niinpä Abraham on kaikkien isä. Hän ei ole ainoastaan juutalaisten isä, vaan myös uskoviksi kääntyneiden pakanoiden isä. Hän on kaikkien isä, jotka Abrahamin tavoin uskovat Jumalan pelastustekoon ja tulevat näin vanhurkaiksi vain uskon perusteella. Juutalaiset olisivat hyvin voineet ajatella, että Abraham voisi olla pakanoiden ”isä”, jos nämä vain kääntyisivät ja heistä tulisi juutalaisia proselyyttejä. Paavali kuitenkin käänsi asetelman toisin päin. Uskova pakana uskoo jo Abrahamin tavoin, vaikka hän ei liittyisikään ulkonaisesti juutalaisuuteen. Ympärileikkaamattomina he eivät ole sen huonommassa asemassa kuin itse esi-isä Abraham, joka vanhurskautettiin uskosta ilman ympärileikkausta.

Paavali alkaa siten vahvistaa ajatustaan siitä, mitä ”Israel” oikeastaan tarkoittaa. Hän on aiemmin jo sanonut, että todellinen juutalainen on sellainen, jonka sydän on ympärileikattu. Nyt hän rikkoo valitun kansan rajat uudella tavalla. Kristukseen uskovista muodostuu ”todellinen Israel” (vrt. 2:29; 11:17). Kääntymistä juutalaisuuteen ei tarvita, koska Kristus-uskolla on uudet sinetit. Paavali on ehkä ajatellut Pyhän Hengen sinettiä, josta hän puhuu usein, mutta sitä ei mainita tässä yhteydessä.

4:12. *Samoin hän on ympärileikattujen isä, jos nämä myös seuraavat sitä uskon tietä, jota isämme Abraham kulki ollessaan vielä ympärileikkaamaton.*

Lisäksi on syytä muistuttaa ”oletetulle lukijalle” eli juutalaiselle, että nyt on kyse nimenomaan heistä. Abraham on tietenkin juutalaisten isä. Juutalaiset saavat toki ympärileikata lapsensa myös uskoessaan Kristukseen. Samalla kuitenkin teologian täytyy pysyä johdonmukaisena. Sydämeltään oikeat juutalaiset eivät ole ainoastaan ympärileikattuja, vaan heillä on myös Abrahamin usko – nimittäin uskonvanhurskaus Kristuksessa. Kuka tahansa juutalainen voi kulkea ”Abrahamin jalanjäljissä”, kuten alkutekstissä kauniisti sanotaan, ja löytää pelastavan uskon juutalaisten Messiaassa. Näinhän Paavali itsekin oli löytänyt pelastuksen ja nyt hän tulkitsi Kristuksen koko vanhatestamentillisen sanoman täyttymykseksi.

Tässä kohden Paavali puhuu varsin myönteisesti ympärileikkauksesta, sillä hän ei koskaan esittänyt, että juutalaiskristityt eivät saisi ympärileikata lapsiaan. Kiista ympärileikkauksesta koski vain pakanoita, joiden todellinen ympärileikkaus eli ottaminen liiton kansaan tapahtui Pyhässä Hengessä. Liiton merkkiä ei enää tehty ”lihaan”, vaan Pyhä Henki annettiin merkiksi sydämeen.

Sanoma

Paavali tekee tässä luvussa Abrahamista uskon esikuvan. Se on erityisen merkittävää, koska hän puhuu nimenomaan juutalaisille. Hän tarvitsee jälleen kerran argumentin, jonka hänen vastustajansa

voi hyväksyä. Jos juutalainen kuulija joutuisi huomaamaan, että Abraham ja Paavali opettavat samaa oppia, heidän olisi helppo uskoa Jeesukseen Messiaana. Paavali ei tyytynyt kuitenkaan pelkästään Abrahamin mainitsemiseen. Hän väitti lisäksi, että myös Daavid on uskonvanhurskauden opettaja. Tämä muuttaa käsitystä koko vanhasta liitosta. Jo vanha liitto oli perustettu uskon varaan. Kukaan patriarkoista ei ole pelastunut eri tavalla kuin Paavali. Yhteys vanhan ja uuden liiton välillä on siten täydellinen. Molemmissa on kyse Jumalan toiminnasta. Sama Jumala toimii historiassa ihmisten pelastumiseksi.

Abraham on tietysti perusteista vahvin. Hän on valitun kansan isä. Hän on ensimmäinen patriarkka, ensimmäinen "kutsuttu", jonka jälkeläiset ensimmäisinä ylittivät Jordanin. Jeesukselle ei aikanaan turhaan vastattu: onhan meillä isänä Abraham. Retorisesti ei voisi keksiä parempaa lähtökohtaa. Lukijat jopa meidän aikaamme asti alkavat tekstin edessä kuitenkin jännittää, miten Paavali onnistuu eksegeettisesti tekemään Abrahamista uskon esikuvan.

Paavalin teemalause "Jumala vanhurskauttaa jumalattoman" oli juutalaisen kuulijan korvissa lähes mahdoton ajatus. Synnin voi kyllä kaikkien oppineiden mukaan saada anteeksi. Jumala ei kuitenkaan voi lukea vanhurskaaksi sellaista ihmistä, joka oppineiden mielestä on syntiensä turmelema. Juutalaisten mielestä Jumala oli hurskaiden ihmisten apu. Vanhurskaana voitiin pitää ainoastaan ihmistä, joka oli kääntynyt Jumalan puoleen ja halusi elää hänen käskyjensä mukaan. Näin opetti Siirak satoja vuosia ennen Paavalia ja näin opettivat vielä Qumranin ankaran lahkon opettajat Paavalin omana elinaikana. Heidän mielestään olisi ollut suoranaista jumalanpilkkaa väittää, että Jumala hyväksyisi vanhurskaaksi jumalattoman ihmisen.

Myös Vanhassa testamentissa "jumalattomalla" tarkoitetaan ihmistä, joka pysyy synnissä ja joka elää Jumalan vihollisena. Paavalin lause esittää näin ollen paradoksin. Jumala lukee pahimman vihollisensakin vanhurskaaksi armosta. Kyse on lahjasta, ei yhteistyöstä. Evankeliumin mahdottomuus ja loukkaavuus on tässä lauseessa kaikkein kärjistynein. Ihmisen on täysin mahdotonta pelastaa itse itseään. Jumalan edessä jokainen joutuu tarkastelemaan itseään pohjaan saakka. Todellinen itsensä tarkastelu johtaa ihmisen näkemään synnin vallan ja ihmisluonnon täydellisen turmeltuneisuuden. Hyvääkin etsivä ihminen löytää sisimmästään lopulta uskottomuutta ja ahneutta. Jos Jumala aikoo pelastaa jonkun ihmisen, Hänen täytyy pelastaa jumalaton ihminen.

Juuri siinä on uskonvanhurskauden ainutlaatuinen sanoma. Eivät terveet tarvitse parantajaa, vaan sairaat. Jumalan Poika ei voinut kuolla turhaan. Hän antoi uhrinsa ihmisten todellisten syntien tähden. Hänet hylättiin, koska syntiset piti hylätä Jumalan kasvojen edestä ikuiseen kadotukseen. Jokainen, joka ymmärtää Kristuksen kuoleman syvimmän merkityksen, ymmärtää, että Kristukseen kohdistuneen rangaistuksen olisi pitänyt kohdata häntä itseään. Kristuksesta tuli sijainen, joka kantoi muiden rikokset.

Siksi jumalattoman vanhurskauttaminen on ainoa mahdollinen evankeliumin sisältö. Vain tässä sanomassa säilyy käsitys pyhästä Jumalasta, jonka edessä synti saa ehdottoman rangaistuksensa. Koska Jumala saa olla Jumala, myös Hänen rakkautensa tulee näkyviin Kristuksen työssä. Hän rakastaa meitä enemmän kuin omaa silmäteräänsä, omaa Poikaansa. Kärsimyksen ja ahdistuksen kautta meille hankitaan syntien anteeksianto ja lunastus pahan vallasta.

Abraham on uskonvanhurskauden esikuva ennen kaikkea siksi, että Vanhassa testamentissa sanotaan niin. Aivan kuten kirjeen alussa evankeliumia kuvasi Habakukin lause, jossa usko (*pistis*) ja vanhurskaus (*dikaiosynee*) esiintyvät yhdessä, niin tässäkin kreikankielinen Vanha testamentti todistaa samaa. Abrahamin lupaus on annettu näiden kahden termin avulla, usko ja vanhurskaus. Paavalilla, vanhalla fariseusten kirjanoppineella, on eksegeettinen peruste. Tätä juutalaisen kuulijan on vaikea kumota. On tosin totta, että lauseet on selitetty juutalaisissa ryhmissä eri tavoin. Juutalaiseen opetukseen kuuluu kuitenkin spekulaatio: paras tulkinta saattaa olla vielä edessä. Sitä Paavali tarjoaa nyt lukijoilleen: pelastuksessa on kyse uskonvanhurskaudesta.

Ajatus jumalattoman vanhurskauttamisesta on usein ollut hyvin vaikea ottaa vastaan. Kristillisessä perinteessä on lukemattomia esimerkkejä siitä, miten Kristuksen työhön on lisätty jotain ihmisen omaa yrittämistä. Jotkut ovat korostaneet ihmisen parannuksen teon tärkeyttä ja elämän muuttamisen välttämättömyyttä, ennen kuin armo voi tulla meidän osaksemme. Toiset taas

ovat opettaneet, että vanhurskauttaminen olisi pitkä tie, jolla kulkien ihmiset osoittavat vanhurskauttaan ja uskoaan pyrkimällä elämään Jumalan tahdon mukaisesti.

Paavalin teologian tulkitsevassa liittonomismi-teoriassa törmätään samaan jännitteeseen. Vaikka teoriaa kehittänyt Sanders väitti, että liiton sisällä sen jäsenet ovat osallisia armosta, pelastus ei ole teorian mukaan näin yksinkertaista. Koska Sandersin opetuksesta puuttuu synnin radikaali turmelus ja Kristuksen kertakaikkinen sovitustyö, hän tulee kuvanneeksi liitossa pysymisen kuuliaisuudeksi. Hän esittää siten päinvastaista pelastusoppia kuin Paavali. Jumala ei pelasta jumalatonta ihmistä, vaan liiton sisällä lakia innokkaasti noudattavat ihmiset. Lain rikkojia nimittäin rangaistaan myös liittonomismin mukaan. Sandersin teoria on luterilaisen Paavali-tulkinnan vastakohta.

Hyvien asioiden varjolla voidaan evankeliumin radikaali sanoma vesittää siten monin eri tavoin. Tätä virhettä kutsutaan yleensä lakihenkisyydeksi. Sillä tarkoitetaan asennetta, jonka mukaan ihmisen pitäisi ensin muuttaa omaa elämäänsä, ennen kuin evankeliumi voi lohduttaa häntä. Paavalin sanoma oli toisenlainen. Evankeliumi annettaan jumalattomalle ihmiselle. Kukaan ei voi enää itse muuttaa itseään. Vaikka joku pyrkisi askeettisuuteen ja mahdollisimman hurskaaseen elämään, hänen on myöhäistä yrittää sovittaa omia syntejään. Hän on kuitenkin jo Jumalan iankaikkisen tuomion alla. Siksi Aadamin jälkeläisille on jäänyt vain yksi mahdollisuus. Se on täydellinen armahdus Kristuksen sijaissovituksen perusteella.

Näin pelastus on Paavalin mukaan yksin uskosta ja yksin armosta. Se on jumalattomalle ihmiselle elämää kuolleista. Jumala tekee mahdottoman mahdolliseksi. Hän nostaa syntisen ja antaa hänelle Kristuksen hyvyyden, synnittömyyden ja vanhurskauden lahjaksi. Myöhemmin Luther puhui autuaasta vaihtokaupasta. Me annamme Kristukselle syntimme, pahuutemme ja rikkomuksemme. Kristus lahjoittaa meille puhtautensa, hyvyytensä ja lain täyttämisensä. Tämä sanoma vapauttaa syntisen. Se vierittää kiven sydämeltä. Se antaa uuden toivon ja herättää riemun Vapahtajasta.

Juuri tästä evankeliumista tuli keskeinen luterilaiselle opetukselle. Siksi onkin hyvä muistaa, että omassa perinteessämme on luovuttamattomia aarteita, jotka on hyvä muistaa sukupolvesta toiseen. Tunnustuskirjoissa Paavalin teemalausetta selitettiin seuraavasti: “Mutta koska Kristuksen vanhurskaus lahjoitetaan meille uskon kautta, usko on meissä olevaa vanhurskautta hyväksilukemisen nojalla, toisin sanoen se on jotakin, jonka avulla meistä tulee Jumalalle otollisia hänen hyväksilukemisensa ja säätämyksensä kautta, niin kuin Paavali sanoo: ‘Usko luetaan vanhurskaudeksi’.” (Augsb. puol. IV, 307).

Abrahamin usko on Paavalin mukaan aivan erityisesti uskoa jumalattoman vanhurskauttamiseen. Jumala ensinnäkin armahtaa syntistä lukien Kristuksen vanhurskauden hänen hyväkseen tuomion hetkellä. Toiseksi Kristus itse on uskon lahja. Kristuksen ansio luetaan meille ansiottoman ihmisen palkaksi ilman pyrkimystä hyviin tekoihin. Jumalan edessä kestävä vanhurskaus ei ole mikään meihin tullut uusi ominaisuus, vaan se on Kristus itse, joka uskon kautta asuu meidän sydämessämme.

4:13-25 Abraham ja ylösnoussut Kristus

Vanhurskauden opettaminen oli Paavalille vielä melko helppo tehtävä. Puhuessaan jopa kääntymättömille juutalaisille hän kykeni viittaamaan kaikkien osapuolten tärkeinä pitämiin Vanhan testamentin kohtiin. Oli yksinkertaista osoittaa niiden avulla, että itse Abraham oli lahjaksi saatavan vanhurskauden opettaja ja uskosta vanhurskaiden ihmisten esikuva. Paavalin edessä oli kuitenkin vielä suurempi haaste. Hän itse uskoi pääsiäisenä ylösnousseeseen Kristukseen. Hänen toivonsa oli Jumalassa, joka synnyttää elämää kuolleista. Voisiko Abrahamista saada tukea tällaiselle uskolle, vai pitäisikö usko Jeesukseen kuoleman voittajana lukea sittenkin uudeksi uskonnoksi? Kärsivällisesti ja pikkutarkan kirjanoppineen tavoin Paavali selittää lukijoilleen, että myös tältä osin Abrahamin usko on sama kuin hänen ja kenen tahansa Kristukseen uskovan usko.

4:13. *Ei Jumala sen vuoksi luvannut Abrahamille ja hänen jälkeläisilleen koko maailmaa perinnöksi, että Abraham noudatti lakia, vaan siksi, että Abraham katsottiin vanhurskaaksi, kun hän uskoi.*

Täsmällinen käännös osoittaa tässäkin kohdassa, että Paavalin lyhyt ja iskevä kieli ilmaisee napakasti hänen ajatuksensa: ”Sillä Abrahamille annettu lupaus ei tullut lain kautta”. Suomennoksessa substantiivi on vaihdettu verbiksi. Sana lupaus on kuitenkin sellaisenaan tärkeä, koska Paavali asetti vastakohdiksi nimenomaan lupauksen ja lain. Jumalan lupaus, siis armolupaus uskonvanhurskaudesta, on yhtä merkittävä Vanhan testamentin tekijä kuin laki. Paavali puhuukin lupauksista usein (ks. esim. Room. 9:4; Gal. 3:14; 4:23; Ef. 2:12; vrt. muualla Ap.t. 7:17; 13:32; Hepr. 4:1; 6:12).

Juutalaisissa kirjoituksissa lupauskin liitettiin lakiin. Esimerkiksi toisessa makkabilaiskirjassa puhutaan temppelin puhdistusjuhlaan liittyeen Israelin saamasta pelastuksesta ja perintöosasta. Jumala oli tuon perinnön antanut ”niinkuin hän on laissa luvannut” (2. Makk. 2:17-18). Juutalaisen uskon näkökulmasta lupauskin tuli lain kautta (*dia tou nomou*). Paavali järkyttää taas lukijoitaan erottamalla lain ja lupauksen toisistaan. Lupaus on lakia suurempi. Laki annettiin ainoastaan synnin tähden paljastamaan ihmisten turmeltuneet sydämet.

Abrahamin jälkeläisille luvattiin koko maailma perinnöksi. Usko tähän perintöön oli yksi Vanhan testamentin liiton keskeisiä piirteitä. Toisinaan se tulkittiin lupaukseksi siitä, että Israel saa Kaanaan maan omakseen. Monissa juutalaisissa teksteissä kuitenkin todetaan, että koko maailma on Israelin perintönä (ks. esim. Siirak 44:21; Riemuv. 17:3; 1. Heenok 5:7). Paavalille tämä lupaus tarkoitti luonnollisesti sitä, että evankeliumi Kristuksesta ja lopullisesta pelastuksesta kuuluu kaikille kansoille.

Jakeessa on samalla messiaaninen sanoma. Abrahamin lupaus annettiin myös hänen ”siemenelleen” eli tulevalle Messiaalle (käännös: jälkeläisilleen). Paavali ei puhu koko kansasta, vaan yhdestä erityisestä “siemenestä”. Ei vain kansa, vaan Israelin Messias tulisi perimään koko maailman. Lupaus annettiin ”hänen siemenelleen, jotta hänestä tulisi maailman perijä”. Taitavalla sanankäytöllä Paavali kykeni Vanhan testamentin lupaukseen liittämään ajatuksen siitä, että Kristuksesta on tullut koko maailman hallitsija. Lupaus on täyttynyt Kristuksessa, jolle on annettu ”kaikki valta taivaassa ja maan päällä”.

4:14. *Jos näet perillisiä ovat ne, jotka vetoavat lain noudattamiseen, silloin usko menettää merkityksensä ja lupaus raukeaa.*

Paavali vetoaa perustelussaan usein ajalliseen argumenttiin: lupaus uskonvanhurskaudesta annettiin ennen kuin laki (vrt. Gal. 3:16-17). Tämä oli ainakin juutalaisuudessa pätevä peruste. Tämä tarkoittaa sitä, että myöhemmin annettuun lakiin vetoavat opettajat eivät voineet olla oikeassa. Jos he olisivat, Jumalan lupausta täytyisi pitää turhana. Paavali vie asiaansa eteenpäin vahvan logiikan avulla.

Jakeen aloittava lause on tosin hieman vaikeaselkoinen. ”Jos perillisiä ovat ne, joilla on laki”. Paavalin tavoitteena on koko ajan vastata kysymykseen: ketkä ovat oikeita Abrahamin lupauksen jälkeläisiä? Ovatko näitä ne, joilla on laki, vai ne, joilla on usko? Oikea vastaus on tietenkin usko. Kieliopin osalta on pantava merkille, että Paavalin päättely kulkee nyt indikatiivissa. Hän on siirtynyt johtopäätöksiin, vaikka juutalaiselle opetukselle tyypilliseen tapaan esittääkin väittämänsä toisinaan kysymyksen muodossa. Päätelmä on kuitenkin selvä. Jos annettaisiin periksi niille, jotka kerskaavat laista, lupaus menettäisi merkityksensä. Silloin Vanhan testamentin armollinen sanoma katoaisi lakihenkisyyden alle.

4:15. *Laki tuo mukanaan Jumalan vihan; ellei ole lakia, ei ole rikkomustakaan.*

Asian noustessa esille muutama sana lain merkityksestä oli taas paikallaan. Indikatiiviset argumentit seuraavat toisiaan. On hyvä muistaa, että apostoli saneli kirjettään kaikessa rauhassa, ja kirjurin hidas tahti antoi hänelle runsaasti ajattelemisen aikaa jokaisen lauseen välissä. Paavali toistaa kolmannen luvun ajatuksen lain tehtävästä – liittäen sen kirjeen alun jykevään teemaan vihan ilmestymisestä. Pakanoiden asemaa ei tarvitse nyt käsitellä. He tuhoutuvat syntinsä tähden myös ilman lakia (2:12). Kysymys on juutalaisista. Myös heille laki tuo mukanaan Jumalan vihan. Käskyä

vastaan rikkominen on juridinen lain rikkominen. Lakihan puhui Paavalin mukaan nimenomaan “lain alaisille” ja antoi heille tiedon synnistä (Room. 3:19-20).

Sana rikkomus kuuluu oikeuden istunnon piiriin. Se tarkoittaa olemassa olevan käskyn rikkomista. Jos lakikirjaa ei ole olemassa, ei sen säädöksiä vastaan voida rikkoa. Siksi lain antaminen tuo maailmalle ja erityisesti juutalaisille syytekirjan, joka on syntisiä vastaan. Paavali lause ei tietenkään tarkoita, että syntiä ei olisi ilman lakia. Synnin olemassaolo kyllä tiedetään – onhan apostoli kirjoittanut siitä jo sivukaupalla. Nyt hän selittää toista asiaa. Nyt kohteena on kirjoitetun lain tehtävä.

Juutalaisten rabbien ajattelun mukaan oikeuden jakaminen oli ankaraa lain käyttöä. Siihen ei mahtunut laupeuden tai armahtamisen ajatusta. Olennaista oli arvioida, miten lain käsky oli täytetty tai rikottu. Oikeus oli ”sokea” ihmisen asemalle tai tilanteelle, ja tuomion piti olla sama kaikille. Hyvin yleinen oikeuden periaate, siis. Tähän näkemykseen Paavali vetosi todetessaan, että lain käskyn rikkominen tuo väistämättä mukanaan Jumalan vihan.

Näkökulman siirtyminen lankeemuksesta lopun aikaan paljastaa Paavalin opetuksen juridisen sisällön. Kysymys ei ole vain Aadamin lankeemuksesta ja ihmiskunnan yhteisestä, kollektiivisesta kuolemasta. Synti on myös olemassaoleva tosiasia, jonka laki säädöskokoelmana paljastaa. Siksi juridinen tuomiotoimi tulee “viimeisenä päivänä” keräämään päälleen Jumalan eskatologisen vihan. Silloin Jumala tuhoaa jumalattomuuden luomakunnastaan. Paavali tarkoittaa vihalla siis varsinaisesti viimeistä tuomiota.

4:16. *Lupaus ja usko kuuluvat yhteen sitä varten, että kaikki olisi armoa. Näin lupaus on varma ja koskee kaikkia Abrahamin jälkeläisiä, ei vain niitä joilla on laki, vaan myös niitä joilla on Abrahamin usko. Hän on meidän kaikkien isä,*

Retorinen toisto kertaa edellä sanottua. Toiston ilmaisee jakeen alku ”sen tähden” (*dia touto*), jolle ei tosin näy käännöksessä vastinetta. Käännös on muutenkin tulkitseva. Paavali toteaa yksinkertaisesti: ”se on uskosta, jotta se olisi armosta”. Ilman todellista jumalattoman ihmisen vanhurskauttamista pelastus ei olisi armoa, vaan jonkinlaista Jumalan ja ihmisen välistä yhteistyötä.

Paavali viittaa jälleen Abrahamin ”siemeneen”, mutta sanoo tällä kertaa monikkoa käyttäen, että lupaus on varma kaikelle Abrahamin siemenelle. Enää ei viitata Kristukseen, vaan kaikkiin jälkeläisiin. Abrahamin usko on ratkaiseva tekijä. Tämä Israelin suuri isä on kaikkien niiden isä, jotka pelastuvat uskonvanhurskauden kautta.

4:17. *niin kuin on kirjoitettu: ”Minä olen tehnyt sinut monien kansojen isäksi.” Tähän Jumalaan Abraham uskoi, häneen, joka tekee kuolleet eläviksi ja kutsuu olemattomat olemaan.*

Paavali uusi aihe ja kirjoitusten selitys (pesher) alkaa lauseesta, jossa Jumala lupaa tehdä Abrahamista monien kansojen kantaisän. Erityisenä seikkana lauseessa on uudelleen toistettu ajatus, että Abraham oli kaikkien kansojen isä, siis myös pakanoiden isä. Vanhan testamentin mukaan hän ei ollut pelkästään Israelin isä. Armon laajuus näkyy siis kirjoituksista jo alusta lähtien.

Entä ylösnousemus? Tämä lause ei sellaisenaan kaiketi paljastaisi edes juutalaiselle oppineelle juuri muuta kuin Abrahamin erityisen arvon patriarkkana. Paavali oli kuitenkin toista mieltä. Hän alkoi pohtia, missä tilanteessa Abraham oli saanut tuon lupauksen. Patriarkka ei varsinaisesti ollut enää suvun jatkamisen iässä. Siksi Paavali ajatteli, että Abrahamin tilanteesta löytyy usko Häneen, joka synnyttää kuolleista elämää. Peruste ylösnousemususkolle on siten olemassa. Juutalainen oppinut voi sen ymmärtää jo luomiskertomuksen pohjalta: “Jumala sanoi”. Jumala luo tyhjästä, hän ”kutsuu olemattomat”. Hän herättää kuolleet eläviksi.

Runollinen ilmaus “*kutsuu olemattomat olemaan”* viittaa ensinnäkin Vanhan testamentin luomisuskoon, kuten Ps. 33:6: “Herra on sanallaan luonut taivaat, suunsa henkäyksellä tähtien joukot”. Hän “kutsuu” asioita tyhjästä (vrt. “Maa oli autio ja tyhjä”): “Mitä hän sanoi, se tapahtui” (Ps. 33:9; vrt. Jer. 10:12; 51:15). Juutalaiset luottivat myös Jumalaan, joka tekee kuolleet eläviksi. Näin nimittäin rukoillaan synagogarukouksessa Shemoneh Esreh: “Siunattu ole sinä, Herra, joka annat elämän kuolleelle” (toinen rukous). Juutalaisessa perinteessä on lisäksi rukous, jonka sanamuoto on yhtenevä Paavalin ajatuksen kanssa. Apokalyptisessä toisessa Baarukin kirjassa esiintyy kahteen kertaan rukous Jumalalle: “sinä, joka maailman alussa kutsuit olemattomat ja ne tottelivat sinua” (2. Bar. 21:4; 48:8). Toisen temppelin tuhon jälkeinen teksti (syyriaksi) rakentaa

hepreankielisen originaalin varaan ja sisältää vanhempaa materiaalia. Vaikka se olisi tekstinä Paavalia nuorempi, lausetta voidaan pitää tyypillisenä juutalaisen teologian ilmauksena – ei siis ainoastaan Paavalin keksintönä. Jumala luo sanallaan tyhjästä.

Jakson sisällön kannalta on tärkeätä panna merkille, että Paavali sanoo todellakin Abrahamin uskoneen Jumalaan, joka herättää kuolleet taas eloon. Tämä lause ei ole sattumaa. Paavali perustelee lause lauseelta sitä, että Kristuksen ylösnousemus on luvattu jo Vanhan testamentin aikana. Se on yksi Jumalan lupauksista, joka on toteutunut pääsiäisenä. Abrahamin uskoa ja Jeesuksen kuolleista herättämistä ei voi erottaa toisistaan.

4:18. *Abraham toivoi, vaikka toivoa ei ollut, ja niin hän uskoi tulevansa monien kansojen kantaisäksi näiden sanojen mukaisesti: ”Näin suuri on oleva sinun jälkeläistesi luku.”*

Paavalin argumentaatio vetoaa historiaan. Keskipisteessä on jälleen Vanhan testamentin sitaatti. Uskoessaan Jumalan lupauksen Abraham väistämättä joutui uskomaan ”olemattomien kutsumiseen”. Inhimillisessä mielessä hänellä ei ollut toivoa. Lapseton mies ei olisi voinut olettaa, että hänestä tulisi monien kansojen kantaisä. Vanhan testamentin kertomuksen mukaan Saara oli puolestaan nuoruudesta ja avioliiton alusta asti ollut hedelmätön (1. Moos. 11:30). Siksi Abrahamin toivo kohdistui siihen, että Jumala luo elämää kuolleista.

4:19. *Hänen uskonsa ei horjunut, vaikka hän, lähes satavuotiaana, tiesi elinvoimansa sammuneen ja Saaran kohdun kuihtuneen.*

Ikänsä puolesta Saaran oli mahdotonta saada enää lasta, eikä Abrahaminkaan laita ollut paremmin. Viittaus sadan vuoden ikään on lauseessa tärkeä. Abram kutsuttiin 75 vuotiaana ja matka luvattuun maahan kesti aikansa. Kymmenen vuotta maahan siirtymisen jälkeen Haagar saa lapsen. Vielä viisitoista vuotta myöhemmin Abram saa uuden ilmestyksen, jota seuraa kuuluisa lause: “Voiko satavuotiaalle syntyä poika” (17:17; ikä todetaan lapsen syntyessä, 21:5). Näihin ajauksiin liittyy Paavalin vahva metaforinen ilmaus: Abraham piti itseään “kuolleena” (suomennos elinvoiman sammumisesta on sievistelevä ja purkaa metaforan). Myös Saaran tilasta käytetään samaa termiä. Saaran kohdalla se tarkoittanee kohdun “olevan kuoliossa” (ks. Thurén).

Usko uuden elämän syntymiseen odotti kuitenkin elämää kuolleista, vaikka se tuossa tilanteessa vaikutti täysin mahdottomalta. Abrahamin Jumala oli koko maailman Luoja. Jos tämä näkyvä maailma oli luotu tyhjästä, Jumala kykenisi kyllä luomaan myös lupauksen kansan tyhjästä. Kaikki on Jumalan uutta luovan voiman varassa.

Kreikan kielen tasolta näistä lauseista löytyy rinnakkaisuus, joka selittää lauseiden sisältöä. Jae 19 alkaa toteamuksella, että Abrahamin usko ei heikentynyt (*mee astheneesas tee pistei*). Seuraavassa jakeessa Paavali sanoo, että hän päinvastoin vahvistui uskossa (*enedynamoothee tee pistei*). Jumalan lupaus riitti Abrahamille uskon perusteeksi.

4:20-21. *Abraham ei ollut epäuskoinen eikä epäillyt Jumalan lupausta, vaan sai voimaa uskostaan. Hän antoi Jumalalle kunnian varmana siitä, että Jumala pystyy tekemään sen mitä on luvannut.*

Abraham ei siis Paavali mukaan epäillyt lupausta. Näin lupauksesta tuli Paavalin mielestä saman vertainen kuin evankeliumista. Lupaus oli Jumalan voima, joka rohkaisi myös Abrahamia. Hän ei varsinaisesti saanut Paavalin mielestä voimaa uskosta, vaan lupauksesta. Kohdassa on voimistamisen verbi passiivimuodossa. Kyseessä on kielen kannalta niin sanottu pyhä (divine) passiivi, joka kertoo, että toiminnan suorittaja on Jumala. Näin vältettiin Jumalan nimen turhaa mainitsemista. Epäusko ei saanut valtaa Abrahamin sydämessä. Lupauksen evankeliumi vahvisti hänessä uskoa kuolleiden herättäjään.

4:22. *Sen vuoksi Jumala katsoikin hänet vanhurskaaksi.*

Paavalin rabbiininen perustelu on taas kerran saavuttanut johtopäätöksen. Miksi Jumala luki Abrahamin vanhurskaaksi? Siksi, että tämä oli uskonut kuoleman voittamiseen. Jumala herättää kuolleet. Ylösnousemuksen toivo oli uskonvanhurskauden sisältönä. Abrahamin usko oli siten sananmukaisesti sama kuin Paavalin usko Ylösnousseeseen.

Erityisen merkittävää on, että Paavali toistaa nyt vanhurskaaksi lukemisen teesin uudessa yhteydessä. Pelkästään uskoa ei luettu Abrahamille vanhurskaudeksi. Hänelle luettiin

vanhurskaudeksi usko kuolleiden herättäjään. Paavalin teesi saa uutta syvyyttä. Oikea Abrahamin usko on ylösnousemususkoa.

4:23. *Näitä sanoja ei kuitenkaan ole kirjoitettu vain hänen tähtensä,*

Siksi lupaus uskonvanhurskaudesta on linkki vanhan liiton ja uuden liiton välillä. Se on raamattuperustelu, jonka ajankohtainen ja suoranainen sisältö löytyy seurakunnan pääsiäissaarnasta. Lupaus annettiin myös meille, jotka nyt saman lupauksen mukaan uskomme kuolleista herätettyyn Herraan.

4:24. *vaan myös meidän vuoksemme. Jumala on katsova vanhurskaiksi meidätkin, kun uskomme häneen, joka on herättänyt kuolleista Herramme Jeesuksen.*

Paavali siirtyy perusteluissaan jälleen kerran uskonlausumaan, joka liittää hänen opetuksensa toisten apostolien opetukseen. Tuon uskoa herättävän sanoman ydin on siinä, että Jumala herätti Jeesuksen kuolleista (vrt. Room. 10:9). Tämä ylösnousemuslausuma on Uuden testamentin yleisin uskonlausuma. Siihen liittyy lähes poikkeuksetta tunnustus (homologia) KYRIOS IESOUS, Jeesus on Herra. Niin käy tässäkin. Ylösnousemustunnustuksen suurena sisältönä on se, että ylösnousemuksessa Jumala korotti Jeesuksen taivaan ja maan Herraksi, Kyriokseksi.

Abrahamin saama lupaus on raamattuperuste sille, että usko Ylösnousseeseen luetaan myös kaikille muille vanhurskaudeksi. Jokainen, joka saa kuulla apostolien saarnan pääsiäisen pelastussanomasta, pelastuu armosta. Evankeliumi on selkeämpi kuin Abrahamin saama lupaus. Pääsiäisen sanoma kertoo meille, miten Jumalan Poika kuoli ja herätettiin kuolleista. Näin Jumala voitti kuoleman ja avasi synteihinsä kuolleille tien taivaaseen.

4:25. *Jumala antoi Kristuksen kuolla meidän rikkomustemme tähden ja herätti hänet kuolleista meidän vanhurskauttamisemme tähden.*

Siirtyessään puhumaan seurakunnan ylösnousemususkosta Paavali otti esille hieman tunnustukselta kuulostavan parallelismin, joka selittää pääsiäisen merkitystä. Paavalin kirjeissä on useita tällaisia kiinteitä lausumia, joissa evankeliumin sisältö määritellään lyhyesti ja ytimekkäästi. Ne ovat erityisen hienoja ja rikkaita, ja ne kuvaavat aina Kristuksen työn hengellistä merkitystä. Tämän jakeen lauseet ovat rinnakkaisia ja niissä on sama rytmi. Kaavamaisuutta korostaa tähden– sana (*dia*) molemmissa lauseissa.

Paavalin käyttämä lausepari, parallelismi, on mitä ilmeisimmin yksi hänen lainaamistaan traditioista. Voisiko kysymyksessä olla tunnustus, jota on käytetty jumalanpalveluksissa? Se on mahdollista. Lauseissa on seemiläisiä piirteitä. Verbit sijaitsevat parallelismin molempien lauseiden alussa. Kun sisältö vielä keskittyy temppelin toimintaan liittyvään sovitusajatukseen, yhteys Jerusalemin seurakuntaan on mahdollinen. Tosin sanojen tarkka vastaavuus on viite siitä, että parallelismi toimii parhaiten juuri kreikan kielellä.

Parallelismin ensimmäisessä lauseessa puhutaan syntiuhrin alttiiksi antamisesta (*hos paredothee,* joka annettiin uhriksi), ja tuodaan sijaissovituksen kultillinen näkökulma esille ikään kuin oltaisiin temppelissä. Tässä käytetään yleistä kaavaa ”meidän syntiemme edestä”. Lause on ilmeisesti muotoiltu Jesajan kirjan mukaan (53:12). Uhri syntien edestä kertoo yksinkertaisella tavalla sovituksesta. Sovitusteologian luonnetta ei koskaan korosteta liikaa. On tärkeätä huomata, että terminologia on otettu suoraan temppelijumalanpalveluksesta. Tämä opetuksen piirre on varhainen (vrt. 1. Kor. 15:3). Jeesuksen kuolema on heti Jerusalemissa tulkittu temppeli-symboliikan mukaisesti syntiuhrin antamiseksi. Karitsan tavoin hänet on uhrattu syntiuhriksi ihmisten syntien edestä. Syntiin viittaa sana rikkomus (*paraptooma*).

Lauseet sisältävät ajatuksen syntiuhrista. Siksi jakso liitetään läheisesti varhaisen seurakunnan ehtoollistraditioihin. Kun ehtoollista vietettiin alkukirkon seurakunnissa, siellä muisteltiin temppelin syntiuhria. Temppelin uhrien tilalle oli tullut Jeesus, joka on uhri meidän syntiemme edestä. Tämän uhrin jokainen sai omalle kohdalleen ehtoollisessa, jossa Jeesuksen ruumis ja veri tarjottiin leivässä ja viinissä syntisen hyväksi.

Kooten voidaan sanoa, että kohdan tiivis rakenne perustuu kahden partisiipin rinnakkaisuuteen ja yhtenäisyyttä luovan preposition esiintymiseen. Molemmat lauseet päättyvät kreikankielisessä alkutekstissä lisäksi samaan sanaan “meidän”. Parallelismus membrorum -rakenteessa jokainen osa vastaa toistaan. Tämä helpottaa lauseiden selittämistä.

Jälkimmäinen lause on luonteeltaan yksinkertaista ylösnousemuskristologiaa: ”hänet herätettiin meidän vanhurskauttamiseksemme”. Parallelismia ohjaa prepositio *dia*. Yleensä lauseiden välinen suhde on haluttu määritellä siten, että ensimmäisen lauseen prepositio olisi kausaalinen (synnin tähden) ja toisen finaalinen (vanhurskauttamisen saavuttamiseksi). Tällainen vastakkain asettelu ei kuitenkaan ole tarpeellista, sillä ensimmäinen lause puhuu syntien sovittamisen saavuttamisesta. Parallelismin hengellinen viesti on selvä. Juuri ylösnousemus on saanut aikaan vanhurskauttamisen. Sovituksen ajatus ohjaa siis opetusta kuolleista herättämisestä.

Kohdan kultillinen luonne on toisinaan ymmärretty kovin kapeasti. Koska Jeesuksen kuoleman ajateltiin olevan lopullinen syntiuhri ihmiskunnan syntien puolesta, ei ylösnousemus saanut tutkijoiden mielestä olla muuta kuin ilmausta ristiinnaulitun voitosta ja herruudesta. Selittäjät ovat ilmeisesti varoneet sitä, ettei ylösnousemuksesta tehtäisi vanhurskauttamisen perustaa. Tällainen ongelman pelko on turha, ja sillä vaikeutetaan kohdan selittämistä. Jeesuksen ylösnousemus tuottaa vanhurskauden, koska hän toimittaa korotuksessa papillisen tehtävän. Tämä ajatus nousee etenkin Psalmin 110 sisällöstä.

Vanhan testamentin sovitusopetus oli tärkeä Uuden testamentin teologialle, koska sen avulla voitiin käyttää temppelijumalanpalveluksesta lainattuja kuvia pelastusopin muotoilussa. Jeesuksen kuolema pitkäperjantaina selitettiin sovitusuhriksi kansan syntien edestä. Tämä kultillinen tulkinta ei kuitenkaan ollut erossa korotuskristologiasta. Jeesuksen ylösnousemuksen avulla voitiin sovitusteologiassa yhdistää uhripapillinen näkemys ja kuninkaallisen messianologian pääajatus. Jeesuksen korotus oli samalla kertaa uhrin viemistä ja valtaan nousemista.

Noiden keskenään erilaiselta näyttävien aiheiden läheinen yhteys perusteltiin Psalmin 110 avulla. Niin kyettiin liittämään toisiinsa pääsiäisen kaksi merkittävintä tapahtumaa, Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus. Keskeisenä yhdistävänä symbolina toimi Jumalan valtaistuin, joka oli sekä sovituksen että vallan paikka. Sovitus ei siis liity pelkästään ristiin ja pitkäperjantaihin. Jeesuksella oli papillinen tehtävä, ja sen hän suoritti noustuaan kuolleista.

Psalmin 110 mukaisesti apostolit katsoivat, että Jeesus oli Melkisedekin järjestyksen mukainen pappi. Uhri oli annettu pitkäperjantaina. Kun Jumala herätti Kristuksen kuolleista, hän uutena ylipappina nousi taivaan temppeliin ja vei uhriveren taivaalliseen kaikkeinpyhimpään. Näin hän suoritti sovituksen kaikkien syntisten edestä. Siksi Paavalin käyttämässä lauseessa sanotaan, että Kristus herätettiin kuolleista ihmisten vanhurskauttamiseksi.

Sanoma

Abrahamin usko sai tässä luvussa vielä uuden ulottuvuuden. Paavalin häkellyttävän väitteen mukaan Abraham uskoi ylösnousemukseen. Jos tällainen väite pystyttäisiin perustelemaan, yksikään hurskas juutalainen ei voisi kiistää Kristukseen uskomisen välttämättömyyttä. Miten Paavali selviytyi haasteestaan? Kykenikö hän vakuuttamaan juutalaiset lukijat kuoleman voittamisen sanomasta? Kerrataan perustelun kulkua.

Paavalin käyttämä perustelu täytti muodollisesti kaikki ne vaatimukset, joita juutalaiset oppineet asettivat uskonnolliselle keskustelulle. Apostoli käytti rabbien perustelumenetelmiä. Hän vetosi Vanhan testamentin selvään lauseeseen. Abrahamin uskon edellytys oli se, että hän luotti jälkeläisen syntymiseen kuoleentuneesta ruumiista. Siksi oli johdonmukaista ajatella, että hän väistämättä uskoi Jumalaan kuolleiden herättäjänä. Jumala luo tyhjästä.

Jumalan lupaus alkoi merkitä Paavalille evankeliumia. Hän vetosi siihen, että lupauksen evankeliumi annettiin Abrahamille ennen lakia ja ennen ympärileikkauksen merkkiä. Abraham vanhurskautettiin lupauksen perusteella. Jos kerran tuo lupaus koski elämää, joka tulisi syntymään kuolettuneesta ruumiista, Abraham vanhurskautettiin kuolleiden ylösnousemuksen sanoman perusteella. Paavali opetti tässä samoin kuin Heprealaiskirjeen kirjoittaja. Tälle Iisakin uhri oli

todiste ylösnousemususkosta: ”Hän päätteli, että Jumala kykenee jopa herättämään kuolleen, ja niin hän sai poikansa takaisin, ylösnousemuksen ennusmerkkinä” (Hepr. 11:19).

Juutalainen oppinut saattoi hyväksyä tämän päättelyn. Silloin keskustelu oli edennyt jo pitkälle. Tässä vaiheessa nimittäin jokaisen tulisi myöntää, että Paavalin usko Jeesuksen ylösnousemukseen ja sen tuottamaan vanhurskauteen oli samaa uskoa. Hän uskoi Jumalaan täsmälleen samalla tavalla kuin Abraham. Usko Kristukseen oli isien uskoa. Se ei ollut jokin harhaoppinen uudistus, jonka Paavali ja muut apostolit olisivat salakuljettaneet aidon juutalaisuuden sisälle.

Paavali korosti opetuksellaan, että on vain yksi usko ja vain yksi Jumalan kansa. Tällä Jumalan kansalla on isänä Abraham, joka edeltä uskoi Kristuksen ylösnousemukseen. Abraham oli vanhurskautettu uskosta. Samalla tavalla kaikki myöhemmätkin sukupolvet löytäisivät armon vain uskosta kuoleman voittajaan. Kun Kristus oli tullut ja pääsiäinen oli ohi, evankeliumin sanoma oli tullut täydelliseksi. Nyt oli mahdollisuus julistaa Jumalan Pojan voittoa kuolemasta. Siksi armon evankeliumi kuului kaikille. Aivan erityisesti Paavali toivoi sen olevan juutalaisten evankeliumi, vaikka hän itse olikin kutsumuksensa mukaan pakanoiden apostoli.

Abrahamin uskoa julistettiin parhaiten pitämällä esillä pääsiäisen sanomaa. Siksi Paavali nosti esille apostoleille tärkeän sovituksen sanoman. “Jumala antoi Kristuksen kuolla meidän rikkomustemme tähden ja herätti hänet kuolleista meidän vanhurskauttamisemme tähden” (j. 25). Jo Jesajan kirjan luvussa 53 profeetta puhui kärsivästä Jumalan palvelijasta, joka annetaan alttiiksi ihmisten syntien tähden. Kärsimys oli syntien aikaansaamaa. Synnit tullaan laskemaan Herran Palvelijan päälle ja hänet lyödään hengiltä kansan rikkomusten tähden (53:8, 12). Herran Palvelijasta tulee sovitusuhri ihmisten edestä (53:10).

Ylösnousemuksen sanoma vahvisti sovituksen ajatusta. Kuolleista herätettynä Kristus sai papillisen tehtävän. Paavali opetti samalla tavalla kuin Heprealaiskirjeen kirjoittaja. Suuri ylimmäinen pappi kulki taivaan temppeliin kantaen omaa uhrivertaan. Hän kulki kaikkeinpyhimpään Jumalan kasvojen eteen. Verensä avulla hän toimitti sovituksen koko syntisen ihmiskunnan puolesta. Sitä tarkoittaa apostolien lause, että Kristus herätettiin kuolleista syntisten vanhurskauttamiseksi. Kaikkien apostolien mukaan vanhurskaus oli lahjaa ja se annettiin Kristuksen ansion perusteella.

Tämä sanoma on tästä lähtien ollut seurakunnan omaisuutena. Evankeliumi vapauttaa ihmiset synnin vallasta ja tuomion alta kaikkialla, missä sitä julistetaan. Anteeksiantamuksen ja pelastuksen kokemisen riemu on meille samaa kuin se oli Paavalille ja Abrahamille. Uskoessamme pääsiäisen Herraan olemme samassa uskossa kuin kaikki Jumalan kutsumat ihmiset patriarkoista lähtien. Uskolla voi olla vain yksi sisältö ja yksi kohde. Se on synnin tähden alttiiksi annettu ja kuolleista herätetty Jeesus Kristus, joka todella on Messias, koko maailman Vapahtaja ja taivaan ja maan Herra.

Jumala luo uutta tyhjästä. Hän kutsuu olemattomat olemaan. Hän herättää kuolemasta elämää. Hän nostaa kuolleen haudasta. Siksi hän kykenee synnyttämään evankeliumin avulla uutta elämää myös meissä synteihimme kuolleissa ihmisissä. Jumalalle ei mikään ole mahdotonta. Meidän uskomme on kuin uusi luomistyö, jonka Jumala tekee tässä ajassa. Meidän kuollut rakkautemme Jumalaan herää uudelleen eloon. Aadamin lankeemuksen tuottama kirous poistuu ja sen tilalle tulevat armo ja rakkaus. Jumala luo ylösnousemussanomalla uskon, joka vanhurskauttaa. Se on todella elämää kuolleista ja täydellistä lahjaa, jumalattoman vanhurskauttamista.

Kristus ja Aadam 5:1–21

5:1-11 Kristus kuoli pimeässä istuvien puolesta

Tässä luvussa näkökulma on hieman muuttunut edellisen luvun asetelmasta. Paavalin ”oletettu lukija” ei enää ole juutalainen, joka ei usko Jeesukseen. Nyt Paavali kirjoittaa Kristukseen uskoville seurakuntalaisille. Hän on ensin saanut perustelluksi uskon keskeiset tekijät. Seuraavaksi hän haluaa laajentaa opetusta siitä, mitä kaikkea tuo usko pitää sisällään. Liekö apostoli nukkunut yön yli ja jatkanut saneluaan seuraavana päivänä – emme tiedä – mutta joka tapauksessa tästä taitekohdasta alkaa edellä kuvatun sovitusteologian dogmaattinen jäsentely.

Paavali korostaa jälleen, että synnistä ei ole mitään tietoa ilman lakia. Hän sanoo jopa, että synti on “kuollut” ilman lakia. Tämän hieman arvoituksellisen ajatuksen selventäminen vaatii paneutumista Paavalin opetukseen syntiinlankeemuksen ja lain antamisen välisestä suhteesta. Aadam ja Mooses merkitsevät Paavalille kahta ääripäätä, joiden väliin jäävä kauden hän haluaa määritellä uudella tavalla. Aadam on tottelemattomuuden perikuva, kun taas Mooses on kuuliaisuuden esikuva. Aadam on Jumalan ilmoittaman käskyn rikkoja, ja Mooses puolestaan on Jumalan ilmoittaman käskyn välittäjä ja noudattaja. Näistä kahdesta suuresta historian hahmosta tulee Paavalille pelastushistorian merkkipaaluja ja hän ryhtyy selvittämään heidän välistä suhdettaan suorastaan rabbiinisella pikkutarkkuudella.

Jakson yleisluonteen osalta kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että vaihdettuaan aihetta Paavalin ilmaisu on ylistyslaulun tyylinen. Hän riemuitsee (*kaukheesis*) siitä, että Jumala on vanhurskauttanut ”meidät” uskon kautta ja siksi meillä on rauha Jumalan kanssa. Paavali kuvaa pelastusta seurakunnan yhteisenä kokemuksena ja puhuu ”meistä” yhtenäisenä joukkona. Jakso onkin luonteeltaan Kristuksen ylistystä ja kunnioittamista.

5:1. *Kun nyt Jumala on tehnyt meidät, jotka uskomme, vanhurskaiksi,*

Uuden ajatuskulun johdannoksi Paavali toistaa perusteesinsä. Meidät on ”vanhurskautettu uskosta” (tekemisen sanaa alkutekstissä ei tässä yhteydessä ole). Kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että Paavali puhuu “meistä”. On olennaista ymmärtää, miten henkilökohtaista hänen teologiansa on. Hän on ollut kristittyjen vainoaja. Hän kokee olleensa hengellisessä paatumuksessaan Jumalan vihollinen. Vasta kohdattuaan Kristuksen ilmestyksessä hän on löytänyt todellisen Kolmiyhteisen Jumalan. Tämä Jumala on syntisten ystävä. Hän on vanhurskauttanut Paavalin yksin armosta. Jumalattoman vanhurskauttaminen on Paavalin elämän elinehto.

Vanhurskauttamisen verbi on lauseessa passiivin partisiipin aoristi: se siis ilmaisee, että syntinen on ollut vanhurskauttamisen kohteena (passiivi), vanhurskauttaminen on ollut hetkellinen ja kertakaikkinen tapahtuma (aoristi), ja lahjavanhurskaus on siirtänyt syntisen aivan uuteen pelastuksen tilaan (partisiippi). Jumala on siirtänyt meidät jumalattomuudesta tilasta Kristuksen omiksi. Sama kielioppimuoto toistuu tarkoituksella jakeessa 9. Sana ”uskosta” (*ek pisteoos*) on tässä jälleen samassa muodossa kuin kirjeen alussa (esim. 1:17). Paavali ei suinkaan korosta uskoa ihmisen toimintana, johon Jumala vastaisi vanhurskauttamisella. Usko saa sisällön kohteestaan. Uskosta vanhurskauttaminen on yhä jumalattoman vanhurskauttamista Kristuksen tähden. Ajatusta seuraavat lauseet tekevät asian selväksi.

meillä on Herramme Jeesuksen Kristuksen ansiosta rauha Jumalan kanssa.

Uskonvanhurskaus tuottaa ensinnäkin rauhan Jumalan kanssa. Se on olennainen seikka, koska pelastusopin taustana on Jumalan viha, joka kohdistuu ihmisen syntiin (1:18). Rauha ei tässä lauseessa ole siten sisäinen tunne. Se on todellinen kuvaus Jumala-suhteen muuttumisesta. Paavalille rauha Jumalan kanssa merkitsee aina yhteyttä Kristukseen, joka on annettu meidän vanhurskaudeksemme. Rauha merkitsee siten enemmän kuin vihollisuuksien loppumista. Se merkitsee ystävyyttä ja yhteyttä. Jumala on meidän hyvä Isämme, joka rakastaa meitä. Kristus on meidän armollinen Herramme, joka jatkuvasti toimii meidän hyväksemme. Hän rukoilee Isää meidän edestämme ja hän johdattaa meitä elämässämme.

Ajatus rauhan liitosta oli juutalaisille tuttu. Selootit, jotka taistelivat Jumalan lain puolesta Israelin vihollisia vastaan, taistelivat rauhan liiton puolesta. Heidän esikuvanaan oli Aaronin pojanpoika Pinehas, joka erämaavaelluksen aikana oli tuhonnut epäjumalanpalvelijoita. Näin hän toimitti sovituksen Israelin synneistä ja poisti Jumalan vihan kansan päältä (4. Moos. 25:11-13). Siirak muistelee Pinehasin suuruutta ja toteaa, että hänelle ”vahvistettiin rauhan liitto” (Siirak 45:24). Paavalin mukaan rauhaa Jumalan kanssa ei kuitenkaan saavuteta taistelemalla Mooseksen lain puolesta. Rauha tulee Kristuksen uhrin perusteella yksin armosta.

Rauhan liitto liittyy lisäksi Jesajan evankeliumiin, ilosanomaan, joka on Paavalin sanoman taustalla kirjeen alusta lähtien. Jesajan kirjan mukaan ilosanoman tuoja ”ilmoittaa rauhan tulon” tuodessaan pelastuksen sanoman Siionille. Kun Herra saa olla Israelin kuningas, rauhan aika koittaa (Jes. 52:7). Paavalille tämä merkitsi vain yhtä asiaa. Kun Herra Kristus saa olla syntisen ihmisen Kuningas ja Vapahtaja, hänellä on rauha Jumalan kanssa.

Lause ”Jeesuksen Kristuksen ansiosta” on alkutekstissä muodossa ”Jeesuksen Kristuksen kautta” (*dia*). Tämä ero ei ole suuri, mutta se on hyvä panna merkille. Viidennessä luvussa nimittäin Paavali kuvailee monella eri tavalla sitä, miten Jeesus välittää (*dia*) pelastuksen meille. Tämä temaattinen yhteys jää käännöksistä usein huomaamatta.

5:2. *Kristus on avannut meille pääsyn tähän armoon, jossa nyt lujasti pysymme.*

Paavali puhuu ”sisäänpääsystä” (*prosagoogee*). Voisiko tämä sanana merkitä suorastaan astumista temppelin pyhiin huoneisiin? Vertaako Paavali armoon pääsemistä kulkemiseksi Jumalan temppeliin? Ajatus on kaunis, mutta sille ei ole suuria perusteita. Paavali puhuu ehkä suoremmin pääsystä armon sisälle. Armo on kuin valtakunta, johon voidaan kulkea sisälle. Tätä ajatusta korostaa kreikan kielen sana ”olemme päässeet sisälle” (*eskheekamen*). Suomennos kuulostaa hieman toisenlaiselta kuin alkuteksti, koska nimi Kristus on toistettu ja tekstissä puhutaan pääsyn avaamisesta. Itse ajatus on kuitenkin pysynyt aika hyvin samana. Kristus on siirtänyt meidät armon valtakuntaan, ja Hänen ansiostaan me myös pysymme siinä.

Me riemuitsemme siitä toivosta, että pääsemme Jumalan kirkkauteen.

Uskon synnyttämä rauha on myös armon tila. Se merkitsee jatkuvaa Jumalan rakkauden kohteena olemista. Tässä yhteydessä Paavali käyttää jälleen termiä ”kerskaus/riemuitseminen”, josta jo aikaisemmin on ollut puhetta. Se merkitsee sanana ennen kaikkea iloitsemista Jumalan teoista. Ilo (*agalliasis*) oli yksi niistä piirteistä, jotka liitettiin uskovien uuteen elämään (ks. Ap.t. 2:46; Fil. 4:4). Armo tuottaa uuden ”kerskauksen” eli riemuitsemisen kohteen: taivaan kirkkauden. Sanatarkasti lauseessa sanotaan: “Jumalan kirkkauden toivo”. Näin syntyy jännite vielä maan päällä olevan kärsivän seurakunnan ja kirkkauden yhteisön välille. Kestävyyden vainojen keskellä elävälle seurakunnalle antaa “toivo” paremmasta. Usko Kristukseen pitääkin sisällään aina ylösnousemususkon. Paavali ilmeisesti tarkoitti, että tämä taivaallisen kirkkauden riemu oli se, mikä syntiinlankeemuksessa oli menetetty. Siksi ylösnousemuksen tuottamassa uudistuksessa tuo riemu palaa ihmisille samalla, kun taivaallinen kirkkaus toteutuu (Room. 8:30).

5:3. *Me riemuitsemme jopa ahdingosta, sillä tiedämme, että ahdinko saa aikaan kestävyyttä,*

Kaunista johdantolausetta seuraa Paavalin ihmeellinen runo. Se vastaa niitä jaksoja, joissa apostoli muuallakin intoutuu kuvaamaan Kristusta ja pelastusta sanataiteen keinoin. Tulevasta taivaan kirkkaudesta riemuitsemiseen liittyi Paavalin ajattelussa aina myös toinen näkökulma, ahdingon ja kärsimyksen aika täällä maan päällä. Retorisena keinona on tästä alkavassa jaksossa kontrasti: lauseet nostavat kielellisen vastakkainasettelun (ahdinko – kestävyys) avulla kolmannen todellisuuden, jonka yleisnimikkeenä on kristillinen toivo.

Myös Paavali opetti tavan takaa, että opetuslapselle ei käy sen paremmin kuin hänen Herralleen. Paavalin ristin teologian mukaan kristityt osallistuvat Kristuksen kärsimyksiin kärsimällä ahdistusta evankeliumin tähden (Kol. 1:24; 2. Kor. 12:10). Kärsimyskin tulee Kristuksen tähden: ”Teille on suotu se armo, että saatte uskoa Kristukseen ja vielä kärsiäkin hänen puolestaan” (Fil. 1:29). Ahdistus (*thlipsis*) tarkoittaa Raamatun kielessä erityisesti sellaista kärsimystä, jota Jumalan vastainen maailma aiheuttaa hurskaille.

Usko merkitsee Paavalille iloa kyynelten läpi. Me iloitsemme ahdingosta. Tästä kokemuksellisesti jännitteisestä ristiriidasta alkaa ajatusketju, joka tiivistää teologian sisällön.

Ketjun lenkit liittyvät toisiinsa, ja yksittäisten sanojen kääntäminen on aina hieman makuasia. Ensiksi apostoli toteaa, että ahdistus tuottaa kärsivällisyyttä (*hypomonee*). Juutalaisissa teksteissä tuo sana liitettiin toisinaan marttyyreihin, joiden kärsivällisyys kesti jopa kuoleman Jumalan Sanan tähden.

5:4. *kestävyys auttaa selviytymään koetuksesta ja koetuksesta selviytyminen antaa toivoa.*

Ajatusketjun seuraava lenkki puhuu koetuksen kestämisestä: kärsivällisyys (ahdistuksissa) tuottaa koetellun ihmisen. Ajatus on sama kuin Jaakobin kirjeessä (Jaak. 1:3). Jaakobin mukaan sellainen ihminen on autuas, joka kestää koettelemuksessa. ”Sen kestettyään hän on saava voitonseppeleeksi elämän.” (Jaak. 1:12). Paavali puolestaan jatkoi, että koettelemuksen kestäminen vahvistaa toivoa. Näin runo toimii samalla retorisena toistona, joka päätyy – kuten sanottu – kirkkauden toivoon.

5:5. *Eikä toivo ole turha,*

Ajatusketjun päätöslause toteaa vanhatestamentillisesti: toivo ei jätä häpeään – kuten lause tulisi tarkemmin kääntää. Psalmeissa lauletaan samasta riemusta. Isät luottivat Jumalaan, ”eivätkä tulleet häpeään” (Ps. 22:5-6; vrt. Ps. 25:3). Raamatunkäännöksessä tosin kartetaan sanaa häpeä liiankin häveliäästi, sillä historiallisessa mielessä se viestii lähi-idän kulttuuriin sopivalla tavalla sitä, mitä pettymys ja epäluottamus merkitsivät. Häpeään jättäminen oli todellakin toivon vastakohta. Evankeliumiin laitettu toivo ei tuota häpeää, vaan pelastuksen. Jumala on uskollinen, ja pelastaa ne, jotka hän evankeliumin kautta kutsuu valtakuntaansa.

sillä Jumala on vuodattanut rakkautensa meidän sydämiimme antamalla meille Pyhän Hengen.

Paavalin ajatuksissa on jälleen raamatunkohta. Helluntain tapahtumiin liitetty (Ap.t. 2) profeetta Joelin ennustus lopun aikojen uudistuksesta kertoi Hengen vuodattamisesta: ”minä vuodatan Henkeni kaikkiin ihmisiin” (Joel 3:1). Tähän ajatukseen viitaten Paavali kirjoittaa, että Jumala on vuodattanut (*ekkheoo*) rakkauden antamalla Pyhän Hengen. Verbi on perfektissä, mikä tarkoittaa, että Pyhä Henki on vuodatettu uskovalle menneisyydessä kokonansa ja täydellisesti (verbimuoto kuvaa menneisyydessä jo toteutunutta tapahtumaa, joka on “täydellinen”, “perfect”). Paavali tarkoittaa tässä uskoon tuloa ja kristityksi kääntymistä sekä kastamista, koska silloin Jumala antaa jokaiselle Pyhän Hengen sinetin. Henki on lapseuden Henki ja avaa sydämemme näkemään Vapahtajan (Room. 8:15-16).

Tämä raamatunkohta on tietyssä perinteessä tulkittu myös aivan toisin. Erityisesti katolisessa tulkinnassa puhutaan paljon Jumalan rakkaudesta, joka ”vuodatetaan sydämiin”. Katolisen käsityksen mukaan ihminen pelastuu siten, että hänen sydämeensä vuodatetaan armo (*gratia infusa*; josta johdetaan rakkauden muovaama usko: *fides caritate formata)*, jonka tehtävänä on synnyttää kuuliaista elämää. Näin vanhurskauttaminen käsitetään pitkäksi kehitykseksi, jossa ihminen pyrkii pyhittymään kuuliaisuuden kautta. Uskonpuhdistuksessa tämä näkemys hylättiin. Uutena löytönä oli se, että sydämiin vuodatettu rakkaus on Kristus itse, joka Pyhän Hengen kautta asuu meidän sydämessämme (Ef. 3:17). Juuri Kristus on meille lahjoitettu vanhurskaus, jonka Jumala uskon perusteella lukee meidän vanhurskaudeksemme. Tätä ajatusta selventävät Paavalin seuraavat lauseet, jotka selittävät samaa ajatusta tarkemmin.

5:6. *Meistä ei ollut itseämme auttamaan, mutta Kristus kuoli jumalattomien puolesta, kun aika koitti.*

Kontrastiset lauseet vain syvenevät. Sydämiin vuodatetun rakkauden sisältö on Kristuksen sovitustyö. Sovituksen ajatus liittyi aina uhriin. Tässäkin kohdassa ajatus nousee siitä, että Kristuksen kuolema selitetään temppelin esikuvallisen uhritoimituksen avulla. Kristus kuoli meidän puolestamme (*hyper*). Sana on sama kuin kuuluisassa kohdassa 1. Kor. 15:3, jossa Paavali lainaa apostoleille yhteistä tunnustusta. ”Kristus kuoli meidän syntiemme vuoksi.”

Alkutekstissä lause alkaa toteamuksella ”meidän ollessamme heikkoja”. Sana heikko rinnastuu jäljempänä tulevaan sanaan jumalaton. Kahdeksannessa jakeessa sen vastineena taas on sana syntinen. Kaikki nämä sanat kuuluvat yhteen. Paavali ei tarkoita ihmisen heikkoutta siinä mielessä, että kyseessä olisi jonkinlainen kyvyttömyys. Heikkous tarkoittaa synnin heikkoutta ja kyvyttömyyttä elää rakkauden ja Jumalan hyvän tahdon mukaan.

Jumalattomien vanhurskauttamisen edellytys oli, että Kristuksen piti kuolla, kun me vielä olimme ”heikkoja” ja ”syntisiä”. Paavali toistaa neljännen luvun sanan “jumalattomien” vanhurskauttamisesta (4:5). Näin ilmaistaan sovitusopin tärkein perustus. Syntinen ei voi auttaa itseään enempää kuin kuollut voi herättää itseään kuolleista. Kristuksen täytyi kuolla sijaiskuolema syntisen puolesta. Siksi Paavali korosti, että Jeesus kuoli meidän ollessamme vielä syntisiä. Sovitus tapahtui syntisten edestä, ei hyvien ja hurskaiden edestä. Paavali opettaa taas Jeesuksen tavoin: eivät terveet tarvitse parantajaa, vaan sairaat. Kyseessä oli ”oikea hetki” (*kairos*), pelastuksen hetki. Kreikan kielen sana tarkoittaa tärkeätä hetkeä, avainkohtaa (vrt. Gal. 4:4). “Kun aika koitti” viittaa pelastushistoriaan eikä sinänsä ole väärä käännös, vaikka onkin tulkitseva. Jumala oli ollut pitkämielinen, ja Kristus kuoli oikeaan aikaan ennen vihan päivän tuloa. Siksi pelastus tuli ennen kadotusta ja armo ennen tuomiota. Oikeasta hetkestä alkoi armon aika, jolloin syntiset voivat päästä Jumalan vihan alta ilman omaa ansiotaan yksin evankeliumin kautta.

5:7. *Tuskin kukaan haluaa kuolla edes nuhteettoman ihmisen puolesta; hyvän ihmisen puolesta joku ehkä on valmis antamaan henkensä.*

Sovitusoppi on laajana ja täydellisenä Paavalin mielessä. Hän kuvaa erityisesti Jumalan mielenlaatua sovituksen yhteydessä. Inhimillisestä näkökulmasta katsoen sijaiskuolema on lähes mahdoton ajatus. Tuskin kukaan antiikissa juutalaisuuden ulkopuolella arvosti hurskaita juutalaisia. Kreikkalaisessa kulttuurissa kuolema ”hyvän” ihmisen puolesta ehkä tunnettiin – olihan tuossa filosofisessa kulttuurissa suhde kuolemaan hieman erikoinen. Kuolemaa jopa itsemurhan kautta pidettiin kunniallisena asiana, ja moni suuri merkkihenkilö oli kuollut esimerkiksi ”maansa puolesta” ottaen oman henkensä. Nämä esimerkit ovat kuitenkin vajaita. Kristus käy kuolemaan syntisten puolesta. Siinä on hänen rakkautensa ainutlaatuinen piirre.

5:8. *Mutta Jumala osoittaa rakkautensa meitä kohtaan siinä, että Kristus kuoli meidän puolestamme, kun vielä olimme syntisiä.*

Jumalan rakkauden todellinen luonne näkyy siinä, että hän antaa Poikansa syntisten edestä. Jumala ei rakasta vain hyvettä kuten kreikkalaiset. Hän ei etsi maailmasta vain hurskaita, kuten juutalaisilla oli tapana ajatella. Jumala rakastaa syntisiä ja pahoja ihmisiä. Hänen rakkautensa ylittää meidän normaalin ajatuskulkumme ja odotuksemme. Jumala osoittaa rakkautensa niille, joita kaikki muut halveksivat ja hylkivät. Tätä kuvatessaan Paavali palaa yhä uudelleen sovitusopin ytimiin. Kristuksen kuolema merkitsi uhrin antamista “meidän puolestamme”.

5:9. *Kun hän nyt on vuodattamalla verensä tehnyt meidät vanhurskaiksi,*

Temppelin esikuvallisuus toistuu. Jeesuksen uhri oli syntiuhri, jonka toimittamiseen kuului veren pirskottaminen (vrt. 3:25). Jeesuksen tuottama sovitus syntien edestä on yhtä selvä ja yhtä varma kuin ylipapin toimittama sovitusuhri temppelissä. Se on lisäksi tuota paljon suurempi ja merkittävämpi. Jeesus on Jumalan Poikana antanut ainutkertaisen uhrin, joka tuotti sovituksen kaikkien syntisten puolesta.

Myös vanhurskauttamisen ajatus saa lisämäärityksen uhrista. Täsmällisen käännöksen mukaan Paavali lausui: ”kun meidän nyt on vanhurskautettu hänen verellänsä” (sana “vuodattaminen” on kääntäjän lisä). Jeesuksen uhri oli nimenomaan sijaisuhri. Hänet tehtiin synniksi meidän puolestamme (2. Kor. 5:21). Kristukseen kohdistunut rangaistus oli todellinen. Jumala hylkäsi hänet tuomiten hänet meidän tähtemme kadotukseen.

hän vielä paljon varmemmin pelastaa meidät tulevalta vihalta.

Kontrastit innostavat Paavalin ottamaan käyttöön vielä uuden retorisen välineen. Esittäessään armahduksen lopputuloksen Paavali käyttää hyväkseen rabbiinisessa perustelussa käytettyä ”paljon enemmän” –perustetta (*polloo mallon*). Se tarkoittaa ”kevyestä raskaaseen” perusteeseen siirtymistä. Alkutekstissä ilmaus aloittaa koko lauseen, mutta se voidaan hyvin käsitellä tässä kohden. Koska Jumala osoitti meitä kohtaan niin suurta rakkautta, että hän antoi Kristuksen kuolla meidän syntiemme tähden, vielä suuremmalla varmuudella Kristus pelastaa meidät tuomiolta nyt, kun hänen verensä on vanhurskauttanut meidät.

Paavalin kirjeen suuret teemat on nyt jo kaikki koottu käsittelyn kohteeksi. Hän aloitti puhumalla Jumalan vihan ilmestymisestä (1:18). Nyt hän toteaa johtopäätöksenä, että Kristuksen veri pelastaa

meidät Jumalan vihalta. Ihmiskunnalle on avattu mahdollisuus välttää tuho pyhän Jumalan kasvojen edessä.

5:10. *Jos kerran Jumalan Pojan kuolema sovitti meidät Jumalan kanssa, kun olimme hänen vihollisiaan, paljon varmemmin on Jumalan Pojan elämä pelastava meidät nyt, kun sovinto on tehty.*

Uusi ”paljon enemmän” –peruste on tulossa Paavalin siirtyessä vielä uuteen ajatukseen. Ensiksi Paavali puhuu vihollisuudesta. Lause alkaa toteamuksella ”meidän ollessamme vihollisia” (*ekhthroi*). Sana vihollinen voi tarkoittaa sitä, että ihminen elää kapinallisena Jumalan maailmassa. Tämä olisi se käsitys, jonka syntiinlankeemuskertomus synnyttää. Synti on kapinaa Jumalaa vastaan. Toisaalta sana voi yhtä hyvin tarkoittaa, että syntinen ihminen elää Jumalan vihan kohteena. Hän on vihollinen myös Jumalan näkökulmasta. Saattaa olla niin, että sana vihollinen pitää taitavasti nämä molemmat näkökohdat mukana ajatuksissa.

Vihollisuuden poistaa sovinnon tekeminen (*katallassoo*). Jumalan Pojan kuoleman kautta meidät on sovitettu Jumalan kanssa. Vihollisuuden tilalle tuli rauha. Sanaa sovinto voidaan käyttää esimerkiksi sotaa käyvien osapuolien tekemästä sovinnosta. Jotkut tutkijat ovat pohtineet, kuuluuko uskonnollinen sovituksen tuottaminen lainkaan tähän yhteyteen. Olisi kuitenkin virheellistä asettaa Paavalin ajatus vastakkain uhrin perusteella tehtävän sovituksen kanssa. Samassa lauseessahan todetaan, että sovinnon perusteena on Jumalan Pojan kuolema. Aivan vastaavasti korinttilaisille kirjoittaessaan Paavali liitti sovinnon sanoman perusteeksi sovitusuhrin. Jumala on tehnyt maailman kanssa sovinnon Kristuksessa. Sen perusteena on Kristuksen uhri, johon Jumala ”siirsi kaikki meidän syntimme” (2. Kor. 5: 18-21).

Jo kauan ennen Paavalin aikaa juutalaiset oppineet ajattelivat, että hurskaan ihmisen kuolema voi sovittaa kansan syntejä. Näin ajattelivat erityisesti makkabilaiset, jotka taistelivat Israelin sortajia vastaan. He uskoivat marttyyrien veren poistavan Jumalan vihan kansan yltä (2. Makk. 7:33-38). Paavalin opetus meni pidemmälle. Jeesus ei ollut vain marttyyri, joka voisi sovittaa kansan syntejä. Hän oli Jumalan Poika, joka uhrasi itsensä synnittömänä toisten edestä ja hankki ikuisen sovituksen.

”Kevyestä raskaaseen” kulkeva päättely liittyi nyt sovintoon. Jos Jumala teki kanssamme sovinnon jo silloin, kun olimme vielä vihollisia, paljon varmemmin voimme sovitettuina luottaa siihen, että Ylösnoussut elämänsä kautta pelastaa meidät luokseen.

5:11. *Eikä siinä vielä kaikki. Me saamme myös riemuita Jumalastamme, kun nyt olemme vastaanottaneet Herramme Jeesuksen Kristuksen valmistaman sovituksen.*

Kristityn elämä ei ole pelkästään ulkonaista sovintoa Jumalan kanssa. Koska Jumala on rakastanut syntisiä niin paljon, että hän antoi Poikansa uhriksi syntien edestä, uskova saa kerskata eli riemuita tästä uudesta sovituksesta. Enää ei kerskata Jumalan laista, joka osoittaa täydellisesti Jumalan tahdon. Nyt kerskataan Jumalan evankeliumista, jossa Hän sovittaa vihholliset itsensä kanssa. Näin Paavali on tuonut yhteen kaikki tärkeimmät aiheensa. Niitä ovat kerskaaminen laista, lain vanhurskaus, Kristuksen uhri, uskonvanhurskaus ja sovinnon tekeminen. Evankeliumin päämäärä on saada ihmiset riemuitsemaan syntien anteeksiantamisesta seurakunnan ylistyksessä, jossa ylösnoussutta Kristusta kunnioitetaan taivaallisena Herrana ja Kuninkaana.

Sanoma

Opetus jumalattoman vanhurskauttamisesta tarvitsi lisää selitystä. Miten voi olla mahdollista, että Jumala hyväksyisi pahan ihmisen omakseen? Sitä oli edellä selvittänyt Paavalin ehdoton ennaltamääräämisen ajatus, predestinaatioteologia. Se oli hyvin yksinkertainen. Kaikki ihmiset on jo määrätty tuomion alaisiksi. Siksi ainoa tie pelastukseen voi olla siinä, että meidät sovitetaan meidän ollessamme vielä pahoja. Samaa ajatusta Paavali selittää lause lauseelta viidennessä luvussa.

Tämä luku on erityisen Kristus-keskeinen. Luku on kuin ylistyslaulu Herrasta. Se heijastelee sitä seurakunnan kokeman pelastuksen iloa, *agalliasis*, josta apostolit usein kertovat. Tässä mielessä se

on saman kaltainen kuin Filippiläiskirjeen toisen luvun Kristus-hymni. Kristus on avannut meille rauhan liiton Jumalan kanssa. Me olemme päässeet sisälle Jumalan valtakuntaan, missä Kristus itse istuu taivaallisena hallitsijana ja lopun aikojen kuninkaana. Kristus on antanut meille lapseuden Hengen, joka on meidän sydämessämme todisteena ja sinettinä lopullisesta pelastuksesta. Pelastus on mahdollinen, koska Kristus kuoli ”oikealla hetkellä” jumalattomien edestä.

Paavalin opetuksen ydinkohtiin kuului ajatus, että Kristus kuoli siinä vaiheessa, kun ihmiskunta kokonaisuudessaan eli synnin vallassa. Tämä oli tärkeä peruste myös ajatellen niitä juutalaisia lukijoita, jotka saattaisivat kuulla Paavalin sanoman. Koska apostoli oli väittänyt kirjeensä alkupuolella, että myös juutalaiset olivat syntisiä, hänen piti kyetä opettamaan heille syntisten evankeliumi. Jumalan pelastava vanhurskaus paljastuu ennen kaikkea siinä, että Hän antaa Poikansa kuolla vihollistensa edestä. Jumala haluaa auttaa niitä, joiden pitäisi olla vihan kohteita. Siksi pelastus on varma ja täydellinen. Kristus kuoli siinä vaiheessa, sillä kairos-hetkellä, kun kaikki ihmiset olivat vielä kadotuksen omia. Siksi hän on myös syntiensä vallassa elävien juutalaisten armahtaja.

Jumalan Poika on täydellinen syntiuhri. Uhriahan ei kannata antaa hyvien ihmisten edestä. Temppelin toiminnassa ihmiset eivät tuoneet syntiuhria, ellei heidän tunnollaan ollut syntiä. Niinpä ei Jumalan Poikakaan vuodattanut vertaan turhana uhrina. Hän antoi henkensä ihmisten todellisten syntien puolesta. Siksi pelastus on varma. Synti ei ole saanut viimeistä sanaa ihmisen kohtalossa. Vaikka syntisten tilanne Jumalan pyhyyden edessä on huono, apu tulee synnin keskelle. Kristus antaa uhrinsa ihmisten vielä eläessä jumalattomuudessaan. Tätä ihmettä voidaan julistaa rabbien ”paljon enemmän” – periaatteen avulla. Jos uhri annettiin ihmisten ollessa jumalattomia, paljon enemmän voimme luottaa siihen, että evankeliumin löytäneet syntiset pelastuvat, kun Kristuksen veri on vanhurskauttanut heidät.

Eksegetiikan ja dogmatiikan yhteys rakentuu tällaisten raamatunkohtien varaan. Uhriteologia sisältää monia teologisia piirteitä, jotka antavat sisällön opilliselle sovitusaiheelle. Ensinnäkin itse uhri edustaa syntistä ihmistä. Uhri on siten sijainen, joka kuolee toisen puolesta (substituutio). Tämä on mahdollista, koska synnit on otettu pois ja siirretty syntisen päältä uhrin päälle (transferenssi). Ajatus toimii Vanhassa testamentissa sekä teurastettavan uhrin että ”syntipukin” kohdalla. Uhrin antaja tulee etenkin alttarille Jumalan eteen pirskotettavan veren kautta osalliseksi uhrista ja sovituksen toimesta (partisipaatio). Veri elämän symbolina edustaa nyt myös uhraajan omaa elämää, joka on tuotu Jumalan kasvojen eteen. Näin tuotetaan sovitus (ekspiaatio) kansan synneistä. Tehdyn uhritoimituksen jälkeen synnit on annettu anteeksi.

Nämä piirteet on hyvä panna merkille tilanteessa, jossa uuskantilainen “voittoisan Kristuksen” aate (Christus Victor) valtaa alaa. Oppihistoriassa eli dogmihistoriassa on synnytetty historiallinen jännite “anselmilaisen” sovitusopin (uhriin perustuva sovitus) ja “aulenilaisen” sovitusopin välillä (Kristus pahan valtojen voittajana, Christus victor). Taustalta löytyy Ritschl, joka Kantin tavoin uskoi kristinuskon kasvavan vähitelleen täydelliseksi eettiseksi yhteisöksi. Pelastuminen miellettiin vaivattomaksi siirtymiseksi Jumalan valtakuntaan. Ritschl oli menettänyt uskon siihen, että syntinen tarvitsee Kristuksen uhrin sovitusta. Hän oletti, että “sovitus” merkitsee Jumalan ihmisiin kohdistuvaa toimintaa, jossa Jumalan valtakunta toteutetaan ilman Kristuksen ristin työtä. Jumalan valtakunta tulee maailmaan, kun otamme moraalin ja käskyt tosissamme ja alamme noudattaa lähimmäisen rakkautta.

Ruotsissa Gustaf Aulén ja Lundin koulu vahvistivat tämän vastakkain-asettelun. Sen kautta Christus Victor -teoria levisi länsimaiseen eksegetiikkaan – E.P. Sandersia myöten. Monet eksegeetit hylkäävät sovituksen ja pitävät uskoa pelkkänä uuteen kuuliaisuuden liittoon liittymisenä. Avainterminä monilla selittäjillä on “partisipaatio”, jonkinlainen henkinen yhteys Kristukseen ilman uhrisovitusta. Kuten sanottu, teoria on filosofinen, eikä se rakenna todellisten raamatunkohtien varaan. Paavalin Roomalaiskirje on toisenlainen. Se sisältää yksityiskohtaisesti kaikki keskeiset sovitusteologian dogmaattiset käsitykset.

Paavalin opetuksella on edelleen suuri sielunhoidollinen merkitys. Se johtaa meidät ajattelemaan, että Kristuksen ulkopuolella ihmisen hyvätkin päämäärät johtavat harhaan. Tämä on tärkeä rajanveto. Kristuksen ulkopuolella kaikki uskonnollinen harrastus osoittautuu lopulta

turhaksi. Moni kristitty pohtii syvällisesti sitä, miksi Jumala voisi määrätä kadotuksen myös moraalisesti esimerkillisille ihmisille. Tuntuu vaikealta ajatella, että Gandhi tai Dalai Lama eivät kestä Jumalan tuomiolla. Paavali kuitenkin opettaa, että kaikkien ihmisten tulisi myöntyä Jumalan valitsemaan pelastustiehen. Se on ainoa tapa ratkaista lankeemuksen ongelma ja synnin todellisuus tässä maailmassa.

Toisaalta on myös niin, että herätyksen tilassa ollessaan moni ihminen suhtautuu Jumalan pyhyyteen virheellisen lakihenkisesti. Me alamme parannella elämäämme ja ahdistumme jatkuvasti, kun emme näe elämässämme muutosta parempaan. Alitajunnassa elää pelko siitä, että Jumala ei hyväksy meitä, ellemme kykene ensin muutokseen. Tämä pelko on luonnollista ja johtuu siitä, että Jumalan käskyt sattuvat pistona sydämeen jokaisena päivänä ja hetkenä. Jos jäämme odottamaan muutosta itsestämme ja keskitymme omaan elämäämme, me haemme kuitenkin pelastusta väärästä paikasta.

Jumalan tavoitteena on erityisesti Paavalin opetuksen avulla ohjata meitä ymmärtämään, että ihminen ei voi itse pelastaa itseänsä. Jumala pelastaa syntisen ihmisen, ei hieman paranneltua ihmistä tai korkeammalle tasolle yltänyttä ihmistä. Tässä on uskonvanhurskauden koko sisältö. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman. Asia on teoriassa hieno ja rauhoittava, mutta käytännössä usein hyvin vaikea. Meidän on todella vaikea jättäytyä syntisiksi.

Jumalan laki vaikuttaa tosin syyllisyyttä, minkä me itsekin myönnämme. Usein ensimmäinen reaktiomme on päästä irti tästä syyllisyydestä omin voimin. Vasta vähitellen sana vaikuttaa sen, että me tuomitsemme itsekin itsemme lopullisesti. Tämän tien loppu on siinä, että me myönnämme olevamme kuolleita suhteessa Jumalaan. Tämä merkitsee täydellistä syntiseksi jättäytymistä. Sen tien kauheus on siinä, että syntinen ansaitsee tuomion ja kadotuksen. Ja kaikkein vaikeinta meille on myöntää tämän ahdistuksen ja pelon todellisuus.

Paavali lohduttaa juuri näissä ahdistuksissa elävää ihmistä. Jumala osoittaa meille rakkauttaan. Hänen tahtonsa on hyvä. Rakkaudesta meihin Jumala uhrasi oman Poikansa juuri siinä vaiheessa, kun me elimme synnin vallassa. Siksi synnin uhkaava todellisuus ei saa jättää ketään epätoivoon. Kristuksen sovitusveren perusteella anteeksianto on täydellinen. Tästä kasvaa ilo ja kiitos Sovittajaa kohtaan. Kristuksen seurakunnassa pelon tilalle tulee riemu Jumalan valmistamasta pelastuksesta.

5:12-21 Aadamin pitkä varjo

Uskon isien tarkastelussa Paavali päätyy lopulta aivan alkuun. Hän alkaa käsitellä ensimmäisen Mooseksen kirjan alkulehtiä ja Aadamin ongelmaa. Kertomus syntiinlankeemuksesta ei ole sattumaa eikä sivuseikka Raamatun opetuksessa. Se on kirjoitettu sitä varten, että se opettaisi kaikille synnin todellisesta vallasta maailmassa. Nyt Paavali oli kirjanoppineena vahvoilla. Tätä perustetta kukaan juutalainen oppinut ei voisi kumota.

Paavalin käyttämät aiheet olivat juutalaisessa teologiassa tuttuja. Aadamista puhuivat monet oppineet. Paavali soveltaa myös rabbien kuuluisaa opetusta siitä, että hyvä voittaa syntien määrän. Juutalaiset puhuivat myös synnistä maailmaa uhkaavana valtana. Apostoli otti nämä aiheet käyttöönsä ja opetti niiden avulla Kristuksen merkityksestä. Jaksossa asetetaan vastakkain kaksi vastavoimaa. Paavali puhuu toisaalta laista, synnistä ja kuolemasta. Toisaalta niiden vastakohdiksi nousevat armo, vanhurskaus ja elämä.

Paavalin retorinen taito nousee tekstiä saneltaessa huippuunsa. Vietyään ajatusta eteenpäin kontrastien avulla ja hyödynnettyään “paljon enemmän” (*polloo mallon*) -perustetta, hän siirtyy lopulta kuvaamaan “pienemmän” tai mitättömämmän ja “suuremman” eli Kristuksen välistä eroa: yhden rikkomus – Jumalan armo Kristuksessa, kadotustuomio – vapauttava tuomio, kuoleman hallinto – Kristuksen hallinto, yhden tottelemattomuus – yhden kuuliaisuus. Kaikki tähtää johtopäätökseen: “missä synti on tullut suureksi, siellä on armo tullut ylenpalttiseksi”.

5:12. *Yhden ainoan ihmisen teko toi maailmaan synnin ja synnin mukana kuoleman. Näin on kuolema saavuttanut kaikki ihmiset, koska kaikki ovat tehneet syntiä.*

Synti tuli maailmaan ”yhden ihmisen kautta”. Paavali ei mainitse edes käännökseen liitettyä sanaa ”teko”. Painopiste onkin ihmisessä, Aadamissa itsessään. Hän yhtenä ainoana ihmisenä on toisen Aadamin esikuva. Sekä synti että armo ovat tulleet maailmaan yhden ihmisen kautta.

Keskeisin vertauskuva synnin kuvaamisessa on kuolema. Tämän Paavali sai luonnollisesti paratiisikertomuksesta. Hän toistaa ensimmäisessä luvussa jo esiintyneen ajatuksen kuolemasta rangaistuksena: ”sinä päivänä, jona siitä syöt, olet kuoleman oma” (1. Moos. 2:17). Hyvän ja pahan tiedon puusta syöminen tuotti kuoleman, vaikka käärme väittikin päinvastaista. Ei ole aivan selvää, miten konkreettisesti Paavali käsitti tämän kuoleman todellisuuden. Hän tuntuisi ajattelevan, että myös luonnollinen kuolema on jatkuvasti todiste synnistä. Sen vastakohtanahan hänen pelastusopissaan on ikuinen elämä uudessa luomistyössä.

Vaikka juutalaisuudessa synnin vakavuuteen suhtauduttiin hieman epäselvästi, rabbit toisinaan sanoivat kirjoitusten mukaisesti, että kuolema oli synnistä seuraava rangaistus. Baarukin kirjassa puolestaan julistettiin: ”Viisaus on Jumalan käskyjen kirja, laki, joka pysyy iankaikkisesti. Kaikki, jotka pitävät siitä kiinni, saavat elää, mutta ne, jotka sen hylkäävät, kuolevat.” (Baar. 4:1). Paavali oli näkemyksessään ehdoton. Synti toi kuoleman maailmaan, mikä tarkoittaa samalla hengellistä kuolemaa. Kuolema on aina myös kuva siitä, miten Jumala tuomitsi ihmisen pois paratiisista ikuiseen kadotukseen.

5:13. *Olihan synti maailmassa ennen lain antamistakin, mutta missä lakia ei ole, siellä ei synneistä pidetä kirjaa.*

Paavali toistaa varmuuden vuoksi toisessa luvussa esiintyneen ajatuksen synnin ja lain suhteesta. Myös lain antaminen pitää hänen mielestään tulkita siinä jännitekentässä, jonka toisessa päässä on ihmiskunnan lankeemuksen pää, Aadam. Siksi lailla on erityinen tehtävä synnin ilmaisijana. Synnistä puhuttaessa ”laki” ei ole vain Mooseksen laki yleisessä mielessä, vaan se on suoranainen oikeudellinen lakikirja, jolla on olennainen tehtävä tuomioistuimen eteen joutuneiden ihmisten arvoinnissa. Sen avulla osoitetaan syyllisyys ja langetetaan tuomio.

Vastakkainasettelu Aadamin ja Mooseksen välillä onkin ilmeinen. Synti saa todellisen merkityksensä vasta lain antamisesta. Synti on kyllä ollut maailmassa Aadamista lähtien (jae 12), mutta sille ei ole ollut mittapuuta. Siksi syntiä ei ole voitu “lukea” (käännös: “pitää kirjaa”) ihmisille. Paavalin käyttämä termi syntien “lukemisesta” korostaa tässäkin oikeudenkäynnin juridista näkökulmaa (*ellogeoo*).

Lain ja synnin välisen suhteen määrittely herättää monia kysymyksiä. Miksi Paavalin mielestä syntiä ei “lueta” syyksi (*ouk ellogeitai*), vaikka hän on luvussa kaksi aikaisemmin esittänyt, että tuomio koskee myös niitä, joilla ei ole lakia? Jotkut tutkijat ehdottavat ongelman ratkaisuksi yksinkertaisesti Paavalin sisäistä epäjohdonmukaisuutta. Hänen on ajateltu kirjoittavan tässä luvussa uusi tavoite mielessään ja siksi edellinen päättely unohtui. Paavalin ajatuskokonaisuus ei kuitenkaan ole näin epäjohdonmukainen. Hänen teologiansa perustekijöitä on pessimistinen antropologia, joka riittää aina ihmisen eskatologisen tuhon syyksi. “Ne, jotka ovat tehneet syntiä lakia tuntematta, myös tuhoutuvat laista riippumatta” (Room. 2:12). Syntiinlangennut ihmiskunta tuhoutuu väistämättä Jumalan edessä.

5:14. *Kuolema kuitenkin hallitsi Aadamista Moosekseen asti kaikkia, myös niitä, jotka eivät Aadamin tavoin syyllistyneet rikkomukseen.*

Teot kirjataan silloin, kun siihen on olemassa edellytykset. Vasta lain tarjoaman vertailukohdan perusteella syntiä voidaan syyttää ihmisten kohdalla. Mooseksen jälkeisen Israelin synti on erityisen käskyn rikkomista. Synti puolestaan on ollut maailmassa Aadamista lähtien. Aadamin jälkeiset sukupolvet eivät saaneet erityisasemaa Jumalan silmissä. Heidät oli karkoitettu paratiisista ja kuolema oli asetettu heidän osakseen. Paavalin esitys jää hämäräksi, jos oletetaan hänen arvioivan tässä pelastukseen pääsemisen edellytyksiä. Vaikuttaa siltä, että jotkut tutkijat etsivät Paavalilta vastausta kysymykseen, tulevatko ennen Moosesta eläneet ihmiset pelastumaan. Tällainen kysymys ei kuitenkaan ole Paavalin mielessä. Hän kirjoittaa yksinomaan lain asemasta. Siksi ajatus syntien “kirjaamisesta” selittyy lakiteologian näkökulmasta.

Olisi virheellistä ajatella, että Paavalin käsitykset ihmisestä muuttuisivat Roomalaiskirjeen eri lukujen välillä. Hän ei pidä ihmisiä päättelynsä missään vaiheessa synnittöminä. Ihmiskuvan ongelma voidaan ilmaista vieläkin terävämmin: Paavali ei tunne viattomia syntisiä. Sellaisia ei elänyt myöskään Aadamin ja Mooseksen välisenä aikana. Synnin syyksi lukemisen kysymystä ei voi tarkastella siten, että ongelma erotetaan Paavalin ihmiskäsityksestä. Kuolema oli rangaistus synnistä, ja tämä osoittaa synnin vakavuuden.

Paavali puhuu tässä ensimmäisen kerran synnin hallinnasta (*basileuoo*). Synti on personoitu kuninkaalliseksi voimaksi. Sillä on oma pahan valtakunta, ja se hallitsee oman valtakuntansa kansalaisia. Tuon valtakunnan kansalaiset ovat kuitenkin orjia, kuten Paavali myöhemmin moneen kertaan toteaa.

Miksi Paavali sanoo, että Aadamin välittömät jälkeläiset eivät syyllistyneet samanlaiseen rikkomukseen kuin Aadam itse? Hän tarkoittaa Jumalan antaman käskyn rikkomista. Aadamilla oli Jumalan sana. Hänen käyttäytymistään ohjasi Jumalan antama käsky. Siksi Aadamin rikkomus (*parabasis*) oli Jumalan nimenomaisen käskyn rikkomista. Jumalan antaman käskyn rikkominen oli seuraavaksi mahdollista vasta lain antamisen jälkeen.

Juutalaiset lain opettajat ja rabbit tiesivät kyllä, että Aadamin jälkeläiset tekivät järkyttävällä tavalla syntiä ja olivat Jumalan tuomion alla. Kainin synti oli merkittävä käsite oppineiden opetuksessa. Veljenmurha ajoi Kainin perikatoon ja monet seurasivat häntä samalla tiellä (Viis. 10:3). Vaikka rikkomus ei ollut samanlainen kuin Aadamin rikkomus, synti on kaikkina aikoina ollut kuitenkin sama Jumalan luomaa elämää rikkova tuhovoima, joka todistaa ihmisen luopumisen Jumalasta.

Aadam oli esikuva siitä, joka oli tuleva.

Paavali esittää Aadamin ja Jeesuksen kahtena ihmissuvun kantaisänä. Toisaalla hän puhuu suorastaan ensimmäisestä ja toisesta Aadamista (1. Kor. 15:45). Aadamia voitaisiin kutsua synnin isäksi ja Jeesusta armon isäksi. Niin kuin ensimmäisessä Aadamissa luotiin ensimmäinen ihmissuku, samoin toisen Aadamin kautta luodaan uusi ihmissuku. Synteihinsä kuolleen ihmisen herättäminen uuteen elämään uskon kautta merkitsee todellista luomistyötä. Siksi Abraham tai Mooses eivät ole riittäviä esikuvia Kristuksesta. Hänen esikuvanaan on Aadam, joka oli ensimmäisen luomistyön esikoinen. Uutena Aadamina Kristus on ylösnousemuksen esikoinen.

5:15. *Rikkomusta ei kuitenkaan voi verrata armoon.*

Tämän jälkeen Paavali alkaa rinnastaa tarkemmin Kristusta ja Aadamia. Jaksosta j. 15-19 on helppo huomata, että hän ei ole tyytynyt vähään kuvatessaan heidän eroaan. Vaikka tavallisen lukijan mielestä yksikin rinnastus olisi riittänyt, tai ehkä korkeintaan kaksi, Paavali esittää niitä tässä peräjälkeen viisi. Kaikissa niissä on periaatteessa sama ajatus. Paavali on niin innostunut asiastaan, että hän kerta kerran perään keksii uusia rinnastuksia (parallelismeja), joilla Aadamin ja Kristuksen vastakohtaisuuden voi esittää.

Rikkomuksesta Paavali käyttää samaa sanaa kuin edellä. Armosta hän käytti sanaa armolahja (*kharisma*). Tämä sana tarkoittaa Paavalin opetuksessa sekä Kristuksen lahjoittamaa armoa, että niin sanottuja henkilahjoja, kuten muista tekstikohdista käy ilmi.

Yhden ainoan ihmisen rikkomus on tosin tuottanut kaikille kuoleman, mutta vielä paljon runsaammin ovat Jumalan armo ja hänen lahjansa tulleet yhden ainoan ihmisen, Jeesuksen Kristuksen ansiosta kaikkien osaksi.

Jakeen 15 kohdalla täytyy tosin kiinnittää ensin huomiota myös ajatuksen sisältöön. Lakia (ja siis Moosesta) edeltävä kausi on Paavalin mielestä erikoinen vain siksi, että silloin ihmisen ja Jumalan suhdetta ei voitu määritellä vedoten niihin ominaispiirteisiin, jotka laki toi mukanaan. Syntiä ei luettu Aadamin ja Mooseksen välisenä aikana, koska Jumalan ja ihmisten välinen suhde ei ollut vielä muuttunut juridiseksi. Tuo suhde oli aluksi pikemminkin kosmisen tuomion määräämä. Vaikka synti sinänsä jäi paljastamatta ja uinui juridisessa mielessä "kuolleena", oli ihminen itsekin kuollut suhteessa Jumalaan. "Yhden ainoan ihmisen rikkomus on... tuottanut kaikille kuoleman". Aadamin esikuvallisuus on Paavalin perustelun johtava tekijä. Lain tulo ei muuttanut ihmisen eskatologisen aseman perusteita, vaan lisäsi siihen vain uuden piirteen. Aadamin ja Mooseksen välinen ajanjakso on siten Paavalin teologian rakenteessa eräänlainen ylimenokausi. Tällaista

ajatusta hän oli edellä korostanut sanomalla, että ihmisten rikkomus ei ollut ennen Moosesta samanlainen kuin Aadamin. Rikkomuksen laadun Paavali otti esille jälleen perustellakseen lakiteologiaa, ei Aadamin jälkeisten ihmisten kohtaloa.

Kristus on taas tässä ”paljon enemmän” (*polloo mallon*) kuin Aadamin tuottama kuolema. Edellä mainittu armolahja kuvataan tässä nyt kahdella sanalla armo ja lahja. Tarkalleen ottaen Paavali sanoo ”armo ja armon lahja”. Lahja on siten juuri tuo armo. Vanhurskaus on lahja, jonka Jumala antaa syntiselle. Lahjan saaja ei voi eikä hänen tarvitse vaikuttaa lahjan sisältöön. Lopulta lahja on Kristus itse, joka lahjoittaa itsensä jumalattomalle ihmiselle.

5:16. *Tätä lahjaa ei voi edes verrata yhden ihmisen synnin seurauksiin, sillä yhden ihmisen teon seurauksena oli kadotustuomio, mutta Jumalan armosta kaikkien rikkomusten seuraukseksi tulikin vapauttava tuomio.*

Tässäkin vastakkainasettelussa Paavali hyödynsi rabbiinista logiikkaa. Päättely etenee pienemmästä suurempaan. Lahjaa ei voisi edes verrata tuomioon, koska niiden välinen ero on niin merkittävä. Paavali käyttää hauskasti retorista keinoa – hänhän juuri vertaa lahjaa tuomioon.

Alkutekstiä on tässä lauseessa jälleen hieman vaikea kääntää. Ensimmäisessä lauseessa on jännittävä sanaleikki, jota käännökset eivät kykene toistamaan. Tuomio (*krima*) tuli yhdestä ihmisestä kadotustuomioksi (*katakrima*). Aadamin synti sai tuomionsa, ja siitä seurasi kadotustuomio kaikille Aadamin jälkeläisille.

Tuomiota koskevan kehityskulun vastakohtana on armon kehityskulku. Armolahja (*kharisma*) – suomeksi paremmin: armon lahja – tuotti kaikista rikkomuksista kuitenkin vanhurskauttavan armahduksen (*dikaiooma*). Lahjavanhurskaus muuttaa edellisen lauseen kuvaaman uhkan syntisen eduksi. Jumala kääntää armossaan rikkomukset syntisen vanhurskauttamiseksi.

5:17. *Yhden ihmisen rikkomus aiheutti sen, että kuolema pääsi hallitsemaan tämän yhden vuoksi. Paljon ennemmin tulevat ne, jotka saavat omakseen vanhurskauden ylenpalttisen armon ja lahjan, elämään ja hallitsemaan yhden ainoan ansiosta, Jeesuksen Kristuksen.*

Vaikka Paavalin ”rabbiinista” ajatuksenjuoksua on välillä hieman vaikea seurata, hallitsemisen kuva on varsin valaiseva seuraavassa lauseparissa. Aadamin synnin tähden kuolema pääsi hallitsemaan kuninkaana (*ebasileusen*) ihmisiä. Sen vastakohtana ei voinut olla elämän ”hallitseminen”. Siksi Paavali selittää hieman pidempään, että vanhurskauden lahjan saaneet tulevat uudesta elämästä osallisina itse ”hallitsemaan” ikuista elämää Kristuksen kautta. Tämä uskovien hallitsijoina toimiminen täytynee tässä yhteydessä ymmärtää varsin vertauskuvallisesti.

Jo ensimmäisessä jakeessa merkille pantu rakenteellinen ilmaus Kristuksen ”kautta” (*dia*) tulee näkyviin jälleen tässä ja myös seuraavassa jakeessa. Kristuksen ansiosta syntiset saavat Jumalan luoman uuden elämän. Kuolema merkitsi Paavalille hengellistä kuolemaa, ja elämä puolestaan oli merkki uudesta yhteydestä Jumalaan.

5:18. *Niin kuin siis yhden ainoan rikkomus tuotti kaikille ihmisille kadotustuomion, niin riittää yhden ainoan vanhurskas teko antamaan kaikille ihmisille vanhurskauden ja elämän.*

Puhetaidon tärkeitä tekijöitä oli kertaaminen. Koska Paavali tiesi puhuneensa hieman vaikeatajuisia ajatuksia, hän toisti tärkeimmät seikat vielä uudelleen. Hän teki sen käänteisesti (ns. kiasmi). Ensin hän mainitsee kadotustuomion ja siitä vapautumisen. Sen jälkeen hän seuraavassa lauseessa mainitsee Aadamin tottelemattomuuden ja Kristuksen kuuliaisuuden.

Ensimmäisen Aadamin rikkomus tuotti ”kaikille ihmisille” kadotustuomion. Toisen Aadamin vanhurskauden tuottava teko tuotti ”kaikille ihmisille” elämän vanhurskauttamisen. Kristuksen lahjavanhurskaus luetaan ihmisen elämän vanhurskaudeksi täysin ilman ihmisten omaa ansiota. Kaikki ihmiset on Paavalin mukaan vanhurskautettu, mutta kaikkia ei ole pelastettu. On kyse objektiivisen ja subjektiivisen lahjan välisestä erosta. Sovitus on täydellinen ja se on annettu kaikkien ihmisten syntien edestä. Tämä vanhurskauden teko ei kuitenkaan ole ihmisille hyödyksi, elleivät he itse saa kuulla evankeliumia ja tulla sisälle Jumalan valtakuntaan. Siksi Paavali julisti evankeliumia väsymättä, jotta hän voisi voittaa edes joitakuita vapaaksi tuomion alta.

5:19. *Niin kuin yhden ihmisen tottelemattomuus teki kaikista syntisiä, niin yhden kuuliaisuus tekee kaikista vanhurskaita.*

Aadamin lankeemus oli erityisesti tottelemattomuutta. Rikkomus oli tapahtunut tilanteessa, jossa yhteys Jumalaan oli vielä olemassa. Aadam oli vastustanut Jumalaa ja hänen antamaansa käskyä. Aadamin jälkeläisiltä tuo yhteys ja Jumalan ilmoitettu käsky oli puuttunut aina Mooseksen tuomaan ilmoitukseen ja lakiin asti. Aadamin synti on kuitenkin koko ihmiskunnan synti. Kyse on hirveästä perisynnistä, jonka jokainen maan päälle syntyvä ihminen saa synnyinlahjakseen. Paavalin synkkä ihmiskäsitys on tässäkin kärjistetysti esillä.

Tottelemattomuuden vastakohtana oli kuuliaisuus. Paavalin teologian mukaan Jeesus ensinnäkin itse antoi uhrin kuuliaisuuden tekona Jumalalle (Fil. 2:8). Lisäksi hänen kuolemansa merkitsi Jumalan antamaa uhria: "hän ei säästänyt omaa Poikaansakaan vaan antoi hänet kuolemaan kaikkien meidän puolestamme" (Room. 8:32). Kristus oli syntiuhri "meidän puolestamme" (Room. 5:8). Näin uusi Aadam sovitti ensimmäisen Aadamin synnin. Kristuksen kuuliaisuus vanhurskauttaa uskottomien elämän armosta, lahjaksi.

Vastakkainasettelut (parallelismit) ovat näissä jakeissa hieman samanlaisia. Aadamin lankeemuksen vastakohtana on molemmissa jakeissa Kristuksen kuuliaisuuden teko. Lankeemuksen tuottaman synnin sovittamiseksi tarvittiin Kristuksen uhri. Hänen piti antautua kärsivän palvelijan tehtävään, jotta synti saisi sovituksensa. Hänet todella tehtiin synniksi, jotta rangaistuksen alla elävät voisivat päästä vapaaksi. Ilman Kristuksen aktiivista tekoa sovitusta ei toki olisi tapahtunut. Siten Aadam ja Kristus ovat Paavalille suorastaan kahden luomistyön esikoisia. Aadamissa luotiin tämä ihmiskunta, joka lankesi syntiin. Kristuksessa luotiin uusi ihmiskunta, joka saa alkunsa siinä armon valtakunnassa, johon syntisiä kutsutaan evankeliumilla.

5:20. *Laki tuli maailmaan sitä varten, että rikkomus tulisi suuremmaksi.*

Yksi viidennen luvun esityksen päämääristä on selittää tarkemmin lain asemaa lankeemuksen maailmassa. Koska koko Aadamin jälkeinen ihmissuku eli synnin vallassa ja kuoleman tilassa, Jumalan käskystä tuli tuon synnin paljastaja. Jumalan sana Moosekselle Siinailla vastasi Jumalan sanaa Aadamille paratiisissa. Laki teki tullessaan rikkomuksesta "täyden" (*hina pleonasee to paraptooma*). Paavalin esitys on selvästi pelastushistoriallinen. Hän erittelee Jumalan toiminnan vaiheita ja pohtii niihin liittyviä tarkoitusperiä. Lain antamisella oli tässä historian mallissa merkittävä asema, ja sen mukaan laki itse sai negatiivisen tehtävän.

Paavali ei ainoastaan tyydy sanomaan, että laki "tuli" (*eiseelthen*; vrt. j. 12). Hän sanoo, että laki "tuli väliin" (*pareiseelthen*). Lain seurauksena rikkomuksesta tuli todellinen. Laki herätti juridisen suhteen Jumalan ja ihmisten välille. Ajatus jakeissa 13 ja 20 on siten tältä osin sama.

Jotkut tutkijat ovat esittäneet, että Paavalin ajattelussa synnilläkin olisi erilaisia asteita. Tarkoittaako Paavali, että laki sai aikaan syntiä, vaikka sen piti saada aikaan rakkautta? Ei toki. Kuten monta kertaa aikaisemminkin, Paavali selittää, että lain tultua pahan tekeminen merkitsi olemassa olevan käskyn rikkomista. Rikkomuksesta tuli silloin julkeampi. Pahuuden asteista olisi mieletöntä puhua, koska väärin tekeminen rikkoo aina elämää tilanteesta riippumatta. Senhän Paavali oli osoittanut jo ensimmäisessä luvussa.

Mutta missä synti on tullut suureksi, siellä on armo tullut ylenpalttiseksi.

Viidennessä luvussa sana "synti" merkitsee lähes samaa kuin rangaistus. Sen osoittaa Paavalin antiteesi jakeen lopussa. Kun rikkomus on tullut "täydeksi", on armo tullut senkin ylittäväksi säädökseksi. Tällaisessa vastakkainasettelussa sanan "armo" juridinen luonne korostuu ja se merkitsee rangaistuksesta vapauttamista. Lain perusteella syyksi luettu synti ei voikaan johtaa rangaistukseen, koska armahdus vapauttaa langetetusta tuomiosta. Paavali käyttää jälleen juutalaisen puhetaidon periaatetta "pienemmästä suurempaan". Jos synti onkin muuttunut suoranaiseksi Jumalan näkyvän käskyn rikkomiseksi, armo on paljon sitä suurempi ja täydellisempi. Armo pelastaa syntisen pahimmastakin ahdingosta.

5:21. *Niin kuin synti on hallinnut ja vienyt kuolemaan, niin on armo hallitseva ja johtava ikuiseen elämään, koska Herramme Jeesus Kristus on lahjoittanut meille vanhurskauden.*

Synti oli edellä esitelty pahana kuninkaana, joka hallitsee orjuuttamiaan alaisia hirmuhallinnolla. Nyt Paavali kuvaa vallankumousta ja hallitsijan vaihtoa. Ensin oli hallinnut synti (menneen ajan muoto *ebasileusen*). Sillä oli ollut valta ja myös aseita (6:13). Tätä isäntää syntiset palvelivat orjina

(6:6, 17, 20). Heidät oli myyty tämän valtaan (Room 7:14). Nyt valta on kuitenkin vaihtunut. Nyt tulee hallitsemaan (*basileusee*) armo, koska Kristus vapauttaa vanhasta orjuudesta.

Alkuteksti on jälleen hieman monimutkaisempi kuin dynaaminen käännös. Paavali toteaa, että ”armo saa hallita vanhurskauden kautta tuottaen iankaikkisen elämän”. Hän halusi mainita vanhurskauden vielä tässäkin kohdassa, jotta ajatusrakennelma pysyisi jatkuvasti koossa. Lauseen päättää vielä sama *dia*-rakenne, jota Paavali oli käyttänyt ensimmäisestä jakeesta lähtien. Armon hallinta tulee tietenkin Jeesuksen ”kautta” (*dia*).

Viimeisen lauseen päätöksenä on hieno, tunnustusluontoinen ilmaus Jeesus Kristus meidän Herramme. Tämä nimitys on meille niin tuttu, että sivuutamme sen usein liian nopeasti. Sitä ei tule pitää pelkkänä Jeesuksen nimen mainintana. Se on suorastaan kastetunnustus, jota Paavali käyttää usein viitatessaan Kristukseen (ks. 1:4; 10:9). Apostoli elää jatkuvasti Kristuksen ylistys huulillaan.

Sanoma

Mitkä kaikki seikat voisivat perustella sitä Paavalin suurta väitettä, että kaikki ihmiset – niin juutalaiset kuin pakanat – ovat synnin vallassa? Raamatunkohtien antamat esimerkit ovat ensin kuvanneet jumalattoman ihmisen turmeluksen tilaa värikkäästi. Lisäksi esimerkit valittuun kansaan kuuluneiden juutalaisten omista rikkomuksista olivat paljastaneet synnin olemassaolon. Tärkein peruste puuttui kuitenkin vielä. Se oli Aadamin lankeemus. Synnin todellisuudesta todisti koko Raamatun alku – kertomus ihmisen kapinasta Jumalaa vastaan.

Kaikki juutalaiset oppineet eivät tosin pitäneet Aadamin lankeemusta täydellisenä katastrofina. Jotkut ajattelivat, että jokaisen ihmisen pitäisi Aadamin alkuperäisen tilanteen mukaisesti yrittää elää Jumalan käskyjä noudattaen. Jumala ei ole antanut kenellekään lupaa tehdä syntiä, kirjoitti jo Siirak. Toiset oppineet opettivat kuitenkin lankeemuksen tuoneen hengellisen kuoleman maailmaan. Raamatun ulkopuolella meille on säilynyt esimerkiksi suurin piirtein Paavalin aikaan kirjoitettu neljäs Esran kirja. Sen juutalainen kirjoittaja muistuttaa lukijoita siitä, että Aadamin rikkomuksen takia kuolema tuli maailmaan.

Neljännessä Esran kirjassa ihmiskunnan tilanne kuvataan vaikeaksi. Kirjoittajan mukaan Aadamilla oli ”paha sydän” ja siksi hän rikkoi Jumalan käskyn. Tämä lankeemus koski myös kaikkia hänen jälkeläisiään. ”Näin taudista tuli pysyvä. Laki oli ihmisten sydämissä pahan juuren rinnalla, mutta hyvä joutui väistymään ja vain paha jäi jäljelle.” (4. Esra 3:21-22). Tämä kirjanoppinut olisi varmasti ollut Paavalin kanssa samaa mieltä synnin vakavuudesta ja Aadamin lankeemuksen pahoista seurauksista.

Koska Aadamin kautta synti oli tullut maailmaan, kukaan ihminen ei voisi olla yhteydessä Jumalaan tekemättä tiliä synnistä. Miten juutalaiset sitten olivat voineet olla yhteydessä Jumalaan menneiden vuosisatojen aikana? Paavalin vastaus on koko kirjeen ajan ollut johdonmukainen: yksin armosta. Jo Abrahamin usko oli ollut uskoa siihen, että Jumala vanhurskauttaa jumalattoman. Abraham uskoi Jumalaan, joka voittaa kuoleman. Jos kuolema tulikin maailmaan Aadamin kautta, tuo kuolema tullaan voittamaan. Uskon isät ovat siten uskoneet edeltäpäin Kristukseen.

Siksi kukaan juutalainen, tai ylipäätään kukaan ihminen maailmassa, ei voisi löytää armollista Jumalaa muuten kuin Kristuksessa. Aadam ja Kristus ovat kahden ihmissuvun kanta-isiä. Ensimmäisen kautta syntyneet syntyivät turmelukseen. Toisen välityksellä syntyneet syntyivät pelastukseen ja ikuiseen elämään. Kristus on Aadamin kaltainen esikoinen, joka tuo armahduksen kaikista niistä rikkomuksista, jotka ensimmäinen Aadam on saanut aikaan.

Tätä suurta vastakkainasettelua kuvasivat Paavalin antiteesit. Lausepareilla apostoli kuvasi rikkomuksen ja anteeksiantamisen, kadotustuomion ja pelastuksen sekä kuoleman ja ikuisen elämän välistä vastakkaisuutta. Juutalaisen opetustavan tyyliin Paavali kirjoitti, että Kristus on paljon enemmän kuin Aadamin lankeemus ja jälkeläisten rikkomukset. Kristus voittaa synnin ja kuoleman vallan.

Synti olikin Paavalille kuin häijy kuningas, joka valtaan ihmiset oli myyty. Kristus toi mukanaan vallankumouksen. Valta vaihtui, ja Kristus taivaan valtakunnan kuninkaana hallitsi nyt kirkkauden valtaistuimella pelastamiaan ihmisiä. Pelastus synnin vallasta merkitsee sitä, että Kristus saa olla ihmisen kuningas ja Herra. On luontevaa, että juuri tämä vastakohta täydentää Paavalin esityksen viidennessä luvussa. Kirjeen alusta lähtien hän on opettanut, että Kristus on korotettu taivaalliseksi kuninkaaksi. Hän on armon valtakunnan hallitsija. Tällä hetkellä armo hallitsee maailmaa, vaikka se ulkonaisesti elääkin synnin vallassa. Jumalan valtakunta on todellisuutta ja Paavalin julistama evankeliumi siirtää ihmisiä pelastukseen jatkuvasti kaikilla eri paikkakunnilla ja kaikissa maissa, joissa hän kiertää. Siirtyminen armon valtakuntaan merkitsee siirtymistä kuolemasta elämään. Pelastuksen sinetti avataan vasta inhimillisen kuoleman jälkeen. Paavalilla on jatkuvasti mielessään ikuinen elämä uudessa maailmassa.

Kuva synnin hallinnasta korostaa vielä lopuksi aikaisemmin jo esille tullutta käsitystä synnin laajuudesta ja ihmisen turmeltuneisuuden täydellisyydestä. Ihminen on täysin synnin vallan alainen. Kaikki ovat vailla Jumalan kirkkautta. Synti ja Kristus asetetaan vastakkain dramaattisella tavalla. Syntioppi on itse asiassa kristologian vastakuva.

Synnin vallan myötä ajatukset kiertyivät vielä uudelleen siihen keskeiseen kysymykseen, joka koski Jumalan valtaa. Jos valittu kansakin elää synnin alla, mikä merkitys on Jumalan lailla? Mitä arvoa on Jumalan liitolla, joka on annettu Siinailla? Paavali toisti uudelleen aiemminkin jo esittämänsä vastauksen. Laki annettiin sitä varten, että rikkomus paljastuisi. Laki annettiin Aadamin turmeluksen tähden. Juuri Mooseksen laki osoittaa jokaiselle, miten vakava asia synti on.

Laki paljastaa siten samalla sen, että syntiset ihmiset ovat jo nyt Jumalan tuomion alaisia. Tuomio on määrätty. Yhden ihmisen teon seurauksena oli kadotustuomio. Näin laki valmistaa tietä armolle ja pelastukselle. Laki ohjaa kohti armahtavaa Jumalaa, jonka vanhurskaus on uskonvanhurskautta. Kristuksen uhrin ansiosta armosta on tullut kaiken kattava, ylenpalttinen. Armo ylittää kaiken kuviteltavissa olevan pahuuden ja vääryyden. Armo poistaa tuomion ja vapauttaa rangaistuksen pelosta.

Tätä alleviivaa jakson tehokas retoriikka. Vastakohtaisuuksia kooten Paavali perustelee syntisten evankeliumia. Vanhurskaus ei ole sitä, mitä hänen oma juutalainen perinteensä oli siitä opettanut. Synnin valta jää aina jäljelle. Siksi tarvitaan Kristuksen uhri. Kristuksen tulon jälkeen mikään ei voi enää kadottaa langenneita, mutta Kristukseen turvaavia. Hänen uhrinsa on suurempi, kuin Aadamin synti. Se on suurempi, kuin yksilön sisäinen ahdistus todellisen vääryyden tähden. Missä synti on tullut suureksi, siellä on armo tullut ylenpalttiseksi.

Siksi Kristus on uusi Aadam, jonka jälkeläiset saavat elää ikuisen elämän uudessa paratiisissa. Paavalin evankeliumi on lohdullinen sanoma. Jumala antaa uskonvanhurskauden lahjaksi. Synteihinsä kuollut ihminen saa uuden elämän ylösnousseelta Herralta. Evankeliumin sana luo uutta, ja se vahvistaa uskoa aina, kun sitä saarnataan. Kristus on voittanut kuoleman ja Perkeleen, ja armahtaa jokaista. Tämä sana uudistaa rakkauden Jeesusta kohtaan. Vapahtaja tulee läheiseksi ja tarpeelliseksi. Hänestä tulee aina uudelleen ja uudelleen syntisen Vapahtaja.

Uusi elämä Kristuksessa 6:1–23

6:1-5 Kristuksen kuolemaan kastettu

Paavalin opetus synnin vallasta herättää uuden kysymyksen. Mitä merkitsee synnin vallasta vapautuminen? Paavali on sivukaupalla kirjoittanut synnin turmeluksesta ja pahan vallasta. Hän on kuvaillut elämän rikkomista ja asettanut kaikki maailman ihmiset saman tuskan alle. Ihminen on vangittu syntiinsä eikä voi itse pelastaa itseään. Nyt olisi korkea aika saada tietää, miten Messiaaseen ja Vapahtajaan uskova ihminen suhtautuu syntiin. Voiko synnin kahleista päästä vapaaksi jo tämän elämän aikana?

Paavali on taitava opettaja. Hän sitoo vastauksensa seurakunnan keskeiseen uskoon ja yksinkertaiseen opetukseen kasteesta. Hänen ei tarvitse enää suunnata puhettaan kuvitelluille juutalaisille kuulijoille. Hänen sanojaan kuuntelevat nyt seurakuntalaiset, jotka ovat hämillään synnin ja armon välisestä suhteesta. He pohtivat, miten syntiin tulisi suhtautua tilanteessa, jossa synti menettää armon takia kokonaan merkityksensä.

6:1. *Mitä me tähän sanomme? Onko meidän jatkuvasti tehtävä syntiä, jotta armo tulisi yhä suuremmaksi?*

Uusi jakso alkaa taas siirtymälauseella. ”Mitä tähän pitäisi sanoa?” Paavali tietää, että hänen opetuksensa on synnyttänyt paljon keskustelua seurakunnissa. Hänen vanhurskauttamisoppinsa on synnyttänyt riitoja uskovien keskuudessa. Jos Jumala vanhurskauttaa syntisen ihmisen, eikö syntiä ruveta silloin suosimaan? Mihin katoaa synnin vakavuus?

Lauseessa on ajaton aihe. Syytös antinomismista tulee väistämättä esille, kun julistetaan syntisen evankeliumia. Jos Paavalin sanoma on totta, synnillä ei ole enää mitään väliä. Silloinhan ihmisen ei tarvitse sinnitellä kuuliaisena Jumalan laille ja käskyille. Kaiken saa kuitenkin anteeksi tuosta vaan. Vaikka väite perustuu tietenkin virheelle, se on retorisesti tehokas.

Paavali jatkaakin saneluansa toistamalla sen saman syytöksen, jota hän on käsitellyt jo kolmannessa luvussa. Tuleeko Jumalasta taas synnin palvelija? Pitäisikö pysyä synnissä, jotta syntisen vanhurskauttaminen olisi täyttä todellisuutta? Eikö armo toimi muuten kuin avoimesti syntisenä elävien kohdalla? Tämä oli samalla Paavalin lainauksena tehokas keino, koska nyt hänen kuulijansa nousivat varpailleen. He halusivat kuulla, miten apostoli ratkaisisi tämän monia vaivanneen kysymyksen. Onko armon ihanuus kiinni jatkuvasta synnin tekemisestä?

6:2. *Ei tietenkään. Kun kerran olemme kuolleet pois synnistä, kuinka voisimme edelleen elää siinä?*

Vastaus nostaa edellisessä luvussa esillä olleen kuoleman ajatuksen aivan uudelle tasolle. Uskon kautta ihminen on kuollut pois synnistä. Syntiin liittyy kuoleman ajatus. Itse syntikin on jo kuolemaa pois Jumalan yhteydestä. Tätä seuraa toinen kuolema, nimittäin Kristuksen kuolema. Kun uskova on yhteydessä Kristuksen kuolemaan, hänen syntinen minänsä kokee kuoleman jo ennen maallisen elämän loppumista. Paavali viittaa tässä ensimmäistä kertaa sellaiseen ihmisen kuolemaan, joka on jo tapahtunut menneisyydessä. Tämä opetus kuolemasta liittyy kasteeseen.

Lause itsessään on retorisesti tehokas ristiriita, paradoksi: koska olemme jo kuolleet, kuinka voisimme enää elää? Tämän lauseen tarkoituskaan ei ole olla looginen. Miten elävä voisi olla kuollut? Koska uskova on kuollut synnille, hän ei voi enää elää synnin mukaan.

6:3. *Tiedättehän, että meidät kaikki Kristukseen Jeesukseen kastetut on kastettu hänen kuolemaansa.*

Hengellisen kuoleman ja hengellisen elämän välistä suhdetta Paavali selitti kasteopetuksella. Hän perusti opetuksensa selvästikin siihen sanomaan, joka oli jo kastekoulussa opetettu hänen lukijoilleen. Hän muistutti heille: ettekö muista, mitä teille ennen omaa kastettanne opetettiin? Teillehän puhuttiin Jeesuksesta, hänen kuolemastaan ja ylösnousemuksestaan. Sellaiseen uskoon teidät kastettiin.

Tämä opetus on säilynyt meille uskontunnustuksessa, joka löytyy kohdasta 1. Kor. 15:3–4. Tuo tunnustus oli yksinkertainen ja selkeä.

"Kristus on kuollut meidän syntiemme tähden...
hänet haudattiin... hänet herätettiin kolmantena päivänä... hänet nähtiin..."

Tämän tunnustuksen avulla Paavali nyt selitti kasteen merkitystä. Ihminen kastettiin siihen uskoon, jossa puhuttiin Kristuksen kuolemasta ja hautaamisesta uhrina syntien edestä. Kun tämä uhri tuli uskovan lahjaksi, hän itsekin kuoli Kristuksen kanssa. Synnin palkka oli maksettu. Siksi Paavali saattoi sanoa, että Kristukseen yhdistyneenä syntinen ihminenkin on kuollut sen kuoleman, jonka Jumala oli jo Aadamin lankeemuksen jälkeen määrännyt ihmisen osaksi.

Paavalin toisaalla lainaama uskontunnustus on selvästi kuudennen luvun taustalla. Siinä mainitaan samat tekijät kuin korinttilaiskirjeen kohdassa.

"Kastetut Kristukseen Jeesukseen... hänen kuolemaansa kastetut...
hänen kanssaan haudatut... Kristus herätettiin kuolleista."

Kaste suoritettiin Jeesuksen Kristuksen nimeen. Tämä on yksi apostolisen opetuksen keskeisiä piirteitä (1. Kor. 1:13; Ap.t. 2:38; 22:16; vrt. Room. 10:13). Välirikko perinteisen juutalaisuuden kanssa oli tapahtunut pääosin sen tähden, että Kristus asetettiin Isän Jumalan rinnalle. Usko kohdistui Kristukseen. Pelastuksen kaste suoritettiin Jeesuksen Kristuksen nimeen. Jeesuksen nimi Herra oli sama kuin se Vanhasta testamentista löytyvä Herran nimi, jota ”huudettiin avuksi” kasteen juhlassa. Siksi yhdistyminen Kristuksen kanssa tuotti syntiselle pelastuksen.

6:4. *Näin meidät kasteessa annettiin kuolemaan ja haudattiin yhdessä hänen kanssaan,*

Ensiksikin me olemme kasteessa kuolleet yhdessä Kristuksen kanssa. Syntisinä me olemme olleet kuoleman alaisia koko elämämme ajan. Itse asiassa Paavali opettaa, että ihmiskunta on kuollut jo Aadamissa. Me olemme tosiasiassa elävältä kuolleita. Kasteessa tuo kuolema tulee hengelliseksi todellisuudeksi, koska me kuolemme Kristuksen kanssa. Hän kuoli syntien tähden. Siinä olivat kaikki meidänkin syntimme. Siksi Kristuksen tullessa kasteessa meidän omaksemme on meidänkin kuolemamme kuoltu. Tämä kuolema on yhtä todellista kuin Kristuksen kuolema. Hänet haudattiin ja toivo elämästä oli mennyttä. Samoin meidän hengellinen kuolemamme on tullut todelliseksi ja päätynyt hautaan.

Haudan mainitseminen kuulostaa tässä yhteydessä oudolta, mutta sille on selvä syynsä. Paavalihan lainaa uskontunnustusta. Uskovan hengellinen kuolema Kristuksen kanssa on niin todellinen, että hän elottomana makaa yhdessä Herran kanssa kylmässä kivihaudassa. Siellä ei ole toivoa, eikä siltä synny uutta elämää, ellei Jumala tee ihmettään. Siksi Paavali kirjoitti, että meidät “haudattiin yhdessä hänen kanssaan”. Synti on saanut rangaistuksensa ja tuomio on langetettu.

jotta mekin alkaisimme elää uutta elämää, niin kuin Kristus Isän kirkkauden voimalla herätettiin kuolleista.

Uskon syntyminen oli yhtä suuri ihme kuin Jeesuksen ylösnousemus. Myös ajatusten rinnakkaisuus on tässä läheinen. Usko syntyi samasta voimasta kuin ylösnousemus. Uskon sisältönä oli lisäksi se, että Jumala on herättänyt Kristuksen kuolleista (Room. 10:9). Paavali ajatteli, että usko on elämää hengellisen kuoleman jälkeen. Se on yhtä suuri ihme, kuin kuolleen herääminen haudastaan. Tämä ajatus on myös hyvin sielunhoidollinen. Kenenkään ei tarvitse ajatella, että hänen tarvitsisi saavuttaa jotain, ennen kuin hän voi pelastua. Synnin tähden ihminen on saavuttanut vain kuoleman ja haudan. Ylösnousemusvoimallaan Kristus antaa synteihinsä kuolleille uuden elämän. Usko ja uusi elämä ovat siten täysin Jumalan aikaansaannosta. Siksi evankeliumi on Jumalan voima.

Paavali käyttää kohdassa jälleen kerran lyhyttä pääsiäistunnustusta ”Kristus herätettiin kuolleista” (sanajärjestys alkutekstissä on tämä). Se esiintyy usein hänen kirjeissään (esimerkiksi Room. 4:28; 6:9; 7:4; 8:11; 8:34; 10:9; 1. Kor. 6:14; 15:12; 2. Kor. 4:14; Gal. 1:1; Kol. 2:12; 1. Tess. 1:10). Kuolleista herättäminen tapahtuu tämän kohdan mukaan Isän ”kirkkauden” kautta. Paavali sanoo useissa kohdissa ylösnousemuksen tapahtuneen Pyhän Hengen voimasta (vrt. Room. 8:11), mutta tässä hän viittaa kirkkauteen. Kirkkaus (*doksa*) tarkoittaa hänen teologiassaan etenkin ylösnousemuksen yhteydessä Jumalan taivaallista pyhyyttä ja katoavaisuuden vastakohtaa. Jumalan kirkkauden kautta (*dia*) kuolleista herätetty Kristus elää uudessa taivaallisessa ruumiissa Jumalan antamaa elämää (vrt. 1. Kor. 15:40-53).

6:5. *Jos kerran yhtäläinen kuolema on liittänyt meidät yhteen hänen kanssaan, me myös nousemme kuolleista kuin hän.*

Tästä syystä uusi elämä onkin täyttä Jumalan ihmettä. Niin kuin Kristus herätettiin kuolleista, niin meissäkin Kristukseen kastettuina syntyy uusi elämä eli usko. Jumala synnyttää sen uutta luovalla ylösnousemusvoimallaan. Hän synnyttää elämää kuolleista. Näin kaste on Jumalan teko ja Jumalan armo. Se on uudestisynnyttävä "pesu" ja uskon alku. Se on kaste Pyhällä Hengellä, joka meille annetaan meitä varjelemaan. Kastettuina me olemme Hengessä Jumalan lapsia ja tämä lapseuden Henki huutaa Jumalaa isänä avuksi: Abba! (Room. 8). Tämä on sitä lopun aikojen ihmeellistä uudistusta, mitä esimerkiksi Johannes Kastaja osasi vasta aavistella. Hän kastoi ihmisiä parannukseen, mutta Kristus itse kastaa meidät omikseen. Hän siirtää meidät kuolemasta elämään. Hän tekee kuolleet luut Hengellään eläviksi. Me pääsemme Jumalan valtakuntaan ja Kristuksesta tulee meidän Herramme ja kuninkaamme.

Sanoma

Paavalin esittämä kysymys on varsin ajaton. Pitäisikö kristityn vain elää vapaasti syntisenä, jotta Kristus voisi koko ajan olla syntisen Vapahtaja? Historian kuluessa monet uskovat ovat selittäneet Raamattua näin – Roomalaiskirjeestä huolimatta. Näkemystä kutsutaan lain hylkäämiseksi, antinomismiksi. Jotkut olettavat, että mikään sääntö ei enää koske armahdettua syntistä. Synti menettää kokonaan merkityksensä. Laki on turha eikä voi auttaa ketään.

Samasta elämästä Paavaliakin oli syytetty. Jotkut uskoivat, että Paavali neuvoo ihmisiä jäämään syntiseen käyttäytymiseensä. Paavalin vastaveto on tiukka. Uskova on kuollut synnille. Juuri synti on pitänyt ihmisiä erossa Jumalasta. Juuri synti turmelee ihmisten väliset suhteet. Miksi valon löytänyt vielä kaipaisi pimeyteen? Synnin kanssa tehdään tiliä niin tarkasti, että vain lopullinen ja täydellinen kuoleman vertauskuva voi kuvata uskovan eroa siitä.

Miten ihminen sitten voi kuolla synnille? Se tapahtuu hänen yhdistyessään Kristukseen kasteessa. Paavali sitoi opetuksensa sekä kastekouluun että uskontunnustukseen. Kaste merkitsee sitä, että tunnustuksen sisältö toteutuu ihmisen elämässä. Syntinen kuolee yhdessä Kristuksen kanssa ja hänet haudataan Kristuksen hautaan. Usko puolestaan syntyy ylösnousemuksen voimasta. Se on todellista elämää kuolleista – onhan sen sisältönä Kristuksen ylösnousemus.

Kasteen ihminen ymmärtää ensinnäkin siinä esiintyvän kuvan avulla. Jumala itse puhdistaa sen, mikä on syntistä. Kasteen lähtökohtanahan on yksinkertaisesti peseminen. Pesemisen kuvan tähden jokainen meistä tietää, mitä kaste olemukseltaan tarkoittaa. Jokainen syyllisyyden kourissa kamppaillut ihminen voi tietää, miten ihmeellistä on kokea anteeksisaaminen ja syyllisyyden poistuminen. Se on puhtaaksi pesemistä ja se antaa onnen ja turvallisuuden.

Jeesuksen kaste oli kylläkin erilainen kuin Johannes Kastajan juutalainen parannuskaste. Johanneksen tarkoituksena oli valmistaa juutalaisia Jumalan toimintaan. Hän muistutti jokaiselle, että synnissä eläminen on väärin. Ihmisten piti tulla kasteelle puhdistautuakseen synneistään. Se oli ikäänkuin rippituolissa käynti. Ihminen tunnusti syntinsä ja sai ne anteeksi, Jumala pyyhki ne pois. Vain tällä tavalla toimien, eläen herkällä tunnolla Jumalan edessä ihmiset saattoivat ottaa vastaan sen, mitä Jumala oli lahjoittamassa. Johannes itse kuitenkin totesi, että hänen kasteensa eroaa Messiaan kasteesta. Johannes kastaa vedellä parannukseen, mutta Messias tulee kastamaan ihmiset Pyhällä Hengellä. Vasta Messiaan tullessa tapahtuu täysi uudistus.

Kasteeseen liittyvätkin jännittävällä tavalla suuret lopun ajan ajatukset. Jumalan pelastava työ alkaa toteutua. Maailman mullistuminen on lähellä. Pelastuksen tuoja on jo oven takana. Pian tulee uudistavan Hengen tuoja – hän, jota profeetatkin ovat odottaneet jo vuosisatojen ajan. Messias kastaa ihmiset ensin Hengellä. Hän puhaltaa elävän Hengen kuolleisiin luihin. Sen jälkeen hän kastaa kaikki loput tulella: hän on ankara tuomari, joka ei jätä vääryyttä rankaisematta.

Paavali liittyi tähän lopun ajan kasteen opetukseen. Kaste Kristuksen nimeen oli hänen mukaansa pelastuksen kaste. Kasteen kautta syntinen saa osakseen Kristuksen armahduksen ja hänestä tulee Jumalan valtakunnan kansalainen. Jumalan antama uusi elämä on ylösnousemus-

elämää. Se alkaa hengellisessä mielessä jo nyt maan päällä, vaikka se toteutuu lopullisesti vasta ruumiin ylösnousemuksen toteutuessa viimeisenä päivänä (Room. 8:11).

Meidän uskomme perustuksena on se, että olemme kuolleet Kristuksen kanssa. Siksi saamme myös elää hänen kanssaan. Emme voi asettaa uskomme lähtökohdaksi mitään omaa suoritustamme tai tunnettamme. Uskon lähtökohtana voi olla ainoastaan sovituksen sana pääsiäisestä. Siksi oman kasteen muistaminen tuo lohtua uskon kamppailuissa. Emme ole voineet tuoda Jumalalle mitään ansioita. Kristus itse on ottanut meidät syliinsä ja siunannut meitä. Hän on armahtanut meitä ja ottanut meidät lapsikseen. Siksi mikään meidän elämässämme ei voi ylittää tätä armoa. Mikään ei saa syyttää meitä yli sen. Mikään ei saa riistää meiltä tätä Kristusta. Ei meidän ahdistuksemme. Ei meidän heikko uskomme. Ei kielteiset tunteemme eikä epäonnistumisemme taistelussa syntiä vastaan. Kristus, meidän puhtaaksi pesijämme on sovittanut kaiken Golgatalla, ja hän on puhdistanut kastettunsa. Hän pelastaa syntisen ja vanhurskauttaa jumalattoman. Sitä on palaaminen joka päivä kasteen armoon.

Mitä tarkoittaa kuoleminen ja kuolleista herääminen Kristuksen kanssa? Olisiko kyseessä jonkinlainen mysteeri, jossa pakanauskontojen mallin tapaan yhdistytään taivaalliseen jumalolentoon? Näin takavuosien tutkijat kuvittelivat. He ajattelivat, että Paavalin käyttämä opetus oli syntynyt kreikkalaisen uskonnollisuuden piirissä. Sen esikuvina pidettiin pakanajumaluus Isiksen kulttia, jossa puhuttiin kuolemisesta ja henkisestä ylösnousemuksesta. Voisiko kristillinen opetus kasteesta tulla pakanauskonnosta?

Tämä ajatus on osoittautunut virheelliseksi monestakin syystä. Ensinnäkin pakanauskontojen opetus sijoittui Uuden testamentin aikaa myöhempään kauteen. Tietysti voidaan lisäksi sanoa, että pakanauskonnon mallin käyttäminen on epäuskottavaa, koska Uuden testamentin opetus liittyy Vanhaan testamenttiin ja juutalaisuuteen, ja vastustaa epäjumalia viimeiseen asti. Tärkein peruste on kuitenkin se, että kuoleman ja ylösnousemuksen ajatus tulee Paavalin opetukseen Kristuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta. Sen kauempaa ei esimerkkiä tarvitse hakea.

Pelastava usko on Paavalin opetuksen mukaan jatkuvasti pääsiäisen sanomaa. Sen sisältö löytyy ristin juurelta ja tyhjän haudan ääreltä. Koska synnin palkka on kuolema, pitää meidänkin kuolemamme kuolla. Paavali opettaa, että tämä tapahtuu Kristuksen kanssa. Uskova on Kristuksessa ja yhdistyy hänen kuolemaansa ja ylösnousemukseensa. Siksi uusi elämä on todellista, ja se synnyttää halua elää erossa synnistä. Se on elämää armon ja totuuden mukaan.

6:6-14 Vanhan minän ristiinnaulitseminen

Syntisen mielen kukistaminen ei kuitenkaan ole helppo asia. Moni kokee, että uskovanakin eläminen synnyttää jänniteitä ja sisäisiä ristiriitoja. Turmeltunut mieli ei tunnu jättävän meitä. Paavali tiesi tämän hyvin omasta kokemuksestaan. Siksi hän ohjasi uskovia kukistamaan vanhat himot ja halut ja elämään Kristukselle.

6:6. *Tiedämme, että vanha minämme on yhdessä hänen kanssaan ristiinnaulittu, jotta tämä syntinen ruumis menettäisi valtansa emmekä enää olisi synnin orjia.*

Mitä merkitsee ”vanha ihminen” (*ho palaios anthroopos*)? Paavalille se ei tarkoita pelkästään hänen ihmisyyttään ennen kääntymistä Kristuksen seuraajaksi. Termillä on vahvasti synnin hallitsemaan ruumiiseen viittaava merkitys. Aadamin jälkeläisenä ihminen on synnin ja kuoleman alainen, kuten viidennessä luvussa edellä on paljon ollut puhetta.

Vanhan ihmisen ristiinnaulitseminen merkitsee Paavalille tässä samaa kuin kuolema. Meidän vanha ihmisemme teloitetaan Kristuksen kanssa. Kristukseen kastetut on kastettu hänen ristinkuolemaansa. Siksi synnillä ei ole enää valtaa kadottaa ihmistä. Synnin palkkana tuleva kuolema on jo kuoltu. Syntinen ruumis ”tehdään tehottomaksi” (*katargeoo*). Kyse on siten synnin kukistamisesta. Paavalille on tyypillistä puhua synnistä vallan ja orjuuden käsittein. Nytkin hän opettaa, että syntiä orjallisesti toteuttava ihminen on vanhan minänsä vallassa. Kristuksen voitto

synnistä ja kuolemasta ohjaa uskovaa siihen, että hänestä tulee Kristuksen orja. Silloin suhtautuminen syntiin muuttuu.

6:7. *Se, joka on kuollut, on näet päässyt vapaaksi synnin vallasta.*

Ajatus saa jatkoa hienosta kuoleman vertauskuvaa käyttävästä johtopäätöksestä: joka on kuollut (Kristuksen kanssa), on vanhurskautunut pois synnistä (koska Kristuksen lahjavanhurskaus on luettu hänen hyväkseen) uskonvanhurskaudessa. Suomennos on kovin vapaa. Sen voi kyllä ymmärtää alkutekstin tapaan, mutta se saattaa herättää myös kysymyksiä. Mitä tarkoittaa synnin vallasta vapaaksi pääseminen? Merkitseekö se synnittömyyttä? Kristinuskossa on aina esiintynyt suuntauksia, jotka opettavat niin. Sitä Paavali ei kuitenkaan tarkoittanut. Hän puhui vanhurskauttamisesta. Synti ei voi tuhovoimana enää hallita eikä kadottaa niitä, jotka Jumala on tehnyt uskosta vanhurskaiksi. Siksi pelastettujen tulee suunnata elämänsä synnin sijasta totuuteen ja rakkauteen.

6:8. *Mutta jos kerran olemme kuolleet Kristuksen kanssa, uskomme saavamme myös elää hänen kanssaan.*

Kertaus on opintojen äiti tässäkin luvussa. Tyylilleen uskollisena Paavali toistaa, että kuoleminen Kristuksen kanssa tuottaa myös elämän Hänen kanssaan. Paavali käyttää tässä yhteydessä merkittävää ilmaisua Kristuksen kanssa (*syn Khristoo*). Se on usein rinnakkainen hänen tunnetulle ilmaukselleen ”Kristuksessa” (*en Khristoo*). Kristuksen kanssa (*syn*) oleminen koskee monissa jaksoissa tulevaisuutta ja elämää Kristuksen kanssa hänen paluunsa jälkeen. Tässä sana koskee sekä menneisyyttä että tulevaisuutta. Kuoleminen yhdessä Kristuksen kanssa johtaa uuteen elämään hänen kanssaan. Uusi elämä toteutuu ensin uskossa tämän maanpäällisen elämän aikana, ja sitten ikuisena elämänä taivaassa.

Paavali toteaa lisäksi, että luottamus uuteen elämään on jotain, johon uskomme (*pisteuomen*). Hän ei tyydy siten sanomaan, että oletamme saavamme elää. Uskomisen verbi (*pisteuoo*) merkitsee tässäkin lauseessa Jeesuksen seuraajan uskoa, joka on pelastavaa uskoa. Paavali kirjoittaa monissa kirjeissään siitä, että seurakunnan usko kohdistuu Kristukseen, joka ”pelastaa meidät tulevalta vihalta” (1. Tess 1:10).

6:9. *Tiedämme, että koska Kristus on herätetty kuolleista, hän ei enää kuole eikä kuolemalla ole enää valtaa häneen.*

Paavali haluaa vakuuttaa vielä uudelleen, että kuolema on todellisesti voitettu. Hän käyttää tässäkin kohdassa ensin seurakunnan yhteistä uskontunnustusta ”Kristus herätettiin kuolleista”, samaa, johon hän on viitannut jo useasti kirjeen aikana – ja tulee vielä viittaamaan. Siksi hän voi aloittaa lauseen muistuttamalla: ”me tiedämme”. Jokainen tunsi kastetunnustuksen. Seurakunnan saama evankeliumi on varma, ja se on ylösnousemuksen evankeliumi. Kristuksen ylösnousemus oli todellista nousemista kuolleista. Se merkitsi uutta elämää, joka ei ole enää tästä maailmasta.

Paavalin perustelu on tässä hieman saman kaltainen kuin ensimmäisessä Korinttilaiskirjeessä. Jos joku laittaisi toivonsa Kristukseen vain tämän elämän ajaksi, hän olisi kaikkia ihmisiä säälittävämpi (1. Kor. 15:19). Siksi yhdenkään uskovan ei tarvitse enää ajatella, että kuolema voisi enää voittaa Kristusta. Ylösnoussut Kristus ei enää kuole. Kuolema, jonka Paavali on kuvannut aikaisemminkin pahana kuninkaana, ei saa enää hallita (*ouketi kyrieuei*). Paavali puhuu kuoleman vallasta herrana hallitsemisen verbin avulla. Kuolema ei ole sellainen ”herra” (*kyrios*), joka voisi voittaa seurakunnan Herran (*Kyrios*). Hänet on syrjäytetty valtaistuimelta. Siksi kuolemalla ei ole valtaa Kristukseen. Kuoleman tilalle on tullut pelkkä elämä, ikuinen elämä.

6:10. *Kun Kristus kuoli, hän kertakaikkisesti kuoli eroon synnistä. Kun hän nyt elää, hän elää Jumalalle.*

Kielellisesti ei ole aivan selvää kuka tai mikä tässä lauseessa kuolee. Tarkoittaako Paavali, että Kristus kuoli synnin tähden, vai eroon synnistä? Käännös tulkitsee jälkimmäisen vaihtoehdon mukaisesti. Jos lause puhuu Jeesuksesta, tuo olisi oikea tulkinta. Alkutekstissä sanotaan tosin lyhyesti vain: “kuoli synnille” eli synnin suhteen. Perässä tulevat lauseet suuntaavat ajatukset myös siihen, että kyseessä on kuoleminen pois synnin vallasta. Kristus oli joka tapauksessa tehty synniksi meidän puolestamme. Hän joutui kantamaan syntien rangaistuksen (4:25; 5:16). Synnillä ei ole enää

mitään sijaa ylösnousemuksen hallitsemassa elämässä Kristus elää nyt Jumalan voimasta ja Jumalalle. Tämä on joko itse ajatus tai sen peruste.

On kuitenkin yhtä mahdollista, että Paavali jatkaa tässä jakeiden 6 ja 7 ajatusta: "ruumis" kuolee. Relatiivipronominin *ho* muoto voi olla nimittäin joko neutrin nominatiivi tai akkusatiivi. Nominatiivina se olisi lauseen subjekti ja silloin sen täytyy viitata jakeessa 6 olevaan sanaan ruumis, joka on ainoa neutri jakeen 10 edellä. Silloin tarkka käännös kuuluu: "sillä kun se (ruumis) kuolee, se kuolee synnille" (näin Liljeqvist). Jos pronomini tulkitaan puolestaan akkusatiiviksi, se viittaa edellä olevaan kuolemiseen. Siinä tapauksessa lause tulee kääntää: "sillä kun hän (Kristus) kuoli, hän kuoli synnin suhteen". Tätä käännöstä tukee lauseessa esiintyvä datiivimuoto. Vastaavan tyyppinen rakenne löytyy kohdasta Gal. 2:20.

Sisällöllisesti Paavali tarkoittaa, että synnin ruumis kukistetaan. Siksi sanatarkka käännös kuuluu: "joka kuoli, kuoli synnille kokonaan; joka elää, elää Jumalalle". Tämän tulkinnan myötä myös virkkeen loppuosa tulee helpommin ymmärrettäväksi: "minkä (ruumis) elää, sen (se) elää Jumalalle". Tästähän Paavali on alussa puhunut ottaessaan esille ruumiin hautaamisen ja uuden ylösnousemusruumiin syntymisen. Näin tapahtuu hengellinen kuolema, jotta synnin ruumis kukistettaisiin.

6:11. *Ajatelkaa tekin samoin itsestänne: te olette kuolleet pois synnistä ja elätte Jumalalle Kristuksessa Jeesuksessa.*

Kristitty saa pitää itseään synnille kuolleena: "juuri näin pitäkää tekin itseänne kuolleina synnille". Paavalin sanoma on pohdituttanut sukupolvea toisensa jälkeen. Miten on mahdollista pitää itseään synnille kuolleena? Onko se synnittömyyden tavoittelua? Ei suinkaan. Kyse on siitä, mitä hän Galatalaiskirjeessä kutsuu lihan ja Hengen taisteluksi. Vanha ihminen ei ikävä kyllä katoa. Meidän syntisyytemme on sidoksissa tähän sielulliseen ruumiiseemme, jossa elämme elämämme loppuun asti. Uskossa alkaa lihan ja Hengen taistelu, ei synnitön uusi elämä. Siksi turmeltunutta minää on pidettävä kurissa kaikin keinoin. Uskova pitää itseään Jumalalle elävänä Kristuksessa. Uskova ajattelee, että ainoa todellinen elämä on Jumalan aikaansaamaa.

Paavali jatkaa retorisesti tehokkaalla tavalla: jos kuolimme, saamme myös elää Kristuksen kanssa. Kristus elää nyt Jumalalle – niin pitää meidänkin tehdä. Kristus ei ylösnousseena enää kuole. Meidän toivomme saa olla yhtä varma. Me emme enää kuole iankaikkista kuolemaa, koska Kristus on siirtänyt meidät elämän perillisiksi. Uskovat kuuluvat Jumalalle ja ovat hänen omiaan. Tähän asetelmaan tuo oman vakavuutensa enää kilvoitus, jonka tarkoituksena on pysyä Kristuksessa. Siksi Paavali kehoittaa uskovia pysymään Jeesuksessa.

6:12. *Synti ei siis saa hallita teidän kuolevaista ruumistanne, niin että noudatatte sen himoja.*

Uuden elämän ohjeet tuodaan nyt hyvin käytännöllisesti lukijoiden eteen. Paavali selittää jälleen, että synti ei saa enää olla elämämme kuninkaana (*mee basileuetoo*). Jäljellä oleva elämämme aika tulee elää harkiten ja miettien aina, ketä haluamme palvella. Paavali sanoo, että kysymys on kuuliaisuudesta (*hypakouein*; "että noudatatte"). Jokainen, joka elää kuuliaisena petokselle ja uskottomuudelle, rikkoo itse elämää vastaan. Hän ei tunnusta Jumalan tahtoa hyväksi, eikä anna kunniaa Kristuksen kärsimykselle. Hän sitä vastoin palaa synnin pimeyteen ja alkaa taas elää Jumalan vihollisena.

6:13. *Älkää antako ruumiinne jäseniä synnin käyttöön vääryyden aseiksi! Kun nyt kerran olette siirtyneet kuolemasta elämään, antakaa itsenne Jumalalle ja ruumiinne jäsenet hänelle vanhurskauden aseiksi!*

Pystyykö joku uskova sitten elämään synnittömän elämän? Ei varmasti, mutta kyse onkin kuuliaisuudesta. Kyse ei ole siitä, kuka pystyy täydellisyyteen, vaan siitä, kuka vihaa syntiä ja on aina valmis tunnustamaan sen. Sellainen uskova, joka ei enää vihaa syntiä, antaa helposti jäsenensä vääryyden aseiksi. Kristityn motiivina on rakkaus, vaikka sana ei tässä esiinnykään. Armahdettu ihminen ei saa enää riistää lähimmäistään, ei olla väkivaltainen eikä valehdellen hakea itselleen hyötyä. Ero synnin ohjaaman elämän ja armon ohjaaman elämän välillä on selvä.

Paavalin käyttämä kuva on suorastaan sotaisa. Jäsenet annetaan aseiksi (*hopla*), joiden avulla synti voi toteuttaa Jumalan vastaista taisteluaan maailmassa. Silloin toteutuvat kaikki ne itsekkyyden teot, joita Paavali kuvasi ensimmäisessä luvussa: "He ovat täynnä kaikenlaista

vääryyttä, halpamaisuutta, ahneutta ja pahuutta, täynnä kateutta, murhanhimoa, riitaisuutta, petollisuutta ja pahansuopuutta...” (1:29).

Jumalan sotajoukot käyvät kuitenkin taistelua aivan toisin asein. Ne toimivat armon valtakunnan leviämiseksi. Jokainen, joka antaa jäsenensä Jumalan käyttöön, antaa ne vanhurskauden käyttöön eli rakkauden käyttöön. Jumalan työ ei tuota kuolemaa, vaan elämää. Se ei toimi ihmisiä vastaan, vaan ihmisten hyväksi. Työ vanhurskauden hyväksi siirtää uusia ihmisiä kuolemasta elämään, aivan samoin kuin kuuliainen uskova on itsekin saanut siihen siirtyä.

6:14. *Synti ei enää ole teidän herranne, sillä te ette ole lain vaan armon alaisia*.

Herruus on nimittäin vaihtunut. Valtakunta on toinen. Synti ei ole uskovan hallitsija, vaan Kristus. Jokainen, joka tunnustaa ”Jeesus on Herra”, on pelastuksen kuningaskunnassa. Silloin laki ei voi enää syyttää taivaallisen tuomarin edessä. Silloin synti ei voi kadottaa, koska se on annettu anteeksi. Turmeluksen tilalle on tullut armo.

Sanoma

Mitä merkitsee vanhan minän ristiinnaulitseminen? Voinko joskus päästä täydellisesti eroon synnistä? Tulisiko minun pyrkiä jatkuvasti kohti synnittömyyttä? Vai voinko jo pitää itseäni synnittömänä? Nämä kysymykset vaivaavat uskon tien kulkijaa loputtomasti. Meidän on vaikea hyväksyä sitä, että Jumala voisi hyväksyä keskeneräisen, syntiin lankeavan ihmisen. Siksi takerrumme jokaiseen lauseeseen, joka voisi päästää meidät vapauteen jokapäiväisestä sisäisestä taistelusta.

Sisäisen taistelun lähtökohtana on se suuri ristiriita, joka hallitsee kristityn elämää. Hän on syntinen, mutta hän ei saisi tehdä syntiä. Me olemme saaneet armosta tulla syntisinä Jumalan eteen. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman, Jumalaa vihaavan ihmisen lahjavanhurskaudella. Siksi emme voi edellyttää, että uusi uskonelämämme olisi riippuvainen omasta muutoksestamme. Yhteys Jumalaan ei riipu kyvystämme välttää syntiä. Kuitenkin jokin on muuttunut olennaisesti. Emme ole enää synnin orjia. Orjuus on lakkautettu ja sen tilalle on tullut lapseus.

Uskoon tulleen elämässä vanhan minän asema on muuttunut. Se on joutunut ahtaalle. Omien mielihalujen ja pidäkkeettömän ahneuden rinnalle on tullut Jumalan Poika. Silloin alkaa lihan ja Hengen taistelu, kuten Paavali sanoo Galatalaiskirjeessä. Vanha ihminen on ristiinnaulittu Kristuksen kanssa. Se ei voi enää toteuttaa syntiä ja rikkoa lähimmäistä vastaan ilman pistoa omassatunnossa. Taistelu on alkanut.

Tämä sisäinen taistelu onkin elävän uskon merkki. Tätä ei ole ensin helppo ymmärtää eikä etenkään hyväksyä. Moni pitää sisäistä taistelua merkkinä pikemminkin uskon heikkoudesta kuin uskon elävyydestä. Mutta Raamattu opettaa juuri toisin. Ilman sisäistä taistelua usko ei pysy vireänä.

Mitä tuo taistelu sitten tarkoittaa käytännössä? Se tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että uskova ei voi tehdä syntiä hyvällä omallatunnolla. Joka kerran kun rikot lähimmäistä vastaan tai häpäiset Jumalaa, Pyhä Henki muistuttaa sinua oikean ja väärän erosta. Joka kerran jäät kiinni Jumalan edessä rakkauden vastustamisesta. Uskovan elämä on siten todellista ”elinikäistä oppimista”. Joka päivä saamme opetella kunnioittamaan Jumalaa ja elämään rauhassa kaikkien ihmisten kanssa, kuten Paavali toisaalla sanoo.

Tämä uusi elämä ei ole näennäistä eikä kuviteltua. Se perustuu Kristuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen. Hyvin dramaattinen muutos on tapahtunut jokaisen sellaisen ihmisen elämässä, joka on lähtenyt seuraamaan tätä Vapahtajaa ja löytänyt lahjavanhurskauden hänen ristinkuolemassaan. Siksi uskovan ihmisen elämänkokemus on yhä sama kuin se oli Paavalin aikaan: mekin olemme kuolleet pois synnistä elämme Jumalalle Kristuksessa Jeesuksessa.

Kristus täyttää uuden elämämme. Hän on joka päivä syntisen turva. Sisäisessä taistelussa hän on jatkuvasti Vapahtaja ja Armahtaja. Hän ei pyri tekemään taistelusta terrorisointia eikä uskosta vähitellen kiristyvää pakkopaitaa. Päinvastoin, sisäinen taistelu on merkki siitä, että synti ei enää hallitse meitä pidäkkeettömästi. Synti ei saa enää turmella elämäämme miten tahtoo. Synti on

paljastettu ja tunnustettu. Siksi uskovan elämää hallitsevat ilo ja rauha sisäisen taistelun keskelläkin. Kristuksessa me olemme vapahdettuja syntisiä. Me olemme pelastuslautalla, märkinä, mutta turvassa.

Roomalaiskirjeessä sana "risti" ei ole niin yleinen kuin Galatalaiskirjeessä tai Korinttilaiskirjeissä. Se esiintyy kuitenkin kuudennessa luvussa samassa tehtävässä kuin Paavalin muissa kirjeissä. Luvussa mainitaan ristiinnaulitseminen yhdessä Kristuksen kanssa. Lause saa kuitenkin edellä merkityksen suoraan Kristuksen kuolemasta, jossa eksistenttinen yhteys Kristukseen syntyy kasteen kautta. Ristin teologiasta Paavali puhuu Roomalaiskirjeessä enemmän uhriteologian kautta, kuten kolmannen luvun ilmauksissa "sovitusuhri ja veri" (3:25). Neljännessä luvussa puolestaan apostoli puhuu syntiuhrin alttiiksi antamisesta (*hos paredothee,* joka annettiin uhriksi). Hän tuo esille sijaissovituksen kultillisen näkökulma. Lauseessa käytetään lisäksi kultillista kaavaa "meidän syntiemme edestä" (4:25).

6:15-23 Orjuudesta vapauteen

Paavali kuvaa vielä uudelleen syntiä orjuutena. Hän kuvaa kuulijoidensa silmien eteen orjan, ja häntä määräilevän isännän. Synti on saanut aikaisemmin hallita ja orjuuttaa ihmisiä. Kun orjuus on poissa, muuttuu myös ihmisen käyttäytyminen.

6:15. *Miten siis on? Saammeko tehdä syntiä, koska emme elä lain vaan armon alaisina? Emme toki!*

Paavali kehittelee kirjettään tässä vaiheessa yhden ja saman kysymyksen ympärille, mutta soveltaa sitä aina käsiteltävään kohtaan: saammeko tehdä syntiä. Edellinen lause oli päättynyt lain ja armon vastakkainasetteluun. Pitäisikö siis kuitenkin vielä ajatella, että uskova saisi tehdä syntiä, koska hän ei ole lain syytösten kohteena? Ei missään tapauksessa (*mee genoito*), huudahtaa Paavali. Ilmaus on tyypillinen sanontatapa, joka ei jätä mitään arvailujen varaan. Olisi täysin mahdotonta palata synnin alle sen jälkeen, kun armo on ensin saanut vapauttaa ihmisen.

6:16. *Tehän tiedätte, että jos antaudutte orjina tottelemaan jotakuta, olette juuri sen orjia, jota tottelette. Te joko palvelette syntiä, mikä johtaa kuolemantuomioon, tai olette kuuliaisia Jumalalle, mikä johtaa vapauttavaan tuomioon.*

"Tehän tiedätte", on jälleen hyvä, puhetaidon mukainen avaus. Paavali luo kontaktia kuulijoihin. Tulossa on asia, jonka kaikki tuntevat. Hänen perusteluaan on siis helppo seurata. Nyt yhteyttä haetaan todellakin Rooman seurakunnan jäseniin, ei kehenkään oletettuun kuulijaan.

Vaikka meidän mielestämme Paavalin esimerkit orjuudesta saattavat tuntua erikoisilta, hänen kuulijoilleen ne olivat varsin tuttuja. Tuon ajan yhteiskunnassa suuri osa väestöstä oli orjia. Orjaksi saattoi joutua antautumaan jo köyhyytensä takia, mutta myös valloitussodissa otettiin aina runsaasti orjia. Ne jaettiin rikkaan väestön palvelijoiksi suuriin talouksiin. Korintissa, jossa Paavali ilmeisesti kirjoitti kirjettään, noin kolmasosa asukkaista oli orjia. Lisäksi suuri osa muista oli vapautettuja orjia, jotka olivat päässeet itsenäisen elämän alkuun. Rooman seurakunnassa puolestaan monet seurakuntaan liittyneet olivat orjia tai libertiinejä, vapautettuja orjia.

Kuulijat saattoivat siten täydellisesti ymmärtää, mitä tarkoitti puhe orjaksi antautumisesta. Orjuuteen myyty ihminen joutui tottelemaan isäntäänsä kaikessa. Emme saa kuvitella, että orjat olivat vankeja tai kaleeriorjia. He olivat lähinnä palvelijoita ja työläisiä. Heidän asemansa oli kuitenkin sellainen, että meidän on hieman vaikea sitä enää kuvitella. Isäntä nimittäin omisti orjansa. Siksi orjalla ei enää ollut omaa tahtoa eikä hän voinut itse määrätä elämästään. Synti oli Paavalin mukaan tällainen paha isäntä, joka orjuutti Aadamin jälkeläisiä ja määräsi näitä jumalattomiin tekoihin.

Kirjeen alussa Paavali oli nimittänyt itseään Kristuksen orjaksi. Kristus oli ostanut hänet ja Kristus omisti hänet. Hän ei halunnut mitään muuta. Hän riemuitsi siitä, että hän sai olla Jumalan Pojan oma. Se varmisti hänelle toivon siitä, että hän saa ikuisesti olla taivaan kansalainen. Siksi

Paavali tässäkin toteaa, että uskova on Jumalan orja uskonkuuliaisuudessa. Pitkähkön suomennoksen takana on lyhyt alkuteksti: ”tai kuuliaisuudessa vanhurskaudeksi”. Synnin orjan osana on kuolema, Kristuksen orjan osana on pelastava vanhurskaus.

6:17. *Jumalalle kiitos,*

Lyhyet ylistykset ovat meille melko tavallisia sanontoja, mutta ne kertovat apostolin hurskaasta mielestä. Juutalaisena oppineena hän oli tottunut käyttämään ilmauksia, joissa hän antoi Jumalalle kunnian. Tämä lyhyt lausahdus esiintyy usein hänen kirjeissään (esim. Room. 7:25; 1. Kor. 15:57; 2. Kor. 2:14; 8:16; 9:15).

te jotka olitte synnin orjia, olette nyt tulleet koko sydämestänne kuuliaisiksi sille opetukselle, jonka ohjattavaksi teidät on uskottu.

Mikä muutti synnin orjuuden? Käytännössä sen muutti kuulijoille saarnattu evankeliumi ja uskon oppi, joka välitti heille pelastuksen sanoman. Tähän Paavali viittaa käyttämällä merkittäviä opetuksen sisältöä tarkoittavia termejä. Hän aloittaa lauseen puhumalla sydämen kuuliaisuudesta. Kuuliaisuus ei ole tässä lauseessa pelkkä mielenlaatu. Se tarkoittaa pikemminkin tietyn sanoman seuraamista ja noudattamista. Synnin orjat ovat löytäneet uuden, armollisen kuuliaisuuden.

Kuten ihmiset aikaisemmin luovutettiin pahalle isännälleen, synnille, heidät on nyt luovutettu ”opin muodolle” (*typos didakhees*). Tämä opin sisältö on eräänlainen katekismus, joka opetettiin herätykseen tulleille kasteoppilaille. Tietenkin sitä myös saarnattiin kaikille kuulijoille. Paavali viittaa kirjeissään monessa kohdassa tällaiseen uskon oppiin. Roomalaiskirjeessä myöhemmin se on ”uskon sana”, jota apostoli saarnaa (Room. 10:8-9). Ensimmäisessä Korinttilaiskirjessä hän suorastaan lainaa laajaa uskontunnustusta, joka on opetettu seurakuntalaisille (1. Kor. 15:1-5). Galatalaiskirjeessä Paavali taas asettaa valhe-evankeliumin vastakohdaksi uskon ”säännön”, *kaanonin*, joka mittakeppinä määrittää se, mikä on oikean evankeliumin opin sisältö (Gal. 6:16).

6:18. *Olette päässeet vapaiksi synnin orjuudesta ja palvelette nyt vanhurskautta –*

Paradoksin käyttö kuului myös saarnaamisen taitoihin. Paavali toteaa, että vapautettuina teidät on orjuutettu. Kuten orja vapautettiin tietyn ajanjakson tai erityisen palveluksen jälkeen, samoin Kristus osti syntiset vapaaksi synnin orjuudesta. Tämä vapauttaminen merkitsi vanhurskauden palvelemista orjana, kuten edellä jo sanottiin.

Paavalin käyttämän ajatuksen taustalla on suuri luomisteologinen opetus. Ihminen ei tässä maailmassa voi koskaan elää yksin ja itsenäisenä. Hän on aina yhteydessä itseään suurempiin voimiin. Alun perin meidät luotiin Jumalan yhteyteen. Silloin meidän identiteettimme olisi pitänyt rakentua Jumalan kuvana elämisestä. Lankeemus teki meistä kuitenkin synnin orjia. Kun Kristus vapauttaa meidät, hän ei tee meistä itsenäisiä tai irtonaisia yksilöitä. Sen sijaan meidät otetaan takaisin siihen armolliseen ja rakkaudelliseen suhteeseen, jossa saamme jälleen olla Jumalan kuvia. Meillä on suora yhteys Jumalaan Pyhässä Hengessä.

6:19. *käytän yksinkertaista kieltä, jotta voisitte ymmärtää minua.*

Paavali tiesi käytännön työntekijänä ja saarnamiehenä, mitä tarkoitti ”rautalangasta vääntäminen”. Joskus piti ottaa kuulijan edellytykset huomioon niin yksinkertaisesti, että lapsikin ymmärtäisi, mitä puhujalla on sanottavanaan. ”Puhun tavallisten ihmisten tavalla lihanne heikkouden takia.” Paavali muistuttaa, että uskon asioiden ymmärtäminen ei riipu älykkyysosamäärästä eikä akateemisesta koulutuksesta. Ymmärtämistä estää turmeltunut mieli, liha, joka ei halua ottaa vastaan Jumalan sanomaa. Siksi keskeisiä opetuksia täytyi sanella niin selkeästi kuin suinkin.

Ennen te annoitte itsenne saastaisuuden ja pahuuden palvelukseen ja saitte aikaan pahuutta. Antautukaa nyt palvelemaan Jumalan tahtoa, niin hän pyhittää teidät.

Synnin palvelijana ihminen tuotti ympärilleen pahaa. Itsekkyyden täyttämä elämä suuntautui vain omaan hyötyyn. Sen hedelmä oli ahneutta ja vääryyttä, kuten Paavali niin usein toteaa pitkissä ”syntilistoissaan” eri kirjeissä. Paavali rakastaa antiteesejä, joissa jälkimmäinen lause nousee ensimmäisen jyrkäksi vastakohdaksi. Tässäkin ”jäsenet” (puuttuu käännöksestä) annetaan taas jonkin palvelijaksi. Alkutekstissä Paavali puhuu saastaisuudesta (*akatharsia*) ja laittomuudesta (*anomia*). Termit nousevat juutalaisesta teologiasta. Saastaisuus oli erityisesti jumalattomuuden merkki ja liitettiin yleensä pakanoihin ja epäjumalanpalvelukseen.

Laittomuuden Paavali sanoi tuottavan laittomuutta (*tee anomia eis teen anomian*). Lain vastaisuus, a-nomia (*nomos* on laki), merkitsee jälleen kerran Jumalan tahdon rikkomista. Jokainen, joka antaa jäsenensä laittomuuden välineiksi, tuottaa vain uusia laittomuuksia. Näin opettivat myös juutalaiset rabbit. Juutalaisten perimätiedossa Mishnassa nimittäin todetaan: ”Uskonnollisen velvollisuuden tekeminen synnyttää uuden velvollisuuden tekemisen, mutta rikkomus synnyttää uuden rikkomuksen tekemisen.” (mAvot 4:2).

Paavali puhuu kohdassa kirjanoppineena, mutta samalla uudestisyntyneenä rabbina. Antakaa jäsenenne vanhurskauden palvelijoiksi. Hän puhuu taas vanhurskaudesta (sana on jostain syystä vaihdettu käännöksessä Jumalan tahdoksi). Kyse ei siten ole pelkästään Jumalan tahto, jonka voisi tulkita laiksi. Kyse on laajemmin Jumalan pelastavasta vanhurskaudesta. Jokainen, joka antaa itsensä evankeliumille, saa elämäänsä pyhityksen.

Saastaisuuden ja pyhittämisen vastakohtaisuus oli Vanhan testamentin lukijoille tuttu aihe. Esimerkiksi Esran kirjassa kuvataan pakkosiirtolaisuudesta paluuta ja valitun kansan puhdistamista sen vääryyksistä. Kun temppeliä rakennettiin uudelleen, sitä varten tehdyt tarvikkeet pyhitettiin. Uudistetun temppelin pyhyyden vastakohtana oli kuitenkin israelilaisten saastaisuus, koska he olivat solmineet avioliittoja muiden kansojen jäsenten kanssa ja tulleet osallisiksi näiden saastaisista teoista (Esra 8:28-9:4). Paavali hyödyntää samoja käsitteitä ja kuvaa niiden avulla syntisten ihmisten pyhittämistä. Kristuksen uhrilla pyhitetään kaikki uskottomat, ja he saavat elää uskonvanhurskaudesta.

6:20. *Kun olitte synnin orjia, ette voineet palvella vanhurskautta.*

Edellä ollut paradoksi toistetaan vielä käännetyssä järjestyksessä. ”Kun olitte synnin orjia, olitte vapaat vanhurskaudesta.” Lause on ironinen. Kun olitte vapaat vanhurskaudesta, olitte itse asiassa vapaat pelastuksesta ja armosta. Teidän vapautenne oli todellisuudessa sidonnaisuutta.

6:21. *Minkä sadon te siitä korjasitte? Kaikkea sellaista mitä nyt häpeätte, sillä sen loppuna on kuolema.*

Vaikka Paavalin toistot saattavat vaikuttaa keskenään saman kaltaisilta, ne herättävät yhä uusia ajatuksia. Se juuri onkin puhetaidossa toiston teho. Apostolihan on selittämässä sitä, miksi uskova ei enää halua jäädä syntiseen elämäänsä. Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että arvojärjestys on vaihtunut. Uskova ei enää arvosta sitä ”lyhytaikaista nautintoa”, jonka itsekkyys tuottaa. Hän päinvastoin taistelee sitä vastaan, ja on häpeissään siitä, että on joskus turmellut elämää niin törkeällä tavalla.

Kreikankielisessä Vanhassa testamentissa häpeä kuvaa usein Jumalan laista piittaamatonta elämää. Näin esimerkiksi Sananlaskuissa: ”Tyhmyys, se häpeämätön nainen, pieksee suutaan, mutta ei ymmärrä mitään.” (Snl. 9:13). Profeettojen mukaan häpeä seuraa Jumalasta luopumisesta (Jes. 20:4-5). Lisäksi häpeä liittyy seksuaalielämän alueen synteihin, tai niitä ainakin käytetään vertauskuvana Jumalan rangaistuksista (Jes. 47:1-3; Hes. 16:25-26). Ehkäpä Paavalin mielessä on ollut profeetta Hesekielin lupaus pelastuksen toivosta, jossa kääntymys ja häpeäminen avaavat tien eteenpäin: ”Ja sinä muistat, miten olet elänyt, ja häpeät, kun otan vanhemmat ja nuoremmat sisaresi ja annan heidät sinulle tyttäriksi – siitä huolimatta, että sinä et ole liittoasi pitänyt. Minä vahvistan liiton sinun kanssasi, ja silloin sinä tiedät, että minä olen Herra.” (Hes. 16:61-62). Kristuksen vapauttama ihminen häpeää entistä elämäänsä ja riemuitsee siitä, että Herra on vahvistanut evankeliumissa uuden liiton.

Valoon ja Jumalan totuuteen tullut uskova häpeää synnin hedelmää myös siksi, että hän on oppinut näkemään Jumalan silmin, että sen loppu on iankaikkinen kuolema. Kukaan armon löytänyt ei voi enää tavoitella pimeyttä ja kuolemaa. Niiden sijaan on tullut elämä, joka rikkaudessaan on avannut täysin uuden maailman silmien eteen.

6:22. *Mutta kun nyt olette päässeet vapaiksi synnistä ja tulleet Jumalan palvelijoiksi, te korjaatte satona pyhityksen ja saatte lopuksi ikuisen elämän.*

Seuraavaksi alkaa yhteenveto, joka jatkuu parin jakeen verran. ”Mutta nyt”, aloittaa Paavali ja kertaa sen jälkeen edellä sanotun. Galatalaiskirjeen tavoin Paavali korostaa tässä, että evankeliumin lahja ja uskonvanhurskauden hedelmä on pyhitys. Miten saastainen pyhitetään? Se pyhitetään uhrin avulla. Paavali opettaa siten samoin kuin Heprealaiskirjeen kirjoittaja: ”meidät on pyhitetty

ainutkertaisella uhrilla, kun Jeesus Kristus uhrasi oman ruumiinsa” (Hepr. 10:10). Jumalan lahjoittaman pyhityksen päämäärä on synnin vastakohta: se on ikuinen elämä.

6:23. *Synnin palkka on kuolema, mutta Jumalan armolahja on iankaikkinen elämä Kristuksessa Jeesuksessa, meidän Herrassamme.*

Paavalin pohdiskelu synnistä ja armosta huipentuu kauniiseen huoneentauluun, jossa teema tiivistetään lyhyesti yhteen. Tässäkin saattaa olla lähtökohtana apostolisesta saarnasta lainattu sanonta. Selkeän parallelismin avulla Paavali asettaa vastakkain palkan ja ilmaisen lahjan. Palkan ihminen hankkii synnillään, koska hän tekee paljon töitä sen eteen. Synnin teot tuottavat sen palkkion, joka niistä kuuluukin, nimittäin kuoleman. Jumala ”lukee” teoista ansion, mutta se on hänen pyhyytensä edessä hirmuinen – sillä se on tuomio ikuiseen kadotukseen. Tuon ansaitun ”palkan” vastakohtana on Jumalan ilmainen lahja, hänen oma armollinen tekonsa meidän hyväksemme. Se on iankaikkinen elämä, jonka Jeesus Kristus meidän Herramme on meille lahjoittanut.

On hyvä kiinnittää huomiota siihen, että näissä huoneentauluissa Jeesus mainitaan lähes aina tunnustuksenomaisesti. Tässäkin hän on ”Kristus meidän Herramme”. Avaintermeinä ovat varhaisen kristologian keskeiset tekijät. Jeesus on Messias, Daavidin suvun Vesa. Ylösnousemuksessa hänet on korotettu taivaalliseen kuninkuuteen ja hän on taivaan ja maan Herra, *Kyrios*. Siksi iankaikkisen elämän toivo on aina sidoksissa tähän yksinkertaiseen tunnustukseen: Jeesus on Herramme.

Sanoma

Synnin valtaa Paavali kuvaa orjuudeksi. Luonnostaan ihmiset elävät tässä maailmassa synnin orjina. Tahdottomana orjana ihminen tekee, mitä synti vaatii. Siksi ahneus ja oman edun kahmiminen hallitsevat elämää. Sitä pidättelee vain yhteisö itse, joka vaatii, että pahaa pidetään kurissa. Mutta pahan alkusyytä se ei poista, eikä aina edes helpota elämää. Orjuuden vallasta ei voi Paavalin mukaan vapautua, koska isäntä omistaa orjansa.

Aluksi näin ei kuitenkaan ollut. Paavali opettaa, että ihmiset on luotu alun perin Jumalan yhteyteen. Jumalan kuvana ihmisen tuli palvella Jumalaa. Lankeemuksen seurauksena hän palvelee kuitenkin Jumalan vastustajaa. Ihmiset ovat siis sidottuja tuonpuoleiseen. Itsenäistä ihmistä ei tässä maailmassa ole olemassa. Kaikkea pakeneva ihminen, joka kuvittelee päättävänsä yksin kaikista elämänsä asioista, onkin korviaan myöten sidoksissa syntiin. Juuri silloin, kun hän kuvittelee olevansa vapain, hän paljastuu täydelliseksi orjaksi.

Tuon orjuuden tilalle Jumala tarjoaa Kristuksessa uutta elämää. Paavali selittää vanhurskauttamista yhä uusin käsittein. Nyt esillä on se pyhitys, jonka juutalaiset tunsivat temppelin käytännön perusteella. Saastaisille on tarjolla pyhitys. Kristuksen uhri pyhittää jokaisen, joka tulee Jumalan eteen. Siksi evankeliumi Kristuksen Herruudesta tuottaa syntisille ikuisen elämän.

Mitä Paavali sitten tarkoittaa sillä, että synti ei saa hallita uskovaa? Kykeneekö uskova elämään ilman syntiä? Paavalin opetus on tarkoitettu käytännölliseksi. Kristukseen uskovan tulee pyrkiä elämään ilman syntiä. Tätä havainnollistaa kuva orjasta. Roomalainen orja joutui tottelemaan isäntäänsä kaikessa kyselemättä. Paavalin mukaan Isän lapsi ei ole enää orja – vaikka hän tässä puhuukin uskovasta varsinaisesti palvelijana eikä lapsena. Synnin herruudesta vapautettu uskova kuuntelee Jumalaa ja noudattaa hänen vanhurskasta totuuttaan kuuliaisesti. Siihen hänellä on kyky ja voima, vaikka taistelu sisimmässä yhä käydäänkin. Käytännössä tämä tarkoittaa elämistä herkällä omallatunnolla.

Uskova kuuntelee Jumalan sanaa kaikessa elämisessään. Hän ei tee kompromisseja minkään seikan kanssa, joka turmelee elämää ja rikkoo lähimmäistä vastaan. On lohdullista muistaa, että juuri tätä Luther opettaa Vähässä katekismuksessa. Emme saa varastaa toisilta, vaan sen sijaan toimia lähimmäisen hyväksi niin, että hänen hyvinvointinsa kasvaa. Tätä meidän tulee tehdä vaikka omalla kustannuksellamme. Emme saa puhua toisista pahaa, vaan sen sijaan varjella heidän mainettaan ja kunniaansa. Tällaiset rakkauden tuottamat ohjeet ovat hyvin ajankohtaisia.

Paavali muistuttaa tässä jaksossa lisäksi siitä, että evankeliumin sanomalla on tietty sisältö. Se on ”opin muoto”, katekismus, joka voidaan määritellä ja josta voidaan pitää kiinni. Usko ei siten ole pelkkä ihmisen tunne, eikä se kohdistu mihin tahansa. Paavali on kirjeessään varsin tarkka siitä, mikä oikean evankeliumin opin sisältö on. Joillain kristityillä on taipumuksena väheksyä oppia ja ylipäätään uskon sisällön määrittelyä. Raamattu opettaa muuta. Opilla on selvä sisältö, ja vain sen avulla pelastuksen sanoma pysyy laimentumattomana ja muuttumattomana.

Jos oppi muuttuu, myös Kristus katoaa. Paavali kirjoitti tästä monille seurakunnille. Galatalaisille hän suorastaan jyrisi puhtaan evankeliumin tärkeydestä. Ei ole olemassa muuta evankeliumia kuin se, jota apostolit julistavat. Kaikki muu opetus nousee ihmisen turmeltuneesta sydämestä ja vie kuulijat harhaan. Jos oppi puuttuu, pelkkä Kristuksen nimi ei ole kenellekään miksikään hyödyksi.

Aadamin lankeemus ei siten voi enää sitoa uskovia. Vaikka meille ei luvata synnittömyyttä eikä täydellistä uudistumista, me olemme saaneet uskon silmälasit ja vanhurskauden lahjan. Uusi silmin me näemme, mitä synti on perimmäiseltä olemukseltaan. Uskon vapauttamina me häpeämme sitä, missä olemme ennen eläneet. Ja uskon silmin me näemme Vapahtajan, josta on tullut meidän pyhityksemme. Hänen uhrinsa tekee meidät puhtaiksi ja pyhiksi. Siksi uskovan tulee luovuttaa jäsenensä eli koko persoonansa joka päivä vanhurskauden palvelukseen. Paavali itse kuvasi omaa elämäänsä usein siten, että kääntymyksensä jälkeen hän elää vain Kristukselle. Muusta elämästä oli tullut hänelle yhdentekevää.

Lain suuri ristiriita: käsky ei tuota elämää 7:1–25

7:1-6 Laista voi vapautua vain kuoleman kautta

Kirjanoppineena Paavali otti esille aina uusia esimerkkejä ja raamattuperusteluja sille, että laki sitoi ihmistä hänen elämänsä ajan. Vapaus synnistä, syyllisyydestä ja lain alaisuudesta saattoi olla mahdollinen ainoastaan kuoleman kautta. Juuri siksi ajatus uskovan kuolemisesta ja hengellisestä ylösnousemisesta uskossa – yhdessä Kristuksen kanssa – oli tärkeä. Uskon tullessa kaikki entistä elämää ohjanneet säädökset vaihtuivat. Kuolema oli tullut väliin. Vaikka fyysinen kuolema ei ole vielä tavoittanut uskovaa, hänellä on kuitenkin yhteys Jeesuksen kuolemaan ja kuolleista herättämiseen.

Miksi Paavali joutui selittämään näkemyksiään kuulijoille yhä vain uusista näkökulmista? Hän oli monissa seurakunnissa joutunut kiistaan siitä, mitä hän opetti synnistä ja laista. Kaikki uskovat eivät olleet hyväksyneet hänen julistustaan. Siksi apostoli määrittelee nyt pikkutarkasti, mikä on lain asema ja miten synnille käy. Samalla hän joutuu hieman myöhemmin käsittelemään myös sitä, miten ihminen kokee synnin vallan sisimmässään.

7:1. *Veljet, tehän tunnette lain ja tiedätte, että laki hallitsee ihmistä niin kauan kuin hän elää.*

Lauseessa on kaksi ilmausta, jotka paljastavat, kenelle Paavali nyt osoittaa sanansa. Ensinnäkin hän puhuu niille, jotka tuntevat ”lain”. Tällä tarkoitetaan tietenkin juutalaista lakia, Mooseksen lakia, eikä roomalaista lakia. Tällaista puhetta on todennäköisesti pidetty synagogassa. Sen lisäksi sanat on osoitettu ”veljille”. Tuo nimitys tarkoittaa uskovia. Paavali kirjoittaa siis nämä sanansa uskossa oleville juutalaisille, jotka tuntevat lakinsa ja perinteensä. Lähetyskentillä moni synagoga oli kääntynyt seuraamaan Kristusta. Paavalin väite on selkeä: laki koskee jokaista juutalaista aina kuolemaan asti. Tästä periaatteesta ei todellakaan olisi syntynyt riitaa kenenkään kanssa. Jälleen oli luotu hyvä yhteys kuulijan kanssa, ja uuden näkökulman perustelu saattoi alkaa.

Paavali käyttää lain ”hallinnasta” samaa herrana hallitsemisen verbiä (*kyrieuein*) kuin aikaisemmin synnistä (6:14). Tämä kuulostaa melko ankaralta, mutta siinä on mukana selvä viesti. Paavali alkaa tässä luvussa puhua siitä, miten hyvä Jumalan antama lakikin voi olla ihmisen kannalta tuhovoima, joka hallitsee häntä ja voi kadottaa hänet.

7:2. *Laki sitoo naimisissa olevan naisen mieheensä niin kauan kuin tämä on elossa. Mutta jos mies kuolee, nainen vapautuu siitä laista, joka sitoi hänet mieheen.*

Lain sitovuudesta puhuessaan Paavali käyttää kuvaa avioliitosta. Juutalaisen käsityksen mukaan avioliitto oli koko elämän mittainen – tosin tietyin poikkeuksin. Yleensä vain kuolema muutti tämän sidonnaisuuden. Paavali käyttää siten kuvaa kuolemasta jälleen uudessa merkityksessä.

Aviorikos kiellettiin tietenkin Vanhassa testamentissa (3. Moos. 20:10), vieläpä kuoleman-rangaistuksen uhalla. Avioero oli mahdollinen siten, että mies saattoi erota vaimostaan ja lähettää tämän pois. Silloin nainen ei tehnyt rikosta mennessään uudelleen avioliittoon (5. Moos. 24:1-3). Naisen kannalta tilanne oli kuitenkin juuri sellainen, kuin Paavali kirjoitukset hyvin tuntien tässä esittää. Nainen ei voinut erota miehestään omasta halustaan, vaan laki sitoi hänet mieheen loppuun asti. Miehen kuoltua nainen oli kuitenkin vapaa menemään naimisiin. Olipa tätä tilannetta varten asetettu jopa laki lankousavioliitosta. Miehen elossa olevan veljen tuli ottaa leski vaimokseen ja synnyttää tälle lapsia (5. Moos. 25:5).

7:3. *Jos hän miehensä eläessä antautuu toiselle miehelle, hän on avionrikkoja. Mutta miehensä kuoltua hän on vapaa lain määräyksestä eikä tee aviorikosta, jos menee naimisiin toisen miehen kanssa.*

Paavali kehittäää ajatusta ja käyttää raamatullista sanaa avionrikkoja (*moikhalis*). Sana on hyvin juutalainen, sillä sitä ei käytetä maallisissa kreikkalaisissa teksteissä. Tämä on varsin ymmärrettävää, sillä pakanamaailmassa aviorikokseen suhtauduttiin aivan toisella tavalla kuin juutalaisuudessa. Vanhassa testamentissa avionrikkojista puhuttiin paljon. Sananlaskujen mukaan uskoton vaimo ”pyyhkii suunsa” ja valehtelee uskottomuudestaan, ”En minä mitään tehnyt” (Snl.

30:20). Avionrikkoja on uskottoman Israelin vertauskuva (Hes. 16:38), mutta siitä huolimatta Jumala ilmoittaa rakastavansa langennutta kansaa (Hoos. 3:1).

Paavali luo taitavasti yhteyttä tämän esimerkin ja edellä olleen syntiä käsitelleen puheen välille. Tässä toistuvat edellä nähdyn hallitsemisen sanan lisäksi ajatukset kuolemasta ja vapauttamisesta. Laki on siten valta, joka Mooseksesta asti on pitänyt Israelia vallassaan – kuten synti on pitänyt kaikkia vallassaan Aadamista alkaen.

7:4. *Samoin on teidän laitanne, veljeni. Kristuksen kuolemassa te hänen ruumiinsa jäseninä olette kuolleet vapaiksi laista ja kuulutte nyt toiselle, hänelle joka on herätetty kuolleista. Näin me kannamme hedelmää Jumalalle.*

Vertauskuva hieman ontuu, mutta tarkoitus on hyvä. Kuoleman kautta meidätkin on erotettu laista. Jos vertauskuva olisi täydellinen, laki olisi ristiinnaulittu Kristuksen kanssa ja kuollut. Siksi laki ei enää ole puolisomme, vaan meidät on liitetty uuteen liittoon ja uuteen sulhaseen, Kristukseen. Se on tapahtunut ylösnousemusvoimassa, joka on uutta luova voima. Tämä on vasta yksi teoreettinen selitys. Paavalin käyttämä vertauskuva näyttää kuitenkin olevan hieman toisenlainen. Kasteopetuksen mukaan me olemme itse kuolleet Kristuksen kanssa lain jäädessä vanhaan elämänpiiriin. Siksi ylösnousemusvoiman synnyttämä uusi elämä on toista elämää, ja kuolema erottaa meidät lain hallintapiiristä. Laki jää olemaan, mutta sillä ei ole valtaa meihin. Hieman ontuvan vertauksen avulla Paavali kuitenkin pystyi kertomaan olennaisimman: lailla ei ole enää oikeutta meihin. Näin hän johti loppuun sen kasteopetuksen, jonka hän aloitti kuudennen luvun alussa.

7:5. *Silloin kun vielä olimme turmeltuneen luontomme vallassa, ruumiissamme vaikuttivat lain herättämät syntiset himot ja me kannoimme hedelmää kuolemalle.*

”Kun vielä olimme lihassa.” Paavalin lause kertoo ihmisestä, joka ei ole vielä löytänyt Kristusta. Mutta täytyy huomata, että hänen painopisteensä ei ole siinä, onko ihminen uskova vai ei. Hän käyttää sanaa liha, joka rinnastetaan monissa kohdissa luonnollisen ihmisen tai vanhan ihmisen kanssa. Lihalla Paavali tarkoittaa ihmisen turmeltunutta mieltä, joka säilyy ikävä kyllä jokaisessa kuolemaan asti. Usko muuttaa tilannetta, mutta ei poista lihaa, turmeltunutta mieltä. Kiusaukset ja synnin houkutukset ovat todellisia ja saavat meidät uskovinakin lankeamaan rakkaudettomuuteen, uskottomuuteen ja ahneuteen.

Lihan vallassa elävän ns. luonnollisen ihmisen elämää ohjaavat synnin himot. Mutta mitä Paavali tarkoittaa sanoessaan, että laki herättää nuo himot ja kannamme hedelmää kuolemalle? Hän selittää ajatusta jäljempänä vielä tarkemmin, mutta perusajatus on selvä. Laki paljastaa, että himo on väärin. Ilman lakia ihminen ei tiedosta rikkovansa Jumalaa vastaan, vaikka hän itse voi kuitenkin toivoa parempaa elämää, ja myös kieltää itseensä kohdistuvat loukkaukset.

7:6. *Mutta kun nyt olemme kuolleet pois siitä, mikä piti meitä vallassaan, olemme päässeet vapaiksi laista. Nyt palvelemme Jumalaa uudella tavalla, Hengen mukaan, emme enää vanhalla tavalla, lain kirjaimen orjina.*

Lain ongelma oli siinä, että se piti ihmisiä vankeinaan: sillä oli valta surmata ihminen lopullisesti. Laki ei voinut tehdä ihmisiä hyviksi käskemällä. Siksi laki pelkästään paljasti synnin (3:20). Siksi tarvitaan radikaalimpi ratkaisu. Vain laista eroon kuolleet ihmiset voivat (lahjaksi vanhurskautettuina syntisinä) palvella Jumalaa Hengen luomassa uudessa elämässä.

Paavali nostaa esille kaksi vastakohtaisuutta. Vastakkain ovat vanha ja uusi sekä Henki ja kirjain. Hengen ja kirjaimen eli lain vastakohtaisuus on toistoa toisesta luvusta (2:29). Sydämen ympärileikkaus Hengessä vapauttaa lain vaatimuksesta. Se ei tee lakia turhaksi, mutta vapauttaa sydämen lain syytöksistä Kristuksen lahjavanhurskauden perusteella.

Lisäksi vastakkain ovat vanha ja uusi. Paavali tuntuu puhuvan suorastaan vanhasta liitosta ja uudesta liitosta. Vaikka hän ei tässä ajattelekaan, että Jumala itse olisi antanut kansalle kahta liittoa, Israel oli virheellisesti tehnyt laista liiton sisällön. Saman ajatuksen Paavali oli aikaisemmin opettanut korinttilaisille: ”hän on myös tehnyt meidät kykeneviksi palvelemaan uutta liittoa, jota ei hallitse kirjain vaan Henki. Kirjain näet tuo kuoleman, mutta Henki tekee eläväksi.” (2. Kor. 3:6). Todellisuudessa Israelilla on Paavalin mukaan aina ollut vain yksi liitto, Abrahamin armoliitto.

Kristuksen tultua kuitenkin Mooseksen perintöä kutsuttiin vanhaksi liitoksi ja Kristuksen valtakuntaa uudeksi liitoksi.

Sanoma

Opetusta Kristuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta voi käyttää hyväksi vielä uudella tavalla. Jokainen kirjoituksia tuntenut juutalainen tiesi, että laki sitoo ihmisiä vain tämän elämän ajaksi. Siitäkin Paavali löysi mainion esimerkin. Avioliitto sitoi vaimoa miehen kuolemaan asti. Kuitenkin kuoleman koitettua leski oli vapaa menemään uudelleen naimisiin. Tämä esimerkkitapaus oli helppo soveltaa uskoon.

Koska uskova on kuollut Kristuksen kanssa lain määräämän rangaistuskuoleman, hän on vapaa lain piiristä. Laki ei enää ulotu häneen, koska hän elää uskon kautta ylösnousemuselämää jo ennen fyysistä kuolemaansa. Myös näin voidaan Kristuksen työtä ylistää. Uskovat kuuluvat Kristukselle, eivät tälle maailmalle. He elävät Hengen todellisuudessa, eivät Mooseksen lain todellisuudessa.

Korinttilaiskirjeen tavoin Paavali myös Roomalaiskirjeessä muistuttaa, että Israel on antanut Mooseksen laille liian suuren aseman ja tehnyt siitä itselleen suorastaan liiton sisällön. Silloin Abrahamin usko on turmeltunut. Siksi Israel ei ole saavuttanut sydämen ympärileikkausta. Heidän sydämensä päällä on peite, kuten Paavali kirjoitti korinttilaisille. He eivät näe Abrahamin tavoin ylösnousemuksen evankeliumia, vaan elävät paatumuksessa (2. Kor. 3:12-16).

Kirjaimen eli lain orjina elävät eivät vielä tunnista Jumalan tahtoa oikealla tavalla. ”Kirjain näet tuo kuoleman, mutta Henki tekee eläväksi.” (2. Kor. 3:6). Jumalan rakastava ja pelastava tahto on siinä, että syntiset löytäisivät Vapahtajan, Kristuksen. Siksi ne, jotka palvovat Jumalaa, eivät palvele häntä lain mukaan tai lain perusteella, vaan armon perusteella. Henki tekee eläväksi, koska se täyttää syntiset anteeksiantamuksella ja ilolla.

Näidenkin jakeiden kohdalla on joskus herätetty keskustelua siitä, onko lailla enää mitään tekemistä uskovan elämän kanssa. Itse asiassa Paavali alkaakin heti seuraavissa jakeissa käsitellä tätä kysymystä. Vastaus on sama kuin edellä kuudennessa luvussa. Paavali ei suinkaan tarkoita, että elämä Hengen vallassa olisi lakia ja Jumalan luomistahtoa vastaan. Hän ei kehota ihmisiä pysymään synnissä ja tekemään vääryyttä lähimmäisilleen.

Apostolin sanoma on aivan toisenlainen. Hän pyrkii vapauttamaan ihmisiä Jumalan armon piiriin. Paavalin tavoitteena on saada ihmiset löytämään Kristuksen yhä täydellisemmin. Usko ei nouse ahdistuksesta eikä pelosta. Se ei kasva syyllisyydestä tai määräyksistä. Usko syntyy siitä, että katsomme Jumalan Pojan kärsimistä ja kuolemaa meidän rikkomustemme tähden. Usko syntyy siitä, että me saamme armahduksen. Siksi elämä Hengessä on toisenlaista. Vaikka liha ja Henki vielä taistelevatkin sisimmässämme, Kristus on voitolla. Elämä Hengessä on Vapahtajan ylistämistä Ilmestyskirjan tavoin: ”sinut on teurastettu, olet verelläsi ostanut Jumalalle ihmisiä kaikista heimoista, kaikista kielistä, kansoista ja maista” (Ilm. 5:9).

7:7-13 Paavali koko Israelin vertauskuvana

Jälleen kerran kirjeen edetessä Paavalin käyttämä tyyli muuttuu. Nyt hän innostuu ja alkaa sanelun sijasta suorastaan saarnata. Lauseet eivät ole enää pitkiä ja vaikeita, vaan lyhyitä ja iskeviä. Jakso on kuuluisa, koska siinä Paavali vaihtaa puheen minä-muotoon. Tästä on syntynyt monimutkainen keskustelu siitä, mitä ”minä” tarkoittaa tässä yhteydessä. Vaihtoehtoja on monta. Puhuuko Paavali (1) itsestään ennen kääntymistä vai (2) itsestään uskovana? Tarkoittaako hän (3) ihmistä yleensä, luotuna olentona? Olisiko kyse (4) kaikista langenneista Aadamin jälkeläisistä? Vai koskeeko jako (5) uskovan ihmisen kahta puolta, turmeltunutta “lihaa” ja Kristuksen luomaa “uutta ihmistä”? Vai määrääkö “minää” suhde lakiin, jolloin (6) Paavali samastaisi itsensä Israeliin? Tai

onko kyse suorastaan (7) lain hengellisen merkityksen avautumisesta? Asiaan saadaan selkoa vain tarkan analyysin avulla.

Sisällön osalta olemme niin ikään jännittävässä vaiheessa. Juutalaisia keskustelukumppaneita ajatellen Paavali on jälleen ajautunut vaarallisille vesille. Hänhän on jo johdatellut kuulijoitaan ajattelemaan, että lailla on ihmisen kannalta ikävä tehtävä. Laki tuo synnin esille ja ”herättää syntiset himot”. Mitä ihmettä Paavali oikein aikoo tehdä Jumalan omalle sanalle? Ei kai laki Jumalan tahtona voi sentään olla paha? Onko Paavali ajamassa Moosesta ulos pelastushistoriasta?

7:7. *Mitä meidän on siis sanottava? Onko laki syntiä? Ei toki. Mutta vasta lain vaikutuksesta tulin tuntemaan synnin. Himo olisi ollut minulle tuntematon asia, ellei laki olisi sanonut: ”Älä himoitse.”*

Iskevän tyylin aloittaa kreikaksi lause: ”laki – syntiäkö?”. Se avaa samalla teologisen keskustelun. Paavali on ehkä saanut seurakunnissa tai synagogissa jo kuulla saman syytöksen. ”Sinun opetuksesi tekee laista syntiä!” Paavalin ehdoton kielto valmistelee vastakkainasettelua: ei varmasti (*mee genoito*; ks. 3:4; 6:15). Olette ymmärtäneet väärin. Sen jälkeen alkaa perustelu.

Onko laki sitten paha, jopa syntiä, jos se kerran liittyy näin olennaisesti syntiin? Vastaukseksi Paavali toistaa jo moneen kertaan opettamansa ajatuksen. Ongelmana ovat Aadam ja lankeemus. Synti tunnetaan lain perusteella (2:12; 3:20). Synti on kyllä olemassa maailmassa, mutta kaikki eivät tunnista sitä synniksi. Pakanat elävät kiusausten ja syntien hallinnassa, mutta eivät ymmärrä, että pahan tekeminen on Jumalan tahdon rikkomista. He kyllä tunnistavat luomisen lain, koska se on kirjoitettu heidän sydämiinsä. He vaativat toisilta oikeudenmukaisuutta itseään kohtaan. Mutta he eivät koe vääryyksiä synniksi Jumalan edessä.

Tarvitaan sana. Himosta ei tiedetä, ellei Jumala sano ”Älä himoitse”. Paavali viittaa käskyihin. Kymmenes käsky opettaa, että rikkomuksen juuri löytyy himosta. Tähän käskyyn ja himoon Paavali viittaa kirjeessään myös myöhemmin, kohdassa 13:9. Toisaalta taustalla on myös Jeesuksen opetus siitä, että synti lähtee sydämen tasolta. Himo on olemassa ennen tekoa (ks. Vuorisaarna, Matt. 5:28). Himo ei siten tunteena ole kenellekään tuntematon – ei ainakaan periaatteessa. Ei siltä osin, mistä kultainen sääntö puhuu. Ei siis siltä osin, mitä ihminen ei halua itselleen tehtävän.

Mutta samalla on totta, että syntiset ovat kovakorvaisia ja paatuneita. He kyllä kipuilevat rakkauden ja oikeuden kanssa, mutta eivät löydä siihen vastausta. Siksi vasta lain saarna paljastaa, että himo on kuolemanvakava synti suhteessa Jumalaan. Tietyssä mielessä siis vasta Pyhän Hengen paljastama synti osoittautuu todelliseksi, kadottavaksi synniksi. Tätä Paavali tarkentaa vielä jatkossa.

7:8. *Saatuaan lain käskystä aiheen synti herätti minussa kaikenlaisia himoja. Ilman lakia synti on kuollut.*

Siksi laki saa vertauskuvallisesti aikaan syntiä eli synnin tuntoa. Paavali ajattelee varsin tiedollisesti. Saatuaan lain käskystä ”aiheen” synti herätti tietoisia himoja. Niitä oli toki olemassa ennen lakiakin, mutta ihminen ei tajunnut niitä synniksi Jumalan tahtoa vastaan. Vasta laki osoittaa synnin synniksi ja tekee ihmisen syylliseksi Jumalan edessä. Lain sana tuo Jumalan mukaan kuvioon. Siksi Paavali saattoi sanoa, että ilman lakia synti on kuollut. Synnin tekeminen ei ole kuollut, vaan synnintunto on hengetön eikä varoita ihmistä.

Jotkut ovat ajatelleet, että kuollut tarkoittaisi tässä kohdassa vain voimatonta. Se ei kuitenkaan ole riittävä selitys. Synti turmeltuneen ihmisen toimintana ei toki ole ollut passiivinen, vaan hyvinkin aktiivinen, kuten voimme lukea Roomalaiskirjeen alkuluvuista. Synti on aina turmellut elämää, tiesivätpä ihmisen vääryytensä synniksi tai eivät. Siksi synti on aina kyennyt viemään ihmisen kadotukseen. Synti on Paavalin mielestä ollut kuollut siinä mielessä, että se on uinunut ymmärryksen tavoittamattomissa. Lain ansiosta synti paljastuu hirvittäväksi turmelukseksi, joka vie ihmisen helvettiin.

On helppo huomata, että Paavali on iskevillä lauseillaan hyvässä julistuksen vauhdissa. Hänen esimerkkinsä ovat liioittelevia ja suurpiirteisiä. Hän pyrkii synnyttämään mielleyhtymiä, assosiaatioita. Näin teki jokainen kunnon juutalainen rabbi. Mitään saksalaista dogmatiikkaa näiden

lauseiden avulla ei pidä yrittää tehdä. Synti ei ole kuollut ilman lakia siinä mielessä, että syntiä ei olisi lainkaan olemassa ennen lain antamista. Jostain muusta on kyse, ja sen paljastaa seuraava jae.

7:9. *Minä elin ensin ilman lakia, mutta kun lain käsky tuli, synti heräsi eloon ja minä kuolin*.

Nyt laki tuottaa tullessaan kuoleman "minälle", joka kirjeessä puhuu (Room. 7:7-13). Tämä jakso on tuottanut selittäjille päänvaivaa, koska Paavali puhuu siinä minä-muodossa asioita, jotka eivät suinkaan sovi hänen henkilöhistoriaansa. Kysymys näyttääkin olevan tilanteesta, jossa Paavalin elämä ja koko Israelin historia ovat kohtalonyhteydessä. Tuon yhteyden näkökulmasta rohkeatkin rinnastukset ovat mahdollisia.

Paavali puhuu ajasta, jolloin "minä" eli ilman lakia. Juutalaisena hän itse ei suinkaan ole voinut elää ilman lakia. Kohdan selittäminen vetoamalla vain Paavalin nuoruuteen ja "lain pojaksi" tulemiseen olisi teennäistä tässä yhteydessä. Roomalaiskirjeen laajemmassa yhteydessä Paavalin elämä samastuu Israelin kanssa – tai suorastaan koko ihmiskunnan kanssa. Kansa oli elänyt ilman lakia ennen Moosesta, koska ennen lain tuloa syntiä ei luettu (5:13) – ja samassa tilanteessa elää pakanamaailma ennen kuin Raamattua opetetaan. Paavalin kollektiivisen "minän" kohtalo on monessa mielessä sama kuin Israelin kansan. Lain käskyn (tässä: *entolee*) tultua synti heräsi ja "minä" eli Israel kuoli.

Tosin tämä näkökulma koskee vasta suuria periaatteita. Paavali puhuu osin juutalaisten itseymmärryksestä ja kansan suhteesta lakiin, *tooraan*. Mutta samalla alkaa vaikuttaa siltä, että Paavali puhuu myös lain syvemmästä merkityksestä. Silloin hän tarkoittaa tilannetta, jossa "lain kansa" ei itse asiassa ole vielä ymmärtänyt Jumalan lain varsinaista hengellistä merkitystä. Ovatko juutalaiset oppineet selittäneet, että Jumalan lain edessä ihminen kuolee hengellisesti? Tuskinpa. Paavali haastaa siis kuulijaansa todella vahvasti: joudutte myllläämään ympäri kaikki entiset käsityksenne Jumalasta, laista ja armosta.

Ensimmäinen peruste on selvä. Laki toimitti juridisen tehtävänsä ja teki rikkomuksesta syyttämiskelpoisen. Juuri tämän tehtävän Paavali on Roomalaiskirjeen aikaisemmissa luvuissa ilmoittanut lailla olevan (vrt. 5:13-14). Tämä on teologisesti vaikea kohta, mutta ajatus on sama kuin Galatalaiskirjeessä: "Mikä sitten on lain tarkoitus? Se säädettiin perästäpäin osoittamaan rikkomukset, kunnes tulisi se jälkeläinen, jota lupaus koski." (Gal. 3:19). Paavali vetoaa rabbiiniseen logiikkaan. Laki annettiin historiallisessa mielessä armonlupausta myöhemmin. Jos kerran Abraham sai uskonvanhurskauden liiton jo satoja vuosia aiemmin, mikään myöhemmin tullut ei voi olla sitä suurempi. "Tarkoitan sitä, että neljäsataakolmekymmentä vuotta myöhempi laki ei voi kumota Jumalan aikoinaan vahvistamaa testamenttia ja tehdä hänen lupaustaan tyhjäksi." (Gal. 3:17). Miksi kuitenkin Kristus sitten pystyi "myöhemmin" muuttamaan kaiken? Hän ei muuttanutkaan, vaan toteutti Abrahamille annetut lupaukset. Kristuksen "testamentti" (liitto) on uskonvanhurskauden liitto. Rautalangasta väännettynä armon ja lain välillä on 430 vuotta.

Koska näkökulma alkaa siirtyä kohti sellaista ajatusta, että edes Paavalin ajan hurskaat juutalaiset eivät täysin ymmärrä, mitä laki merkitsee, myös käsitys minästä laajenee. Minä voi tässä tarkoittaa hyvin myös Paavalia itseään, koska hän ei ole nuorempana täysin ymmärtänyt, mikä lain hengellinen tehtävä on. Tämäkin ajatus tarkentuu luvun mittaan.

Samalla näkökulma laajenee koskemaan kaikkia ihmisiä. Jokainen Aadamin jälkeläinen elää turmeltuneena ihmisenä ensin ilman lakia. Hän kuvittelee elämänsä olevan tavallista kamppailua erilaisten vaatimusten ja hankalien ihmisten kanssa. Vasta kun Raamatun sana ja Mooseksen laki illmoittavat hänelle "lain käskyn" (vaikkapa "älä tapa", "älä varasta"), hän tajuaa syntinsä vakavuuden ja ymmärtää olevansa hengellisesti kuollut. Paavali puhuu toisaalla "luonnollisesta" ihmisestä. Sillä hän tarkoittaa ihmistä ilman Jumalaa. Tämän lankeemuksen ihmisen täytyy kohdata Jumalan sana ja joutua siihen sisäiseen kriisiin, jonka synnin vakavuus synnyttää.

Tämä jae selittää varsin hyvin sitä, miten Paavali yleisti synnin valtaa myös Israelin ja juutalaisten näkökulmasta. Heillehän apostoli yleensä puhui. Paavalin "minä" ei tässä kohden suinkaan ole "salainen juutalainen" jokaisen meidän sisimmässämme, kuten jotkut tutkijat ovat selittäneet. Hän on pikemmin "salainen Aadam" Israelin sisimmässä, kuten toisen tulkinnan mukaan kohdasta on sanottu. Voidaan siis sanoa, että Paavali jatkaa tässä yksityiskohtaisesti aiempaa opetusta siitä, että kaikki ihmiset ovat synnin alla ja suorastaan kuolleita synteihinsä.

7:10. *Näin käsky, jonka oli määrä antaa elämä, tuottikin minulle kuoleman.*

Aadamin ja Mooseksen välille jäävä jännite vaatii nyt ratkaisuaan. Lain merkitys ja tehtävä voidaan perustella vain tuon jännitteen sisällä. Miten perisynti ja Siinailla annettu laki suhtautuvat toisiinsa? Laki annettiin kansalle, joka on jo valmiiksi syntinen ja kadotuksen oma. Siksi jäljelle jäi vain lain suuri paradoksi: "käsky, jonka oli määrä antaa elämä, tuottikin minulle kuoleman". Juutalaisessa teologiassa oletettiin varsin pitkälle, että käsky sinänsä antaa elämän. Mooseksen lakia tulee noudattaa – ja miksipä ei pitäisi noudattaa rakkauden tähden – koska vain siten oma kuuliaisuus voidaan osoittaa. Pelastuskäsitys oli synergistinen. Tämä oli totta niin Siirakin kirjassa kuin Qumranin teksteissä. Jokainen ymmärtää, että Paavalin käsitys tuo vallankumouksen.

Paavali opettaa tästä avainkohdasta toisin. Valitulle kansalle annettu laki koitui sille synnin tähden syytekirjaksi ja kuoleman tuottajaksi. Tämä pelottava lopputulos on hyvin johdonmukaisesti tulosta radikaalista "yksinkertaisesta" ennaltamääräyksestä. Ihminen on myyty synnin alaisuuteen eikä voi saavuttaa Jumalan edessä tarvittavaa vanhurskautta (7:14). Siksi "hyvä", eli Jumalan täydellinen rakkauden laki, tuottaa kuoleman (7:13).

Mitä Paavali tarkoitti sillä, että käsky oli määrä antaa elämä (*eis zooeen*)? Pitikö käskyn antaa ikuinen elämä, vai ainoastaan ohjata Jumalan tahdon mukaista elämää maan päällä? Vanhan testamentin näkökulmasta molemmat vaihtoehdot saattaisivat olla mahdollisia. Mooseksen suuressa profetiassa Jumala sanoo: "Minä olen tänään pannut teidän valittavaksenne elämän ja kuoleman, menestyksen ja tuhon." (5. Moos. 30:15). Jokainen, joka noudattaa Jumalan käskyjä, saa elää. Voi olla, että Paavali tulkitsee tätä kohtaa Kristuksen näkökulmasta. Käskyn oli tarkoitus antaa elämä, koska se osoittaa täydellisen rakkauden ja Jumalan tahdon. Synnin tähden tämä ihmeellinen ja täydellinen käsky tuotti kuitenkin kuoleman. Todellista vaihtoehtoa kuolemalle ei koskaan ole ollutkaan.

7:11. *Saatuaan lain käskystä aiheen synti käskyn avulla petti ja surmasi minut.*

Synti sai käskystä aiheen (*aformee*). Sana voi tarkoittaa aihetta, perustetta tai mahdollisuutta. Paavali ehkä ajatteli, että tilaisuus oli tullut, ja synti sai mahdollisuuden pettää Aadamin jälkeläiset. Kohdan kielellisenä esikuvana onkin lankeemuskertomus, missä käärme petti Aadamin ja Eevan: "Käärme minun petti, ja minä söin." (1. Moos.3:13). Tähän petokseen Paavali viittasi myös toisessa Korinttilaiskirjeessä (2. Kor. 11:3). Samoin tapahtui Paavalin mukaan Siinailla. Laki antoi mahdollisuuden synnin paljastamiseen. Silloin synti käärmeen lailla petti taas israelilaiset ja surmasi heidät. Laki paljasti kaikille, että paratiisi on menetetty kauan sitten. Kansan turvana oli vain Abrahamin liitto ja armolupaus. Laki ei tuonut tähän liittoon mitään apua. Siksi lakia ei pidä korottaa asemaan, joka ei sille kuulu.

Samalla laki itse pettää ihmiset. Me oletamme tietenkin, että laki ohjaa meitä hyvään. Meidän on usein lähes mahdotonta ajatella, että kun Jumala käskee ihmistä pidättäytymään väkivallasta, tämä ei olisikaan hengellisessä mielessä hyvä neuvo. Miten on mahdollista, että jokainen hyvä ohje, koskipa se mainetta tai perheen yhtenäisyyttä, surmaa meidät? Miksi rakkaus itse tuhoaa meidät? Paavali herättelee näitä kysymyksiä, koska hän haluaa opettaa, että lain olemus (rakkaus) on jotain aivan toista kuin lain tehtävä (hengellisen kuoleman tuottaminen).

7:12. *Laki itse on silti pyhä, ja käsky on pyhä, oikea ja hyvä.*

Tekeekö Paavali laista syntiä? Vastustajien lauseet ovat koko ajan Paavalin selityksen taustalla. Siksi vastaus vaatii yhä uusia perusteita. Laki ei toki herätä vain himoa käskyn rikkomiseen. Apostoli haluaa välttämättä huomauttaa, että laki on periaatteessa hyvä, ja että juuri hyvä tuotti synnin kautta kuoleman. Oikea kristillinen pelastusoppi on hurskaan juutalaisen näkökulmasta paradoksi. Mutta ilman tuota paradoksia juutalainen ei voi löytää evankeliumia. Siksi Paavali on sinnikäs. Kunnon kirjanoppineen tavoin hän selittää, mikä on Jumalan lain luonne.

Laki on ensinnäkin pyhä (*hagios*). Vaikka tämä ilmaus vaikuttaa melko yleisluontoiselta, se on kuitenkin Paavalin voimakkain peruste. Nimitystä "pyhä" käytettiin Vanhassa testamentissa nimittäin Jumalasta itsestään. Lakiin viitataan siellä pyhänä vain epäsuorasti. Jumalan pyhyys oli kuitenkin kaiken lähtökohta: "Minä, Herra, teidän Jumalanne, olen pyhä, ja siksi teidän tulee pitää itsenne puhtaina ja pyhinä." (3. Moos. 11:44). Profeettojen kielessä Jumalaa nimitettiin vastaavasti "Israelin Pyhäksi" (Jes. 1:4). Sanoessaan, että laki on pyhä, Paavali muistutti lain tulevan itseltään

Jumalalta. Siksi kukaan ei saa kuvitella, että Paavali vastustaisi lain olemusta. Laki heijastaa Jumalan pyhyyttä.

Laki on myös vanhurskas ja oikeudenmukainen (*dikaios*). Paavali puhuu kuin suuren Tooraa ylistävän Psalmin 119 kirjoittaja: ”Sinä olet vanhurskas, Herra, ja sinun tuomiosi ovat oikeat. Sinä olet säätänyt todistuksesi vanhurskaudessa ja suuressa uskollisuudessa.” (1938 käännöksen mukaan, Ps. 119:137-138; vrt. j. 142-144). Laki on oikeudemukainen ja osoittaa itsessään kyllä täyden totuuden. Paavali ei vastusta lakia siksi, että siitä löytyisi jotain vääryyttä tai puutteellisuutta. Juuri totuutena laki paljastaa synnit ja vääryydet ja osoittaa ihmisille, että heidän tekonsa ansaitsevat rangaistuksen.

Kolmanneksi laki on hyvä (*agathos*). Se tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että lain päämäärä on hyvä. Laki pyrkii edistämään rakkautta (vrt. Room. 13:10: rakkaus on lain täyttymys). Tätä olivat kirjanoppineet tietenkin opettaneet jo ennen Paavalia. Siirakin mukaan lain viisaus tuottaa onnellisen elämän: ”se, joka pitää kiinni laista, saa omaksensa viisauden... Ylistystä lausukoon se, jolla viisaus on, ja Herra antaa sitä seurata onnen.” (Siir.15:1, 10). Lakia ei hylätä sen hyvän luonteen takia. Lain tehtävä muuttuu Paavalin mukaan synnin tähden.

7:13. *Onko nyt hyvä tuottanut minulle kuoleman? Ei toki, vaan synti. Jotta synti paljastuisi synniksi, se tuotti minulle hyvän avulla kuoleman. Näin käsky teki synnin vielä monin verroin pahemmaksi.*

Paavalin seuraava lause on kuin suoraan väittelystä. Vanhassa testamentissa sanotaan lain antamisen yhteydessä, että Jumala on asettanut ihmisten eteen elämän ja kuoleman. Laki edusti silloin elämää. Onko Paavali puhunut itsensä pussiin? Tuottaako laki nyt Raamatun vastaisesti kuoleman? Kielto ”ei toki” (*mee genoito*) kajahtaa jälleen. Kuolemaa ei tuota laki, vaan synti. Laki on hyvä, ja se paljastaa synnin synniksi. Siksi rikkomus on se, josta seuraa rangaistus. Muussa tapauksessa asetelma olisi aivan järjetön. Eihän lain käskyä voidan rangaista, eikä sitä voi pitää pahuutena. Sehän on juuri se peruste, jonka mukaan rikkomus rangaistaan.

Ihminen elää tilanteessa, jossa käsky ei voi toimia olemuksensa mukaisesti. Synti on tullut väliin. Siksi nimenomaan synti tuottaa hyvän kautta kuoleman. Aadamista lähtien synti on asetettu kuoleman alaiseksi. Laki tekee aivan samaa kuin Jumala itse lankeemuksen jälkeen paratiisin portilla. Laki ilmoittaa, että tie taivaaseen on suljettu ja jäljellä on vain tuomio.

Viimeisenä johtopäätöksenä Paavali korostaa uuden finaalilauseen avulla, että tällä tavoin Jumalan käsky teki synnin laadun vielä “pahemmaksi”. Miten synti tulee pahemmaksi? Jotkut tutkijat ovat esittäneet, että lain käskyt herättävät ihmisissä halun rikkoa niitä vastaan. Siten laki edistäisi synnin tekemistä. Tämä tulkinta ei kiinnitä riittävästi huomiota siihen, että Paavalin mielestä laki maailmaan tullessaan paljastaa synnin ja osoittaa sen vääräksi.

Astuessaan maailmanhistorian näyttämölle laki teki synnistä entistä synnillisemmän. Sen ei toki tarvinnut synnyttää syntiä, koska Aadamin jälkeen koko maailma oli jo elänyt täysin synnin vallassa. Paavalin syntikäsitys on ratkaisevalla tavalla sidoksissa syntiinlankeemuskertomukseen. Hän käsitteli syntiä Aadamin syntinä, joka jatkoi voittokulkuaan Paavalin aikalaisten elämässä. Paavalin ei tarvinnut keksiä syntiinlankeemusta. Päinvastoin, se oli helposti hänen käytettävissään ja raamattusitaatein lainattavissa. Tämän kaltainen perustelu on luonteeltaan mitä tyypillisintä juutalaisuudelle, ja se on myös ollut Paavalin juutalaisten kanssaihmisten hyväksyttävissä. Näkemys synnin universaalisuudesta oli itsessään vanhatestamentillinen piirre, ja sen lisäksi se oli aivan yleinen toisen temppelin ajan juutalaisuudessa. Juuri näihin näkemyksiin apostoli viittasi kolmannen luvun raamattusitaateissa. Paavali pelasi tässäkin kohden vastustajan omilla aseilla.

Sanoma

Ketä Paavali tarkoitti sillä ”minällä”, josta hän alkoi puhua seitsemännessä luvussa? Tässä vaiheessa kyseessä ei ollut Paavali itse, ei ainakaan yksinkertaisella tavalla ajatellen hänen henkilöhistoriaansa. Paavali puhui ennen kaikkea siitä, miten Israel sai lain. Edellisten lukujen tapaan hän puhui historian suurista linjoista. Hänen mielessään olivat Abraham ja Mooses. Israel eli

ensin ilman lakia. Kansa joutui tosin silloinkin elämään synnin alla ja kärsimään synnin seurauksista. Siitä huolimatta sitä varjeli Abrahamin saama lupaus ja Jumalan armoliitto.

Synti oli kuitenkin uhkaava valta myös israelilaisten elämässä. Siksi laki ei tuonut tilanteeseen olennaista muutosta. Mooseksen tuodessa kansalle Jumalan lain tilanne oikeastaan vain paheni. Kun Jumalan oikeudenmukainen käsky tuli tietoon, se paljasti synnin. Käsky ei tuottanut elämää, vaan kuoleman. Siksi yhdenkään juutalaisen ei tulisi Paavalin mielestä laittaa toivoaan lain käskyihin. Ne eivät tuota elämää, vaikka ne pyrkivätkin rakkauteen. Ihmisten pitäisi uskaltaa nähdä käskyjen taakse. Syntisen ihmisen kannalta käskyt ovat tuhovoima, jolla on valta tuomita ihminen kadotukseen.

Saattaa toki olla, että sanoessaan synnin olevan kuollut ennen lain tuloa Paavali on tarkoittanut sitä todellista Jumalan lakia, jonka merkityksen Pyhä Henki avaa. Kuten sanottu, toisen Korinttilaiskirjeen mukaan Jumalan pyhällä lailla on kuoleman virka. Sen tehtävä on paljastaa ihmisen hengellinen kuolema. Näinhän Paavali sanoo myös Roomalaiskirjeessä (“Lain tehtävänä on opettaa tuntemaan, mitä synti on”, 3:20). Toisaalla hän jatkaa, että hurskaillakin juutalaisilla on peite kasvoilla heidän pohtiessaan Jumalan lain merkitystä: “Sama peite pysyy edelleenkin paikoillaan, kun he lukevat vanhan liiton kirjoituksia, sillä vasta Kristus sen poistaa. Yhä vieläkin heidän sydämensä päällä on peite Mooseksen lakia luettaessa.” (2. Kor. 3:14-15). Vasta kun Pyhä Henki avaa meille lain todellisen merkityksen tuhovoimana, menetämme kaikki mahdollisuudet kelvata Jumalalle edes niiden hyvältä vaikuttavien ominaisuuksiemme ja toimiemme osalta, joita elämästämme näemme.

Silloin ulkokultaisuus paljastuu ja esimerkiksi perheestä huolehtimiseen tai ahkeraan työntekoon on turha vedota Jumalan edessä. Tuota kaikkea meidän pitäisi joka tapauksessa tehdä elämässämme. Se ei ole ansio. Mutta hirveintä on, että lain osuessa sydämeen meidän itsekkyytemme ja pahat motiivimme paljastuvat Jumalan kirkkaassa valossa. Silloin puolustelun aika on ohi.

Tässä mielessä luvun seitsemän “minä” on siten lopulta Paavali itse. Hän on toisaalla selittänyt, miten hän on opiskelukavereihinsa verrattuna ollut suorastaan itsensä uhraava kympin oppilas. “Lain noudattajana olin fariseus, intoni ja kiivauteni osoitin vainoamalla seurakuntaa, lakiin perustuva vanhurskauteni oli moitteeton.” (Fil. 3:5-6). Ennen kääntymystään kiivas Saulus/Paavali haki harhaoppisena pitämiään kristittyjä esiin ja tuomitsi heitä synagogien tuomioistuimissa. Hänellä oli uskovien verta käsissään. Hän kuvitteli palvelevansa Jumalaa, jota hän suorastaan ortodoksijuutalaisena kirjanoppineena puolusti. Mutta kohdattuaan Damaskon tiellä elävän Herran Jeesuksen, hän ymmärsi taistelleensa itse Jumalaa vastaan. Laki osui hänen elämäänsä arimmassa kohdassa: ensimmäisen käskyn kohdalla. Ja Saulus/Paavali kuoli hengellisesti. Laki surmasi hänet. Hän kuvitteli joutuvansa tuhoon.

Voidaan siis sanoa, että Paavalin “minä” on edelleen kuka tahansa langennut ihminen. Vastaava ajatus lain tehtävästä soveltuu siten “luonnolliseen ihmiseen”. Paavali tarkoittaa luonnollisella ihmisellä “vanhaa” ihmistä ja “lihaa”, joka asuu meissä toki vielä uskoon tulon jälkeenkin. Siirtäessään teologisen pohdinnan Aadamin jälkeläisiin Paavali kykenee sivuuttamaan keskustelun pelkästä Israelin tilanteesta. Koska myös jokainen israelilainen on Aadamin jälkeläinen, hän on osallinen Aadamin synnistä. Mooseksen perintö ei häntä auta, koska juuri Mooseksen laki, oikeudenmukainen ja hyvä, paljastaa synnin.

Lisäksi lain tehtävä sopii uskovan ihmisen sisäiseen taisteluun, lihan ja Hengen taisteluun. Myös tullessaan meidän elämäämme laki tekee paljastavan tehtävänsä. Ennen lain tuloa ihminen elää huolettomana eikä ajattele, että hänellä olisi ongelmia Jumalan kanssa. Hän ei yleensä tunnista syntiään eikä myönnä vääryyksiään. Jumalan laki tekee kuitenkin työnsä jokainen ihmisen sydämessä. Laki opettaa tuntemaan, mitä synti on. Laki paljastaa vääryyksiemme luonteen. Näin laki tekee meidän sisimmässämme saman, minkä Paavalin kuvaama ”minä” oli saanut kokea. Kun laki tulee kohti, me kuolemme.

Kuka siis on jakson “minä”? Monessa mielessä Paavali samastaa minän Israeliin puhuessaan lain antamisesta. Silloin vastakkain ovat nyt jo tuttuun tapaan Abraham ja Mooses. Mutta lauseita voi soveltaa laajemminkin. Koska Paavali puhuu usein lain hengellisestä tehtävästä, Pyhän Hengen toiminta astuu kuvaan. Minä on silloin siis Saulus/Paavali itse, joka on tosiasiassa elänyt hurskaana

juutalaisenakin paatumuksessa. Hän ei ole ymmärtänyt lain hengellistä merkitystä ennen kuin Jumala otti hänet kiinni. Vasta silloin lain sana osui häneen paljastaen synnin tuhovoiman. Ja Paavali kuoli. Hän kuoli hengellisen kuoleman ja kuvitteli Jumalan tuhoavan hänet yhdellä suun henkäyksellä – ja täysin oikeutetusti. Mutta hän huusi avuksi Jumalan nimeä. Siksi Kristuksen lahjoittama armo oli hänelle elämää kuolleista, todellista ylösnousemuksen yhteyttä kirkastettuun Herraan.

Lisäksi Paavali näyttää puhuvan kaikista langenneista Aadamin jälkeläisistä. Tässä mielessä "minä" on liha, turmeltunut luonto. Monissa lauseissa "minä" näyttää olevan "luonnollinen ihminen", joka kohtaa Jumalan lain. Paratiisikertomusta ajatellen tällaiselle ihmiselle tuleva "laki" on Jumalan sana, joka paljastaa jo ensimmäisen synnin. Vastaavasti juuri luonnollinen ihminen kuolee, kun rakkauden lain käsky paljastaa hänen hengellisen kuolemansa. Tämä todellisuus koskee nimenomaan juutalaisia, joista Paavali on jokaisessa luvussa tähän saakka puhunut. Tosin Aadamin jälkeläisyyden ansiosta tämän seitsemännen luvun opetus koskee samalla kaikkia luonnollisia ihmisiä eli turmeluksen lapsia, tavalla tai toisella.

Siksi jokainen Raamatun lukija pystyy jollain tavalla samastumaan Paavalin "minään". Tuo "minä" on samalla jokainen ihminen, joka joutuu kohtaamaan Jumalan Sanan. "Minä" on juutalainen ja pakana. Se on suomalainen yhtä hyvin kuin israelilainen. Paavali on oivallisella tavalla kyennyt kuvaamaan kaikkien maailman ihmisten suhdetta Jumalaan. Paratiisin käärmeen tavoin synti pettää ihmisen ja Mooseksen lain synnyttämän tilaisuuden turvin surmaa meidät.

Lailla on siten tärkeä tehtävä. Se ohjaa kaikkia Jumalan Sanan kuulevia ihmisiä Kristuksen luokse. Laki kertoo meille, että ilman Vapahtajaa olisimme kadotuksen omia. Tarvitsemme epätoivoisesti sellaista sovittajaa, joka lunastaa meidät vapaiksi. Synnin vankilasta ei ole muuta pääsyä. Näin Paavali on kulkemassa kohti sovituksen evankeliumia myös tässä luvussa. Ihmisen sidonnaisuuden kuvaus on kuitenkin vielä kesken.

7:14-25 Emme tee sitä, mitä tahdomme

Seitsemännen luvun lopuksi Paavali virittää pohdintansa niin huimiin korkeuksiin, että tästä luvusta on tullut kaikkien sukupolvien sisäisten tuntojen tulkki. Näiden jakeiden äärellä ihmiset ovat pohtineet sisäistä ristiriitaansa. Miksi teemme sitä, mitä emme tahdo? Miksi emme elä rakkauden mukaan, vaikka tiedämme periaatteessa varsin hyvin, mitä rakkaus on? Mikä riivaa ihmiskuntaa? Paavalin kysymykset ovat meidän kysymyksiämme, vaikka hän eli aivan toisenlaisessa kulttuurissa ja tuhansia vuosia ennen meitä.

7:14. *Me tiedämme, että laki on hengellinen. Minä sitä vastoin olen turmeltunut ihminen, synnin orjaksi myyty.*

Mitä Paavali oikein tarkoittaa sillä, että hän sanoo lain olevan hengellinen (*pneumatikos*)? Eikö hän juuri edellä todennut, että kirjain ja Henki ovat toistensa vastakohdat? Jokunen äkkinäinen tutkija on väittänyt, että Paavali olisi tässä kovin ristiriitainen aikaisempien puheidensa kanssa. Tarkempi Paavalin lauseen analysointi osoittaa kuitenkin, että hän tarkoittaa nyt aivan uutta asiaa.

Apostoli asettaa tässä vastakkain hengellisen ja lihallisen (*sarkinos*). Vaikka käännöksen sana "turmeltunut" kuvaa hyvin sitä, mitä Paavali tarkoittaa, on tarpeen huomata, että kielellisesti vastakohtina ovat hengellisyys ja lihallisuus. Lihallisuus tarkoittaa Paavalin opetuksessa synnin vallassa olevaa. Se on käynyt kirjeen mittaan hyvin selväksi. Lihallisuuden vastakohtana hengellisyys tarkoittaa uskosta nousevaa Jumalan tahdon ymmärtämistä, ja lisäksi myös itse uskoa Kristukseen (vrt. 1. Kor. 2:13-14).

Laki on hengellinen. Lain todellinen olemus on jotain sellaista, joka voi toteutua vain täydellisessä yhteydessä Jumalaan. Kyse on lain sisällöstä ja olemuksesta. Paavali ei siten synnytä ristiriitaa edellä sanotun kanssa, vaan päin vastoin vahvistaa sen. Laki on pyhä ja vanhurskas. Laki

kuvaa paratiisia. Siksi vain synnitön ihminen kykenisi noudattamaan lain hengellisyyttä. Ihminen on kuitenkin lihallinen, eikä pysty toteuttamaan lain osoittamaa rakkautta.

Ihminen on suorastaan myyty synnin alaisuuteen. Paavali toistaa aiemmin esittämänsä kuvauksen orjan myymisestä. Hänen ajatuksissaan on saattanut olla myös Vanhan testamentin ilmaus itsensä myymisestä tekemään syntiä. Esimerkiksi paha Isebel sai miehensä, kuningas Ahabin myymään itsensä synnin alle (1. Kun. 21:25). Lisäksi koko pohjoisen valtion Israelin joutumista pakkosiirtolaisuuteen selitettiin sillä, että kansa oli myynyt itsensä tekemään syntiä (2. Kun. 17:17). Etenkin Paavalin juutalaiset kuulijat tunnistivat tämän sanonnan siten täydellisesti.

Tässä jakeessa tapahtuu siten jälleen kerran aiheen vaihto. Sen osoittaa myös avaus: me tiedämme. Seuraavassa esityksessä Paavali haluaa selittää vielä tarkemmin sitä, miksi lihallinen ihminen ei kykene noudattamaan hengellistä lakia. Hän kuvaa siis yksityiskohtaisesti sitä, millainen synnin valta on Aadamin jälkeläisissä.

7:15. *En edes ymmärrä, mitä teen: en tee sitä, mitä tahdon, vaan sitä, mitä vihaan.*

Kenestä Paavali sitten puhuu näissä kuuluisissa lauseissa, joissa valitetaan: en tunnista omakseni sitä, mitä teen? Edellä on todettu, että Paavalin ”minä” luvun alkuosassa oli Israelin kansa tai jopa kaikki Aadamin jälkeläiset. Nyt tuo minä on jotain muuta. Onko se esimerkiksi Paavali itse ennen tai jälkeen kääntymyksen? Vastaus on yksinkertainen, ja sen on Paavali antanut jo edellisessä jakeessa: ”minä” on ”lihallinen” tai niin kutsuttu luonnollinen ihminen, joka kohtaa lain. Siitähän Paavali on koko ajan puhunut. Hän selittää sitä, mitä tapahtuu, kun laki tulee, ja ”minä” kuolee.

Lähtötilanne on suorastaan dramaattinen, ja siksi tästä jakeesta on tullut erityisen suosittu kaikille sukupolville, jotka pohtivat pahan valtaa. Ihminen tietää hyvän, mutta ei toteuta sitä. Kultainen sääntö on toimiva ja me tiedämme, mitä pahaa emme haluaisi itseämme kohtaan tehtävän. Siitä huolimatta synti sitoo ja orjuuttaa meitä itsekkyyteen ja ahneuteen. Synnin sitoma ihminen tekee sitä, mitä hän samalla vihaa. Hän on väkivaltainen ja uskoton, vaikka ymmärtää, että nämä vääryydet turmelevat elämää ja riistävät lähimmäisiä.

7:16. *Ja jos kerran teen sitä, mitä en tahdo, silloin myönnän, että laki on hyvä.*

Tämän sidonnaisuuden esille ottaminen oli Paavalin mukaan aivan välttämätöntä. Se nimittäin osoittaa, että hänen aikaisemmin opettamansa käsitys laista on oikein. Laki on hyvä. Laki itsessään ei saa aikaan pahaa. Synti saa aikaan pahaa, koska ihminen tekee sellaista, mitä ei tahdo.

Jokainen syntinenkin voi siten myöntää, että Jumalan laki tähtää hyvään. Se tähtää rakkauteen ja totuuteen. Jos ihmiset eivät nimittäin hyväksyisi lakia, he eivät pitäisi omia tekemisiään pahoina. He eivät myöntäisi tekevänsä sellaista, mitä eivät tahdo. Nyt asia on toisin. Ihminen itsekin haluaa sitä, mitä laki haluaa.

On huomattava, että Paavali puhuu viisausteologina. Hän tarkoittaa elämän omaa lakia ja lain yleistä ymmärtämistä. Ihminen ei tahdo syntiä siinä mielessä, että hän ei tahdo syntiä tehtävän itseään kohtaan. Paavali ei toki tarkoita, etteivätkö monet ihmiset tekisi syntiä tarkoituksella ja jopa suurella innolla. Hän tiesi kyllä hyvin, että synnistä saa ”lyhytaikaista nautintoa”, kuten heprealaiskirjeen kirjoittaja sanoo (Hepr. 11:25). Syntisten ”kunniana on heidän häpeänsä” (Fil. 3:19). Synnillinen halu on suorastaan himoa, kuten yllä oli puhetta (7:7).

Voidaan kuitenkin kysyä, eikö langenneen ihmisen ongelmana ole käytännössä se, että hän ei ajattele toimintansa olevan väärin? Eikö syntinen vain naura toisten ongelmille ja ajattele oman etunsa olevan toisten etua tärkeämpi? Tämä on varmasti totta myös Paavalin mielestä. Siksi voimmekin ajatella, että Paavali kuvaa ihmistä Jumalan valtakunnan rajalla. Hän kuvaa ihmistä synnin maailman ja Jumalan rakkauden maailman risteyskohdassa. Hän puhuu ihmisistä, jotka Jumalan sana on jo herättänyt. Kun lain sana tulee, ihminen kuolee siinäkin mielessä, että hän joutuu myöntämään olevansa synnin sitoma. Hän ei tee sitä, mitä tahtoo. Ei sitä, mitä tahtoisi siinä uudessa tilanteessa, jossa laki osoittautuu täydelliseksi rakkaudeksi.

7:17. *Niinpä en enää teekään itse sitä, mitä teen, vaan sen tekee minussa asuva synti.*

Nyt olemme taas retoriikan armoilla. Pahoja tekoja ei teekään enää ”minä”, vaan minussa asuva synti. Meidän ei suinkaan tarvitse ajatella, että Paavali olisi dualisti, joka sanoisi ihmisen olevan jotenkin kaksijakoinen. Hän ei yritä poistaa vastuuta ihmiseltä. Lauseen tarkoituksena on korostaa

sitä, että pahat teot saa aikaan synti, joka pitää koko maailmaa vallassaan. Hän kuvaa täydellistä sidonnaisuutta.

Pakanuskonnoissa oli käsityksiä, joiden mukaan demonit saivat ihmisiä hallintaansa, ja siksi ihmiset tekivät kauheita tekoja. Demonien todellisuudesta puhui myös Jeesus, ja hänen lisäkseen monet raamatunkohdat. Paavali ei tässä yhteydessä tarkoita, että ihmisen olisi vallannut jokin paha henki, joka ohjaisi tahdottomia ihmisiä pahuuteen. On tehtävä ero kuvakielen ja konkreettisen kielen välillä. Tässä ajatus synnin ”asumisesta” on selvästi vertauskuvallinen. Paavali selitti kuvan avulla sitä, miksi sanan herättämä ihminen kokee sisäistä ristiriitaa tahtonsa ja tekojensa välillä.

7:18. *Tiedänhän, ettei minussa, nimittäin minun turmeltuneessa luonnossani, ole mitään hyvää. Tahtoisin kyllä tehdä oikein, mutta en pysty siihen.*

Seuraavaksi Paavali pääsee selittävien lauseiden äärelle. Hän alkaa puhua “turmeltuneesta luonnosta” eli lihasta. Kuva synnin asumisesta jatkuu tässä lauseessa kreikan tasolla: lihassani ei “asu” mitään hyvää. On helppo huomata, että juuri tätä näkökulmaa Paavali on pohjustanut niin alkulukujen syntikuvauksilla kuin kolmannen luvun puheilla kaikkien syntisyydestä. Jumalan edessä ihmisen täytyy selvitellä turmeltuneen luonnon todellisuus.

Paavalin kuvaus täydellisestä turmeltuneisuudesta oli ehkä joidenkin juutalaisten mielestä kovin jyrkkä. Toisaalta monet apokalyptisesti ajatelleet juutalaiset saattoivat kyllä yhtyä siihen. Esimerkiksi Qumranin hurskaat opettajat olivat sitä mieltä, että langenneet juutalaiset olivat pimeyden lapsia. Heillä ei ollut mitään toivoa pelastumisesta tai yhteydestä Jumalaan. Tosin Qumranin opettajat olivat sitä mieltä, että heidän oman yhteisönsä jäsenet eivät kuuluneet tähän joukkoon – eivätkä olleet koskaan kuuluneetkaan. Synergistisen selityksen mukaan sinnikkäät ihmiset noudattavat lakia innolla ja saavuttavat jumalallisen armon.

Paavali meni pidemmälle. Hän totesi kaikkien Aadamin jälkeläisten elävän yhtä mahdottomassa tilanteessa. Täsmällisesti ottaen Paavali kirjoittaa: ”tahtominen on minulle mahdollista, mutta hyvän tekeminen ei”. Pelkkä tahto ei riitä Jumalan edessä, koska se merkitsee vasta halua oikeudenmukaisuuteen. Sidonnaisuus syntiin menee sitä pidemmälle. Synti on ihmistä itseään suurempi asia.

7:19. *En tee sitä hyvää, mitä tahdon, vaan sitä pahaa, mitä en tahdo.*

Saneluun perustuvalle kirjeen kirjoittamiselle tyypillisesti Paavali vielä toistaa pääajatuksen. Ihminen tahtoo kyllä hyvää, mutta ei kykene tekemään sitä. Syntiin sidottuna hän tekee pahaa, vaikka ymmärryksellään voi ainakin joissain tilanteissa ymmärtää sen vääräksi. Paavalin ilmaus hyvin saman kaltainen kuin aikaisemmin Galatalaiskirjeessä, missä hän puhui samasta aiheesta liittäen sen ihmisen sisäiseen kamppailuun syntiä vastaan (Gal. 5:17).

Lienee varsin selvää, että Paavali puhuu tässä vaiheessa ihmisestä, jonka laki on jo herättänyt. Lain ansiosta ihminen joutuu toteamaan, että turmelus estää häntä tekemästä sitä hyvää, jonka hän jo näkee Jumalan sanan avulla hyväksi. Ei ihme, että Luther rakasti näitä lauseita, vaikkain ristiriitaisesti. Juuri nämä lauseet selittivät hänelle, miten Jumalan hyvä rakkauden laki ajaa vilpittömän ihmisen epätoivoon. Pelkkä käsky ei autakaan häntä hyvään elämään. Pelastukseen tarvitatan Kristus, joka on syntisten ystävä.

7:20. *Mutta jos teen sitä, mitä en tahdo, en tee sitä enää itse, vaan sen tekee minussa asuva synti.*

Toisto jatkuu synnin asumisen kuvan avulla. Synti ei ole luomisen tulosta. Sitä ei tee paratiisiin asetettu ”Jumalan kuva”, joka oli tarkoitettu parempaan. Pahat teot, vääryyden ja rikokset tekee synti, joka on saanut vallan meissä. Siksi synti on sekä olemukseltaan että tulokseltaan Jumalan vihollisuutta. Synti on siten pettänyt ihmisen, hallitsee tätä, orjuuttaa tämän ja on viemässä tämän kadotukseen. Hirvittävä tilanne.

7:21. *Huomaan siis, että minua hallitsee tällainen laki: haluan tehdä hyvää, mutta en pääse irti pahasta.*

Lause on kreikaksi perin monimutkainen: ”Löydän siis lain – sillä minulle, joka tahdon tehdä hyvää, minulle pahan tekeminen on aina lähellä”. Sana laki voidaan tässä lauseessa ymmärtää kahdella aivan eri tavalla. Se saattaa merkitä Tooraa, Jumalan lakia. Toisaalta se voi myös tarkoittaa yleistä lainalaisuutta, johon viimeinen sivulause liittyy. Sen voisi kääntää: ”sen lainalaisuuden – että pahan tekeminen on minulle luonteenomaista”.

Jos kohta tarkoittaisi Tooraa, lausetta voitaisiin pitää yhteenvetona edellä sanotusta. Siinähän on puolustettu sitä, että Jumalan laki on hyvä. Näin ollen Paavali päätyisi nykyisen käännöksen vastaisesti toteamaan, että ”päädyn siten lakiin”, koska ”pahan tekeminen on aina edessäni”. Lauseessa toistuu harvinainen sana ”olla läsnä, käsillä, olla mahdollista” (*parakeimai*). Se esiintyi edellä jo jakeessa 18. Paavali sanoo, että pahan tekeminen on aina käsillä. Se on osa elämääni. Niinpä onkin mahdollista, että Paavalin yhteenveto koskee lain asemaa.

Toisaalta on kuitenkin yhtä mahdollista tulkita kohta siten, kuin nykyinen suomennos sen tekee. Paavali käyttää nimittäin sanaa laki (*nomos*) myös lainalaisuuden merkityksessä. Silloin se merkitsee yleistä lainalaisuutta. Seuraavissa jakeissa apostoli nimittäin puhuu synnin laista ja Hengen laista. Yllä oleva lause voidaan siten aivan hyvin selittää niin, että Paavali alkaa jo siinä puhua synnin laista, johon ihminen on sidottu. Tämän tarkempaa ratkaisua asiaan ei saada, koska kreikan kielioppi jättää tilaa molemmille tulkinnoille.

Itse Paavalin ajatus on kuitenkin selvä. Ihminen on hänen mukaansa vangittu synnin lainalaisuuteen. Tällaista kuvaa synnin vankilasta Paavali käyttää monin paikoin (vrt. Room. 11:32; Gal. 3:22). Ihminen elää siten ”kuoleman ruumiissa”, ja vain Jumala itse voi auttaa häntä.

7:22. *Sisimmässäni minä iloiten hyväksyn Jumalan lain,*

Paavalin toistot jatkuvat. Ajatus kuulostaa tässä samalta kuin aikaisemmin toisessa luvussa. Lain teot on hänen mukaansa kirjoitettu ihmisten sydämiin (Room. 2:15). Se ei koske ainoastaan juutalaisia, joilla on sydämen lain lisäksi ulkonainenkin laki. Se koskee kaikkia maailman ihmisiä. Kuka tahansa ihminen voisi periaatteessa myöntää Paavalin tavoin, että hän hyväksyy Jumalan lain. Kuka tahansa ihminen haluaa suojella persoonaansa, perhettään ja omaisuuttaan loukkauksilta. Näiden periaatteiden suhteen ihmiskunta ei joudu suuriin riitoihin Raamatun sanan kanssa. Ihmisoikeuksien julistus kyetään muotoilemaan melko helposti. Ongelmana ovat kuitenkin rikkomukset, ei tieto hyvästä. Ongelmana on synti.

Tarkemmin katsoen vaikuttaa tämän jakeen osalta siltä, että Paavali pitää jatkuvasti mielessään juutalaisten tilanteen. Hän yrittää selittää sitä, miksi juutalaiset ovat synnin alla, vaikka he riemuitsevat Jumalan laista ja yrittävät palvella Jumalaa kaiken taitonsa mukaan. Juutalaiset elävät kuten Paavali itse oli elänyt hurskaana fariseuksena ennen kääntymystään. Apostolina hän tiesi, että se ei riitä. Juutalaiset kyllä pitivät lakia ilonaan. Sen osoittaa vaikka suosittu Psalmi 119. ”Onnellisia ovat ne, joiden vaellus on nuhteetonta, ne, jotka seuraavat Herran lakia.” (119:1). ”Sinun käskyistäsi minä saan ilon, ne ovat minulle rakkaat.” (119:47). Vaikka ihmiset hyväksyvät lain ja pitävät sitä hyvänä ja tarpeellisena, se ei poista sitä sisäistä ristiriitaa, joka raastaa jokaista hänen arkielämässään.

Ilmeisesti on lopulta niin, että Paavali ei tässä kohden tarkoita kaikkia pakanoita tai syntisiä. Jokainen ihminen ei “iloiten” hyväksy Jumalan lakia. Pikemminkin moni ihminen vihaa Jumalan käskyjä ja kristillistä moraalia. Jo kauan ennen länsimaisia filosofeja Raamatun moraalia on pidetty orjamoraalina. Paatunut ihminen ei iloitse laista, vaan omasta itsestään. Siksi voidaan sanoa, että näissä jakeissa Paavalin kohteena on ennen kaikkea juutalainen ihminen, joka iloitsee Mooseksen laista – mutta jää samalla sisäiseen ristiriitaan oman syntinsä kanssa.

7:23. *mutta siinä, mitä teen, näen toteutuvan toisen lain, joka sotii sisimpäni lakia vastaan. Näin olen ruumiissani vaikuttavan synnin lain vanki.*

Paavalin ”jäsenissä” (ei otettu käännökseen) vaikuttaa toinen ”laki”. Se on synnin laki, joka saa ihmisen jatkuvasti rikkomaan lähimmäisiään ja Jumalaa vastaan. Se käy sotaa mielen lakia vastaan (*ho nomos tou noós*). Synnin laki, ”toinen” laki, on nyt lainalaisuus, joka koskee niin juutalaisia kuin pakanoita. Tuolla lailla ei ole käskyjä, vaan ainoastaan paha päämäärä. Se on Jumalan lain kuvaaman tilanteen kielteinen kääntöpuoli. Aikaisempien Roomalaiskirjeen kohtien perusteella voitaisiin sanoa, että sillä tarkoitetaan rikkomuksia ja vihollisuutta.

Sisäistä ristiriitaa korostaa sotimisen ajatus. Paavali on käyttänyt sotaan liittyvää termistöä samasta asiasta jo monta kertaa aikaisemminkin (6:13; 6:23; 7:8; 7:11). Ajatuskulku jatkuu myös seuraavassa luvussa (ks. 8:7; 8:13). Mielen laki eli “sisimpäni laki” on tietysti se edellisessä jakeessa mainittu Jumalan laki, jonka ihminen ilolla hyväksyy. Nämä kaksi toisiaan vastaan taistelevaa pyrkimystä ovat niin juutalaisella kuin kristityllä yhtä aikaa ihmisen sisimmässä.

Juutalaisilla ajatus liittyy tooran kunnioittamiseen, kristittyjen osalta ajatus on sama kuin lihan ja Hengen taistelussa Galatalaiskirjeessä (Gal. 5:17).

Paavalin mukaan ihmisistä on tehty synnin lain vankeja (*aikhmalootizesthai*). Orjuuteen ja vankeuteen liittyvät voimakkaat kuvat saavat näin jatkoa. Tätä sanaa käytetään yleensä sotavangeista, jotka myydään valloituksen jälkeen orjuuteen. Sana sopii täydellisesti edellä olevan sotimisen sanan yhteyteen. Ihmiskunnan ristiriita on siinä, että pahan ongelma ei ole tiedollinen. Vaikka tiedämme, mikä on oikein ja mikä hyväksi kaikille ihmisille, emme kuitenkaan noudata sitä. Meidän elämässämme toteutuu toinen laki. Se on pahuuden laki, jonka valtaan meidät on orjuutettu. Se saa meidät tekemään itsekkäitä tekoja ja riistämään toisia. Ja tämä tosiasia koskee meitä kaikkia tietenkin myös kristittyinä.

7:24. *Minä kurja ihminen! Kuka pelastaa minun tästä kuoleman ruumiista?*

Kurja (*talaipooros*) on harvinainen sana Uudessa testamentissa (muualla vain Ilm. 3:17; Laodikean ylpeilijät olivat todellisuudessa kurjia, jotka Jumala oksentaa suustaan). Juutalaisille opettajille termi oli kyllä tuttu. Viisauden kirjassa kurjaksi ja onnettomaksi kutsutaan ihmistä, joka hylkää Jumalan lain. ”Sillä onneton se, joka halveksii viisautta ja kuria! Turha on heidän toivonsa ja hyödytön heidän vaivannäkönsä, kelvottomat myös heidän tekonsa.” (Viis. 3:11). Myöhemmin lisätään listaan ne, jotka palvelevat ihmiskätten töitä epäjumalina (Viis. 13:10).

Kreikkalaiset filosofitkin (Epiktetos) nimittivät kurjaksi ihmistä, jonka sisin on sisäisen ristiriidan repimä. Ihmistä houkutellaan sekä karkeuteen että viisauteen. Paavali ei kuitenkaan tarkoita näin laimeata ristiriitaa. Hän puhuu rabbien tapaan ihmisistä, jotka elävät Jumalan tahdon vastaisesti ja joutuvat siten Jumalan tuomittaviksi. Paavali ei kirjoita filosofina, vaan teologina.

Samaa syvää sanomaa korostaa kreikan kielessä vapauttamisen ajatus. ”Kuka vapauttaisi minut tästä kuoleman ruumiista.” Vapauttaminen (*ryomai*) koskee sanana Uudessa testamentissa yleensä aina vapauttamista pahan vallasta ja sen myötä myös viimeiseltä tuomiolta. Näin jo Isä meidän -rukouksessa (Matt. 6:13; vrt. Paavalilla myös toisaalla 1. Tess. 1:10). Siksi sen voi hyvin kääntää pelastamiseksi. Ihminen on sidottu kuoleman ruumiiseen ja noudattaa synnin lakia. Tästä vankilasta on vapautus tulossa yksin Kristuksen ylösnousemuksen ja ruumiin uudelleen luomisen kautta.

7:25. *Kiitos Jumalalle Herramme Jeesuksen Kristuksen tähden! Niin minun sisimpäni noudattaa Jumalan lakia, mutta turmeltunut luontoni synnin lakia.*

Paavalin sanelema asia ja ajatus ei suinkaan ole päättymässä, vaikka myöhemmin tehty jaejako katkaiseekin seitsemännen luvun tähän. Pikemminkin Paavali on siirtymässä kohti ongelman ratkaisua. Hän on siirtymässä puhumaan Kristuksesta, joka vapauttaa meidät synnin ruumiista ja pelastaa meidät kadotuksesta. Siihen viittaa tuskaisan pohdinnan keskelle tulevan Jumalan ylistys.

Jumalaa kiittävä ylistys on muodoltaan saman kaltainen kuin muuallakin Uudessa testamentissa. Kiitos, joka tapahtuu Jeesuksen Kristuksen kautta (*dia*), sisältää viittauksen Kristuksen pelastustyöhön. Kirjoittaessaan korinttilaisille Paavali oli aikaisemmin käyttänyt aivan samanlaista ilmausta Kristuksesta, joka voittaa kuoleman ja luo synnin ruumiin uudeksi: ”Mutta kiitos Jumalalle, joka antaa meille voiton meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta (*dia*)!” (1. Kort. 15:57).

Käsillä on yhteenveto. Monet ovat hakeneet tästä ratkaisua edellisten jakeiden keskusteluun, mutta selitys on päinvastainen. Paavali kuvaa ihmisen sisäisen ristiriidan syvyyttä. Turmeltunut luonto (liha) noudattaa synnin lakia. Ihmisen tilanne on synnin ruumiin hallitsema. Yhteenveto kertaa vielä, missä tilanteessa niin juutalaiset kuin kreikkalaiset eli pakanat elävät. Olipa laki tuttu sitten Mooseksen kautta tai sydämiin kirjoitettuna lakina, se ei sellaisenaan anna turvaa ihmiselle. Ihmisten suuri ristiriita on sisäinen. Vaikka sisin myötäilisi Jumalan lakia todeten sen oikeaksi, lihansa eli turmeltuneen luontonsa puolesta ihminen palvelee orjana synnin lakia. Seitsemäs luku – jonka myöhempi jaejako ei ole aivan onnistunut – naulaa näin ollen lakia koskevan paradoksin ja ihmisen sisäisen sidonnaisuuden lankeemuksen pysyväksi todellisuudeksi. Kuvaus on niin ahdistava, että Paavali joutuu ennen yhteenvedon esittämistä huudahtamaan jo ennakkoon Kristuksen nimen. Jos Vapahtaja ei olisi tullut, viimeinen lause olisi ollut pelkkää tuomiota.

Sanoma

Paavalin kuningasajatuksen voisi tiivistää yhteen lauseeseen: ihminen ei tule käskemällä paremmaksi. Siinä on ihmiskunnan suuri ongelma. Se ongelma on sama juutalaiselle ja pakanalle. Juuri tämä kysymys ratkaisee lopulta sen, mikä Jumalan lain tehtävä meidän elämässämme on. Paavali on siten johdattanut lukijansa jo hyvin pitkälle pelastuksen salaisuuden ymmärtämiseen.

Kirjeensä mittaan apostoli on opettanut lukijoilleen, että juutalaisten ja kreikkalaisten välillä ei ole periaatteellista eroa. Kaikki ovat synnin alaisia. Aadamin kautta synti ja kuolema tulivat maailmaan. Siksi laki ei voi auttaa sen paremmin juutalaisia kuin kreikkalaisia. Vaikka ihmiset pyrkivät periaatteessa hyvään, se ei vastaa siihen, miksi paratiisi on menetetty.

Samalla huomaamme, että Paavali rakentaa kirjeessään todella laajaa selitystä juutalaisten ja vanhan liiton asemalle pelastuksessa. Hänen kohtikäyvä sanomansa on, että juutalaisilla ei ole etuoikeutta Jumalan valtakuntaan. Pelastuksen suhteen juutalaisten ja pakanoiden välillä ei ole eroa. Syy on yksinkertainen: Mooseksen lain ei pitänyt koskaan olla pelastustie. Jumalan armonsanoma on Abrahamin evankeliumi. Se on uskonvanhurskauden sanoma. Kun lakia tarkastellaan lähemmin, se osoittautuu synnin paljastajaksi ja luonnollisen ihmisen tuomitsijaksi. Siitä tulee kuoleman laki, joka tarvitsee pelastajakseen Kristuksen sovitustyön.

Voi vain kuvitella, miten vaikea hurskaiden juutalaisten oli synagogassa kuunnella Paavalin saarnaa. He ovat penänneet apostolilta lain merkitystä. He ovat väittäneet, että Paavali tekee Jumalasta synnin palvelijan. Ja he ovat kauhistelleet sitä, että pakanatkin voivat pelastua – ja jopa ilman ympärileikkausta. Mutta miekan on käytävä sydämen läpi. Paavali itse oli joutunut käymään tuon sisäisen taistelun. Hän sanoo kokeneensa, että hänen vanha ihmisensä kuoli Jumalan edessä. Kun Kristus herätti hänet elävään uskoon ylösnousemusvoimallaan, hän elää siitä eteenpäin vain Israelin Messiaalle. Siksi kaikki muuttuu. Siksi hyvä, siis rakkauden laki, koituu ihmiselle kuolemaksi. Ja siksi pelastus löytyy ainoastaan siitä, että Jumala vanhurskauttaa jumalattoman ja pahan ihmisen. Juutalaiselle tämä on jälleen uusi paradoksi – ennen kuin hän löytää Kristuksen.

Tämäkin kohta muistuttaa, että Paavalin opetuksen valossa liittonomismi ei ole oikea tapa ymmärtää juutalaisten suhdetta pelastukseen. Vaikka jotkut saddukeukset ja temppelin papiston edustajat ovat ehkä ajatelleetkin, että he ovat turvassa Vanhan testamentin liiton jäseninä, Paavali opettaa, että pelastuminen ei ole näin yksinkertaista. Aivan kuten Jeesus – Johannes Kastajan tavoin – vaati jokaista juutalaista tekemään parannuksen, samoin Paavali vaatii kuulijoitaan kääntymään Kristuksen puoleen.

Sisäisestä ristiriidasta. Mitä tarkoittaa, että langenneetkin ihmiset hyväksyvät ilolla Jumalan lain? Eikö Paavali ole ristiriitainen tai liian toiveikas ihmisten suhteen? On syytä yrittää ymmärtää Paavali opetusta hänen laajemman teologiansa avulla. Paavali opettaa (esimerkiksi luku 13), että ihmiset voivat hyväksyä kultaisen säännön. Sen toimintaperiaate on yksinkertainen: älä tee toiselle sellaista, mitä et tahdo itsellesi tehtävän. Jos et halua väkivaltaa, älä tee väkivaltaa. Ja oman elämämme ja läheistemme perusteella me toki tiedämme, että emme halua kenenkään varastavan meiltä, emme halua toisten panettelevan meitä, emmekä missään nimessä halua kenekään rikkoa perhettämme.

Tältä osin me siis hyväksymme Jumalan lain. Se kuulostaa liioittelulta, mutta teologisessa mielessä se on totta. Koska kaikki käskyt sisältyvät myös Paavalin mielestä tuohon yhteen ja samaan periaatteeseen “rakasta lähimmäistäsi”, koko laki tiivistyy lopulta kultaiseen sääntöön. Samoihin ajatuksiin perustuvat niin rikoslaki, perustuslaki, monet moraalikäsitykset, kuin YK:n ihmisoikeuksien julistuskin. Jumalan rakkauden laissa on luomisen takia jotain aivan universaalia, kaikkia koskevaa.

Samalla on kuitenkin totta, että kaikki maailman ihmiset ja kaikki ideologiat eivät ole Raamatun tai Paavalin kanssa samaa mieltä moraalin periaatteista. Tältä osin joudumme toteamaan, että edes itsekkyys eli oman elämän suojeminen (siis kultainen sääntö) ei tuota täydellistä etiikkaa. Elämme monilta osin turmeluksen maailmassa. Joissain yhteiskunnissa eroja on tullut esimerkiksi yhteisön

suhteissa kilpaileviin heimoihin. Toisissa on jännitteitä taloudellisen hyvinvoinnin jakamisen suhteen. Omana aikanamme kiistojen keskipisteessä ovat näkemykset seksuaalisesta identiteetistä ja seksuaalisuuden toteuttamisen tavoista. Näistä emme pääse yksimielisyyteen pelkän järkevän neuvottelun avulla. Teologina voi sanoa, että tällaisissa tapauksissa ihmiset eivät ilolla yhdy Jumalan lakiin. Sen sijaan he tuottavat maailmaan tuskaa irtautumalla Luojan rakkaudellisesta tahdosta ja kuvittelevat saavuttavansa paremman maailman ilman Jumalaa.

Ihmiskunnan suurin ongelma. Kultaisen säännön näkökulmasta Paavalin opetus tarkoittaa edelleen sitä, että ihmisen ongelma ei ole tiedollinen. Aiemmin hän on sanonut, että lain käskyt on kirjoitettu kaikkien sydämiin. Ihminen tietää oikean ja väärän, vaikka hän ei olisi lukenut Vanhaa testamenttia. Ihmisen ongelma on synti. Meidän sidonnaisuutemme on siinä, että teemme sitä, mitä emme tahdo. Teemme sitä, mitä emme salli toisten tekevän meille.

Tällä perusteella voidaan sanoa, että useimmat ihmiset maaillmassa ovat periaatteessa Jumalan kanssa samaa mieltä siitä, mikä on hyvää maailmassa. Kuten edellä todettiin, he ovat samaa mieltä ainakin silloin, kun heidän omaisuuttaan uhataan. Tämä ei tietenkään täysin pidä paikkaansa, koska turmeltuneen ihmisen käsitys hyvästäkin on jossain määrin turmeltunut. Mutta se on totta siitä näkökulmasta, että jokainen pyrkii kieltämään itseään, perhettään ja omaisuuttaan loukkaavat teot. Ihminen voi siis ymmärtää, että Jumalan laki on tämän elämän oma laki. Jokainen, joka rikkoo lakia vastaan, rikkoo samalla jotakuta ihmistä vastaan.

Vielä suurempi tuo jännite on vanhan liiton juutalaisten kohdalla. Tieto hyvästä synnyttää ihmisen sisimmässä pelottavan ristiriidan. Meillä on tahto hyvään, mutta ei voimaa sen noudattamiseen. Paha on ihmistä suurempi ja voimakkaampi. Mitä tarkemmin ja vilpittömämmin ihmiset tarkkailevat itseään, sitä selvemmin he huomaavat, että paha riippuu heissä kiinni. Siistin pinnan alta paljastuu aina synnin ruumis, joka on talletettu kuolemalle.

Tämä sisäinen ristiriita tekee samalla Paavalin opetuksesta yleispätevän. Ihmiset eri aikoina ja eri sukupolvissa ovat voineet löytää itsensä näistä jakeista. Juuri tällaiseksi koemme elämämme. Hyvän ja pahan taistelu on päättymätön. Ensin olemme säälimättä elämässä toisten kustannuksella, ja seuraavassa hetkessä pelästymme toimintamme seurauksia. Miksi emme pysty elämään hyvien päämäärien mukaan? Tällainen tuska synnyttää aina ensiksi moralistisen reaktion. Olisi helppoa ajatella, että uskonnonkin tulisi ohjata ihmisiä elämään paremmin. Itse asiassa moni uskonto tekeekin lähinnä vain tätä. Monet suuret uskonnot pyrkivät tarjoamaan eettisen mallin ihmisille.

Etiikka ei kuitenkaan riitä ratkaisemaan sisäistä ristiriitaa. On myöhäistä yrittää käskeä ihmistä paremmaksi. Siinä oli Paavalin opetuksen ydin. On myöhäistä ajatella, että laki auttaisi synnin valtaan joutunutta ihmistä. Ihmisen tilanne maailmassa on hirveä. Hän on kapinoinut Jumalaa vastaan ja hänet on tottelemattomuuden takia ajettu ulos paratiisista. Suhteessa Jumalaan ihmisen tilanne on aivan toivoton. Synnin alaisena hän on nyt jo tuomion alla.

Jumalan Sana onkin ihmisten yleistä moraalista tietoa terävämpi. Se paljastaa, että pelkkä hyvä tahto ei riitä. Ihmistä ei pelasta se, että hän tietää, mikä on hyvää. Synti asuu meissä ja riippuu meissä kiinni. Synti on kadottava voima, joka on vallannut Aadamin jälkeläiset ja asettanut meidän ruumiimme kuoleman alaiseksi. Paavali opettaa, että ihminen on myyty synnin orjaksi. Tässäkin jaksossa hän taas kuvaa Jumalan suurta ennaltamääräystä, joka on monella tapaa kirjeen ajatusten pohjana. Kyseessä ei ole kalvinistien opettama kaksinkertainen predestinaatio. Paavalin mukaan on kyse paljon vakavammasta asiasta. Jumala on asettanut kaikki Aadamin jälkeläiset tuomion alle.

Apostoli opettaa, että ei pelkästään synti ole ottanut ihmistä valtaansa. Myös Jumala on tehnyt jotain dramaattista. Herra on asettanut ihmiselle ankarat säädöksensä. Hän on antanut ihmiselle täydellisen rakkauden lain peiliksi ja kuoleman laiksi. Juuri rakkaus paljastaa langenneen ihmiskunnan epätoivoisen tilanteen. Jumala on suorastaan vanginnut ihmiset tottelemattomuuteen sillä tavoin, että kaikki syntiset on määrätty kadotukseen.

Paavalin opetus luonnollisen ihmisen tilanteesta on siten lohduton. Kaikki ovat vailla Jumalan kirkkautta. Ihmisiä odottaa ikuinen kadotus. Mitä voi ihminen tehdä tässä tilanteessa? Ei juuri mitään. Me huomaamme vain, että emme pääse irti pahasta. Paavalin tuskaisa huuto kuvaa monien kokemusta: Kuka pelastaa minun tästä kuoleman ruumiista?

Lihan ja Hengen taistelu. Onko lauseiden "minä" yhä Paavali? Kun apostoli kirjoittaa: "En tee sitä hyvää, mitä tahdon, vaan sitä pahaa, mitä en tahdo", hän tuntuu kirjaavan ylös lähes kaikkia koskettavan kuvauksen sisäisestä ristiriidasta. Jossain vaiheessa tulkintahistoriaa ajateltiin, että Paavali puhuu tässä itsestään ennen kääntymistä. Silloin lauseissa kuvattaisiin klassista luterilaista "armonjärjestystä": ensin synnintunto ja sitten armontunto. Myöhemmin tulkinta on laajentunut. Paavali puhuu itsestään epäilemättä myös Kristuksen omana. Miksi hän silloin sanoo, että paha riippuu hänessä kiinni? Eikö Kristus autakaan häntä? Paavalin tavoitteena on opettaa, että usko ei tarkoita synnittömäksi tekemistä. Se on tärkeä opetus.

Nämä lauseet alleviivaavat näin ollen yhä uskonvanhurskauden opetusta. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman ja pahan, epäluotettavan ja petollisen ihmisen. Uskova on samalla kertaa syntinen ja vanhurskas. Vaikka hän on itsessään mitä on, vaikka hän ei tee sitä hyvää, mitä hän kultaisen säännön perusteella tahtoisi, Jumala katsoo häntä Kristuksen tähden kuin paratiisin puhdasta ja viatonta ihmistä. Ymmärrämme kuitenkin, minkälainen teologinen ongelma tästä syntyy suhteessa niihin kääntymättömiin hurskaisiin juutalaisiin, Paavalin entisiin kollegoihin, jotka kuvittelivat *tooran* noudattamisen johtavan myös arjessa siivoon elämään. Ortodoksijuutalainen ei ajatellut, että hän tekee sitä pahaa, jota ei tahdo. Hän ei nimittäin kuvitellut tekevänsä sitä. Kun nyt Kristusta seuraava Paavali yhdessä muiden kristittyjen kanssa joutuu toteamaan, että Daavidin pojan, Israelin Messiaan seuraaminen ei johda hyvään ja synnittömään elämään, moni fariseus ja kirjanoppinut ajatteli tuon lahkon olevan paitsi hyödytön, myös siveetön. Ja tästähän Paavalia oli syytetty moneen kertaan: tehkäämme pahaa, jotta siistä tulisi hyvää. Vaihtoehdot vaikuttavat vaikeilta. Kuka meidät tästä "raadosta" pelastaa? Ei ole ihme, että Luther ja monet muut merkittävät teologit sanovat kristinuskon ydinsanoman tuovan esiin paradoksin. Sen syy on yksinkertainen: synti.

Mihin Kristuksen seuraaminen sitten johtaa? Sisäiseen rehellisyyteen. Jeesus Kristus johdattaa meidät armolliseen uskoon, jossa myönnetään kaikkien Aadamin jälkeläisten elävän paitsi turmeltuneina, myös periaatteessa Jumalan tuomion alaisina. Sitä moni juutalainen ei tunnistanut. Juuri siksi Roomalaiskirje on alusta lähtien luku luvulta todistanut synnin laajuutta, turmeluksen syvyyttä, lain hirmuvoimaa ja Kristuksen täydellistä uhrikuolemaa. Jumalan edessä auttaa yksin Abrahamin usko: usko Jumalaan, joka armahtaa paratiisista karkoitetun ihmisen.

Ja koska peite poistetaan meidän silmiltämme, ja Kristuksen valo auttaa meitä näkemään, mistä Jumalan maailmassa todella on kyse, me opettelemme elämään tässä uudessa sisäisessä rehellisyydessä. Se tarkoittaa myöntymistä raadollisuuden ehtoihin, "lihan" todellisuuteen. Olemme "ruumiissamme vaikuttavan synnin lain vankeja". Mutta me emme alistu lihan tekoihin. "Älkää antako ruumiinne jäseniä synnin käyttöön vääryyden aseiksi! Kun nyt kerran olette siirtyneet kuolemasta elämään, antakaa itsenne Jumalalle ja ruumiinne jäsenet hänelle vanhurskauden aseiksi!" (Room. 6:13).

Seuraava ongelma muodostuu tietenkin siitä, että meidän sisäinen kokemuksemme ei aina seuraa läheisesti tätä vakaumusta. On vaikeata elää sisäisessä jännitteessä. Siksi monilla onkin vaarana ohittaa Paavalin kuvaama todellisuus joko oikealta tai vasemmalta. Vasemmalla odottaa antinomismin tie, jossa syntiä ei enää oteta vakavasti. Silloin ei tietenkään sallita väkivaltaa tai varkauksia, mutta jätetään tilaa siveettömyydelle (tätä vaihtoehtoa kuvataan kansankirkon vaaraksi; kirkon jäseniltä ei edellytetä juuri muuta kuin kristilliset hautajaiset). Toisessa laidassa odottaa kuvitelma synnittömyydestä. Ajatuksena on se, että uskoon tullut ei enää tee todellista syntiä (tämä vaihtoehto uhkaa hyvin erilaisia tahoja vapaista kristillisistä ryhmistä katoliseen kirkkoon; jälkimmäisen mukaan kastettu ei tee syntiä, ja jollei hän lankea kuolemansyntiin, hän pelastuu kiirastulen kautta).

Paavalin vastaus on lihan ja Hengen välinen taistelu. Hän kirjoittaa siitä muissakin kirjeissään. Opetus on tarpeellinen, koska se koskettaa kristiyn arkielämää. Olemme vapaita Kristuksessa, mutta emme saa antaa vapauden olla yllykkeeksi lihalle. Vanhan käännöksen sana yllytyksestä on hieno. Emme saa yllyttää itseämme elämään itsekkäästi. Vanhat saarnaajat sanoivat, että kristityn tulee pitää liha kurissa. Sitä on oikea kristityn arki. Lihan kurissa pitäminen ei nimittäin tarkoita mitään urheilusuoritusta. Se tarkoittaa moraalia: emme saa pitää toista ihmistä välineenä. Emme saa yrittää

hyötyä hänestä. Emme saa etuilla, pilkata, häväistä. Emme saa langeta elämään itsekkäinä toisten kustannuksella. Niin yksinkertaista se on. Sen sijaan keskitymme Kristukseen, joka on meidän Vapahtajamme. Elämä on meille Kristus.

Roomalaiskirjeen seitsemännessä luvussa Paavali ohjaa kuulijan ajatuksia yhä selvemmin kohti Kristusta. Hänen tarkoituksenaan on johdattaa kuulijat viimeiselle rajalle, näkemään oman mahdottomuutensa ja tilanteensa synkkyyden. Vain silloin ihmiset voivat ymmärtää, miksi oli tärkeätä, että Kristus kuoli ihmisten puolesta näiden ollessa vielä syntisiä. Pelastuksen täytyy tulla ihmisen ulkopuolelta. Jeesuksen täytyy olla syntisten Vapahtaja. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman ihmisen.

Kärsivien toivo on ylösnousemuksessa 8:1–39

8:1-11 Kristus tehtiin synniksi meidän edestämme

Edellisen luvun ajatus jatkuu katkeamattomana näissä jakeissa. Paavalihan on sanellut kirjettään ilman lukujakoa. Sisäisen ristiriidan kuvaus on johtanut lukijan pohtimaan, mitä synnin ruumis merkitsee hänen elämässään. Tämä herättää lisäksi kysymyksen, miten kristittynä eläminen ylipäätään on mahdollista näiden ehtojen mukaan. Vastaus on lukijalle periaatteessa tosin jo selvä. Kuudennessa luvussa Paavali on selittänyt, miten synnillinen tahto täytyy hylätä ja jättää ”Kristuksen kanssa ristiinnaulittavaksi”. Nyt hän täydentää opetustaan ja kertoo, miten ihminen voi tulla toimeen sisäisen ristiriitansa kanssa.

Myös tyyli muuttuu takaisin yksityiskohtaiseen teologiseen pohdintaan. Lyhyt ja iskevä tyyli sai jäädä taakse. Nyt Paavali sanelee taas pitkiä ja monimutkaisia lauseita. Niiden seuraamisessa saa olla tarkkana, sillä apostolille näyttää kunnon rabbin tavoin asia menevän toisinaan ilmaisun edelle. Asia onkin hieno. Jumala lähetti Poikansa, jotta lain vanhurskaus täytettäisiin hänen omissaan. Hengen laki on vapauttanut kristityt kuoleman laista ja Henki on myös tae kristitylle ruumiin ylösnousemuksesta. Kristuksessa oleville ei ole kadotustuomiota.

Kahdeksas luku on myös suuri ylösnousemusluku. Se on Paavalin opetuksessa yhtä merkittävä kuin ensimmäisen Korinttilaiskirjeen tunnettu luku 15. Paavali on tietysti puhunut paljon ylösnousemuksesta jo Roomalaiskirjeen alusta lähtien. Nyt hän kuitenkin selittää ainutlaatuisella tavalla sitä, mitä ylösnousemuksen toivo merkitsee uskoville.

8:1. *Mikään kadotustuomio ei siis kohtaa niitä, jotka ovat Kristuksessa Jeesuksessa.*

Paavalin ajatus jatkuu suoraan jakeesta 7:25. Joidenkin selittäjien mielestä uusi lause vaikuttaa hieman yllättävältä ja epäjohdonmukaiselta, koska edellä on puhuttu synnin lain palvelemisesta. Ajatus on kuitenkin varsin johdonmukainen. Mikä pelastaa syntisen tästä kuoleman ruumiista? Kristuksen tuoma pelastus. Jumalaton ihminen olisi Vanhan testamentin lain perusteella tuomittava ja suorastaan tuomittu ihminen. Mutta koska Jumala vanhurskauttaa jumalattoman ihmisen, asetelma kääntyy päälaelleen. Kristuksessa eläessämme tuomio ei enää koske meitä. Paavalin aloittamassa uudessa jaksossa on kaksi merkittävää teemaa. Ensinnäkin hän puhuu jälleen syntisen armahtamisesta. Toiseksi edessä on, kuten sanottu, suuri ylösnousemusluku.

Puhetaidollinen siirtymä on lauseen alussa taas ilmeinen. ”Niinpä ei nyt ole mitään...” (*ouden ara nyn*). Paavali siirtää näkökulman taitavasti pelastuksen aikaan, Kristuksen tuoman sovituksen aikaan. Hän korostaa, että ”nyt” elämme viimeisiä aikoja, jolloin Jumalan Poika on ilmestynyt ihmisten Vapahtajaksi. Nyt tilanne on uusi. Nyt synnin ruumiilla ei enää ole viimeistä sanaa. Voimakkaan kadotustuomiota (*katakrima*) tarkoittavan sanan käyttäminen muistuttaa lisäksi aikaisemmasta opetuksesta viidennessä luvussa (5:12-21). Kristuksen ainutkertainen sovitusteko on poistanut Aadamin lankeemuksen tuottaman rangaistuksen.

Uskovat ovat ”Kristuksessa” (*en Khristō*). Tämä hieman erikoinen ilmaus, jota nykyinen raamatunkäännöskin usein tarpeettomasti karttaa – tosin ei juuri tässä kohdassa – on erityisen tärkeä uskon kuvaus. Uskovat ovat Paavalin mukaan Kristuksessa ensinnäkin sakramentaalisesti kasteen välityksellä. Uskossa tapahtuu yhdistyminen Vapahtajaan itseensä. Toiseksi uskovat muodostavat Kristuksen jäseninä seurakuntaruumiin, jonka päänä Jeesus on. Kolmanneksi Kristuksessa oleminen kuvaa uutta aikakautta. Aadamin jälkeläisinä ihmisissä on ollut ”maallisen kuva” (1. Kor. 15:49). Yhteydessä Kristukseen uskovat saavat lupauksen uudesta maailmasta ja ylösnousemuksessa heissä on oleva ”taivaallisen kuva”.

Kristuksessa oleminen on monissa kommentaareissa tulkittu liittonomismi-teorian mukaan helpoksi partisipaatioksi, joka ei edellytä ajatusta lain tuomiosta eikä edes Kristuksen suorittamasta sijaissovituksesta. Kahdeksas luku opettaa, että Paavalin mukaan todellinen partisipaatio tarkoittaa yhteyttä Kristukseen, joka on lain täyttymys ja meidän syntiemme sovittaja.

8:2. *Hengen laki, joka antaa elämän Kristuksen Jeesuksen yhteydessä, on näet vapauttanut sinut synnin ja kuoleman laista.*

Paavali käyttää vapaasti käsitettä laki, koska tässä yhteydessä se merkitsee lainalaisuutta. Jos on olemassa synnin laki ja kuoleman laki (siis se Tooran paradoksi, jota edellä käsiteltiin), on olemassa myös elämän Hengen laki. Nyt Paavali pääsee antamaan varsinaisen vastauksensa edellisen luvun ankaraan pohdintaan. Synnin laki ei voi voittaa Kristusta. Synnin laki ei voi kadottaa ihmistä, joka tulee Vapahtajan luokse.

Miksi tämä pohdinta oli tärkeä? Paavali joutui jatkuvasti perustelemaan opetustaan siitä, että kaikki ihmiset ovat synnin alla. Jos synnin sitovuus on totta, siitä seuraa sisäisen ristiriita niin juutalaisen kuin kreikkalaisen sydämessä. Jos synnin laki hallitsee ihmisiä, niin kuinka kukaan voi pelastua? Pelastuminen on mahdollista ainoastaan siksi, että Jumala tulee jumalattomien ihmisten luokse. Jumalan Poika antaa sovituksen pahojen ja uskottomien ihmisten puolesta.

Siksi pelastusta ohjaa Hengen laki. ”Kristuksessa” (*en Khristō*) vaikuttaa elämää tuottava Hengen laki. Jumala täyttää syntiset Pyhällä Hengellä ja uudistaa heidät näin uuteen elämään. Kolmiyhteinen Jumala toimii näin ihmisten pelastamiseksi. Pelastuksen aikaa kuvataan Hengellä täyttymiseksi jo Vanhan testamentin suurista profeetoista lähtien. Jesajan mukaan Jumalan lahjoittaman vanhurskauden saa aikaan ”korkeudesta” lähetetty Henki: ”Näin on oleva, kunnes meihin tulee korkeudesta henki” (Jes. 32:15; käännös sivuuttaa teologian, sillä kohta tarkoittaa Pyhää Henkeä). Hesekielin kuuluisan profetian mukaan kivisydämen tilalle annetaan elävä sydän: ”Minä annan teille uuden sydämen jateidän sisimpäänne uuden hengen” (Hes. 36:26; tässäkin on kyse Pyhästä Hengestä, kuten seuraava jae 36:27 toteaa ”Minä annan henkeni”).

8:3. *Jumala teki sen, mihin laki ei pystynyt, koska se oli ihmisen turmeltuneen luonnon vuoksi voimaton. Syntien sovittamiseksi hän lähetti tänne oman Poikansa*

Laki on hyvä, mutta se tuli heikoksi lihan eli turmeltuneen sydämen takia. Tämä lause kertasi seitsemännen luvun opetuksen. Laki ei kykene enää käskemään ihmisiä hyvän tekemiseen, koska synti on turmellut tuon mahdollisuuden. Siksi pelastuksen piti tulla ihmisen ulkopuolelta. Sitä opettaessaan Paavali käytti lähettämis-kristologiaa (vrt. Joh. 3:16).

Paavalille oli tärkeätä mainita siitä, että Jumala lähetti Poikansa maailmaan. Hän muistuttaa siitä monissa kirjeissään. Korinttilaisille hän selitti lähettämisen siten, että Kristus, vaikka oli rikas, tuli syntisten tähden köyhäksi. Vain näin synneissään köyhtyneet voisivat ”rikastua” (2. Kor. 8:9). Filippiläiskirjeessä Paavali puhuu ”kenoosiksesta”. Kristus ”tyhjensi itsensä” ja otti orjan muodon. Kuolemaan asti kuuliaisena hän tuotti sovituksen ihmisten synneistä (Fil. 2:7-8). Galatalaiskirjeessä Pojan lähettäminen on puolestaan pelastushistorian suuri tapahtuma: ”Mutta kun aika oli täyttynyt, Jumala lähetti tänne Poikansa.” (Gal. 4:4).

Suomennoksen sana syntien ”sovittamisesta” on tulkinta, koska sitä ei esiinny alkutekstissä. Se selittää kuitenkin oikein Jeesuksen lähettämistä synnin ”tähden” (*peri hamartias*). Kreikankielinen lause on tällä kertaa pitkä ja monimutkainen. Sanat liha ja synti esiintyvät siinä useamman kerran. Siksi asia täytyy yrittää selvittää suomeksi käyttäen hieman toisia sanoja. Ilmaus ”synnin tähden” esiintyy Vanhassa testamentissa tavan takaa ja merkitsee siellä nimenomaan syntiuhria (esim. tärkeässä syntiuhria koskevassa kohdassa 3. Moos. 5:6; vrt. suuri sovituspäivä, 3. Moos. 16:3).

syntisten ihmisten kaltaisena.

Mitä tarkoittaa syntisen ihmisen (tarkasti ottaen: lihan) kaltaisuus (*homoiooma*) tässä yhteydessä? Merkitseekö se vain inkarnaatiota eli Jeesuksen ihmiseksi tuloa? Paavalin ajatus on ilmeisesti laajempi. Jumala lähetti Poikansa ”syntisen lihan” kaltaisuudessa. Paavali asettaa tässä vastakkain kaksi seikkaa: Jeesuksen itsensä ja syntisen lihan. Näiden välille muodostuu jokin kaltaisuus, mutta se on olennainen vain siksi, että niiden välillä on myös eroa. Ilmaus syntinen liha on varsin voimakas. Paavalihan käyttää jo pelkkää sanaa liha ihmisen syntisyyden kuvaajana. Nyt ”synnin liha” tai ”syntinen liha” (*sarks hamartias*) merkitsee korostetusti ihmiskunnan syntiä, Aadamin tuottamaa turmelusta (vrt. 5:12; 7:14).

Kohdan sanoma avautuu siitä, että alkutekstissä ilmaus ”synnin tähden” (*peri hamartias*) kuuluu tähän yhteyteen. Jeesus lähetetään syntisen lihan kaltaisuudessa ja synnin tähden. Esikuvana on siten Vanhasta testamentista löytyvä syntiuhri. Uhri itse ei ole syntinen. Se tehdään synniksi siten, että muiden synnit luetaan sen osaksi. Näin Paavalikin kuvaa Kristusta. Poika tulee syntisen lihan kaltaisuudessa. Termien välinen jännite on merkittävä. Synnitön Jumalan Poika ottaa Aadamin

jälkeläisten synnit kannettavakseen (vrt. 2. Kor. 5:21). Näin hänet uhrataan ”synnin tähden” eli syntiuhrina maailman puolesta.

Näin hän tuomitsi ihmisessä ihmisten synnin,

Tämä lause jatkaa samaa ajatusta. Sana liha esiintyy myös siinä, vaikka käännös ei sitä enää näytä. Näin synti tuomittiin ”lihassa”. Lyhyt lause synnin tuomitsemisesta (*katakrinein*) viittaa samalla sovitustyön suunnattomaan merkitykseen. Syntiä koskeva tuomio on jo kohdistunut Kristukseen. Synti on jo saanut tuomionsa. Rangaistus on jo kärsitty. Siksi sovitus on täydellinen. Kristus on annettu uhriksi ”synnin tähden”. Siksi evankeliumin sanoma on todellista armon ja anteeksiantamuksen sanomaa.

8:4. *jotta meissä, jotka elämme Hengen emmekä lihamme mukaista elämää, toteutuisi lain vaatima vanhurskaus.*

Uskovaa koskeva johtopäätös on kuulijan kannalta välttämätön. Paavalin pitkät ja hieman vaikeatkin perustelut tuottavat yksinkertaisen lopputuloksen. Lain vaatima täydellinen vanhurskaus (*dikaiooma*) ”täyttyy” silloin, kun Poika antaa uhrinsa. Tämä lahja annetaan kaikille niille, jotka ”kulkevat Hengen johdattamina” – eivät enää lihan johdattamina. Kuudennen luvun pohdinnat saavat näistä jakeista vielä uutta syvyyttä. Ne, jotka eivät enää anna jäseniään vääryyden aseiksi, elävät Hengen johtamina yksin armosta ja Jumalan hyvyydestä. Heitä ei voi mikään enää syyttää, sillä Kristuksen uhri on täyttänyt lain vaatiman vanhurskauden. Kuuliaisuutensa kautta hän on antanut täydellisen ja virheettömän uhrin Jumalalle (5:19). Siksi Pyhän Hengen uudistamat ihmiset elävät armon alla.

On syytä kiinnittää huomiota siihen, että suomennoksessa sana liha on jätetty niihin kohtiin, joissa puhutaan lihan ja Hengen vastakohtaisuudesta. Tämä on tietysti hyvä ratkaisu. On kuitenkin hieman outoa, että samassa yhteydessä sanaa liha ei ole jätetty muihin lauseisiin. Silloin yhteys edellä olevien lauseiden ja nyt mainittavan lihan väliltä katoaa. Selityksessä tämä yhteys täytyy nostaa uudelleen esille.

8:5. *Lihan mukaan elävillä on lihan mukaiset pyrkimykset, Hengen mukaan elävillä Hengen mukaiset.*

Ajatus lihan ja Hengen vastakkaisuudesta innosti Paavalia uusien esimerkkien käyttöön. Tämän sanaparin avulla Paavali usein kuvaa sitä eroa, mikä on Jumalan vihollisena elävän ihmisen ja uskovan välillä. Ne, jotka elävät lihan vallassa (*kata sarka*), ajattelevat lihan vaikuttamia asioita (*ta tees sarkos fronousin*). Hieman vaikeasti käännettävä lause puhuu ajattelemisesta ja mielipiteistä (*fronein*). Syntiturmeluksen vallassa oleva ihminen muodostaa mielipiteensä synnin halujen ja himojen perusteella. Hän ei tunne Jumalaa eikä halua noudattaa Jumalan tahtoa, vaikka ulkonaisesti tietäisikin sen. Evankeliumi on hänelle hulluutta ja hengelliset asiat tarpeettomia. Korinttilaisille Paavali kirjoitti samasta asiasta: ”Ihminen ei luonnostaan ota vastaan Jumalan Hengen puhetta, sillä se on hänen mielestään hulluutta.” (1. Kor. 2:14). Hengen uudistamilla ihmisillä on sen sijaan Kristuksen mieli (1. Kor. 2:16). Siitä Paavali puhui usein. ”Olkoon teilläkin sellainen mieli, joka Kristuksella Jeesuksella oli.” (Fil. 2:5). Saman sanan (*fronein*) käyttö yhdistää kohtien sisältöä.

8:6. *Lihan pyrkimykset tuottavat kuoleman, Hengen pyrkimykset elämän ja rauhan.*

Lihan ajatusmaailma (*froneema*) on kuitenkin Paavalin mukaan kuolema. Se kuuluu siihen maailmaan, joka elää ilman Jumalaa, kuolemanrangaistuksen alaisena. Yksikään syntisen ihmisen teko tai ajatus ei voi siirtää Aadamin hankkimaa kuolemaa pois hänen päältään. Kuoleman vastakohtana ovat tässä lauseessa elämä (*zooee*) ja rauha (*eireenee*). Elämä on luonnollisesti käsitteenä kuoleman vastakohta. Apostoli tarkoittaa samalla käsitteen syvempää merkitystä, ylösnousemuksen voiman synnyttämää ikuista elämää Kristuksessa. Rauhasta Paavali oli puhunut jo aikaisemmin (5:1). Kuoleman tilalle tulee uusi paratiisi, rauhan valtakunta.

8:7. *Lihan pyrkimykset sotivat Jumalaa vastaan, sillä ne eivät alistu Jumalan lakiin eivätkä voikaan alistua.*

Vielä uudet lauseet selittävät lihan ”mieltä”. Syntisen lihan ajatukset ovat vihamielisyyttä (*ekhthra*) Jumalaa vastaan. Sotaisat vertauskuvat ovat jälleen esillä (vrt. 5:10: ollessa vihollisia, *ekhthroi*). Synti ei merkitse passiivista vastarintaa tai pelkkää välinpitämättömyyttä Jumalaa vastaan. Meneillään on vakava konflikti, todellinen sota, jossa ihminen toimii jatkuvasti Jumalaa

vastaan rikkoessaan hänen luomaansa maailmaa vastaan. Syykin on selvä: ihmiset eivät alistu noudattamaan Jumalan lakia. Tämän vihollisuuden tekee pahemmaksi vielä se, että ihmiset tietävät lain, koska se on kirjoitettu heidän sydämiinsä. Pieni lisäys ”eivätkä voikaan” paljastaa lisäksi sidonnaisuuden. Aadamin synnistä kärsivät ihmiset eivät kykene Jumalan lain täyttämiseen, vaikka haluaisivatkin sitä. Paavali ei unohda seitsemännen luvun opetuksia.

8:8. *Ne, jotka elävät turmeltuneen luontonsa mukaisesti, eivät voi olla Jumalalle mieleen.*

Ja koska synnin vallassa olevat ihmiset eivät voi alistua Jumalan lain noudattamiseen, he eivät voi miellyttää (*areskoo*) Jumalaa. Kysymys ei tietenkään ole siitä, että Jumalaa pitäisi mielistellä. Miellyttäminen tarkoittaa tässä lain täyttävää elämää. Paavali kuvaa käänteisesti sitä, että Jumalaa vastaan sotivat ihmiset joutuvat kohtaamaan hänen vihansa.

8:9. *Te ette kuitenkaan elä oman luontonne vaan Hengen alaisina, jos kerran Jumalan Henki asuu teissä. Mutta se, jolla ei ole Kristuksen Henkeä, ei ole hänen omansa.*

Ketkä kuuluvat joukkoihin? Seurakuntaopetuksessa käytettiin tällaisia iskeviä lauseita, joiden avulla selitettiin sitä, ketkä ovat kristittyjä. Paavali opettaa tässä kaksi keskeistä seikkaa uskosta. Uskova on Kristuksen oma, ja hänellä on Jumalan Henki. Nämä olivat kristityn tuntomerkkejä.

Apostolien tekojen mukaan jo alusta lähtien nämä seikat olivat apostolien ohjaamalle seurakunnalle keskeisiä. Pietarin helluntaipuheessa lainataan profeetta Joelin lupausta: ”Viimeisinä päivinä, sanoo Jumala, minä vuodatan Henkeni kaikkiin ihmisiin.” (Ap.t. 2:17). Koska Kristus on ylösnousemuksessa korotettu taivaalliseksi kuninkaaksi ja Herraksi, hän on lähettänyt Pyhän Hengen synnyttämään pelastuksen ajan uudistuksen: ”Jumala on korottanut hänet oikealle puolelleen, ja hän on ottanut vastaan Isän lupaaman Pyhän Hengen lahjan ja vuodattanut sen” (Ap.t. 2:33).

Sekä Paavalin että apostolien mukaan Jumalan pelastava työ, Jumalan vanhurskaus, on kolmiyhteisen Jumalan työtä. Jumala uudistaa synteihinsä kuolleita ihmisiä Pyhän Hengen uudistuksella, kun nämä saavat vastaanottaa Kristuksen Vapahtajakseen. Pyhä Henki opettaa syntiset tuntemaan Kristuksen. Siksi kukaan ei voi olla uskossa ilman Pyhää Henkeä. Paavali sanoo tässä, että Pyhä Henki asuu (*oikei*) ihmisessä. Se tarkoittaa samaa kuin Kristuksen asuminen ihmisen sydämessä (vrt. Ef. 3:17). Tätä tarkoittaa myös seuraavan lauseen alku ”Kristus teissä” (ks. alempana).

Kristityn tuntomerkeistä puhuminen toimii samalla johdantona uuteen, sielunhoidolliseen aiheeseen. Paavalin tyyli muuttuu jälleen. Nyt hän aloittaa hyvin läheisen ja hienotunteisen opetuksen. Paavali haluaa lohduttaa kuulijoitaan, jotka joutuvat monin tavoin kärsimään tämän syntisen maailman keskellä. Hän tiedostaa hyvin, että kristityksi kääntyneet joutuvat jatkuvasti kohtaamaan niiden vainoa, jotka elävät ”lihan johtamien ajatusten” mukaisesti. Apostolin opetus ei ole teoreettista pohdiskelua käsitteellisistä asioista. Hänen mainitsemilleen asioille on todelliset vastineensa. Lihan mieli pyrkii tekemään Jumalan tahdon ja evankeliumin työn turhaksi. Siksi kuulijat tarvitsevat myös toivoa antavaa sielunhoitoa.

8:10. *Jos Kristus on teissä, teidän ruumiinne tosin on kuollut synnin vuoksi, mutta Henki luo elämää, koska teidät on tehty vanhurskaiksi.*

Suurin toivon antaja on ylösnousemus. Paavali ajattelee kuolemaa jännittävällä tavalla sekä hengellisenä että fyysisenä kuolemana. Hän puhuu toisaalla katoavaisuudesta. Syntiinlankeemuksen tähden ruumis on katoavaisuuden alainen. Paratiisin ankara käsky ”kuolemalla kuoltava” merkitsi apostolin mukaan myös fyysistä kuolemaa. Hyvän ja pahan tiedon rajan ylittäjä on kaikin puolin Jumalan hyvän luomistahdon ulkopuolella. Siksi Paavali toteaa, että ruumis ”on kuollut” Aadamin kanssa. Samoin se tulee kuolemaan elämän päättyessä. Eloton ruumis lasketaan hautaan, ja se tulee maaksi jälleen.

Usko muuttaa tämän tilanteen. ”Jos Kristus on teissä” tarkoittaa Kristuksen asumista uskon kautta ihmisen sydämessä. Silloin Henki, Kristuksen Henki, on elämän tuottaja Jumalan lahjoittaman vanhurskauden kautta (*dia dikaiosyneen*). Hengellistä kuolemaa vastaa hengellinen elämä. Samoin fyysistä kuolemaa tulee vastaamaan ruumiillinen ylösnousemus viimeisenä päivänä.

8:11. *Jos siis teissä asuu Jumalan Henki, hänen, joka herätti Jeesuksen kuolleista,*

Edellä jakeessa 9 mainittu Hengen asuminen uskovassa saa nyt tarkemman merkityksen. Henki yhdistää Kristuksen ylösnousemuksen meidän ylösnousemukseemme. Lähtökohtana on jälleen pääsiäistunnustus, jota Paavali on lainannut monta kertaa kirjeensä aikana: ”Jumala herätti Kristuksen kuolleista”. Apostolit tunnettiin ylösnousemuksen todistajina, ja Paavalin opetus on siitä elävä esimerkki. Hän rakentaa opetuksensa jatkuvasti tyhjän haudan varaan. Kuolleista herätettynä Kristus korotettiin Jumalan oikealle puolelle taivaissa, ja sielä hän lähetti Henkensä tekemään synteihinsä kuolleita ihmisiä eläviksi (Ap.t. 2:33).

niin hän, joka herätti Kristuksen kuolleista, on tekevä eläviksi myös teidän kuolevaiset ruumiinne teissä asuvan Henkensä voimalla.

Paavali korosti Jumalan kuolleista herättävää voimaa niin paljon, että hän toistaa ylösnousemuslauseen vielä uuteen kertaan. Samalla tässä liittyy toisiinsa kaksi teemaa. Ensinnäkin Jumala on lahjoittanut Ylösnousseen Hengen uskoville. Toiseksi hän lahjoittamansa Hengen kautta herättää uskovat viimeisenä päivänä kuolleista samalla voimalla, jolla hän herätti Kristuksen kuolleista.

Näin Paavali nostaa merkittävän ylösnousemusaiheensa näyttävästi esille. Kohta on yhtä hieno kuin ensimmäisen Korinttilaiskirjeen suuri teesi: ”Sillä niin kuin kaikki ihmiset Aadamista osallisina kuolevat, niin myös kaikki Kristuksesta osallisina tehdään eläviksi, jokainen vuorollaan: esikoisena Kristus ja sen jälkeen Kristuksen omat, kun hän tulee.” (1. Kor. 15:22-23). Kristuksen tyhjä hauta, johon Paavali viittasi tuon Korinttilaiskirjeen luvun alussa (1. Kor. 15:4), oli apostolille todisteena siitä, että Jumalan uudessa luomistyössä myös ruumiit luodaan uudelleen. Silloin kaikki uskovat muuttuvat ja saavat taivaallisen ruumiin (1. Kor. 15:51-52; Fil. 3:21).

Kuolevainen ruumis (*thneeton sooma*) merkitsee Paavalille aina jotain enemmän kuin vain fyysistä ruumista. Hänelle katoavaisuus – josta hän puhui Korinttilaisille – merkitsi kuolemaa synnin palkkana. Paavalin ajatus tämän maailman turmeltuneisuudesta oli hyvin laaja. Kuolevainen ruumis oli samalla ruumis, joka oli vailla Jumalan kirkkautta. Se joutui katoavaiseksi ja kadotettavaksi. Paavalihan opetti, että kaikki ihmiset herätetään kuolleista. Kaikki joutuvat Jumalan tuomioistuimen eteen Kristuksen tuomittaviksi (1. Tess. 1:10; 3:13; 4:14; 2. Kor. 5:10). Kuoleman ruumis on ikuinen, eikä se katoa fyysisessä kuolemassa. Sitä kohtaa ”ikuinen kadotus Herran kasvoista” (2. Tess. 1:9).

Hengen kautta eläväksi tekemisen ajatus jatkaa profeetallista opetusta. Kohta saattaa suorastaan olla viittaus Hesekielin julistukseen. Kuolleiden luiden laakso saa kuulla Jumalan uutta luovan sanan. Sen kautta alkaa uusi elämä. ”Minä panen teihin henkeni, niin että te heräätte eloon” (Hes. 37:14). Tällainen toivo on Paavalin mukaan nyt todellista toivoa ruumiin ylösnousemuksesta.

Sanoma

Kahdeksannen luvun alku on yksi kirjeen huippukohdista. Se antaa vastauksen siihen pitkään pohdintaan, joka alkoi jo luvussa 6 ja tiivistyi luvun 7 kuluessa. Lihan ja Hengen taistelu on kristityssäkin niin voimakas, että se uhkaa peittää Kristuksen näkyvistä. Me emme pääse irti ”vanhasta ihmisestä”. Turmeltu luonto noudattaa synnin lakia, vaikka itse tahtoisin muuta.

Paavalin näkökulmana on jatkuvasti kokonaiskäsitys ihmisestä. Ei ole kahta eri lakia. Ei ole kahta todellisuutta. On vain yksi Jumalan laki, joka on itsessään hyvä ja pyrkii rakkauteen. Lihan eli syntiinlankeemuksen tuottaman turmeluksen tähden tuo laki on kuitenkin tullut heikoksi, suorastaan voimattomaksi, ja siitä on tullut synnin laki. Se vain synnyttää ja paljastaa himoja vanhassa ihmisessä, ei uutta elämää.

Siksi Paavali korostaa yhä uudelleen: ihmisen pelastus on syntisen vanhurskauttamista. Hän ikäänkuin toistaa Jeesuksen opetusta siitä, että terveet eivät tarvitse parantajaa, vaan sairaat. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman ihmisen. Siksi mikään kadotustuomio ei kohtaa niitä, jotka ovat Kristuksessa. Kristus tehtiin synniksi meidän edestämme. Näin synti tuomittiin ihmisessä – Jeesuksessa, joka on todellinen ihminen ja todellinen Jumala. Niinpä Kristus on meille lain vaatima

vanhurskaus. Kristus on meille kaikkea sitä, mitä laki vaatii. Hän on meille täydellinen lähimmäisen rakastaminen ja hän on meille täydellinen Jumalan rakastaminen.

Kristuksen ansiosta synnin lain tilalle on tullut Hengen laki. Synnin laki oli kykenemätön tuottamaan hyvää. Se palveli vain ”lihaa” eli turmeltunutta ihmistä. Vaikka laki edelleen oli sisällöltään hyvä, se ei kyennyt tuottamaan hyviä tekoja pelkästään ihmistä käskemällä. Siitä tuli synnin palvelija, synnin laki. Kristuksen ristinkuoleman kautta lain vaatimus täytettiin. Lain rikkomisen vaatima rangaistus kärsittiin. Silloin synnin lain tilalle tuli jotain muuta.

Paavali liittyi tässä opetuksessaan suurten profeettojen ja häntä edeltäneiden juutalaisten hurskaiden opetuksiin. Lopun ajan uudistus on Messiaan tuomaa Pyhän Hengen uudistusta. Jumala tekee Henkensä kautta syntiset eläviksi. Kivisydämet korvataan lihasydämellä. Uusi yhteys Jumalaan merkitsee sydämen ympärileikkausta Hengessä. Se on siis uuden liiton merkki. Liiton sisältö on sama kuin ennenkin. Se on armoliitto. Se on Abrahamin liitto. Mutta se on uusi liitto, koska se on uudistuksen liitto. Se nosta ihmiset synnin ja lihan vallasta palvelemaan Kristusta.

Uusi elämä on ylösnousemuselämää. Se on elämää kuolleista. Meidät on tehty eläviksi Hengessä, kuten Kristuskin tehtiin. Siksi meidän uutta elämäämme ohjaavat sekä Henki itse että Hengen laki. Kaikki Hengen johtoon annetut ihmiset ovat vaihtaneet lain ahdistuksen Kristuksen armoon. Siksi Hengen laki tuottaa heidän elämässään hedelmää, jota he eivät itse usein edes huomaa. Henki luo uutta elämää ja Hengen laki synnyttää Jumalan rakastamista ja lähimmäisen auttamista.

Tämä jakso on yksi niistä keskeisistä kohdista, jotka antavat selvyyttä Paavalin usein käyttämälle ilmaukselle “olla Kristuksessa” (*en Khristō*). Teologisesti kyse on osallisuudesta, partisipaatiosta ja Kristuksen “asumisesta” meidän sydämessämme. Aikamme teologia vieroksuu näitä olemusta koskevia teologisia käsitteittä ja nykyinen käännös antaa periksi pelkkiä suhteita tarkoittavalle nominalismille. Sellaiseen ei ole kuitenkaan syytä, sillä olemusta koskeva osallisuus Kristukseen on kristinuskolle hyvin tyypillinen piirre.

Luonteensa ansiosta kohta auttaa edelleen arvioimaan aikamme eksegetiikan piirissä tapahtuvaa yksipuolista partisipaation korostamista. Paavalille partisipaatio ei tarkoita mitään sinänsä motivoimatonta yhteydenpitoa taivaalliseen Henkeen, kuten monet eksegeetit ovat Sandersin perässä opettaneet. Se ei ole myöskään osallistumista eettisesti perusteltuun moralistiseen valtakuntaan, kuten uuskantilaiset ajattelevat. Partisipaatio ei ole jäsenyyttä jossain uskonnollisessa yhdistyksessä. Paavali puhuu suoranaisesta kohtalonyhteydestä mystisessä liitossa Herran kanssa.

Ensinnäkin pneumatologinen peruste (8:11) selittää Paavalin usein käyttämän partisipaation ajatuksen: uskova on Hengen kautta ”Kristuksessa” (*en Khristō*). Paavalin mukaan kääntynyt ihminen ei ainoastan seuraa Jeesusta tai elä hänen yhteydessään. Sen sijaan ajatus on ontologinen. Inessiivinen ilmaus kertoo olemuksellisesta yhteydestä. Uskova on itse Kristuksessa ja Kristus asuu Pyhän Hengen kautta hänen sydämessään.

Paavali kuvaa osallisuutta kirjeissään myös monin muunlaisin tavoin. Veren teologia on esillä esimerkiksi Paavalin ehtoollisteksteissä. Ehtoollinen saa uhrimerkityksen siinä, että ehtoollisen viettäjä ”julistaa Herran kuolemaa” (1. Kor. 11:26). Syntisen partisipaatio uhriin näkyy Paavalin opetuksessa selvästi. ”Siunauksen malja” – kuten oikea käännös kuuluisi – merkitsee ”osallisuutta” Kristuksen vereen. Veri elämän symbolina on sijaisen elämä. Osallisuus vereen sovittaa uhrin antajan eli syntisen todellisesti suhteessa Jumalaan.

Toisissa kohdissa Paavali puhuu voimakkaasti yhteydestä Kristuksen kuolemaan: “Me kannamme aina ruumiissamme Jeesuksen kuolemaa, jotta myös Jeesuksen elämä tulisi meidän ruumiissamme näkyviin.” (2. Kor. 4:10). Ajatus toistuu Filippiläiskirjeessä: “Minä tahdon tuntea Kristuksen ja hänen ylösnousemisensa voiman ja tulla hänen kaltaisekseen osallistumalla hänen kärsimyksiinsä ja kuolemaansa.” (Fil. 3:10). Partisipaatio merkitsee Paavalille sitä, että Kristus suorastaan elää hänessä: “Enää en elä minä, vaan Kristus elää minussa. Sen elämän, jota tässä ruumiissani vielä elän, elän uskoen Jumalan Poikaan, joka rakasti minua ja antoi henkensä puolestani.” (Gal. 2:20).

Pyhän Hengen lahja on lisäksi vakuutena siitä, että synnin valta tullaan kerran poistamaan lopullisesti uudessa luomistyössä. Kristuksen ylösnousemus merkitsi synnin ja turmeluksen

täydellistä voittamista. Samalla tavalla uskovat tullaan herättämään ruumiillisesti kuolleista. Paavali opettaa monissa kirjeissään, että Jumala on painanut Pyhän Hengen suorastaan sinetiksi meidän päällemme. Me olemme kuin taivaaseen lähetettyjä kirjeitä, joiden päällä on Jumalan helposti tunnistettava sinetti. Kun kirje saapuu perille, se tunnetaan ja hyväksytään (vrt. 2. Kor. 1:22; Ef. 1:13-14).

Pyhä Henki on siten vakuutena siitä, että myös meidän ruumiimme herätetään kuolleista. Kaikki uudistetaan ja katoavaisuuden aika on mennyttä. Jumalan tuomio on silloin jo toteutunut, ja sillä on tärkeä merkitys tulevaisuutta ajatellen: se pitää synnin kahleissa. Uudessa luomistyössä ei synnille ja lankeemukselle ole siten enää sijaa. Tätä riemun aikaa Paavali odotti, ja kehotti jokaista uskovaa odottamaan sitä hänen kanssaan. Se on aikaa, jolloin me saamme ”olla aina Herran kanssa”, kuten Paavali toisaalla totesi (1. Tess. 4:17).

8:12-17 Lapseuden Henki

Läheisin kuva Jumalan ja ihmisen välisestä suhteesta on Isän ja lapsen välinen kuva. Paavali ottaa esille Jeesuksen yksinkertaisen, mutta luovuttamattoman opetuksen pelastuksen ajasta. Jumalaa saa kutsua Isäksi. Jeesuksen opettama nimitys ”Abba”, Isä, on säilynyt alkuperäisessä arameankielisessä muodossaan myös kreikkaa puhuneessa maailmassa. Tätä perinnettä Paavali jatkoi muistuttaen roomalaisille Jumalan Pojan tuomasta uudesta lapseudesta.

8:12. *Meillä on siis velvollisuuksia, veljet, mutta ei itsekästä luontoamme kohtaan; ei meidän pidä elää sen mukaan.*

”Siispä, veljet”, saneli Paavali. Ilmaus osoittaa, että jälleen taitekohta on käsillä. Nämä lauseet tarjoavat yhteenvedon edellä lausutusta ja viitoittavat samalla tietä jatkoon. Nyt hän käyttää velassa olemisen sanaa (*ofeiletees*). Meillä ei ole velvollisuuksia lihaa kohtaan. Liha ei kuulu Jumalan alkuperäiseen luomistyöhön. Kenenkään ei pidä ajatella, että itsekkään luonnon mukaan kuuluisi elää siksi, että ihminen ikään kuin luonnostaan tekee niin. Turmeltunutta minuutta vastaan pitää taistella.

8:13. *Jos elätte luontonne mukaan, te kuolette, mutta jos Hengen avulla kuoletatte syntiset tekonne, te saatte elää.*

Jos joku ajattelisi, että ihminen saa elää kuten sisimmän himot ohjaavat, hän olisi kuoleman tiellä. Synnin palkka on kuolema. Lihan mukaan elävän tulee nähdä tilanteensa Jumalan silmin. Jonkin muun täytyy kuolla. Nimittäin liha tulee ristiinnaulita. Joidenkin mielestä ajatus tekojen kuolettamisesta Hengen avulla kuulostaa vaikealta ja monimutkaiselta asialta. Pitäisikö meillä olla jonkinlainen erityismenetelmä tekojen ”kuolettamiseen”? Ei sentään. Paavali tarkoitta samaa asiaa kuin edellä luvussa kuusi. Älkää antako jäseniänne vääryyden aseiksi (6:13). Älkää enää eläkö ahneudessa ja itsekkyydessä, vaan taistelkaa pahaa vastaan. Siinä uskovaa auttaa Pyhä Henki, joka on annettu jokaiselle turvaksi ja lohdutukseksi.

8:14. *Kaikki, joita Jumalan Henki johtaa, ovat Jumalan lapsia.*

Vanhan testamentin kuvakielessä Israelia kutsuttiin Jumalan lapseksi (Ps. 103:13). Juutalaiset oppineet liittivät puolestaan Pyhän Hengen tuoman uudistuksen lapseuteen. Esimerkiksi Riemuvuosien kirjan kirjoittaja opetti näin jo kauan ennen Paavalin aikaa. ”Minä luon heihin Pyhän Hengen.... ja he tulevat olemaan minun lapsiani” (Riemuv. 1:23-25). Leevin testamentissa taas kirjoittaja lupaa Israelin kansalle Messiaan, joka sovittaa synnin tuottaman kirouksen, lahjoittaa Pyhän Hengen ja tekee ihmisistä Jumalan lapsia (TLev. 18:8-11; vrt. TJud. 24:3).

Paavali kaiketi koulunsa käyneenä tunsi nämä kirjoitukset, mutta ei tyytynyt pelkästään niihin. Hän kyllä toisti saman ajatuksen. Jokainen, joka on kastettu Pyhällä Hengellä Jumalan valtakuntaan, on Jumalan lapsi. Sen lisäksi Paavali liitti tuon käsityksen Jeesuksen opetukseen. Jokainen, jota Jumalan Henki kuljettaa, saa kutsua Jumalaa Isäksi. Hänet on tuotu takaisin siihen kotiin, josta hänet aikojen alussa synnin takia karkoitettiin. Lopun aikojen pelastuksen aika merkitsee Jumalan lapseutta. Sen vertauskuvana on perhe. Uskovasta tulee Jumalan perheen jäsen.

8:15. *Te ette ole saaneet orjuuden henkeä, joka saattaisi teidät jälleen pelon valtaan.*

Lyhyttä teemalausetta Hengen tuomasta lapseudesta Paavali selittää kahdella rinnakkaisella lauseella, jotka alkutekstissä liittyvät läheisesti yhteen: ”Sillä te ette ole saaneet orjuuden henkeä... vaan saitte lapseuden Hengen”. Orjuuden henki liittyy tässäkin yhteydessä kuvaan synnin orjuudesta (vrt. 7:16). Paavali ei puhu mistään demoneista, vaan hän kuvaa Jumalan Henkeä käänteisen kuvan avulla. Pyhä Henki ei orjuuta ketään. Orjuuden henki johtaisi ihmisen pelon valtaan. Tämä vertauskuva oli kyllä kuulijoille ymmärrettävä, kuten aiemmin käytetty kuva orjuudesta ylipäätäänkin. Orja ei saanut päättää omista asioistaan eikä omasta tulevaisuudestaan. Hän oli täysin isännän mielivallan alainen. Siksi monet orjat ovat eläneet pelon vallassa odottaen levottomina, mitä heidän päänsä menoksi keksitään seuraavaksi. Jumalan Henki on täysin toisenlainen. Pyhä Henki johtaa rauhaan ja luottamukseen.

Olette saaneet Hengen, joka antaa meille lapsen oikeuden,

Orjuuden ja pelon hengen vastakohtana on Jumalan Henki, joka ottaa meidät Jumalan lapsiksi. Paavalin käyttämä lapseuden sana (*hyiothesia*) tarkoittaa adoptiota, lapseksi ottamista. Kreikankielisissä teksteissä sana on aivan tavallinen, ja sitä käytetään myös lakikirjoissa kuvaamaan virallista adoptiota. Vanhassa testamentissa sanaa ei näissä merkityksissä kuitenkaan käytetä. Se on siis Paavalin käytössä varsin ”kristillinen” termi.

Paavalille lapseksi ottamisen ajatus on ollut rakas. Jo Galatalaiskirjeessä hän on kirjoittanut aivan samat asiat kuin tässä luvussa. Pojan lähettäminen on tuottanut syntisille armahduksen ja lapseksi ottamisen. Siksi jokainen saa huutaa Jumalaa Isänä avuksi: ”Jumala lähetti tänne Poikansa... että me pääsisimme lapsen asemaan (*hyiothesia*)... hän on lähettänyt meidän kaikkien sydämiin Poikansa Hengen, joka huutaa: ’Abba! Isä!’.” (Gal 4:4-5). Kohtien yhteinen materiaali voidaan koota lähinnä Galatalaiskirjeen tekstin mukaan seuraavasti: Jumala lähetti Poikansa, että saisimme lapseuden. / Jumala lähetti Henkensä, joka huutaa Abba. On periaatteessa mahdollista, että näiden lauseiden takaa löytyy jonkinlainen hymni tai julistuksessa käytetty formeli, mutta tällä seikalla ei ole suurta merkitystä aiheen kannalta. Apostoliseen uskon keskipisteenä oli ajatus, että kolmiyhteinen Jumala toimii jatkuvasti ihmisten pelastamiseksi synnin vallasta uuteen lapseuteen.

Teologianhistoriallisena taustana lauseiden ajatuksille toimii juutalainen viisausteologia. Yhteydet Viisauden kirjaan ovat yllättävän läheiset. Erityisesti luvussa yhdeksän puhutaan personoidusta viisaudesta, jonka Jumala lähettää maailmaan. ”Anna minulle viisaus, joka istuu sinun valtaistuimesi vieressä, äläkä hylkää minua lastesi joukosta... Anna sen tulla pyhästä taivaastasi ja lähetä se kunniasi valtaistuimen tyköä... Kuka tuntee sinun aivoituksesi, ellet sinä anna viisautta ja lähetä pyhää Henkeäsi korkeudesta?” (Viis. 9:4, 10, 17). Paavalin opetuksissa nämä juutalaisten oppineiden ajatuksen saivat taas uuden muodon. Hänen mukaansa taivaallinen viisaus on Jumalan oma Sana, Jumalan Poika. Jumala lähetti Poikansa antamaan lapseuden, ja Hän lähetti Henkensä, jotta ihmiset voisivat kutsua häntä Isäksi. Silloin toteutuu pelastuksen päämäärä – täydellinen yhteys Jumalan kanssa.

ja niin me huudamme: ”Abba! Isä!”

Uskovan rukous oli Jumalan avuksi huutamista. Vaikka huutamisen verbi (*krazoo*) kuulostaa ehkä hieman oudolta, se tarkoittaa nimenomaan rukouksen pyyntöä tai Jumalan puhuttelua. Samaan tapaan Paavali hieman myöhemmin selittää saman sanan avulla sitä, miten syntiset saavat ”huutaa avuksi” Herran nimeä (Room. 10:12-14). Sana liittyy näin ollen nimeltä kutsumiseen. Kun tietää, ketä rukoilee, on jo suunnannut rukouksensa oikein. Herran nimi on Vapahtajan nimi. Abba-rukous puolestaan kohdistuu rakastavaan Isään.

Abba on arameaa. Se on vokatiivimuodossa oleva puhuttelu, jolla Isää kutsutaan. Sana on erityisen tärkeä, koska se on säilytetty arameankielisessä muodossa. Ainoa järkevä selitys tälle on siinä, että kyseessä oli Jeesuksen opetus. Jeesus puhutteli itse Jumalaa Isäksi. Sen lisäksi jokainen, jonka Jeesus vei Jumalan valtakuntaan, sai saman lapsen oikeuden ja puhutteli Mestarinsa tavoin Jumalaa Abbaksi. Vaikka Isä meidän –rukous alkaa tällä nimityksellä, arameankielinen termi Abba ei ehkä ole kulkenut seurakunnissa enää tuon rukouksen sisällä, vaan se on käännetty kreikaksi. Sen sijaan sana on säilynyt opetuksessa.

Sana on käännetty tässä jakeessa myös kreikaksi. Kreikan muoto (*ho pateer*) ei kuitenkaan ole puhuttelumuoto vokatiivi, vaan suora käännös itse sanasta. Näin Paavali opetti kreikkaa puhuneille kuulijoilleen, mitä tuo Jeesuksen opetukselle tärkeä sana merkitsi. Koko luvun ajatuskulkua ajatellen opetus olikin selkeä. Jumalan maailmaan lähettämä Poika on itse opettanut siitä Jumalan lapseudesta, jonka Jumalan Henki ja yhteys Jumalan Poikaan tuottavat.

8:16. *Henki itse todistaa yhdessä meidän henkemme kanssa, että olemme Jumalan lapsia.*

Siksi Henki todistaa, että ”olemme Jumalan lapsia”. Orjuus on mennyttä. Sen tilalla on lapseus, Jumalan loputon rakkaus omiaan kohtaan, ja armahdettujen syntisten lepo uudessa yhteydessä Isään. Mutta miten tämä lause liittyy edelliseen lauseeseen? Yhteys on varsin yksinkertainen. Henki on lapseuden Henki, ja synnyttää uuden rukouksen. Näin Henki todistaa (*symmartyreoo*) meidän henkemme kanssa, että lapseudesta on tullut totta. Ajatus on samanlainen kuin Korinttilaiskirjeessä. Kukaan ei voi sanoa Jeesus on Herra ”muuten kuin Pyhän Hengen vaikutuksesta” (1. Kor. 12:3). Abba –rukouksen synnyttäjänä jumaluuden kolmas persoona, Pyhä Henki itse, todistaa, että olemme Jumalan lapsia.

8:17. *Mutta jos olemme lapsia, olemme myös perillisiä, Jumalan perillisiä yhdessä Kristuksen kanssa; jos kerran kärsimme yhdessä Kristuksen kanssa, pääsemme myös osallisiksi samasta kirkkaudesta kuin hän.*

Ylösnousemusaihe kulkee Paavalin ajatusten taustalla koko ajan. Kuva perheestä innosti hänet soveltamaan ajatusta taivaalliseen elämään. Jos meidät on otettu Jumalan lapseuteen, meistä on tullut perillisiä. Tulemme saamaan perinnön, joka on uudeksi luotu elämä taivaassa. Perinnön toteutuminen alkaa ruumiin ylösnousemuksesta, mutta sen varsinainen sisältö on taivaallinen elämä Kristuksen kirkkaudessa.

Tämä ajatus johdatti Paavalin jälleen uuden teeman äärelle. Elämänsä aikana jokainen uskova joutuu elämään kärsimyksissä. Paavali opetti, että Kristuksen ruumiina seurakunta – ja erityisesti evankeliumin julistajat – joutuvat täyttämään Kristuksen kärsimyksistä sen, mitä niistä vielä puuttuu (Kol. 1:24; 2. Kor. 4:10-11). Opetuslapsille käy kuten heidän Herralleen. Me kärsimme yhdessä Kristuksen kanssa. Niinpä saamme ylösnousemuksen jälkeen liittyä hänen kirkkauteensa taivaassa.

Sanoma

Juutalaisten oppineiden tavoin Paavali julisti, että pelastuksen aika on Pyhän Hengen uudistuksen aikaa, jolloin Jumala ottaa syntiset sovituksen ja uudistuksen kautta omiksi lapsikseen. Jumalan valtakunnan tulo on suurta adoption juhlaa. Jumalan viholliset pääsevät Hänen omiseen. Synnin orjuudessa eläneet pääsevät lapsen asemaan.

Jotkut tutkijat ovat pohtineet, miksi Jeesuksen oma opetus, vertaukset ja puheet, eivät näytä olevan Paavalin kirjeissä kovinkaan selkeästi esillä. Kyseessä on näköharha. Pitkin kirjettä on nähty, että Paavali viittaa Jeesuksen opetuksiin ja soveltaa niitä juutalaiseen teologiaan sekä Vanhan testamentin sanomaan. Yksi parhaita esimerkkejä tästä on kahdeksannen luvun puhe Isästä. Jeesus on tämän opetuksen kautta esillä hyvin konkreettisesti. Hän itse oli julistanut, että uudessa valtakunnassa Jumalaa saa kutsua Isäksi. Jumalan Poikana Hän vei myös seuraajansa Jumalan lapseuteen. Hän oli opettanut lapseuden rukouksen. Hän oli luvannut Hengen lahjan. Hän oli luvannut perinnön taivaassa. Kaikki nämä aiheet Paavali sovelsi nyt evankeliumin julistamiseen. Uskovan rukous huutaa Jumalaa Isänä avuksi: Abba!

Tämän sanoman Paavali oli oppinut seurakunnissa. Voimme olettaa, että sitä opetettiin Pyhässä maassa Jerusalemista Kesareaan. Sen on täytynyt olla Damaskoksen evankelistojen sanomana. Mutta kaikkein ilmeisimmin se on ollut esillä Antiokian seurakunnassa, missä Paavali vaikutti vuosikausia. Sanomalla oli selkeä ydin: Jumala lähetti Poikansa, että saisimme lapseuden. / Jumala lähetti Henkensä, joka huutaa Abba. Pelastus on Jumalan työtä. On lohduttavaa nähdä, miten suunnattomasti Jumala näkee vaivaa pelastaakseen edes joitain ihmisiä valtakuntaansa.

Perheeseen liittyvä kuva Jumalasta Isänä on sekin hyvin lohdullinen opetus. Se muuttaa meidän käsitystämme siitä, millainen Jumala on. Syntisinä ihmisinä olemme usein paenneet paratiisin

puiden taakse piiloon, ja pelkäämme sitä, että Jumala puhuttelisi meitä. Uuden testamentin opetuksen mukaan Jumala on kuitenkin rakastava Isä, joka tekee kaikkensa lastensa puolesta. Hän oli valmis häpäisemään itsensä, jotta lapset voisivat palata kotiin. Jos meille on osoitettu näin suuri rakkaus, mikään ei voi enää estää meitä pääsemästä Jumalan valtakuntaan.

Kahdeksannen luvun eräitä jakeita on kuitenkin toisinaan ymmärretty ja selitetty myös lohduttomalla tavalla. Monet ovat esimerkiksi pohtineet paljon sitä, mistä ihminen voi tietää olevansa Jumalan lapsi. Pitäisikö meidän nähdä elämästämme selviä merkkejä siitä, että Jumalan Henki johtaa meitä? Tällaisilla kysymyksillä ihmiset johdatetaan helposti takaisin pelon valtaan, vaikka Paavali pyrki opettamaan meitä nimenomaan pois siitä.

Apostoli opetti, että pelastuksen ajan kaste on Pyhän Hengen kaste. Vesikaste ei ole pelkkä parannuksen kaste, jollainen Johannes Kastajan kaste vielä oli. Johanneksen tavoin Paavali uskoi, että Messiaan kaste on Hengen kaste. Vain Pyhä Henki ohjaa syntisiä uskomaan Kristukseen. Siksi juuri Pyhä Henki synnyttää lapseuden. Pyhän Hengen todistusta ei tarvitse etsiä mistään muualta. Pyhän Hengen todistus on niin yksinkertainen, että Hän todistaa Kristuksesta. Jokainen, joka tarvitsee syntiensä sovitusta ja iloitsee uhriksi annetusta Vapahtajasta, on saanut tämän todistuksen. Hän on päässyt orjuudesta lapseuteen. Pelosta vapautettuna hän saa huojentuneena huokaista: Jumala on minun Isäni.

Lopuksi tämä jakso huipentui edellisen tavoin ylösnousemuksen ylistämiseen. Kuolleista herättäminen ja ruumiin ylösnousemus ovat koko ajan Paavalin ajatusten perustana. Lapsesta on tullut perillinen. Koska Pyhän Hengen sinetti on painettu uskoviin vakuudeksi kuolleista nousemisesta, he saavat olla varmoja taivaallisesta perinnöstä. Kristukseen liitetyt uskovat joutuvat tosin kokemaan ahdistusta Herransa tähden. Ylösnousemuselämään liitettyinä he saavat kuitenkin luottaa siihen, että kerran he iloitsevat samassa kirkkaudessa, jossa Messias nyt elää.

8:18-27 Ruumiin ylösnousemisen toivo

Paavalin näköala laajenee lause lauseelta. Puhuttuaan yhteydestä Kristukseen hän on samalla saanut uuden aiheen. Yhteys Herraan tuo mukanaan vaikeitakin asioita. Kristitty joutuu olemaan osallinen Kristuksen kärsimyksistä. Herransa tavoin kristitty elää siis pääsiäistä koko elämällään. Kärsimysten keskellä kestävyyttä antaa uuden luomisen ja ylösnousemuksen toivo. Juuri tämä kärsimyksen näkökulma auttaa selittämään jakson sisältöä. Sillä on erityistä merkitystä myös pohdittaessa jatkossa sitä, mitä Jumala on ennalta määrännyt uskovan tulevaisuudesta.

8:18. *Minä päättelen, etteivät nykyisen ajan kärsimykset ole mitään sen kirkkauden rinnalla, joka vielä on ilmestyvä ja tuleva osaksemme.*

Uuden aiheen pariin siirtymistä voi Paavalin tekstissä seurata tiettyjen ilmausten avulla melko helposti. Tällä kertaa sen paljastaa termi: ”minä päättelen”. Se ei oikeastaan tarkoita mitään erityistä päättelyä, vaan pikemminkin toteamista. Sanan voisi kääntää jopa väittämiseksi. Evankeliumin perusteella Paavali voi turvallisesta julistaa, että kärsimykset ovat mitättömiä verrattuna tulevaan onnen aikaan. Juutalaiselle opetukselle tyypillinen pienen ja suuren, mitättömän ja merkittävän välinen vastakkainasettelu näkyy lauseesta selvästi. Perustelua voitiin pitää pätevänä.

Kuten yllä jo todettiin, Paavali puhui kärsimyksestä paljon. Uskovan elämä ei ole taivasta maan päällä, vaan pikemminkin ahdistusta. Paavalin oma elämä oli siitä esimerkkinä. Häntä oli kivitetty ja ruoskittu. Hän oli virunut vankilassa evankeliumin tähden. Hän oli nähnyt nälkää ja kokenut pilkkaa. Tämä kaikki kohtaa myös muita kristittyjä – etenkin niitä, joille apostoli kirjoitti. Tässä ahdistuksessa uskovalla on toivo. Se on se kirkkaus, joka kerran ilmestyy. Tällä kirkkaudella Paavali tarkoittaa sitä ”eläväksitekemistä” ylösnousemuksessa, josta hän on juuri edellä puhunut. Lopun aikojen ylösnousemus on samalla uusi luomistyö, jossa koko luomakunta tulee vapautetuksi.

8:19. *Koko luomakunta odottaa hartaasti Jumalan lasten ilmestymistä.*

Lauseessa on monta tärkeätä sanaa. Ensinnäkin Paavali puhuu luomakunnasta (*ktisis*). Mitä kaikkea hän tarkoittaa tällä sanalla? Toisaalta näyttää siltä, että hän puhuu vain ihmisistä. Luomakuntaan kuuluvat ennen kaikkea Aadamin jälkeläiset, jotka odottavat uudistusta. Toisaalta juutalaiseen opetukseen kuului Vanhan testamentin mukaan myös ajatus paratiisin turmeltumisesta. Julistaessaan lopun aikojen uudistusta profeetat toisinaan viittasivat myös luodun maailman uudistumiseen ja paratiisin palauttamiseen. Paavalin ajatuksissa saattoi siten olla kokonainen luomistyö, missä taivaat ja maa luodaan uusiksi. Tämä oli erityisesti Jesajan kirjan sanoma. Tosin on epävarmaa, missä määrin kyseessä on vain vertauskuva ihanuuden ajasta. Kun profeetan mukaan susi ja lammas ”käyvät yhdessä laitumella”, tarkoituksena on sanoa, että ”kukaan ei tee pahaa” (Jes. 65:17-25).

Luomakunnan innokas odotus (*apokaradokia*) ilmaistaan harvinaisella sanalla. Se esiintyy yleensä vain uskonnollisissa teksteissä. Sana liittyy eskatologiaan eli opetukseen tulevista ajoista. Paavalin mukaan luomakunta odottaa uudistusta ja uutta luomistyötä, koska se on lankeemuksen tähden turmeluksen alainen.

Mutta mitä luomakunta odottaa? Se odottaa ylösnousemusta. Paavali pitää tiukasti kiinni teemastaan. Tulossa on ”Jumalan lasten ilmestyminen”. Kohteena ovat siten ne lapseuteen päässeet syntiset, joista edellä on ollut puhetta. Jumalan lapsilla on hyvä tulevaisuus. He tulevat ilmestymään (*apokalypsis*) viimeisenä päivänä. Sana tarkoittaa oikeastaan verhon syrjään vetämistä. Voitaisiin ajatella, että kun iankaikkisuuden verho vedetään Kristuksen paluun päivänä syrjään, Jumalan lapset saavat astua ”näyttämölle” kuolleiden noustessa ylös. Paavalin ajatus on hyvin saman kaltainen kuin Tessalonikalaiskirjeessä: ”Itse Herra laskeutuu taivaasta ylienkelin käskyhuudon kuuluessa ja Jumalan pasuunan kaikuessa, ja ensin nousevat ylös ne, jotka ovat kuolleet Kristukseen uskovina.” (1. Tess. 4:16).

8:20. *Kaiken luodun on täytynyt taipua katoavaisuuden alaisuuteen, ei omasta tahdostaan, vaan hänen, joka sen on alistanut. Luomakunnalla on kuitenkin toivo,*

Sama luomakunta on tämän lauseen mukaan alistettu turhuuden ja toimimattomuuden alle. Sana turhuus (tässä: katoavaisuus) eli *mataiotees* on hieman erikoinen. Se tarkoittaa oikeastaan maailmaa, joka ei enää toimi siten kuin sen oli määrä toimia. Paavali määrittelee luomakunnan rappiota siten samalla tavalla kuin syntiinlankeemusta. Ihmisen alkuperäinen ihmisyys on vääristynyt, ja ihmiset toimivat rakkauden vastaisesti. He turmelevat ja tuhoavat elämää, vaikka heidän pitäisi ylläpitää ja varjella elämää. On helppo nähdä, että käsitys ihmisestä ohjaa eniten Paavalin näkemystä luomakunnasta. Hän ei väitä, että luonto ei tuottaisi ravintoa oikein tai että sateet eivät kastelisi maita. Kyse on nimenomaan vääristyneestä tarkoituksesta.

Lisäksi Paavali korostaa, että Jumala on alistanut maailman tähän tilaan. Tässä alkaa tulla esille Paavalille tärkeä ajatus siitä, että Jumala on vanginnut ihmiskunnan ja luomakunnan niiden omaan langenneeseen tilaan. Ihminen on sidottu syntiinsä ja pahuuteensa. Jumala ei ole katsellut maailman turmeltumista sivusta, vaan hän on ankaralla säädöksellä sulkenut synnin maailman elämään siinä ahdistuksessa, jonka se on valinnut. Tämä aihe nousee jatkossa vielä näkyvämmin esille.

8:21. *että myös se pääsee kerran pois katoavaisuuden orjuudesta, Jumalan lasten vapauteen ja kirkkauteen.*

Luomakunnalla on kuitenkin toivo paremmasta, sillä ”juuri tämä luomakunta (*ktisis*)” tullaan vapauttamaan turmeltuneisuuden orjuudesta. Turmeltuneisuus (*fthora*) on käännetty suomeksi sanalla katoavaisuus kuten sana turhuus (*mataiotees*) edellä. Paavali ei tietenkään tarkoita pelkkää biologista katoavaisuutta, vaan hän liittää nämä termit aina myös lankeemukseen. Turmeltuneisuuden orjuus on tavalla tai toisella sidoksissa synnin orjuuteen. Tämän osoittaa myös turmeltuneisuuden vastakohta. Kun edellä oli puhetta Jumalan lasten ilmestymisestä, nyt Paavali puhuu Jumalan lasten vapaudesta (*eleutheria*). Ylösnousemuksessa synnin ja turmeluksen tilalle tulevat vapaus ja kirkkaus – taivaan olotilan keskeiset tekijät. Ajatukset kulkevat taas paratiisin palauttamiseen. Vapaus on luonnollisestikin vapautta paljon käsitellystä orjuudesta. Kirkkaus (*doksa*) puolestaan kuvaa synnitöntä elämää, jonka Jumalan täydellinen uudistus tuottaa.

8:22. *Me tiedämme, että koko luomakunta yhä huokaa ja vaikeroi synnytystuskissa.*

Jos luomakunnan turmeluksesta ei helposti löydykään suoranaisia luonnontieteellisiä esimerkkejä, luonnonkin osallistumisesta lopun ajan mullistuksiin jo profeetat puhuivat paljon – kuten myös Jeesus. Luomakunta ikäänkuin valittaen huokailee ahdistuksen päättymistä. Vielä voimakkaampi sana tarkoittaa synnytystuskissa vaikeroimista. Jotain suurta on tulossa, mutta kipu on kova. Profeetta Jesaja jyrisi Herran päivän koittamista julistaen: ”he vääntelehtivät kuin synnyttäjä”. Syy on ilmeinen. Herran päivä on tulossa täynnä raivoa, ja ”se muuttaa maan autioksi”. (Jes. 13:6-8). Jeremian mukaan puolestaan ”maa valittaa ja taivas pimenee surusta”. ”Kuulen äänen – kuin synnyttävä nainen huutaisi, kuin ensisynnyttäjä voihkisi tuskasta.” (Jer. 4:27-31). Profeetta Miikan mukaan Jerusalem vaikeroi pakkosiirtolaisuuden edessä: ”Vääntelehdi ja voihki, tytär Siion, kuin synnyttävä nainen... Babyloniaan saakka sinun pitää mennä. Sieltä sinä kuitenkin pelastus, Herra vapauttaa sinut” (Miika 4:9-10). Vaikeuksien ajan keskelläkin on toivo siitä, että Jumala pelastaa omansa.

Jeesuksen mukaan luonnon merkit kuuluvat niin ikään lopun hetkiin: ”joka puolella on maanjäristyksiä ja tulee nälänhätä. Tämä on synnytystuskien alkua.” (Mark. 13:8). Paavali täydentää tätä opetusta ja toteaa, että luomakunnan synnytystuskat jatkuvat viimeisten päivien ”nyt-hetkeen” asti (*akhri tou nyn*). Tämä ajatus on käännöksessä sivuutettu lyhyellä sanalla ”yhä”, mutta sen merkitys on suurempi. Paavali tarkoittaa suurta hetkeä (”nyt”: *nyn*), jolloin viimeiset tapahtumat alkavat toteutua. Itse asiassa hän uskoi, että hän eli näiden tapahtumien keskellä. Jeesuksen ylösnousemus oli aloittanut viimeisten päivien kuolleiden ylösnousemuksen (ks. 1. Kor. 15:21). Evankeliumin julistaminen on maailman lopun viimeisiin vaiheisiin kuuluva tapahtuma. Kristus tulee takaisin, ja kaikki saattaa tapahtua vielä Paavalin elinaikana.

8:23. *Eikä vain luomakunta, vaan myös me, jotka olemme ensi lahjana saaneet omaksemme Hengen, huokailemme odottaessamme Jumalan lapseksi pääsemistä, ruumiimme lunastamista vapaaksi.*

Alkuteksti ei mainitse tässä kohdassa luomakuntaa, vaan kohdassa lukee: ”ei vain niin, vaan myös...”. Ajatus tosin on suurin piirtein sama. Paavali vertaa edellä mainittuja eskatologisia synnytystuksia uskovan odotukseen ja huokailuun. Uskovia hän nimittää jännittävän ilmauksen avulla: ne, joilla on Hengen ensi hedelmä (*aparhkee*). Ensi hedelmä liittyy terminä Vanhan testamentin mainitsemaan uhrilahjaan. Se on kymmenyksien kaltainen lahja Jumalalle esimerkiksi nautojen ja lampaiden esikoisista (5. Moos. 12:6). Esimerkiksi Korinttilaiskirjeessä Paavali puhui Stefanaksen perheestä Akhaian maakunnan ensi hedelmänä, ensimmäisenä kiitosuhrina Jumalalle (1. Kor. 16:15). Käsitteenä ensi hedelmä liittyi myös satoon: ”Tuo joka vuosi peltosi ensimmäisen sadon parhaat hedelmät Herran, Jumalasi, pyhäkköön.” (2. Moos. 23:19).

Puhuiko Paavali siten esimerkiksi evankeliumin julistamisen sadon ensi hedelmästä, joka uhrina tuotaisiin Jumalalle? Ilmeisesti ei. Hänen käyttämänsä kuva on tätäkin syvällisempi. Hengen ensi lahja on annettu uskoville. Se on vasta ”kymmenys”, joka tulee vielä yhdistymään koko satoon. Paavali ilmeisesti kuvasi tässä yhä sitä ajatusta, että Pyhä Henki on vakuutena tulevasta ylösnousemuksesta. Hengen ensi lahjan saaneina saamme olla varmoja ruumiimme lunastamisesta vapaaksi.

Uskovakin elää tulevan maailman synnytystuskissa. Hänen huokauksensa syy on kuitenkin toisenlainen kuin ”luomakunnan”. Sen syynä ovat kärsimykset. Jumalan vastainen maailma ja sen hallitsija, Perkele, vastustavat uskovia. Tämän Paavali oli saanut kokea kauhealla tavalla ruoskimista ja kivittämistä myöten. Jumalan valtakunta tulee ahdistuksien kautta. Sen tulo merkitsee kuitenkin lopullista lapseksi pääsemistä. Se merkitsee siirtymistä uskosta näkemiseen.

Tämä vapautus merkitsee samalla ruumiin lunastamista vapaaksi turmeluksen vallasta. Paavali päättää jokaisen ajatuskulkunsa tässä luvussa ylösnousemukseen. Vapaaksi ostamisen ajatus liittyy nyt ruumiillisuuteen. Se on ilmauksena hieman harvinainen, mutta ajatuksena ymmärrettävä. Ylösnousemus on ruumiillinen tapahtuma. Paavalille ei ole olemassa kuolleista herättämistä ilman ruumista. Hän ei usko kreikkalaiseen ajatukseen siitä, että ruumis olisi sielun vankila. Ihminen herätetään kuolleista siten, että Jumala luo ruumiin uudelleen. Hän luo iankaikkisuusruumiin.

8:24. *Meidät on pelastettu, se on varma toivomme. Mutta toivo, jonka jo näkee täyttyneen, ei enää ole toivo. Kukapa toivoo sellaista, minkä jo näkee!*

Toivon varaan meidät on pelastettu, sanoi Paavali. Käännöksen ajatus on hieman laimeampi. Hengen lahja antaa uskoville toivon kärsimyksienkin keskellä. Kunnon kirjanoppineena Paavali tarttui jälleen yhteen sanaan ja laajensi sen selitystä. Mitä toivo on? Se on uskomista näkymättömään todellisuuteen ja tulevaisuuteen: ”Emmekä me kiinnitä katsettamme näkyvään vaan näkymättömään” (2. Kor. 4:18; vrt. Hepr. 11:1).

8:25. *Jos taas toivomme jotakin mitä emme näe, me myös odotamme sitä kärsivällisesti.*

Oikea toivo ei aseta odotusta kyseenalaiseksi, vaan sen olemuksena on odottaminen. Paavali yhdistää kreikan kielen sanat innolla odottamisesta ja kärsivällisyydestä. Toivo on elävää, koska sen sisältönä on seurakunnan oma evankeliumi, Kristuksen Herruuden ilosanoma. Toivo on kärsivällistä, koska se pitää tärkeänä osallistumista Herran kärsimyksiin evankeliumin eteenpäin viemisen kautta. Loppu tulee vasta, kun evankeliumi on viety kaikkeen maailmaan.

8:26. *Myös Henki auttaa meitä, jotka olemme heikkoja. Emmehän tiedä, miten meidän tulisi rukoilla, että rukoilisimme oikein. Henki itse kuitenkin puhuu meidän puolestamme sanattomin huokauksin.*

Mikä auttaisi kärsimättömiä uskovia? Esikoislahjaksi saatu Henki tietenkin. Ahdistuksen keskellä ja heikkoudessa lapseuden Henki auttaa uskovia. Henki jopa ”rukoilee Jumalan tahdon mukaan” uskovien edestä. Henki tosin rukoilee ”ääneen lausumattomin huokauksin”, mutta se koituu uskovan hyväksi. Pyhä Henki on siten Paavalin mukaan uskovan rukoustukena ja saa uskovat pysymään kärsivällisinä Kristuksen odottamisessa.

8:27. *Ja hän, joka tutkii sydämet, tietää mitä Henki tarkoittaa, sillä Henki puhuu Jumalan tahdon mukaisesti pyhien puolesta.*

Vanhan testamentin mukaan Jumala tuntee sydämet (1. Sam. 16:7; Ps. 44:22) ja koettelee ne (Ps. 17:3; Jer. 11:20). Käännös ei täysin enää nosta esiin sanastollisia rinnakkaisuuksia. Jumala tietää nimittäin myös Hengen ajatukset (*froneema*). Paavali asettaa ne tässä yhteydessä selvästi aikaisemmin mainittujen lihan ajatusten (*froneema*) vastakohdiksi. Kuten jakeessa kuusi, Hengen ajatukset ovat itse elämä. Henki puhuu uskovien puolesta Jumalan täydellisen rakkauden tahdon mukaisesti.

Sanoma

Lapseuden ja Pyhän Hengen tuoman uudistuksen aiheet johdattivat Paavalin puhumaan siitä, mikä on uskovan tilanne maailmassa ennen viimeisen päivän koittamista. Silloin eteen nousivat lopunajalliset näkymät siitä, millaiseen tilanteeseen Kristuksen seurakunta joutuu maailmassa. Uskovan elämä on ristin muotoista. Se tuo mukanaan kärsimyksen. Jumalan vastainen maailma ja turmeltunut ihmismieli, liha, taistelevat evankeliumia vastaan. Tämän taistelun keskelle uskovat joutuvat.

Kärsimyksissä uskovilla on kuitenkin toivo, ja sen toivon antaa varma vakuus kuoleman voittamisesta. Kärsimykset eivät saa viimeistä sanaa. Jumala on voittanut kuoleman. Siksi ahdistuksen keskeltä nousee riemu siitä, että Jumala luo ruumiit uudeksi. Jumala korottaa omansa samaan todellisuuteen, jossa Kristus nyt jo elää ylösnousseena.

Paavali seurasi Jeesuksen opetusta siinä, että koko luomakunta tuskailee uuden maailman syntymistä. Synnytyksen poltot ovat jo alkaneet. Kristittyjen vainot ovat tästä yksi esimerkki. Edessä ovat vielä maanjäristykset ja nälkä – ja ties mitä luomakunnan ankaraa ahdistusta ennen kuin Jumalan uusi luomistyö on edessä. Paavali oli elänyt itse jo näiden asioiden keskellä. Vainot olivat hänelle tuttuja. Luonnomullistuksiakin hän oli varmasti kokenut. Lisäksi nälänhätä oli tiettyinä vuosina niin konkreettinen, että Paavali keräsi Rooman valtakunnan seurakunnista kolehtia Israelin köyhille seurakunnille.

Nyt-hetki oli kuitenkin lähellä. Paavali odotti Kristuksen paluuta ja viimeisen päivän koittamista. Niinpä hän kaikkien vaivojen keskellä rohkaisi uskovia muistamaan toivosta suurinta: kuolleiden ylösnousemusta. Jumalan lasten ilmestyminen taivaan näyttämölle oli lähellä. Ruumiin lunastus oli

tulossa. Kristus tulisi herättämään uskovat luokseen taivaaseen. Siksi tämän ajan kärsimykset olivat pientä tulossa olevan ilon rinnalla.

Sama taivastoivo on pitänyt Kristuksen seurakuntaa elossa aina Paavalin ajoista lähtien. Vaikka Jumalan aikataulu osoittautui toisenlaiseksi kuin Paavalin aikataulu, eivät asetelmat ole muuttuneet. Paavalin tavoin uskovat ovat vieneet evankeliumia kaikkeen maailmaan, ja tehtävä on vieläkin kesken. Jumalan Sanaa on julistettu kaikille kansoille, ja sitä käännetään yhä vielä aina uusien maiden ja heimojen kielille. Jumalan vastainen maailma taistelee jatkuvasti Herran seurakuntaa vastaan. Paha yrittää saada valtaa – ja toisinaan saakin hirvittävän tuhovimman ihmiskunnan keskellä. Marttyyrien määrä on meidänkin aikanamme suuri. Uuden testamentin sanoma ei ole menettänyt ajankohtaisuuttaan kahdessatuhannessa vuodessa.

Kaiken ahdistuksen keskellä uskovien toivo on tänään sama kuin Paavalin aikana Roomassa. Kuoleman valta on voitettu. Me saamme alkuseurakunnan uskovien tavoin odottaa ruumiillista ylösnousemusta. Kuolema ei ole kaiken loppu eikä viimeinen piste. Synnin ja turmeluksen keskellä saamme muistaa, että Jumalan taivaallinen kirkkaus, synnittömyys ja hyvyys odottavat meitä. Ikuinen yhteys Jumalaan täyttää sen rakkauden, joka on ollut kadoksissa. Herra palauttaa paratiisin.

8:28-30 Ennaltamääräämisen ongelma – ja sen ratkaisu

Seuraava jakso on raamatunselityksessä tuottanut monille päänvaivaa. Se herättää paljon kysymyksiä, sillä Paavali näyttää puhuvan siinä ennaltamääräämisestä. Tämän aiheen kohdalla on tarjottu monia erilaisia tulkintoja. Onko Jumala valinnut ja määrännyt vain tietyt ihmiset pelastukseen? Tietääkö Jumala, ketkä tulevat pelastumaan? Olisiko ihmiskunta jo jaettu kahtia, ja joidenkin kohtalo sinetöity? Eivätkö kaikki voikaan pelastua? Tällaisten tuskallisten kysymysten kohdalla on syytä paneutua edessä oleviin jakeisiin erittäin tarkasti, jotta Paavalin opetus tulisi selväksi.

Jakso muodostaa tiiviin pelastushistoriallisen yhteenvedon. Siinä Jumalan määräys ja kutsuminen yhdistetään vanhurskauttamiseen ja kirkastamiseen. “Me tiedämme, että kaikki koituu niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa ja jotka hän on suunnitelmansa mukaisesti kutsunut omikseen. Ne, jotka hän edeltäkäsin on valinnut, hän on myös edeltä määrännyt oman Poikansa kaltaisiksi... Ne, jotka Jumala on edeltä määrännyt, hän on myös kutsunut...”

Paavali puhuu kyllä jumalallisesta määräyksestä, mutta sen luonne selittyy vasta vähitellen katkelman yksityiskohtaisen analyysin perusteella. Yleisin tulkinnan virhe on ollut se, että jakeiden on oletettu muodostavan pitkän kokonaisuuden, jossa päättely etenee yhdessä “ketjussa” alusta loppuun. Jotkut tutkijat puhuvat jakson viidestä portaasta. Se ei kuitenkaan pidä täysin paikkaansa. Samat termit nimittäin toistuvat yhä uusissa jakeissa ilman jatkuvaa aiheen kehittelyä. Siksi jakso täytyy selittää niin kuin se on kirjoitettu. Siinä on kaksi osaa, joista vain jälkimmäisessä (jae 30) esiintyy varsinainen päättelyketju.

8:28. *Me tiedämme, että kaikki koituu niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa ja jotka hän on suunnitelmansa mukaisesti kutsunut omikseen.*

Paavali jatkaa lohduttavaa puhettaan muistuttamalla taas kerran: me tiedämme. Uskovat saavat luottaa Jumalan uskollisuuteen. Vaikka kaikki muut olisivat uskottomia, Jumala pitää armonsa ja lupauksensa syntisiä kohtaan. Paavali käyttää sanoja, joista on tullut suorastaan lentäviä lauseita kristikunnan keskuudessa. Lause: ”kaikki koituu niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa” on lainaituimpia Raamatun jakeita historiassa. Se lienee kuitenkin usein ymmärretty hieman toisella tavalla, kuin mitä Paavali alun perin tarkoitti. Itse rakastaminen ei tosin muodostu ongelmaksi, vaikka joku saattaakin epäillä omaa rakkauttaan. Usko nimittäin toteuttaa Vanhan liiton suuren käskyn: ”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydämestäsi” (5. Moos. 6:5). Rakkaus nousee anteeksisaamisesta ja Jumalan omasta rakkaudesta meitä kohtaan.

Mikä sitten synnyttää ongelmia lauseen tulkinnassa? Kohdan tarkkaa selitystä ohjaa lauseen edellä oleva teksti. Paavali puhui kristittyjen kokemista kärsimyksistä. Ahdistusten keskellä uskovat saavat luottaa eskatologiseen toivoon. Tätä jatkaa jae 28: "kaikki koituu niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa...". Tämä ei ole vain lohdullinen näkökulma uskovan ihmisen ankariin elämänkohtaloihin. Paavali kuvaa tulevan pelastuksen suuruutta suhteessa ajallisiin ahdistuksiin. Näinhän hän kirjoitti jo aikaisemmin: "Minä päättelen, etteivät nykyisen ajan kärsimykset ole mitään sen kirkkauden rinnalla, joka vielä on ilmestyvä ja tuleva osaksemme." (8:18). Näkökulma on pelastushistoriallinen.

Sama ajatus käy ilmi yksityiskohtaisesta analyysistä. Jumala "vaikuttaa hyvää" (*panta synergei eis agathon*) kutsumillensa ihmisille. Paavalin mukaan kaikki asiat tuottavat hyvää. Kärsimykset tuottavat hyvää. Luonnon mullistukset ja ahdistukset tuottavat hyvää. Se on totta, sillä "hyvä" on lopunajallista "hyvää". Paavali tarkoittaa pelastusta. Jatkossa tämän hyvän sisältö on suorastaan Kristus itse. Kysymys ei siis ole onnellisesta elämästä tai vaikeuksien voittamisesta – puhumattakaan menestysteologiasta tai rahasta. Kysymys on suuremmasta asiasta. Jumala tuottaa vaikeuksienkin kautta pelastuksen omillensa. Tavallisen elämän keskellä eli "maallisessa" mielessä uskoville saattaa käydä huonosti. Monet joutuvat jopa kokemaan marttyyrikuoleman. Mutta Jumala on kuoleman voittaja. Kaiken päämäärä on hyvä – ikuinen elämä taivaassa.

Tämän jakeen lopusta lähtien kohdassa esiintyy sanoja, jotka on liitetty ennaltamääräämiseen. Ne alkavat etuliitteellä pro-, joka ainakin joissain sanoissa tarkoittaa ennalta tehtyä. Jumala vaikuttaa ensinnäkin hyvää niille, jotka on hänen "suunnitelmansa mukaisesti (*kata prothesin*, "hänen aivoituksensa mukaan" 1938 käännös) kutsuttu". Tämä pro-alkuinen sana tarkoittaa suunnitelmaa. Verbi on samassa merkityksessä kuin myöhemmin jakeessa 9:11. Jumala toteuttaa suunnitelmaa historiassa. Jumalan pelastussuunnitelmaan kuului ihmisten kutsuminen pelastukseen. Kutsuminen oli pelastustyön kulminaatiopiste. Tässä kohdassa ei siten sanota vielä mitään siitä, keitä kutsutaan. Paavali sanoaa ainoastaan, että kutsuminen on tapahtunut Jumalan suunnitelman mukaan – siis evankeliumin kautta.

8:29. *Ne, jotka hän edeltäkäsin on valinnut, hän on myös edeltä määrännyt oman Poikansa kaltaisiksi,*

Tämä jae on ennaltamääräämisen, predestinaation, tulkinnan kannalta olennaisin kohta. Sana *proginooskoo* on toisinaan käännetty edeltä tietämiseksi, mikä merkitys sanalla tietysti kreikan kielessä on. Juutalaisuudessa ja Paavalin kirjeissä sana merkitsee yleensä kuitenkin valintaa – ja tähän käännöskin on oikein päätynyt. Sen lähtökohtana on ajatus Jumalan pelastavasta valinnasta, joka Vanhassa testamentissa ilmaistaan sanalla tietää tai tuntea (*jada*). Kun Jumala ilmoitti "tuntevansa" Abrahamin tai jonkin profeetan, hän ilmaisi samalla tämän valinnan (vrt. 2. Moos. 2:24-25, jossa sana esiintyy; myös Septuaginta). Samoin Paavali sanoo uskovista: "jotka hän on valinnut". Uskovat ovat Jumalan valittuja kuten Israel oli Jumalan valittu kansa. Tämä ajatus löytyy tarkalleen Roomalaiskirjeen kohdasta 11:2, jossa esiintyy sama termi sovellettuna valittuun kansaan.

Kohdan sisällön kannalta on olennaista huomata, että kutsuminen edeltää valintaa. Jumala ei Paavalin mukaan ole siis kutsunut vain niitä, jotka hän olisi aikaisemmin jo tuntenut tai edeltä valinnut. Kalvinistinen tulkinta tiettyjen ihmisten valinnasta pelastukseen on virheellinen. Jumala on päinvastoin nimenomaan apostolien suorittaman kutsumisen kautta valinnut ihmisiä pelastukseen. Jumala ei Paavalin mukaan erottele. Hän ei katso henkilöön. Kuka tahansa syntinen voi pelastua (Room. 10:13). On Jumalan suurta suunnitelmaa, että kutsu esitetään kaikille ja evankeliumin kautta kuka hyvänsä voi löytää elämän.

Seuraavaksi samassa jakeessa tulee esille varsinainen ennalta määräämisen termi (*proorizoo*). Sana tarkoittaa nimenomaan ennalta määräämistä. Jotain Jumala on määrännyt ennalta siten, että se on varmaa ja luotettavaa. Mutta mitä on määrätty ja mihin? Selityksessa syntyy jälleen jännite kalvinistisen tulkinnan kanssa, koska sen mukaan Jumala olisi valinnut ja määrännyt vain osan syntisistä pelastumaan. Tällaisesta Paavali ei kuitenkaan puhu.

Miten lause sitten tulisi selittää? Jakson ehkä tärkein termi on kuvan kaltaisuus. Jostain kumman syystä sana kuva on jätetty suomennoksesta pois. Se on kuitenkin olennainen lauseen

ymmärtämisen kannalta. Uskovat on määrätty Pojan kuvan kaltaisiksi (*symmorfous tees eikonos tou hyiou autou*). Tämä ilmaus tarkoittaa ylösnousemusta. Paavali vertaa Kristusta taas Aadamiin. Uskovaa hallitsee aina jokin kuvan kaltaisuus. Aadamin jälkeläiset ovat tämän kaltaisia ja heissä on "maallisen kuva" (1. Kor. 15:49; vrt. 1. Moos. 5:3 "poika, joka oli hänen kaltaisensa, hänen kuvansa"; 1938 käännös). Kristus puolestaan on uusi Aadam, ja esikoinen uudessa luomistyössä (vrt. 1. Kor. 15:23). Tulevassa ylösnousemuksessa uskovissa on oleva "taivaallisen kuva" (1. Kor. 15:49).

Mikä on sitten se edeltä tehty (pro-) asia, jonka mukaan Jumala on tehnyt valintansa? Hän ei ole valinnut yksilöitä ennen näiden uskoon tuloa. Valinta on sen sijaan tapahtunut kutsumisen kautta ennen ylösnousemusta. Ytimessä on käsitys syntisten kutsumisesta evankeliumilla. Evankeliumin avulla pelastetut ihmiset Jumala on määrännyt kuolleiden ylösnousemukseen, Pojan kuvan kaltaisuuteen. Tässä Paavali on erittäin johdonmukainen. Pitkin kahdeksatta lukua hän on selittänyt, miten ylösnousemus merkitsee samalla Jumalan lasten ilmestymistä, ruumiin lunastusta. Nyt tässä lauseessa se merkitsee Pojan kuvan kaltaisuutta. Jokaisen ilmauksen tavoitteena on lohduttaa kärsimyksessä eläneitä kristittyjä. He saavat olla varmoja kuolleiden ylösnousemuksesta. Hetken kestävä ahdistus ei vie heiltä toivoa. Jumala on ennalta määrännyt ylösnousemuksen ja antanut Pyhän Hengen siitä vakuudeksi omillensa.

niin että hänen Poikansa olisi esikoinen suuressa veljesjoukossa.

Uuden olemisen todellisuus alkaa ylösnousemuksesta. Ihminen tulee Kristuksen kuvan kaltaiseksi vasta tämän tulemuksessa. Näin Korinttilaiskirjeessä: "Sillä niin kuin kaikki ihmiset Aadamista osallisina kuolevat, niin myös kaikki Kristuksesta osallisina tehdään eläviksi, jokainen vuorollaan: esikoisena Kristus ja sen jälkeen Kristuksen omat, kun hän tulee." (1. Kor. 15:22-23). Kun Roomalaiskirjeen mukaan uskovat on määrätty Pojan kuvan kaltaisiksi, Paavali puhuu eskatologisesta toivosta. Kysymyksessä ei silloin ole ennalta valittujen predestinaatio, vaan kaikkien uskovien saama vakuus tulevasta ylösnousemuksesta. Näinhän Paavali kirjoitti aiemmin: "Jos siis teissä asuu Jumalan Henki, hänen, joka herätti Jeesuksen kuolleista, niin hän, joka herätti Kristuksen kuolleista, on tekevä eläviksi myös teidän kuolevaiset ruumiinne teissä asuvan Henkensä voimalla." (Room. 8:11). Uskovan vakuutena on Henki, vaikka hän elää vielä "Aadamin kuvana". Synnin tähden kuoleman alaisena olevan ruumiin (8:10) Jumala uudistaa ylösnousemuksessa, ja uskovista tulee Pojan kuvan kaltaisia.

Tämä eskatologinen näkökulma selittää Roomalaiskirjeen ylösnousemuskristologiaa. Kirjeen alussa Paavali kirjoittaa, että kuolleiden ylösnousemus on saanut alkunsa Daavidin jälkeläisen ylösnousemuksessa (1:3,4). Kahdeksannessa luvussa tämä Daavidin jälkeläinen on Psalmin 110 lupauksen toteuttaen istunut ylösnousemuksessa Jumalan oikealle puolelle ja rukoilee siellä ihmisten pelastumisen puolesta (8:34). Ylösnoussut Jeesus Jumalan Poikana on nimenomaan ensimmäinen, "esikoinen" (*proototokos*; Room. 8:29; vrt. Ps. 89: 4, 20-29), jonka ylösnousemuksesta on tullut kristillisen toivon lähtökohta.

8:30. *Ne, jotka Jumala on edeltä määrännyt, hän on myös kutsunut;*

Jakson rakenne on usein ollut tärkeä tekijä sen sisältöä arvioitaessa. Rakenteen tarkastelu osoittaa, että oletus jatkuvasta viisiportaisesta päättelystä on vailla perusteita. Jakeessa 29 Paavali kuvasi kuolleiden ylösnousemuksen todellisuutta, mutta jakeessa 30 hän palaa kutsumisen ja vanhurskauttamisen aiheisiin. Jakeet 28-29 kuvasivat ennen kaikkea uskovalle luvattua ylösnousemusta. Kohdalla ei ole tältäkään osin yhteyttä ns. kaksinkertaiseen predestinaatioon, jossa vain osa ihmisistä olisi valittu pelastukseen. Paavalin predestinaatioajatus on Kristus-keskeinen. Uskovat on määrätty Kristuksen kuvan kaltaisuuteen, kun kuolleiden ylösnousemus koittaa. Tämän ajatuskulun päätepisteenä on kielellisen kiasmin (käänteinen järjestys) muodostava jae 30a, jossa Paavali toistaa: "Ne, jotka Jumala on edeltä määrännyt, hän on myös kutsunut." Ne, jotka Jumala on edeltä määrännyt Kristuksen kuvan kaltaisuuteen, hän on aikaisemmin myös kutsunut pelastavan evankeliumin osallisuuteen.

Ajatuksellisesti jälkimmäinen ilmaus tulee siten ensin, vaikka retorisen kiasmin ansiosta se esiintyy lauseessa viimeisenä. Nykysuomeksi lauseen voisi kääntää näin: "Ne, jotka Jumala on siis

tällä tavoin edeltä määrännyt (ylösnousemukseen), hän on aiemmin myös (evankelilumilla) kutsunut omikseen".

Paavalin ajattelun viidestä "portaasta" puhuvat tutkijat selittävät kiastisen muodon aivan päinvastoin. Sellaisen selityksen löydätte monista englanninkielisistä kommentaareista. Heillä kaava kulkee ennaltamääräämisestä kutsumiseen ja sitten vanhurskauttamiseen. Tällainen selitys liittyy yleensä aina kalvinistiseen tulkintaan, jossa halutaan nähdä kohdan puhuvan siitä, miten vain valitut pelastuvat. Selitys ontuu siksi, että se ei tunnista antiikin retoriikan sääntöjä eikä yhdistä Jumalan (turvaa antavaa ja lohduttavaa) määräystä ylösnousemukseen ja ruumiin lunastamiseen – eli lohdutukseen, joka annetaan marttyyreille.

Jumalan valinta keskittyy Paavalin ajatuksissa aivan erityisesti kutsumiseen. Uskovat ovat päässeet pelastuksen yhteyteen evankeliumin sanan välityksellä. Näinhän Paavali oli jo opettanut edellä. Synteihinsä kuolleet ihmiset saivat evankeliumin kautta Hengen ja uuden lapseuden (8:15). Kutsumisesta on siten tullut eskatologinen palvelutehtävä, joka välittää elämän ja vanhurskauden kaikille, jotka ottavat sanan vastaan. Kuka tahansa voi pelastua.

8:30b. *ne, jotka hän on kutsunut, hän on myös tehnyt vanhurskaiksi; niille, jotka hän on tehnyt vanhurskaiksi, hän on myös lahjoittanut kirkkautensa.*

Vasta tämän lauseen jälkeen jaksossa alkaa uusi päättelyketju (30b), johon Paavali sai aiheen kutsumisen teemasta. Eron lauseiden välillä osoittaa ja-sana, jota käännöksessä ei enää näy. "Ja ne, jotka hän on kutsunut..." Tässä esiintyy kolmijako kutsuminen, vanhurskauttaminen ja kirkastaminen. Kolmijako kuvaa ihmisen pelastumista jo täyttymyksen näkökulmasta. Kutsuttujen vanhurskauttaminen rinnastetaan heidän kirkastamiseensa. Myös tulevan kirkastamisen Paavali ilmaisee mennyttä tapahtumaa kuvaavan aoristimuodon avulla, vaikka se on vasta tulevaisuuden asia. Hengen sinetti antaa varmuuden kirkkaudesta jo nyt.

Kohdassa esiintyy siten käänteinen toisto. Nämä kuvan kaltaisuuteen määrätyt pelastetut syntiset Jumala on siis myös kutsunut evankeliumilla. Siksi tilannetta voidaan kuvata kolmen portaan avulla. Koska Jumala on kutsunut heidät apostolien saarnan välityksellä, hän on myös vanhurskauttanut heidät (uskonvanhurskaudella Kristuksessa), ja kirkastanut (eli eskatologisen toivon mukaan kirkastaa ylösnousemuksessa antamalla uuden ylösnousemusruumiin).

Rakenteellisesti jae 30b on rinnakkainen jaksolle 28-30a. Molempien jaksojen sanomana on lohdutus vaivojen alla kärsiville uskoville. Tämän hetken kärsimykset ovat vähäisiä suhteessa siihen kirkkauteen, jonka Jumala on luvannut kaikken osaksi lopullisessa ylösnousemuksessa. Yhteys Kristukseen yhtäläisessä ylösnousemuksessa on suorastaan predestinoitu jokaiselle, joka on saanut uuden lapseuden Kristuksessa. Sama tematiikka jatkuu myös seuraavissa jakeissa. Jeesuksen sijaiskuolemaan vedoten Paavali muistuttaa siitä, että ahdistus ja vaino eivät voi erottaa uskovaa Jeesuksen rakkaudesta (8:31-39). Kaikissa ahdingoissa Jumala antaa omilleen "riemuvoiton" (jae 37).

Sanoma

Onko Paavalin mielestä jotkut ihmiset jo ennalta valittu pelastukseen ja toiset jätetty kadotuksen valtaan? Jotta saisimme selvyyden tähän ahdistavaan kysymykseen meidän on tehtävä yhteenveto edellä esitetystä analyysistä. Tässä Roomalaiskirjeen kohdassa Paavali lohduttaa ennen kaikkea kärsimyksissä eläviä kristittyjä. Hän muistuttaa, että tämän hetken ahdistukset eivät ole verrattavissa siihen kirkkauteen, joka lahjoitetaan ylösnousemuksessa. Mutta mitä on määrätty ja mihin? Kuka on määrätty pelastukseen ja millä tavalla?

Jakso alkoi usein toistetulla ja monille rakkaalla lauseella: "Me tiedämme, että kaikki koituu niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa". Tämän lauseen kohdalla on unohdettava vanhat tunnesiteet näihin sanoihin ja pohdittava, mitä Paavali tarkoitti niillä. Paavali sanoo, että Jumala vaikuttaa tulevaa (eskatologista, lopunajallista) hyvää niille, jotka on hänen pelastussuunnitelmansa mukaisesti kutsuttu pelastukseen. Hän tarkoittaa nimenomaan pelastusta. Siksi hän sanoo: "jotka

hän on suunnitelmansa mukaisesti kutsunut omikseen.” Jumalalla on pelastussuunnitelma ja hän myös toteuttaa sitä maailmassa.

Mutta pelastaako Jumala vain tietyt ihmiset? Tärkeä sana tuon suunnitelman toteuttamisen kuvauksessa on sana ”kutsua”. Se on yksi Paavali lempisanoista. Ihmisiä kutsutaan pelastukseen evankeliumilla. Paavali on Roomalaiskirjeen alussa todennut, että hänet itsensäkin on asetettu tuohon kutsumistehtävään. Hän välittää evankeliumia, ja jokainen, joka ottaa sen vastaan, pelastuu. Ilman kutsua ei ole valintaa.

Jakeen 29 lause “Ne, jotka hän edeltäkäsin on valinnut” kuulostaa suomeksi tosin ennaltamääräämiseltä. Onko Jumala sittenkin valinnut jotkut yksilöt ennalta? Tämä ongelma on itse tehty. Se johtuu nimittäin kääntämisen vaikeudesta. Kuten yllä nähtiin, sana ”valittu” merkitsee Jumalan tuntemia ihmisiä. He eivät ole keitä tahansa ”etukäteen” valittuja ihmisiä. He ovat juuri niitä pelastukseen kutsun kautta valittuja, jotka ovat löytäneet evankeliumin. Sanatarkasti lause kuvaa kyseessä olevia ihmisiä: nämä ”Jumalan tuntemat” (siis uskovat).

Yksi ennaltamääräys jaksossa kuitenkin on, siitä ei ole epäilystäkään. Seuraava lause on sotkenut monen teologin mielen ja tehnyt kohdasta vaikeasti selitettävän. Itse asia ei kuitenkaan ole lainkaan vaikea. Paavali sanoo nimittäin seuraavaksi: ”[Ne...] hän on myös edeltä määrännyt oman Poikansa [p.o. Poikansa kuvan] kaltaisiksi”. Kuten edellä nähtiin, Paavali puhui Pojan ”kuvasta”. Kuvan kaltaisuus oli hänelle tärkeä Vanhan testamentin termi. Lauseen ajatus on selvä. Maallisen kuvan kaltaisuus kaikilla oli jo olemassa. Sen tulee kuitenkin muuttua. Jumala on ”ennalta” määrännyt kaikki uskovat Poikansa kuvan kaltaisuuteen ylösnousemuksessa.

Jokainen, joka on kutsuttu evankeliumilla, saa olla varma ylösnousemuksestaan. Jumalan lupaus ylösnousemuksesta on varma, kuten Paavali edellä jo vakuutti saman luvun jakeessa 11. Nyt hän vielä korostaa: ”niin että hänen Poikansa olisi esikoinen suuressa veljesjoukossa”. Jumalan Poika on esikoinen kuolleista nousseiden joukossa. Tämä on lohdutus niille, jotka ovat kärsimysten keskellä. Paavali muistuttaa, että tämän hetken ahdistukset eivät ole verrattavissa siihen kirkkauteen, joka lahjoitetaan ylösnousemuksessa. Sen suurempaa lohdutusta ei ole olemassa.

Jakson 8:28-30 analyysi osoittaa, että jakeet eivät anna tukea perinteisen kaksinkertaisen predestinaation opetukselle. Kalvinistisen tulkinnan mukaan nimittäin Jumalan sanotaan jo aikojen alussa jakaneen ihmiskunnan kahtia ja määränneen toiset ihmiset pelastukseen ja toiset kadotukseen. Eräät selittäjät väittävät, että Kristus on kuollut vain pelastuvien puolesta, ei kaikkien ihmisten puolesta. Paavali ei kuitenkaan vielä pohtinut myöhempinä vuosisatoina suosituksi tullutta kysymystä siitä, tunsiko Jumala edeltä myös ne yksilöt, jotka tulisivat ottamaan pelastuksen evankeliumin vastaan. Tätä problematiikkaa hän ei käsittele edes Israelin kansan paatumusta arvioidessaan (Room. 9-11). Myös Israelin kansan paatumus samastuu sen syntiin. Sydämen kovuus oli Israelin ongelma kaikkina vuosisatoina ennen Messiaan tuloa ja ymmärrettävä syy Messiaan hylkäämiseen. Edes heiltä Paavali ei sulkenut mahdollisuutta kääntyä Jumalan puoleen. Kristus on kuollut kaikkien syntisten puolesta.

Jakso sisältää kaksi luontevaa tekijää Paavalin laajassa esityksessä (j. 18-39), jossa hän lohduttaa ahdistuksessa ja vainoissa eläviä uskovia tulevan ylösnousemuksen toivolla. Ensinnäkin kutsuminen ja vanhurskauttaminen ovat kokonaan Jumalan työtä. Toiseksi Paavali korostaa, että evankeliumin kautta valitut ja lapseuteen otetut syntiset, jotka Jumala itse on vanhurskauttanut, saavat olla varmoja tulevasta uudistuksestaan. Jumala on määrännyt heidät Kristuksen kaltaisuuteen viimeisenä päivänä, ja tästä seuraa varmuus: heidät on jo kirkastettu. Termit valinta ja kutsuminen esiintyvät Roomalaiskirjeessä useaan kertaan yhdeksännessä luvussa. Jumalan kutsu koskee kaikkia Aadamin jälkeläisiä. Se on julistettava erotuksetta kaikille. “Sellaisiksi [laupeuden astioiksi] hän on kutsunut meidät, olimmepa juutalaisia tai emme” (9:24). Kymmenennessä luvussa tämä kutsuminen samastuu suoranaisesti evankeliumin, “uskon sanan”, julistamiseen (10:8). Juutalaisten ja kreikkalaisten välillä ei ole eroa, vaan jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu (10:13). “Usko syntyy kuulemisesta, mutta kuulemisen synnyttää Kristuksen sana” (10:17).

Paavalin Kristus-keskeinen predestinaatiokäsitys on universaali. Se koskee kaikkia ihmisiä. Jumala ei ole valinnut ihmiskunnasta vain yksittäisiä ihmisiä pelastukseen. Pelastusopin kaksijakoisuus ei kulje toisaalta myöskään hurskaiden ja syntisten välillä, kuten perinteisen

juutalaisen teologian mukaan oli ajateltu. Kristus-keskeinen pelastusoppi puhuu syntisten vanhurskauttamisesta uskosta. Siksi Jumalan predestinaatio keskittyy Kristukseen. Ihmiset on määrätty pelastumaan Kristuksessa – ei kenenkään toisen avulla. Vain evankeliumin kutsu voi tuoda pelastavan sanoman syntisille.

Paavalin näkemys pelastuksesta ei siten vaihdu kesken kirjeen. Hän ei toisaalla puhu vahingossa jumalattoman vanhurskauttamisesta ja syntisille tarjotusta pelastuksesta tuodakseen kahdeksannessa luvussa esille varsinaisen näkemyksensä: vain osa ihmisistä voi pelastua. Ei toki. Ketään ei ole jätetty evankeliumin ihmeellisen lahjan ulkopuolelle. Evankeliumi on syntisten evankeliumi.

Mitä Paavalin mukaan sitten on määrätty edeltä? Paavali opettaa, että Jumala on kyllä määrännyt tuomion kaikille ihmisille. “Jumala on sulkenut kaikki tottelemattomuuteen, että hän kaikkia armahtaisi” (11:32, 1938 käännös). Kaikille syntisille on määrätty tuomio, siitä ei pääse yli eikä ympäri. Mutta synnin vankilaan suljetulle, tuomion alla elävälle ihmiskunnalle on Jumalan suunnitelmassa määrätty (*prothesis*) yksi pelastustie: Jumalan Pojan evankeliumi. Kristus on tehty synniksi kaikkien ihmisten edestä. Siksi evankeliumi Kristuksesta vapauttaa synnin orjan tuomion predestinaatiosta eli ennalta määrätystä kadotuksesta. Siksi on myös välttämätöntä kutsua ihmisiä pelastukseen evankeliumilla, sillä ”kuinka he voivat uskoa siihen, josta eivät ole kuulleet?... Usko tulee siis kuulemisesta, mutta kuuleminen Kristuksen sanan kautta.” (Room. 10:14, 17).

8:31-39 Jumala antaa ahdingoissa riemuvoiton

Lohdutusta käsittelevä jakso alkaa tulla päätökseensä. Näissä jakeissa Paavali on puhunut Kristuksesta aivan eri näkökulmasta kuin ennen. Hän on nostanut esille Juamalan lapseuden ja herättänyt toivoa vakuuttelemalla uskovia tulevan ylösnousemuksen varmuudesta. Kaikilla näillä esimerkeillä on ollut yksi ja sama päämäärä. Niiden tarkoituksena on ollut vahvistaa Rooman seurakunnan uskovia vaikeuksien keskellä. Turvallisen sanoman syvimmät tunnot tulevat esille vielä viimeisissä jakeissa. Niissä Paavali muistuttaa pääsiäissanoman avulla siitä, että pelastus on varma.

8:31. *Mitä voimme tästä päätellä? Jos Jumala on meidän puolellamme, kuka voi olla meitä vastaan?*

Pitkän jatkuneen lohduttelun jälkeen seuraa yhteenvedon hetki. Sen Paavali ilmaisee harvinaisen pitkällä lauseella: mitä tästä kaikesta olisi sanottava. Seuraavissa jakeissa hän kertailee sitä, mikä evankeliumissa on kaikkein tärkeintä, ja mikä antaa uskoville parhaan turvan. Yhteenvedon avaus on majesteettinen. Jumala yksin on Jumala, kuten juutalaisten uskontunnustuksessa sanotaan (5. Moos. 6:4). Hän on ensimmäisen käskyn Jumala ja Kaikkivaltias Luoja. Psalminkirjoittajien tapaan apostoli toteaa, että Jumala on puolellamme (Ps. 23:4; Ps. 56:9). Nyt syy on vain uusi. Jumala on kärsivä Jumala, joka on uhrannut kaikkensa meidän edestämme. Siksi kukaan tai mikään ei voi enää olla meitä vastaan. Kristuksen kuoleman ansiosta voitto on lopullisesti Jumalan.

8:32. *Kun hän ei säästänyt omaa Poikaansakaan vaan antoi hänet kuolemaan kaikkien meidän puolestamme, kuinka hän ei lahjoittaisi Poikansa mukana meille kaikkea muutakin?*

Yhteenvedossa Paavali näyttää taas käyttävän paljon sellaisia lauseita, jotka ovat olleet tärkeitä muillekin apostoleille varhaisen seurakunnan julistamistyössä. Niihin kuuluu myös tämän jakeen ajatus uhrista. Paavalin käyttämä sana säästäminen tarkoittaa lähinnä tuomitsematta jättämistä (vrt. 2. Kor. 13:2). Sen vastakohta on alttiiksi antaminen. Lauseen taustalla on jälleen Vanhan testamentin esikuva. Paavali tarkoittaa Abrahamin uhria. Jumala koetteli Abrahamia vaatimalla tätä uhraamaan Iisakin (1. Moos. 22:1-16). Vanhan testamentin lause on suoraan Paavalin käyttämän lauseen lähtökohtana. ”Koska sinä tämän teit etkä kieltänyt [säästänyt] minulta ainoaa poikaasi, minä vannon itseni kautta, että siunaan sinua runsain määrin” (1. Moos. 22:16-17).

Juutalaisten opettajien julistuksessa Abrahamin uhri, ”Iisakin sitominen” – kuten sitä nimitettiin – oli tärkeä peruste kuuliaisuudesta tulevalle vanhurskaudelle. Paavalin opetuksessa pojan

uhraamisesta tuli esikuva Jumalan omalle työlle. Jumala ei säästänyt Poikaansa, vaan uhrasi hänet syntien edestä. Jos pitäisi ajatella, että kuuliaisuus tuo vanhurskauden, kyseessä on nyt Jumalan oma kuuliaisuus, joka lahjoittaa vanhurskauden syntisille.

Lauseessa on muutenkin taas Kristuksen uhrikuolema selkeästi esillä. Jumala antoi Jerusalemissa toimineiden pappien tavoin uhrin syntien edestä (*hyper*). Ajatus kertaa neljännen luvun opetusta (Room. 4:25). Jos meille on lahjoitettu Jumalan Poika, kaikki muukin annetaan silloin meille lahjaksi. Päättely on samaa tyyliä kuin ”paljon enemmän” –periaatteen mukainen päättely aikaisemmissa luvuissa. Avainsana vain on toinen: miten (*poos*). Koska suurin mahdollinen lahja on annettu, miten voisikaan olla mahdollista, että jotain pienempää jäisi antamatta?

8:33. *Kuka voi syyttää Jumalan valittuja? Jumala – mutta hän julistaa vanhurskaaksi!*

Jos Jumala itse on tuottanut sovituksen, rangaistavia asioita ei enää ole jäljellä. Paavali puhuu nytkin oikeussalista lainatuilla termeillä (vrt. luku 3). Kuka voi syytää? Kuka voi langettaa tuomion (ks. seuraava jae)? Jumala toimii tuomarina, ja juuri hän lahjoittaa syntiselle vanhurskauden. Paavalin lause on itse asiassa lyhyt: Jumala, joka vanhurskauttaa. Suomennoksessa tämä sana on käännetty eri kohdissa hieman eri tavoin. Joissain kohdissa se on käännetty vanhurskaaksi tekemiseksi, tässä taas vanhurskaaksi julistamiseksi. Näiden vaihtoehtojen välillä on pientä teologista kiistaa. Vanhurskaaksi julistamisen ajatellaan tapahtuvan taivaallisessa tuomioistuimessa. Se on oikeudellinen päätös siitä, että ihminen todetaan joko syyttömäksi tai lahjan takia armahdetuksi. Vanhurskaaksi tekeminen taas mielletään ihmisen itsensä muuttamiseksi jollain tavalla. Katolilaiset ajattelevat tuon muutoksen koskevan ihmisyyttä sinänsä. He ajattelevat, että ihmiselle palautetaan jotain lankeemuksessa menetettyä. Luterilaiset puolestaan tulkitsevat vanhurskaaksi tekemisen sakramentin avulla. Vanhurskauttamisessa ihminen tehdään vanhurskaaksi siten, että hän saa lahjaksi Kristuksen itsensä, joka asuu uskon kautta sydämissä. Hän on uskovan vieras vanhurskaus.

8:34. *Kuka voi tuomita kadotukseen? Kristus – mutta hän on kuollut meidän tähtemme, ja enemmänkin: hänet on herätetty kuolleista, hän istuu Jumalan oikealla puolella ja rukoilee meidän puolestamme.*

Toinen kysymys koski tuomitsemista. Paavalin mukaan me kaikki joudumme Kristuksen tuomioistuimen eteen (2. Kor. 5:10). Kristus voisi siis tuomita meidät, mutta Hänhän on juuri se uhri, joka meidän tähtemme on annettu. Siksi pelastus on täysin varma. Käännökseen on kirjoitettu laajasti, että Kristus on kuollut meidän tähtemme. Alkutekstissä ilmaus on kuitenkin lyhyempi. Tässä on jälleen kohta, jossa Paavali muistuttaa apostolien yhteisestä pääsiäissanomasta. Se kulki seurakunnissa lyhyessä muodossa. Nyt esillä olevassa lauseessa sanotaan tiiviisti: ”hän on kuollut, vieläpä herätetty, ja istuu Jumalan oikealla puolella”.

Kyseessä on mitä ilmeisimmin tunnustuslausuma. Sen avulla Paavali muistuttaa, että kuolleista herätetty Kristus on Jumalan oikealla puolella kirkkauden valtaistuimella (Psalmin 110 tulkintaa). Tämä oli apostoleille tärkeä ajatus. Pietarin helluntaipuhe huipentui juuri samaan ajatukseen. ”Tämän Jeesuksen on Jumala herättänyt... Jumala on korottanut hänet oikealle puolelleen... Jumala on tehnyt Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi – tämän Jeesuksen, jonka te ristiinnaulitsitte” (Ap.t. 2:32-36). Siellä hänellä on taivaallisen pappeuden virka, ja hän rukoilee kaikkien ahdistuksessa elävien uskovien puolesta (vrt. Hepr. 1:1, 13; 4:15; 5:6; 7:17, 25; 8:1s.; 10:12; 12:2).

8:35. *Mikä voi erottaa meidät Kristuksen rakkaudesta? Tuska tai ahdistus, vaino tai nälkä, alastomuus, vaara tai miekka?*

Paavalin loistelias puhetaito lahjoittaa meille jälleen kerran ainutlaatuisia näköaloja varhaisten seurakuntien elämään. ”Mikä voi erottaa meidät Kristuksen rakkaudesta?”, Paavali huudahtaa. Voisiko jokin repäistä meidät irti Kristuksen yhteydestä? Ensimmäiset vaihtoehdot koskevat kristittyjen kohtaamaa vainoa. Tuska (*thlipsis*) merkitsee sitä lopun ajan ahdistusta, josta Jeesus itse puhui (Matt. 24). Hänen seuraajiaan koetellaan ja nämä joutuvat kokemaan väärien profeettojen houkutukset ja valheelliset messiaskandidaatit. Ahdistus puolestaan merkitsee ahdasta paikkaa, umpikujaa. Erityisesti vainot ajavat Kristukseen uskovat täydelliseen umpikujaan, missä vangitseminen, pilkka ja myös surmaaminen, ”miekka”, ovat todellinen uhka. Tämän Paavali tiesi itse erityisen hyvin, koskapa hän oli itsekin vainonnut Kristukseen uskovia ennen kääntymistään.

Lähetysmatkoillaan hän oli joutunut kokemaan myös vainoa jatkuvasti. Tällaiset lauseet paljastavat, että nuoret seurakunnat kaikkialla olivat joutuneet kokemaan vastaavaa. Kristityt olivat vainottuja ja heistä puhuttiin pahaa. Kristityksi kääntyminen sisälsi useimmilla paikkakunnilla samalla riskin.

8:36. *On kirjoitettu: – Sinun tähtesi meitä surmataan kaiken aikaa, meitä kohdellaan teuraslampaina.*

Tähänkin merkittävään ja vaikeaan kristittyjen kokemukseen Paavali löysi Raamatun sanan. Psalmin 44:23 ajatus voitiin yhdistää Kristukseen uskovien tilanteeseen. Kristuksen tähden uskovia kohdeltiin teuraslampaina. Vanhan testamentin Israelin kokemus oli ollut saman kaltainen. Israelilaisia oli surmattu vuosisadasta toiseen ja kansan ahdistus oli ollut suuri. Näin Israelista tuli seurakunnan esikuva. Jumalan nimen tähden myös Kristuksessa valittu kansa joutui kärsimään.

8:37. *Mutta kaikissa näissä ahdingoissa meille antaa riemuvoiton hän, joka on meitä rakastanut.*

Lohdutuksen sanoma huipentuu vastakohtaisuuteen: ”tämän kaiken” (siis kärsimysten ja ahdistusten) kautta Jumala, joka rakastaa meitä, antaa riemuvoiton. Kehä on tullut päätökseensä. Tämä ahdistus ei ole verrattavisissa Jumalan tarjoamaan kirkkauteen. Jumalan loputon rakkaus meitä kohtaan näkyy Kristuksen työssä. Hänen uhrinsa on ihmeellinen lahja, joka osoittaa tien täydelliseen Jumala-yhteyteen.

Jumalan rakkaus oli jo Vanhasta testamentista lähtien Israelin etuoikeus. Kirjoitusten mukaan Jumala rakastaa kansaansa ja siihen perustuu hänen valintansa: ”Onko missään taivaan alla tapahtunut mitään näin suurta... Onko mikään muu kansa teidän laillanne kuullut Jumalan puhuvan tulen keskeltä?... Hän rakasti jo teidän esi-isiänne” (5. Moos. 4:32-37; Hoos. 11:1). Profeetta Jeremian kautta Jumala lohdutti kansaa samoilla ajatuksilla: ”Minä olen sinua aina rakastanut, Israel” (Jer. 31:3). Hoosean mukaan pelastuksen aikana tulee armahdetuilla olemaan vain yksi nimi: ”Rakastettu” (Hoos. 2:3).

Jumala oli luvannut Israelille, että se saa ahdistusten aikojen kauttakin kohdata vielä Jumalan rakkauden, kun pelastuksen aika koittaa. Paavali muistuttaa, että nyt tuo pelastus on alkanut toteutua. Jumala rakkaus syntisiä kohtaan on todellisuutta. Jumala rakastaa meitä, ja siksi edes uskovan kokemat kärsimykset eivät voi voittaa meitä. Näiden lyhyiden vaikeuksien kautta Jumalan rakkaus saa lopullisen voittonsa, kaikki luodaan uudeksi, ja ylösnousemuselämä alkaa.

8:38. *Olen varma siitä, ettei kuolema eikä elämä, eivät enkelit, eivät henkivallat, ei mikään nykyinen eikä mikään tuleva eivätkä mitkään voimat,*

On mielenkiintoista katsoa, mitä asioita Paavali nimittää sellaisiksi, jotka voisivat erottaa ihmisen oikeasta Jumalan tuntemisesta. On selvää, että ensimmäisenä on kuolema, koska koko kirjeen ajan se on ollut ihmistä uhkaava tuhovoima. Elämä kuolemalle rinnakkaisena vaaran aiheena mitä ilmeisimmin tarkoittaa edellä kuvattua kärsimysten alla elettyä elämää. Se uhkaa saada uskovat lankeamaan pois Kristuksesta, mutta Herra itse auttaa näissä vaikeuksissa omiaan.

Seuraavaksi Paavali mainitsee enkelit (*angeloi*) ja taivaalliset valtiaat (*arkhai*). Joku saattaa ihmetellä, miksi nämä voisivat erottaa ihmisen Jumalasta. Enkelithän mielletään Jumalan palvelijoiksi. Paavali viittaa kuitenkin juutalaiseen apokalyptiikkaan, eräänlaiseen mystiikkaan, jossa on keskitytty enkelimaailman ihmeisiin. Tällaista harhaa vastaan hän on taistellut Kolossalaiskirjeessä. Monet juutalaiset hurskaat uskoivat, että oikea Jumalan tunteminen on hänen taivaallisen maailmansa tarkastelemista. Näin ajattelivat esimerkiksi Qumranin munkit, joille taivaalliset enkelit ja muut ihmeelliset olennot olivat erityisen tärkeitä. Kolossalaisia Paavali varoitti siitä, ettei heitä eksyttäisi kukaan, joka elää askeettisesti, vajoaa taivaallisiin näkyihinsä, ja palvoo Jumalaa ”enkeleiden kanssa” – kuten kohta pitäisi kääntää (ks. Kol. 2:18).

Oikea Jumalan tunteminen tulee Kristuksen kautta. Juutalaiset mystikot kyllä voivat yrittää saada ihmisiä mukaansa ”tässä hetkessä” eli omien askeettisten ohjeidensa avulla. He voivat myös vedota tulevaisuuteen ja tarjota maailman lopusta toisenlaisia opetuksia kuin Kristuksen seurakunta. Paavali asettaa näiden tilalle Kristuksen, joka on nyt syntisten Vapahtaja, ja joka tulee kerran kirkkaudessa hakemaan omansa taivaaseen.

8:39. *ei korkeus eikä syvyys, ei mikään luotu voi erottaa meitä Jumalan rakkaudesta, joka on tullut ilmi Kristuksessa Jeesuksessa, meidän Herrassamme.*

Taivaalliset korkeudet ja tuonelan syvyydet ovat usein uskonnollisen pohdinnan kohteena. Paavali muistuttaa kuitenkin tässä samoin kuin kirjeen alussa, että luotu tulee erottaa Luojastaan. Kaikki muu kuin Kristukseen keskittyvä uskonnollisuus on turhaa ihmisten keksintöä. Kolossalaiskirjeen opetus on jälleen muistissa. Kukaan ei saa houkutella uskovia harhaan ”tyhjillä ja pettävillä viisauden opeilla” (Kol. 2:8). Itse kehitelty uskonnollisuus kyllä tuottaa omatekoista hurskautta, ja ”ruumiin kurittamista vaativat käskyt tosin näyttävät viisailta” (Kol. 2:23). Ne eivät kuitenkaan koskaan löydä oikeata Jumalaa.

Näistä syistä väärä uskonnollisuus yrittää erottaa ihmiset Jumalasta. Kristuksen evankeliumi on kuitenkin näitä kaikkia suurempi. Mikään luotu ei voi voittaa sitä sanomaa, jonka evankeliumi tarjoaa. Jumalan rakkaus on Paavalin mukaan Jeesuksessa Kristuksessa (*en Khristoo*). Hän ei edes sano, että rakkaus olisi tuotu ilmi Jeesuksessa. Paavalin mukaan Jeesus meidän Herramme on Jumalan rakkaus ja hänen uhrinsa meidän edestämme on rakkauden täyttymys.

Sanoma

Myös Paavalin ajan kirkko oli marttyyrikirkko. Kristittyjen vainot olivat todellisia. Moni joutui kokemaan Stefanoksen kohtalon. Roomassakin asui monia uskovia, jotka olivat Paavalin tavoin joutuneet kärsimään uskonsa tähden paljon. Siksi Paavali halusi aivan erityisesti korostaa lukijoilleen sitä, mitä kaikkea Jumalan lapseus lahjoittaa uskoville. Kärsimysten keskellä on olemassa varma toivo tulevasta. Jumala rakastaa omiaan, ja vie heidät taivaan iloon. Siitä on annettu Pyhä Henki sinetiksi ja vakuudeksi. Jumala on määrännyt, suorastaan predestinoinut omansa ylösnousemukseen.

Pyhä Henki on lohduttaja. Jos olet pohtinut sitä, miten Pyhän Hengen työ näkyy Paavalin kirjoituksissa, Roomalaiskirjeen kahdeksas luku on siitä oivallinen esimerkki. Näiden sanojen avulla Jumala lohduttaa niitä, jotka joutuvat kokemaan ahdistuksia tämän syntisen maailman keskellä. Nämä jakeet auttavat pelokkaita. Ne auttavat epäilijöitä. Ne auttavat niitä, jotka laskevat uskon hintaa ja miettivät edessään olevia uhrauksia. Houkutus luopumukseen oli olemassa. Siitä kirjoitetaan lähes kaikissa Uuden testamentin kirjeissä.

Millä voi parhaiten lohduttaa epävarmoja uskovia? Kristuksen evankeliumilla. Paavali muistuttaa siitä, että Kristuksen uhri on annettu meidän puolestamme. Pääsiäisen sanoma on jatkuvasti kaiken toivon lähde. Sen keskipisteenä on ylösnousemus ja Kristuksen astuminen taivaan kirkkauteen. Heprealaiskirjeen tavoin Paavali opetti, että kuolemansa ja kuolleista herättämisensä jälkeen Kristus astui taivaan temppeliin ja toimitti kaikkien edestä sovituksen. “Toimitettuaan puhdistuksen synneistä hän on asettunut korkeuksissa istuimelleen Majesteetin oikealle puolelle... Yhdellekään enkelille ei Jumala milloinkaan ole sanonut: – Istu oikealle puolelleni...” (Hepr. 1:3, 13). Tästä myös Roomalaiskirjeen kolmas luku kertoi aikaisemmin.

Me olemme yleensä tottuneet ajattelemaan, että Kristus antoi uhrinsa ja toimitti sovituksen Pitkäperjantaina ristillä. Apostolit ajattelivat tämän kokonaisuuden hieman toisin, koska heidän opetustaan ohjasi juutalainen usko. He vertasivat Kristuksen työtä ylimmäisen papin työhön Jerusalemin temppelissä. Heprealaiskirjeessä tätä tapahtumaa kuvataan hyvin yksityiskohtaisesti: ”Meillä on ylipappi, joka on asettunut taivaissa istuimelleen Majesteetin valtaistuimen oikealle puolelle”. Taivaallisessa temppelissä suortettiin taivaallinen jumalanpalvelus: ”Hän toimittaa palvelusta taivaan pyhäkössä, todellisessa pyhäkköteltassa, jota ei ole pystyttänyt ihminen vaan Herra itse” (Hebr. 8:1-2). Yksin Kristus uutena ylimmäisenä pappina saattoi kulkea todelliseen kaikkeinpyhimpään, siis taivaaseen: ”Kristus ei mennytkään ihmiskäsin tehtyyn pyhäkköön, joka on vain todellisen pyhäkön kuva, vaan itse taivaaseen...” (9:24).

Jeesuksen kuolema ristillä merkitsi hänen oman elämänsä luovuttamista syntiuhriksi: “Ikuisen henkensä voimalla hän on antanut itsensä virheettömänä uhrina Jumalalle” (9:14). Ylösnousemisensa jälkee Hän kulki kaikkeinpyhimpään vieden sinne oman verensä ja hankki näin lunastuksen synneistä (9:12):“Hän ei ole tuonut uhrina pukkien eikä sonnien verta, hän on uhrannut

oman verensä. Näin hän on kertakaikkisesti täyttänyt tehtävänsä, astunut sisään kaikkeinpyhimpään ja hankkinut meille ikiajoiksi lunastuksen.” Samaa ihmeellistä sovituksen evankeliumia Paavalikin halusi tuoda esille. Kristus on astunut taivaaseen ja istuu Isän oikealla puolella. Taivaallisena ylipappina hän rukoilee meidän edestämme. Siksi jokaisella kärsimyksessä elävällä uskovalla on erityinen turva – Vapahtaja, joka rakastaa meitä iankaikkisella rakkaudella.

Monien raamatunkohtien mukaan Jumalan valtaistuin taivaassa on kaiken taivaallisen palvonnan keskipiste. Se on sekä kuninkaallinen valtaistuin että taivaallisen tuomarin tuomioistuin. Raamatun majesteettisten kuvien perusteella valtaistuin saattaa vaikuttaa varsin pelottavalta paikalta. Sanotaanhan monessa kohdassa, että me kaikki joudumme kerran tuon tuomioistuimen eteen. Kristuksen pappeus muuttaa tämän kuvan kuitenkin täydellisesti. Kun uskova lähestyy Jumalan valtaistuinta, hänen ei tarvitse enää pelätä. Jumalan oikealla puolella istuu Messias, joka rukoilee omiensa edestä. Ilmestyskirjassa todetaan, että valtaistuimella istui karitsa, joka ”oli kuin teurastettu” (Ilm. 5:6). Ajatus on hyvin samanlainen kuin Paavalilla. Jumalan oikealla puolella istuu Hän, joka on antanut verensä uhriksi meidän edestämme. Siksi valtaistuin on armon ja anteeksiantamuksen paikka.

Israelin jäännös pelastuu tänäänkin armosta 9:1–33

9:1-5 Huoli Israelista

Syvällisen sovitusteologian ja uskovien lohdutuksen jälkeen Paavali palaa kirjeen pääaiheeseen. Evankeliumin pitäisi olla sama kaikille ihmisille: juutalaisille ja kreikkalaisille. Jumala on antanut vastauksensa Aadamin synnin muodostamaan ongelmaan. Alulukujen kuvaukset pakanoiden syntisyydestä ja juutalaisten omasta syntisyydestä – ja julistus siitä, että juutalaisten omatunto itse tuomitsee heidät syyllisiksi – tarvitsee vastauksen. Myös vastausta Paavali on selittänyt etenkin kolmannesta luvusta lähtien. Lankeemuksen tuottama kirous ja syntien ikuinen rangaistus ovat poissa. Jumala antoi oman Poikansa kuolemaan, jotta synnin orjat pääsisivät takaisin elämään. Jeesus on Israelin Messias. Hän on kirjoitusten täyttymys. Hän on koko maailman Vapahtaja.

Jäljellä on suuri kysymys, joka on Paavalille henkilökohtaisesti erittäin merkittävä. Jos armo on totta, miksi suurin osa juutalaisista ei ota Kristusta vastaan? Miten syvässä paatumuksessa valittu kansa elää? Vaikka kysymys Israelista ja juutalaisten pelastuksesta on ollut kirjeen tärkeä teema alusta lähtien, aiheen käsittely on kesken. Jos painopiste siirretään Aadamiin, mitä hyötyä valitun kansan valinnasta ja Mooseksen perinnöstä ylipäätään on Israelille?

Yhdeksännestä luvusta huomaamme, että kansan hengellisen pakkosiirtolaisuuden tila on Paavalille yhtä tärkeä teologinen peruste kuin Jeesukselle. Paavali ei puhu Johannes Kastajan surmaamisesta, mutta hän vetoaa siihen, että kansa on kaikkien sukupolvien aikana elänyt lankeemuksessa. Jo kolmannessa luvussa Paavali oli pohtinut kansan uskottomuuden ongelmaa. Israelin lankeemukset eivät ole koskaan voineet tehdä Jumalan uskollisuutta turhaksi. Jumalasta ei tule synnin palvelijaa, vaikka Hänen oma kansansa eläisi synnissä. Mutta pelastuksen suhteen tilanne on murheellinen. Vain pieni osa valitusta kansasta on armon alla.

Nyt apostoli siirtyy selittämään, mitä Jumalan valmistama pelastus tarkoittaa. Lankeemuksen kansa ei ole koskaan ollut sama kuin “tosi Israel”. Autiomaavaelluksesta lähtien kansa on kapinoinut ja langennut epäjumalanpalvelukseen. Vanha testamentti kuvaa jopa suuren ihannekuninkaan Daavidin syntisenä ihmisenä – Salomosta puhumattakaan. Kuningasten aikana Israelin lankeemus vain syveni, ja pohjoisvaltio muuttui lähes pakanalliseksi. Ja sitten seurasi Jumalan rangaistus, pakkosiirtolaisuus ensin Assyriaan ja sitten Babyloniin.

Mitä pelastus oikein tarkoittaa tällaisessa tilanteessa? Paavali opettaa niin juutalaisia oppineita kuin Rooman seurakuntalaisia. Jumalan lupaukset ovat kyllä varmoja, mutta jokaisen sukupolven aikana vain pieni osa kansasta pelastuu varmasta kadotuksesta. Näin on myös Jeesuksen tultua ja Paavalin aikana: vain pieni osa kansasta löytää Messiaansa. Avainterminä on “jäännös”.

Paavali tietää, että pelastusta ei ole Kristuksen ulkopuolella. Siksi hän kipuilee israelilaisten tähden. Hänen on vaikea ymmärtää sitä, että valittu kansa ei ota vastaan Jumalan Poikaa, joka lopulta vapauttaa kansan sen sisäisistä kahleista. Niinpä hän toivoo suorastaan olevansa itse kirottu pois Kristuksesta, jotta hänen veljensä ja sisarensa, juutalaiset ystävänsä, voisivat pelastua.

9:1. *Vakuutan Kristuksen nimessä, että puhun totta, ja Pyhän Hengen valaisema omatuntoni todistaa, etten valehtele:*

Siirtyessään takaisin suureen teemaansa Paavali käyttää pitkää johdantolausetta. Voi melkein nähdä silmissään, että kirjeen pitkän sanelun aikana välillä on nukuttu yö, ja nyt päästään taas uuden sanelemisen vauhtiin. ”Puhun totta Kristuksessa, en valehtele”, hän vakuuttelee. Evankeliumi on Jumalan ilmoittama totuus (1. Tim. 2:7). Rabbien tapaan apostoli todistaa olevansa liikkeellä totuuden puolesta. Tämä oli tietysti tarpeellinen lause, sillä moni väitti häntä valehtelijaksi. Tilanne oli sama kuin Jeesuksen kohdalla: ”Jos talon isäntää nimitetään Belsebuliksi, kuinka paljon helpommin sen nimen saa talonväki!” (Matt. 10:25). Turmeltunut ihminen kääntää evankeliumin sen vastakohdaksi, ja pitää julistajia Jumalan vastustajina.

Paavali kuitenkin edustaa totuutta, ja hänen sanansa varmistajana on Pyhä Henki. Edellä hän oli sanonut, että Pyhä Henki todistaa meidän henkemme kanssa lapseudesta. Nyt hän käyttää vastaavaa ilmausta omastatunnosta. Omatunto Pyhässä Hengessä todistaa siitä, että sanoma on totta.

Paavali oli luonnollisesti vaikeassa asemassa. Jos ajattelemme, että hän on pitkin kirjettä esittänyt perusteluja myös kääntymättömille juutalaisille, näiden on ollut vaikea edes kuvitella, mitä kaikkea Paavalin opetus merkitsisi heidän oman perinteensä kannalta. Mitä pitäisi ajatella Israelin kansan pelastushistoriallisesta asemasta? Mihin valittu kansa joutuu? Mitä hyötyä on temppelistä ja uhreista? Mitä Paavalin esittämä totuus sanoo Vanhasta testamentista ja Jumalan liitosta? Kaikkia näitä kysymyksiä apostoli siirtyy nyt käsittelemään.

9:2. *Minulla on sydämessäni raskas suru ja lakkaamaton tuska.*

Profeettojen tapaan Paavali valittaa Israelin luopumusta ja vaivan aikaa. Jeremian esimerkki on suorastaan järkyttävä: ”Kyyneleet vuotavat silmistäni... Oletko, Herra, kokonaan hylännyt Juudan... älä heitä meitä pois” (Jer. 14:17-21). Sanapari suru (*lypee*) ja tuska (*odynee*) tulevat myös profeetoilta, erityisesti Jesajalta. Profeetta odottaa Messiaan aikaa, jolloin ”huoli ja huokaus pakenevat kauas” (Jes. 35:10). Tämä suru Paavalilla oli Israelin puolesta.

Vaikka kohdassa näkisikin puhetaidon piirteitä, se ei vähennä sitä totuudellisuutta, josta edellinen lause puhui. Paavali epäilemättä koki suurta tuskaa siksi, että kovin harvat juutalaiset ottivat Kristuksen vastaan Vapahtajana. Tämän tuskan lähtökohtana oli epäilemättä se, että Paavali itse oli nuorena innokkaana fariseuksena toiminut todellisena inkvisiittorina ja uskovien vainoojana. Hän tunsi sydämensä tasolla sen vastakkainasettelun, joka oli kiivaan juutalaisuuden ja Kristuksen evankeliumin välillä. Monien hurskaiden juutalaisten silmien edessä oli peite, joka esti heitä näkemästä omaa Messiastaan.

9:3. *Toivoisin suorastaan, että itse olisin kirottu ja erotettu Kristuksen yhteydestä, jos se vain auttaisi veljiäni, oman kansani jäseniä.*

Lause saattaa kuulostaa oudolta, mutta sillä on yksinkertainen lähtökohta. Kyse on siitä, ketkä kuuluvat Jumalan valtakuntaan. Juutalaisille tyypillinen kiroamisen eli yhteydestä erottamisen näkökulma (*anathema*) on tässä keskeinen. Galatalaiskirjeessä Paavali oli opettanut, että vääristeltyä evankeliumia julistavat valhesaarnaajat ovat tällä tavalla kirottuja (Gal. 1:9). He eivät ole Kristuksen omia eivätkä kuulu pelastuneiden joukkoon. Roomalaiskirjeessä Paavali puolestaan liittää ajatuksen dramaattisella tavalla juutalaisiin. Hän rakastaa oman kansansa jäseniä niin paljon, että olisi valmis tekemään mitä tahansa heidän puolestaan. Paavalin oma erottaminen Kristuksesta ei tietenkään olisi mikään uhri. Hän tarkoittaa vain, että hän voisi vaihtaa paikkoja heidän kanssaan. Jos joku voisi tulla Paavali tilalle, hän olisi valmis vaihtoon.

Lause on tietysti retoriikkaa, koska yhteys Kristukseen ei synny ulkonaisen liittymisen, vaan Pyhän Hengen synnyttämän lapseuden kautta. Voimakas ajatus kuvaa kuitenkin Paavalin tuskaa veljiensä hyväksi. Hän on itse aikanaan ollut kiroamassa uskovia pois juutalaisuudesta ja äänestänyt heidän surmaamisensa puolesta, kuten Apostolien teoissa kerrotaan (Ap.t. 26:10-11). Nyt hän toivoo, että kiroamisen kierre voisi katketa. Hän rukoilee, että ne, jotka yhä kiroavat Kristusta, voisivat tulla Hänen luokseen ja näin löytää armahtajan.

9:4. *Ovathan he israelilaisia, jotka Jumala on ottanut lapsikseen ja joille hän on antanut kirkkautensa. Heidän kanssaan hän on tehnyt liitot, heille hän on antanut lain, jumalanpaveluksen ja lupaukset.*

Seuraavaksi Paavali siirtyi tarkastelemaan sitä hyvää, joka valitulla kansalla oli. Hän otti esille kolmijaon Israel, isät ja Messias. Israeliksi valittua kansaa nimitettiin tietenkin Jaakobin tähden. Tämä oli tärkeä viittaus kahdentoista heimon takia. Jaakob oli saanut nimen Israel (1. Moos. 32:29) ja hänestä tuli ”kuninkaiden kantaisä” (1. Moos. 35:10-11). Lapseuden (*hyiothesia*) liittäminen vanhaan liittoon on hieman yllättävää, mutta sekin perustui profeettojen kielenkäyttöön, kuten aiemmin on käynyt ilmi (ks. 8:14). Jumalan kirkkaus (*doksa*) oli jo Vanhassa testamentissa tärkein termi, jonka avulla ilmaistiin Jumalan ”kirkkauden” läsnäoloa (hepr. *shekina*) kansan keskellä (2. Moos. 16:10; 24:16).

Liitoista juutalaiset oppineetkin puhuivat monikossa. Sillä tarkoitetaan Vanhan testamentin historiassa tapahtuneita erilaisia liiton solmimisen tilanteita (vrt. Viis. 18:22; Siir. 44:12). Lain

antaminen, temppelissä toimitettu jumalanpalvelus ja kirjoitusten sisältämät lupaukset olivat kaikki Paavalin mukaan hyviä ja oikeita asioita. Hänhän oli edelläkin todennut, että laki itsessään on hyvä. Myös jumalanpalvelus itsessään oli hyvä.

9:5. *Heidän ovat kantaisät, heistä on Kristus ihmisenä lähtöisin, hän, joka on kaiken yläpuolella, ikuisesti ylistetty Jumala, aamen!*

Valitulla kansalla olivat isät Abrahamista ja Jaakobista Moosekseen ja profeettoihin. Heillä oli Abrahamin liitto. Mutta kuten neljännessä luvussa nähtiin, tuo liitto tähtäsi Kristukseen. Abraham uskoi ylösnousemukseen. Siksi vanhan liiton lapseus ei johda pelastukseen ilman uskoa Ylösnousseeseen. Paavali vetoaa patriarkkoihin Heprealaiskirjeen tavoin suurena joukkona todistajia. Abraham ja Mooses ennustavat Jeesuksen tuloa.

Lisäksi Jeesus Kristus itsekin on juutalainen. Hän on valitun kansan keskuudessa ihmiseksi tullut Jumala. Paavalin kolmijako on siten johdonmukainen: Israel, isät ja Messias. Siinä on pelastushistoria kuvattu lyhyesti ja ytimekkäästi. Pelastus ei olisi voinut toteutua ilman valittua kansaa ja sen pitkää historiaa.

Jakeessa on myös erityisen kiistelty kohta, joka koskee Kristuksen jumaluutta. Tarkoittiko Paavali, että Kristus on Jumala, vai ylistikö hän lauseen päätökseksi Isää Jumalaa? Lauseen tulkinta riippuu osittain siitä, mihin kohtaan pisteen ajatellaan tulevan. Lause itsessään voidaan ymmärtää monellakin eri tavalla. Alkutekstin mukainen järjestys on tällainen: ”heistä on Kristus lihan puolesta – joka on yli kaiken – ylistetty Jumala iankaikkisesti, aamen”. Kirjoittiko Paavali siis, että Kristus on Jumala kaiken yläpuolella, vai ylistikö hän Jumalaa esimerkiksi Kristuksen korottamisen tähden?

Kohta voidaan varsinaisesti selittää kahdella eri tavalla, koska muut vaihtoehdot ovat kielellisesti kovin erikoisia. Jos lopussa ajatellaan olevan Jumalan ylistys, lauseen alkuosa kuuluisi: ”heistä on Kristus lihan puolesta, joka on yli kaiken”. Tämä on tietenkin siinä mielessä johdonmukainen selitys, että vastakohtina ovat Kristuksen alennus ja korotus. Puhuminen korottamisesta saattaa päättyä ajatukseen ”yli kaiken”. Kun vielä muistetaan, että kirjeen alussa olevassa lausumassa (Room. 1:3-4) Kristus ”lihan puolesta” (*kata sarka*) saa vastakohdakseen Jumalan Pojan (*hyios*) – ja tässä taas Jumalan – voisi ajatella, että lauseen loppuosa tarkoittaisi Isää eikä Poikaa.

Kaikkein selkein ja yksinkertaisin tapa ymmärtää lause on kuitenkin se, jossa lause ymmärretään kokonaisuutena: ”heistä on Kristus lihan puolesta, Hän joka on kaiken yläpuolella oleva ylistetty Jumala, iankaikkisesti, aamen”. Luonnollisen syntymänsä puolesta Messias on ”heistä”, eli Hän on israelilainen. Paavalin ylösnousemusopetuksen mukaan hän on kuitenkin korotuksen jälkeen kaiken yläpuolella eli hallitsee kaikkea. Paavali käyttää tällaista ylistykseen liittyvää relatiivilausetta (”joka on”) usein. Joissain kohdissa se liittyy Isään Jumalaan (Room. 1:25; 2. Kor. 11:31). Lause on kuitenkin aina kielellisesti johdonmukainen. Siksi voidaan päätellä, että relatiivilause ei tässä tapauksessa puhu Isästä, vaan suoraan Kristuksesta.

Sisällöllinen peruste tukee kielellistä perustetta. Ketä Paavali yleensä ylistää vastaavissa kohdissa? Sitä, joka hallitsee taivaallisena kuninkaana (Room. 1:3; Fil. 2:11; 1. Kor. 8:6). Tässä kohden Paavali ylistää Kristusta, joka on korotettu taivaalliseksi hallitsijaksi kaiken yläpuolelle. Siksi hän voi sanoa Messiasta Jumalaksi, eikä vain Jumalan Pojaksi.

Lause palvelee Paavalin opetusta. Mitä hyötyä israelilaisilla on liitosta Jumalan kanssa? Heillä pitäisi olla siitä kaikki hyöty. Apostolilla on suuri suru ystäviensä puolesta, jotka tulkitsevat omaa historiaansa virheellisesti. Jokaisen pitäisi nähdä, että heillä on valitun kansan esikoisoikeus. Heillä on Abrahamin liitto ja patriarkkojen lupaukset. Juuri heidän joukkoonsa syntyi Messias, jonka Isä lähetti koko maailman Vapahtajaksi. Jumala itse on Israelin keskellä! Messias on ylistetty Jumala, joka tuo lahjavanhurskauden syntisille.

Sanoma

Roomalaiskirjeen jakso 9-11 on Paavalin pelastusopin kannalta erityisen mielenkintoinen, ja sen asemasta kirjeen kokonaisuudessa on keskusteltu paljon. Näkemys lukujen luonteesta vaikuttaa olennaisesti niiden sisällön tulkintaan. Vanhemmassa tutkimuksessa Roomalaiskirje jaettiin kahtia

lukujen 8 ja 9 välistä. Jaksoa 9-11 pidettiin melko irrallisena ja hieman erikoisena lisäyksenä muuten johdonmukaiseen, dogmaattiseen kirjeeseen. Jotkut kommentaaritkin selittävän vain ensimmäiset kahdeksan lukua.

Uudemmassa tutkimuksessa suhtautuminen jakson luonteeseen on muuttunut. Lukujen yhteyttä muuhun kirjeeseen ja sen aiheisiin pidetään läheisenä. Jakson katsotaan olevan kirjeen teologisen esityksen johdonmukainen osa. Tätä näkökulmaa tukee teoria kirjeen erilaisista vastaanottajista. Sen mukaan kirje olisi suunnattu nimenomaan juutalaiskristityille – ja onpa kirjeessä monia lauseita suunnattu suoraan niille juutalaisille, jotka eivät ole ottaneet Kristusta vastaan. Silloin lukujen 9-11 sisältö on aivan olennaisen tärkeä kirjeen tavoitteen kannalta.

Kysymys Israelin pelastumisesta onkin itse asiassa kirjeen huippukohta. Kirjeen alussa on pohdittu juutalaisten syntisyyttä, ympärileikkauksen merkitystä ja langenneen kansan suhdetta pakanoihin (kreikkaisiin). Teologian terävin kärki tulee sitten esille luvussa 10, jossa Paavali yksityiskohtaisesti esittelee pelastavan sanoman sisällön (10:9-10). Sen lisäksi Paavalin pelastuskäsitys huipentuu luvun 11 lopussa, kuten jäljempänä nähdään. Kirje on yksi suuri kokonaisuus.

Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että jo kirjeen perusteema evankeliumista Jumalan pelastavana vanhurskautena edellyttää Israel-kysymyksen esille ottamista työskentelyn jossain vaiheessa. Perustuuhan evankeliumi Paavalin mukaan Jumalan lopunajalliseen pelastustyöhön, jossa Jumalan valinnan ja pelastushistorian päämääränä on Israelin lunastus ja koko luomakunnan pelastus. Pelastusopin, valinnan ja predestinaation näkökulmasta asia tulee vielä selvemmäksi. Jos juutalaiset ja kreikkalaiset ovat Jumalan lopullisen pelastusteon suhteen keskenään täysin samassa asemassa (Room. 2:28; 3:9; 3:22), kysymys valitun kansan pelastumisesta on polttavan tärkeä.

Yhdeksännen luvun alku osoittaa että vanhan liiton usko oli Paavalille tärkeä. Hän oli syntyperältään juutalainen, ja juutalaisena hän pysyi koko elämänsä. Jeesus Kristus oli hänelle juutalaisten Messias, Vanhan testamentin lupausten täyttymys. Siksi apostoli arvosti omaa perinnettään ja Jumalan lupausten historiaa. Hänen mielestään juutalaisten ongelmana eivät olleet Mooses tai jumalanpalvelus. Ongelma syntyi silloin, kun nämä asetettiin Messiaan kilpailijoiksi tai Messiasta vastaan.

On helppo ymmärtää, miksi Paavalin tuska ystävistä ja juutalaisista hurskaista oli suuri. Nämä olivat nälkäisinä täyden pitopöydän äressä. Juuri Vanha testamentti todisti Kristuksesta. Juuri Abrahamin usko oli pelastavaa uskoa. Oikein ymmärretty evankeliumi löytyy juutalaisten omista kirjoituksista. Jostain syystä kuitenkin paatumus oli vallannut useimmat – aivan samalla tavalla kuin se oli vallannut Paavalin itsensä silloin, kun hän vielä vainosi uskovia.

Jumalan suunnittelema pelastus ei olisi voinut toteutua ilman valittua kansaa. Liitot ja lupaukset oli annettu, jotta Messias voisi kerran astua esiin. Kristus on juutalaisista. Hän on Daavidin Poika. Hän on Juudan suvun leijona. Juuri oman kansansa kautta Jumala lähetti tälle maailmalle Poikansa sovitusta tuomaan. Tästä uskosta nousi myös alkukirkon uskovien tunnustus. Jeesus on ”lihan puolesta” Daavidin jälkeläinen, mutta ylösnousemuksessa hänet on korotettu ”kaiken yläpuolelle”. Hän on taivaallinen kuningas, jolle on annettu kaikki valta. Hänelle on annettu myös Jumalan nimi Herra, ja siksi Paavali ylisti häntä Jumalana.

Kristuksessa toteutui Jumalan ”kirkkauden” läsnäolo (*shekina*) maan päällä. Pyhässä Hengessä tuo läsnäolo toteutuu samoin uskossa. Lapseuden Henki tekee syntisistä Jumalan lapsia ja antaa Kristuksen asua uskon kautta heidän sydämissään. Näin Jumala itse on läsnä ja pelastaa armollaan jokaise, joka on löytänyt evankeliumin. Tämä armo kuuluisi erityisesti juutalaisille, joille lupauksetkin oli annettu.

9:6-13 Lupauksen lapset

Paavali kehittelee ajatuksiaan jatkuvasti eteenpäin. Hän palauttaa uudelleen mieliin niitä aiheita, joita hän oli jo aikaisemmissa luvuissa esittänyt. Kuka on oikea israelilainen? Sellainen, jolla on

alkuperäinen Abrahamin liitto. Kuka on oikea ympärileikattu? Sellainen, jolla on sydämen ympärileikkaus Hengessä. Israel ei ole Vanhan testamentin mukaan ulkonainen kansa. Jumalan Israel on sydämen asia. Siksi Paavali etsii tosi Israelia.

Edessä oleva jakso on puhetaidollisesti varsin hyvin suunniteltu. Se ulottuu itse asiassa jakeeseen 29 saakka. Alkujakson jakeissa mainitut sanat Israel, sana, kutsuminen ja lapset tulevat esille uudelleen jakeiden 25-29 raamattuperusteluissa. Välissä taas vuorottelevat valinnan ja rakastamisen aiheet. Ne kaikki liittyvät Jumalan kutsumisen teemaan. Paavali rakentaa siten Vanhan testamentin varaan hyvin perusteltua esitystä siitä, millainen Jumalan kutsu on ja ketkä ovat historian kuluessa vastanneet siihen. Näin hän selittää, ketkä ovat lupauksen lapsia. Paavali esittää jaksossa useita tärkeitä väittämiä, jotka on tarkasti suunnattu kuulijan ennakkoluuloja ja vääriä käsityksiä vastaan.

9:6. *Jumalan sana ei ole voinut raueta tyhjiin. Eivät kaikki israelilaiset kuulu tosi Israeliin,*

Koska kirjeen aiheissa mennään nyt ikään kuin toista kierrosta, myös kysymys Jumalan lupausten pätevyydestä täytyi käsitellä tarkemmin. Vastatessaan opetuksensa herättämiin kysymyksiin Paavali esittää teesejä, joista jokainen vie päättelyä olennaisella tavalla eteenpäin. Hänen ensimmäinen teesinsä luo perustan perinteisellä tavalla: Jumalan lupauksissa ei ole tapahtunut minkäänlaista muutosta. Jumalan “sana” ei ole rauennut tyhjiin eivätkä hänen lupauksensa ole turhentuneet. Jumalan pelastava vanhurskaus koskee myös Israelia jatkuvasti. Jumalalla on ollut “lupauksen lapsia” pelastushistorian jokaisessa vaiheessa (9:8). Jumalan ”sana” merkitsi profeettojen kirjoitukset tuntevalle Paavalille enemmän kuin pelkkä yleisesti annettu lupaus. Se liittyy Jumalan aktiiviseen ja kaikkivaltiaaseen toimintaan (Jes. 31:2). Tosin Paavali yhdistä nämä kaksi sanaa toisiinsa (ks. 9:9 alla).

Paavalin opetus koskeekin aivan erityisesti Jumalan kaikkivaltiutta ja niin sanottua ennaltamääräystä. Jo ensimmäinen teesi on predestinaatioteologiaa parhaimmillaan – mutta ei puhu kaksinkertaisesta predestinaatiosta. Sen mukaan koko Israel ei ole koskaan saanut lupausta pelastuksesta ilman ehtoja. Kaikki eivät pääse taivaaseen. Lupaus on historian karun todellisuuden keskellä toteutunut aina pikemminkin vähemmistön kuin koko kansan kohdalla. Kansasta pelastuu vain jäännös, kuten profeetta Jesaja aikanaan julisti (ks. Room. 9:27; 11:4).

Jumalan tuomiot ovat kohdistuneet kansaan ja Jumala on lahjoittanut pelastuksen itse valitsemallaan tavalla. Mutta Jumala ei ole määrännyt tiettyjä ihmisiä kadotukseen. Sen sijaan koko Israel on ollut Jumalan tuomioiden alla. Armolupauksen vastaanottajat ovat löytäneet jo vanhan liiton aikana pelastuksen.

Siksi Paavali tekee eron maallisen Israelin ja todellisen Israelin välillä. Hänen käyttämänsä lause on jälleen kerran lyhyt: ”Eivät kaikki, jotka ovat Israelista, ole Israel.” Suomeksi voidaan tietysti kutsua tätä Israelia ”tosi” Israeliksi, vaikka Paavali ei tuota lisäsanaa käytäkään. Paavalille riitti vain sana Israel, koska se itsessään viittasi Jaakobin saamaan lupaukseen ja uuteen nimeen (ks. 9:4 yllä). Selitys on kuitenkin vielä kesken.

9:7. *eivätkä kaikki Abrahamin jälkeläiset ole oikeita Abrahamin lapsia. Onhan sanottu: ”Vain Iisakin jälkeläisiä sanotaan sinun lapsiksesi.”*

Seuraavaksi Paavali viittaa uudelleen tunnettuun väittämään ”Onhan meillä isänä Abraham”. Juutalaiset halusivat perustella identiteettinsä isien avulla. Siksi he myös olivat ylpeitä siitä, että Jumala ei ollut luonut heistä syntisiä pakanoita. Ulkonainen kansaan kuuluminen ja Abrahamin jälkeläisyys ei kuitenkaan riitä Jumalalle. Tämä ei ole Paavalin omaa keksintöä, vaan se on apostolin mukaan Vanhan testamentin todistus. Hän ei siis puhu ”kristittynä”, vaan juutalaisena oppineena. Vain osa israelilaisista on oikeita Abrahamin lapsia. Raamattuperusteluissa esiintyvät Abrahamin omat lapset. Vain Iisak sai lupaukset suvulleen (1. Moos. 21:12). Se oli juutalaisten kirjanoppineidenkin myönnettävä. Paavali käyttää taas juutalaisten oppineiden perustelua, ja hänen lauseensa tulee ymmärtää sellaisen logiikan avulla.

Paavali käyttää jälkeläisistä (käännös: jälkeläiset/lapset) nimitystä ”siemen”. Käännöksessä termistö hieman muuttaa alkuperäistä viestiä. Abrahamin siemen on Vanhan testamentin mukaan rajoitettu Iisakin siemeneksi. Näin Paavali kykeni vetoamaan Abrahamin ”siemenen” saamaan lupaukseen eli aiemmin keskusteltuun armolupaukseen (ks. luku 4).

9:8. *Tämä tarkoittaa, etteivät Jumalan lapsia ole luonnolliset jälkeläiset vaan että jälkeläisiksi luetaan lupauksen voimasta syntyneet lapset.*

Paavalin oma kommentaari selittää Mooseksenkirjan lausetta. Vastakkain ovat ”lihan lapset” (*tekna tees sarkos*) ja ”lupauksen lapset” (*tekna tees epangelias*). Samaa asiaa Paavali oli opettanut jo Galatalaiskirjeessä: ”Mutta orjattaren poika oli syntynyt lihan mukaan, vapaan taas lupauksen voimasta.” (Gal. 4:23; 1938 käännös). Kyseessä on tyypillinen juutalainen pesher-selitys. Puhe Abrahamin lapsista tarkoitti kahta aivan eri sukua. Toinen suku edusti hengellistä Israelia. Lupauksen lapset olivat armoliitossa. Heille kuului uskonvanhurskaus. Lihan lapset taas olivat luonnollisen ihmisen tahdosta syntyneitä. He edustivat langennutta maailmaa.

Paavali ei tietenkään tarkoittanut, että jako lupauksen kansan ja lihan kansan välillä tapahtuisi luonnollisen suvunjatkamisen perusteella. Tulkinta on allegoria. Ne, jotka uskovat Abrahamin tavoin, ovat kaikissa sukupolvissa olleet lupauksen lapsia. Muut ovat Aadamin jälkeläisinä lihan lapsia. Muulla tavoin ei voi olla Jumalan lapsi. Israelin lapseus (9:4) toteutuu siten vain armon perusteella.

9:9. *Lupaus kuului näin: ”Ensi vuonna samaan aikaan palaan sinun luoksesi, ja silloin Saaralla on poika.”*

Itse historiassa toteutunut lupaus oli konkreettinen ja yksinkertainen (1. Moos. 18:10, 14). Se liittyi samaan ajatukseen Abrahamin jälkeläisyydestä, josta Paavali oli jo edellä puhunut (Room. 4:17-19). Vaikka tällaisen lupauksen hengellisen tulkinnan pätevyys ei tämän päivän lukijalle ehkä ole aivan selvää, juutalaiset eivät asettaneet sitä kyseenalaiseksi. Kyseessä oli Jumalan lupaus. Abrahamin lapset olivat lupauksen lasten esikuvia. Vastaavia syntymiä tapahtuu myöhemminkin. Lupauksen mukaan Abraham saa lapsia vielä Paavalin aikana, kun Jumala herättää heitä armolla Aadamin lasten joukosta.

9:10. *Eikä tämä ollut ainoa kerta. Rebekan pojilla oli yksi ja sama isä, meidän kantaisämme Iisak.*

Todistajien ketju jatkuu. Lupauksen pojan Iisakin perheessä toteutui sama järjestys. Jumalan lupauksen yllä pitämä armo nosti Jaakobin pelastuksen eteenpäin viejäksi. Tällaiset esimerkit olivat juutalaisille hyvin tärkeitä. Paavali korostaa eron tekemistä nyt edellistä enemmän. Vaikka Iisakilla ja Ismaelilla oli sama isä, Abraham, Iisakin perheen tilanne oli vielä erikoisempi. Alkutekstissä todetaan, että kaksoset olivat saaneet alkunsa Iisakista yhden ainoan yhteenmenon johdosta. Vaikka kyseessä olivat kaksoset, Jumala silti valitsi näistä saman arvoisista lapsista toisen oman tahtonsa mukaisesti.

9:11-12. *Jo ennen kaksospoikien syntymää, ennen kuin he vielä olivat tehneet mitään hyvää tai pahaa, Jumala sanoi Rebekalle: ”Vanhempi on palveleva nuorempaa.” Näin Jumala osoitti, että hänen suunnitelmansa perustui hänen omaan valintaansa, ei ihmisten tekoihin vaan kutsujan tahtoon.*

Saman todistaa Vanhan testamentin kertomus Iisain pojista, Jaakobista ja Esausta. Jumala valitsi tapojen ja järjen vastaisesti nuoremman, jota vanhemman ja arvokkaamman tuli palvella (1. Moos. 25:20-34). Tämä valinta oli ristiriitainen. Juutalaiset oppineet ajattelivat, että vanhempi on aina asetettava etusijalle. Vanhin poika perii talon. Nuoremmat veljet ovat lähinnä apulaisia, kunnes lähtevät kotoa ja itsenäistyvät. Jumala asetti uuden arvojärjestyksen. Jumalan valinta ei perustunut siihen, mitä lapset olisivat ehtineet tehdä. He eivät olleet vielä edes syntyneet. Siksi valinnan täytyi olla pelkästään Jumalan salaisen suunnitelman mukainen.

Jaakobin valinta sisältää myös toisen piirteen, joka on varmasti ollut Paavalin mielessä. Jaakob on esimerkki siitä, että Jumala armahtaa syntistä ja valitsee mitättömän. Esauhan oli veljeksistä paitsi vanhempi, myös kunnollisempi. Jaakob oli petturi, joka huijasi sekä veljeään että isäänsä. Siitä huolimatta Jumala valitsi hänet ja teki hänestä Israelin kantaisän. Tämäkin oli esimerkki siitä, että Jumala antaa armonsa yllättävällä tavalla. Kertomus on siis esimerkki Kristuksesta. Jumala lahjoittaa pelastuksen kärsivän Messiaan välityksellä.

9:13. *Onhan kirjoitettu: ”Jaakobia minä rakastin, mutta Esauta vihasin.”*

Raamattuperustelua jatkoi lainaus profeetoilta, tällä kertaa Malakian kirjasta (Mal. 1:2-3). Tämä viittaus saattaa vaikuttaa edellisen toistolta, mutta se vie asiaa eteenpäin. Malakian kirjassa

nimittäin Jaakob ja Esau liittyvät ankaraan kritiikkiin, jota profeetta esittää kuulijoilleen. Esaun hengenheimolaiset eivät palvele Jumalaa, vaan pitävät Häntä pilkkanaan. Siksi heistä tulee kansa, ”jota Herra ikuisesti vihaa” (Mal. 1:4-7). Näin myös Malakia todistaa Paavalille, että lihan lapsia ei kutsuta Jumalan lapsiksi.

Vanhan testamentin esimerkki nostaa uudelleen esille kysymykset Jumalan valinnasta ja ennaltamääräämisestä, predestinaatiosta. Pitäisikö ajatella, että Jaakobin ja Esaun esimerkki puhuisi kaksinkertaisesta predestinaatiosta? Reformoidun teologian mukaan kohta selitetään yleensä niin. Silloin ajatellaan veljesten tarinan opettavan, että Jumala valitsee tietyt ihmiset pelastukseen ja hylkää toiset. Paavali ei ajatellut näin.

Lauseet ovat lukijalle asenteellisesti vaikeita, koska niissä puhutaan yksittäisistä ihmisistä. Paavali kuitenkin tarkoittaa vertauskuvallista valintaa. Hän ei uskonut, että Esaun ”jälkeläiset” olisi jo ennalta määrätty lopullisesti tuomion ja kadotuksen alaisiksi. Hän toteaa vain, että lihan lapset ovat aina Jumalan vihan kohteena. Tuon vihan alta voidaan päästä ainoastaan armolupauksen avulla. Myös Jaakob oli ollut lihan lapsi, petturi, ja Jumalan vihan alla. Jaakob sai kuitenkin armon. Oikeita Abrahamin lapsia ovat siis ne, jotka Abrahamin tavoin uskovat kuolleiden ylösnousemukseen. He ovat uskosta vanhurskaita. Siksi myös Iisain ja Jaakobin lapset vanhurskautetaan yksin uskosta. He ovat lupauksen lapsia.

Sanoma

Paavali palasi ajatukseen Abrahamin uskosta. Abraham oli patriarkoista suurin. Hänen nimiinsä vannoivat kaikki hurskaat juutalaiset. Siksi häneen oli hyvä vedota silloin, kun evankeliumin olennaisin merkitys piti saada esille. Ketkä ovat oikeita Abrahamin lapsia? Monet juutalaiset olisivat ehkä ajatelleet, että kaikki Israelin kansan jäsenet kuuluvat näihin. Ainakin saddukeusten kanssa keskustelu olisi ehkä tyrehtynyt tähän.

Juutalaisuudessa oli kuitenkin monta ryhmää, jotka ajattelivat toisin. Paavalin oma herätysliike, farisealaisuus, oli tunnettu varsin tiukasta suhtautumisestaan Mooseksen lakiin ja isien perimätietoon. Tämän suuren ryhmän jäsenet ajattelivat jo valmiiksi, että synnissä elävät juutalaiset eivät voi missään nimessä olla Abrahamin lapsia. Vielä pidemmälle menivät essealaiset ja Qumranin munkit. He jakoivat ihmiskunnan lisäksi myös juutalaisuuden kahtia, pimeyden lapsiin ja valon lapsiin. Abrahamin perintö ei heidän mielestään kuulunut muille kuin niille, jotka ovat antautuneet kaikessa noudattamaan Mooseksen lakia.

Paavalin saarnalle oli siten kohteensa. Hän tiesi, että monet voivat olla hänen kanssaan samaa mieltä Abrahamin perinnöstä. Apostoli ei kuitenkaan jakanut ihmisiä pimeyden lapsiin ja valon lapsiin. Hän sanoi Abrahamin perinnön olevan toisenlainen. Juutalaiset jakautuvat lihan lapsiin ja lupauksen lapsiin. Lihan lapset yrittävät rakentaa elämää ja uskontoa omien pyrkimyksiensä avulla. Ulkonainen uskonnon muoto voi silloin olla varsin näyttävä. Siihen kuuluvat itsekieltäytyminen, paasto ja askeettisuus. Köyhien avustaminen ja temppelille annetut lahjat kruunaavat kauniin uskonnon. Mutta Paavalin mukaan kaikki tämä jää pelkäksi lihan uskonnoksi, turmeltuneen ihmisen turhaksi yritykseksi elää Jumalan tahdon mukaan.

Oikea Abrahamin usko on aina perustunut uskonvanhurskauteen. Oikeita Abrahamin jälkeläisiä ovat ne, jotka ottavat vastaan Jumalan lupauksen Messiaasta ja syntien sovittajasta. Lupauksen lapsia ovat olleet kaikki ne patriarkat, jotka ovat eläneet lupauksen varassa, aina Iisakista ja Jaakobista lähtien. Siksi Jaakobin uusi nimi ”Israel” on Paavalille merkkinä lupauksen kansasta. Hänen jälkeläisinään syntyneet kaksitoista heimoa ovat syntyneet ylösnousemusvoimasta. Niissä toteutuu Abrahamin usko siihen, että Jumala voi synnyttää kuolleestakin uutta elämää.

Israel on siten jaettu kahtia. Suurin osa kansaa eli synnissä. Paavalin mielestä kaikki israelilaiset olivat lihan lapsia, mutta osa heistä oli löytänyt Jumalan armon. Tällaista pelastumista ei kuitenkaan pidä sekoittaa ajatukseen valinnasta. Jumala ei ole Paavalin mielestä valinnut tiettyjä ihmisiä pelastukseen ja tarkoituksella jättänyt toisia ulkopuolelle. Armo on aina ollut tarjona jokaiselle.

Ihmisten pelastumista on estänyt vain heidän kovasydämisyytensä. He eivät ole tahtoneet kääntyä armollisen Jumalan puoleen.

Oikea Israel on lupauksen kansaa. Se on Jumalan kansaa, joka odotti Messiasta Vapahtajaksi – ja joka nyt Paavalin aikana riemuitsi pelastajaksi tulleesta Daavidin Pojasta. Jumalan Israelin jäseniä ovat kaikki ne, jotka on armon ja anteeksiantamuksen kautta yhdistetty Kristukseen. Tämä oli yksi syy siihen, miksi Paavali ei tehnyt eroa juutalaisten ja kreikkalaisten tai muiden pakanoiden välillä. Hänen mielestään Kristuksessa jokainen syntinen yhdistetään suoraan seurakuntaruumiiseen. Kristuksessa toteutuu tosi Israel. Muut ulkonaiset merkit kansasta ovat jääneet Kristuksen varjoon.

Lisäksi täytyy muistaa, että näkökulma oli Paavalille aina vakava. Koska lihan lapset ovat Aadamin jälkeläisiä, he ovat Jumalan vihan alaisia. Apostoli ei jätä mainitsematta yhä uudelleen tätä vaarallista tilannetta, jossa luonnollinen Israel elää. Vanhan liiton kansa ei ole turvassa, jos se elää vain omassa varassaan. Siksi Jumalan lupaus tulee aina tarpeeseen. Se on turvana kaikille, jotka elävät ”kuoleman varjon maassa”.

Vaikka Paavali tuntuu puhuvan erityisesti juutalaisille, hänen opetuksensa lupauksen lapsista on hyvin lohdullinen myös meille. Kaikki, jotka tulevat Kristuksen luokse, pääsevät lapsiksi Jumalan kansaan. Tämän päivän uskovilla on sama usko kuin Abrahamilla ja Mooseksella. Vanhan liiton isät ovat meidän isiämme samalla tavoin kuin Paavalin isiä. Jumalan historia on pitkä. Jumalan lupaukset ovat varmoja. Vaikka toisinaan tuntuisi siltä, että Jumala on tämän rikkinäisen maailman keskellä hiljaa, historia opettaa muuta. Jumala on vuosituhanten aikana toiminut koko ajan lihan lasten pelastamiseksi pelastuksen valtakuntaan.

9:14-29 Jumala armahtaa kenet tahtoo – nimittäin syntiset

Voiko Paavali olla oikeassa sen suhteen, että Jumala olisi syrjäyttänyt suuren osan omasta kansastaan ja jättänyt heidät paatumukseen? Koskevatko lupaukset todellakin vain niitä, jotka uskovat Kristukseen Messiaana ja Vapahtajana? Lukijan on helppo huomata, että nyt ollaan aiheen kannalta aivan ytimessä. Miten apostoli kykenee selittämään valitun kansan kohtalon? Onko vanha liitto sittenkin ollut turha? Vai onko Paavali vain hurmahenkinen uudistaja, joka rikkoo tarkoituksella kaiken vanhan?

Kuten edellä jo nähtiin, Paavalin opetus etenee tässä kohdassa suurten teesien avulla. Ensimmäisen mukaan Jumalan lupauksissa ei ole tapahtunut muutosta. Jumala on nyt sama kuin Hän oli Abrahamin ja Mooseksen aikana. Oikea Israel on aina ollut lupauksen kansaa. Toisen teesin mukaan Jumala on Kaikkivaltias. Hänellä on aina ollut oikeus toimiinsa, kun hän toteuttaa pelastavaa suunnitelmaansa maan päällä. Jumalan valinnoista todistavat jo Abrahamin saama lupaus ja Esaun sivuuttaminen Jaakobin hyväksi. Samanlaisia valintoja nähdään pitkin Vanhaa testamenttia, olipa kyseessä sitten Mooses tai farao. Jumalan yllättävät armoteot historiassa osoittavat, että hän haluaa armahtaa jumalattoman.

9:14. *Mitä me tähän sanomme? Ei kai Jumala ole epäoikeudenmukainen? Ei suinkaan.*

Miksi valinta oli sitten tapahtunut? Retorinen kysymys paljastaa ytimen. Jumala on valinnut pelastushistorian aikana kenet tahtoo. Olisiko Jumala siis ollut epäoikeudenmukainen valitessaan sen, kenet tahtoo? Kukaan juutalainen oppinut ei olisi uskaltanut väittää Jumalan valintaa vääräksi. Paavali oli perusteluissaan taas voiton puolella – ja jälleen käyttämällä vastapuolen omia aseita. Kysymyksenasettelu on sama kuin aikaisemmin kolmannessa luvussa. Paavali tarkastelee nyt yksityiskohtaisesti niitä ongelmia, joita kysymys Israelin uskottomuudesta herättää.

9:15. *Hän sanoo Moosekselle: ”Minä armahdan kenet tahdon ja osoitan laupeutta kenelle tahdon.*”

Kirjanoppinut löysi perusteen Vanhasta testamentista. Jumalan kaikkivaltiutta korostavat lauseet löytyvät juutalaisten omista kirjoituksista, Moosekselta itseltään. Jumalan uskollisuuden lisäksi esille on nostettava Jumalan kaikkivaltius. Jumala toteuttaa suunnitelmiaan tässä maailmassa

tavalla, jota ihminen ei voi täysin ymmärtää. Paavali käyttää kahta erilaista lausetta kuvatessaan Jumalan valtaa. Ensin hän lainaa Vanhan testamentin opetusta siitä, että Jumala armahtaa kenet tahtoo. Myöhemmin hän laajentaa ajatusta ja toteaa, että Jumala armahtaa kenet tahtoo ja paaduttaa kenet tahtoo.

Vanhan testamentin kohta Jumalan armahtamisesta on lainattu tärkeästä tekstistä. Kyseessä on laintaulujen antamiseen liittyvä erämaavaelluksen teksti, jossa Mooses pyytää nähdä Herran kunnian. Jumala vastasi hänelle: ”Minä annan kirkkauteni kulkea sinun ohitsesi ja lausun sinun edessäsi nimen Jahve. Minä annan anteeksi kenelle tahdon ja armahdan kenet tahdon.” (2. Moos. 33:18). Paavalin mielessä ovat Jumalan pelastushistorian suuret tapahtumat. Israelin valinta ja lain antaminen ovat perustuneet Jumalan hyvään ja armolliseen valintaan. Jo lakia annettaessa Jumala lupasi anteeksiantamuksen omilleen: ”Hän on armollinen tuhansille ja antaa anteeksi pahat teot” (2. Moos. 34:7). Jumalan valinta on aina hyvä, vaikka ihminen ei sitä ymmärtäisi.

Tämä kohta osoittaa, että puhe Jumalan valinnasta ei tarkoita tiettyjen ihmisten valikointia. Sen sijaan Paavali ottaa esille Vanhan testamentin kohtia, jotka todistavat Jumalan armollisuudesta. Hänen päämääränään on perustella sitä, miksi pelastus annettiin nimenomaan Kristuksen kautta. Esimerkit ovat siten todisteena Kristuksesta.

9:16. *Ratkaisevaa ei siis ole, mitä ihminen tahtoo tai ehtii, vaan se että Jumala armahtaa.*

Olennaista siis apostolin mielestä on vain se, että Jumalalla on oma suunnitelma. Jumala tekee työtään maailmassa sellaisten päämäärien hyväksi, joita ihminen voi vain aavistella. Ratkaisevaa ei ole se, mitä ihminen tahtoo tai tekee (alkuteksti: ”juoksee”). Tässä paljastuvat näkökulmien erot. Ihminen yrittää arvioida maailmaa omasta kapeasta näkökulmastaan. Meidän on erittäin vaikea ylittää omaa rajoittuneisuuttamme ja tunnustaa maailman elävän turmeltuneisuuden vallassa. Kuvittelemme pikemminkin, että ihmisen oma tahto ja omat pyrkimykset ovat parasta maailmassa. Jos ymmärrätte vertauskuvan: vankilat ovat täynnä syyttömiä ihmisiä.

Paavali muistuttaa, että Jumalan näkökulma on täysin toinen. Aadamin jälkeläisten tahtomiset ja tekemiset tässä maailmassa ovat täysin toissijainen asia. Ne ovat synnin tuottamia ja synnin hallitsemia. Ihmisen toiminta hyvienkin asioiden parissa jää aina pelkäksi puuhasteluksi sivuasioiden kanssa, tai parhaimmillaankin turmeluksen jättämien jälkien korjailuksi.

Apostolin mukaan Jumala toteuttaa suunnitelmansa. Alkuteksti on jälleen lyhyt: ”ei siis tahtominen tai juokseminen, vaan Jumalan armahdus”. Ihminen saa luottaa siihen, että historian lehdiltä luettavat Jumalan ankaratkin säädökset ja toimet tavoittelevat hyvää päämäärää. Jumala pyrkii armahtamaan, ja Jumala on armahtanut.

9:17. *Kirjoituksissa sanotaan faraolle: ”Sen vuoksi minä korotin sinut, että sinun kohtalossasi osoittaisin voimani ja että minun nimeäni julistettaisiin koko maailmassa.”*

Nyt tullaan hämmentävän esimerkin äärelle. Viittaus faraoon Jumalan armahtamisen jälkeen kuulostaa monien mielestä yllättävältä. Faraonhan pitäisi olla kaiken pahan vertauskuva. Tämän jakeen kohdalla mielikuvat täytyy unohtaa, sillä Vanhan testamentin lukeminen selittää jakeen täydellisesti. Miksi farao korotettiin? Roomalaiskirjeessä esiintyvä korottamisen sana on ehkä hieman vaikea ymmärtää lauseessa. Kohta tulee helpommaksi, kun muistetaan, että Mooseksen kirjoissa puhutaankin faraon ”säästämisestä” eli armahtamisesta. Jumala ei ollut tuhonnut koko Egyptiä vitsausten avulla. Herra sanoi Mooseksen kautta faraolle: ”Mutta minä olen säästänyt sinut sitä varten, että voisin näyttää sinulle voimani ja että minun nimeäni julistettaisiin kaikkialla maailmassa.” (2. Moos. 9:16).

Paavali on kääntänyt säästämistä ja paikalleen jättämistä tarkoittaneen sanan korottamista ja paikalleen asettamista tarkoittavalla sanalla (*ekseegeira*). Siinä näkyy teologinen tulkinta. Faraon säästäminen täydelliseltä tuholta on merkinnyt hänen ”nostamistaan” tiettyyn historian asemaan (vrt. saman sanan käyttö Hab. 1:6; Sak. 11:16). Jumalan voima nähdään siitä, että hän tahtonsa mukaan säästi jopa paatuneen faraon, vaikka olisi voinut tuhota hänet. Jumalan nimeä julistetaan kaikkialla maailmassa siten sekä kaikkivaltiaana että armollisena. Siksi myös faraota koskeva Vanhan testamentin kohta oli Paavalille esimerkki Jumalan armahtamisesta.

9:18. *Jumala siis armahtaa kenet tahtoo ja paaduttaa kenet tahtoo.*

Miksi Paavali sitten sanoo heti perään, että Jumala armahtaa jotkut, ja jotkut hän taas paaduttaa? Paaduttamisen sana (*skleerynoo*) tarkoittaa kovaksi ja välinpitämättömäksi tekemistä. Paavalin opetus koskee faraota kahdella tavalla. Vaikka farao oli kovettanut sydämensä, Jumala kuitenkin säästi eli armahti häntä. Näin faraosta tulee esikuva kovasydämisen saamasta armosta.

Raamatun lukijat pohtivat yleensä sitä, haluaako Jumala todellisesti paaduttaa jonkun ihmisen sillä tavoin, että hän ei voisi päästä pelastukseen. Tämähän merkitsisi sitä, että jotkut ihmiset on jo tässä ajassa määrätty kadotukseen (kalvinismi). Paavali ei tarkoita tällaista paatumusta. Hän pohtii ainoastaan sitä, miten Jumala toteuttaa pelastustaan maailmassa. Tuon pelastushistorian yhdessä vaiheessa faraon paatumus palveli Israelin kansan vapauttamista. Sen ansiosta Jumalan nimeä tultiin julistamaan kaikessa maailmassa.

Esimerkki oli Paavalille tärkeä. Hän halusi selittää, että hänen oman aikansa Israelin kovasydämisyys oli samanlaista kuin faraon kovuus. Tämä oli kyllä loukkaavaa – mutta totta. Kun hänen juutalaiset veljensä eivät ottaneet Kristusta vastaan, he olivat faraon kaltaisia. Jännitteessä eli kuitenkin toivo. Faraon säästämisen tavoin myös valittu kansa tultaisiin vielä armahtamaan. Israelin välinpitämättömyys oli Paavalin mukaan tapahtunut vain siksi, että Jumalan nimi – siis Kristuksen nimi Herra – julistettaisiin kaikkialla maailmassa. Jatkossa Paavali selittääkin paljon sitä, miten Israelin hetkellinen kovasydämisyys tulee kerran kääntymään pelastuksen riemuksi.

9:19. *Joku teistä ehkä kysyy: "Miksi Jumala sitten moittii ihmisiä? Eihän kukaan voi vastustaa hänen tahtoaan."*

Vaikka tämäkin jae on usein selitetty kaksinkertaisen predestinaation tapaan, siitä ei nytkään ole kyse. Paavalihan ei varsinaisesti pohdi tässä sitä, mihin kukin ihminen on määrätty. Kysymyksen laatu on toinen. Taustalla on väite, että Jumala armahtaa kenet tahtoo. Eikö silloin pelastus ole yksin Jumalan asia? Hän voi säästää faraon, jos hän tahtoo. Hän voi säästää Israelin, jos hän tahtoo. Miksi hän sitten voisi vielä "löytää vikaa" (käännös: moittii ihmisiä) ihmisistä?

Kysymys on saman tyyppinen kuin kolmannessa luvussa (vrt. Room. 3:7), mutta se esitetään toisin päin. Kyse ei ole siitä, miten ihminen on sidottu, vaan siitä, kenet Jumala armahtaa. Miksi Jumala armahtaa pakanoita, mutta ei israelilaisia? Jos Israel elää faraon tavoin paatumuksessa, miksi Jumala moittisi kansaa vielä siitä, että se ei hyväksy Jeesusta? Eikö paatumus ollut Jumalan asettama? Eikö Israel ole asemassaan nimenomaan Jumalan tahdosta? Eihän kukaan voi vastustaa Jumalan tahtoa. Debatin keskellä esitetty hypoteettinen vastaväite on ankara, mutta väärä.

9:20. *Ihmisparka, mikä sinä olet arvostelemaan Jumalaa? Sanooko saviastia muovaajalleen: "Miksi teit minusta tällaisen?"*

Paavali vastaa jälleen oletetulle kiistakumppanilleen ja korostaa Jumalan kaikkivaltiutta. Savi ei voi nousta valajaa vastaan. Israelin on eksyttänyt sen oma synti. Kukaan ei voi syyttää Jumalaa omasta pahuudestaan tai synnistä. Israelin kadotti sen oma kovasydämisyys ja epäjumalanpalvelus. Kansalla oli aina mahdollisuus palata armollisen Jumalan luo.

Toinen näkökohta on, että Jumalalla on ihmisille erilaisia tehtäviä pelastushistoriassa. Ihmisten näkökulmasta kyllä näyttää usein siltä, että joku hylätään toisen hyväksi. Jumalan näkökulmasta asia on laajempi. Kaikki Jumalan teot palvelevat sitä päämäärää, että Hänen nimeään julistettaisiin kansojen keskuudessa. Paavalin mukaan Jumala on aina tähdännyt evankeliumin julistamiseen. Siksi Jumala on tehnyt historian kuluessa armotekoja, jotta anteeksiantamus olisi aina kaikkien nähtävillä.

9:21. *Kyllä kai savenvalajalla on oikeus tehdä samasta savesta toinen astia arvokasta ja toinen arkista käyttöä varten?*

Päättely jatkuu: siksi Jumala asettaa tietyt henkilöt tiettyyn asemaan historiassa. Faraolla oli oma tehtävänsä. Mooseksella oli tehtävänsä. Paavalilla oli paikkansa ja häntä vastustaneilla juutalaisilla hurskailla oli paikkansa. Paavalin ajan tilanteessa näyttää tietenkin siltä, että monet Paavalin ikätoverit elävät kovalla sydämellä ja eksyvät pois Kristuksesta, valitun kansan Messiaasta. Paavali on kuitenkin varma siitä, että tämäkin paatumus koituu vielä evankeliumin voitoksi.

Tärkeintä on kuitenkin huomata, että Paavali tarkoittaa arvokkailla astioilla (*skeuos*) pelastuneita syntisiä. Hänen astia-vertauksensa täytyy osata tulkita oikein. Edellä Paavali oli asettanut vastakkain lihan lapset ja lupauksen lapset. Hän tarkoitti, että lihan lapsista tulee evankeliumin

kautta lupauksen lapsia. Sama ajatus näkyy savenvalajan vertauskuvallisuudessa. Arkisista astioista voi tulla arvokkaita. Jumala ei ole alusta lähtien tehnyt ihmisistä joko pahoja tai hyviä. Juuri siksi, että kaikki ovat pahoja, Jumala voi tehdä näistäkin hyviä eli armahdettuja. Asia selvenee vielä jatkossa.

9:22. *Näin on myös Jumala tehnyt näyttääkseen vihansa ja osoittaakseen voimansa. Suuressa kärsivällisyydessään hän on tosin säästänyt noita vihan astioita, jotka on määrätty tuhottaviksi.*

Tämä jae osoittaa lopullisesti sen, että Paavali puhuu tässä jaksossa enemmän armosta kuin paaduttamisesta. Hän ei jaa ihmisiä synnin osalta kahteen joukkoon. Maailmassa ei ole hyviä ja pahoja. Täällä on vain pahoja: Aadamin jälkeen tuli täydellinen turmelus. Jumala ei ole valinnut hyviä pelastukseen, vaan hän kutsuu evankeliumilla pahoja pelastukseen.

Savenvalajan tekemät astiat ovat ensinnäkin vihan astioita (*skeuos*). Kuka kuuluu tähän joukkoon? Kaikki Aadamin jälkeläiset. Vihan astiat ovat siten samaa joukkoa kuin aikaisemmassa opetuksessa esiintyneet lihan lapset. Vihan astiat ovat huonoja ja ne oli jo määrätty tuhottaviksi. Onneksi Jumalalla oli toisenlainen suunnitelma niitä varten.

Paavali puhuu uudelleen Jumalan pitkämielisyydestä (vrt. 3:26). Hän on ollut tähän asti kärsivällinen kaikkia syntisiä kohtaan. Elämän jatkuminen on ollut mahdollista vain siksi, että Jumala ei ole näyttänyt vihaansa. Tämä pitkämielisyys on tarjonnut tähän saakka armon ajan kaikille Jumalasta pois langenneille israelilaisille. Syntinsä tähden ihmiset ovat vihan astioita. Heidät on määrätty tuhottaviksi (*eis apooleian*). Jumalan tuomion näköala on yhtä jyrkkä kuin kirjeen ensimmäisessä luvussa. Jumala on Pyhä. Synti ei kestä hänen edessään. Mutta Jumala ”armahtaa kenet tahtoo”. Hän on päättänyt armahtaa syntisiä. Hän on ollut kärsivällinen eikä ole langettanut vihaansa. Jumalan viha pääsi valloilleen vasta Kristuksen ristillä. Hänet tehtiin synniksi meidän edestämme. Viha kohdistui häneen. Vihan astiat on säästetty faraon tavoin. Pahat ovat saaneet kokea Jumalan armoa.

9:23. *Loppumattoman kirkkautensa hän taas on antanut ilmetä niistä astioista, joita kohtaan hän osoittaa laupeutta ja jotka hän on valmistanut kirkkautta varten.*

Jumalalla, suurella savenvalajalla on myös toisenlaisia astioita (*skeuos*). Koska Aadamin jälkeläiset olivat vihan astioita, juuri niille Jumala antaa armonsa. Siksi niiden vastakohtana ovat armon astiat. Ne ovat astioita, ”joita kohtaan hän osoittaa laupeutta”. Vihan sijasta Jumala on tehnyt tiettäväksi kirkkautensa. Tässä lauseessa kirkkaus tarkoittaa lähinnä pelastavaa armoa. Jumalan armon runsaus näkyy siinä, että hän on muovannut evankeliumin avulla armon astioita. Uskovat ovat astioita, jotka Jumala on varustanut Pyhän Hengen sinetillä ”kirkkautta varten” eli ylösnousemusta ja uutta elämää varten.

Ajatus on sama kuin edellä kahdeksannessa luvussa. Uskovat on valmistettu eli suorastaan määrätty Pojan kuvan kaltaisuuteen, ylösnousemuksen kirkkauteen. Paavalin käyttämä kuva voidaan ymmärtää väärin, jos ajatellaan, että Jumala on alusta lähtien tehnyt kaksia erilaisia astioita. Sitä Paavali ei tarkoita. Kaikki ihmiset ovat ensin vihan astioita, mutta Jumala on ollut pitkämielinen näitä vihan lapsia kohtaan. Siksi hän valmistaa heistä armon astioita Kristuksen uhrin ja sovituksen avulla.

9:24. *Sellaisiksi hän on kutsunut meidät, olimmepa juutalaisia tai emme.*

Syntiset ovat savea ja Jumala muovaa armon astioita kaikista syntisistä. Tässä näkyy Jumalan ihmeellinen ja yllättävä pelastustyö. Hän ei muovaa armon astioita vain juutalaisista tai vielä rajatummin hyvistä ja hurskaista juutalaisista. Hän muovaa armon astioita kaikista syntisistä, jotka kuulevat Jumalan evankeliumin. Jälleen Paavali muistuttaa, että armon astioiksi tullaan kutsun perusteella. Jumalan kutsuu ihmisiä evankeliumin sanalla. Siksi kutsuminen (*kaleoo*) on uskovaksi tulemisen lähtökohta. Synnistä ulos kutsutut vihan astiat muodostavat ”uloskutsuttujen yhteisön”, *ekkleesian*, eli seurakunnan. Pelastuneiden seurakunta on siten sanatarkasti ”kutsuttujen” joukko.

9:25. *Hoosean kirjassa hän sanoo: – Minä olen sanova kansakseni sitä, joka ei kansaani ollut, ja rakastetukseni sitä, jota en rakastanut.*

Tätä ihmettä tukevat monet raamatunkohdat. Näissä lainauksissa toistuvat Paavalin käyttämät sanat Jumalan kansasta, kutsumisesta, siemenestä, lapsista, säästämisestä ja pelastuksesta. Ensimmäinen todistus tulee Hoosean kirjasta. Tekstien välistä yhteyttä ei tosin näe enää

käännöksistä, sillä Paavalin ajatusten taustalla on Septuagintan tekstimuoto. Siellä sanotaan: ”Minä tulen säälimään niitä, jotka ovat Ei-Säälittyjä, ja sanon Ei-Minun-Kansalleni: Te olette minun kansani” (Hoos. 2:25 Septuagintan mukaan). Paavali näyttää vaihtaneen kutsumisen sanan Hoosean tekstiin selittämään tarkemmin Jumalan toimintaa. Käännöksessä se tosin on käännetty ”Minä olen sanova”, mutta sanatarkasti kohdassa lukee muuta. Siinä sanotaan: ”Minä olen kutsuva kansakseni ne, jotka eivät ole minun kansaani”. Näin edellisen jakeen kutsumisen (*kaleoo*) sana ja ajatus liitetään Hoosean tekstiin. Tällainen tulkinta on tyypillinen rabbiininen menettely.

9:26. *Ja samassa paikassa, jossa heille sanottiin: ”Te ette ole minun kansaani”, heitä tullaan sanomaan elävän Jumalan lapsiksi.*

Seuraava lainaus on sekin Hoosean kirjasta (Hoos. 2:1). Tämä Hoosean profetia tukee täydellisesti Paavalin opetusta. Kansa, joka ei ole Jumalan kansa, tarkoittaa kahdessa mielessä Jumalalle vihamielistä kansaa. Se on toisaalta profeettojen mukaan se langennut Israel, joka ei ole tuntenut eikä palvellut omaa Jumalaansa. Toisaalta lause voidaan kuitenkin soveltaa myös kaikkiin muihin kansoihin, jotka eivät ole Jumalan kansaa. Paavali pääsee siten puhumaan oikeasta Israelista. Oikean Israelin muodostavat profeettojenkin todistuksen mukaan ne, joista on tehty Jumalan lapsia. Pelastuksen ajan lapseus merkitsee todellista Jumalan kansaan kuulumista.

9:27-28. *Mutta Israelista Jesaja huudahtaa: – Vaikka Israelin kansa olisi lukuisa kuin merenrannan hiekka, siitä pelastuu vain rippeet. Äkkiä ja lopullisesti on Herra toteuttava sanansa maan päällä.*

Profeetta Jesaja puolestaan nousee todistajaksi Israelin synnistä. Abrahamin siunaus ei ole hyödyttänyt koko kansaa. Israelista pelastuu aina pelkät rippeet, pelkkä jäännös (*hypoleimma*). Tämä jäännös-teologia on profeetoille tyypillinen. Profeetat todistavat siten Paavalille, että oikea Israel on aina ollut vähäinen kooltaan. Siihen ovat kuuluneet ne, jotka ovat eläneet armosta ja jotka Jumala on vanhurskauttanut uskosta. Kohdassa Jesajan kirjan profetia (Jes. 10:22-23) liittyy Hoosean vastaavaan profetiaan (Hoos 1:10; Septuagintassa 2:1). Sana lukumäärä tulee Hoosealta, mutta loppu Jesajalta.

9:29. *Jesaja on myös ennustanut: – Ellei Herra Sebaot olisi säästänyt meistä siementä, meidän olisi käynyt kuin Sodoman, me olisimme Gomorran kaltaiset.*

Vaikka profeettojen opetus jäännöksestä on pelottava sanoma Jumalan tuomioista, se sisältää kääntöpuolena kuitenkin Jumalan armolupauksen. Jumala on tahtonsa ja valintansa mukaan vaikeissakin tilanteissa osoittanut armonsa ja jättänyt jäljelle jäännöksen. Jumala säästi faraota – miksei hän säästäisi omaa kansaansa? Siksi juuri armo on kaikkina aikoina ja kaikille Israelin sukupolville osoitus Jumalan hyvästä tahdosta. Ilman armahdusta Israel olisi kokenut Sodoman ja Gomorran kohtalon.

Septuagintassa esiintyvä sana siemen on käännös Jesajan kirjan alkuperäisestä heprean kielen ilmauksesta ”muutamat eloonjääneet”. Näin se kuvaa konkreettisesti sitä jäljelle jääneiden joukkoa, jonka Jumala on pelastanut. Sana siemen viittaa hienolla tavalla Abrahamin saamaan lupaukseen. Jäljelle jääneiden joukko on uskonvanhurskauden kansaa, jonka toivona on elämä kuolleista.

Sanoma

Jumala armahtaa kenet tahtoo. Kenet Hän sitten tahtoo armahtaa? Paavalin mukaan Jumala tahtoo armahtaa syntiset Kristuksen evankeliumin avulla. Vaikka tätä Roomalaiskirjeen yhdeksännen luvun ydinjaksoa on usein luettu paaduttamisen näkökulmasta, se onkin itse asiassa Jumalan armon suurta ylistämistä. Paavali ei siten ensisijaisesti puhu nyt ennaltamääräämisestä. Sellaista tulkintaa oli edistänyt kalvinistinen opetus, joka on selittänyt kohdassa esiintyvät aiheet kaksinkertaisen predestinaation näkökulmasta. Vaikka sana paaduttaminen esiintyy jaksossa, se liittyy ajatukseen faraon säästämisestä. Faraokin on siten tässä esimerkkinä Jumalan armotyöstä, ei Jumalan paaduttavasta toiminnasta.

Vanhaa testamenttia lainaten Paavali muistutti lukijoilleen, että Jumalan pelastussuunnitelma on alusta lähtien ollut armon suunnitelma. Jumala armahtaa kenet tahtoo. Hän ei armahda syyttömiä ja kelvollisia ihmisiä. Hän armahtaa syntisiä. Yksi uskomattomimmista esimerkeistä tällaisessa pelastushistoriassa oli Egyptin farao. Paavali ei suinkaan puhunut faraon paaduttamisesta, vaan faraon ”säästämisestä” eli armahtamisesta. Vaikka farao oli tietenkin kovettanut sydämensä eikä päästänyt Israelia, hän ei ollut pelkkä paatumuksen esimerkki. Jumala oli armahtanut faraota siten, että hän ei ollut täysin tuhonnut Egyptiä ja sen hallitsijaa.

Näin faraosta tuli Aadamin kaltainen syntisen ihmisen esikuva. Vaikka farao oli Jumalan kansan vastustaja ja näin ollen Jumalan vihollinen, Jumala oli pitkämielinen häntä kohtaan. Se kertoo, että Jumala käyttää pelastushistoriassa ketä hän tahtoo. Jopa kovasydämisyys voi koitua Jumalan työn hyväksi.

Tästä tuli Paavalille tärkeä esimerkki. Hänen mielestään Israel on faraon kaltainen. Kansan hurskaat olivat kovettaneet sydämensä. He eivät hyväksyneet Messiasta. He eivät tunnistaneet Jumalan omaa Poikaa. Paavalin ajan Israel eli siis synnissä ja paatumuksessa. Siksi Paavali itki heidän puolestaan. Mutta apostoli oli varma, että Jumalan työ ei jää tähän. Jumala tulee näyttämään armonsa vielä omilleen. Kerran Israel kääntyy Kristuksen puoleen ja löytää Vapahtajansa.

Vielä on huomattava, että Jumalan työllä oli selvä päämäärä. Farao armahdettiin, jotta Jumalan nimeä julistettaisiin kaikille ihmisille. Jumala osoitti voimansa Egyptissä, jotta hyvä sanoma hänestä kaikuisi kaikille kansoille. Paavali sovelsi saman Israeliin. Israelin lankeemuksen johdosta maailma tulee rikkaaksi – pakanat saavat evankeliumin (Room. 11:12). Sillä välin kun Jumalan oma valittu kansa taistelee sisäisten ristiriitojensa ja sydämensä kovuuden kanssa, Kristuksen nimeä julistetaan kaikkien kansojen keskuuteen. Kaikki palvelee Jumalan suurta suunnitelmaa.

Monet ovat lukeneet yhdeksättä lukua pienen pelon vallassa. Näitä jakeita on suorastaan kartettu siksi, että niiden pääajatus on ymmärretty väärin. Jos Jumala armahtaa, kenet tahtoo, minä voin jäädä ulkopuollelle. Tällainen ajatus on ymmärrettävä, vaikkakin väärä. Paavalin alkuperäinen tarkoitus oli päinvastainen. Hän yritti lohduttaa lukijoitaan sillä ajatuksella, että Jumala armahtaa kenet tahtoo ja paaduttaa kenet tahtoo. Jumala nimittäin tahtoo armahtaa syntisiä. Hän armahtaa omia vihollisiaan.

Lukijan pelkoa on lisännyt puhe vihan astioista. Miten käy, jos minut on luotu vihan astiaksi? Voinko koskaan pelastua? Nämäkin kysymykset perustuvat edellä mainittuun väärinkäsitykseen. Paavali opetti tässä luvussa aivan samalla tavalla kuin koko kirjeessään muutenkin. Kaikki ihmiset ovat vihan astioita. Aadamin suvussa ei muita astioita ole. Kristuksen ansiosta koko tilanne on kuitenkin muuttunut. Nyt Jumala valmistaa evankeliumin avulla toisenlaisia astioita. Ne ovat armon astioita. Ne on valmistettu kirkkautta varten eli ruumiin ylösnousemusta varten.

Paavalin opetus on siten täyttä armoa. Jumala sietää syntisiä. Hän säästi jopa faraon, koska näin Jumalan nimeä julistetaan kaikkialla maailmassa. Jumala on pitkämielinen. Vielä ei ole tuomion aika. Vielä ei ole aika rikkoa vihan astioita. Nyt on armon ja anteeksiantamuksen aika. Nyt vihan lapsista tulee elävän Jumalan lapsia. Nyt vihollisista tulee Jumalan kansaa. Tämän kaiken Kristus on saanut aikaan.

Jakson toinen merkittävä piirre on jäännös-teologian perustelu. Paavali rakentaa Vanhan testamentin perusteella sellaisen pelastusta koskevan vastakkainasettelun, että se on taatusti saanut monet juutalaiset hurskaat pois tolaltaan. Valittuun kansaan kuuluminen ja ulkonainen temppelijuhlien viettäminen ei ole apostolin mukaan koskaan ollut tae yhteydestä Jumalaan tai pelastuksesta. Olennaista on sen sijaan ollut Abrahamin usko ja sydämen ympärileikkaus Hengessä. Kuten profeetat julistivat, Israelista pelastuu joka sukupolvessa pelkät rippeet, pelkkä jäännös (*hypoleimma*). Vaikka perusteet tulevat suoraan Vanhasta testamentista, johtopäätöstä on hurskaana itseään pitävän juutalaisen vaikea hyväksyä. Ennen kääntymystään Paavali itsekin piti tuollaista ajatusta suoranaisena jumalanpilkkana. Kasvot olivat kiveä.

Jäännös-teologia muuttaa käsityksen pelastushistoriasta. Se muuttaa käsityksen valitun kansan luonteesta. Inhimillisesti ajatellen Paavali murtaa aikansa juutalaisen teologian tärkeimpiä näkemyksiä ja vakaumuksia. Tosin samalla on muistettava, että moni juutalainen ryhmä oli yhtä

ankara etenkin oman sukupolvensa syntisyyden suhteen. Moni jakoi kansan kahtia eikä uskonut syntisten pelastuvan Jumalan pyhyyden edessä. Jotkut taas, kuten Qumranin hurskaat, pitivät omaa ryhmäänsä Israelin jäännöksenä. Vain Paavali kykeni liittämään profeettojen julistuksen Kristukseen ja Jumalan lupaamaan armon aikaan.

Tässäkin kohdassa on hyödyllistä pohtia Paavali-tutkimuksessa elävän liittonomismi-teorian hyödyllisyyttä. Sandersin määrittelemä liittouskollinen juutalaisuus ei ollut tutkijan mukaan minkäänlaisissa ongelmissa suhteessa Jumalaan. Liittonomismi ei tunne jäännös-teologiaa. Sen sijaan se toistelee amerikkalaisen dispensationalismin käsityksiä. Niiden mukaan Jumala olisi valinnut toisen historiallisen pelastustien juutalaisille. "Yllättäen" aivan samanlaisen, jota liittonomismin kannattajat opettavat. Teoria ei selitä sen paremmin juutalaisuutta kuin Paavalin teologiaa. Paavali vetoaa profeettoihin ja muistuttaa, että kaikkina aikoina Abrahamin uskoa noudattaa vain pieni jäännös. Hänenkin aikanaan vain pieni jäännös uskoo Jumalan Poikaan, jonka Isä on lähettänyt syntisten pelastuksesi. Suuri joukko jää paatumuksessaan pelastuksen ulkopuolelle ja osattomaksi Kristuksen armosta.

9:30-33 Vanhurskauden laki on uskon laki

Jos Paavali on oikeassa, ja Israelin kansan kovasydämisyys pitää sen erossa Vapahtajasta, miten pitäisi ymmärtää israelilaisten suhde lakiin ja vanhurskauteen? Vaikka tätä kysymystä on käsitelty kirjeessä jo aikaisemminkin, myös siihen apostoli halusi palata uudelleen. Tämä opetus onkin selventävä ja täydentää hyvin aikaisemmin sanottua. Syrjäyttäessään Kristuksen juutalaiset jäävät Mooseksen armoille. Vaikka he itse eivät kokisi olevansa omavanhurskaita, heidän uskonelämänsä tapahtuu "ikäänkuin teoista". Siksi he pysyvät vihan astioina.

9:30. *Mitä tämä siis merkitsee? Sitä, että vieraat kansat, jotka eivät tavoitelleet vanhurskautta, ovat saaneet sen, nimittäin uskon vanhurskauden.*

Jos muista kansoista on nyt tullut Jumalan kansaa, niin silloinhan heidän on täytynyt saavuttaa myös vanhurskaus. Tämä olisi ollut jokaisen juutalaisen oppineen johtopäätös. Tietenkin se oli myös Paavalin johtopäätös. Pakanatkin ovat löytäneet vanhurskauden uskon kautta. Vanhurskaus oli tullut heille yllättävänä lahjana, koska he eivät olleet tavoitelleet vanhurskautta Mooseksen lakia seuraamalla. Vanhurskauden "tavoittelu" (*diookoo*) oli Vanhan testamentin mukaan hurskaan juutalaisen tehtävä (ks. 5. Moos. 16:20). Paavali toisti sen dramaattisen väitteen, jota hän oli pitänyt esillä jo kirjeen alkupuolella. Pakanat, joita kunnon juutalainen piti syntisinä, ovat löytäneet pelastavan vanhurskauden. Vaikka pakanat eivät tavoitelleet sitä aktiivisesti, se on tullut uskon kautta Jeesukseen heidän osalleen.

9:31. *Sen sijaan Israel, joka tavoitteli vanhurskautta lakia noudattamalla, ei sitä saavuttanut.*

Israel puolestaan tavoitteli "vanhurskauden lakia" (*nomos dikaiosynees*). Tämä tavoittelu (*diookoo*) merkitsi lain ahkeraa seuraamista ja intoa lain puolesta. Israelin kiivailu lain puolesta oli kyllä ollut todellista pyrkimystä Jumalan tahdon noudattamiseen. Sitä Paavali ei kiellä. Olihan hän itsekin elänyt moitteettomana fariseuksena ennen Kristuksen löytämistä (Fil. 3:6). Monet juutalaiset olivat valmiita antamaan vaikka henkensä Jumalan puolesta. Se oli kuitenkin osoittautunut turhaksi, koska he eivät olleet hyväksyneet uskon tietä.

Jakso ei ole kielellisesti aivan yksiselitteinen. Paavali käyttää lain vanhurskautta koskevan ilmauksen sijasta termiä "vanhurskauden laki". Se on moniselitteinen ja voi viitata niin lain vaatimukseen kuin lupaukseenkin. Sana vanhurskaus esiintyy kuitenkin lauseessa myönteisessä suhteessa lakiin eikä ole sen vastakohta. Siksi vanhurskauden laki on mitä ilmeisimmin juuri laki, joka olemuksensa puolesta pyrkii vanhurskauteen.

Tätä lakia tavoitellut Israel ei sitä saavuttanut (*ouk efthasen*). Ensinnäkin voidaan sanoa, että Israel ei saavuttanut oikeata vanhurskautta. Näin se ei myöskään tavoittanut oikeata lakia, koska vain lain täydellinen pitäminen osoittaa vanhurskauden. Tässä mielessä Paavali puhui suoraan

kyvystä lain pitämiseen. Saavuttaminen (*fthanoo*) kuuluu urheilutermistöön ja merkitsee oikeastaan ensimmäisenä maaliin saapumista. Paavali ottaa tässä esille periaatteen "viimeiset tulevat ensimmäisiksi". Israel oli saanut lain ja lupaukset, mutta ei saavuttanut päämäärää. Pakanat, jotka saivat vanhurskauden uskon kautta, menivät siten "takakaarteessa" juutalaisten edelle ja saavuttivat pelastuksen.

Saattaa kuitenkin olla, että Paavali on tarkoittanut samalla pelastushistoriallista näkymää. Lakia eli lain kuuliasta noudattamista tavoitellut Israel ei ollut kuuliainen laille (ja profeetoille, vrt. 3:21) lupauksena, koska he eivät ymmärtäneet tuon lain osoittavan kohti Kristusta. Paavalin mukaan "vanhurskauden lakia" saattoi nimenomaan tavoitella uskon avulla. Paavalin perustelu tähtää siten väitteeseen tekojen vanhurskauden ongelmallisuudesta. Uskonvanhurskauden ulkopuolelle jäävä vanhurskaus on tekojen vanhurskautta erityisesti teologisista syistä.

9:32. *Miksi ei? Siksi, että israelilaiset eivät lähteneet uskon tielle vaan tekojen [Sentähden, ettei se tapahtunut uskosta, vaan ikäänkuin teoista; 1938 käännös].*

Tämä lause on tärkeä, ja siksi sitä täytyy taas yrittää tarkastella alkutekstin avulla. Suora käännös sanoisi asian näin: "Miksi niin? Koska se ei ollut uskosta, vaan ikään kuin teoista." Lyhyet kreikan kielen lauseet ovat hieman vaikeita kääntää, koska niihin yleensä täytyy lisätä sanoja. Silloin siirrytään helposti tulkinnan puolelle. Mitä Paavali yritti sanoa lauseellaan? Israel tavoitteli vanhurskauden lakia, mutta ei saavuttanut sitä, koska se ei tapahtunut uskosta (*hoti ouk ek pisteoos*). Koska vanhurskauden tavoittelu jäi uskon ulkopuolelle, se tapahtui "ikäänkuin teoista" (*hoos eks ergoon*). Polarisaatio uskon ja eräänlaisten tekojen välillä on tärkeä.

Paavalin käyttämä pieni sana "ikäänkuin" (*hoos*) saa yllättäen ratkaisevan tärkeän aseman lauseessa. Kohdasta on toki kiistelty tutkimuksessa, mutta useimmilta selittäjiltä sana on jäänyt vaille huomiota tai siihen viitataan pelkästään ajatellen sen korostavan Israelin pyrkimystä lain tekoihin. Eräät tutkijat pitävät puolestaan mahdollisena, että Paavali on halunnut korostaa Israelin lain tekojen epätodellista luonnetta. Rinnakkaiskohtien valossa tätä näkemystä on tarkennettu ja Paavalin sanotaan kertovan pienen sanan avulla, että juutalaiset pyrkivät saavuttamaan vanhurskauden väärällä tavalla, "ikäänkuin jonkinlaisten tekojen avulla – vaikka sellaisia ei tosiasiassa ole olemassa". Tämä selitys on kuitenkin huono.

Edellä olleen selityksen edellyttämä logiikka ei ole johdonmukaista. Sen varmistavat rinnakkaiset esimerkit. Toisessa Korinttilaiskirjeessä Paavali käyttää sanaa *hoos* myönteisessä merkityksessä: "Sillä me emme ole niinkuin nuo monet, jotka myyskentelevät Jumalan sanaa; vaan puhtaasta mielestä, niinkuin Jumalan vaikutuksesta (*hoos*), Jumalan edessä, me Kristuksessa puhumme." (2. Kor. 2:17, v.k.). Toisessa Tessalonikalaiskirjeessä taas tuodaan esille kielteinen vaihtoehto: "jos joku vedoten Hengen ilmoitukseen tai muka (*hoos*) meidän puheeseemme tai kirjeeseemme väittää..." (2. Tess 2:2). Jälkimmäisessä tapauksessa kyllä sanotaan, että kirje ei ole aito, vaikka sitä sellaisena kaupitellaan. Kummassakin tapauksessa sana *hoos* liittyy kuitenkin siihen tekijään, jota pidetään arvokkaana. Roomalaiskirjeen kohdan selittämiseen rinnakkaiskohdat eivät sellaisenaan sovi. Siinähän Paavali ei yritä luoda myönteisestä asiasta irvikuvaa sanan *hoos* avulla. Sellaisessa tapauksessa lauseen olisi pitänyt kuulua aivan toisin: "ikäänkuin uskosta". Vain tässä tapauksessa kielellinen vastakohtaisuus toimisi. Nykyisen tekstin mukaan Paavalin pitäisi tämän tulkinnan perusteella ajatella, että ainoa oikea vanhurskauden saavuttaminen tapahtuu tekojen kautta, mutta juutalaiset pyrkivät siihen "väärin" teoin. Tällaiseen Paavali ei toki pyrkinyt.

Mitä sana *hoos* sitten merkitsee? Paavali käyttää sitä normaalissa merkityksessä ja kuvaa tekojen asemaa uskon vastakohtana. Tavoitellessaan lain vanhurskautta sinänsä oikean Jumalan käskyn ja Jumalan edellyttämän kuuliaisuuden mukaisesti Israel on tehnyt yhden ratkaisevan virheen. Se on ohittanut uskon, jonka Jumala itse oli antanut ihmisten vanhurskaudeksi. Siksi kuuliaisuus jää pelkiksi teoiksi ja vanhurskauttakin haetaan "ikäänkuin" tekojen perusteella. Kysymys ei ole tietoisesta lakihenkisyydestä, legalismista, vaan väistämättömästä lopputuloksesta. Kristuksen ulkopuolella myönteinenkin kuuliaisuus laille muuttuu omavanhurskaudeksi.

Paavali soveltaa tässä jälleen suorastaan ristiriitaan ajautuvaa vastakohtien asettamista, paradoksaalista polarisaatiota. Israelin tapa palvella Jumalaa, ns. Israelin "työ" – kuten rabbit nimittävät hurskauselämää – perustui kyllä hyvään vaikuttimeen. Se ei kuitenkaan riittänyt.

Uudessa tilanteessa siihen on suhtauduttava kuin häpeällisimpään omavanhurskauteen, nimittäin tekoihin. Näin Paavalin termistä "ikäänkuin teoista" tulee kohdan ratkaisija ja itse asiassa tulkinnan avain koko hänen lakiteologiaansa. Paavali on vakuuttunut siitä, että Jumalan pelastushistoriassa Israelin vanha jumalanpalvelus on menettänyt voimansa. Jos sitä yhä pääsiäisen jälkeen pyritään noudattamaan, se tuottaa kielteisiä "tekoja", jotka estävät ihmisiä tulemasta Messiaan luo.

9:32b-33. *He ovat kompastuneet siihen kiveen, josta on kirjoitettu: – Minä asetan Siioniin kiven, johon he kompastuvat, kallion, johon he loukkaavat itsensä. Mutta joka häneen uskoo, ei joudu häpeään.*

Näin Kristuksesta on tullut "kompastuskivi" juutalaisille. Paavali yhdisti kaksi Jesajan kirjan kohtaa (Jes. 28:16 ja 8:14). Tämä kompastuminen tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että juutalaiset eivät ole alistuneet Jumalan itsensä tarjoamaan vanhurskauteen. Siksi he joutuvat kulkemaan verho silmillään todellisen pelastuksen ohi – kaikista lupauksista ja liitoista huolimatta. Jesajan teksti oli käyttökelpoinen myös siksi, että siinä puhutaan uskosta. Joka uskoo Herraan, ei joudu häpeään. Tämä ajatus oli ollut Paavalin tunnuslauseena kirjeen alusta lähtien.

Tekojen vanhurskautta ei tarvitse näin ollen tämänkään kohdan mukaan pitää tietoisena omavanhurskautena. Predestinaatioteologian takia inhimillisen vanhurskauden asema muuttuu täysin. Ihmisen hyvien pyrkimysten perinne ei enää sovi yhteen uskonvanhurskauden kanssa. Hyväkin toiminta tapahtuu "ikäänkuin teoista". Eskatologian suuressa loppunäytöksessä jokainen inhimillinen pyrkimys jää vajaaksi Kristuksen hankkiman täydellisen vanhurskauden rinnalla.

Sanoma

Paavali rakastaa kielellisiä vastakkainasetteluja. Aikaisemmin hän oli puhunut synnin laista ja Hengen laista. Nyt hän jatkoi ajatusta ja selitti, mitä tuo Hengen laki on. Se on ensinnäkin vanhurskauden laki, jota juutalaiset tavoittelivat. Juutalaiset yrittivät toteuttaa lain sisältöä, rakkautta. He halusivat noudattaa vanhurskauden lakia sellaisena kuin he sen ymmärsivät. Aadamin lankeemuksen ja synnin tähden ihminen ei kuitenkaan kykene löytämään tai toteuttamaan vanhurskauden lakia. Lankeemuksen takia vanhurskauden lain löytää vain silloin, kun ymmärtää, että se on uskon laki. Se on se Hengen laki, joka toteuttaa lain vaatiman vanhurskauden armosta ja lahjaksi.

Tässä oli syy, miksi Israelin kansaan tuli Paavalin mielestä suhtautua uudella tavalla. Israel oli kyllä pyrkinyt hyvään, mutta se oli kaikesta huolimatta jäänyt lihan lapseksi. Israelilaiset olivat vihan astioita, jotka eivät kyenneet pääsemään synnin alta. Lain noudattamisen perinne oli kelvannut useimmille juutalaisille, kuten se oli kelvannut Sauluksellekin ennen hänen kääntymistään. Nyt tuon perinteen arvo oli välttämättä kiellettävä, koska predestinaatioteologia oli osoittanut sen olevan riittämätön pelastukseen.

Ihmisten on yleensä vaikea ymmärtää, miksi hyvän arvo voitaisiin kiistää. Eivätkö vanhan liiton sanoma ja Jerusalemin jumalanpalvelus olleet Jumalan tahtomia asioita? Miksi Paavali suhtautuu niihin kielteisesti? Syy on sama kuin lain kohdalla. Hyvä laki tulee synnin tähden mahdottomaksi. Kristuksen takia täytyy hyvätkin asiat heittää syrjään. Sillä Kristus on todellinen Jumalan Poika, ja yksin Hän tuo pelastuksen syntisille. Mitään muuta tietä ei ole olemassa.

Roomalaiskirjeen ja Filippiläiskirjeen esityksen välillä on mielenkiintoinen yhteys. Niissä nimittäin Israelin ja Paavalin kohtalot yhtenevät. Filippiläiskirjeessä Paavalin oma kuuliaisuus ja kiivailu ovat turhuutta (3:7). Hänen teologisen periaatteensa perusteella ne on katsottava vahingoksi todellisen vanhurskauden rinnalla. Roomalaiskirjeen mukaan samanlaista "vahinkoa" olivat myös luonnollisen Israelin pyrkimykset, vaikka ne inhimillisesti katsoen vaikuttivatkin hyviltä. Ne oli katsottava turhiksi. Ne tapahtuivat "ikäänkuin teoista" ja synnin maailmassa vajaina ne jäivät aina riittämättömiksi täydelliseen vanhurskauteen verrattuina.

Näiden opetusten myötä voidaan todeta, että Paavalin kirjeessä on selvä tulkintaperiaate. Sitä voidaan kutsua arvon kieltämisen periaatteeksi. Periaate saa aikaan hämmentäviä johtopäätöksiä. Sen perusteella myönteisistä asioista tulee kielteisiä. Myönteiset päämäärätkin muuttuvat

kielteisiksi. Hyvästä laista tulee tuhovoima. Hyvän liiton merkiksi annetusta ympärileikkauksesta tulee tarpeeton. Hyvästä jumalanpalveluksesta tulee Kristuksen rinnalla turha. Tällainen periaate vaikuttaa Paavalin opetuksessa monessa kohdassa.

Moni teologi on pohtinut viime vuosina sitä, olivatko juutalaiset todellakin lakihenkisiä ja omavanhurskaita. Opettivatko he, että ihminen pääsee teoillaan taivaaseen? Juutalaisuus ei nimittäin näytä tällaiselta. Toki Vanhassa testamentissa on armo ja siellä on anteeksiantamus. Jos Roomalaiskirjettä luetaan tarkasti, niin huomataan, että Paavalikin opetti juuri näin. Abrahamin liitto oli armoliitto. Oikea juutalaisuus on aina uskonut anteeksiantamukseen. Mutta mikä tärkeintä: oikea juutalaisuus tunnistaa Jumalan Pojan, kun Hän tulee maailmaan.

Paavali puhui kyllä omavanhurskaudesta. Hän tarkoitti saarnansa yllättäväksi ja järkyttäväksi. Jopa ne hurskaat, jotka eivät kuvitelleet olevansa omavanhurskaita, olivat sellaisia Jumalan näkökulmasta. Kaikki Kristuksen vanhurskauden ulkopuolella oleva pyrkimys lain täyttämiseen jää ihmisen omaksi vanhurskaudeksi, koska se Jumalan vanhurskauden lopullisen ilmestymisen rinnalla tapahtuu “ikäänkuin teoista”. Tätä kaksijakoista vanhurskausnäkemystä Paavali esittelee monessa kirjeessään rinnastamalla itsensä ja Israelin kansan pelastushistorialliseen kohtalonyhteyteen.

Tällä Paavalin opetuksella on varsin suuri merkitys monille oman elämänsä pohtijoille. Moni nimittäin ajattelee, että pyrkimys totuudenmukaiseen elämään ei ole tietoista omavanhurskautta. Tuskinpa kaikki juutalaisetkaan niin ajattelivat. Pyrkimys oikeamieliseen elämään ei sellaisenaan vielä merkitse ahdasmielistä ja kireätä uskonnollisuutta. Tätä Paavalikaan ei kuvaa esillä olevassa kohdassa. Paavali sanoo selvästi, että Kristuksen ulkopuolella pyrkimys Jumalan lain mukaiseen elämään jää vajaaksi. Koska se ei tapahdu uskosta, se tapahtuu väistämättä ”ikäänkuin” teoista. Se on omavanhurskautta, ajattelipa ihminen itse niin tai ei. Syynä ei ole ihminen itse, vaan synnin todellisuus.

Kuten aiemmin luvussa kolme, tässäkin Paavali asettaa vastakkain koko juutalaisen hurskauden, pyrkimyksen lain noudattamiseen, ja Kristuksen lahjavanhurskauden. Israel kyllä mielsi “lain tekojen” olevan sitä Vanhan testamentin määräämää “työtä” (*Avodat Israel*), jota tulisi kuuliaisesti noudattaa. Siitä huolimatta Israel ei tavoittanut vanhurskauden lakia, koska kansa ei elänyt Abrahamin perinnössä. Uskon näköala puuttui. Vastakkainasettelu on hurja. Mutta lopputulos on selvä. Jos Israel ei tunnista Messiastaan, se jää omien pyrkimystensä varaan. Ilman Kristusta heidän pyrkimyksensä tosiaankin on “ikäänkuin” teoista.

Uskon paradoksi on tässä. Vanhurskauden lakia eivät tavoita ne, jotka siihen pyrkivät totuudenmukaisesti ja vilpittömästi. Tämä koskee niin vanhan ajan juutalaista kuin nykyajan humanistia ja asiallisen moraalin etsijää. Pyrkimys siveelliseen elämään ei auta uskonnollisessa mielessä. Siitä on varmaankin apua elämänhallinnassa ja ihmissuhteissa siinä määrin, kun ihanteitaan pystyy noudattamaan. Suhteessa Jumalaan se on kuitenkin myöhäistä, sillä synti on turmellut tuo tien tarjoaman mahdollisuuden. Lisäksi synnin todellisuus takaa sen, että itse pyrkimyskin jää väistämättä vajaaksi.

Paavalin esittämä vaihtoehto on samalla kertaa hirvittävä ja ihana. Se on hirvittävä siksi, että se pysäyttää ihmisen täydellisen Jumalan eteen. Täydellinen Jumala vaatii täydellisyyttä. Hänelle ei riitä kohtuuden ystävä eikä ihmisoikeusaktivisti. Jumalan kriteerit ovat langennutta ihmistä suuremmat.

Tämä asetelma synnyttää jatkuvasti sitä pohdintaa, mikä tässäkin luvussa on ollut esillä. Miksi tämä maailma voi olla tällainen? Miksi meille on jaettu huonot kortit, joilla voi vain hävitä? Miksi meidät on heitetty maailmaan vain toteamaan, että kadotus odottaa niin julkisyntisiä kuin vilpittömiä totuuden etsijöitäkin? Missä vaiheessa viattomuus katosi?

On ymmärrettävää, että kysely kohdistuu myös tässä kohden Jumalaan, kuten se kohdistui aikaisemminkin. Onko Jumala todella paaduttanut kaikki ihmiset? Miten hän voi pitää oikeudenmukaisena asettaa tuomion niille, jotka hän on itse jättänyt synnin valtaan? Paavalin vastaus on yhdeksännessä luvussa sama kuin kolmannessa luvussa – vain sanat ovat toiset. Valitut ovat aina pelastuneet armosta. Kukaan Aadamin jälkeläinen ei ole pelastunut oman erinomaisuutensa perusteella.

Synnin ongelma on koskenut Israelia, ja siksi siellä on pelastunut vain jäännös, pieni osa niitä, jotka ovat jääneet Jumalan armon alle. Samalla tavalla tapahtuu pakanakansojen keskuudessa. Vain osa pelastuu – nimittäin ne, jotka jäävät armon alle. Myös pakanakansojen keskuudessa kaikki ne joutuvat pettymään, jotka kuvittelevat aina etsivänsä hyvää ja oikeudenmukaista elämää. Heidänkin pyrkimyksensä tapahtuu ”ikäänkuin” teoista. Heidänkin hyvät tavoitteensa ovat väistämättä tavoittamattomissa.

Siksi evankeliumi ja pelastus on kaikille sama. Se on se ihana sanoma, joka kerrotaan synnin vallassa oleville. Jumala teki oman Poikansa synniksi ihmisten edestä. Jokainen, joka uskoo häneen, saa vanhurskauden lahjaksi. Näin hän löytää vanhurskauden lain – uskossa.

Jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu 10:1-21

10:1-4 Kristus on lain loppu

Toistettuaan opetuksensa Jumalan lähes käsittämättömästä armollisuudesta ja pitkämielisyydestä syntisiä kohtaan Paavali siirtyy vielä tarkastelemaan lain asemaa. Mitä juutalaisten pitäisi ajatella laista, jos he haluavat tulla Kristuksen omiksi? Miten juutalaisen uskon perinne pitäisi nyt tulkita? Paavali vastaa esittämällä kuuluisaksi tulleen, mutta hieman vaikean ajatuksen siitä, että Kristus on lain loppu. Sen jälkeen on tarkasti pohdittava, millä tavalla Kristus päättää lain ajan.

10:1. *Veljet, minä toivon sydämestäni ja rukoilen Jumalaa, että he pelastuisivat.*

Kirjettä lukiessa on jo totuttu siihen, että Paavali palaa kehämäisesti aina uudelleen jo ennen esittämiinsä aiheisiin. Tämä oli opetuspuheessa välttämätöntä. Kuulijalle palautettiin mieliin, mistä oltiin puhumassa. Samalla saatiin hyvä lähtökohta asian kehittämiselle eteenpäin. Yhdeksännen luvun tavoin Paavali rukoilee juutalaisten pelastumisen puolesta. Edes juutalaiset eivät pelastu automaattisesti. Valitun kansan jäsen ei ole Jumalan oma pelkän perinteensä puolesta. Hän ei myöskään kestä tuomiolla omin voiminensa.

10:2. *Voin todistaa, että he ovat täynnä intoa Jumalan puolesta, mutta heiltä puuttuu ymmärrys.*

Juutalaisilla oli tosin pyrkimystä oikeaan suuntaan. Heillä oli "kiivaus" Jumalan puolesta, kuten vanhassa käännöksessä sanotaan (*zeelon theou ekhousin*). Heillä oli intoa oikean asian puolesta. Into, eli vanhan käännöksen sana "kiivaus", joka on suora käännös kreikasta, on tässä yhteydessä myönteinen asia. Juutalaisten "intoilu" tarkoitti Jumalan tahdon ja Hänen lakinsa esillä pitämistä. Se tarkoitti eräässä mielessä puhdasoppisuutta, halua varjella juutalaisen uskon keskeisiä asioita. Paavali kiitti juutalaisia kanssaveljiään samanlaisesta "kiivaudesta", jota hän itsekin oli osoittanut Jumalan lain puolesta ennen kääntymystään (Fil. 3:6). Monista tuon ajan hengellisistä johtajista sanotaan, että he "kiivailivat" lain puolesta henkensä uhallakin (ks. 1. Makk. 2:49s.). He olivat siis joka suhteessa erinomaisia uskon puolustajia. Paavali myöntää tämän, mutta sanoo samaan hengenvetoon, että israelilaiset eivät innosta huolimatta ymmärtäneet Jumalan ajatuksia oikein. Perinteinen kiivaus ei riittänyt. Lain merkitys oli muuttunut, juutalaisten ja pakanoiden suhde eskatologiseen pelastukseen oli muuttunut ja samalla oli muuttunut käsitys pelastavasta vanhurskaudesta.

10:3. *He eivät tiedä, mitä Jumalan vanhurskaus on,*

Jakeessa 3 Paavali nostaa esille lopullisen vastakkainasettelun. Vastakkain ovat Jumalan vanhurskaus ja ihmisten oma vanhurskaus. Paavali sanoo juutalaisten suurimpana ongelmana olevan sen, että he eivät ole alistuneet eli myöntyneet Jumalan vanhurskauden alle. Siksi heidän kaikki tekonsa jäävät pelkäksi omaksi vanhurskaudeksi. Tämä alistuminen ei liity kielteiseen, auktoriteetin määräämään alistamiseen. Se tarkoittaa myöntymistä Jumalan pelastussuunnitelmaan. Jo kirjeen alussa Paavali oli käyttänyt termiä Jumalan vanhurskaus. Sehän tarkoitti Jumalan pelastavaa työtä, Hänen pelastustekoaan. Kun Paavali sanoi, että juutalaiset eivät ole alistuneet Jumalan vanhurskauden alle, hän tarkoitti, että he eivät ole ottaneet vastaan Jumalan tarjoamaa pelastusta Kristuksessa. Siitä syystä juutalaisten pitäisi oikeastaan pystyä pelastamaan itse itsensä. Siihenhän ei kukaan pysty, ja siksi Paavali onkin huolissaan heidän kohtalostaan.

Paavali näyttää korostavan juutalaisten tiettyä passiivisuutta oikean vanhurskauden vastustamisessa. Hän sanoo, että juutalaiset eivät "tunne" (*agnoountes*) Jumalan vanhurskautta. Hurskaat juutalaiset eivät tietenkään vastusta Jumalaa tieten tahtoen. He kuvittelevat palvelevansa Jumalaa parhaalla mahdollisella tavalla. He jopa puolustavat Jumalan kunniaa kaikkea vahingollista vastaan – aivan kuin Paavali oli tehnyt vainotessaan Jeesuksen seuraajia (Fil. 3:6). Paavali itse on jälleen – ainakin ajatuksissa – esikuva kääntymykseen tulleesta hurskaasta juutalaisesta, jonka esimerkkiä verrataan toisten juutalaisten tilanteeseen. Kun juutalainen kohtaa Messiaansa, hän huomaa vastustaneensa Jumalan pelastavaa vanhurskautta.

ja yrittäessään pystyttää omaa vanhurskauttaan he eivät ole alistuneet siihen vanhurskauteen, joka tulee Jumalalta.

Paavalin mukaan Kristuksen ulkopuolella ihmiset ovat aina väistämättä omavanhurskaita – ajattelivatpa he itse olevansa sitä tai eivät. Luther tarkoitti samaa sanoessaan, että ilman Kristusta ihmisten hyvätkin teot ovat syntiä. Ne ovat riittämättömiä siksi, että Jumala vaatii täydellisyyttä – paratiisin alkuperäistä kokonaista puhtautta ilman minkäänlaista itsekkyyttä. Täydellisyyden voimme saada ainoastaan lahjaksi Kristukselta.

Paavali käytti juutalaisten asemasta tässä kohdassa todellakin nimitystä "oma" (*teen idian*) vanhurskaus. Hän näyttää lisäksi sanovan, että juutalaiset pyrkivät sen hankkimiseen varsin tietoisesti: he "pyrkivät pystyttämään" (*zeetountes steesai*) sitä. Tässä Paavali ei kuitenkaan halua mustamaalata juutalaisuutta pikkumaiseksi lakihenkisyydeksi. Sen sijaan hän selittää edellä mainittua "kiivautta". Nimenomaan juutalaisten noudattama kiivaus (*zeelos*) on nyt tulkittava omavanhurskauden rakentamiseksi. Omalla vanhurskaudella on lauseen mukaan useampia piirteitä. Se on intoilua Jumalan ja lain puolesta. Se ei kuitenkaan tunnista Jumalan vanhurskautta, eikä se "alistu" Jumalan toimintaan.

Paavalin keskeinen vastakkainasettelu on oman vanhurskauden ja Jumalan vanhurskauden välillä. Hänen lähtökohtanaan on edelleen kirjeen pääajatus eli käsitys Jumalan vanhurskauden ilmestymisestä (vrt. Room. 3:21). Paavali on vakuuttunut siitä, että lain vanhurskaus ei kykene tekemään sitä, mitä Jumalan vanhurskaus tekee, eli tekemään syntisestä vanhurskasta.

Uudemmassa Paavali-tutkimuksessa kohta on haluttu toisinaan erottaa kokonaan ajatuksesta lain vanhurskaudesta. Jotkut väittävät, että siinä ei puhuttaisi lainkaan teoista. Paavalin teksti näyttää kuitenkin toiselta. Hän on edellä (9:32) maininnut "teot" avoimesti, ja samastaa omavanhurskauden näin ollen väistämättä tekojen vanhurskauteen. Tältä osin rinnakkaisuus Filippiläiskirjeen vastaavan jakson kanssa on edelleen ilmeinen: "Näin minulla ei enää ole mitään omaa, lain noudattamiseen perustuvaa vanhurskautta, vaan se vanhurskaus. jonka perustana on usko Kristukseen ja jonka Jumala antaa sille, joka uskoo." (Fil. 3:9).

Miksi Paavali sanoo, että evankeliumin julistuksen kohdanneet juutalaiset eivät ole "alistuneet" (*ouk hypetageesan*) Jumalan vanhurskauden alle? He eivät ole hyväksyneet Jumalan valitsemaa pelastusta. Paavali ei siten suoranaisesti tässäkään väitä, että juutalaisuus olisi ollut tietoisesti omavanhurskas uskonto. Tokihan Israelilla oli lupaukset ja uhrit uskonsa perusteena. Paavali väittää kuitenkin, että pelastushistoriassa on ylitetty ratkaiseva rajalinja. Kristuksen tulon jälkeen ja pääsiäisen jälkeen lupausten potentiaali on toteutunut Jumalan Pojan tuomassa vanhurskaudessa. Paavalin moitteen vakavuus on lisäksi pantava erityisesti merkille. Hän moittii ja varoittaa juutalaisia veljiään suorastaan profeetallisesti ja julistaa, että he eivät ole olleet kuuliaisia Jumalalle. Varoittaessaankin Paavali samalla suree luvatun kansan jäsenten kohtaloa, kuten hän teki yhdeksännen luvun alussa. Vastustaessaan Kristusta ja hylätessään hänen tuomansa vanhurskauden monet juutalaiset hylkäävät itse Jumalan.

10:4. *Kristus on näet lain loppu,*

Jumalan vaatiman täydellisyyden ajatus tulee selvästi esille seuraavan jakeen pääteemassa: Kristus on lain loppu. Hän on "vanhurskaudeksi jokaiselle uskovalle", kuten täsmällinen käännös kuuluisi. Tämä jae kertoo Kristuksen ainoalaatuisesta teosta, mutta lausetta on silti hieman vaikea selittää. Mitä tarkoittaa, että Kristus on lain loppu? Tämä kysymys on askarruttanut kohdan tutkijoita sukupolvesta toiseen. Sana "loppu" (*telos*) voidaan nimittäin ymmärtää tässä useammallakin eri tavalla. Ensinnäkin Kristus voi merkitä lain päättymistä. Mutta ei kai tämä voi merkitä sitä, että laki ei ole enää voimassa? Tällaisen johtopäätöksen Paavali on jo kumonnut moneen kertaan. Toisen selityksen mukaan Kristuksen sanotaan merkitsevän lain tehtävän päättymistä. Mutta ei kai lain syyttävä tehtävä vielä ole ohi? Paavalihan vetoaa siihen monessa kohdassa.

Sana loppu voi merkitä myös täyttymystä. Silloin Kristus olisi lain täyttymys. Mutta missä mielessä? Onko hän lain vaatimuksen täyttymys? Vai onko hän lain sisältämän rakkauden ruumiillistuma? Kolmanneksi on pantava merkille, että sana loppu voi merkitä myös päämäärää. Onko Kristus siis lain päämäärä? Ajaako laki Kristuksen luo? Vai onko lain päämääränä täydellinen rakkaus, jonka Kristus toteuttaa? Raamatun tarkempi lukeminen voi joskus johtaa monimutkaisten ajatusten äärelle. Sanan selvittäminen voi pikemminkin hämmentää lukijaa.

Miten edellä olevasta monimutkaisuudesta päästään eteenpäin? Paavalin ajatus ei ole itsestään selvä, mutta jatkossa tulevat ajatukset onneksi selventävät sitä. Tärkeimmällä sijalla selityksessä on Mooseksen kirjojen tulkinta, mihin hän seuraavaksi siirtyy. Edellä kuvattuihin määrittelyn kysymyksiin täytyy siten hakea vastausta vähitellen koko luvun mittaan. Ennen laajempaa analyysiä voidaan toki todeta Paavalin päämäärä. Sen nimittäin paljastaa lauseen loppuosa.

ja niin tulee vanhurskaaksi jokainen, joka uskoo.

Ensimmäinen vastaus vaikeisiin määrittelyn kysymyksiin löytyy samasta jakeesta. Kielellinen merkityshän avautuu yleensä lähikontekstista, rinnakkaisuuksista tai kontrasteista. Niin tässäkin. Siksi eneimmäinen "lain lopun" piirre on selkeä: Kristus lain loppuna, *teloksena,* on nimenomaan lain kautta saatavan vanhurskauden loppu. Jumalan vanhurskaus on ilmestynyt Kristuksessa, ja tämä itse on vanhurskaus (*eis dikaiosyneen*) jokaiselle häneen uskovalle. Muuta vanhurskautta ei tietenkään ole täydellisenä ollutkaan. Paavalin opetus ei edes edellytä sellaisen olemassaoloa. Lain olemus jo itsessään sisälsi täydellisen vanhurskauden ihanteen. Tässä mielessä voitaisiin soveltaen sanoa jopa, että Kristus on lain vaatimuksen loppu. Mikään ei voi enää syyttää Jumalan valittuja.

Sanoma

Kysymys juutalaisten omavanhurskaudesta on puhuttanut tutkijoita paljon. Monien mielestä juutalaisuutta on mustamaalattu väittämällä sitä lakihenkiseksi uskonnoksi. Joskus suorastaan Paavalista itsestään on tehty syntipukki tällaisen asenteen syntymiseen. On tietenkin kohteliasta pitää juutalaisuutta asiallisena uskontona. Lisäksi on aivan oikein sanoa, että Vanhan testamentin usko oli armouskoa. Siihenhän Paavali itsekin monta kertaa vetosi. Mutta yllä mainittujen tutkijoiden ajattelu sisältää yhden virheen.

Mitä Paavali yritti opettaa kanssaihmisilleen? Miksi hän tuntui olevan niin toisenlaisilla linjoilla uskon perusluonteesta kuin Israelin hurskaat oppineet? Paavali muistutti heille, että on olemassa vain yksi Jumala. Tämä Jumala on lähettänyt Poikansa maailmaan. Juutalaisilla tai kenelläkään ihmisellä ei voi olla yksityistä tietä Jumalan luokse. Vanhan testamentin Jumala kohdataan ainoastaan Kristuksessa. Joka tuntee Jumalan, tuntee Kristuksen. Joka puolestaan halveksii Kristusta, ei ole koskaan tuntenut myöskään Isää. Tutkijan ajattelussa on siten virhe, jos hän ei ota huomioon sitä, että Kristus on todellinen Jumala.

Mistä Kristus sitten pitäisi tuntea? Hänet pitäisi Paavalin mukaan tuntea siitä, että Hänen työssään paljastuu Jumalan pelastava vanhurskaus. Hän tuli korjaamaan kaiken sen, minkä Aadamin lankeemus rikkoi. Hän tuli pelastamaan vihan astioita, ja tekemään niistä armon astioita. Jumalan näkökulmasta ei ole olemassa muuta oikeata vanhurskautta kuin se, jonka Kristus lahjoittaa. Siksi Paavali oli oikeassa sanoessaan, että juutalaiset eivät tunne Jumalan vanhurskautta. Useimmat juutalaiset oppineet olivat samanlaisia kuin Paavali itse nuoruudessaan. He ylpeilivät lain puolustamisesta ja taistelivat Kristusta vastaan. Silloin he ajautuivat pelastavan vanhurskauden ulkopuolelle.

Näin Paavalin ajan juutalaisten elämästä paljastui hirvittävä vastakkainasettelu. Jumalan oma kansa ei alistunut Jumalan lahjoittamaan pelastukseen. Israel vastusti elävää Jumalaa. Miten niin suuri sokeus oli mahdollista? Itsekkyys ja ahneus olivat vallanneet Israelin. Se ei Paavalin mukaan ollut tietenkään harvinaista. Profeetat olivat julistaneet kaikkina aikoina, että Israel joutuu vastuuseen synneistään ja kohtaamaan Jumalan tuomiot historiassa. Kansasta pelastuu aina pelkästään jäännös. Paavalin aika ei tehnyt tässä poikkeusta. Paavali sitä paitsi tunsi tilanteen aina omissa nahoissaan. Hän oli ollut Kristuksen seuraajien suurin vastustaja. Hänellä oli uskovien verta käsissään. Hän jos kuka tiesi, mitä sydämen kovuus merkitsi.

Pysytellessään vanhassa perinteessä juutalaiset olivat jääneet lain armoille. Kristuksesta ei ollut heille hyötyä. Itse asiassa Kristus tuli heille tuomioksi. Koska he eivät olleet hyväksyneet Jumalan lahjoittamaa vanhurskautta, he jäivät pystyttämään omaa rakennustaan, omaa vanhurskauttaan, joka perustui lain puolesta kiivailemiseen. Ei ole merkitystä sillä, ajattelivatko hurskaat tietoisesti tekevänsä näin vai eivät. Jumalan näkökulmasta he olivat jääneet itsensä varaan.

Luvun alkujakeista nähdään, miten Paavalin oma henkilöhistoria on jatkuvasti läsnä hänen puheissaan. On itse asiassa varsin mielenkiintoista, miten henkilökohtaista ja avointa hänen julistuksensa on. Paavali kirjoittaa useimmissa kirjeissään siitä, miten hän on "kiivaillut" (*zeelos*) Jumalan lain, tooran, puolesta ja yrittänyt koko nuoruutensa puolustaa Jumalan kunniaa. Hän joutui kuitenkin suurimpaan kriisinsä silloin, kun Kristus itse ilmestyi hänelle Damaskon tiellä. Jumala itse näyttäytyi hänelle. Silloin Paavali ymmärsi, että hurskaana ja taisteluunkin valmiina fariseuksena hän oli tosiasiassa taistellut elävää Jumalaa vastaan. Hän kuului siihen joukkoon, joka surmaa Jumalan lähettämät profeetat.

Siksi Paavali antaa ymmärtää näissä jakeissa, että hän itsekään ei ollut "alistunut" Jumalan vanhurskauden alle. Hän ei ollut ymmärtänyt Israelin lankeemuksen tilaa, ei tunnistanut Jumalan pelastustyötä – eikä tunnistanut edes Jumalan Poikaa. Siksi Kristuksen kohtaaminen muutti hänen koko suhtautumisensa Israelin perinteeseen, lain asemaan, synnin vakavuuteen ja todelliseen vanhurskauteen.

Lain loppu. Armahdettuna Paavalilla oli kuitenkin ilosanoma: Kristus on lain loppu. Hän on lain kautta saatavan vanhurskauden loppu, koska Hän itse on vanhurskaus jokaiselle, joka uskoo. Siksi Paavali jatkuvasti rukoili kääntymättömän kansan, ystäviensä ja opettajiensa puolesta. Jokainen voisi löytää tämän lohdutuksen. Jumala ei ole määrännyt ketään lopullisesti tuhoon. Vaikka lihan lapset ovat vihan alla, he voivat aina tulla Vapahtajan luokse. Valinta tapahtuu kutsumisen kautta. Vaikka tuomion uhka koskee kaikkia, keneltäkään ei ole viety kääntymisen mahdollisuutta. Evankeliumi kaikuu vapaasti kaikille.

Kun Paavali opetti, että Kristus on lain loppu, hän ei suinkaan tarkoittanut, että lain olemus muuttuisi. Laki on sama, kuin se oli ollut ennenkin. Tästähän Paavali oli jo puhunut. Laki itsessään oli tietenkin hyvä. Siksi lain loppu ei tarkoita sitä, että uskova voisi pysyä itsekkyydessä ja rakkaudettomuudessa. Päinvastoin, taistelu pahaa vastaan alkaa toden teolla silloin, kun Kristuksen rakkaus valtaa sydämen.

Laki ei kuitenkaan voi enää syyttää uskovaa. Lain vaatimukset on täytetty. Jopa lain tuoma kirous on poistettu. Vanha testamentti opetti, että Jumalan kiroamia ovat kaikki ne, jotka eivät täytä lain käskyjä. Kristus kantoi tämän kirouksen. Siksi mitään pelkoa ei ole enää jäljellä. Kristus on tullut lain tilalle. Hän on sekä lain täyttymys että sen päämäärä. Kaikki *telos*-sanan merkitykset selittävät lain loppumista. Kristus itse on se vanhurskaus, jota Jumala kyselee luoduiltaan. Tuo vanhurskaus on meillä lahjana, koska Kristus itse asuu uskon kautta meidän sydämissämme. Siksi lain päämäärä toteutuu. Jumala poistaa synnin maailmasta. Se ei tapahdu väkivalloin, vaan uhrin kautta.

Tästä nousee lohduttava viesti jokaiselle, joka kipuilee tämän elämän moraalisten vaikeuksien kanssa. Koska me tunnistamme pahan ongelman, meillä on taipumus nuoren Paavalin ja hänen ystäviensä tapaan ensiksi ajatella, että pyrkimys hyvään riittää. Myös tämän päivän ihminen pyrkii löytämään Jumalan moraalin avulla. Se tie on kuitenkin mahdoton. Pelkkä kipuilu oikean ja väärän välillä ei vielä riitä. Syntinen ihminen ei nimittäin voi koskaan enää päästä hyvän- ja pahantiedon puun juurelta pakoon. Hänen yrityksensä rakentaa siistiä uskontoa synnyttää vain moralismia.

Tästä Paavali kirjoitti jo Kolossalaisille. Omatekoista hurskautta rakentava ihminen etsii kyllä oikeata asiaa, mutta väärästä paikasta. Itse valittu jumalanpalvelus on turhaa ja hyödytöntä. Jumalan löytää vain ristin luota. Tähän sanomaan alistuminen voi olla joskus yhtä vaikeata kuin se oli Paavalin ajan juutalaisille. Jumalan eteen nöyrtyminen paljastaa nimittäin aina syntimme. Juutalainen, joka tuli tämän rajan eteen, koki varmaankin, että Jumala tekee hänestä pakanasyntisen. Armo kuitenkin ylitti kaikki tällaiset pelot – kuten se tekee tänäkin päivänä. Kristus on lain loppu. Hän on meidän vanhuskautemme ja pelastuksemme.

Niinpä Paavali voi väittää, että tässä tilanteessa on periaatteen tasolla jäljellä vain kaksi erilaista vanhurskautta: Jumalan antama tai ihmisen "oma" vanhurskaus. Kristuksen ulkopuolella ja uskonvanhurskauden ulkopuolella ihminen jää väistämättä "omavanhurskauden" varaan. Olipa ihminen kuinka vilpitön hyvänsä, hänen tahdonvoimansa ei riitä viemään häntä lähelle Jumalaa. Jumala löydetään armosta, Kristuksen lahjan perusteella.

10:5-13 Pelastuksen evankeliumin ydin

Selittäessään ajatusta Kristuksesta lain loppuna Paavali ottaa seuraavaksi esille eräitä Vanhan testamentin kohtia. Niiden tulkinnalla hän osoittaa, miten Kristus on tullut lain tilalle. Laaja Vanhan testamentin käyttö muistuttaa siitä, että Paavali oli kirjanoppinut. Hän uskoi Jumalan Sanaan ja perusteli kaiken Raamatulla. Jumalan lupauksiin voi luottaa.

Lain tien ja Kristuksen evankeliumin rinnastaminen opettaa jokaiselle, mihin pelastus perustuu. Uskon sana, julistettu evankeliumi, on jokaisen suussa ja sydämessä. Se ei ole kaukana. Sitä ei tarvitse etsiä taivaasta tai maan syvyyksistä. Se on seurakunnan saarnassa, pääsiäisen sanomassa, joka on Jumalan voima syntisten pelastumiseksi. Roomalaiskirjeen pitkä kehittely alkaa huipentua pelastavan sanoman määrittelyyn. Paavali korostaa aivan alleviivaten sitä seurakunnan uskontunnustusta, *homologiaa*, jonka avulla syntinen siirtyy kuolemasta elämään. Tämä evankeliumi on kaikille yhteinen.

10:5. *Siitä vanhurskaudesta, joka perustuu lain noudattamiseen, Mooses kirjoittaa: ”Joka tekee, mitä laki vaatii, saa siitä elämän.”*

Paavali aloitti perustelunsa suoralla lainauksella kohdasta 3. Moos. 18:5 (Septuagintan mukaan): “Pitäkää minun lakini ja käskyni. Jokaiselle, joka niitä noudattaa, ne antavat elämän.” Lain olemus on Paavalin mukaan sellainen, että käskyjen täyttäminen antaa elämän. Käskyn noudattaminen merkitsee vanhurskautta ja myös aivan arkisesti tuottaa hyvän elämän. Paavalilla on lähtökohtana koko ajan se Jeesuksen opetus (joka tietysti vastaa Vanhan testamentin ajatusta), että Jumalan lain olemus on rakkaus. Ensimmäisen käskyn mukaan suhteemme Jumalaankin on rakkaussuhde: “rakasta Herraa”. Käskyt kieltävät sitten kaikenlaisen väärän elämän, joka tukehduttaa rakkauden toteutumisen arjessa. Laki siis antaisi elämän – jos sillä olisi voima tehdä niin. Koska laki ei kuitenkaan pysty siihen, ongelman ydin on syvemmällä.

Sana “vanhurskaus” on perinteisesti ollut vaikea ymmärtää. Jälleen tällä kohdalla täytyy muistaa, että sanalla on periaatteessa oikeudellinen merkitys. Vanhurskas ihminen on monessa mielessä oikeudenmukainen – vaikka tämä suomen kielen sana ei täysin vielä avaa sanan *dikaiosynee* merkitystä. Oikeudenmukaisen ihmisen elämä täyttää lain. Hän kestää tuomion. Kreikan kielen sanan lähtökohtana on sana “oikeus” aivan kuten Suomen kielen sanassa “oikeudenmukaisuus”. Jos Jumala tekee meidät vanhurskaiksi, me kestämme tuomion edessä. Tähän ajatukseen liittyy tietysti käytännön elämän tuoma ristiriita: elämämme ei oikeasti kestäisi oikeuden edessä, mutta kun olemme Kristuksessa, meitä ei tuomita. Tästä lähtökohdasta me pääsemme hieman lähemmäs uskonvanhurskauden ymmärtämistä.

Seuraavaksi Paavali asettaa vastakkain kaksi erilaista vanhurskautta. Toisena on elämää antavan lain vanhurskaus, ja toisena on uskonvanhurskaus. Vastakkain ovat Mooses ja personoitu “uskonvanhurskaus” (jakeessa 6), joka puhuu Moosesta vastaan.

10:6. *Mutta uskon vanhurskaus puhuu näin: ”Älä kysy sydämessäsi: Kuka voi nousta taivaaseen?” – nimittäin tuomaan Kristusta maan päälle –*

Jakeessa 6 alkaa lainaus viidennestä Mooseksen kirjasta. Lukijan silmissä jakeet 6-7 vaikuttavat varmasti hieman oudoilta. Miksi Paavali yhtäkkiä puhuu siitä, että joku yrittäisi nousta taivaaseen tai laskeutua syvyyteen? Asia selvenee Mooseksen kirjan avulla. Paavali lainaa sieltä nimittäin kohtaa, jossa puhutaan laista (5. Moos. 30). Jumalan Moosekselle antama laki ei ollut ”liian vaikea, ei etäinen eikä salattu” (30:11). Laki oli ihmisen sydäntä lähellä siksi, että se on rakkauden laki.

Mutta jos jo laki oli näin lähellä ihmistä, Paavalin mukaan myös evankeliumi on lähellä jokaista. Rinnastus on retorisesti tehokas. Lain tilalle hän asettaa Kristuksen ja esittää tällä tavalla aivan

yllättävän sovellutuksen lain merkityksestä. Jumala on lähettänyt jotain tärkeätä maan päälle toteuttamaan pelastushistoriaa: ensin rakkauden lain, ja sen jälkeen oman Poikansa.

Lause alkaa varoituksella, joka sellaisenaan ei ole luvusta 5. Moos. 30. Lause "älä sano sydämessäsi" (1938 käännös) on nimittäin lainattu viidennen Mooseksen kirjan alkupuolelta (5. Moos. 9:4). Täydennyksen syy on varsin ilmeinen. Kyseisessä kohdassa kansaa varoitetaan oman vanhurskauden ylpeydestä tilanteessa, jossa Herra siunaa sitä. "Kun Herra, sinun Jumalasi, työntää heidät sinun tieltäsi, niin älä ajattele sydämessäsi näin: 'Minun vanhurskauteni tähden Herra on tuonut minut ottamaan tämän maan omakseni'." (5. Moos. 9:4). Lainaus toimii siten tehokkaana johdantona vanhurskaus-aiheen käsittelyyn.

Varsinainen tekstikohta taas puhuu laista. Vanhassa testamentissa Mooses opetti, että laista ei tarvitse sanoa: "Kuka nousee meidän puolestamme taivaaseen noutamaan sen meille, jotta voisimme sitä noudattaa?" (5. Moos. 30:12). Taivaaseen ei tarvitse nousta. Laki ei ole kaukana. Rakkauden laki ei ole mikään taivaallisten olentojen keskinäinen salaisus. Se on ihmisen suussa ja sydämessä, eikä sitä tarvitse hakea mistään. Paavali menee kuitenkin pidemmälle: hän rinnastaa lain nyt Kristukseen. Kristusta ei tarvitse lähteä hakemaan alas taivaasta. Vapahtajakaan ei ole etäinen taivaallinen enkelihahmo, jota ihmiset eivät vielä tuntisi. Sen sijaan Kristus on jo kaikkien kohdattavissa maan päällä.

10:7. *"tai: Kuka voi laskeutua syvyyksiin?" – nimittäin noutamaan Kristusta ylös kuolleista.*

Pelastuksen sanomaa ei myöskään tarvitse hakea syvyyksistä. Syvyydet olivat Vanhan testamentin maailmassa toinen maailmankaikkeuden äärilaita, joka symbolisoi myös kuolemaa. Jeesusta Kristusta ei tarvise Paavalin mukaan hakea syvyyksistä, sillä hänet on jo sieltä korotettu. Sanoma ylösnousemuksesta on seurakunnalla, eikä sitä tarvitse ruveta uudelleen keksimään.

Tämäkin lause voisi ehkä olla Mooseksenkirjan kohdan selitystä. Siinä nimittäin sanotaan, että lakia ei tarvitse hakea meren takaa" (5. Moos. 30:13). Rabbit selittivät tämän lauseen toisinaan meren syvyyksiksi. Toisaalta on kuitenkin selvempää ajatella, että Paavali yhdisteli lauseissa rabbiiniseen tapaan monia Vanhan testamentin lauseita mielessään. Korkeuksien ja syvyyksien vastakkainasettelu löytyy monesta kohdasta (Ps. 107:26; Jes. 7:11; Aamos 9:2). Olennaista oli rinnastaa lakia koskevat lauseet pääsiäisen sanomaan. Vanhassa testamentissa puhutaan siitä, että lakia ei tarvitse hakea taivaasta eikä syvyyksistä. Uudessa liitossa julistetaan sitä, että Kristusta ei tarvitse etsiä taivaista eikä syvyyksistä. Syvyyksistä hän on jo noussut ylösnousemuksessa. Taivaasta häntä ei tarvitse enää kutsua maan päälle, koska hän on seurakunnassaan läsnä julistetussa sanassa joka hetki.

10:8. *Mitä siis on sanottu? – Sana on lähellä sinua, sinun suussasi ja sinun sydämessäsi,*

Jakeessa 8 Paavali pääsee vihdoin päämääräänsä ja selittää, miksi hän lainasi Moosesta. Vanhan testamentin mukaan lain piti olla ihmisen suussa ja sydämessä ja antaa lain noudattajille elämä: "Se on aivan teidän lähellänne, teidän suussanne ja sydämessänne, valmiina noudatettavaksi." (5. Moos. 30:14). Paavalin mukaan elämän antaja on nyt toinen. Vanha liitto on mennyt ja uusi liitto on tullut tilalle. Myös tämä uusi elämän antaja on ihmisten suussa ja sydämessä. Myöskään sitä ei tarvitse hakea taivaasta eikä maan alta. Elämän antaja on saarnattu evankeliumi Kristuksesta. Se on Jumalan voima. Julistettu sana antaa elämän.

Näin saamme seuraavan vastauksen siihen, miksi Kristus on Paavalin mielestä lain loppu. Hän on lain loppu siksi, että Hän antaa sen elämän, jonka lain piti alunperin antaa. Kristus on tullut lain tilalle. Koska laki ei pysty synnyttämään elämää, piti löytää uusi elämän antaja. Kun nyt palaamme hieman taaksepäin ja pohdimme, missä mielessä Kristus on "lain loppu", näemme, että Kristus ei kiellä lain merkitystä. Laki on periaatteessa hyvä, mutta ihmistä se ei kykene pelastamaan. Vain Kristus pelastaa meidät. Siksi lain tehtävä muuttuu. Tämä on Paavalin suuri ajatus, jota hän on tuonut esille monta kertaa. Laki tekee syylliseksi ja paljastaa synnin. Lailla on täten kauhea tehtävä. Mutta onneksi Kristus täytti lain vaatimuksen ja tuli meille vanhurskaudeksi. Hän tekee lahjansa avulla jokaisen uskovan pyhäksi ja viattomaksi.

nimittäin se uskon sana, jota me julistamme.

Jakeen lopussa Paavali käyttää saarnasta nimitystä "uskon sana" (*reema tees pisteoos*). Tämä uskon sana on yleisnimitys eräänlaiselle uskontunnustukselle. Se merkitsi Paavalin aikaan

uskonopin sisältöä ja mittapuuta. Uskon sana, josta myöhemmin käytettiin nimitystä “uskon sääntö” (*regula fidei*), kertoi tärkeimmän sisällön siitä, mitä piti julistaa. Siksi seuraavassa jakeessa tuleekin esille pelastavan julistuksen kaunein ja ihmeellisin keskus.

10:9. *Jos sinä suullasi tunnustat, että Jeesus on Herra, ja sydämessäsi uskot, että Jumala on herättänyt hänet kuolleista, olet pelastuva.*

Mikä siis on voittanut Mooseksen? Missä täyttyvät kaikki Jumalan lupaukset? Mikä on niin mahtavaa, että se syrjäyttää jopa Jumalan lain? Se on sanoma ylösnousemuksesta. Kyse on kuoleman voittamisesta. Kautta koko Roomalaiskirjeen Paavali opettaa, että laki tuottaa synnin tähden kuolemaa. Laki surmaa Aadamin jälkeläiset. Kun Kristus on ylösnousemuksessaan voittanut tuon kuoleman, samalla kuoleman tuottajan eli lain asema muuttuu täydellisesti. Jakeessa 9 otetaan seuraavaksi esille pelastavan uskon kaksi pääpiirrettä. Ne ovat ensinnäkin tunnustautuminen Herraan ja toiseksi usko kuoleman voittamiseen.

Jakeen alussa Paavali puhuu uskontunnustuksesta. Jeesuksen tunnustaminen, ”lausua tunnustus” (*homologeoo*), ei tarkoita Jeesuksesta todistamista, kuten joskus kuulee sanottavan. Tunnustuksessa tilanne on aivan toinen. Siinä ei olla kertomassa sanomaa kenellekään, vaan ollaan itse pelastustekojen keskellä. Jotta ymmärtäisi lauseen sanoman, on osattava hieman samastua ensimmäisten kristittyjen elämään. Tunnustusta käytettiin jumanpalveluksessa, ja se lausuttiin tietenkin myös kasteen yhteydessä.

Itse tunnustus, *homologia*, oli lyhyt. Se sisälsi lyhimmässä muodossaan kreikaksi vain kaksi sanaa: *Kyrios Ieesous* (Herra Jeesus). Suomen kielellä siihen täytyy tietysti lisätä verbi: Jeesus on Herra. Tähän tunnustukseen Paavali oli viitannut jo kirjeen alussa. Jeesus on saanut ylösnousemuksessa nimityksen Herra. Se on Jumalan oma nimi, *Adonai*. Filippiläiskirjeen mukaan se on kaikkia nimiä korkeampi nimi: ”Sen tähden Jumala on korottanut hänet yli kaiken ja antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman.” (Fil. 2:9). Uskoon liittyy siten tunnustus, että Jeesuksesta on tullut taivaan ja maan kuningas, Herra Kristus. Hänelle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä.

Tähän tunnustukseen liittyi uskon sisältö: ”sydämessäsi uskot”. Mikäpä muu tuo pieni katekismus, uskon tarkka sisältö, voisi ollakaan – se on moneen kertaan esillä ollut lause Jeesuksen kuolleista herättämisestä. Pääsiäisusko on pelastavaa uskoa. Ylösnousemususko on uskon alku ja sen päätös. Usko Kristukseen on heräämistä kuolleista yhdessä hänen kanssaan. Usko Kristukseen on myös luottamusta siihen, että meidät on määrätty Pojan kuvan kaltaisuuteen. Meidän ruumiimme herätetään kuolleista viimeisenä päivänä, ja niin saamme olla aina Herran kanssa.

10:10. *Sydämen usko tuo vanhurskauden, suun tunnustus pelastuksen.*

Kokeneena opettajana Paavali toistaa ajatuksen uudelleen. Tämä jae tuo edellä esiintyneet aiheet toistamiseen esille: suun tunnustuksen ja sydämen uskon. Paavali opettaa, että juuri ne tuovat ihmiselle sen vanhurskauden, mistä jakeessa 3 oli puhetta. Kastetun kristityn tunnustautuminen Jeesukseen erottaa hänet muusta maailmasta. Se vapauttaa hänet lain orjuudesta ja tekee hänestä Kristuksen oman. Vapautusta ei tietenkään tuo kastettavan oma teko, vaan uskon kohde. Syntinen siirtyy Jumalan valtakuntaan ja on täydellisesti Herran oma. Hänen vapauttajanaan on kuoleman ja synnin voittaja. Ilman tunnustautumista ei kuitenkaan ole pelastusta: suun tunnustus tuo pelastuksen.

10:11. *Kirjoituksissa sanotaan: ”Yksikään, joka häneen uskoo, ei joudu häpeään.”*

Sitten seuraa raamattuperustelujen vuoro. Nämä perustelut ovat erityisen mielenkiintoisia, koska apostolit – muutkin kuin Paavali – perustelivat omaa uskontunnustustaan juuri niiden avulla. Kyseessä oli lähetyssaarnan tärkein sanoma, ydin, joka siirsi syntisen Jumalan valtakuntaan. Ensimmäinen Jesajan kirjan kohta on lainauksista tärkein ja ainutlaatuinen. Profeetta julisti Jumalan lupauksen: ”Katsokaa: minä lasken Siioniin peruskiven, huolella valitun kivipaaden, kallisarvoisen kulmakiven sitomaan vankkaa perustaa.” (Jes. 28:16). Uuden Jerusalemin, Jumalan taivaallisen valtakunnan kulmakivi on Israelin Messias, Jeesus Kristus. Jo profeetta julisti: ”joka uskoo häneen, ei joudu häpeään”. Tätä lausetta ei tosin löydä tässä muodossa enää nykyisestä käännöksestä. Heprean kielen perusteella käännetyssä Jesajan kohdassa lukee vain: ”Joka uskoo, ei horju”. Paavali käytti kuitenkin kreikankielisen Vanhan testamentin tekstiä, jota on sanatarkasti lainattu

Roomalaiskirjeessä. Jokainen, joka uskoo tuohon Jumalan asettamaan kulmakiveen, saa taivaallisen kunnian Jumalalta. Hän ei joudu häpeään, eli tuomittavaksi ikuiseen kadotukseen, pois Jumalan silmien edestä.

Lainauksen aloittaa sana ”yksikään”, joka tarkkaan ottaen on *pas*, ”kaikki”, ”jokainen”. Sitä ei löydy Jesajan tekstistä. Paavali lieneekin lisännyt sen kohtaan jäljempänä tulevan Joelin lainauksen vaikutuksesta. Näin hän halusi rabbiinisen selitystavan mukaisesti osoittaa, että nämä kaksi kohtaa kuuluvat läheisesti yhteen. Jesajan kohdassa korostuu sana ”usko”. Apostoleille oli tärkeätä, että jo Vanha testamentti opetti uskoa Messiaaseen. Usko Kristukseen oli aitoa Israelin uskoa.

10:12. *Juutalaisen ja kreikkalaisen välillä ei ole eroa. Kaikilla on sama Herra, ja häneltä riittää rikkautta kaikille, jotka huutavat häntä avukseen.*

Opetus pelastavasta evankeliumista koskee samalla Roomalaiskirjeen ydinsanomaa, juutalaisten ja pakanoiden välistä suhdetta. Nyt ollaan kirjeen sanoman kannalta syvimmässä ytimessä. Aadamin jälkeläisten kesken ei ole pelastuksen suhteen eroa, koska kaikilla on sama Herra. Kristus on jokaisen syntisen vanhurskaus. Hän pelastaa juutalaisen yhtä hyvin kuin kreikkalaisen yksin armosta.

Ensimmäiset kristityt sanoivat, että Jeesuksen tunnustaminen Herraksi merkitsi hänen avuksi huutamistaan. Ensimmäisiä kristittyjä myös kutsuttiin “Herran nimen avuksi huutajiksi” (1. Kor. 1:2). Tämä nimitys tuli siitä, että kääntyessään kristityksi jokainen “huusi Herraa avuksi” lausumalla tunnustuksen “Jeesus on Herra”. Näin Paavalikin oli tehnyt kohdattuaan korotetun Herran Damaskon tiellä (Ap.t. 22:16). Huudettaessa Herraa avuksi ollaan rajalinjalla. Silloin silmien edessä ovat elämä ja kuolema, kadotus ja pelastus. Kukaan ei ollut tullut kristityksi ilman tuota tunnustusta. Siksi myös meidän on mietittävä, mitä tuo tunnustus merkitsee meille tänä päivänä.

10:13. *Onhan kirjoitettu: ”Jokainen, joka huutaa avukseen Herran nimeä, pelastuu.”*

Yksikään “vihan astia” tai tuomion alla oleva ihminen ei ole deterministisesti kadotuksen oma. Paavalin evankeliumi on koko maailmaa varten: jokainen, “joka huutaa avukseen Herran nimeä, pelastuu” (10:13). Tämä ajatus oli otettu profeetta Joelin kirjasta (2:32). Joelin lainauksesta selviää myös toinen ihmeellinen asia. Vanhassa testamentissa Herran avuksi huutaminen tarkoitti nimittäin Isän Jumalan avuksi pyytämistä. Ensimmäiset kristityt ymmärsivät tämän kuitenkin toisin. Kuolleista herätetty Herra Jeesus Kristus oli heidän mukaansa todellinen Jumala. Kun häntä huusi avuksi, pääsi täydelliseen pelastukseen. Jeesus ei siis ollut tavallinen puusepän poika, kuten juutalaiset yleisesti vielä Paavalin aikaan ajattelivat. Hän on maailmaan lähetetty Jumalan Poika, joka toteuttaa pelastustyön meidän hyväksemme. Siksi jokainen, jonka Poika vapauttaa, tulee todellisesti vapaaksi.

Sanoma

Miksi Kristus on lain loppu? Hän on lain loppu, *telos*, erityisesti siksi, että Hän tulee lain tilalle. Kristuksessa toteutuu kaikki se, mikä laissa piti toteutua. Kristus on oikean ja hyvän elämän malli, täydellinen rakkaus. Samoin kuin Jumala antoi lain ihmisten ”suuhun ja sydämeen”, Hän antaa nyt Kristuksen uskovien ”suuhun ja sydämeen”. Laki olisi voinut antaa elämän, jos joku ihminen olisi kyennyt täyttämään sen. Kristus antaa elämän uhrinsa perusteella, armosta.

Kristuksen ja lain vertaaminen johdatti Paavalin lopulta määrittelemään pelastuksen evankeliumin mahdollisimman yksinkertaisella tavalla. Siksi hän päätyi seurakunnan tunnustuksen äärelle. Tunnustus on se tekijä, jonka perusteella voidaan nähdä uskovien syvin identiteetti. Juuri tunnustus ratkaisee sen, ketä pidetään kristittynä ja ketä ei. Ja tunnustuksen myötä ihminen siirtyi Jumalan valtakuntaan. Siksi se ”uskon sana”, todellinen uskon sääntö (*regula fidei*), josta Paavali tässä jaksossa puhuu, on uskon keskipiste.

Varhaisen uskontunnustuksen ymmärtämiseksi on hetkeksi pysähdyttävä tarkastelemaan sen teologiaa. Ensinnäkin on huomattava, että lause on lyhyt. Kreikan kielessä tässä kohdassa on vain kaksi sanaa: Herra Jeesus. Näillä sanoilla on kuitenkin maailmoja mullistava merkitys. Ne nimittäin

tarkoittavat, että Jeesus on ylösnousemuksessa asetettu taivaan ja maan valtiaaksi. Hän on saanut nimityksen Herra, joka Raamatussa on itse Jumalan nimi. Kun ihminen lausui tunnustuksen "Jeesus on Herra", hän tunnusti, että Jeesus on kuoleman voittanut koko maailman hallitsija. Samalla hän joutui tunnustamaan oman syntisyytensä tuon hallitsijan edessä. Ja hän joutui näkemään oman kadotuksensa, koska ilman kuoleman voittajaa hän olisi kuoleman alainen.

Tästä syystä uskon sisältönä on juuri Jeesuksen kuolleista herättäminen. Ylösnousemus ja taivaaseen korottaminen ovat pelastussanoman keskipiste ja kulmakivi. Pääsiäinen on ollut Jumalan pelastushistorian huippukohta. Koko juutalainen lopunajan odotus huipentui ensimmäisten kristittyjen mielestä ylösnousemukseen ja Jeesuksen herruuteen. Nyt Messiaan valtakunta on tullut todelliseksi. Nyt jokainen evankeliumin kuulija siirtyy todellisesti pelastettujen joukkoon ja korotetun Herran valtakuntaan.

Kuitenkin juuri juutalaisille Jeesuksen tunnustaminen Herraksi oli vaikeaa. Se oli itse asiassa suuri loukkaus useimmille. Sen tiesi erityisesti Paavali itse, joka ennen fariseuksena oli ottanut Jeesuksen seuraajia kiinni ja yrittänyt saada heidät tunnustamisen sijasta pilkkaamaan Jeesusta luopioksi. Ehkä siksi Paavali sanoo nyt apostolina monissa kirjeissään, että Jeesuksen tunnustaminen Herraksi on uskon koetinkivi. Ilman uskoa ja ilman Pyhää Henkeä kukaan ei saattanut sitä lausua. Vain usko näkee Jeesuksen Vapahtajana ja Herrana, jolle "on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä".

Tämän tunnustuksen avulla voidaan myös täydentää edellisen luvun käsitystä valinnasta. Paavali opettaa, että Jumalan valinta tapahtuu kutsumisen kautta. Jumalan valinta on siis kristologinen. Uskovat valitaan "Kristuksessa". Valinta tapahtuu evankeliumin kautta. Jokainen, joka kuulee evankeliumin ja ottaa sen vastaan, on Jumalan valittu. Jumala ei ole ennalta valinnut vain tiettyjä ihmisiä pelastukseen. Hän on ennalta valinnut Kristuksen ainoaksi pelastustieksi.

Siksi Joelin kirjan avainlause oli Jeesuksen seuraajien tunnussana. Jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu. Jokainen, joka ylistää Vapahtajaansa tunnustuksella "Jeesus on Herra", on Jumalan lapsi. Tässä tunnustuksessa toteutui Jesajan evankeliumi, joka odotti, että Jumala saa olla Kuningas omillensa. Tässä tunnustuksessa toteutui vanhan liiton teokratia, usko taivaalliseen Hallitsijaan. Juutalaisille hurskaille tuo usko oli ollut pelkästään Isän Jumalan kunnioittamista kuninkaana. Apostolien mielestä Jeesuksen ylösnousemuksessa ja herruudessa toteutui Jumalan kuninkuus. Korotettu Kristus on Herra, ja jokainen, joka huutaa avukseen Hänen suurta nimeään, pelastuu Hänen kuninkuutensa suojaan ja Hänen valtakuntansa sisälle.

10:14-21 Usko tulee kuulemisesta

Evankeliumin keskeisen sanoman määrittelyn jälkeen Paavali intoutuu saarnaamaan. Hän ottaa esille taidokkaita kysymyksiä, joiden avulla hän johdattaa kuulijansa ymmärtämään evankeliumin julistamisen välttämättömyyden. Näin hän alleviivaa sanoman ainutlaatuisuutta. Edellä esitetyn pelastuksen evankeliumin, "uskon sanan", perusteella voidaan tehdä yksi merkittävä johtopäätös. Jumala on sitonut pelastavan työnsä sanoihin. Hän lähestyy ihmisiä sanoman avulla. Siksi Jumalan valtakunta ei voi mennä eteenpäin ilman sanoman julistajia. Siitä Paavali on vakuuttunut – onhan hän itsekin antautunut lähetystyöhön koko elämällään.

10:14. *Mutta kuinka he voivat huutaa avukseen sitä, johon eivät usko? Kuinka voivat uskoa siihen, josta eivät ole kuulleet? Kuinka he voivat kuulla, ellei kukaan julista?*

Paavalin majesteettinen huudahdus tiivistää koko kirjeen ajatusmaailman pelastushistorialliseen kysymykseen. Syntiin sidotut Adamin jälkeläiset (Room. 3:23; 5:12-19) voivat löytää pelastuksen vain julistetun evankeliumin avulla. Juuri siksi evankeliumi on "Jumalan voima" ja tuottaa pelastuksen uskoville (1:16). Evankeliumin viejien tehtävä on ainutlaatuinen. Jos ihmiset eivät usko, he eivät lausu tunnustusta Jeesus on Herra. Jos kukaan ei julista, ei kukaan voi pelastua.

Julistaminen (*keeryssein*) oli tärkeä verbi alkuseurakunnassa. Evankeliumin sanoma piti saarnata eteenpäin. Sen vuoksi evankeliumiakin nimitettiin ”julistussanomaksi” (*keerygma*). Tuo verbi oli tullut tärkeäksi tietenkin Jeesuksen oman toiminnan perusteella. Sanan lähtökohdat olivat tässäkin tapauksessa Vanhassa testamentissa. Jeesuksen toiminnan teemalauseessa puhutaan nimenomaan julistamisesta: ”Herran henki on minun ylläni, sillä hän on voidellut minut. Hän on lähettänyt minut ilmoittamaan köyhille hyvän sanoman, parantamaan ne, joiden mieli on murtunut, julistamaan (*keeryksai*) vangituille vapautusta.” (Jes. 61:1). Profeettojen mukaan saarnaaminen oli Messiaan tärkeimpiä tehtäviä.

Profeetat opettivat muutenkin, että lopun aikana ihmisille on julistettava Herran päivän tuloa. Joelin kirjassa Pyhän Hengen vuodattaminen ja sanoma Herran nimen avuksi huutamisesta on nimenomaan julistamista (*keeryssoo*). Kaikille tulee kuuluttaa sanoma Jumalan töistä (ks. Joel 2:1, Septuagintan mukaan). Julistaessaan evankeliumia Paavali toteutti profeetallista tehtävää: Jumalan armotöiden esille tuomista.

10:15. *Kuinka kukaan voi julistaa, ellei häntä ole lähetetty? Onhan kirjoitettu: ”Kuinka ihanat ovat ilosanoman tuojan askelet!”*

Julistamiseen liittyy lähettäminen (*apostelloo*). Kristinusko, usko Jeesukseen, oli alusta lähtien eteenpäin kulkeva liike. Sanoma täytyy viedä kaikille. Sitä korosti jo Jeesuksen opetus, jossa edellä mainittu Jesajan kohta (Jes. 61:1) sisälsi lähettämisen sanan. Paavali itse katsoi olevansa ”lähetetty” (*apostolos*) eli apostoli (ks. kirjeen alku, Room. 1:1). Hän sijoitti itsensä myös muiden apostolien joukkoon, vaikkakin taustansa tähden piti itseään muita vähempiarvoisena (1. Kor. 15:6-11).

Evankeliumin julistajilla oli Sanassa Jumalan pelastava voima, jota ilman Jumala tai enkelitkään eivät voi ihmisiä pelastaa. Siksi kukaan muu ei voi tehdä apostolin työtä. Tässä toteutuu Paavalin usein mainitsema Jesajan evankeliumi (52:7). Ilosanoman eli evankeliumin tuojan askelet ovat ihania koska ne tuovat mukanaan sanoman Jeesuksen Herruudesta. Usko syntyy vain kuulemisesta.

Jesajan ”evankeliumi”, joka seuraa ilosanoman tuojan mainitsemista, oli sanoma Jumalan kuninkuudesta, kuten aiemminkin on jo todettu. ”Hän ilmoittaa rauhan tulon, tuo suuren ilosanoman, hän tuo pelastuksen sanoman ja sanoo Siionille: – Sinun Jumalasi on nyt kuningas!” (Jes. 52:7). Samaa ilmausta käytti myös profeetta Nahum Juudan pelastumisesta (Nah. 2:1).

10:16. *Mutta kaikki eivät ole olleet evankeliumille kuuliaisia. Jesaja sanookin: ”Herra, kuka on uskonut meidän sanomamme?”*

Tähän Israelin omaan evankeliumiin ja profeetalliseen sanomaan Paavali sitoi oman julistuksensa. Siihen hän sitoi myös järkyttävän opetuksensa Israelin paatumuksesta. Kaikki valitun kansan jäsenet eivät ole olleet kuuliaisia armoliitolle, Jumalan lähettämälle ilosanomalle. Siksi jo profeetat Jesajan etunenässä todistavat kansan lankeemuksesta (Jes. 53:1, Septuagintan mukaan).

Kuulemisella on Raamatussa tärkeä rooli Jumalan ja ihmisen kohtaamisessa. Jumalan antama pyhä tunnustus, Israelin identiteettiä luova perusteksti, toteaa lakiliiton sisällön täyttyvän tässä keskeisessä lauseessa: “Kuule, Israel! Herra, meidän Jumalamme, Herra on yksi.” (5. Moos. 6:4; lainaan tässä tarkoituksella 1938 käännöksen versiota). Israelin tarkoitus on kuunnella Herraansa. Tähän suureen periaatteeseen Jeesus vetosi julistaessaan “te olette kuulleet sanotuksi”, ja lisätessään “mutta minä sanon teille”. Kansa tarvitsisi herkät korvat.

Paavali täydentää ajatusta mission näkökulmasta. Herran sana täytyy kuulla. Mutta mitä pitää ajatella tilanteesta, jossa kansa ei kuuntele? Silloin Israel jää yhä uppiniskaisuutensa ja epäuskonsa valtaan. Jäljelle jää jokaisesta sukupolvesta vain jäännös, vain se osa, joka kuuntelee. Kaikki eivät ole olleet kuuliaisia. Nyt kuuliaisuus on yksinkertaista: se on uskonkuuliaisuutta Vapahtajan armonsanomalle.

10:17. *Usko syntyy kuulemisesta, mutta kuulemisen synnyttää Kristuksen sana.*

Kutsuminen ja kuuleminen ovat saman asian eri puolia. Uskoa ei voi syntyä ilman evankeliumin kutsua, eikä sitä voi syntyä ilman ”oikeaa” kuulemista. Ilman sanoman julistamista ihmiset jäävät pimentoon eivätkä saa koskaan tietää, mikä voisi pelastaa heidät. Mitä sitten on Kristuksen sana (*rheema Khristou*)? Tavallisimmin ilmaus tarkoittaisi sanomaa, jonka sisältönä on Kristus. Yleisesti ottaen siitä on tietenkin kysymys. Toisaalta kuitenkin Vanhasta testamentista löytyy lukemattomia

kertoja sanonta: hänelle tuli Herran sana. Voidaan siis ajatella, että Kristuksen sana on samalla sana, jonka ylösnoussut Herra itse lähettää liikkeelle. Herra itse kutsuu ihmisiä julistetun sanan kautta.

10:18. *Nyt kysyn: eivätkö he ehkä ole kuulleetkaan siitä? Varmasti ovat: – Heidän äänensä on kaikunut kaikkialle, heidän sanansa maan ääriin asti.*

Entä sitten Israel? Vielä uudelleen Paavali palaa kirjeen pääaiheeseen. Eivätkö israelilaiset ole kuulleet tai käsittäneet julistettua sanaa? Eivät. He jäävät syrjään pakanoiden päästessä pelastukseen. Israel on uppiniskainen kansa, joka ei kuule Jumalansa ääntä. Mitään muuta selitystä ei ole sille, että kansa ei ottanut Jumalan Poikaa vastaan ja iloinnut hänestä Vapahtajanaan.

10:19. *Mutta eikö Israel ole sitä käsittänyt? Jo Mooses sanoo: – Minä saan teidät kadehtimaan kansaa, joka ei ole kansa, vihaamaan pakanoiden ymmärtämätöntä joukkoa.*

Israel ei ole käsittänyt Herran kutsua. Suuri osa kansasta elää paatumuksessa. Mooseksen todistuksen lainaaminen tuo esille hyvin mielenkiintoisen Paavalin teeman. Hän alkaa puhua kadehtimisesta. Tässä jakeessa aihetta ei vielä käydä sen tarkemmin läpi, mutta myöhemmin se nousee voimakkaasti esille. Valittu kansa joutuu kadehtimaan vierasta kansaa, joka löytää Israelin Jumalan (kohta on Mooseksen virrestä, 5. Moos. 23:21). Pakanoita kohtaan tunnettu viha muuttuu täydellisesti. Aikaisemmin pakanoita vihattiin siksi, että ne olivat syntisiä kansoja, jotka eivät tunne Jumalaa. Paavali tulkitsee Mooseksen ja profeettojen tekstiä kuitenkin lähetystyön näkökulmasta. Israel joutuu tulevaisuudessa kadehtimaan pakanoita siksi, että nämä ovat löytäneet todellisen Jumalan Pojan ennen valittua kansaa.

10:20. *Jesaja sanoo vielä rohkeammin: – Ne, jotka eivät minua etsineet, ovat minut löytäneet, olen ilmaissut itseni niille, jotka eivät minua kysyneet.*

Samasta asiasta todistaa myös Jesaja. Israelin Jumalan ovat löytäneet ne, jotka eivät ole Häntä perinteensä mukaan etsineet. Jesajan lainauksessa on tapahtunut jännittävä muutos. Kreikankielisessä Jesajan tekstissä (Septuaginta) sanotaan sanat toisessa järjestyksessä. ”Olen ilmaissut itseni niille, jotka eivät ole minua etsineet, minut ovat löytäneet ne, jotka eivät ole minua kyselleet.” (Jes. 65:1, Septuaginta). Vanhan testamentin suomennoksessa kohta kuulosta hieman erilaiselta. Heprean kielestä käännetty kohta seurailee ajatusta hieman yleisemmällä tasolla, eikä yhteyttä Uuden testamentin ja Vanhan testamentin välillä ole enää niin helppo nähdä.

Saattaa olla, että Paavalin lainauksen erikoisuus johtui vain siitä, että hän lainasi kohtaa ulkomuistista. Toisaalta voi olla, että rabbiinisen tavan mukaan hän halusi muutoksellaan nostaa hieman tarkemmin esille kohdan ”varsinaisen” sisällön. Paavalille oli tärkeätä sanoa, että pakanat, jotka eivät olleet etsineet Jumalaa, olivat löytäneet Hänet Kristuksen evankeliumissa.

10:21. *Israelista hän sen sijaan sanoo: ”Päivästä päivään olen ojentanut käsiäni uppiniskaista ja vastustelevaa kansaa kohti.”*

Jesajan lainaus jatkui. Saman luvun jatko (Jes. 65:2) puhui uppiniskaisesta kansasta. Paavali halusi sanoa, että hänen aikansa Israel ei poikkea Jesajan ajan Israelista. Profeetallinen sanoma on aina varoittanut kansaa kovasydämisyydestä ja herätellyt sitä näkemään tilansa. Samaa tekee Paavali, kun hän johdattaa juutalaisia kohtaamaan Jumalan lupaamaa Messiasta. Uppiniskaisuus on Paavalin opetuksissa suora vastakohta kuuliaisuudelle (10:16) ja Jumalan vanhurskauteen alistumiselle tai myöntymiselle (10:3).

Vanhan testamentin lainaukset liittyvät siten läheisesti kaikkeen siihen, mitä Paavali on sanonut Israelista kahdessa edellisessä luvussa. Jumala sanoi lisäksi profeetan kautta, että Hän on ”kaiken päivää” tai ”päivästä päivään” ojentanut auttavaa kättänsä kansan puoleen. Sitä Jumala tekee Paavalin mukaan myös nyt, kun Hän lähettää apostolinsa julistamaan heille Kristuksen ilosanomaa. Jumala tekee jatkuvasti työtä, että edes jotkut valitun kansan jäsenet tulisivat kääntymykseen ja pääsisivät pelastukseen.

Sanoma

Usko tulee kuulemisesta. Paavalin opetus muistuttaa siitä, että Kristuksen kirkko on evankeliumin julistamisen ja lähetyksen kirkko. Seurakunta ei ole olemassa vain itseään varten. Seurakunta ei ole koskaan valmis. Kristillinen kirkko on matkalla oleva kirkko. Se ei saa pysähtyä, muuten se näivettyy. Kirkon olemus on sanomassa, evankeliumissa, joka luo joka hetki uutta.

Seurakunnalla on oltava sana hallussaan. Evankeliumin julistajat tekevät työtä sanoilla. Siksi julistajan täytyy julistaa. Hänen täytyy saarnata, kirjoittaa, ottaa kantaa, yllättää ja ärsyttää. Paavali itse oli tästä loistava esimerkki. Hän ei väsynyt todistamaan Kristuksesta. Hän ei väsynyt perustelemaan Messiaan sanomaa. Paavali lainasi kirjoituksia ja käytti puhetaidon parhaat keinot kuvatakseen ristiinnaulitun Kristuksen kuulijoiden silmien eteen. Hän teki kaikkensa, jotta Ylösnousseen evankeliumi voisi kulkea eteenpäin.

Siksi seurakunta myös tarvitsee jatkuvasti uusia julistajia. Evankeliumi on riippuvainen siitä, että sitä viedään eteenpäin. Seurakunnan ihmeellinen salaisuus on siinä, että Jumala ei voi tehdä työtään ilman ihmisiä. Tässä näkyy pelastuksen historiallisuus. Jumalan Poika tuli ihmiseksi, jotta hän voisi lahjoittaa sovituksen sanoman meille. Tämä sanoma puolestaan ei mene eteenpäin, elleivät ihmiset puhu siitä toisilleen. Enkeleistä ei ole tässä apua. Pyhä Henkikään ei puhu ilman uskovien todistusta. Seurakunta elää sanan varassa.

Siksi kirkko on lähetyksen kirkko. Evankeliumi on kaikkia ihmisiä varten. Sanojen tulee kaikua maan ääriin asti. Kristus on kuollut kaikkien syntisten puolesta. Aadamin synkkä perintö muuttuu pelastuksen riemuksi. Siksi kirkon tehtävänä on tavoittaa ihmisiä. Evankeliumin sanoma sytyttää jatkuvasti sen huudon, joka purkautui Paavalin huulilta: kuinka he voivat uskoa siihen, josta eivät ole kuulleet?

Saarnavirka. Tämä luku on saanut keskeisen sijan määriteltäessä kirkon viran luonnetta. Uskonpuhdistuksessa palattiin Paavalin opetuksen äärelle pohdittaessa, mikä pappisviran varsinaisen sisällön tulisi olla. Se ei voi olla vanhan liiton pappeuden jatke, koska Uusi testamentti tulkitsee kaikki kristityt papeiksi. Jokainen saa kulkea Jumalan temppelin kaikkeinpyhimpään ja nauttia Herran istuimen eteen vuodatetun uhrin lahjoista. Oikea virka ei myöskään ole kuviteltu uhripappeus uuden liiton sisällä. Kristuksen uhri oli kertakaikkinen.

Seurakunnan virka on saarnavirka. Seurakunnan tehtävänä on julistaa sanomaa ja pitää esillä lakia ja evankeliumia. Tehtävä on sama, jota Roomalaiskirje kokonaisuudessaan kuvaa. Julistuksen tarkoitus on muistuttaa, että pelkkä pyrkimys lähimmäisenrakkauteen tai muuten hyviin asioihin elämässä ei riitä. Rakkauden laki on kaunis, mutta lankeemuksen maailmassa sillä on – jälleen paradoksaalisesti – hirveä tehtävä. Rakkauden laki paljastaa synnin ja sillä on “kuoleman virka”. Se ei palvele elämää, vaan kuolemaa.

Siksi kirkon viran tärkein tehtävä on julistaa synteihinsä kuolleille ihmisille vapauden ja uuden elämän sanomaa. Tehtävänä on saarnata elämää kuolleista ja voittoa synnin vallasta. Virka on sitä varten, että synnit julistetaan anteeksi ja uskon jo löytäneet saavat viikoittain vahvistusta elääkseen yksin Kristukselle.

Tätä tehtävää saarnavirka toteuttaa puhumalla. Julistamalla. Parhaiden retoristen keinojen ja suloisimman suostuttelun avulla. Mitään pakkokeinoja ei sallita. Mitään painostusta tai väkivaltaa ei saa esiintyä. Vain sanat. Vain puhe. Vain saarna, johon kuulija reagoi siten kuin reagoi. Luterilainen kirkko luottaa Jumalan sanan itsevaikuttavaan voimaan. Evankeliumin sanassa itsessään on voima herättää hengellisesti kuollut eloon ja vahvistaa lihan ja Hengen taistelussa kärvisteleviä ihmisiä. Saarnatyö ei ole ihmistyö – se on Jumalan maailmaa muuttavan sanan esillä pitämistä. Tätähän Paavali muistutti aiemmin Korittilaisille: evankeliumi on Jumalan voima.

Siksi kirkon tehtävä on jatkuva missio. Kirkko ei ole paikallinen, vaikka paikallisseurakunta toteutuu ajassa ja paikassa. Kirkko on liikkeellä oleva saarnan kirkko, joka tekee lähetystyötä kaikkialla maailmassa. Jumalalle maailmassa ei ole rajoja. Jumala ei tee eroa kansojen välillä. Hän rakastaa samalla rakkaudella kaikkia luotujaan. Siksi emme oikeastaan voi edes puhua kirkon lähetyksestä, vaan meidän tulee puhua lähetyksen kirkosta. Usko syntyy kuulemisesta. Jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu. Missä tahansa. Koska tahansa.

Kriisin dokumentti. Paavalin opetus pelastushistoriasta liittyy edelleen mielenkiintoiseen ja hieman hämmentävään näkökulmaan koko Vanhan testamentin synnystä ja kokoamisesta. Usein suhtaudumme Vanhaan testamenttiin nimittäin kuin yhtenäiseen tiiliskiveen, joka kuvailee tuhansien vuosien mittaista historiaa. Yhdestä näkökulmasta, sanoisinko sisällysluettelon näkökulmasta näin onkin. Kyseessä on kuitenkin kirjakokoelma ja sen kokoamisen historia antaa toisen, varsin kiinnostavan näkökulman.

Vanhan testamentin kaanon on saanut hahmonsa pääosin hyvin lyhyen ajan kuluessa, pakkosiirtolaisuuden aikoina ja sen seurauksena. Historiaa käsittelevien kirjojen kertomus päättyy enimmäkseen kertomuksin kuninkaiden synneistä ja Babylonin vankeudesta. Ne on siis koottu tässä historian taitekohdassa. Kaanonin runkona ovat Tooran lisäksi deuteronomistinen kokoelma ja suurten profeettojen kirjat. Deuteronomium itse (5. Mooseksen kirja) ja historialliset teokset Joosuasta Kuninkaiden kirjoihin tulkitsevat Israelin historiaa erityisesti pakkosiirtolaisuuden näkökulmasta. Pakkosiirtolaisuuden ajan profeetat Jeremia ja Hesekiel puolestaan elävät keskellä kriisiä ja keskittyvät tietenkin täysin aikansa ongelmiin. Myös Jesajan kirjan eri osat (eri teorioiden mukaan hieman eri tavoin) käsittelevät Israelin kohtaloa pakkosiirtolaisuuden näkökulmasta, yhtäältä Assyrian ja toisaalta Babylonin. Lisäksi aiheeseen liittyvät monet psalmit ja ”pienten” profeettojen tekstit.

Voidaan siis sanoa, että lähes koko Vanha testamentti on kirjakokoelmana koottu pakkosiirtolaisuuden aikoihin. Kokoelman sisältö pyörii kansan syvän kriisin ympärillä. Historialliset kirjat etsivät kansan ja sen kuninkaiden lankeemuksista selitystä Jerusalemin hävitykseen. Profeetat julistavat synkkiä tuomioitaan petolliselle kansalle. Psalmit valittavat Jumalan rangaistusten ankaruutta. Kokoelmana *Tanakh* (juutalainen Vanha testamentti) ei siten ylistä kansan komeaa historiaa. Sen sijaan se heijastaa ahdistusta ja pelkoa. Kansan ainoa toivo on suunnattu tulevaisuuteen. Siihen uudistukseen, josta suuret profeetat puhuivat.

Siksi voidaankin sanoa, että koko kaanonin eli kirjakokoelman teologiassa on hieman toisenlainen hermeneuttinen tavoite kuin Mooseksella eli Toorassa. Mooseksenkirjojen teologian keskipisteessä ovat eksodus, luvattu maa, sekä temppeli. Kansa on toivorikkaana kulkemassa kohti Jumalan lupaamaa vapautusta. Koko kaanonin teologia keskittyy puolestaan tuhon ja restauraation aiheisiin. Kansa on kriisissä ja Jerusalem on hävitetty. Näkökulmat eivät ole poissulkevia, mutta kertovat kontekstin muutoksesta. Kaanonin olemassaolo todistaa pakkosiirtolaisuuden todellisuudesta. Eksiilin suuri vaikutus teologiaan puolestaan näkyy teologisten aiheiden muuttumisesta.

Koska kanonisen teologian perusajatuksena on, että kaanonin kokoaminen on tapahtunut nimenomaan pakkosiirtolaisuuden synnyttämän paineen johdosta, lukijan on haettava kokoelman suuri merkitys tämän lähtökohdan avulla. Kirjakokoelman suuren sanoman ymmärtäminen edellyttää tämän kontekstin huomioonottamista. Minkälainen on siis se teologinen motivaatio, joka on synnyttänyt kirjakokoelman, ja mihin kyseinen teologia tähtää?

Vastaus on suorastaan dramaattinen. Juutalaiset pitävät pyhänä kirjanaan teosta, jonka jokainen osa julistaa kansan lankeemusta ja uskonnollista kriisiä. Hieno valitun kansan historia on jäänyt taakse ja kansa elää Jumalan vihan alla, hajoitettuna muiden kansojen joukkoon Näyttää siltä, että suurena kokonaisuutena Vanha testamentti ei todista vain omasta taustastaan, vaan katsoo eteenpäin. Sen toiveikkuus ei perustu siihen, mitä on tapahtunut historiassa. Sen sijaan juutalaiset laittavat toivonsa Jumalaan, joka on luvannut tuoda helpotuksen ja ratkaista kaikki välirikon, uskottomuuden ja kirouksen alaisuuden ongelmat. Vanha testamentti kirjana elää siten vanhan ja uuden rajalla. Kun luette suurten profeettojen kirjoja, näkymä on selvä. Jumalan lupaama pelastus on vasta edessäpäin.

Tämä laaja näkökulma voi antaa lukijalle aivan uusia tulkinnan välineitä. Vanha testamentti ei ole kunnian, vaan häpeän dokumentti. Se ei ole uskollisuuden, vaan petollisuuden kirja. Kokonaisuudessaan teksti jättää Israelin pelastuksen ilmaan. Jumala ei vastaa kadotuksen kansalle ennen kuin Daavidin poika tulee. Armahdus ei muutu todellisuudeksi ennen kuin Vapahtaja sovittaa kansan Jumalan kanssa.

Tässä mielessä Vanha testamentti suuntaa katseen eteenpäin ja odottaa Kristusta. Tämä ei ole kristittyjen tulkinta, vaan tekstien itsensä ilmoittama sisältö. Kansa on kriisissä, uhri tehoton ja

Israelille langetettu rangaistus voimassa. Pakkosiirtolaisuus on kymmenen heimon osalta täyttä todellisuutta vielä Paavalin aikana – ja maahan palanneen pienen yhteisönkin näkökulmasta katsottuna hengellinen pakkosiirtolaisuus on täyttä totta. Kansahan ei tunnista edes Jumalan omaa Poikaa.

Siksi Paavali kirjoittaa, että Israel on uppiniskainen. Kansa ei ole ollut kuuliainen. Se ei ole tavoittanut vanhurskauden lakia, vaan jäänyt itsekkyytensä valtaan. "Tosi Israel" on aina tarkoittanut jotain muuta kuin ulkoista kansalaisuutta. Paavali lainaa suurten profeettojen tekstiä ja selittää kohta kohdalta sitä, miten Jeesus Kristus on tullut sovittamaan vihollisuudet. Siksi Paavali kykenee perustelemaan evankeliuminsa kaikki yksityiskohdat Vanhan testamentin avulla. Hän on ymmärtänyt, mitä juutalaisten *Tanakh* (VT) opettaa. Näin löytyy vastaus myös siihen, miksi kansa elää paatumuksessa eikä ota Jeesusta Kristusta Messiaana vastaan. Kaikkina aikoina vain pieni jäännös on elänyt Jumalan armon evankeliumista. Jäännös on avaintermi siksi, että se selittää myös Paavalin oman aikakauden kriisin. Jumala jättää Israelista kyllä jäännöksen myös maailmanhistorian taitekohdassa. Osa jää kuitenkin elämään paatumuksessa eikä tee parannusta.

On vain yksi Israel 11:1-36

11:1-10 Armonvalinta

Luvussa 11 päästään lopulta Roomalaiskirjeen teologisen osan huipentumaan. Tätä kaikki kirjeen lukijat eivät aina hahmota. Osa ajattelee, että huipentumana on joko seitsemäs tai kahdeksas luku. Jotkut taas kuvittelevat, että luvut 9-11 muodostaisivat jonkinlaisen ekskursion sivuaiheeseen. Kirjeen kokonaisuutta ajatellen asia on toisin. Apostolin laaja ajatusrakennelma on tulossa päätökseensä. Juuri tämän luvun lopulla Paavali tekee yhteenvedon siitä, mitä hän on kirjeellään tarkoittanut ja mihin hän on tähdännyt

Tätä tavoitetta varten Paavali palaa vielä uudelleen pääaiheeseensa. Hän kysyy kysymyksiä, joita on kuultu pitkin kirjettä. Kertaus on opintojen äiti. Ei kaiketi Jumala ole hylännyt omaa kansaansa? Apostoli on opettanut kuulijoilleen, että Jumala valmistaa astioita erilaiseen käyttöön. Aadamin jälkeläiset ovat vihan astioita. Siksi myös Israel on saanut kohdata Jumalan tuomioita historiansa aikana. Synti on saanut rangaistuksensa. Kansasta on pelastunut vain jäännös. Sen sijaan vieraat kansat ovat saaneet nyt Kristuksessa löytää Jumalan armon. Mikä siis on Israelin kohtalo? Onko valitulla kansalla vielä toivoa?

Tästä näemme, että luku 11 jatkaa sitä samaa suurta aihetta, jota Paavali on kehitellyt kirjeen alusta lähtien. Onko juutalaisten ja kreikkalaisten välillä jotain eroa? Apostolin mielestä ei. Jumala pelastaa kaikki samalla tavalla: Abrahamin uskolla. Paavalin ajatukset kulkevat koko ajan eteenpäin – Kristusta seuraavan kirjanoppineen tehokkuudella. Kymmenennessä luvussa Paavali tarkensi pelastavaa sanomaa, ja nyt seuraavassa luvussa hän viimeistelee opetuksensa siitä, miksi Israel ei näytä tunnistavan Messiastaan.

11:1. *Kysyn siis: ei kai Jumala ole hylännyt omaa kansaansa? Ei toki! Olenhan minäkin israelilainen, Abrahamin jälkeläinen, Benjaminin heimoa.*

Näissä lauseissa kysymys Israelista suorastaan kärjistyy. Kysymys Jumalan hylkäämisestä on ollut esillä muuallakin (vrt. 3:3; 9:6). Vastaus on aikaisemman täydentämistä. Ei suinkaan koko kansaa ole koskaan hylätty. Onhan Paavalikin juutalainen. Hänen sukunsa tunnetaan. Hänenkin ”isänään” on Abraham. Kristukseen uskovien juutalaisten joukko on Paavalin aikana se jäännös, jonka Jumala on itselleen jättänyt.

11:2. *Ei Jumala ole hylännyt omaa kansaansa, jonka hän edeltäkäsin on valinnut. Tiedättehän te, mitä kirjoitukset kertovat Eliasta. Hän esittää Jumalalle Israelia vastaan tämän syytöksen:*

Israel on valittu kansa ja sillä on erityinen asema kansojen joukossa. Paavalin käyttämä sana ”edeltätuntenut” on nyt käännetty oikein valitsemiseksi. Jumala oli valinnut Israelin, jotta Hän toteuttaisi pelastuksensa maailmassa tämän kansan kautta. Paavali rajaa kuitenkin valitun kansan määritelmää. Vaikka se kuulostaa ristiriitaiselta, valittuun kansaan eivät kuulu kaikki israelilaiset. Vain Jumalan armotyöhön uskovat ovat oikeita israelilaisia.

Elian esimerkki nimittäin muistuttaa synnin vakavuudesta. ”Minä yksin olen jäljellä”, kaikui profeetan tuskainen huuto. Tuomion uhan edessä ihminen huutaa ahdistuksissaan Jumalalle, mutta ei näe Jumalan pelastustyön viisautta. Paavali muistuttaa: aina on jäänyt pelastuksen ”jäännös”, joka vie pelastushistoriaa eteenpäin. Koko maailma ei pelastu, mutta Jumalan seurakunta pysyy aina elossa.

11:3. *”Herra, he ovat tappaneet sinun profeettasi ja hajottaneet sinun alttarisi. Minä yksin olen enää jäljellä, ja he tavoittelevat minunkin henkeäni.”*

Lainaus Kuningasten kirjasta muistutti kuulijoita Israelin synnistä. Kuningasten aikana kuningas Ahabin lankeemuksesta oli tullut pahan symboli koko juutalaisuudessa. Ahab otti vaimokseen Sidonin kuninkaan tyttären Isebelin, ja tämä toi Baalin palvonnan pyhään maahan. Isebel tapatti Herran profeetat ja yritti kitkeä Jumalan palvonnan Israelista. Horebinvuorella profeetta Elia rukoili tuskaisan rukouksensa: vain hän on enää jäljellä, ja hänenkin henkeään tavoiteltiin (1. Kun. 19:10-14). Tähän tuskaan taisi Paavali toisinaan samastaa oman tilanteensa. Hän yritti julistaa Herran evankeliumia Rooman valtakunnan eri kaupunkien synagogissa. Häntä vainottiin ja piestiin,

rangaistiinpa häntä kerran jopa kivittämällä. Juutalaiset olivat uhanneet hänen henkeään samalla tavalla kuin Elian henkeä.

11:4. *Mutta minkä vastauksen hän saa Jumalalta? ”Minä olen jättänyt itselleni seitsemäntuhatta miestä, jotka eivät ole polvistuneet Baalin edessä.”*

Jopa Elian ajan Israelin (pohjoisen valtion) synkässä tilanteessa Jumala oli toteuttanut pelastavia töitään. Hän oli varjellut uskollisia miehiä, jotka vastustivat Baalin palvontaa. He edustivat Paavalille nyt sitä jäännöstä, jonka Jumala säilyttää historiassa. Koko Israel ei koskaan ole elänyt Jumalan armosta. Synti ja epäjumalanpalvelus ovat saaneet monia lankeamaan. Silti Jumalan valtakunta menee eteenpäin. Jumalan pelastussuunnitelma ei katkea kansan uskottomuuteen.

11:5. *Samoin on nykyisenäkin aikana olemassa jäännös, jonka Jumala on armossaan valinnut.*

Samaan sanomaan voidaan Paavalin mukaan luottaa myös hänen aikanaan. Vaikka kaikki israelilaiset eivät tunnista Jumalan Poikaa, vaan elävät Hänen vihollisenaan, Israel ei katoa. Jumala jättää jäännöksen, joka pelastuu ja vie valtakunnan sanomaa eteenpäin. Jeesukseen uskovat juutalaiset kuuluvat tähän jäännökseen.

Kyse on armonvalinnasta, kuten Paavali sanoo. Se ei ole ihmisten jakamista eri leireihin tai ehdotonta ennaltamääräämistä myös kadotukseen, vaan nimenomaan armon julistuksen suorittamaa valintaa. Kristus on annettu meille Vapahtajaksi, ja siksi evankeliumi hänestä todella synnyttää elämää, kuten Paavali edellisessä luvussa korosti. Tämä armon valinta on Paavalin teologian kokonaisuudessa se Jumalan pelastava vanhurskaus, joka on ilmoitettu ilman lakia (3:21) eli se uskonvanhurskaus, joka on Jumalan voima pelastukseen (1:17). Tämäkin kohta osoittaa, että Paavalin puhe valinnasta tarkoittaa yksinomaan Kristusta. Kristuksen kautta ihmisiä valitaan pelastukseen. Kaikki ovat syntisiä, mutta kukaan ei ole mahdoton. Kuka tahansa voi huutaa avukseen Herran nimeä. Kenenkään matkalippu kadotukseen ei ole peruuttamaton.

11:6. *Mutta jos valinta kerran perustuu armoon, se ei perustu ihmisen tekoihin – muutenhan armo ei olisi armo.*

Paavali haluaa sitoa tämän opetuksen vielä aikaisemmin esillä olleeseen ajatukseen lain teoista. Pelastus ei voi olla ihmisen omien pyrkimysten, kuuliaisuuden ja tekojen varassa, koska silloin pelastus olisi teoista. Armo on välttämättä armo. Anteeksiantamus annetaan pahaa tehneille. Evankeliumi on Jumalan voima ja vapauttaa ihmisen synnin vallasta Jumalan valtakuntaan.

11:7. *Israel ei siis ole saavuttanut sitä, mitä se on tavoitellut; vain valitut ovat sen saaneet. Muut ovat paatuneet,*

Yhä uudelleen Paavali muistuttaa, että Israel ei ole saavuttanut tätä armoa. Israel on jäänyt Kristuksen uskon ulkopuolelle ja elää siksi paatumuksessa. Tätä muistuttavat Vanhan testamentin varoitukset, joita Paavali lainaa (5. Moos. 29:4; Ps. 69:23-24). Jeesuksen opetusta toistaen (Matt. 13:14) Paavali opettaa, että synnissään pysyvä Israel ei tee parannusta eikä ota Jumalaansa ja Vapahtajaansa vastaan.

Keitä sitten ovat valitut? He ovat niitä, jotka uskovat Kristukseen. He ovat huutaneet avuksi Herran nimeä, kuten edellisessä luvussa todettiin. Muut ovat paatuneet. He eivät ole paatuneet siksi, että Jumala ei tahtoisi heidän pelastuvan. Kuka tahansa voi pelastua. He ovat paatuneita siksi, että he eivät ole tulleet kääntymykseen (Room. 2:5), eivät ole tunnustaneet syntejään (Room. 8:7), eivätkä ole olleet kuuliaisia evankeliumille (Room. 10: 3, 16).

11:8. *niin kuin on kirjoitettu: – Jumala on antanut heille turtuneen hengen, silmät, jotka eivät näe, ja korvat, jotka eivät kuule. Näin on yhä vielä.*

Lainaus on jälleen tehokas. Paavali nimittäin muutti hieman Mooseksen kirjojen tekstiä ja yhdisteli sitä Jesajan kirjan kohtien kanssa. Mooseksen kirjojen kohta oli erityisen tärkeä. Edessä oli kansan astuminen uudistettuun liittoon Jumalan kanssa Mooseksen johdolla. Vanhassa testamentissa sanotaan: ”ennen tätä päivää Herra ei ole antanut teidän ymmärtää sitä, minkä silmänne ovat nähneet ja korvanne kuulleet” (5. Moos. 29:3). Septuagintassa asia sanotaan vielä täsmällisemmin: ei ole antanut sydäntä ymmärtämään, silmiä näkemään eikä korvia kuulemaan. Mitä Israel ei ollut ymmärtänyt? Aikaisemmin, ennen Mooseksen suurta päivää ja uutta valaliittoa, Israel ei ollut edes erämaavaelluksen aikana ymmärtänyt Jumalan pelastustekoja, vaikka oli elänyt niiden keskellä. Nyt edessä olivat uudet lupaukset ja paras kaikista: luvattu maa. Paavali rinnasti

oman aikansa Israelin tuohon historialliseen tilanteeseen. Nytkään Israel ei ymmärrä, että luvattu valtakunta, Messiaan valtakunta, on silmien edessä. Langennut Israel ei ole löytänyt vielä oikeata, uudistettua liittoa Israelin Messiaan kanssa.

Mutta Paavalin käyttämä lainaus oli muunneltu. Siitä oli tehty rajumpi kuin mitä Mooseksen kirjojen teksti sanoi. Paavalin mukaan kansa elää sumuverho silmillään. Tietyt sanat Paavalin käyttämässä lauseessa ovat suoraan profeetta Jesajalta (29:10): ”Herra on vuodattanut teille uneliaan hengen ja sulkenut teidän silmänne” (käännös Septuagintan mukaan). Unelias henki (*pneuma katanykseoos*) on Jesajalta lainattu termi, jota Paavali käytti hyväkseen ja liitti Mooseksenkirjan lauseeseen. Hän halusi opettaa kuulijoilleen, että Israel elää kuin unessa eikä näe, mitä Jumala haluaa sille lahjoittaa. Se on kuuro kuulemaan evankeliumin ääntä. Tässä oli syy siihen, miksi kansa ei tunnistanut Kristusta Jumalan Pojaksi.

11:9-10. *Ja Daavid sanoo: – Tulkoon heidän pitopöytänsä heille ansaksi ja satimeksi, kompastukoot he siihen ja saakoot rangaistuksensa. Hämärtyköötheidän silmänsä niin, etteivät he näe. Paina heidän selkänsä aina kumaraan.*

Psalmin Ps. 69:23-24 lainaus jatkaa silmien hämärtymisen teemaa. Mitä Paavali lienee ajatellut viittaamalla psalmin ajatukseen ”pöydästä”, josta tulee ansa? Koskeeko viittaus temppelin uhripöytää tai alttaria, josta tulisi Messiaan aikana Vapahtajan kilpailija ja siten lankeemuksen tuottaja? Vai olisiko pöytä vain vertaus hurskaiden juutalaisten tavoista ja puhtaussäännöistä, joista Paavalin mukaan tulee lain tekoja? Tarkkaa vastausta tähän ei tekstien perusteella saada. Joka tapauksessa on syytä muistaa, että Psalmia 69 lainataan erittäin paljon Uudessa testamentissa. Sen jyrkkä sanoma haluttiin nähdä varoituksena Israelin kansalle. Jos juutalaiset eivät käänny Herran puoleen, heidät ”pyhitään pois elämän kirjasta”, kuten samassa psalmissa sanotaan (Ps. 69: 29).

Sanoma

Oikean Israelin ja oikean juutalaisuuden määrittely jatkuu tässä luvussa. Paavali oli aikaisemmin jo sanonut, että oikea juutalaisuus on sisäinen asia. Oikea ympärileikkaus on sydämen ympärileikkaus Hengessä. Oikeaan Israeliin kuuluvat ne, jotka Jumalan Poika on pelastanut omaan valtakuntaansa. Paavali ei kuitenkaan väitä, että tämä oikea Israel olisi uusi keksintö. Se ei suinkaan ole pelkästään niiden joukko, jotka nyt julistavat uutta uskoa. Oikea Israel on aina ollut olemassa, ja sen jäsenet ovat aina päässeet valtakuntaan yksin armosta.

Vaikka synti on saanut valtaa israelilaisten keskuudessa, se ei ole tuhonnut kansaa kokonaan. Aina kaikissa sukupolvissa on säilynyt kansan siemen ja armoliiton siemen. Näin kävi jopa pahojen kuninkaiden aikana, jolloin epäjumalanpalvelus rehotti Israelissa. Profeetta Elian aikana surmattiin profeettat, mutta silti Jumala jätti jäännöksen hurskaista jäljelle.

Nämä lauseet Elian ajasta ovat varmaankin olleet Paavalille itselleen hyvin henkilökohtaisia. Minä yksin olen jäljellä, huusi profeetta. Paavalikin oli apostolin työssä jäänyt usein yksin. Hänet oli hylätty evankeliumin takia. Hänet oli jätetty jumalattomien vallanpitäjien kynsiin, ja hän sai kokea monet rangaistukset julistustyönsä takia. Hänen henkeään uhattiin samalla tavalla kuin Elian henkeä oli uhattu. Silti Paavali uskalsi laittaa toivonsa Jumalan armoon. Hän luotti siihen, että Jumala säästää kansaa ja jättää jäännöksen myös tästä sukupolvesta. Monet löytävät Kristuksen, vaikka useimmat kulkevat Hänen ohitseen. Moni löytää armon.

Paavali puhuu tässäkin luvussa valinnasta, mutta edellisten lukujen tapaan kyse on armonvalinnasta. Paavalin käyttämät esimerkit koskevat Kristuksessa annettua pelastusta. Jumala ei valitse ihmisiä pelastukseen minkään salaisen taivaallisen pöytäkirjan avulla, jossa olisi etukäteen mainittu pelastukseen pääsevien nimet. Kaikki Aadamin jälkeläiset ovat Paavalin mukaan samassa asemassa. Siksi juutalaisten ja kreikkalaisten välillä ei ole eroa. Kuka tahansa, joka vain kuulee evankeliumin, voi ”huutaa avukseen” Kristusta. Kuka tahansa Aadamin jälkeläinen voi pelastua, koska Jumala on valinnut Kristuksen pelastustieksi.

Armon kautta tapahtuva valinta olikin Paavalin opetuksessa kaikkein tärkeimpiä asioita. Abraham oli saanut lupaukset yksin armosta. Hän tuli vanhurskaaksi uskon kautta. Kansan

vaikeiden kohtaloiden aikana jäännös jätettiin jäljelle armosta. Pelastus on aina tullut vain Jumalalta. Ihmisellä ei ole ollut siihen mitään lisättävää. Mutta vakavaksi asian teki se, että kovasydämiset ja kääntymättömät israelilaiset olivat aina jääneet tämän armon ulkopuolelle. Heillä ei ollut apostolin mukaan mitään toivoa.

Koko kirjeen taustalla väikkyy kuitenkin yksi ja sama suuri kysymys. Miten tämä oli mahdollista? Miksi voi olla niin, että valittu kansa ei tunne omaa Jumalaansa, kun hän ilmestyy maan päälle? Paavali selitti tätä kahdella tavalla. Ensinnäkin kansa on elänyt uneliaan hengen vallassa. Se ei ole nähnyt, mitä olisi pitänyt nähdä. Synti on pettänyt Israelin sukupolvesta toiseen. Tämän apostoli pystyi perustelemaan profeettojen julistuksen avulla. Juuri tällaisesta synnistä he olivat varoittaneet ja myös syyttäneet kansaa menneinä aikoina. Tyhmät eläimetkin tuntevat omistajansa tallin, mutta Israel ei tunne omaa Lunastajaansa.

Toinen selitys liittyi yllä mainittuun jäännökseen. Paavali opetti – jälleen profeettoja seuraten – että oikea Jumalan kansa, oikea Israel on aina ollut pieni. Se on aina ollut pelkkä jäännös siitä laajasta joukosta, joka asui maassa. Jäännös on ollut olemassa jo erämaavaelluksesta lähtien. Vain pieni joukko kulkijoista pääsi luvattuun maahan. Synti on aina saanut mukaansa enemmistön. Abrahamin usko ei kuulu kaikille.

Siksi Jumala on Kristuksen tultua kerännyt jäännöksen pelkästään niistä, jotka tunnistavat Messiaansa. Muiden sydän on yhtä kova kuin Paavalin oma sydän oli ollut hänen vainotessa Jeesuksen seuraajia. Jeesus on tie, totuus ja elämä. Herra itse oli opettanut näin, ja Paavali jatkoi samaa opetusta. Kukaan ei tule Isän luoksen muuten kuin Jeesuksen kautta.

11:11-24 Juutalaiset tulevat kateellisiksi Kristuksesta

Esillä oleva kysymys oli Paavalille yksi vaikeimmista, mitä hän oli ylipäätään joutunut Kristuksen löytäneenä juutalaisena pohtimaan. Jos Jumala on todellakin jättänyt kansan sen omien syntien valtaan ja lahjoittanut pelastuksen vain pienelle jäännökselle, mikä on Israelin kohtalo? Eikö Jumala näytä kaikesta huolimatta hylänneen oman kansansa? Tällaisia väitteitä Paavali ei usko. Vaikka ihmisten on vaikea ymmärtää Jumalan ajatuksia, joku mielekkyys tässäkin järkyttävässä tilanteessa on. Historia opetti Paavalille, että Jumala on aina valinnut vähäisen. Jumala on aina vienyt pelastussuunnitelmaansa eteenpäin yllättävien tilanteiden kautta. Niin tapahtuu myös nyt. Kun juutalaiset hylkäsivät Messiaansa, Hänen evankeliumiaan julistetaan pakanoille. Jumala antaa apostoliensa saarnata pelastusta kaikille kansoille. Juutalaiset ovat sivussa vain hetken. Tulevaisuudessa he löytävät kyllä armon, ja silloin he uskovat Kristukseen samalla tavalla kuin Paavali. Pakanoiden kääntymisellä tulee apostolin mielestä olemaan tärkeä asema myös Israelin kääntymiselle. Kun juutalaiset näkevät Jumalan osoittavan hyvyyttään pakanakansoille, he tulevat kateellisiksi armosta. Tämä tulee viime kädessä johtamaan myös valitun kansan Vapahtajan luokse.

11:11. *Kysyn siis: eivät kai juutalaiset sen vuoksi kompastuneet, että he jäisivät maahan makaamaan? Päinvastoin! Heidän lankeemuksensa on avannut pelastuksen muille kansoille, ja näin juutalaiset ovat saaneet aiheen kadehtia niitä.*

Seuraavaksi Paavali alkaa selittää samaa asiaa terävän kielikuvan avulla. Kreikan kielellä se on kuulostanut napakalta. Kansa on langennut (*ptaioo*) ja vaarassa jäädä (*piptoo*) koko pelastustyön ulkopuolelle. Kaatuminen tarkoittaa samalla vertauskuvallisesti lankeamista pois Jumalan yhteydestä. Jos he ”jäisivät maahan makaamaan”, he olisivat Jumalan tarjoaman pelastuksen ulkopuolella. Mutta miksi kansa lankesi? Oliko sillä jokin tarkoitus? Nyt Paavali pääsee selittämään suurta ajatustaan. Israel on langennut, jotta evankeliumi heidän ”maatessaan” julistettaisiin muille kansoille. Nyt on pakanoiden evankelioimisen aika. Jumalan suunnitelmaan kuului, että Israelin paatumus koituu muille pelastukseksi.

Paavali toisti tässä aikaisemmin esille nostetun faraon evankeliumin. Jumala kääntää paatumuksen armoksi. Jumalan armotyöt saavat aikaan sen, että hänen nimeään julistetaan kaikille

kansoille. Näin on nyt käynyt Israelille. Suuri osa kansasta elää faraon tavoin paatumuksessa. Tällä sinänsä järkyttävällä seikalla on myönteinen kääntöpuolensa. Samoin kuin Jumala oli säästänyt faraon, hän on säästänyt Israelista jäännöksen. Tämän armoteon ansiosta Kristuksen evankeliumia julistetaan nyt muille kansoille. Kristuksen löytäneet juutalaista syntyperää olevat apostolit julistavat pelastuksen sanomaa koko maailmalle. Jumalan nimi Herra on myös pakanoiden huulilla. Jumalan nimeä avuksi huutaen Kristuksen tunnustajat kaikista kansoista pääsevät pelastukseen.

Seuraava omaperäinen ajatus on, että juutalaiset tulisivat tästä myöhemmin kateellisiksi ja syttyisivät Kristuksen uskoon itsekin. Tähän Paavali oli viitannut jo ennenkin. Jokin asia tulee katkaisemaan Israelin paatumuksen kierteen. Se on kateus Jumalan rakkaudesta. Kun Israel kerran tajuaa, että Jumala on osoittanut hyvyyttään pakanoille, se kääntyy itsekin Jeesuksen Kristuksen puoleen.

11:12. *Jos heidän lankeemuksensa on koitunut rikkaudeksi maailmalle ja heidän tappionsa rikkaudeksi kansoille, kuinka paljon enemmän saakaan aikaan heidän täysimääräinen voittonsa!*

Siksi Paavali odottaa Israelin uudistusta. Kansan tuleva kääntymys tulee olemaan pakanakansoille vielä suurempi siunaus. Silloin nimittäin kaikki uskovat juutalaiset antavat muille todistuksen Herrasta Jeesuksesta. Tätä toivoen Paavali tekee omaakin lähetystyötään: hän toivoo, että joku juutalainen tulee ”kateelliseksi” ja haluaa Messiaan omaksi. Se olisi hänelle elämää kuolleista – kuten se on tietysti pakanoillekin.

Jae on kielellisesti hyvin harkittu. Siinä ovat vastakkain erityisesti kansan lankeemus (*paraptooma*) ja täyteys (*pleerooma*). Lankeemus tarkoittaa yksiselitteisesti Kristuksen hylkäämistä. Täyteys merkitsee tämän vastakohtana Kristuksen löytämistä, armon saamista. Suomennos ”täysimääräinen voitto” on erikoinen. Vaikka se on tulkitseva, se ei selitä juuri mitään. Paavali puhuu lauseessa niistä rikkauksista, joita Israelin Messias, Vapahtaja itse, antaa syntisille. Näistä rikkauksista myös juutalaiset saavat kerran ”täyteyden”.

11:13. *Teille pakanuudesta kääntyneille sanon: minä ylistän tehtävääni kansojen apostolina,*

Uusi retorinen käänne on hieman yllättävä. Nyt Paavali puhuttelee ”kansoja” (*tois ethnesin*) eli pakanuudesta kääntyneitä. Aikaisemminkin on nähty monta kertaa, että Paavali vaihtaa oletettua kuulijaa kirjeessä vähän väliä. Se on tehokas keino saada ihmiset kiinnittämään huomiota johonkin tärkeään seikkaan. Uusi näkökulma tosin kohdistuu tällä kertaa yhteen ja samaan asiaan. Paavali selittää oman tehtävänsä avulla, miten juutalaiset saattavat herätä kateuteen lähetystyön ansiosta.

Tämä on yksi niistä lukuisista lauseista, joissa Paavali ilmaisee olevansa pakanakansojen apostoli (*ethnoon apostolos*). Vaikka hän aloitti työnsä yleensä aina juutalaisten synagogista, hän julisti evankeliumia nimenomaan Rooman valtakunnan sisällä asuvien pakanakansojen alueilla. Tämä työnjako näyttää olleen suorastaan apostolien kesken sovittu (vrt. Gal. 2:9).

11:14. *sillä näin herätän ehkä heimolaisissani kateutta teitä kohtaan ja voin pelastaa joitakuita heistä.*

Jopa Paavalin apostolintehtävä palvelee Jumalan suurta suunnitelmaa. Miten saada valittu kansa havahtumaan synnistänsä ja kääntymään Jumalan puoleen? Paavali uskoo, että hänen oma julistustyönsä voi pieneltä osalta auttaa tässä. Jotkut juutalaiset näkevät Jumalan armon toimivan myös pakanoiden keskuudessa. Silloin he tulevat Messiaansa luokse. Paavalin toiminta erityisesti Apostolien tekojen kertomuksissa osoittaa, että monet juutalaisen kääntyivätkin Kristuksen puoleen ja antoivat kastaa itsensä.

11:15. *Jos juutalaisten hylkääminen on avannut maailmalle pääsyn sovintoon, niin mitä tapahtuukaan, kun Jumala ottaa heidät yhteyteensä? Silloin kuolleet heräävät eloon!*

Näistä jakeista alkaa suoranainen Israelin apologia, valitun kansan puolustus. Kun Paavali on ensin selittänyt pitkään, miksi kääntymättömän Israelin asema Jumalan edessä on huono, hän alkaa nyt kehua Israelia. Jumala ei vihaa kansaansa, vaan haluaa sen hyvää. Israelilla on Paavalin opetuksessa kaikesta huolimatta etusija. Hän pitää kansan asemaa ainutlaatuisena, vaikka hän itse on pakanoiden apostoli.

Paavalin lause on jälleen taitavasti rakennettu. Jos juutalaisten hylkääminen on tuottanut sovinnon ajan toisaalle, paljon suurempi on heidän armahtamisensa. Ajatus kuulostaa samalta kuin viidennessä luvussa: ”Jos kerran Jumalan Pojan kuolema sovitti meidät Jumalan kanssa, kun

olimme hänen vihollisiaan, paljon varmemmin on Jumalan Pojan elämä pelastava meidät nyt, kun sovinto on tehty." (Room. 5:10). Juutalaisten pelastus tulee olemaan samaa Kristuksen sovitukseen perustuvaa sovintoa, josta uskovat nyt elävät. Heillä ei ole muuta tietä Jumalan luokse. Mutta tuo tie on varma.

Lauseen loppu on itse asiassa käännöstä lyhyempi: "mitä heidän hyväksyntänsä muuta on, kuin elämää kuolleista". Taas kirjeen alkupuolen ajatukset nousevat esiin. Uusi elämä uskossa syntyy ylösnousemusvoimasta, kun syntinen kuolee ja herätetään kuolleista yhdessä Kristuksen kanssa. Langennut Israel on kyllä ollut kuoleman tilassa, mutta sen voittaa Jumalan antama elämä.

11:16. *Jos ensimmäinen leipä pyhitetään, on koko leipomus pyhä, ja jos puun juuri on pyhä, ovat myös oksat pyhät.*

Juutalaisille tuttuja käsityksiä lainaten Paavali selittää vielä, mitä Israelin armahtaminen tuo mukanaan. Ensimmäinen leipä, "uutisleipä", piti pyhittää sadosta (4. Moos. 15:19-20). Se pyhitti samalla kaiken muun. Israel kuuluikin Herralle kuin "pellon ensi sato" (Jer. 2:3). Paavali haluaa sanoa, että Israelin pyhittäminen evankeliumilla tapahtuu koko seurakunnan onneksi. Se pyhittää seurakunnan, Kristuksen ruumiin, joka ilman juutalaisia jäseniä on jollain tavalla vajaa. Tämän leipomuksen valmistuminen on vertauskuvaa ajatellen tapahtunut hieman väärässä järjestyksessä. Pakanakristityt muodostavat nyt jo "leipomuksen", mutta "ensimmäinen leipä" puuttuu vielä. Kunhan Israel kääntyy, on kokonaisuus kunnossa.

Samaa selittää puuvertaus. Juuri kannattaa oksia, eikä päinvastoin. Siksi Paavali odottaa, että juurikin pyhittyisi Israelin Messiaan tuoman lahjavanhurskauden kautta. Puuvertaus oli Vanhassa testamentissa usein esillä. Puiden juurien ja oksien välisestä yhteydestä puhuivat esimerkiksi Jer. 17:8 ja Hes. 31:7. Rabbien ajattelun mukaan osa edusti kokonaisuutta. Tämä sääntö sopi erittäin hyvin pyhittämistä koskevaan opetukseen.

11:17. *Jos jalosta oliivipuusta on katkaistu oksia ja jos sinut, joka olet peräisin villistä oliivipuusta, on oksastettu oikeiden oksien joukkoon niin että olet päässyt osalliseksi puun juurinesteestä,*

Viiniköynnöksen ohella myös oliivipuu (*elaia*) oli Vanhassa testamentissa Israelin vertauskuva (Jer. 11:16). Tästä Paavali sai aiheen mainioon vertaukseen, vaikka sen sisältö olikin hurja. Jo profeetta Jeremian ennustuksessa "lehtevästä oliivipuusta" sanottiin: "Silloin Herra sytyttää puun tuleen, ja sen lehvät tuhoutuvat." Näin myös Paavali opetti. Jumala on karsinut oliivipuutaan. Siitä on jäljellä vain ranka. Tähän rankaan oksastetaan uusia oksia, jotka eivät ole puutarhan puista. Ne on otettu villistä oliivipuusta, metsän keskeltä. Pakanat liitetään oikeaan Israeliin. On vain yksi Jumalan kansa ja yksi aito oliivipuu. Kaikki Kristukseen uskovat ovat sen oksia.

Paavali käyttää tässä lisäksi itselleen hyvin tyypillistä sanaa "osallisuudesta". Hän kuvaa usein yhteyttä pelastukseen osallisuutena evankeliumista (1. Kor. 9:23) tai armosta (Fil. 1:7). Nyt hän soveltaa samaa teologista sanaa oksaan, joka pääsee osalliseksi juurinesteestä. Kun pakana oksastetaan oikeaan Israeliin, hän tulee osalliseksi Abrahamin siunauksesta ja uskon-vanhurskaudesta, siitä todellisesta juurinesteestä, joka antaa elämän.

11:18. *älä ylvästele alkuperäisten oksien rinnalla! Mutta jos ylvästelet, muista, ettet sinä kannata juurta vaan juuri kannattaa sinua.*

Paavali halusi suorastaan varoittaa pakanakristittyjä korottamasta itseään juutalaista syntyperää olevien yläpuolelle. Hän tarkoittaa nimenomaan kääntymättömiä juutalaisia, niitä oksia, jotka katkaistiin (ks. seuraava jae). Varoituksia on peräkkäin kaksi. Sen pitäisi tehdä asia selväksi. Juutalaisuuden juuri, Vanha testamentti ja Jumalan lupaukset, kannattelevat myös pakanuudesta kääntyneitä.

Tämä lause oli joidenkin mielestä ehkä aika yllättävä. Paavalia oli syytetty juutalaisuuden väheksymisestä. Häntä oli pidetty lain hylkääjänä. Häntä oli myös moitittu isien uskon turmelemisesta. Todellisuudessa Paavali oli loppuun asti juutalainen. Usko Kristukseen merkitsi sydämen juutalaisuutta, kuulumista oikeaan Israeliin. Jeesus Kristus on Daavidin Poika, juutalaisten Messias. Vaikka evankeliumi on avattu pakanoille täydellisesti, se on kuitenkin profeettojen ilosanoma ja tarkoitettu "ensin juutalaisille".

11:19. *Sanot ehkä, että nuo oksat katkaistiin, jotta sinut voitaisiin oksastaa.*

Pakanuudesta kääntynyt voisi tietysti vedota Jumalan ankariin tuomioihin. Kovasydämiset juutalaiset katkottiin pois oliivipuusta, jotta evankeliumi voisi levitä pakanakansojen keskuuteen.

11:20. *Se on totta. Ne katkaistiin pois epäuskonsa tähden, mutta sinä pysyt, kun uskot. Älä silti ole ylimielinen, vaan pelkää!*

Juuri niin, oikein, hyvin sanottu (*kaloos*), totesi Paavali. Tuo johtopäätös oli oikea. Näin Paavali oli edellä opettanut. Mutta se ei oikeuta ylpeilyä eikä ylimielisyyttä. Tiivis ilmaus sanoo: ”epäuskosta ne karsittiin, mutta sinä pysyt uskosta”. Epäusko tarkoitti Jeesuksen Kristuksen hylkäämistä. Lauseessa esiintyvä vastakkainasettelu kertoo sen pääajatuksen. Paavali puhuu jatkuvasti uskosta ja uskonvanhurskaudesta.

Seuraava esimerkki koskee jumalanpelkoa. Mitä tarkoittaa pelkääminen tässä yhteydessä? Juutalaiset oppineet tiesivät sen suuren totuuden, josta on tullut sananparsi myös suomalaisille: ”Herran pelko on viisauden alku” (Ps. 111:10; Snl. 1:7). Pelko liittyy syntikäsitykseen. Jumalan lain edessä ihmisen tulee pelätä syntiensä rangaistusta. Tämän herkän asenteen tulee ohjata koko hänen elämäänsä. Näin laki opettaa tuntemaan synnin (vrt. Room. 3:20). Tällä tasolla kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia Jumalan edessä. Mitään ylpeilyn aihetta ei ole, koska olemme kaikki syntisiä.

Paavali käyttää sanaa pelko monessa tärkeässä kohdassa. Korinttilaisille hän muistutti, että kaikki uskovatkin joutuvat kerran Kristuksen tuomioistuimen eteen. Siksi pelastuneet tietävät, ”mitä Herran pelko on” (2. Kor. 5:10-11). Se ohjaa heitä aina uudelleen Vapahtajan turviin. Herkällä tunnolla eläminen oli tärkeätä myös Filippiläiskirjeen opetuksessa: ”tehkää peläten ja vavisten työtä pelastuaksenne” (Fil. 2:12). Paavali ei suinkaan tarkoita, että pelastuksen ilosta ja riemusta nauttivien uskovien pitäisi ruveta surkeilemaan ja pelkäämään vihaista Jumalaa. Hän ohjasi sen sijaan uskovia oikeaan arkuuteen synnin suhteen. Kenenkään ei pidä korottaa itseään toisen yläpuolelle, sillä seurakunnassa kaikki ovat samanlaisia pelastettuja syntisiä.

11:21. *Jos Jumala ei säästänyt luonnollisia oksia, ei hän säästä sinuakaan.*

Tämän tulee olla jokaiselle varoittava esimerkki. Synnin tähden voidaan myös pakanakristittyjen joukosta karsia ”kuivettuneita oksia”. Ainoa ylpeilyn kohde (”kerskaus”) on Kristus ja hänen armonsa, eli toisin sanoen Jumalan hyvyys. Jumala armahtaa jokaisen, joka ei jää epäuskoonsa. Tämä armo koskee samalla tavalla juutalaisia ja pakanoita. Paljon luonnolisempaahan on juutalaisen uskoa oman perinteensä lupaamaan Messiaaseen ja Vapahtajaan!

11:22. *Katso, kuinka Jumala on sekä lempeä että ankara. Langenneita kohtaan hän on ankara, sinua kohtaan lempeä, jos pysyt kiinni hänen hyvyydessään; muuten sinutkin leikataan pois.*

Puheen teho parani, kun asia toistettiin uusia sanoja käyttäen. ”Katso Jumalan hyvyyttä ja ankaruutta”, sanotaan alkutekstissä. Jumalan hyvyys (*khreestotees*) oli Roomalaiskirjeen toisen luvun mukaan sitä pitkämielisyyttä, jolla hän kestää syntisiä ja on jättänyt menneen ajan synnit rankaisematta. Sana itse liittynee Vanhassa testamentissa yleiseen, Jumalan hyvyyttä kuvaavaan armo-sanaan (*hesed*). Jokainen, joka pysyy Jumalan armoliitossa, on Hänen hyvyytensä kohde. Jumalan ankaruus (*apotomia*) puolestaan merkitsee juutalaisissa kirjoituksissa Jumalan vihaa lain rikkojia kohtaan (Viis. 6:5; 11:10).

Jumalan hyvyys ja ankaruus ovat yhtä aikaa voimassa. Kovasydämisiä ja paatuneita ihmisiä kohtaa tälläkin hetkellä Jumalan ankaruus. Sen kohteena ja perusteena on epäusko. Samalla kuitenkin Jumalan armollinen hyvyys (*hesed*) on voimassa – evankeliumissa. Jokainen syntinen, joka löytää Kristuksen, pääsee osalliseksi Jumalan hyvyydestä.

11:23. *Mutta myös nuo toiset oksastetaan uudelleen, elleivät he jää epäuskonsa valtaan, sillä Jumala kykenee liittämään heidät takaisin runkoon.*

Paavalin myönteinen suhtautuminen Israelin tulevaisuuteen näkyy kuitenkin monesta lauseesta. Hän luottaa siihen, että myös katkaistut oksat voidaan oksastaa takaisin runkoon. Jumala kykenee tekemään tämän. Ketään ei ole vielä hylätty lopullisesti. Kaksinkertaista valintaa ei ole. On vain yksinkertainen valinta: jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu. Siksi juutalaisilla on koko ajan mahdollisuus palata Kristuksen luokse ja päästä takaisin oikean oliivipuun yhteyteen.

11:24. *Jos kerran sinut on leikattu irti villistä oliivipuusta, johon luonnonmukaisesti kuuluit, ja vastoin luontoa oksastettu jaloon oliivipuuhun, niin totta kai nämä alkuperäiset oksat voidaan liittää takaisin omaan puuhunsa.*

Kuulostaa suorastaan hellyttävältä, miten yksinkertaisesti Paavali käytti hyväkseen puuvertausta. Vaikka asia on täysin se, mihin hän pyrkiikin, tuntuu miltei siltä, että vertaus vie häntä eikä hän vertausta. Jokainen ymmärtää, että luonnollisen oksan palauttaminen on helpompaa kuin villinä elävästä puusta otetun oksan liittäminen oliivipuuhun. Todistaako nyt puu Israelin kohtalosta? Ei toki, vaan se vain sattuu sopimaan hyvin Paavalin opetukseen. Juuri näin Jumala hänen mukaansa toimii. Jumala rakastaa Israelia, silmäteräänsä, ja on heti valmis armahtamaan sitä, kunhan israelilaiset kääntyvät Hänen puoleensa.

Sanoma

Paavalin ajatus juutalaisten kateudesta on juutalaislähetyksen hieno tunnusmerkki. Paavalin ensimmäisenä toiveena näyttää jatkuvasti olleen hänen oman kansansa Israelin pelastuminen. Käytännön todellisuus näytti kuitenkin karulta. Israel ei kokonaisuudessaan ottanut Kristusta vastaan. Kuitenkin evankeliumi on tarkoitettu kaikille, juutalaisille ensin, sitten myös pakanoille.

Ajatus, jonka Paavali tässä esittää, on varsin mielenkiintoinen. Lankeemuksessaan ja epäuskossaan juutalaiset ”kiivastuvat” ja tulevat suorastaan kateellisiksi kristityille siitä, että nämä ovat löytäneet Messiaan. Tämä ajatus saa Paavalin tekemään asiasta jälleen kerran sanaleikin. Jos kansan hylkääminen on johtanut siihen, että pakanat saavat kuulla evankeliumin, tulee kansan kääntymyksestä tätäkin suurempi siunaus. Sitten vasta riemu alkaa kun pakanat yhdessä juutalaisten kanssa iloitsevat Vapahtajasta. Tämän kaltainen päättely on juutalaisessa perinteessä hyvin tavallista, vaikka sen johdonmukaisuus ei välttämättä heti avaudu länsimaisen koulusivistyksen muokkaamalle ihmiselle.

Vaikka Israel elää nyt synnin ja epäuskon vallassa, se ei kuitenkaan jää ainiaaksi maahan makaamaan. Israelin paatumus on Paavalin mukaan osa Jumalan suurta pelastussuunnitelmaa, joka koskee koko maailmaa. Siinä näyttelevät erilaisia osia jonkun paatumus ja Jumalan pitkämielisyys syntiä kohtaan. Yhtenä esikuvana aikaisemmin oli Egyptin farao. Faraon paatumus ei ollut Jumalalle mahdottomuus, vaan Jumala säästi jopa faraon hengen. Näin sanoma Jumalan hyvyydestä pääsi kaikumaan kaikille kansoille. Nyt Jumala on jättänyt Israelin kansan omaan paatumukseen, mutta sen seurauksensa Jumalan nimeä julistetaan kaikille kansoille.

Israelin paatumus koituu siten muiden kansojen hyväksi. Lähetystyö suuntautuu nyt Jerusalemista ulospäin. Evankeliumia julistetaan kaikille kansoille. Näin Jumalan salattu suunnitelma toteutuu, ja Hän pelastaa syntisiä kaikkialta maailmasta omaan valtakuntaansa. Israelin salattu tehtävä tässä suunnitelmassa tuntuu kauhealta, mutta sekin palvelee hyvää päämäärää.

Juutalaisten evankelioiminen oli joka tapauksessa Paavalin sydämen halu. Tämä näky ei ole kuitenkaan säilynyt kirkossa myöhemmin yhtä selvänä. Niin kutsutussa dispensationalismissa ajatellaan, että Jumalalla olisi erilainen pelastustie juutalaisille. Kristuksen ei ajatella kuuluvan juutalaisten evankeliumiin, paitsi kenties uudessa elämässä taivaassa. Tämän näkemyksen edustajat eivät kannata juutalaislähetystyötä ensinkään. Vastaava käsitys on kulkeutunut myös nykyaikaiseen lähetysteologiaan. Juutalaislähetyksen oikeutusta ei enää pidetä selvänä. Osasyynä tähän on se vaino, jota kristillinen maailma on pitkään kohdistanut juutalaisiin – eikä vähiten toisen maailmansodan aikana. Polttouunien muisto on siten estämässä vapauden evankeliumin julistamista juutalaisille.

Paavalin opetukset johtavat aivan toisenlaiseen suuntaan. Juutalaisten ja pakanoiden välillä ei ole perustavaa eroa. Kaikki ovat synnin alla ja tarvitsevat Vapahtajaa. Vaikka kaikki juutalaiset eivät tunnistaneetkaan Messiastaan heti hänen tultuaan, on tulevaisuus parempi. Paavali on vakuuttunut siitä, että eräänä päivänä he syttyvät kateuteen ja tulevat halukkaasti syntien sovittajan luo. Sinä päivänä pakanakristityt ylistävät Jumalan Poikaa yhdessä juutalaiskristittyjen kanssa.

Paavalin sanomaa korosti hänen opetuksensa oliivipuusta. Juutalaisuus ja kristinusko eivät ole eri uskontoja. On vain yksi oliivipuu, vain yksi oikea Israel. On vain yksi elävä Jumala, joka rakkaudessaan kutsuu ihmisiä luokseen. Vaikka evankeliumia julistettiin Paavalin aikana ennen

kaikkea pakanoille, he eivät muodostaneet uutta uskontoa. He olivat pikemminkin vieraita oksia, jotka kiinnitettiin aidon oliivipuun runkoon. Pakanoistakin tuli Jumalan kansan jäseniä.

11:25-36 Jumalan suuri pelastussuunnitelma

Roomalaiskirjeen jykevän sanoman loppuhuipennus löytyy näistä jakeista. Luvussa toisensa jälkeen Paavali on puhunut siitä, miten Jumalan vanhurskaus ilmestyy ihmisten pelastukseksi. Kaikki Aadamin jälkeläiset ovat synnin alla. Jokainen tarvitsee Jumalan armoa. Myös juutalaiset ovat saman synnin turmelemia. Siksi Jumala lähetti Poikansa, teki hänet synniksi meidän edestämme ja antoi hänet syntiuhriksi meidän vanhurskauttamiseksemme. Tämän kaiken lähtökohtana on ollut Jumalan ihmeellinen rakkaus ihmisiä kohtaan ja halu pelastaa kaikki synnin valtaan joutuneet. Jumalan pelastustyön salaisuus on kuitenkin ollut siinä, että hän joutui sulkemaan kaikki tuomion alle ennen kuin pelastus oli mahdollinen.

11:25. *Veljet, jotta ette olisi oman viisautenne varassa, teidän tulee tuntea tämä salaisuus: paatumus, joka on kohdannut osaa Israelin kansasta, kestää siihen asti kun muista kansoista koottava määrä on tullut täyteen.*

Israelin lankeemus ei ollut Paavalin mukaan loputon. Siitä hänellä oli erityinen ilmoitus Jumalalta. On jännittävää, että Paavali asetti vastakkain ”oman viisauden” ja Jumalan ilmoittaman salaisuuden. Paavali oli varma siitä, että hänen opettamansa salaisuus oli Jumalan ilmoittama totuus siitä, miten pelastus tulee toteutumaan maailmassa.

Miksi Paavali käytti sanaa salaisuus (*mysteerion*)? Olisiko hän elänyt kreikkalaisten mysteeriuskontojen vaikutuksen alaisena, kuten jotkut tutkijat sata vuotta sitten ehdottelivat? Ei toki. Jo profeetta Danielin kirjasta lähtien sana salaisuus merkitsi Jumalan salaista suunnitelmaa, jonka Hän ilmoitti profeetalleen esimerkiksi näyssä (Dan. 2:19). Juutalainen apokalyptiikka, johon Paavali oli hyvin tutustunut, käytti tätä sanaa runsaasti juuri tässä merkityksessä (esim. 1. Heen. 41:1; 4. Esra 10:38; TLev. 2:10). Paavali itse puhui Kristuksen tuomasta pelastuksesta salaisuutena, ja viittasi juuri pakanoiden pelastumiseen (ks. erityisesti Kol. 1:26-27). Toisaalta evankeliumi itse oli Jumalan salaisuus, joka oli paljastettu uskoville (1. Kor. 4:1).

Paavalin käyttämä ilmaus pakanoiden ”täysi määrä” (*pleerooma*) on synnyttänyt paljon pohdintaa. Kuinka paljon pakanoita pitäisi saada Jumalan valtakuntaan, ennen kuin Israelin kääntyminen on mahdollista? Voidaanko Israelin tulevaa kääntymystä ennustaa? Paavali saattaa käyttää sanaa täysi määrä (*pleerooma*) tarkoituksella, koska hän edellä jakeessa 12 puhui tulevaisuudessa pelastuvien juutalaisten täydestä määrästä (*pleerooma*). Sana tarkoittanee symbolisessa mielessä kokonaisuutta. Paavalin tekstin äärellä ei kannata ryhtyä laskemaan jäsenmääriä. Paavali vetoaa ilmeisesti Jeesuksen opetukseen: evankeliumi tulee saarnata kaikille kansoille. Sitten vasta lopun ajan tapahtumat alkavat toteutua. Israelin kääntymystä voitaneen pitää lopun ajan merkkinä, mutta sen ajankohdasta ei Paavali sano mitään. Epäilemättä hän kuitenkin opetti, että Israel tulee pelastumaan.

11:26. *Sen tapahduttua koko Israel on pelastuva, niin kuin on kirjoitettu: – Siionista on tuleva Pelastaja, hän poistaa jumalattomuuden Jaakobin jälkeläisistä.*

Pelastuuko ”koko Israel”? Keitä kaikkia tässä tarkoitetaan? Kielellisesti kyseessä on pleonasmi: juutalaisista kokonaisuutena tulee Jeesukseen uskova kansa. Se ei kuitenkaan tapahdu taikatempulla, vaan yksinkertaisen evankeliumin kautta. Paavali uskoi, että Israelin uudistus – josta profeetat todistivat – tulee toteutumaan tulevaisuudessa. Israel ei jää paatumukseensa. Paavali ei siten voi tarkoittaa näillä pelastuvilla vain sitä jäännöstä, josta hän on puhunut edellä. Nyt hän tarkoittaa, että paatunut Israel kääntyy Jumalan puoleen ja löytää syntisten Vapahtajan.

Tätäkin ajatusta tukee Vanhan testamentin todistus. Tällä kertaa Paavalin lainaus on lähes suoraan Jesajan kirjasta, vaikka sitä ei käännösten perusteella heti huomaa. Septuagintan mukaan

lainatussa kohdassa sanotaan alun perin: ”Siionin tähden tulee Pelastaja, hän poistaa jumalattomuuden Jaakobista” (Jes. 59:20-21). Paavali on rabbina tulkinnut ja muokannut lausetta sen verran, että hän on muuttanut alun kuulumaan: ”Siionista”. Jesajan profetia on siten vakuutena siitä, että Jerusalemista tuleva Vapahtaja pelastaa myös Israelin (Jaakobin).

11:27. *Ja tämä on minun liittoni heidän kanssaan: minä otan pois heidän syntinsä.*

Lupauksen sanat jatkuvat hyvin vanhatestamentillisella lauseella: tämä on minun liittoni heidän kanssaan (vrt. Jer. 31:33). Liiton sisältö on profeettojen mukaan sovitukseen perustuva anteeksiantamus. Sen todistaa uusi Jesajan lause: ”sen tähden sovitetaan Jaakobin rikkomukset... minä otan pois hänen syntinsä.” (Jes. 27:9, Septuagintan mukaan). Paavali käytti taas hyväkseen rabbiinista tulkintatekniikkaa. Samaa teemaa käsittelevät kohdat sai liittää yhteen. Molemmissa kohdissa esiintyvä Jaakobin (Israelin) saama armahdus oli peruste sille, että kohdat selittivät toisiaan muiltakin osin. Siionista tuleva Pelastaja antoi siten seuraajilleen sellaisen liiton, jossa synnit sovitetaan ja pahat teot annetaan anteeksi.

11:28. *Evankeliumin torjuessaan he ovat Jumalan vihollisia, teidän tähtenne, mutta valinnan perusteella he ovat Jumalalle rakkaita, isien tähden.*

Vastakkainasettelu Paavalin ja muiden juutalaisten välillä oli kyllä ollut usein vihollisuutta. Jälkimmäiset yrittivät estää häntä julistamasta evankeliumia ja kulkivat hänen jäljessään vielä turmelemassa kylvettyä sarkaa. Hänen vanhat ystävänsä yrittivät myöhemmin tuhota hänet. Mutta tämäkään henkilökohtainen trauma ei estänyt Paavalia näkemästä Jumalan suurta suunnitelmaa. Jumala ei kadu armoaan. Pelastushistoria menee eteenpäin ihmiskunnan synnistä huolimatta.

Paatumuksessa elävä Israel on Paavalin mukaan pakanoiden kaltainen. Juutalaiset ovat Jumalan ”vihollisia” (*ekhtroi*), kuten kaikki syntiset olivat Paavalin aikaisemman opetuksen mukaan (Room. 5:10). Tämä vihollisuus koitui pakanakansojen hyväksi, ”teidän tähtenne”. Valinnan perusteella, eli lupausten tähden ja Abrahamin armoliiton tähden, he ovat kuitenkin rakkaita. Juutalaisia ei saa halveksia, vaikka monet heistä elivät sillä hetkellä eksyksissä.

11:29. *Jumala ei peruuta lahjojaan eikä antamaansa kutsua.*

Paavali halusi perustella opetustaan vielä yleisellä käsityksellä Jumalasta. Kohdan täsmällinen sisältö on hieman yksinkertaisempi kuin käännöksen suomennos: ”Jumalan armoteot ja kutsu ovat peruuttamattomia”. Jumala on Paavalin opetuksen mukaan uskollinen ja luotettava. Hän ei muuta pelastussuunnitelmaansa. Armo, jonka hän on luvannut Abrahamille ja muille isille, ja antanut kaikille Kristuksessa, on pysyvä. Sana armoteko tai armolahja (*kharisma*) on tässä samassa merkityksessä kuin aikaisemmin viidennessä luvussa (Room. 5:16). Se tarkoittaa Kristuksen sovitustyön tuomaa armoa.

11:30. *Te olitte ennen tottelemattomia Jumalaa kohtaan, mutta noiden toisten tottelemattomuuden vuoksi Jumala on nyt armahtanut teidät.*

Sanojen tottelemattomuus ja armahdus avulla Paavali yhdistää vielä edellä olevan esityksen tiiviiksi yhteenvedoksi. Pakanakansojen tottelemattomuus kääntyi armon ajaksi Israelin tottelemattomuuden tähden. Israelin paatumuksen takia evankeliumi suunnattiin pakanakansoille.

11:31. *Samalla tavoin he ovat nyt olleet tottelemattomia, jotta myös heidät armahdettaisiin, kun te olette saaneet armahduksen.*

Tämä asetelma tulee apostolin mukaan vielä kääntymään. Israelin tottelemattomuus tulee muuttumaan armon ajaksi, kunhan pakanakansat ovat saaneet evankeliumin täysin omalle osalleen.

11:32. *Jumala on näet tehnyt kaikki tottelemattomuuden vangeiksi, jotta hän voisi antaa kaikille armahduksen.*

Viimein Paavali päätyy opetuksensa huipennukseen. Tämän jakeen tärkeyttä ei voi liikaa korostaa. Se on aivan erityisellä tavalla nostettava esille hänen kirjeestään. Raamatun selittäjätkin sanovat yleensä, että tämä on Paavalin kirjeessä yhteenvetojen yhteenveto, ja huipennuksien huipennus. Nyt apostoli tiivistää lyhyesti sen, millä tavalla Jumala pelastaa maailman. Kaikki on Jumalasta. Jumala on kaiken yläpuolella. Kaikki on Jumalan vallassa. Ihminen saa vain ihmetellen katsella Jumalan toimintaa.

Paavali sanoo ensinnäkin, että Jumala on sulkenut kaikki tottelemattomuuden vankilaan (*sygkleioo*). Sana tarkoittaa todellakin sitä ahdistavaa asetelmaa, että Jumala on sulkenut syntiset

vankikoppiin (vrt. Gal. 3:22). Tämä oli ollut Paavalin opetuksen ytimenä pitkin kirjettä. Kaikki ovat tehneet syntiä ja ovat vailla Jumalan kirkkautta. Yhden lankeemuksen kautta kuolema on tullut kaikkien osaksi. Jumala ei ole katsellut ihmisten jumalattomuutta toimettomana, vaan Hän on sulkenut Aadamin jälkeläiset tottelemattomuuteen. Juutalaiset ja pakanat ovat tässä samalla viivalla. Molemmat ovat eläneet samassa tottelemattomuudessa.

Tällainen pakkotoimi on ollut välttämätön, jotta pelastus voisi toteutua. Synnille on asetettu tuomio. Jos kukaan ei olisi tullut avuksi, tämä ihmiskunta olisi vangittuna kulkenut kohti ikuista rangaistusta. Paavalin opetus oli kuitenkin dramaattisuudestaan huolimatta valoisa. Jumala tuomitsi synnin, jotta Hän voisi armahtaa (*eleéoo*) kaikkia.

Jumalan armahdus perustuu ensinnäkin siihen, että Kristusta on rangaistu syntisten tähden. Muussa tapauksessa armahdus ei Paavalin mielestä olisi ollut mahdollinen. Toiseksi on hyvä panna merkille, että sovitus koskee kaikkia. Kristus on kuollut kaikkien ihmisten kaikkien syntien edestä. Jumalan armahdus koskee jokaista Aadamin jälkeläistä. Vaikka Jumalan pakkotoimi vaikuttaa ennaltamääräämiseltä, predestinaatiolta, se ei ole kaksinkertaista predestinaatiota. Jumalan armahdus ei koske vain osaa ihmisistä. Se koskee Paavalin mukaan kaikkia.

Kaikki syntiset eivät kuitenkaan pelastu. Ihmiset elävät yhä siinä vankilassa, johon Jumala on heidät asettanut. Sieltä heidät voi päästää ulos ainoastaan Kristuksen evankeliumi. Jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu. Mutta jos sanomaa ei julisteta, kukaan ei voi pelastua.

11:33. *Kuinka ääretön onkaan Jumalan rikkaus, kuinka syvä hänen viisautensa ja tietonsa!*

Tässä on Jumalan pelastussuunnitelman suuri salaisuus. Se on Jumalan viisautta. Samalla se on sitä hulluutta, jota luonnollinen ihminen ei järjellään ymmärrä. Pelastusta koskee kuitenkin suuri vanhatestamentillinen viisaus: Jumalan ajatuksia ei ihminen voi tietää eikä ryhtyä hänen neuvojakseen. Pelastus on annettu meille vain Kristuksen kautta. Tämä tosiasia tulee hyväksyä. Siitä ei voi neuvotella. Jeesus on todellinen Jumalan Poika. Hän ei ole kuollut turhaan. Siksi hänen kuolemansa on väistämättä sovitusuhri jokaisen syntisen edestä. Niinpä pelastukseen ja Jumalan yhteyteen ei ole olemassa mitään muuta tietä.

Päästyään kirjeensä teologiseen huipennukseen Paavali siirtyy laajaan Jumalan ylistykseen. Se sisältää useita lainauksia Vanhasta testamentista. Koko jakson luonne on hyvin juutalainen. Ylistys näyttää keskittyvän Isään Jumalaan, joka on toteuttanut jumalallisen pakkotoimensa ja toteuttanut pelastussuunnitelmansa maailmassa. Hänen viisautensa (*sofia*) ja tietonsa (*gnoosis*) ovat ihmiseltä salassa. Vaikka kreikkalaiset käyttivät näitä sanoja myös sekauskonnoissa, niiden aluperäinen lähtökohta Paavalin opetuksessa löytyy Vanhasta testamentista. Koko viisauskirjallisuus Sananlaskuista Siirakiin opetti Jumalan viisautta (Snl. 2:6; Siir. 1:1-10). Sananlaskuista lähtien myös Hänen tietonsa oli viisauden rinnalla kaiken ihmistiedon yläpuolella (Snl. 30:1-4). Paavalille itselleen Kristus on Jumalan viisaus (1. Kor. 1:24) ja Jumalan laki tiedon lähde (Room. 2:20).

Kuinka tutkimattomat ovat hänen tuomionsa ja jäljittämättömät hänen tiensä!

Jumalan tuomiot ovat ihmisille käsittämättömät. Jumalan teitä ei kukaan kykene täysin seuraamaan. Termi ”tie” tulee suoraan Vanhasta testamentista. Oikeata ja vanhurskasta elämää kutsutaan jo Mooseksenkirjojen alusta lähtien Herran tieksi (1. Moos. 18:19; vrt. Ps. 81:14; Jer. 32:39). Myöhemmin Uudessa testamentissa Kristuksen seuraamista kutsuttiin ”tieksi” (ks. esim. Ap.t. 22:4). Sen lähtökohtana täytynee olla Jeesuksen itsensä samastuminen tieksi (Joh. 14:6).

11:34. *Kuka voi tuntea Herran ajatukset, kuka pystyy neuvomaan häntä?*

Retorinen kysymys samasta aiheesta täydentää Paavalin ylistyksen. Lainaus on tässäkin Jesajan kirjasta (Jes. 40:13). Lainauksen yhdistää edelliseen kohtaan myös seuraavassa jakeessa 40:14 mainittu ”ymmärryksen tie”. Jumalalle ei tarvitse opettaa ymmärryksen tietä, koska hänen tiensä ovat langenneille ihmisille käsittämättömiä.

11:35. *Kuka on antanut hänelle jotakin, mikä hänen olisi maksettava takaisin?*

Jobin kirjasta otettu, hieman irrallisen tuntuinen lause opettaa viime kädessä samaa asiaa (Job. 41:3; uudesta suomennoksesta yhteys ei tosin enää näy). Paavalin rabbiinisen logiikan mukaan sama ajatus yhdistää näitä raamatunkohtia. Jobin kirjan ajatus on yksinkertainen: kukaan ei kestä Jumalan edessä. Kuka olisi antanut Jumalalle jotain, joka Hänen pitäisi maksaa takaisin? Jumala ei ole kenellekään velkaa. Kukaan ei voi neuvoa häntä. Jumala on kaikkivaltias. Hänen edessään

ihmiset vapisevat. Jumala on sulkenut kaikki tottelemattomuuteen, ja siinä näkyy Hänen viisautensa. Vain tällaisen tuskan kautta syntinen voi löytää Vapahtajan.

11:36. *Hänestä, hänen kauttaan ja häneen on kaikki. Hänen on kunnia ikuisesti. Aamen.*

Loppuylistys noudattaa Paavalin ajan juutalaisuudessa yleistä kuvausta Jumalasta. Hänen aikalaisensa Filonin teksteistä löytyy samanlaisia Jumalaa kunnioittavia ilmauksia. Paavali itse kuvaa Jumalaa samalla tavalla myös ensimmäisessä Korinttilaiskirjeessä: ”Hänestä on kaikki lähtöisin, ja hänen luokseen olemme matkalla” (1. Kor. 8:6). Koko luomistyö ja pelastustyö on lähtöisin Jumalasta. Koko maailma on Jumalan kädessä. Hän pitää huolta luomakunnastaan. Pelastus myös toteutuu hänen ”kauttaan” (*dia*), kun hän lähettää Poikansa maailmaan toimittamaan sovituksen. Kaikki on myös kulkemassa kohti häntä, koska Jumala uudistaa turmeltuneen luomakunnan tulevassa ylösnousemuksessa.

Sanoma

Paavalin suuri yhteenveto Roomalaiskirjeen yhdennentoista luvun lopussa kokoaa yhteen kirjeen aiheet. Tämä jakso antaa lopullisen vastauksen niihin vaikeisiin kysymyksiin, joita hän on käsitellyt. Miksi Jumalan maailmassa on pahaa? Miksi synti näyttää hallitsevan jopa valittua kansaa? Eikö Jumala vastaa omiensa hätään? Miksi Jumala ei poista jumalattomuutta maailmasta?

Roomalaiskirjeen suurena teemana on selittää Jumalan lahjoittaman pelastuksen syvyys. Jumala on kyllä tarttunut tämän maailman kohtaloihin. Jumala ei ole ollut hiljaa. Hän on toiminut monella tavalla. Jumalan armoteot vain eivät näytä toteutuneen Israelin kohdalla. Israelin asema on nähtävä uudesta näkökulmasta. Juutalaisten ja kreikkalaisten välillä ei olekaan sitä eroa, jonka juutalaiset oppineet luulivat siinä olevan. Jumalan pelastava työ osoittaa, että pelastus annetaankin kaikille Aadamin jälkeläisille.

Kaiken tämän voisi sanoa Vanhan testamentin kielellä. Silloin puhuttaisiin Jumalan vanhurskaudesta, kuten Paavali opetti kolmannessa luvussa. Jumala on paljastanut vanhurskautensa Kristuksen työssä. Jumala lähetti Poikansa maailmaan ja Hänet tehtiin synniksi meidän edestämme. Tällä perusteella Jumala voi antaa vanhurskauden lahjaksi jokaiselle, joka uskoo Kristukseen.

Sama voidaan sanoa kuitenkin myös suurten periaatteiden avulla. Jumala ei ole poistanut syntiä maailmasta, koska Hän halusi säästää syntisiä. Hän on ollut pitkämielinen ja kestänyt synnin maailmaa. Hän ei ole vielä tuhonnut ihmisiä. Jumalan suunnitelmaan kuului, että Jumalan Poika kärsii synnistä tulevan rangaistuksen. Siksi Jumalan näennäinen hiljaisuus on ollut osoitus Hänen armostaan ja rakkaudestaan.

Kristuksen sovitustyöllä on tosin synkempi puolensa. Ihmisten synti on todellista. Jumalan näkökulmasta Aadamin jälkeläisillä ei ole kaikki hyvin. Tällä hetkellä ihmiset elävät Jumalan vihollisina ja Hänen vihansa alaisina. Jumala on sulkenut kaikki ihmiset tottelemattomuuteen. Meidät on suljettu synnin vankilaan, kuten Paavali sanoo Galatalaiskirjeen rinnakkaiskohdassa (Gal. 3:22). Jumalan pelastustyön yhtenä salaisuutena on Paavalin mukaan siis se, että Jumala on jo asettanut tuomion. Kaikki ihmiset on sidottu.

Tämä Jumalan pakkotoimi oli välttämätön, jotta Jumala voisi armahtaa kaikkia Kristuksen kuoleman perusteella. Tätä voisi kutsua jumalalliseksi predestinaatioksi. Jumala on määrännyt kaikki syntiset kadotukseen. Hän ei ole valinnut vain joitain pahoja yksilöitä helvetin tuleen. Hän on määrännyt kaikki Aadamin jälkeläiset ikuiseen kuolemaan. Kaikki ihmiset ovat vailla Jumalan kirkkautta. Tämä on ainoa ennaltamääräämineen, jonka Paavali tuntee. Tämä sitominen ei kuitenkaan merkitse peruuttamatonta predestinaatiota, jota ei voisi purkaa.

Roomalaiskirjeen opetusta on usein vesitetty tulkitsemalla luvuissa 8-11 esiintyvät valinnan ja määräämisen aiheet yksilöiden valinnaksi. Silloin kuvitellaan, kuten edellä on moneen kertaan todettu, että Jumala olisi jo aikojen alussa valinnut vain tietyt ihmiset pelastumaan. Toiset Hän olisi puolestaan jo ennalta määrännyt joutumaan kadotukseen. Paavali ei ajattele näin. Jumalan määräämän tuomion predestinaation kääntöpuolena on nimittäin armon määrääminen, sovituksen

predestinaatio. Jumala määräsi oman Poikansa ihmisten pelastustieksi. Mitään muuta tietä ei ole. Vain näin pelastustyö voi toteutua. Jeesus Kristus on syntisten Vapahtaja. Hänen sovitustyönsä koskee jokaista Aadamin jälkeläistä, niin juutalaista kuin ”kreikkalaista”. Kaikki ovat pelastuksen suhteen samassa asemassa. Jumala on Kristuksen sovitusuhrin perusteella valmistanut armahduksen kaikille. Nyt tuota armahduksen virkaa toteutetaan evankeliumia julistamalla.

Paavalin pelastusopin ydin. Tätä Paavalin suurta teologista johtopäätöstä voidaan eksegeettisesti kutsua “jumalalliseksi pakkotoimeksi” (divine coercion; katso Eskola, *Theodicy and Predestination in Pauline Soteriology)*. Paavalin mukaan Jumalan pakkotoimi koskee kaikkia syntisiä. Tuomio on ehdottomasti jo määrätty, ja se koskee kaikkia Aadamin lapsia. Syynä on synti, Jumalan suorastaan kosmisen rakkauden periaatteen rikkova pahuus. Mutta vaikka tuomio on uhkaava – kuten apostoli on luku luvulta opettanut – Jumalan Poika on tullut vapauttamaan vangitut. Kristuksen uhri ja hänen tuomansa sovitus räjäyttää tuon vankilan ovet auki.

Siksi evankeliumin julistamisesta tuli niin tärkeätä Paavalille. Kukaan ei voi pelastua, ellei evankeliumin sanomaa julisteta syntisille. Usko tulee kuulemisesta. Ihmiset pääsevät pelastukseen Jumalan kutsun välityksellä. Kutsuminen on tärkeintä. Evankeliumin sana on Jumalan voima. Se tuo pelastuksen. Ja tuo pelastus on sama niin juutalaiselle kuin kreikkalaiselle.

Roomalaiskirjeen huipentuma 11:32 on tämän pelastusopin avainkohta. Se ei ole kuitenkaan ainoa. Tarkemmin katsoen Paavali opettaa samaa muuallakin. Hän esittää sen usein kahden vastakohtaisen lauseen avulla (paradoksaalinen polarisaatio).

“kaikki ovat tehneet syntiä...
mutta saavat... lahjaksi vanhurskauden” (Room. 3:23)
“tuotti kaikille ihmisille kadotustuomion...
riittää yhden... teko antamaan kaikille... vanhurskauden”
(Room. 5:18)
“yhden ihmisen tottelemattomuus teki kaikista syntisiä...
yhden kuuliaisuus tekee kaikista vanhurskaita” (Room. 5:19)
“Jumala on näet tehnyt kaikki tottelemattomuuden vangeiksi,
jotta hän voisi antaa kaikille armahduksen” (Room. 11:32).
“kaiken sulkenut synnin vankilaan...
että se, mitä on luvattu, annettaisiin niille,
jotka uskovat Jeesukseen Kristukseen” (Gal. 3:22).

Paavalin kuvaama vastakohtaisuus tuo esille sen, mitä hän on Roomalaiskirjeen alusta lähtien kuvannut Jumalan vanhurskauden ja Jumalan vihan väliseksi jännitteeksi. Jumalan vanhurskaus on pelastavaa vanhurskautta ja kuvaa Jumalan hyvää olemusta. Synti puolestaan joutuu kohtaamaan pyhän Jumalan vihan, koska synti tuhoutuu hänen pyhyytensä edessä. Siksi Paavalin predestinaatioteologian tavoitteena ei ole vain Jumalan tuomion esille nostaminen. Tuomion predestinaatio on vain tausta jumalallisessa pelastussuunnitelmassa määrätylle täydelliselle pelastukselle. Jumalan vanhurskauden ilmestyminen on hänen ennalta määrätty evankeliuminsa. Kristuksen sijaiskuolema (substituutio) koituu juuri sen ihmiskunnan hyväksi, joka on vangittu synnin valtaan. “Mutta Jumala osoittaa rakkautensa meitä kohtaan siinä, että Kristus kuoli meidän puolestamme, kun vielä olimme syntisiä” (Room. 5:8).

Paavalin lauseiden ilmaisema polarisaatio on “paradoksaalinen”, koska lauseiden alkuosa sulkee loppuosan näennäisesti pois. Kirjallisesti katsoen lauseet tarjoavat oxymoronin: sisäisesti ristiriitaisen lauseen. Tavalliselle lukijalle kadotustuomio kuulostaa ankaralta ja lopulliselta. Jos ihminen itsessään ei muutu, hän ei voi pelastua. Useimmat ihmiset ajattelevat Jumalan edessä aina ensin, että heidän täytyy muuttua ennen kuin Jumala voi heitä auttaa. Tämä johtaa tietenkin lakihenkisyyteen ja synergismiin, ihmisen omien toimien korostamiseen. Jumalan pakottava tuhon julistus puolestaan tekee kaikista omista pyrkimyksistä mahdottomia. Tällaisten lauseiden kohdalla ihminen voi ainoastaan todeta, että hänen tosiasiallisen olemuksensa perusteella pelastuminen on täysin mahdotonta.

Juuri tätä Paavali on tarkoittanut koko kirjeen ajan: ihmisen täytyykin ajautua näkemään itsensä täysin jumalattomana ja synnin vankilaan vangittuna – ennen kuin hän voi vapautua kuullessaan sanoman itsensä uhranneesta Kristuksesta. Ajatus nousee suoraan jakeesta 11:32. Jumala on sulkenut kaikki synnin vankilaan. Aadam ei ole ainoastaan langennut. Jumala on myös ajanut hänet pois paratiisista. Tuomio on langetettu ihmiskunnan ylle. Tämän Paavali oli tajunnut lukiessaan Israelin pitkää historiaa uudelleen Kristuksen antamien lasien läpi. Pelastuksen lupaus täyttyy meidän hyväksemme vasta Kristuksen työssä. Jumala antaa meille kaikki lahjansa Kristuksessa, eikä hän anna mitään Kristuksen ulkopuolella. Kellään ei ole erillistä tietä pelastuksen yhteyteen – ei edes juutalaisilla. Näin raju on apostolin opetus Jumalan teoista. Mutta mikään muu ei myöskään nosta Vapahtajaamme Kristusta siihen arvoon, joka hänellä itsensä uhranneena karitsana ja taivaaseen kirkkauden valtaistuimelle korotettuna iankaikkisuuden kuninkaana on.

Siksi sovitus koskee kaikkia. Jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu. Ei ole ihmistä, jonka puolesta Jeesus Kristus ei olisi kuollut. “Tätä lahjaa ei voi edes verrata yhden ihmisen synnin seurauksiin, sillä yhden ihmisen teon seurauksena oli kadotustuomio, mutta Jumalan armosta kaikkien rikkomusten seuraukseksi tulikin vapauttava tuomio.” (Room. 5:16). Jumalan pakkotoimi oli välttämätön. Tuomion miekan oli pakko tulla. Kristus oli pakko asettaa jumalallisen tuomion kärsijäksi. Tämä oli Jumalan tie pelastuksen tuottamiseen: “jotta hän voisi antaa kaikille armahduksen”.

Hengellisen pakkosiirtolaisuuden päättyminen. Näistä syistä Israelin esimerkistä tuli Paavalille tärkeä. Siksi hän käsittelee Roomalaiskirjeessä Israelia yhä uudelleen ja uudelleen. Kaiken järjen mukaan valitun kansan olisi pitänyt saada kaikki Jumalan lupaukset ja armoteot ensimmäisenä omakseen. Kun Messias tulee ja pelastuksen aika koittaa, juuri Israelin olisi pitänyt riemuita Jumalan ihmeellisistä töistä. Miksi kansa kuitenkin hylkäsi Kristuksen? Vastaus löytyi Vanhasta testamentista ja erityisesti profeettojen kirjoituksista. Oikea Israel on aina pelastunut armosta. Niinpä oikea Israel on nytkin pelastunut. Jumalan näkökulmasta todellinen juutalaisuus ei ole koskaan ollut ulkonaista perinteen säilyttämistä, vaan sydämen uskoa. Tuon uskon esikuvana on Abraham. Vaikka synti on saanut kansan valtaansa sukupolvesta toiseen, kaikkina aikoina Jumala on jättänyt kansasta jäännöksen. Tällainen jäännös pelastui myös Paavalin aikana.

Myös Jumalan valitsema Israel on näin ollen elänyt maantieteellisen pakkosiirtolaisuuden ja hengellisen pakkosiirtolaisuuden alla. Heimot elävät toisten kansojen seassa. Yhteys temppeliin on katkennut. Moni on elänyt Jumalan vihollisena. Kansa elää ainoastaan siitä toivosta, että Jumala lähettäisi sille Daavidin pojan pelastusta tuomaan ja Israelia yhdistämään – näinhän hurskaat juutalaiset rukoilivat synagogarukouksessaan vielä Jeesuksen ajan jälkeenkin. Mutta silmien edessä oli peite.

Paavali itse toki näki pelastuksen tulevan juutalaisille myös omana aikanaan. Hän itse oli muiden juutalaiskristittyjen ja apostolien kanssa siitä elävä esimerkki. Jäännös pelastui hänenkin päivinään. Lisäksi hän uskoi, että pääsiäisenä pakkosiirtolaisuuden suunta kääntyi. Jumala lähti etsimään Israelin kadonneita heimoja evankeliumin avulla kaikkialta maailmasta. Pelastuneita ei koottu takaisin Jerusalemiin, vaan heidät koottiin Jumalan valtakuntaan. Heidän ei tarvinnut etsiä uudelleen maallista temppeliä, koska seurakunta Kristuksen ruumiina oli uusi temppeli, jossa he kaikki saivat oleilla Jumalan pappeina. Enää ei Jerusalemin temppeliä täytetty Jumalan Hengellä, vaan Jumala itse täytti seurakunnan muodostaman, elävistä kivistä rakennetun temppelin Pyhällä Hengellä. Kristuksen yhteydessä pelastus on täydellinen.

Seuraava Jumalan salaisuus paljastui Paavalin mukaan siinä, että Israelin paatumuksesta seurasi evankeliumin leviäminen muiden kansojen keskuuteen. Kansan kovasydämisyydelläkin oli siten myönteinen puolensa, niin rajulta kuin tällainen ajatus saattaa tuntuakin. Jumala käänsi tappion voitoksi. Se oli tappio langenneille, koska he jäivät Jumalan vihan alle, mutta se oli voitto kreikkalaisille. Jumala rakensi oikeata Israelia liittämällä siihen uusia oksia vieraista puista.

Tämä kaikki tulisi vielä muuttumaan. Kun evankeliumi on julistettu kaikille kansoille, tulee Israelin vuoro. Paavali on varma siitä, että Israel löytää vielä Messiaansa. Hän ei ajatellut romanttisesti sellaista, että menneidenkin polvien paatuneet ihmiset tulisivat jollain ihmeellisellä

tavalla vielä pelastumaan. Synti on vakava asia. Jumalan tuomiot ovat todellisia. Mutta Paavali julisti Jumalan salaisuutena sitä, että Israel syttyy kateuteen nähdessään, miten Jumala osoittaa rakkauttaan pakanakansoille.

Näin Jumala pelastaa lopulta koko maailman. Hän ei pelasta kaikkia yksilöitä. Synti vie monet mukanaan. Mutta Jumala on ollut pitkämielinen syntiä kohtaan ja tarjoaa meille armoaan. Armo on avoin kaikille. Kuka tahansa voi huutaa Kristusta avuksi ja pelastua. Israelin tottelemattomuuden vuoksi pakanat ovat saaneet kuulla evankeliumin. Pakanoiden armon vuoksi myöhemmin myös Israel saa löytää syntisten Vapahtajan. Kaikilla on sama tie Jumalan yhteyteen. Kristus on antanut itsensä uhriksi meidän syntiemme edestä. Siksi sovituksen sana on varma.

Elämä uskossa Kristukseen 12:1-21

12:1-8 Yksi ruumis Kristuksessa

Päästyään luvussa 11 kirjeensä teologisen pohdinnan päähän Paavali siirtyy muiden kirjeidensä tapaan käytännön kehotuksiin. Hän ohjaa kristityiksi kastettuja roomalaisia elämään sen uskon mukaan, johon heidät on kastettu. Juutalaiselle oppineelle uskon toteuttaminen käytännössä oli erityisen tärkeätä. Siitähän fariseusten herätysliike oli tunnettu, ja entinen fariseus Paavali halusi Kristuksen seuraajanakin korostaa samaa asiaa. Uskon tulee näkyä arjessa. Uskovien tulee antaa koko elämänsä uhriksi Jumalalle. Kristuksen seuraaminen merkitsee mielen uudistumista. Opettelu irti tämän maailman arvoista ja mielihaluista sekä oman turmeltuneen mielen himoista ei ole helppoa, mutta se on aina askel kohti totuutta ja rakkautta.

12:1. *Jumalan armahtavaan laupeuteen vedoten kehotan teitä, veljet: Antakaa koko elämänne pyhäksi ja eläväksi, Jumalalle mieluisaksi uhriksi. Näin te palvelette Jumalaa järjellisellä tavalla.*

Jumalan osoittaman armon tähden ihmisten tulee pohtia myös arkielämänsä toimintaa. Armolla on tässä mielessä ainakin kaksi tehtävää. Ensinnäkin armo antaa uuden arvojärjestyksen. Armohan merkitsee pahojen tekojen anteeksi antamista. Silloin syntyy itsestään halu välttää pahoja tekoja. Toisaalta armon lahjoittama anteeksiantamus on todellinen. Uskova saa kääntää uuden puhtaan sivun elämässään. Armo antaa tilaa opetella uutta elämää. Armo myös lohduttaa, kun kompuroimme tällä tiellä.

Paavali käyttää heti aluksi tärkeää kehottamisen verbiä (*parakaloo*). Apostolien tehtävänä oli kehottaminen, ihmisten muistuttaminen oikeasta ja rakkauden mukaisesta elämäntavasta. Paavali itsekin oli tehnyt tätä ensimmäisistä kirjeistään alkaen. Tessalonikalaisille kirjoittaessaan hän kehotti seurakuntalaisia nuhtelemaan kurittomia ja rohkaisemaan alakuloisia. Tällaisen kehottamisen tuli olla suorastaan seurakunnan jatkuva tehtävä: ”kehottakaa toisianne ja rakentakaa toinen toistanne” (1. Tess. 5:11; 1938 käännös).

Paavalin kehotukset alkavat suurella vertauksella. Kristityn elämä on kuin temppelissä annettu uhri Jumalalle. Tämän uhrin luonne on kuitenkin aivan toinen kuin muinaisten temppeliuhrien. Koko elämä annetaan Jumalalle, Jumalan käyttöön ja Jumalan ohjattavaksi. Se on ”elävä” uhri ja ”pyhä” uhri, ja sellaisena Jumalalle mieluinen. Tällainen näkemys löytyi jo Vanhan Testamentin profeetoilta: ”Sillä laupeutta minä haluan enkä uhria, ja Jumalan tuntemista enemmän kuin polttouhreja.” (Hoos. 6:6; 1938 käännös). Tämä oli Paavalin mukaan juuri sitä jumalanpalvelusta (*latreia*), jota Jumala todellisuudessa toivoi omiltaan. Se on myös järkevä (*logikos*), koska se tapahtuu lähimmäisen parhaaksi. Paavalihan oli juutalaisena kirjanoppineena vakuuttunut siitä, että Jumalan laki on korkeinta viisautta maailmassa.

12:2. *Älkää mukautuko tämän maailman menoon, vaan muuttukaa, uudistukaa mieleltänne, niin että osaatte arvioida, mikä on Jumalan tahto, mikä on hyvää, hänen mielensä mukaista ja täydellistä.*

Tämä ”maailmanaika” (*aioon*) on Paavalin kirjeissä tavallinen termi. Tämän maailman viisaat eivät tunne Kristusta (1. Kor. 1:20). Tämän maailman jumala sokaisee palvelijana niin, että he eivät tunnista Kristuksen evankeliumia (2. Kor. 4:4). Kristus kuitenkin on pelastanut meidät tästä pahasta maailmanajasta (Gal. 1:4). Kristuksen seuraajan suurin houkutus on mukautua Jumalan vastaisen maailman näkemyksiin ja elämäntapaan.

Jumala haluaa uskovien muuttuvan mieleltään. Vastakkainasettelu tämän maailman ja Jumalan maailman välillä on nimittäin voimakas. Jeesukseen uskovaa houkutellaan jatkuvasti hakemaan elämälleen samaa ”muotoa” tämän maailman kanssa, kuten tuo Paavalin käyttämä sana varsinaisesti tarkoittaa. Muutos ja muuttuminen ovat Paavalille kuitenkin avainsanoja. Kyseessä on se muodonmuutos, ”metamorfoosi” (kreikan mukaan: *metamorfóoo*), joka jollain tavalla jo nyt muuttaa kristityn elämää. Paavali ei tarkoita käyttäytymissääntöjä tai tapoja tässä yhteydessä. Hän puhuu Jumalan tahdosta eli rakkauden laista. Uskova kykenee tekemään eroa oikean ja väärän välillä. Hän kykenee arvioimaan, mikä milloinkin on Jumalan tahto.

12:3. *Sen armon perusteella, joka minulle on annettu, sanon teille jokaiselle: älkää ajatelko itsestänne liikoja, enempää kuin on aihetta ajatella, vaan pitäkää ajatuksenne kohtuuden rajoissa, kukin sen uskon määrän mukaan, jonka Jumala on hänelle antanut.*

Käytännön seurakuntaelämää ajatellen Paavali joutui asettamaan heti aluksi seurakuntalaisille tarkat rajat. Hän käyttää samassa lauseessa neljä kertaa harkintaa ja ajattelua tarkoittavaa sanaa (*fronein*). Paavali tarkoittaa sitä harkintaa, jota seurakunnassa käytetään päätöksiä tehtäessä ja opetusta muotoiltaessa. Kristityn suurin houkutus on korottaa itsensä toisten yläpuolelle ja kahmia itselleen valtaa toisiin nähden. Erimielisyys seurakunnassa johtuu yleensä siitä, että joku alkaa määrätä toisia ja edellyttää oman näkemyksensä hyväksymistä ainoana oikeana. Tätä vastaan Paavali kirjoitti: pitäkää ajatuksenne kohtuuden rajoissa. Älkää luulko itsestänne liikoja. Muistakaa, että olette saman arvoisia jäseniä Kristuksen ruumiissa. Älkää itse korottako itseänne toisten johtajaksi. Jumala on antanut jokaiselle oman tehtävän ja oman paikan. Älkää nousko Jumalan yläpuolelle.

12:4-5. *Niin kuin meillä jokaisella on yksi ruumis ja siinä monta jäsentä, joilla on eri tehtävänsä, samoin me kaikki olemme Kristuksessa yksi ruumis mutta olemme kukin toistemme jäseniä.*

Kaikilla ei ole sama tehtävä – eihän ruumiissakaan ole vain yhtä jäsentä. Siksi jokaisen tehtävää tulee arvostaa. Seurakunnasta voidaankin puhua Kristuksen ruumiina. Sen pää on itse Kristus ja uskovat ovat sen eri jäseniä. Kukaan ei saa korottaa itseään Kristuksen asemaan ja ruveta vallitsemaan toisia. Oikea käsitys uskovien ykseydestä Kristuksessa opettaa meille samalla oikean mallin seurakunnan olemuksesta.

Vertauskuva ruumiista on pelkkä vertauskuva. Sille ei löydy suoranaista taustaa Vanhasta testamentista. Kuva on kuitenkin käyttökelpoinen, koska se korostaa uskovien välistä yhteyttä. Paavali käytti seurakuntaruumiin vertauskuvaa muuallakin opettaessaan seurakunnan tehtävistä ja armolahjoista. Kaikkia jäseniä tarvitaan, ja niillä on erilaisia tehtäviä. ”Meidät kaikki, olimmepa juutalaisia tai kreikkalaisia, orjia tai vapaita, on kastettu yhdeksi ruumiiksi. Yksi ja sama Henki on yhdistänyt meidät, kaikki me olemme saaneet juoda samaa Henkeä.” (1. Kor. 12:13).

12:6. *Meillä on saamamme armon mukaan erilaisia armolahjoja. Se, jolla on profetoimisen lahja, käyttäköön sitä sen mukaan kuin hänellä on uskoa.*

Erilaisista Jumalan lahjoista Paavali käyttää tässäkin nimitystä armolahja (*kharisma*). Sanan perustana on yksinkertaisesti sana ”armo”. Jumalan lahjat on annettu sitä varten, että Jumalan armo välittyisi syntisille Jumalan vapaana lahjana. Lahjat on lisäksi annettu ”saamamme armon mukaan (*kata*)”. Ne liittyvät siihen samaan täydelliseen lahjavanhurskauteen, josta Paavali on puhunut läpi koko kirjeensä (Room. 5:16). Armo tulee meille Kristukselta ja hänen lahjansa annetaan, jotta evankeliumi voisi synnyttää lisää uutta elämää syntisen ihmiskunnan keskellä. Ensimmäiseksi Paavali mainitsee profetoimisen. Se tarkoittaa profeetallista puhetta, joka on saattanut olla esimerkiksi sen kaltaista kuin Stefanoksen puhe juutalaisille ennen hänen kivittämistään. Se on evankeliumin saarnaa, joka asettaa ihmiset elävän Jumalan eteen. Profetoivan puhe sattuu Jumalan lahjan avulla juuri oikeaan kohteeseensa.

12:7. *Palvelutehtävän saanut palvelkoon, opetustehtävän saanut opettakoon,*

Lisäksi Paavali mainitsee palvelutehtävän (*diakonia*), joka tuolloin merkitsi esimerkiksi sellaisia palvelutehtäviä, joiden suorittamiseen valittiin seitsemän ensimmäistä diakonia (Ap.t. 6). Alkuseurakunnassa avustettiin köyhiä ja jaettiin ruokaa. Se oli tarpeen, sillä monet Jeesuksen seuraajista olivat köyhistä oloista ja toiset oli yhteiskunta syrjäyttänyt. Opetustehtävä puolestaan oli tarpeen, jotta usko olisi sidoksissa pyhiin kirjoituksiin. Evankeliumi on aina perusteltu Jumalan lupauksilla Vanhassa testamentissa. Näin toimi myös Paavali itse, joka kirjeissään viittaa kymmeniä kertoja kirjoitusten toteutumiseen. Sama uskollisuus Raamatulle opetettiin kaikille seurakuntalaisille.

12:8. *rohkaisemisen lahjan saanut rohkaiskoon. Joka antaa omastaan, antakoon pyyteettömästi; joka johtaa, johtakoon tarmokkaasti; joka auttaa köyhiä, auttakoon iloisin mielin.*

Kristuksen ruumiin jäsenten tehtäviä on runsaasti, ja Paavali mainitsee tässä useita. Hän puhuu ”rohkaisemisesta”, joka tullee lähelle sielunhoitoa, ”lahjoittamisesta” eli taloudellisesta tukemisesta,

johtamisesta eli esimiesasemaan asettamisesta, sekä köyhistä huolehtimisesta. Tämä kaikki on todella ”järkevää” jumalanpalvelusta. Kaikki koituu lähimmäisen hyväksi. Kaikki on myös Jumalan rakkauden lain mukaista ja poistaa synnin vaikutuksia seurakunnasta. Näihin tehtäviin Paavali kehottaa Kristuksen seuraajia ja rohkaisee heitä pitämään ”lihansa kurissa” käytännön elämässä. Kenenkään ei pidä ottaa itselleen tehtäviä, joihin Jumala ei ole häntä kutsunut. Jokaista tarvitaan hänen omalla paikallaan.

Sanoma

Paavalin ajatus elävästä uhrista ja järkevästä jumalanpalveluksesta on rohkeaa temppeli-jumalanpalveluksen uudelleentulkintaa. Temppelillä on hänelle aina syvä hengellinen merkitys. Perinteisellä juutalaisella uskolla ja Jerusalemin temppelillä ei enää ole sitä asemaa kuin ennen. Kristus on muuttanut tässä mielessä aivan kaiken. Paavali on vakuuttunut siitä, että uskovat ovat pappeja Kristuksen uudessa temppelissä. Hänen oma työnsä lähetysmatkoilla on papillista palvelusta Jumalalle (15:16). Seurakunta puolestaan on uusi temppeli, joka rakentuu elävistä kivistä (Ef. 2:20-22).

Koska jo Vanhassa testamentissa Jumala puhuu tulevasta aikakaudesta, jossa Hengen täyttäminä palvellaan Jumalaa totuudessa, on kristityn uusi elämä nähty tällaisen toiveen toteutumana. Jeesukseen uskovat on täytetty Pyhällä Hengellä. Heissä on Hengen sinetti ja siksi he asuvat Hengen kautta Jumalan todellisessa, näkymättömässä temppelissä. Tämä on armon temppeli, jonka varsinaisena uhrina on itse Kristus. Tässä temppelissä on siksi vain yksi mielekäs uhri, jonka kristitty voi antaa. Se on hänen elämänsä, joka uhrin tavoin pyhitetään ja erotetaan Jumalalle.

Tämä uusi Jumalan temppeli on samalla Kristuksen ruumis. Se on yksi suuri kokonaisuus, josta me kaikki olemme osallisia. Sen yhdistää Kristuksen sovitustyö ja sen toteuttaa hänen armonateriansa, ehtoollinen. Yhdestä ruumiista osalliset ovat uudessa Kristus-ruumiissa toistensa jäseniä.

Paavalin opetus herättää kuitenkin aina suuria kysymyksiä meidän käytännön elämämme osalta. Onko muutos todella mahdollinen? Miten voimme ottaa vastaan tällaista puhetta, kun elämämme tuntuu pikemminkin muistuttavan roomalaiskirjeen seitsemännen luvun kauhunäkyjä: paha riippuu minussa kiinni? Kyse on siitä sisäisestä taistelusta, johon Pyhä Henki johtaa jokaisen uskovan. Lihan ja Hengen taistelu on elämän merkki. Se merkitsee pyrkimystä pitää itsensä synnille kuolleena, kuten Paavali aikaisemmin sanoi. Muutosta tapahtuu – onneksi – ja siksi synti ei pääse enää täydellisesti turmelemaan meidän elämäämme tai meidän kauttamme lähimmäisten elämää.

Tärkeintä apostolin mielestä on kuitenkin se, että emme mukaudu tämän Jumalan vastaisen maailman näkemyksiin. Kristukseen uskovalla on periaatteita ja arvoja, jotka erottavat hänet tämän maailman arvoista. Ne tulevat sekä Jumalan hyvästä laista että evankeliumista. Oikean ja väärän ero on kristitylle tärkeä, koska sen avulla paljastuu synti. Siksi kristittyjä ohjataan elämän kunnioittamiseen, uskollisuuteen, perheen kunnioittamiseen ja kaikinpuoliseen lähimmäisen rakastamiseen. Kenenkään ei pidä suosia uskottomuutta, petosta, ahneutta tai toisen kustannuksella elämistä.

Myös evankeliumi antaa uskovalle arvoja. Me uskomme, että Kristus on ainoa tie pelastukseen. Siksi todellinen seurakunta muodostuu vain niistä, jotka uskovat Kristukseen. Yleinen Jumala-usko ei pelasta ketään. Toisten uskontojen kauniitkaan periaatteet eivät auta yhtään ihmistä lähentymään Jumalaa. Seurakunnan todistus Kristuksesta on yksinkertainen ja selvä. Kristus lahjoittaa uuden elämän. Me emme mukaudu kulttuuriin emmekä yhteiskuntaan. Me emme nosta mitään Kristuksen rinnalle. Hän yksin on seurakunnan Herra.

Niinpä Paavali huomauttaa, että seurakunta on Kristuksen ruumiina uusi yhteisö. Siinä pyritään palvelemaan toisia. Kukin saa palvella lähimmäistä niillä lahjoilla, joita Jumala antaa. Nämä lahjat ovat erilaisia ja ne kaikki tähtäävät yhteen ihmeelliseen päämäärään: että evankeliumin rauha ja ilo voisivat tulla kaikkien kristittyjen kohdalla täydelliksi. Armon yhteisössä kaikki palvelee armoa. Toisaalla Paavali kirjoitti: vapauteen Kristus vapautti meidät. Tätä vapautta myös hänen lahjansa

edistävät. Ne avaavat synnin lukkoja ja korjaavat rikki menneitä elämän alueita. Ne parantavat ihmissuhteitamme ja antavat rohkeutta Kristuksen tunnustamiseen ihmisten keskellä. Sitä kaikkea armo tekee.

Paavalin opetuksiin liittyy samalla myös varoituksia. Kristittyjen elämä voi etsiytyä myös väärille urille. Ensiksi Paavali huomauttaa, että kenenkään ei pidä itse etsiytyä johtajaksi seurakunnassa. Tämä on vaikea läksy monille kristityille. Usein käy niin, että johtajan paikkoja on seurakunnassa liian vähän ja uudet johtajat hajoittavat koko seurakunnan. Kirkkohistoria on järkyttävällä tavalla täynnä esimerkkejä tällaisesta hajaannuksesta. Uuden testamentin sivuilta löydämme karmaisevan esimerkin Korintin seurakunnasta. Paavali itse toteaa, että armolahjoista ei seurakuntaväen keskuudessa ollut puutetta. Niitä kuitenkin käytettiin väärin. Ihmiset eivät olleet ajatelleet itsestään ”sen uskon määrän mukaan”, jonka Jumala on antanut. Hengellisesti ylpistyneet ihmiset olivat ryhtyneet johtajiksi omissa ryhmissään ja näin oli seurakunta täynnä riitoja.

Voiko tällaista ongelmaa mitenkään ratkaista? Onko vaikeisiin tilanteisiin mistään apua? Tie on vaivalloinen. Itsevalituiksi johtajiksi ryhtyneiden pitäisi tehdä parannus synnistään ja luopua väärästä johtajuudestaan. Sitä kuitenkin harva on valmis tekemään. Siksi hajaannus on usein todennäköisempää kuin Kristuksen tahdon mukainen järjestys seurakunnassa. Raamatullinen kristillisyys ei kuitenkaan saa koskaan luopua tästä tavoitteesta eikä antautua itsevalittujen johtajien vaatimuksiin.

12:9-21 Olkoon rakkautenne vilpitöntä

Paavalin elämänohjeet tiivistyvät usein hienoiksi huoneentauluiksi, joita voi pitää elämänsä yksinkertaisina ohjenuorina arjessa. Tällaisten ihanteellisten lauseiden ohi on helppo mennä ajattelematta niiden sisältöä sen enempää. Siksi onkin tärkeä pysähtyä jokaisen kohdalla pohtimaan, mitä apostoli oikein tarkoitti tiivistäessään uskoville antamansa ohjeet juuri näiksi ajatuksiksi.

12:9. *Olkoon rakkautenne vilpitöntä. Vihatkaa pahaa, pysykää kiinni hyvässä.*

Paavalin saarnatyyli vaihtuu taas. Nyt vuorossa ovat lyhyet, iskevät lauseet. Hän käyttää pelkkiä partisiippeja kuvaamaan kristitylle annettua ohjetta: ”pahaa vihaavina, hyvään sitoutuneina”. Partisiipit ymmärrettiin tällaisissa lauseissa käskymuodoiksi. Siksi ne tulee suomentaa siten. Paavalin sanoma tavoittelee täydellisyyttä. Rakkauden vilpittömyys on korkein mahdollinen ohje. Apostoli tuntuu ajattelevan, että juutalaisten oppineiden tavoittelema elämän kunnioittaminen on mahdollista ainoastaan uskossa Kristukseen. Vaikka näin täydellistä päämäärää ei tavoitettaisikaan, se on kuitenkin periaate, jonka jokainen voi ymmärtää ainutlaatuiseksi ja pyrkiä sitä kohti.

12:10. *Osoittakaa toisillenne lämmintä veljesrakkautta, kunnioittakaa kilvan toinen toistanne.*

Seuraavaksi puhutaan uskovien keskinäisestä rakkaudesta. Veljesrakkaus (*filadelfia*) liittyy tässä perheen sisällä osoitettavaan rakkauteen (*filostorgos*), joka tosin on jostain syystä jätetty suomennoksessa kääntämättä. Uskovien välinen rakkaus on Paavalin mukaan luonteeltaan niin läheistä, että sitä voidaan kuvata samaksi kuin vanhempien rakkaus lapsiaan kohtaan. Seurakunta onkin Jumalan perhe (Ef. 2:19), ja siksi perheenjäsenten välinen rakkaus kuvaa parhaiten oikeata uskovien välistä suhdetta. Sen syntyminen ja ylläpito ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Paavalin täytyy kehottaa uskovia muistamaan tämä todellisuus (ks. myös 1. Tess. 4:9; Hepr. 13:1; 1. Piet. 1:22; 2. Piet. 1:7).

Kunnioitus (*timee*) merkitsi sanana arvostusta. Sitä käytettiin esimerkiksi sellaisesta arvostuksesta, jota osoitettiin synagogan tai seurakunnan johtajaa kohtaan. Tämä antaa kuvaa siitä, mitä Paavali ajatteli. Hän asettaa rinnakkain nöyryyden ja toisen arvostamisen. Vastakohtana oli itsensä korottaminen toisen yläpuolelle. Jokaisen on hyvä opetella suhtautumaan toiseen kuin hän olisi ainutlaatuinen koko joukossa.

12:11. *Älkää olko velttoja, olkaa innokkaita, palakoon teissä Hengen tuli, palvelkaa Herraa.*

”Älkää olko epäröiviä innokkuudessa”, toteaa Paavali lyhyesti. Laiskuutta ja velttoutta tarkoittava sana liittyy usein Sananlaskuissa epäröintiin ja tekosyihin. Loistavan esimerkin tarjoaa tuttu sanonta: ”Laiska sanoo: ’Ulkona on leijona, tappavat vielä minut keskelle katua’.” (Snl. 22:13). Innokkuus merkitsee Paavalille Pyhästä Hengestä hehkumista. Vaikka sana on moniselitteinen, viittaus tarkoittanee Hengen ”tulen” palamista, kuten monet muutkin raamatunkohdat sanovat (vrt. Jes. 4:4 Septuagintan mukaan; Ap.t. 2:3; 1. Tess. 5:19). Pyhän Hengen toiminta ohjaa meidät palvelemaan Kristusta, eli antamaan koko elämän uhriksi Jumalalle.

12:12. *Toivokaa ja iloitkaa, ahdingossa olkaa kestäviä, rukoilkaa hellittämättä.*

Iloitkaa toivossa, kuuluttaa Paavali seuraavaksi. Hän ei väsy muistuttamasta siitä, että Kristuksen armosta elävä seurakunta on ilon yhteisö (vrt. Room. 14:17; 2. Kor. 6:10; Fil. 2:18; 4:4; 1. Tess. 3:9). Tämä ilo nousee ahdistuksen keskeltä. Sille ei aina löydy perustetta ulkonaisista olosuhteista. Paavali saattoi riemuita vankilassakin, ylistäessään Kristusta pelastuksesta. Evankeliumi antaa ahdingossakin kestävyyttä. Se auttaa ”pysymään sinnikkäästi” rukouksessa, kuten kohdan voisi myös kääntää. Rukoileminen on salaista taistelua, jota uskova käy tämän maailman ja henkimaailman keskellä. Rukouksen merkitys ja seuraukset eivät aina näy välittömästi ja konkreettisella tavalla. Siksi rukouksessa tarvitaan sinnikkyyttä. Siinä tarvitaan sitä näkökykyä, joka tekee näkymättömät todellisiksi.

12:13. *Auttakaa puutteessa olevia pyhiä, osoittakaa vieraanvaraisuutta.*

Antakaa osanne pyhien tarpeiden täyttämiseksi, sanotaan seuraavassa lauseessa. Seurakunnan johtajat ja evankeliumin julistajat tarvitsivat avustusta, jotta he pystyivät hoitamaan seurakunnan tehtäviä. Tuohon aikaan ei ollut työehtosopimuksia eikä sosiaaliturvaa. Ihmisten aika kului yleensä elannon hankkimisessa. Siksi erottautuminen seurakunnan työhön tai evankeliumin työhön merkitsi suurta uhrausta. Monet tulivat toimeen erittäin vähällä. Paavali puhuu myöhemmin kirjeessä pyhien avustamisesta, kolehdin viemisestä Jerusalemiin aivan konkreettisesti (15:25). Tässä hän puhui vielä yleisestä periaatteesta.

Vieraanvaraisuuden osoittaminen oli Välimeren alueen kulttuureissa erittäin tärkeätä, ja sitä se oli myös juutalaisuudessa. Aterian tarjoaminen oli mitä suurin arvostamisen merkki. Siihen neuvottiin jo Mooseksen kirjoissa (5. Moos. 10:19). Vieraanvaraisuutta tarvitsivat erityisesti matkalla olijat. Alkuseurakunnassa näitä olivat kiertävät julistajat. Paavali itse oli saanut kokea paljon vieraanvaraisuutta, ja se oli helpottanut myös hänen työtään kansojen parissa.

12:14. *Siunatkaa niitä, jotka teitä vainoavat, siunatkaa älkääkä kirotko.*

Kristuksen käsittämätön rakkaus vaatii myös aivan mahdotonta lempeyttä: siunatkaa niitä, jotka teitä vainoavat. Se on inhimillisesti lähes mahdotonta. Tämä sotii niin omia tuntemuksia kuin oikeudenmukaisuuden vaatimustakin vastaan. Mutta juuri tässä näkyy Jeesuksen rakkaus. Tämä on Vuorisaarnan sanomaa käytännössä (Matt. 5:44, ”rakastakaa vihamiehiänne”). Paavali tiesi hyvin sen tehon. Juuri hän oli vainonnut Jeesuksen seuraajia ja heittänyt heitä vankilaan. Hän jos kuka tiesi vastakkainasettelun syvyyden. Mutta kristittyjen rakkaus ja esirukous oli tuonut hänet Kristuksen luokse. Häntä oli siunattu ja hänestä tuli armahdettu. Siksi jopa äärimmäisten olosuhteiden edessä Jumalan Sana ohjaa meitä siunaamaan niitä, jotka ovat meitä vastaan.

12:15. *Iloitkaa iloitsevien kanssa, itkekää itkevien kanssa.*

Empatian ohje koskee kaikkia ihmisryhmiä, ei vain kristittyjen vainoojia. Kristillinen rakkaus ohjaa uskovia ottamaan osaa ihmisten iloon ja suruun. Itkevien huomioon ottaminen oli merkittävä teema jo juutalaisten rabbien opetuksessa (Siir. 7:34). Paavali ottaa tämän opetuksen hyvään käyttöön kristillisessä kehotuspuheessa.

12:16. *Olkaa keskenänne yksimielisiä. Älkää pitäkö itseänne muita parempina, vaan asettukaa vähäosaisten rinnalle. Älkää olko omasta mielestänne viisaita.*

Vielä oli hyvä toistaa varoitus itsensä korottamisen virheellisyydestä (ks. 12:3). Ylpeys rikkoo yksimielisyyden (vrt. Fil. 2:1-4). Kohta on tosin hieman vaikea kääntää. Nykyinen suomennos puhuu empatiasta myös tässä kohdassa. Edellinen käännös kuitenkin ymmärsi sanat aivan toisella tavalla: ”tyytykää alhaisiin oloihin”. Ensimäinen lause on melko ymmärrettävä: ”älkää mielistykö ylpeisiin ajatuksiin” (raamatunkäännös on siis tulkitseva: älkää pitäkö itseänne muita parempina). Tämän lauseen vastakohtana on ajatus: ”vaan menkää mukaan alhaiseen”. Varsinainen vastakohta

on ylhäisen tai ylpeilevän ja alhaisen tai nöyrän välillä. Jälkimmäinen lause on siitä huolimatta vaikea ymmärtää. Verbi *synapagoo* tarkoittaa ”viedä mukanaan”, ”mennä mukaan”. Sana *tapeinos* puolestaan tarkoittaa ”nöyrä”, ”alhainen”, ”alistetussa asemassa oleva”.

Kohdan selitys helpottuu Vanhan testamentin avulla. Siellä ylpeilyn ja nöyryyden välinen vastakkainasettelu on yksi keskeisimpiä saarnan aiheita Jumala-suhteesta puhuttaessa. Pietarinkirjeessä lainataan olennaista Sananlaskujen kohtaa näin: ”Jumala on ylpeitä vastaan, mutta nöyrille hän antaa armon.” (1. Piet. 5:5; suora lainaus Snl. 3:34 Septuagintan mukaan; nykyinen Vanhan testamentin suomennos poikkeaa hieman tästä). Nöyrät ovatkin Vanhan testamentin mukaan juuri niitä, joille Jumalan armo lahjoitetaan (ks. esim. Job 5:11; Ps. 10:17-18; 18:26-28; 34:18-19; 102:16-18; 113:7; Jes. 14:32; 49:13; 61:1; 66:2).

Tällä perusteella lauseen voisi kääntää uudella tavalla: ”älkää mielistykö ylpeisiin ajatuksiin, vaan kulkekaa nöyrien tiellä”. Armahdetut syntiset ovat nöyriä (*tapeinoi*), jotka ovat saaneet kaiken pahan elämässään anteeksi. Siksi heillä on uusi suhtautuminen koko elämään.

12:17. *Älkää maksako kenellekään pahaa pahalla, vaan pyrkikää siihen, mikä on hyvää kaikkien silmissä.*

Jeesuksen opetus on tämänkin lauseen taustalla. Vanhan testamentin aikana tasapuolisuutta haettiin kohtuullisuuden lain avulla: vain silmä silmästä (*lex talionis*). Tämänkin moni on kokenut ankaraksi laiksi, mutta sen jyrkkänä vastakohtana oli ns. Lemekin laki: minä surmaan miehen haavastani (1. Moos. 4:23). Tuollaista despoottisuutta vastaan kohtuullisuuden laki opetti: vain haava haavasta. Jeesuksen Vuorisaarnassa tilanne oli toinen. ”Teille on opetettu: ’Silmä silmästä, hammas hampaasta.’ Mutta minä sanon teille: älkää tehkö pahalle vastarintaa.” (Matt. 5:38). Kohtuullisuuden periaatekaan ei riitä. Jeesus opetti suurempaa rakkautta. Sitä samaa opettaa nyt Paavali. Älkää maksako pahaa pahalla.

Hyvään pyrkimisen Paavali opetti viittaamalla taas Sananlaskuihin. Hän käytti samaa lausetta myös toisessa Korinttilaiskirjeessä: ”Ajattelemme näet sitä, mikä on oikein myös ihmisten eikä yksin Herran edessä.” (2. Kor. 8:21). Vanhan testamentin mukaan Jumalan käskyt merkitsevät ”hyvää ymmärrystä” Jumalan ja ihmisten silmien edessä (Snl. 3:4). Paavalin opetuksen ytimenä oli siten ajatus, että Jumalan tahdon mukainen elämä on hyvää kaikkien silmissä, ja se myös tuottaa hyvää arkielämän keskellä. Paha voitetaan hyvällä, kuten Paavali hieman myöhemmin toteaa, niin vaikealta kuin tuo ajatus kuulostaakin.

12:18. *Jos on mahdollista ja jos teistä riippuu, eläkää rauhassa kaikkien kanssa.*

Rabbien ohjeet olivat usein hyvin käytännöllisiä – niin myös Paavalin. Psalmin 34 viisas sananlasku oli opettajien ohjenuorana: ”Karta pahaa ja tee hyvää, pyri sopuun, rakenna rauhaa!” (Ps. 34:15). Arjen keskellä kristityn on hyvä pyrkiä elämään sovussa kaikkien ihmisten kanssa. Tämä tarkoittaa niin naapurustoa kuin työyhteisöäkin. Rauhantahtoinen elämä koituu ihmisille onneksi, ja se ajaa myös evankeliumin asiaa. Riitaisuus puolestaan kuluttaa voimavarat ja vieraantuneet pilkkaamaan Jumalaa pahantahtoisten uskovien tähden.

12:19. *Älkää ottako oikeutta omiin käsiinne, rakkaat ystävät, vaan antakaa Jumalan osoittaa vihansa. Onhan kirjoitettu: ”Minun on tuomio, minä maksan tekojen mukaan” – näin sanoo Herra.*

Oman käden oikeus tarkoittaa alkutekstissä sanana oikeastaan kostoa. Tässä tarkoituksessa sana esiintyy myös Vanhassa testamentissa (Mooseksen elämässä, 4. Moos. 31:2; Simsonin kohdalla, Tuom. 15:7; Saulin sotatoimissa, 1.Sam. 14:24). Profeettojen teksteissä kosto on kuitenkin Jumalan rangaistus syntisiä kohtaan (Jer. 5:9; Hoos. 4:9; Joel 4:21). Paavalin ajatus on yksinkertainen. Kristuksen evankeliumia julistetaan viimeisinä aikoina. Jumalan tuomion päivä on tulossa. Siksi uskovien tulee kunnioittaa Jumalaa ja jättää kaikki tuomio hänelle. Paavalin usein käyttämä raamattuperustelu on otettu Mooseksen laulusta viidennestä Mooseksen kirjasta (5. Moos. 32:35).

12:20. *Edelleen sanotaan: ”Jos vihamiehelläsi on nälkä, anna hänelle ruokaa, jos hänellä on jano, anna juotavaa. Näin keräät tulisia hiiliä hänen päänsä päälle.”*

Sanojensa vakuudeksi Paavali lainaa lisäksi Sananlaskujen kirjan kohtaa 25:21-22. Jos vihamiehelläsi on nälkä, anna hänelle ruokaa. Tässä toistuu edellisten jakeiden ajatuskulku: älkää maksako pahaa pahalla. Eläkää rauhassa kaikkien kanssa. Jos joku on vihamiehesi, älä yritä tuottaa hänelle pahaa, vaan auta häntä hädässä. Me ymmärrämme sanan vihamies varmaankin toisella

tavalla kuin Vanhan testamentin ajan ihmiset. Silloisessa heimoyhteisössä vihollisuuksia oli monenlaisia. Vaikein niistä oli verikoston alainen vihollisuus, joka saattoi turmella sukuja useiden sukupolvien ajan. Paavalin tarkoittamat vihamiehet taas olivat lähinnä seurakunnan vainoojia. Vaikka meidän ”vihamiehemme” ovat toisenlaisia, kuten esimerkiksi vaikeita työtovereita, toisella tavalla ajattelevia ihmisiä tai hankalia sukulaisia, on rauhassa elämisen ohje yhtä soveltuva meidän elämäämme.

Lainauksen loppuosa on vaikeaselkoinen ja se on aina tuottanut Raamatun lukijoille päänvaivaa. Ongelman lähde on teksti, joka löytyy siis jo Vanhasta testamentista: ”Näin keräät tulisia hiiliä hänen päänsä päälle.” Mitä nämä hiilet oikein ovat? Kohdalle ei ole lopullista selitystä. Sen voi nimittäin tulkita kahdella aivan eri tavalla. Vanhemman tulkinnan mukaan hiilet viittaisivat synnin tuleen, joka vihamiehellä vain yltyy siitä, kun hänelle tehdään hyvää. Hyvän tekijä siis varjelisi itsensä, mutta vihollinen jäisi oman syntinsä valtaan ja Jumalan tuomion alle. Tätä voisi perustella edellisen jakeen viittauksella Jumalan tuomioon. Selityksen vaikeutena on kuitenkin se, että lauseen tarkoituksena on kertoa hyvän tekemisestä. Sen sanoma on myönteinen. Siksi kielikuvaa on selitetty vanhan egyptiläisen tavan avulla. Siellä keskinäisen sovinnonteon rituaaliin kuuluu hiiliastian kantaminen pään päällä. Se kuvaa katumuksen vakavuutta. Mikäli sanonnan takana on tämä ajatus, on koko lause myönteinen. Silloin se puhuu sovinnosta vihamiehen kanssa. Jos ruokit vihamiestäsi, voit päästä hänen kanssaan sovintoon ja ystävyyteen – ja ehkä pelastaa hänen sielunsa.

12:21. *Älä anna pahan voittaa itseäsi, vaan voita sinä paha hyvällä.*

Älkää antako pahan valloittaa (”voittaa”) itseänne, jatkaa Paavali. Paha (*kakos*) on Paavalin opetuksessa monessa kohdassa suorastaan persoonallinen valta, jonka kanssa ihminen kamppailee. Tämä ottelu voi päättyä hyvin, koska Kristus itse auttaa omiaan Pyhän Hengen kautta. Voittaminen on urheilutermi, joka samalla viittaa lopulliseen voittoon eli taivaan saavuttamiseen. Ihminen joutuu usein painimaan pahan kanssa.

Pahan voittaminen hyvällä voi olla myös abstrakti tapa kuvata hyvän voittoa ja ”rauhaa kaikkien kanssa”. Toisaalta lause saattaa liittyä edeltävään ajatukseen hyvinkin konkreettisesti. Vihamiehen kanssa sopiminen tähtää ystävyyteen hänen kanssaan – kristittyjen kohdalla toisen ”voittamiseen” Jumalan valtakuntaan. Tiedämme jo edeltä sen, että juutalainen Saulus, kristittyjen vainooja oli voitettu Kristuksen omaksi. Saattaa olla, että näitä lauseita sanellessaan Paavali on ajatellut omaa kääntymystään. Hän oli ollut paha ja hänet oli voitettu hyvällä, nimittäin Kristuksen evankeliumilla.

Sanoma

Mihin Paavalin ohjeita tarvittiin? Tavalliseen arkielämään tietenkin. Hänen aikansa elämä oli samanlaista kuin elämä millä vuosisadalla tahansa. Seurakunnassa oli epäröiviä ja itkeviä ihmisiä. Monet taas elivät puutteessa, jopa suoranaisessa köyhyydessä. Apua tarvittiin monella tasolla. Yhden lahjana on kyky kuunnella toista ja auttaa häntä rinnalla kulkien. Toisen lahjana on kyky taloudellisten kysymysten hallintaan. Hän pystyy kantamaan huolta sekä köyhistä että niistä, jotka ovat evankeliumin tähden vailla tuloja. Jollain taas voi olla ”komiteoissa istumisen” lahja. Kaikki eivät ole käytännöllisiä tai toiminnallisia. He puolestaan voivat auttaa suunnittelemalla ja johtamalla. Jokaiselle on paikkansa. Kristuksen rakkaus kanavoituu seurakunnassa monia väyliä pitkin.

Työntekijöitä uhkasivat myös monet pahantahtoiset ihmiset, jotka vihasivat työtä evankeliumin hyväksi. Hankaluuksia oli niin seurakunnan sisällä kuin sen ulkopuolella. Sisällä vaivasivat keskinäiset ristiriidat, ulkopuolella vainot. Tätä todellisuutta Raamattu kutsuu kristityn ristiksi. Elämä uskossa tapahtuu tämän maailman ja Jumalan valtakunnan rajalla. Uusi joutuu jatkuvaan ristiitaan Jumalan vastaisen maailman kanssa. Paavali kehottaa oikeaan vastuun kantamiseen tässä jännitekentässä.

Uskovilla on Paavalin mukaan selvä esikuva. Uskovia nimitettiin nöyriksi (*tapeinoi*). Kristuksen seuraajan ihanteena oli Jeesus itse, joka oli hyvyyden ja lähimmäisenrakkauden ruumiillistuma. Syy tähän ihanteeseen oli selvä. Synnin perusolemus Raamatun alkulehdiltä lähtien on nouseminen

toisia ihmisiä ja itse Jumalaa vastaan. Tämä näkökulmahan selittää käskytkin. Jumalan käskyt kieltävät toisen ihmisen riistämisen ja loukkaamisen. Niiden tavoitteena on jokaisen yksilön kunnioittaminen ja kaikin puolinen elämän suojeleminen.

Kun mietitään Paavalin opetusten merkitystä omalle ajallemme, niiden mielekkyys tulee välittömästi selväksi. Elämme eristäytymisen, protektionismin ja vihollisuuksien aikaa. Yhtenä tällaisen asennoitumisen ilmauksena on kasvava muukalaisviha. Kristillinen rakkaus ei hyväksy sellaista. Paavali kehoittaa Jeesuksen tavoin jopa vihollisten rakastamiseen. Toisista huolehtiminen ei tunne yhteiskunnallisia eikä poliittisia raja-aitoja. Kristityt tunnetaan tässä maailmassa – parhaimmillaan – ihmisinä, jotka riitojenkin keskellä auttavat hädänalaisia, tulivat he mistä maasta tahansa.

Sotien palattua omana aikanamme jopa Euroopaan kristityt muistuttavat lisäksi kaikkien jännitteiden keskellä, että suurtenkin ristiriitojen keskellä tavoitteena on oltava pyrkimys rauhaan. Siihen ei kuitenkaan pyritä naiivilla ongelmien peittelyllä, vaan kuten seuraavassa luvussa hyvin tulee ilmi, oikeudenmukaisen esivallan avulla. Pahaa tulee pitää tässä maailmassa kurissa, mutta samalla on huolehdittava siitä, että ketään ei demonisoida. Pahinkin murhaaja ja diktaattori voi, ainakin teoreettisesti ajatellen ja Jumalan ihmeellisen sovitustyön perusteella, tulla kääntymykseen, tehdä parannuksen ja löytää armollisen Jumalan. Siksi sota ei ole itseisarvo eikä väkivalta saa olla vallan tavoittelun väline.

Jos edelleen ajatellaan tavallisen kansalaisen elämää, aikamme sosiaalista mediaa kuvaa suorastaan kärjekäs aggressiivisuus. Yhtenäiskulttuurin jälkeinen aika synnyttää heimokulttuuria, jossa oman ryhmän etuja ajetaan arkaaisen paatoksen ajamana. Ryhmän kannalta “väärällä tavalla” ajattelevia tai historian väärällä puolella olevia ihmisiä jahdataan, heidän henkilöään mustamaalataan ja heidän yhteiskunnallinen asemansa pyritään romuttamaan. Elämme vastakkainasettelujen ja vihollisuuksien aikaa. Tällaisen maailman keskelle julistetaan apostolin ohje: eläkää rauhassa kaikkien kanssa.

Tähän tavoitteeseen tulee Paavalin mukaan jokaisen uskovan pyrkiä. Jopa Mooseksen käskyjen yhtenä päämääränä on rauha kaikkien ihmisten kanssa. Realistina apostoli kuitenkin toteaa: ”jos se teistä riippuu”. Aina ei ristiriitoja pääse pakoon. Vaikeissakin tilanteissa uskovalle annetaan kuitenkin tärkeä ohje. Sovittelu ja rauhaan pyrkiminen ovat ainoa tie todelliseen asioiden ratkaisuun. Voita sinä paha hyvällä.

Lihan ja hengen taistelun tähden uskoville täytyy jatkuvasti muistuttaa: vihatkaa pahaa. Jeesuksen antama arvojärjestys ei ole tässä maailmassa itsestäänselvyys, eikä Raamatun rakkauden periaatteen tavoittelu ole kristityllekään helppoa. Meitä houkutellaan jatkuvasti antamaan periksi pahalle. Maailma haluaa muokata meistä kaltaistaan. Meitä houkutellaan sopeutumaan ajan asenteisiin ja toimintamalleihin. Uskovia ohjataan kuitenkin toisenlaiseen muokkaukseen. Kristus haluaa muokata meitä itsensä kaltaiseksi – vaikka tuo tie onkin pitkä.

Siksi pyrkimys oikean ja väärän erottamiseen on kristityn jatkuva tehtävä. Meidän on aina syytä kysyä itseltämme, mikä suojelee elämää. Meidän on aina pohdittava, mikä on Jumalan tahdon mukainen ratkaisu. Vain näin voimme saavuttaa jotain siitä rakkaudesta, johon Kristus itse meitä ohjaa.

Jumalan laki on elämän oma laki 13:1-14

13:1-7 Jumalan valta ja ihmisten valta

Luvussa 13 kysymys esivallasta nousee merkittävällä tavalla esille. Tätä esitellessään Paavali käyttää hyväkseen sitä perinnettä, jonka hän on juutalaisena kirjanoppineena oppinut. Koko maailma on luotu Jumalan sanalla ja Jumalan lain, Tooran, mukaisesti. Maailman järjestys on Jumalan lain järjestystä. Esivalta, joka tarkoittaa oikeutta jakavia hallitsijoita ja virkamiehiä, pitää järjestystä yllä noudattaen periaatteessa sitä lakia, joka määrää oikean ja väärän eron tässä maailmassa.

13:1. *Jokaisen on suostuttava esivaltansa alaisuuteen. Eihän ole esivaltaa, joka ei olisi Jumalalta peräisin, häneltä ovat vallankäyttäjät saaneet valtuutensa.*

Kun Paavali alkaa puhua vallankäyttäjistä, hän käsittelee yksityistä ihmistä koskevan moraalin lisäksi yhteiskuntaetiikka ja vallan moraalia. Hänen käyttämänsä nimitys ”esivalta” (*eksousia*) on muotoutunut Suomen kielessä jo omaksi käsitteekseen. Sanana se tarkoittaa valtion virkamiehiä ja muita vallanpitäjiä. Kantasanana taustalla on nimenomaan ”valta”. Koska kyseessä on yleiskäsite, nimitys esivalta on aivan käyttökelpoinen.

Ensimmäinen teesi on selvä. Jokaisen vallankäyttäjän valta tulee viime kädessä Jumalalta. Tämä oli hyvin tyypillinen vanhatestamentillinen näkemys. ”Minun avullani kuninkaat hallitsevat, maan mahtavat säätävät oikeat lait.” (Snl. 8:15-16; vrt. Viis. 6:3; Siir. 10:4). Vanhan testamentin kohdalla asia olikin teologisesti melko helppo. Israelin kuninkaat hallitsivat Jumalan suostumuksella. Heidän vallankäyttönsä lähtökohtana oli Mooseksen laki. Paavalin opetus tavoitteli tämän lisäksi laajempaa näkökulmaa.

Erikoista tässä näkemyksessä on se, että Paavalin tarkoittama esivalta oli jumalattoman Rooman valtakunnan esivaltaa, sen sotilaita ja tuon ajan poliiseja sekä tuomareita. Näiden samastaminen Jumalan toimintaan kuulostaa ehkä yllättävältä. Sitä Paavali kuitenkin juuri tarkoittaa. Koko maailma, myös pakanoiden maailma, toimii Jumalan lain mukaan. Kaikki eivät tietenkään noudata käytännössä Jumalan lakia, mutta kaikki tietävät, että lain rikkominen rikkoo elämää. Tästä jaksosta on suora linkki toisen luvun ajatukseen: lain vaatimus on kirjoitettu pakanoiden sydämeen (2:15). Pakanatkin haluavat, että esivalta pitää rosvot kurissa ja kieltää väkivallan yhteiskunnasta. Tässä mielessä valta on Jumalalta peräisin.

13:2. *Joka vastustaa esivaltaa, nousee siis Jumalan säädöstä vastaan, ja ne, jotka näin tekevät, saavat rangaistuksensa.*

Joka siis vastustaa Rooman esivaltaa, nousee itse Jumalaa vastaan. Kristittykään ei saa rikkoa pakanavaltion lakeja. Nuo lait nousevat periaatteessa Jumalan omasta laista, toorasta. Paavali ei tässä pohdi erityistapauksia, joissa jotkin valtion säätämät lait voivat rikkoa elämää ja olla Jumalan tahtoa vastaan. Toki esivaltakin voi eksyä. Yllättävää kuitenkin on, että kaikissa yhteiskunnissa pyritään viime kädessä oikeusvaltioon ja ihmisten tasavertaisiin oikeuksiin. Käytännössäkin Paavalin näyttää olevan oikeassa.

On huomattava, että Paavalin opetus on teologinen. Sitä ei saa käyttää väärin. Esivalta on Jumalan palvelija vain niin kauan, kuin se todellakin toimii eettisesti. Paavalin lauseen avulla ei saa puolustella dikataattorien mielivaltaa. Silloinhan tilanne olisi hirvittävä: joka nousee diktaattoria vastaan, nousee Jumalaa vastaan! Tällaista vääristelyä vastaan Paavali olisi kaiketi vastannut, että jokainen hallitsijakin joutuu kerran Jumalan tuomioistuimen eteen. Jumala maksaa jokaiselle hänen tekojensa mukaan. Pietari sanoo Apostolien teoissa: ”Ennemmin tulee totella Jumalaa kuin ihmisiä.” (Ap.t. 5:29).

13:3. *Ei sen, joka tekee oikein, tarvitse pelätä viranomaisia, vaan sen, joka tekee väärin. Jos siis tahdot elää pelkäämättä esivaltaa, tee oikein! Silloin saat siitä kiitosta.*

Johtopäätös on yksinkertainen: vain väärintekijöiden tarvitsee pelätä esivaltaa. Jos elät rauhassa kaikkien ihmisten kanssa, sinulla ei ole pelättävää. Tässä Paavali kirjoittaa kylläkin melko teoreettisia ajatuksia. Ikävä kyllä esivalta alkoi vähitellen myös Roomassa vainota kristittyjä. Silloin

pelolle löytyi aihetta, jolla ei ollut enää mitään tekemistä Jumalan kanssa. Paavalin teologisia ajatuksia ei kuitenkaan sovi sekoittaa noihin myöhempiin traagisiin tapahtumiin.

13:4. *Se on Jumalan palvelija ja toimii sinun parhaaksesi. Mutta jos teet väärin, pelkää! Esivalta ei kanna miekkaa turhaan. Se on Jumalan palvelija ja panee täytäntöön väärintekijälle kuuluvan rangaistuksen.*

Paavali näkee esivallan periaatteellisen hyvyyden. Se palvelee Jumalaa ja toimii jokaisen ihmisen parhaaksi. Esivallan miekka, tuo kuuluisa vertauskuva, on Roomassa ollut hyvin konkreettinen väline. Väkivaltaiset ryövärit on pantu kuriin väkivallalla. Esivallan täytyy kantaa asetta, sillä sen keinovalikoima on vähäinen. Pahaa pidetään tässä maailmassa kurissa voimakeinoin.

Sanasto paljastaa eräitä piirteitä lauseesta. Esivalta ei kanna miekkaa ”turhaan”, nimittäin ilman perustetta. Sana tarkoittanee tässä kohden lähinnä sitä perustetta, jonka Paavali on edellä sanonut. Esivallalla on oikeus rangaistusten jakamiseen, ja tuo oikeus tulee viime kädessä Jumalalta. Eräiden selittäjien mielestä sana miekka viittaa samalla kuolemantuomioon. Esivallan rankaisuvalta on siten täydellinen. Vaikka Rooman kansalaisilla oli mahdollisuus kaikissa ongelmatilanteissa vedota keisariin – kuten Paavalikin myöhemmin teki – se ei sinänsä poistanut kuolemantuomion mahdollisuutta myöskään heidän kohdaltaan.

Käännöksestä ei enää näy lauseen lopun varsinainen huipennus. Esivalta on Jumalan palvelija, koska se on ”vihan kostaja pahantekijöille”. Esivalta toteuttaa Paavalin mielestä Jumalan vihaa (*orgee*). Se toteuttaa Jumalan tuomioita maailmassa, historian keskellä. Näin ihmisillä on jatkuva muistutus Jumalan pyhyydestä. Ajatus on yllättävä. Jumalatonkin esivalta opettaa ihmisille apostolin mielestä jotain Jumalan pyhyydestä.

13:5. *Siksi on suostuttava esivallan alaisuuteen, ei vain rangaistuksen pelosta vaan myös omantunnon vaatimuksesta.*

Esivallan alaisuuteen suostuminen on Paavalin mielestä siten hengellinen asia. Se on omatunnon kysymys. Lause on suomennoksessa käännetty perin tulkitsevasti. Alkuperäinen ajatus menee näin: ”ei vain vihan tähden, vaan myös omantunnon tähden”. Edellisen lauseen ajatus Jumalan vihasta toistuu tässä. Esivallan määräyksiin tulee suostua kahdesta syystä. Tärkein syy on Jumalan pyhyys. Sen lisäksi kuuliaisuuteen ohjaa uskovan omatunto. Yhteiskuntaetiikka ei ole pelkän järjen asia, vaan se on myös Jumalan lain ohjaaman omantunnon asia. Siksi kristitty pyrkii ratkomaan yhteiskunnan moraalisia kysymyksiä Jumalan tahdon mukaisesti. Raamatun moraali ja yhteiskunnan moraali eivät ole Paavalin mukaan eri asioita.

13:6. *Sen vuoksi te verojakin maksatte, sillä viranomaiset ovat Jumalan palveluksessa, kun he hoitavat tehtäviään.*

Oliko kysymys veroista vain yksi yksityiskohta, vai koko jakson huipentuma? Selittäjien arviot vaihtelevat. Tämä ei kaiketi ollut Paavalin ajatuskulun päämäärä, mutta se oli kyllä hyvin tärkeä aihe. Miksi verojen maksu olisi ollut ongelma? Ensinnäkin verot menivät jumalattomille hallitsijoille. Se voitiin tulkita jopa epäjumalanpalvelemiseksi (vrt. Jeesuksen käymä kuuluisa keskustelu Mark. 12:13-17). Juutalaiset ja kristityt joutuivat sitä paitsi juuri veron keräämisen tilanteissa yhteyteen viranomaisten kanssa, mikä piti aina sisällään mahdollisuuden jonkinlaiseen konfliktiin. Parempi olisi ollut elää ”poissa silmistä, poissa mielestä”.

Lisäksi verojen ja tullien kantajat, jotka olivat ”vuokranneet” virkansa viranomaisilta, olivat yleisesti huijarien maineessa. Kansalaiset vihasivat heitä, eikä veron kerääjiä ollut helppo pitää Jumalan tahdon toteuttajina. Kirkkohistorioitsija Tacitus kertoo jopa, että juuri Paavalin toiminnan aikoihin Roomassa oli käynnissä julkinen keskustelu veron kerääjien vilpillisyydestä. Paavalin teologinen opetus oli tällaisessa yhteydessä rohkea veto. Hengellisen perusteen näkökulmasta jopa veronkantaja on Jumalan palvelija. Hän on yksi lenkki siinä ketjussa, joka pitää Jumalan kunniaa esillä luomakunnassa.

13:7. *Antakaa jokaiselle se, mikä hänelle kuuluu: kenelle vero, sille vero, kenelle tulli, sille tulli, kenelle pelko, sille pelko, kenelle kunnia, sille kunnia.*

Tämänkin aiheen perusteeksi löytyi myös Jeesuksen sana. Paavali sovelsi Jeesuksen opetusta yksityiskohtaisesti. ”Antakaa keisarille mikä keisarille kuuluu ja Jumalalle mikä Jumalalle

kuuluu.” (Mark. 12:17). Antakaa jokaiselle se, mikä on velvollista antaa hänelle. Sana ”jollekulle kuuluva maksu” (*ofeilee*) kääntyy vaikeasti suomeksi. Se tarkoittaa myös velkaa, mutta sitä voidaan käyttää yleisemmässä mielessä velvollisuudesta maksaa maksu säännön tai lain perusteella. Kenelle kuuluu lain mukaan vero, sille vero täytyy myös maksaa. Vain näin kunnioitetaan Jumalaa.

Verojen kanto kuului esivallan tehtäviin. Joillekin kristityille veron maksu maalliselle hallitsijalle tuntui mielettömältä. Sen kuviteltiin merkitsevän antikristillisen vallan hyväksymistä. Paavali on toista mieltä. Veron maksu kuuluu alamaisuuteen, jota on oikein noudattaa siitä huolimatta, että osa veroista käytettiin Jumalan tahdon vastaisesti.

Sanat vero (*foros*) ja tulli (*telos*) tarkoittivat hieman eri tyyppistä verottamista. Rooman valtakunnassa vero (latinaksi *tributum*) tarkoitti suoraa verottamista. Tulli (latinaksi *vectigalia*) puolestaan tarkoitti eräänlaista liikevaihtoveroa, jota jouduttiin maksamaan vaikkapa orjien myynnistä ja tai vuokrista. Näiden vastakohtana oli Jeesuksen opetuksen tapaan pelko (*fobos*) ja kunnioitus (*timee*). Ne kuuluivat yksin Jumalalle. Jumalan pelosta Paavali oli puhunut jo edellä, ja tämän kanssa rinnakkainen asia oli Kaikkivaltiaan kunnioittaminen.

Sanoma

Paavalin yhteiskuntaeettinen lähtökohta on niin hengellinen, että sitä on monien ollut vaikea ymmärtää. Hän nimittäin ajattelee, että kaikki vallankäyttö tässä maailmassa tulee Jumalalta. Siksi vallanpitäjien kunnioittaminen on osa Jumalan kunnioittamista. Tämä käsitys saattaisi kuulostaa suorastaan mielivaltaiselta, ja sitä voisi käyttää monella tavalla väärin, ellei sillä olisi selvää teologista perustelua.

Vanhan testamentin Israelin kohdalla tämän käsityksen voi helpommin ymmärtää. Israel oli teokratia. Sitä hallittiin hengellisin periaattein. Jumalaa nimitettiin kansan kuninkaaksi. Maalliset kuninkaat saivat valtansa Häneltä ja olivat myös vastuussa Hänelle. Tällaisen vallan alle tuli tietysti myös kaikkien kansalaisten alistua. Mutta voiko tämä sama käsitys koskea myös jumalattomia roomalaisia?

Miten voi olla mahdollista, että myös pakanoiden maailma toimisi Jumalan lain mukaan? Mitä Paavali oikein tarkoittaa? Perusteita on ainakin kaksi. Ensinnäkin Jumalan laki on elämän oma laki. Koko maailma on Paavalin mukaan luotu Jumalan hyvän tahdon mukaan. Siksi ihmisen omaatuntoa ohjaa sydämiin kirjoitettu laki. Tuo laki ei synnin tähden tosin kykene auttamaan ihmistä oikeaan käyttäytymiseen. Mutta se ohjaa ihmistä kieltämään kaikki omaan persoonaansa ja perheeseensä kohdistuvat loukkaukset.

Toiseksi Paavali ajattelee, että kansat ja valtiot järjestävät sääntönsä ja oikeusjärjestelmänsä yksilön oikeuksien mukaan. Lait määritellään niin, että persoonaa ja perhettä (omaisuutta, mainetta jne.) koskevat loukkaukset määritellään rangaistaviksi. Siksi Paavali toteaa, että esivaltaa tulee pelätä vain niiden, jotka toimivat väärin ja rangaistavasti. Tällainen oikeusjärjestelmä perustuu ilmiselvästi Jumalan luotuun lakiin. Se osoittaa, että Jumala on laittanut lain ihmisten sydämiin. Sen ulkonainen muoto tunnistetaan, vaikka se tuottaa yksilön elämässä vaikeuksia lankeemuksen tähden.

Rabbina Paavali puhui tietysti ihanteista. Meidän aikamme kriitikko voi helposti todeta, että käytännön elämä oli paljon puutteellisempaa kuin Paavalin kuvaama ihanne. Kaikilla Rooman valtakunnan asukkailla ei tuohon aikaan ollut edes ihmisoikeuksia. Jumalan lain toteutuminen ei siten ollut täydellistä. Sairaalloisen väkivaltaiset keisarit turmelivat Jumalan antaman tehtävän aivan samalla tavalla kuin sadat diktaattorit ovat tehneet myöhempinä aikoina. Tällaista kritiikkiä Paavalikaan ei olisi kiistänyt.

Siitä huolimatta suuri periaate oli oikein. Aina siellä, missä mielekäs oikeusjärjestelmä on olemassa, se pyrkii toimimaan tasapuolisesti. Puolustukselle on varattu puheenvuoro. Siksi Rooman uskovatkin saivat Paavalin mukaan elää rauhallisin mielin. Jokainen, joka elää kunnollisesti ja lain mukaan, saa elää myös rauhassa vallanpitäjiltä.

Toki Paavali tiesi tämänkin periaatteen jäävän puutteelliseksi. Niin juutalaisia kuin kristittyjä vainottiin monissa kaupungeissa järjestelmällisesti. Vainon toteuttajina olivat usein nimenomaan vallanpitäjät, jotka vastustajat olivat houkutelleet toimimaan yleisen oikeustajun vastaisesti. Vaikka tällaiset väärinkäytökset olivat todellisuutta, Paavali ei luopunut ensimmäisestä lähtökohdasta. Jos Jumala ei pitäisi tätä maailmaa pystyssä lakinsa avulla, kaikki romahtaisi.

Jumalattoman maailman vapaata riehuntaa kutsutaankin Uudessa testamentissa ”laittomuuden ajaksi”. Tästä on historia antanut meille jo monta esimerkkiä. Jos sodan tai vallankumouksen tähden jossain valtiossa esivalta eli oikeusjärjestelmä romahtaa, seurauksena on täysi anarkia. Kun poliisit katoavat, hillitön ryöstely ja tappaminen alkaa. Sivistys on ihmisissä vain pintakiiltoa. Joskus pelkkä sähkökatkos suurkaupungissa saa ihmiset petojen lailla ryöväämään kaiken, mitä käsiinsä saavat.

Regimenttioppi. Tämä luku oli tärkeä myös uskonpuhdistajille. He sovelsivat käsitystä lain tehtävistä nostamalla esille tärkeän teologisen käsitekentän. Luterilainen regimenttioppi pyrkii selittämään, miten Jumala toimii maailmassa kahdella tavalla. Koska ihmiskunta lankeemuksessaan elää synnin vallassa, synnin ilmenemismuotoja on pidettävä kurissa. Jumalan maallista hallintaa toteuttaa esivalta, toisin sanoen yhteisön instituutioksi ulkoistama oikeudenmukaisuuden vaatimus. Yhteiskunnallista oikeutta valvovat oikeuslaitos ja sen päämääriä palvelevat poliisivoimat (sekä kansainvälisellä tasolla puolustusvoimat). Lainsäätäjät ja oikeuslaitos tunnistavat luomisen lain ja ihmisten välisen oikeudenmukaisuuden tarpeen melko hyvin.

Teologian näkökulmasta voidaan sanoa, että lainsäätäjät, oikeuslaitos ja poliisi tekevät tietämättään Jumalan työtä huolehtiessaan yhteiskunnallisesta vanhurskaudesta. Tässä on samalla peruste sille, miksi kristitty suorittaa varusmiespalveluksen. Hän kantaa esivaltaan kuuluvan vastuunsa oikeudenmukaisuuden toteutumisesta lankeemuksen maailmassa. Näkökulma selittää myös maallisen ja hengellisen regimentin eroa, kuten joskus on hauskasti todettu: poliisi sanoo toki ihmiselle, että varastaminen on väärin, mutta hän ei koskaan sano, että se on syntiä. Siihen tarvitaan hengellistä regimenttiä. Siksi Jumalan asettama saarnavirka on yhtä tarpeellinen kuin esivallan virat. Pastori ei voi kuitenkaan alkaa toimia poliisina. Jumalalla on tehtävään eri henkilöt.

Esivaltateologian lähtökohtana on ajatus siitä, että laki, Toora, Jumalan tahto, on maailmaan luotu ihmisen todellisuutta ohjaava lainalaisuus. Ihmiset hakevat oikeudenmukaisuutta ja objektivoivat tämän tarpeen esivallalle, siis poliisille ja oikeuslaitokselle. Koska tehtävä palvelee kultaista sääntöä ja ihmisten välistä oikeudenmukaisuutta, se on myös Jumalan asettama esivalta. Tämä ei tarkoita, etteikö esivalta voisi vääristyä, mutta se tarkoittaa, että oikein toimiessaan se todellisesti pitää pahaa kurissa ja mahdollistaa elämän langenneessa maailmassa.

Laaja näkökohta opetuksen taustalla on siinä, että Jumala hallitsee ja ohjaa myös maallista, lankeemuksen alaista elämää esivallan avulla. Kyseessä on siten Jumalan lahja, jota ilman ihmisten elämä olisi täyttä kaaosta. Lutherille esivalta on esimerkki Jumalan hyvyydestä. Kolmanneksi on muistettava, että ei ainoastaan Vanhan testamentin viisausteologia, vaan myös Uusi testamentti, siis sekä Jeesus (Matt. 22:21) että Paavali (Room. 13) antavat raamattuperustelut esivaltateologialle.

Esivallan tehtävät ovat erilaisia. Demokraattisessa valtiossa lainsäätäjät käyvät arvokeskustelua ja oikeuslaitos soveltaa lakeja käytännössä arkielämään. Näin nimenomaan Jumala jakaa hyvyyttään, jotta syntiset ihmiset eivät saisi mielivaltaisesti hyötyä heikommistaan. Itsenäinen oikeuslaitos on välttämätön, jotta oikeuden tasapuolinen jakautuminen taataan. Poliisilaitos puolestaan pitää syntiset ketjuilla kurissa.

Esivalta voi toki turmeltua, kuten tapahtuu esimerkiksi diktatuureissa. Samanlaisia merkkejä näemme länsimaista, kun jälkikristilliset yhteiskunnat irtautuvat Raamatun moraalista. Silloin jokin ihmisryhmä joutuu kokemaan oikeuksiensa polkemista. Esivallan täysi puuttuminen puolestaan saattaa vaikkapa sotatilanteessa synnyttää lyhytaikaisen anarkian tilan, jolloin kansalaisilta puuttuu turva kokonaan. Nämä tilanteet tosin korjaantuvat historiallisesti katsoen lyhyessä ajassa. Luomisen todellisuus huolehtii yleensä siitä, että yhteisöt ylläpitävät esivaltaa. Se ei kuitenkaan ikävä kyllä poista sitä kärsimystä, jota väkivaltainen vallankäyttö tuottaa.

Olisi naiivia rakentaa teologiaa, jossa käsitys esivallasta purettaisiin (kuten esimerkiksi postmodernissa missiologiassa nykyään tehdään). On huomattava, että lainsäätäjät, oikeuslaitos ja poliisi tekevät tietämättään Jumalan työtä huolehtiessaan yhteiskunnallisesta vanhurskaudesta. Tässä on samalla peruste sille, miksi kristitty suorittaa varusmiespalveluksen. Osallistumisellaan hän kantaa esivaltaan kuuluvan vastuunsa oikeudenmukaisuuden toteutumisesta lankeemuksen maailmassa. Puolustusvoimat ovat osa esivaltaa.

Regimenttiopin perusteena on luomisteologia. Siksi juuri luomisteologialla on ollut aivan erityisen huomattava merkitys sille, miten ymmärrämme ihmiselämän arvon ja arkielämän luotuisuuden. Eri uskonnoissa yksi tyypillisimpiä tapoja käsitellä synti on pahan ulkoistaminen sisäisestä maailmasta materiaaliseen maailmaan. Yksi ymmärtää aineen ja aineellisuuden pahaksi, toinen pitää ruumista sielun vankilana. Kristinuskon perinteessä gnostilaisuus on jättänyt pahat jälkensä moniin teologisiin suuntauksiin. Sama houkutus vaanii meidän aikamme uskonsuuntia ja kirkkokuntia.

Luomisteologialla on hyvin suuri merkitys yhteiskunnan arvoille. Aikamme arvokeskustelussa on pantu merkille, että ihmisoikeuksien ainoana pätevänä perusteena on käsitys ihmisyyden arvosta. Tämä nähdään sekä Suomen perustuslaista että YK:n ihmisoikeuksien julistuksesta, joissa tasa-arvon lähtökohtana on käsitys ihmisyydestä ja sen erityislaatuisuudesta. Juuri tällä perusteella laki kieltää asettamasta ketään eriarvoiseen asemaan esimerkiksi sukupuolen, ihonvärin tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella. Laki perustuu siten käsitykseen, että ihmisyys on niin ainutlaatuista ja suojelemisen arvoista, että ihmisiä erottavat ominaisuudet, kuten rotu, seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli – ideologisista ja uskonnollisista valinnoista puhumattakaan – eivät saa johtaa kenenkään syrjimiseen tasa-arvoisessa yhteiskunnassa.

Nykyistä arvokeskustelua vääristää kuitenkin se piirre, että tietystä ominaisuudesta tehdään tasa-arvon mittari. Ongelma koskee edellä olevissa esimerkeissä määriteltyjen ominaisuuksien suhdetta yläkäsitteenä toimivaan ihmisyyteen. Siinä vaiheessa, kun esimerkiksi kannanotosta sukupuoliseen suuntautumiseen tai koetun sukupuolen määräytymiseen tehdään tasa-arvon kriteeri, kuten nykyään usein tapahtuu, yhteiskunta siirtyy tasapäistämään kulttuurisia arvoja. Se ryhtyy poistamaan niitä eroja, joita perustuslaki pyrkii nimenomaan suojaamaan. Aikamme inklusivismi on siten käytännössä eksklusivismia. Se sulkee pois muutoin suojeltavia näkemyksiä. Väittäessään edistävänsä ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa se toimii suoranaisesti tasa-arvoa, ihmisoikeuksien julistusta ja perustuslakia vastaan

Jumalan palveluksessa. Tällaiset esimerkit osoittavat, että esivalta on todellakin Jumalan palvelija. Huonokin esivalta pitää yhteiskuntaa pystyssä, ja jumalattomat hallitsijat pitävät tietämättään Jumalan lakia voimassa. Sen vastakohtana on täydellinen synnin ja ahneuden valta – avoin rikollisuus ja vahvemman oikeus. Vain esivalta panee täytäntöön väärintekijälle kuuluvan rangaistuksen. Siksi kristityn on syytä oppia kunnioittamaan Jumalan näkymätöntä työtä yhteiskunnassa.

Paavalin mielestä esivallalla oli vielä suurempikin tehtävä ihmisten opettamisessa. Esivalta toteutti Jumalan vihan (*orgee*) ilmituloa historian keskellä. Se osoitti ihmisille jatkuvasti, että Jumala vihaa syntiä ja langettaa siitä rangaistuksen. Miekka on Jumalan miekka. Näin esivalta, olkoonkin jopa pakanallinen ja jumalaton, opettaa ihmisille jatkuvasti Jumalan pyhyyttä ja kaikkivaltiutta. Kuka nykyään rohkenee ajatella näin? Maallinen tuomioistuin muistuttaa meille, että kerran kaikkien meidän on astuttava Jumalan taivaallisen tuomioistuimen eteen Pyhän Jumalan tuomittaviksi.

13:8-10 Rakkaus toteuttaa koko lain

Moraaliopetus ja sosiaalieettinen opetus perustuivat molemmat Paavalin mukaan Jumalan lakiin. Siksi hän huipentaa opetuksensa Jumalan rakkauden lain määrittelyyn. Kristityn ainoa velka on rakkaus, joka täyttää lain käskyt. Nämä käskyt voidaan koota lähimmäisen rakastamisen

vaatimukseen, joka toteuttaa koko lain. Paavalin opetus ohjaa hienolla tavalla pohtimaan, mikä on Jumalan tahdon perimmäinen luonne. Se myös vapauttaa monista ennakkoluuloista, joita meillä on käskyjä kohtaan.

13:8. *Älkää olko kenellekään mitään velkaa, paitsi että rakastatte toisianne. Joka rakastaa toista, on täyttänyt lain vaatimukset.*

Yhteiskunnalle ja veronkantajille osoitettava velvollisuus (*ofeilee*) saa uskovan elämässä aina rinnalleen rakkauden velassa olemisen (*ofeiloo*). Muuta velkaa ei toisille saa jäädä. Älkää jättäkö mitään laskuja rästiin, sanoo apostoli, paitsi rakkauden loputonta laskuttamista. Jumalan tahdolla ja Jumalan lailla on viime kädessä vain yksi merkitys. Sen olemus on rakkaus.

Paavali toistaa Jeesuksen opetuksen. Lain käskyt täyttyvät rakkauden käskyssä. Toisen laintaulun vaatimukset merkitsevät yksinkertaisesti lähimmäisen rakastamista (ks. seuraava jae). Tämä ajatus täydentää kolmannentoista luvun alun opetusta. Koska käskyt suojelevat elämää ja varjelevat ihmisiä rikoksilta ja loukkauksilta, niiden päämääränä on rakkaus. Voidaan suorastaan ajatella, että käskyissä näkyy häivähdys paratiisista.

13:9. *Käskyt ”Älä tee aviorikosta”, ”Älä tapa”, ”Älä varasta”, ”Älä himoitse”,*

Paavali lainaa käskyjen luetteloa. Käskyjen järjestys on tosin hieman toinen kuin Mooseksenkirjoissa (hepreankielisen tekstin mukaan, ks. 2. Moos. 20:13-17; 5. Moos. 5:17-21). Tosin kreikankielisessä Septuagintassa järjestys poikkeaa näistä molemmista. Meille tutut viides, kuudes ja seitsemäs käsky ovat näissä eri järjestyksissä (englanninkielisessä maailmassa tosin nykyään myös järjestysnumerot menevät toisin kuin meidän perinteessämme). Paavalin esittämä järjestys löytyy kylläkin eräästä Septuagintan käsikirjoituksesta, kohdasta 5. Moos. 5:17-21. Tällainenkin teksti oli siis olemassa. Paavalin maailmassa eli sen ajan Välimeren maissa käskyt oli kaiketi opittu juuri hänen ilmoittamassaan järjestyksessä. Himoitsemisen käskyyn viitattiin tietenkin yhdeksännen käskyn perusteella – sanahan aloitti sen kreikankielisessä Raamatussa.

Herran käskyjä (*entolee*) kutsuttiin jo Mooseksenkirjoissa ”kymmeneksi sanaksi” eli ”käskyksi” (*dekalogi*). Mooses sai vuorella käskyt, jotka kirjoitettiin kivitauluihin (2. Moos. 34:28). Nämä säilyivät juutalaisessa opetuksessa lain keskipisteenä, koska ne kuvasivat Siinain liittoa. Näihin ”sanoihin” rinnastuu lauseen loppupuolella uusi ”sana” (*logos*), nimittäin lähimmäisen rakastamisen käsky.

samoin kaikki muutkin, voidaan koota tähän sanaan: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.”

Kaikki käskyt liittyvät kultaiseen sääntöön, kuten Jeesus opetti. Tässä se esiintyy rakkauden kaksoiskäskyn esittämässä muodossa: rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Kyseessä on erityinen ”sana” (*logos*), jolla tarkoitetaan tietysti Jeesuksen opetusta. Viimeistään tässä on syytä panna merkille, että Paavali on pitkin kirjettä lainaillut Jeesuksen opetuksia. Jotkut ovat ihmetelleet, miksi Paavalin kirjeet näyttävät niin erilaisilta kuin evankeliumit. Eikö Paavali tuntenut kunnolla Jeesuksen opetuksia? Kun tarkemmin luetaan, huomataan, että Paavali käytti runsaasti Jeesuksen sanoja hyväkseen. Hän vain esittää evankeliumin pääsiäisen jälkeisestä näkökulmasta, ja siksi ristin ja ylösnousemuksen teologia hallitsee hänen vanhurskauttamisopissaan.

Jeesuksen sana tuli evankeliumien kohdasta, jossa pohdittiin tärkeintä käskyä: ”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydämestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi ja koko voimallasi. Toinen on tämä: ’Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.’ Näitä suurempaa käskyä ei ole.” (Mark. 12:30-31). Tuohon lauseeseen sisältyvät Siinain käskyt ja ”kaikki muutkin mahdolliset käskyt”, kuten alkuteksti tässä jakeessa asian ilmaisee. Itse lausehan löytyy jo Mooseksen kirjoista (3. Moos. 19:18). Juutalaiset opettajat tulkitsivat sitä myöhemmin laajasti. Koko Jumalan luomistahto ja Tooran mukaan luodun maailman järjestys tähtää rakkauteen ihmisten välillä. Siksi käskyjä arvioidaan tämän suuren yhteisen nimittäjän avulla. Lähimmäisen rakastamisesta puhuivat myös suuret rabbit Hillel ja Akiba. Lain luonteesta vallitsi juutalaisuudessa varsin laaja yksimielisyys.

13:10. *Rakkaus ei tee lähimmäiselle mitään pahaa. Näin rakkaus toteuttaa koko lain.*

Paavali jatkaa vielä selitystään: rakkaus ei tee lähimmäiselle pahaa. Tämä on hyvin järkeenkäypä ja yksinkertainen selitys. Kultainen sääntö voidaan opettaa myös käänteisellä tavalla. Pahaa ei tule

tehdä missään olosuhteissa. Oikean ja väärän välillä on ero. Pahuus ei kuulu Jumalan tahtoon. Kukaan ei voi väittää toteuttavansa rakkautta, jos hän samalla tahtoo lähimmäiselleen jotain pahaa.

Rakkaus on täysin vaihdettavissa lain kanssa. Laki on rakkaus ja rakkaus on laki. Yhtään käskyä ei voi poistaa, koska jokainen niistä on yhtä kuin rakkaus. Jokainen käsky etsii ja vaatii rakkautta. Rakkaus on lain *pleroma*, lain täydellinen tiivistymä. Toisaalta kohtaa on selitetty käytännöllisesti siten, kuin käännöskin sen esittää. Rakkaudessa laki toteutuu. Se on lain tarkoitus ja tavoite.

Sanoma

Käsityksemme Jumalan laista on usein hieman synkkä. Se johtuu lain luonteesta. Käskyt ovat yleensä kieltomuodossa. Ne koetaan silloin rajoittaviksi ja estäviksi. Jos käsitys käskyn sisällöstä puuttuu, mielikuva vapaan elämän estämisestä jää yksinään jäljelle. Tällaista mielikuvaa ovat nykyaikana vahvistaneet nihilistiset filosofit, joiden mukaan Raamatun moraali on orjamoraalia. Toisaalta käskyt mielletään kielteisiksi myös siksi, että ne paljastavat ihmisistä jotain inhottavaa. Käskyn tehtävänä Aadamin jälkeisessä maailmassa on tuoda synti valoon. Sitä kukaan ei tietenkään tahtoisi.

Paavalin opetus osoittaa käskyjen olevan aivan jotain muuta. Käskyjen olemus on rakkaus. Käskyt pyrkivät hyvään. Niiden tavoitteena on täydellisen rakkauden toteutuminen ihmisten välillä. Siksi käskyt ovat myönteinen asia. Ne haluavat ihmisten elämään hyvyyttä ja onnea. Käsitys lain luonteesta on teologian rakentamisessa erityisen tärkeä. Tässäkin kohden laki linkittyy sekä luomiseen että Jumalan tahdon ymmärtämiseen.

Apostolin selitys on yksinkertainen ja yksityiskohtainen. Hän luettelee käskyjä, kuten ”Älä tee aviorikosta”, ”Älä tapa” ja ”Älä varasta”. Näiden kaikkien olemuksena ja sisältönä on rakkaus. Käskyt ovat siis rakkautta ja rakkaus on käskyjä. Nämä kaksi voidaan vaihtaa keskenään. Yksikään käsky ei lakkaa olemasta rakkautta. Ne kaikki suojelevat elämää. Asiaa voi aina testata pohtimalla käskyn toteutumisen vastakohtaa. Jos joku pitää Jumalan käskyä mielettömänä, ajatteleeko hän, että tappaminen olisi oikein? Muuttuuko suhtautuminen varastamiseen, jos suhtautuminen Jumalaan muuttuu?

Tämä opetus on hyvin tarpeellinen, sillä tietyssä Suomessakin vaikuttavassa uuskantilaisessa perinteessä jotkut raamatunopettajat yrittävät erottaa käskyt rakkaudesta. Rakkautta pidetään ajattomana periaatteena, jonka sisällön uskotaan muuttuvan. Siksi käskyjä ei enää sidota muuttumattomaan rakkauteen. Usein käskyt, etenkin kuudennen käskyn eli seksuaalisuuden aluetta koskevat ajatukset, pyritään erottamaan rakkauden periaatteesta. Nykyinen käsitys rakkaudesta saatetaan jopa asettaa Raamatun opetusta vastaan. Paavalin käsitys on aivan toisenlainen. Hän ajatteli, että Jumalan tahto on yksi ja sama ikuisesti. Käskyjen olemuksena on rakkaus. Siksi ne eivät voi koskaan kadota.

Käskyt voidaan kuitenkin ilmaista rakkautena. Joka rakastaa lähimmäistä, täyttää samalla lain käskyt. Käskyt eivät siten pyri mihinkään muuhun kuin rakkauteen. Tästä ei siis voi tehdä sellaista johtopäätöstä, että käskyt voisivat muuttua pahoiksi tai elämälle vieraiksi. Rakkaus ei ole pelkkä tunne. Se ei ole subjektiivinen kokemus jossain ihmissuhteessa. Paavali opettaa samalla käänteisesti, että rakkauden sisältö löytyy käskyistä. Jos haluat tietää, mitä rakkaus on käytännössä, löydät sen Raamatusta.

Näin opettaessaan Paavalin seurasi Jeesuksen jalanjälkiä. Rakkauden kaksoiskäsky ja siihen liittyvä kultainen sääntö olivat hyvin jääneet ihmisten mieleen. Seurakunnissa opetettiin jatkuvasti näitä myöhemmin evankeliumeihin koottavia Jeesuksen opetuksia. Kultaisen säännön ajatuksena on Vanhasta testamentista nouseva teesi: kenenkään ei pidä tehdä tehdä toiselle sellaista, mitä ei tahtoisi itselleen tehtävän. Lähimmäistä tulee rakastaa niin kuin itseään rakastaa ja suojelee.

Juuri tämän periaatteen mukaan Paavali on Roomalaiskirjeessä opettanut Jumalan laista. Lain olemus on kirjoitettu ihmisten sydämiin (Room. 2:15). Ihmisen omatunto todistaa jatkuvasti oikean ja väärän erosta. Miten se kykenee tunnistamaan sen? Siksi, että kukaan meistä ei halua itselleen

tehtävän pahaa. Niin kuin rakastamme itseämme, niin meidän tulisi rakastaa toisia. Rakkaus ei tee lähimmäiselle mitään pahaa.

Miksi tämä rakkauden sanoma ei sitten ole Paavalin mielestä kuitenkaan kristinuskon perimmäinen sanoma? Eikö tämä kuulosta juuri siltä, mitä useimmat ihmiset etsivät elämältä – oikeutta ja rakkautta? Kaikki yleensä arvostavat Vuorisaarnan lähimmäisenrakkauden ohjeita. Miksi Paavali toisissa kohdissa kirjettä väittää, että laki on tuhovoima? Hänen mukaansahan lain teot ovat pahinta, mitä uskovan pelastuksen esteeksi voi tulla. Onko rakkaus paha tuhovoima?

Paavalin opetuksia ymmärtääkseen tulee muistaa, että lain olemus on hänen mielestään aina hyvä. Laki on ”vanhurskas ja pyhä”. Se on Jumalan antama ja täydellinen. Se on luonteeltaan pelkkää rakkautta. Mutta tätä hyvää rakkauden vaatimusta ei esitetä hyville ihmisille. Jumala antoi lain langenneille. Kun Aadamin jälkeläiset kuulevat lain kauniin sanoman lymyillessään esi-isänsä tavoin ”paratiisin puiden seassa”, he pelkäävät jäävänsä kiinni pahoista teoistansa. Laki paljastaa.

Siksi Paavali opetti, että hyvä laki tuli syntisille ihmisille tuomioksi. Tästä seuraa se teologinen periaate, että meidän täytyy opetella tekemään ero lain ja evankeliumin välille. Hyvä rakkauden ohje ei enää auta meitä. On liian myöhäistä kehottaa ihmisiä elämään hyvin. Syntisessä maailmassa lain tehtävä on kielteinen. Se paljastaa synnin (Room. 3:20). Sen edessä jokainen osoittautuu luonnostaan Jumalan viholliseksi.

Kukaan ei voi sanoa, että kristinuskon varsinaisena sanomana olisi vain pyrkimys hyvään elämään. Kauniit moraaliperiaatteet ja eettiset ihanteet ovat pelastuksen sanoman kannalta pelkkä sivuseikka. Rakkaudesta tulee synnin maailmassa turha sana. Ihmiset tosin toistelevat tätä sanaa ja kuvittelevat, että se on ainoa uskonnollinen arvo maailmassa. Paavali on kuitenkin lopullisesti osoittanut, että rakkaus ei ole armoa. Rakkaus on lakia. Rakkauden vaatimus paljastaa synnin.

Siksi lain vastakohtana on evankeliumi. Evankeliumi annetaan lahjaksi syntisille ja pahoille ihmisille. Se tarjotaan niille, jotka huomaavat, että he eivät kykene rakastamaan. Se lohduttaa niitä, jotka huomaavat, että Aadamin perintö on pimentänyt heidän sydämensä. Evankeliumin sisältönä on tosin myös rakkaus, mutta se on erilainen rakkaus. Evankeliumi kertoo, että Jeesus Kristus tehtiin synniksi meidän puolestamme. Kristusta rangaistiin meidän pahojen tekojemme tähden. Jumalan Poika tuomittiin ja hylättiin, jotta syntiset saisivat armahduksen. Jumalan Poika antoi täydellisen uhrin meidän syntiemme edestä. Evankeliumi on Kristuksen rakkautta meihin.

Lain ja evankeliumin erottaminen toisistaan on tarpeellista, koska vain siten voimme elää vapaata uskovan elämää. Jos alamme julistaa pelkkää rakkautta, meillä ei ole ihmisille muuta annettavaa kuin käskyjä. Siksi rakkauden vaatimus täytyy jättää siihen tehtävään, jonka Jumala on sille antanut – paljastamaan synnin. Evankeliumi puhuu ainoastaan Kristuksen uhrautuvasta rakkaudesta. Kristus toteutti täysin sen, mitä laki vaati. Paavali opetti Galatalaiskirjeessä, että Kristus otti kantaakseen sen lain kirouksen, joka kohtaa lain rikkojia. Tämä syvällinen ajatus Kristuksen antamasta uhrista on ainoa asia, joka Paavalin mukaan tarjoaa meille todellisen evankeliumin: jumalattoman ihmisen vanhurskauttamisen yksin armosta.

Miksi Paavali kuitenkin vielä tässäkin Roomalaiskirjeen kohdassa kehottaa uskovia rakastamaan? ”Älkää olko kenellekään mitään velkaa, paitsi että rakastatte toisianne.” Eikö se ole paluuta lain alle ja ahdasmieliseen uskonnollisuuteen? Ei toki. Paavali erottaa toisistaan pelastumisen ja uskossa elämisen. Pelastumisen kannalta rakkauden laki on turha ja voimaton. Sitä ei saa sekoittaa Jumalan armoon. Uskossa elämisen kannalta laki on kuitenkin yhä sitä ikuista rakkautta, jota se on aina ollut. Uskovan ihmisen tunnuspiirteenä on se, että hän on tullut tuntemaan oikean ja väärän. Rakkauden vaatimus on paljastanut synnin. Kun Jumalan Poika on antanut hänelle uuden lapseuden Jumalan valtakunnassa, hän ei missään nimessä voi jatkaa pahan tekemistä.

Apostoli opettaakin, että pelastuneen ihmisen elämässä alkaa vanhan ja uuden, ”lihan ja hengen”, välinen taistelu. Sisäinen kamppailu hyvän puolesta osoittaa, että jokin on muuttunut. Uskovakin voi kyllä vielä tehdä pahaa, mutta hän ei voi enää tehdä pahaa hyvällä omallatunnolla. Pyhä Henki muistuttaa oikeasta ja väärästä. Siksi Kristuksen seuraaja pyrkii Herransa antaman esimerkin mukaan toteuttamaan rakkautta elämässään.

13:11-14 Loppu on lähellä

Vaikka Paavalin varhaiset Tessalonikalaiskirjeet korostavat lopun aikojen koittamista hänen kirjeistään eniten, myös Roomalaiskirjeessä sama ajatus on yhä tärkeä. Paavali ajattelee, että maailma elää viimeisiä hetkiään. Yö on jo melkein mennyt. Jumalan uusi päivä on alkamassa, uusi luomistyö ylösnousemuksessa on pian tulossa. Käsitys jäljellä olevan ajan lyhyydestä lisää uskossa elämisen vakavuutta.

13:11. *Tehän tiedätte, mikä hetki on käsillä. Teidän on aika herätä unesta, sillä pelastus on nyt meitä lähempänä kuin silloin, kun meistä tuli uskovia.*

Paavali aloittaa käyttämällä sanaa hetki (*kairos*). Kyseessä on tässäkin erityisen tärkeä hetki, lopun ajan huipentuma, jolloin Jumala toteuttaa pelastustekojaan (vrt. Room. 5:6). Nyt Paavali toteaa lyhyesti, että ”te tunnette hetken”. Tulkitseva käännös ”hetki on käsillä” käy sekin, sillä se on apostolin ajatuksissa. Korinttilaiskirjeessä hän toteaa samaa sanaa käyttäen: ”aika on käymässä vähiin” (1. Kor. 7:29).

Vähiin käyvä aika on samalla muistutus kristillisestä elämästä. Uskon kuuliaisuus Kristukselle ja ”lihan” tekojen välttäminen saavat syvyyttä siitä, että Jumalan tuomion päivä on lähellä. Paavali muistuttaa uskoville, että heidän tulee herätä unesta. Nyt ei sovi torkahdella, sillä pelastuksen toteutuminen on ovella. Ajatus on sama kuin Tessalonikalaiskirjeessä: ”Emme siis saa nukkua niin kuin muut, vaan meidän on valvottava ja pysyttävä raittiina.” (1. Tess. 5:6).

13:12. *Yö on kulunut pitkälle, päivä jo sarastaa. Hylätkäämme siis pimeyden teot ja varustautukaamme valon asein.*

Langenneen maailman elämää verrataan Uudessa testamentissa usein yöhön. Jeesuksen vertauksissa ja opetuksissa tuo kuva esiintyy usein. Tyhmät morsiusneidot unohtavat lampuistaan öljyn ja lisäksi nukahtavat yöllä odottaessaan sulhasta (Matt. 25:5). Kelvoton palvelija puolestaan ajatteli: ”Herani ei tule vielä pitkään aikaan.” Hän alkaa ”lyödä tovereitaan ja syö ja juo juoppojen seurassa” (Matt. 24:48-51). Paavali muistuttaa, että Jeesuksen seuraaja hylkää pimeyden teot ja odottaa Herran kohtaamista uskollisesti.

Alkuperäinen kielikuva on jälkimmäisestä lauseesta hävinnyt käännöksessä. Paavali puhuu vaatteiden pois ottamisesta ja toisten vaatteiden päälle pukemisesta. Tämä oli perinteistä raamatullista kielenkäyttöä. Jobin kirjassa puhutaan vanhurskauden vaatteista: ”Minä pukeuduin vanhurskauteen, oikeudentunto oli viittani ja päähineeni.” (Job. 29:14). Jesajan kirjassa puolestaan Jumala pukee omansa uusiin vaatteisiin: ”Hän pukee minun ylleni pelastuksen vaatteet, hän kietoo minut vanhurskauden viittaan” (Jes. 61:10).

Vertauskuvat limittäytyvät toistensa lomiin Paavalin opetuksessa. Vaatteina ovat vastakohta-asetelmassa ”pimeyden teot” ja ”valon aseet”. Profeettojenkin mukaan pimeyden teot kuvaavat syntisten elämää (Jes. 29:15). Aseiden päälle pukeminen puolestaan kuvaa haarniskaa päälleen asettelevan sotilaan varustautumista aseillaan ja suojapukineillaan, kuten miekalla, kilvellä ja kypärällä (vrt. Ef. 6:13-17).

Valon ja pimeyden vastakohtaisuus on lukijalle itsestään selvä. Jumalan maailman ja synnin maailman välistä eroa voidaan hyvin kuvata valolla ja pimeydellä. Ihminen kokee nämä kaksi ensinnäkin itse myöteisesti ja kielteisesti. Pimeys pelottaa. Toiseksi pimeyden turvin tehdään useimmat karkeat julmuudet, varkaudet ja surmat. Ei olekaan ihme, että Vanhan testamentin lisäksi myös juutalaisessa opetuksessa vastakohtaisuus oli yleisessä käytössä (ks. Jes. 5:20; 9:2; vrt. Viis. 17:20-18:4; TLev. 19:1).

13:13. *Meidän on elettävä nuhteettomasti niin kuin päivällä eletään, ei remuten ja juopotellen, siveettömästi ja irstaillen, riidellen ja kiihkoillen.*

Päivän ja yön vastakohtaisuus jatkuu tässä jakeessa, mutta sen sisältö laajenee. Voidaan tietysti ajatella, että jakeessa mainittu irstailu ja juopottelu tapahtuu konkreettisestikin usein auringon laskettua eli yöllä, mutta tämä ei kerro vielä kaikkea vertauskuvasta. Vaikka ihmiset elävät

luonnostaankin päivällä siivommin kuin yöllä, päiväsaika on tässä samalla vertauskuva Jumalan valtakunnasta. Jumalan valtakunnan uusina lapsina uskovien tulee elää nuhteettomasti. Nuhteettomuus on yleinen sana kristitylle sopivasta elämästä (vrt. 1. Kor. 14:40; 1. Tess. 4:12).

Lyhyt syntilista seurailee ensimmäisen luvun ajatuksia, mutta poimii esille syntejä kuulijoiden elämäntilanteesta. Remuisat juhlat (*koomos*) ovat saaneet nimityksensä kreikkalaisen hedelmällisyyden jumalan ja viinin suojelijan Dionysoksen kunniaksi vietettyjen juhlien mukaan. Riehakkaat ja meluisat juhlat, dionyysiat, olivat kaikille Rooman valtakunnan asukkaille tuttuja. Juopottelu liittyy niihin erityisesti siten, että keväällä vietetty dionyysia nimeltään Anthesteria, nuoren viinin juhla, oli todellinen ryyppyjuhla juomakilpailuineen.

Siveettömyys tarkoittaa sanatarkasti yleistä huoraamista. Sitä tarkoittava sana (*koitee*) tarkoittaa oikeastaan sänkyä, mutta on siirtynyt tarkoittamaan sukupuolista kanssakäymistä. Paavali pitää juopottelun lisäksi avioliiton ulkopuolista sukupuolielämää Jumalan tahdon vastaisena. Irstautta tarkoittava sana on itse asiassa edelliseen seksualisuutta tarkoittavaan sanaan liittyvä lisäilmaus, joka merkitsee seksuaalista hillittömyyttä (*aselgeia*). Tämä sanapari viittaa puolestaan kreikkalaisiin orgioihin, joissa juopottelun lisäksi vapaa seksuaalinen irstailu oli perin tavallista niin heteroseksuaalisessa kuin homoseksuaalisessa mielessä. Petroniuksen kuuluisa teos Trimalkion pidot kuvaa tällaisia orgioita värikkäästi. Tekstin mielenkiintoa lisää se, että kirja on kirjoitettu Paavalin toiminnan aikoihin.

Viimeisenä listassa ovat riita ja kiihko (tai kateus). Nämä termit liittyvät usein syntilistoihin, ja Paavali pitää riitaisuutta yhtensä seurakuntien suurimmista vaaroista. Usein nämä synnit liittyvät myös puolueisiin jakautumiseen. Se tekee Paavalin mielestä seurakunnan työn jopa turhaksi. Ainakin se halvaannuttaa evankeliumin työn ja turmelee muille annettavan todistuksen Kristuksesta.

13:14. *Pukekaa yllenne Herra Jeesus Kristus älkääkä hemmotelko ruumistanne, niin että annatte sen haluille vallan.*

Pukemisen vertauskuva saa jatkoa evankeliumista. Paavali muistuttaa kaikissa jännitteissäkin pelastuksen perustasta, Jeesuksesta Kristuksesta. Saattaa olla, että tämän kohdan taustalla on käsitys varhaisen seurakunnan kastetilanteesta. Ensinnäkin tässä puhutaan vanhan elämän jättämisestä ja uuden alkamisesta. Lisäksi puhutaan pukeutumisesta, ja kaiken päätteeksi tunnustetaan Jeesus Herraksi.

Kristuksen päälle pukeminen saattaa liittyä kastejuhlassa tapahtuneeseen vaatteiden vaihtoon. On todennäköistä, että kastettava puettiin valkoiseen vaatteeseen, joka kuvasti Kristuksen armoa ja lahjavanhurskautta. Tällainen ajatus on Galatalaiskirjeen taustalla: ”Kaikki te, jotka olette Kristukseen kastettuja, olette pukeneet Kristuksen yllenne.” (Gal. 3:27). Tähän viitannee myös Kolossalaiskirjeen rinnakkaiskohta: ”Olettehan riisuneet yltänne vanhan minänne kaikkine tekoineen ja pukeutuneet uuteen, joka jatkuvasti uudistuu oppiakseen yhä paremmin tuntemaan Luojansa ja tullakseen hänen kaltaisekseen.” (Kol. 3:9-10, vrt. Ef. 4:23-24).

Vanhan testamentin papit oli puettu pellavavaatteeseen palvelustaan varten. Se kuvasti sitä, että Jumala puki heidät lahjoitettuun pyhyyten, jota ilman he eivät voi toimia pyhäkössä (2. Moos. 28:41-43). Profeettojen ja muiden hurskaiden mukaan vaate oli vertauskuvallinen. Todellisuudessa pappien tuli olla puetut vanhurskauteen: ”Olkoon pappiesi vaatteena vanhurskaus.” (Ps. 132:9). Jesajan mukaan puolestaan Jumala pukee ihmisen vanhurskauden viittaan (Jes. 61:10). Kristuksen päälle pukeminen saa syvyyttä näistä taustoista. Hän on se vanhurskaus, jonka Jumala itse pukee meidän päällemme, kun hän pesee meidät puhtaaksi synnistä kasteessa.

Kasteeseen viittaa myös usein esillä ollut tunnustusmuotoinen lause ”Herra Jeesus Kristus”. Kuten aiemminkin on jo todettu, alkuseurakunnan kielessä Jeesus Kristus tarkoitti alun perin ajatusta ”Jeesus on Messias (*Khristos*)”. Jumalan oman nimen Herra liittäminen Jeesuksen nimitykseen merkitsi suurta tunnustusta ”Jeesus Kristus on Herra”. Ylösnousseena Kristus on korotettu Jumalan oikealle puolelle kirkkauden valtaistuimella, ja Hänelle on annettu nimi Herra (ks. erityisesti Room. 10:9; vrt. Ap.t. 2:34-36).

Kehotuspuheessa Kristuksen päälle pukemisen vastakohtana on edellä olevien lauseiden tyyliin ”lihan” himoille antautuminen. Paavali ei suinkaan puhu vain ruumiista, vaan synnin lihasta. Kohta

kuuluu: ”Älkää huolehtiko lihasta, niin että tyydytätte sen himoja”. Niin tekevät vain yön lapset, ja heidät Jumala tulee pian tuomitsemaan ikuiseen kadotukseen.

Sanoma

Kehoituspuheeseen liittyy Paavalin opetuksessa yleensä aina muistutus siitä, että aika on lyhyt. Kristus tulee pian takaisin, ja silloin tämän maailman loppu on käsillä. Viimeinen tuomio on todellisuutta. Kaikki joutuvat Kristuksen tuomioistuimen eteen. Siksi ei ole yhdentekevää, miten uskovat elävät. Paitsi että armo pitää heidät kiinni Kristuksen rakkaudessa, heitä samalla velvoittaa Kristuksen esimerkki. Kellään ei ole oikeutta tehdä pahaa toisille omaatuntoaan vastaan. Niin tekevät vain luopiot.

Paavali muistuttaa, että Kristukseen uskova elää täysin toisella tavalla kuin tavallinen Rooman kansalainen. Hän ei enää osallistu pimeyden töihin, ei kulje ryyppyjuhlissa eikä etsiydy orgioihin. Hänen elämänsä todistaa uudesta uskosta, vaikka se ei olisikaan täydellistä. Vaikka uskova lankeaisikin ja kompuroisi pyrkimyksessään hyvään, hänen elämänsä on todisteena siitä, että hän tunnistaa synnin ja elää anteeksiantamuksesta. Siksi uskovan elämä antoi Paavalin aikana suuren todistuksen ”ulkopuolella eläville”.

Ajatus on sama kuin Pietarinkirjeessä. Sielläkin muistutetaan uskovia heidän aikaisemmasta elämästään juomingeissa ja orgioissa. Se kaikki on kuitenkin muuttunut: ”Nyt he kummeksuvat sitä, että te ette enää riennä heidän kanssaan samaan riettauden virtaan, ja syytävät herjauksiaan.” (1. Piet. 4:4). Kristillinen todistus oikean ja väärän erosta on yksinkertainen, mutta se tuottaa tämän maailman keskellä hankaluuksia. Jos yksi ryhmän, olipa se työpaikka tai harrastuspiiri, jäsen ei ota osaa vääryyksiin, hän joutuu hankaluuksiin. Tähän asemaan uskovat on kuitenkin kutsuttu. Kenenkään ei pidä kärsiä pahantekijänä, vaan hyvään pyrkijänä.

Uusi elämä ei ole keksintöä. Se ei ole elämänkatsomus tai filosofia. Uskova on löytänyt Jumalan Pojan, joka on kärsinyt hänen syntiensä puolesta. Siksi koko elämä on muuttunut. Kristillisen moraalin peruste on viime kädessä siinä, että Jeesus on Herra. Uskova karttaa pahaa siksi, että juuri siitä hänet on pelastettu. Siksi kehotuspuhekin tähtää viime kädessä armoon. Se muistuttaa Kristuksesta, joka on meidän pelastuksemme. Lain ahdistus ei saa koskaan enää palata uskovien elämään. Kaikki uskoon kuuluvat asiat löytyvät Kristuksesta.

Hoitakaa heikkoja 14:1-23

14:1-12 Hyväksykää heikkouskoiset

Kirjeensä kehotusosassa Paavali pitää huolta erityisesti uskovien välisestä yhteydestä. Siksi hän kirjoittaa roomalaisillekin niistä ongelmista, jotka liittyvät herkkään omaantuntoon. Hän puhuu asioista, joita myöhemmin on nimitetty ehdonvallan asioiksi. Kysymys on uskonnollisista tavoista, jotka eivät ole kaikkia sitovia. Omassatunnossaan herkät ihmiset kuitenkin seuraavat näitä tapoja ja haluavat itse pitää niistä kiinni, vaikka ne eivät suoraan kosketakaan evankeliumia.

14:1. *Hyväksykää joukkoonne myös sellainen, joka on uskossaan heikko, älkääkä ruvetko kiistelemään mielipiteistä.*

Vaikka Paavali on monissa evankeliumia koskevissa kysymyksissä hyvin tarkkana ja tiukkana, hän on uskonnollisia tapoja käsitellessään perin avaramielinen. Hän erottaa evankeliumin totuuden ja käytäntöä koskevat mielipiteet toisistaan. Galatian seurakunnille Paavali kirjoitti erityisen tiukasti ympärileikkauksesta. Se oli aihe, joka kosketti evankeliumin luonnetta ja pelastuksen perustaa. Ruokasäädöksistä ja juhla-ajoista kirjoittaessaan Paavali on kuitenkin sovitteleva. Mielipiteistä ei kannata ruveta väittelemään. Jotkut kristityt ovat uskossaan heikkoja ja tarvitsevat tiettyä säännönmukaisuutta uskonsa tueksi. He pitäytyvät uskonnollisiin tapoihin. Toiset taas soveltavat evankeliumin vapautta kaikeen, mikä ei ole syntiä. He eivät tarvitse uskonnollisia tapoja, vaan pelkästään Kristuksen.

Kuka sitten oli uskossaan vahva? Paavali tarkoittaa epäilemättä kristittyä, joka otti todesta Jeesuksen opetuksen, jonka mukaan kaikki ruuat ovat “puhtaita”. Jeesus itse sai oppineilta kritiikkiä nimenomaan puhtaussäännösten kohdalla. Hän opetti, että vanhatestamentilliset säännöt olivat vasta pelkkiä esikuvia siitä puhtaudesta, jonka Messias tuo mukanaan. Paavali ymmärsi, että tämä puhtaus oli lahjavanhurskautta, täyttä puhtautta Kristuksessa. Täydellisen armon jälkeen sitoutuminen vanhan liiton näkemyksiin oli heikkoutta, joka itse asiassa turmeli jotain evankelimista.

Siitä huolimatta oli tärkeätä, että seurakunnassa otetaan huomioon myös heikot. Tämä on todella paljon sanottu. Seurakunnassa pätee rakkauden sääntö: vahvempien tulee hoitaa heikompia. Näitä ei tule patistaa sellaiseen uskonelämään, johon he eivät itse ole valmiita tai jolle eivät näe perustetta.

14:2. *Joku katsoo voivansa syödä kaikkea, mutta heikkouskoinen syö vain kasviksia.*

Paavali puhuu ennen kaikkea juutalaisista ruokasäädöksistä. Juutalaisuudesta tunnetaan yhä vielä tänään, että uskonnollisesti puhtaaksi ruuaksi hyväksytään vain ns. kosher-ruoka. Esimerkiksi rituaalisesti puhdas liha oli teurastettu Vanhan testamentin ohjeiden mukaisesti. Kyseessä oli ”puhdas” liha tai ruoka (*katharos*), joka mainitaan myöhemmin jakeessa 20. Sen vastakohtana oli rituaalisesti ”epäpuhdas” ruoka (*koinos*), kuten jakeessa 14 todetaan.

Roomalaisessa maailmassa tällaista kosher-lihaa ei juurikaan ollut saatavissa. Tilanne oli päinvastoin vieläkin huonompi. Kuten ensimmäisestä Korinttilaiskirjeestä huomaamme, kaikki lihakaupan liha Kreikan ja Rooman alueella oli yleensä uhrattu epäjumalille. Teurastamot olivat eräänlaisia temppeleitä, joissa pakanauskonnon tapojen mukaan teurastettavat eläimet uhrattiin jollekin jumaluudelle. Ei ollut ihme, että aralla omallatunnolla varustettu kristitty – erityisesti juutalaiskristitty – ei voinut kuvitellakaan syövänsä sellaista. Niinpä hän söi kasviksia. Uskossaan vahva katsoo kuitenkin voivansa syödä kaikkea. Korinttilaiskirjeessähän Paavali itse sanoo, että epäjumalia ei ole oikeasti edes olemassa. On vain yksi Jumala ja yksi Herra, Jeesus Kristus. Uskossaan vahva vähät välittää pakanauskonnoista ja pitää Jumalan luomaa maailmaa kaikkine ruokineen Jumalan lahjana.

Kasvissyönti oli tunnettua erilaisissa uskonnollisissa ja jopa filosofisissa ryhmissä Paavalin aikaan. Esimerkiksi pythagoralaisten sanotaan olleen kasvissyöjiä. Juutalaiset olivat usein käytännössä kasvissyöjiä, koska lihan valmistamiseen liittyi edellä mainittuja ongelmia. Paavali itse oli sitä mieltä, että ruokien valitseminen on turhaa asketismia, jolla ei ole mitään tekemistä

Kristuksen tuoman lahjavanhurskauden kanssa. Sielunhoidollisista syistä hän halusi kuitenkin ottaa vakavasti ne, joiden omatunto oli sidottu syömiseen liittyviin säädöksiin.

14:3. *Joka syö kaikkea, älköön halveksiko sitä joka ei syö, ja joka taas ei syö kaikkea, älköön tuomitko sitä joka syö.*

Kristittyjen välinen sopu vaatii kuitenkin huomaavaisuutta. Uskossaan vahva ei saa halveksia sitä, joka valikoi ruokansa. Hän tekee sen Jumalansa edessä ja omatuntonsa mukaan. Tällainen huomaavaisuus saattaa joskus olla kovin vaikeaa, kun sovellamme herkän omatunnon asioita nykyiseen elämäämme. Yhtä vaikeaa on herkällä omallatunnolla elävän ihmisen olla tuomitsematta vapaasti eläviä. Heillä on houkutus ajatella, että tiukempi näkökulma on raamatullisempi tai pyhempi. Paavali haluaa muistuttaa, että tämä ei ole totta. Kristittyjen sovun tähden kuitenkin molempien tulisi ottaa huomioon toisen näkemys. Suuremmat vaatimukset kuitenkin asetetaan vahvemmille. Heidän tulee erityisesti varoa loukkaamasta uskossaan heikkoja, jotta nämä eivät menettäisi uskoaan kokonaan. Vain evankeliumin vapauden kohdalla tulee olla ehdoton, kuten esimerkiksi kysymyksessä ympärileikkauksesta.

Miksi tällainen jännite oli päässyt syntymään Roomassa? Tutkijat arvioivat, että syynä on Claudiuksen määräys eli edikti, jonka jälkeen juutalaiset ja juutalaiskristityt olivat joutuneet lähtemään kaupungista. Tässä vaiheessahan Prisca ja Aquila olivat muuttaneet Korinttiin ja heistä tuli Paavalin työtovereita. Heidät mainitaan Roomalaiskirjeen lopussa. Kun juutalaistaustaiset kristityt olivat enimmäkseen poistuneet Rooman seurakunnista, jäljelle jääneet pakanakristityt alkoivat omaksua toisia tapoja. Tämä oli omiaan synnyttämään jännitteitä eri ryhmien välille.

On varsin ilmeistä, että Rooman seurakuntien “heikot” ovat niitä vähemmistöön jääneitä juutalaiskristittyjä, jotka eivät suostuneet syömään lihatorin tuotteita, koska ne oli teurastuksen yhteydessä uhrattu pakanajumalille. Claudiuksen kuoltua 54 juutalaiskristityt pääsivät vähitellen palaamaan kotikaupunkiinsa. Paavalin antamat ohjeet viittaavat siihen suuntaan, että heidän tapojaan ja asenteitaan arvosteltiin nyt varsin ankarasti. Juutalaiskristityt söivät todennäköisesti enimmäkseen kasvisruokia. Pakanataustalta tulevat kristityt olivat saaneet kuitenkin opetusta kaikkien ruokien puhtaudesta. Siksi kaikki tekijät jännitteiden syntymiseen olivat olemassa.

Onhan Jumala ottanut omakseen hänetkin.

Samanvertaisuuden peruste on tietenkin Jumalassa itsessään. Jumala on ”hyväksynyt” tai ”ottanut luokseen” myös uskossaan heikot. Koska Paavali näyttää tarkoittavan erityisesti juutalaisuudesta kääntyneitä ihmisiä, hänen argumenttinsa on enemmän kuin vain sivulause. Nuo nimittäin pitivät juutalaista perinnettään yhä vielä tärkeänä, ja halusivat ajatella, että Jumalan liittoon kuului ainakin heidän kohdaltaan tiettyjä säädöksiä. Siksi he eivät halunneet edes Jeesuksen seuraajina toimia omaatuntoaan vastaan.

Jännitteet ovat saattaneet paikallisesti olla siten hyvin voimakkaita. Miksi muuten Paavali vetoaisi siihen, että kiistan kaikki osapuolet ovat kristittyjä. Mahtuvatko kristity edes samaan kotikirkkoon? Voi olla, että jotkut Rooman pakanakristityistä ovat epäilleet, että vanhoista tavoista kiinni pitävät juutalaiskristityt eivät usko vapauden evankeliumia. Ovatko he siis pelastuneita kristittyjä ensinkään? Paavalilla oli paljon soviteltavaa.

14:4. *Mikä oikeus sinulla on tuomita toisen palvelijaa? Oman isäntänsä edessä hän seisoo tai kaatuu – vaikka kyllä hän seisoo, sillä Herra kykenee pitämään hänet pystyssä.*

Paavalin käyttämät perusteet voimistuvat. Se osoittaa, että ongelma on ollut merkittävä. Tuomiomielen herätessä on syytä muistaa, että olemme kaikki samanvertaisia Jumalan edessä. Jumala itse pitää huolen niin uskossaan heikoista kuin vahvauskoisistakin. Edellisen lauseen halveksimisen ajatuksesta seuraa tässä lauseessa tuomitsemisen asenne (*krinoo*). Yksittäisissä omantunnon kysymyksissä ei sovi tuomita ketään pelastuksen ulkopuolelle.

Paavali käyttää tässäkin orjien elämästä otettua vertauskuvaa. Palvelija (*oiketees*) tarkoittaa sanatarkasti kotiorjaa. Vertauskuva on selvä. Kukaan ei voi ryhtyä määräilemään toisen omistajan kotiorjaa. Koska uskovat ovat Jumalan kotipalvelijoita, he ovat vastuussa vain hänelle. Miten siis käy omantunnon arkojen juutalaiskristittyjen Jumalansa edessä? He pysyvät pystyssä, koska heidän tapansa eivät estä heidän uskoaan Kristukseen. Nyt täytyy muistaa, että Paavalin ankarat sanat yhtä tapaa, ympärileikkauksen vaatimusta vastaan, koskivat pakanoiden ympärileikkausta. Juutalaiset

saavat uskovinakin pitää tapansa, mutta niitä ei saa vaatia pakanuudesta kääntyneiltä. Silloin Kristuksen evankeliumiin liitettäisiin lakihenkisiä lisäehtoja.

14:5. *Joku pitää yhtä päivää toista parempana, toiselle kaikki päivät ovat samanarvoisia. Kukin olkoon omassa vakaumuksessaan varma.*

Myös juhlapyhät ja tietysti sapatinvietto olivat juutalaiskristityille tärkeitä. Historioitsija Josefus kertoo, että jo kauan ennen Paavalin aikaa ”epäpuhtaan ruuan syöminen ja sapatin rikkominen” olivat Jerusalemin pappien mielestä vakavia rikkomuksia. Tällaisen vääryyden tekijät saatettiin jopa karkottaa kaupungista (Jos. Ant. 11.346). Moni juutalainen säilytti tämän asenteen myös uskossa Kristukseen. Paavalin kirjeistä muualla näemme, että hän ei koskaan vaatinut juutalaisuudesta kääntynyttä uskovaa kieltämään juutalaista identiteettiään. Näin opettaa myös Roomalaiskirje: juuri vanha liitto on se suuri öljypuu, joka muodostaa pelastuksen valtakunnan rungon.

Tässä kohden varhaisen seurakunnan kristityt poikkesivat paljon toisistaan. Juutalaiskristitty ei yleensä jättänyt sapatin säädöksiä täyttämättä. Hän ei tehnyt työtä sapattina, ei kulkenut kaupungilla eikä laittanut edes ruokaa liedellä. Sen sijaan hän luki kirjoituksista sapattitekstit ja vietti perheensä kanssa sapattiaterian sapatin alkaessa. Tämä kaikki oli outoa pakanakristityille. Juutalaiset pitivät siis yhden päivän toista parempana. Uskossaan vahvoille kaikki päivät olivat samanarvoisia. Jo melko varhain seurakunnan juhlaa alettiin viettää ensimmäisenä arkipäivänä eli sunnuntaina (eräänlaisena sen ajan ”maanantaina”). Ylösnousemuksen juhla kolmantena päivänä Jeesuksen kuolinpäivästä perjantaista oli sapatin jälkeinen arkipäivä. Siitä tuli kristittyjen pyhä ja sapatti jäi vähitellen kokonaan syrjään.

14:6. *Joka kiinnittää huomionsa päiviin, tekee niin Herran kunniaksi, ja joka syö, syö Herran kunniaksi, sillä hän kiittää Jumalaa. Joka taas ei syö, on Herran kunniaksi syömättä, ja hänkin kiittää Jumalaa.*

Paavali perusteli molemmat näkemykset hienosti. Molemmat ihmisryhmät tekevät valintansa Herran tähden. Joka valikoi päiviä ja viettää sapattiateriaa syöden kosher-ruokaa, kiittää Jumalaa. Näinhän tapahtui myös konkreettisesti aterialla. Aterian johtaja, yleensä perheen isä, lausui juutalaisen kiitosrukouksen ja ylisti Jumalaa siitä ateriasta, jonka Hän oli lahjoittanut. Toisaalta on muistettava, että myös uskossaan vahva ylistää Jumalaa siitä vapaudesta, jonka hän on löytänyt. Kaikki ruoka on Jumalan luomaa ja elämä kokonaisuudessaan on Jumalan lahjaa.

Sanoma

Uskonnollisista mielipiteistä sopuun pääseminen on yleensä perin vaikeaa kristittyjen kesken. Paavalin ohjeet ovat tarpeellisia, mutta eivät helppoja noudattaa. Rajat voidaan ohittaa molemmilta laidoilta, ja yleensä perustelutkin kuulostavat päteviltä. On hyvä huomata, että Paavalin mielestä heikkouskoisia ovat sellaiset ihmiset, joilla on aika ankaria käsityksiä. Joskus nimittäin tämä nimitys ymmärretään aivan toisella tavalla. Uskossaan heikot voivat aina vedota siihen, että heidän tapojensa vastainen elämä antaa liikaa tilaa epäuskolle ja syntiselle elämälle. Siksi tiukkahenkisyys uskonnollisissa tavoissa saa helposti valtaa, etenkin pienissä seurakuntaryhmissä ja voimakkaiden persoonallisuuksien ympärillä.

Toisaalta evankeliumin vapauden löytäneiden ”vahvojen” kristittyjen on liiankin helppo pilkata omassatunnossaan arkoja uskovia, jotka haluavat pitää tiettyä suoja-aluetta elämässään. Vahvan uskon vaarana on muuttua ylimielisyydeksi, jolla tuomitaan toiset lakihenkisiksi ja ahdasmielisiksi kristityiksi. Paavalin opetus etsii yhteyttä näiden kahden tien välille.

Paavalin aikana jännitteitä syntyi erityisesti juutalaiskristittyjen ja pakanakristittyjen välille. Tämä näkyy useimmista Paavalin kirjeistä. Hänen lähetysalueellaan evankelioiminen alkoi aina synagogasta. Seurakunnissa oli monia juutalaisia. Näin oli myös Roomassa, kuten kirjeen viimeisestä luvusta käy ilmi. Juutalaisten uskonnolliset tavat olivat myös uskoon kääntyneille hyvin tärkeitä. Niitähän noudatettiin Jumalan kunniaksi.

Toisaalta täytyy muistaa, että Paavali itse kuului niin sanottuihin vahvoihin. Se tarkoitti yksinkertaisesti sitä, että hänelle kaikki uskonnollisuus ja kaikenlaiset tavat olivat vain vertauskuvia

Kristuksen uhrista ja sovitustyöstä. Siksi mikään uskonnollinen tapa ei enää ollut sitova, koska sillä ei todellisesti ollut Jumalan edessä vaikutusta. Monet huomattavan merkittävät tavat olivatkin muuttuneet. Usko Kristukseen oli tuonut mukanaan suoranaisen vallankumouksen.

Tämä vallankumous on aina ollut kirkolle vaikea hyväksyä. Syitä siihen voi kukin miettiä, mutta lopputulos on usein se, että kirkon organisaatio on eri vuosisadoilla ollut taipuvainen omaksumaan tapoja, jotka perustuvat vanhaan liittoon, ei uuteen. Jeesus on hyvin usein kristityille liian radikaali. Käytännön esimerkit muistuttavat tästä. Jerusalemin temppelillä ei uudessa liitossa ollut enää sitä merkitystä, mikä sillä oli ennen ollut. Kristityt eivät keskity paikkan eivätkä rakennuksiin. Papistoa ei vanhan liiton tapaan enää ole, koska kaikki uskovat ovat pappeja ja kulkevat vapaasti Herran eskatologisessa temppelissä. Alttaria ei ole, koska se on korvattu ehtoollispöydällä. Vanhan liiton merkit ovat muuttuneet Kristuksessa aivan niin kuin Heprealaiskirje toisaalla opettaa.

Siksi kristittyjen tulee jatkuvasti nähdä vaivaa sen eteen, että kirkko ei lankea takaisin muodolliseen tapauskonnollisuuteen. Uhrien toimittaminen siirtyi historiaan Jeesuksen antaman kertakaikkisen uhrin myötä. Sapattiakaan ei tarvinnut enää noudattaa, koska usko kuolleista herätettyyn Herraan oli lahjoittanut sapatin uskovan koko elämään. Siksi lauantain sapatti vaihtui viikon ensimmäiseen päivään, sunnuntaihin, josta tuli ylösnousemuksen päivä. Edelleen kristityn elämässä jokainen Pyhän Hengen pyhittämä päivä merkitsi täydellistä rauhaa ja iloa Vapahtajan kanssa. Kristus on meidän sapattimme. Mitä muuta sapatti voisi sen jälkeen olla?

Vielä meidänkin aikanamme on helppo nähdä, miten helposti uskonnolliset muodot ja objektit vievät arvoa Kristuksen tuomalta vapaudelta. Luterilainen saarnavirka alkaa muistuttaa vanhan liiton pappeutta ja välimiehiä alkaa nousta Kristuksen ja syntisen välille. Kirkkotilat muistuttavat temppeliä ja tavat ja vaatetus rakentavat raja-aitoja ihmisten ja heidän Vapahtajansa välille. Siksi tarvitsemme aina välillä uskonpuhdistusta, jossa oman aikamme “paavit” pudotetaan valtaistuimiltaan ja väärät tavat korvataan puhtaalla evankeliumilla. Uusista itse keksityistä puhtaussäännöistä luovutaan ja uskotaan jälleen siihen, että Messias täyttää oman elävistä kivistä tehdyn temppelinsä Pyhällä Hengellä. Kristuksen evankeliumi on hieman vaarallista, mutta se on vaarallista vain omaa arvoaan korostavalle ihmiselle.

Myös monet käytännön elämän seikat olivat muuttuneet. Jos Jeesukseen uskova ihminen katselee tätä maailmaa sellaisena Jumalan luomistekona, joka vain lankeemuksen takia elää synnin vallassa, ei mikään voi olla epäpyhää itsessään. Syntiä pitää varoa, ei luotua maailmaa. Jumalan teot eivät ole vaarallisia, vain pahan tekeminen on vaarallista. Siksi Paavali itse rohkaisi esimerkiksi korinttilaisia toteamalla: ”Syökää kaikkea, mitä lihakaupoissa on tarjolla” (1. Kor. 10:25). Liha on ruokaa, eikä pakanoiden usko epäjumaliin muuta sitä pahaksi ruuaksi. Uskova on siten vapaa tavalliseen elämään. Mutta jos toinen loukkaantuu tästä vapaudesta, hänet pitää omantunnon tähden ottaa huomioon.

Paavali vieroksuukin itse valittua jumalanpalvelusta yli kaiken. Silloin kun heikkoja eli omantunnonarkoja uskovia ei tarvise ottaa huomioon, hän korostaa uskovan vapautta. Synti turmelee elämää ja sitä vastaan täytyy taistella, mutta uskonnollisten tapojen suhteen on täysi vapaus. Kaikenlaista askeettisuutta ja mystiikkaa täytyy varoa, koska ne vievät huomion pois Jumalan Pojasta. Galatalaisille tämä vapauden julistus sanottiin näin: ”Vapauteen Kristus meidät vapautti. Pysykää siis lujina älkääkä alistuko uudelleen orjuuden ikeeseen.” (Gal. 5:1).

Kolossalaisille Paavali puolestaan totesi melko karulla tavalla, että ihmisten keksimät käskyt ovat Jumalan käskyille vieraita, ja siksi ne edistävät vain omatekoista hurskautta. Ne ”tosin näyttävät viisailta, mutta todellisuudessa ne ovat arvottomia ja tyydyttävät vain ihmisen ylpeyttä.” (Kol. 2:23). Kaikki Jumala-yhteyteen tarvittava on annettu meille Kristuksessa. Hän on lain täyttymys ja lain kirouksen kantaja. Hän on se vieras vanhurskaus, jonka turvin Jumala hyväksyy meidät yhteyteensä. Siksi vain Kristus on uskovalle tarpeellinen – kaikki muu on omatekoista hurskautta.

14:7- 12 Jokainen joutuu tekemään tiliä Jumalalle

Kristittyjen välisen yhteyden ja yhdenvertaisuuden perustelu oli Paavalin opetuksessa aina syvällistä. Hän eli jatkuvasti siinä todellisuudessa, että meidän koko elämämme on Jumalan kasvojen edessä. Uskova on kiinnitetty Jumalaan Kristuksen kautta. Pyhä Henki pitää hänet lapseudessa. Siksi uskovalla ei enää ole elämää ilman Vapahtajaa. Arkipäiväkin värittyy tämän todellisuuden perusteella.

14:7. *Kukaan meistä ei elä itseään varten eikä kukaan kuole itseään varten.*

Kun Paavali siirtyy selittämään kristityn elämää Jumalan kasvojen edessä, hän pääsee opettamaan lempiaiheitaan. Monissa kirjeissään hän selittää, että uskovan elämän puitteet ovat olennaisesti muuttuneet. Ennen elämä suuntautui vain omaan itseen. Elämän päämäärät nousivat omista tarpeista. Kristuksen kohtaamisen jälkeen elämän päämäärät suuntautuvat muualle. ”Ja hän on kuollut kaikkien puolesta, jotta ne, jotka elävät, eivät enää eläisi itselleen vaan hänelle, joka on kuollut ja noussut kuolleista heidän tähtensä.” (2. Kor. 5:15).

Näissä jakeissa vastakkain ovat eläminen itselle ja eläminen Herralle. Sen kanssa rinnakkain kulkee kuoleminen itseään varten ja kuoleminen Herralle. Ei ole tarpeellista pohtia kovinkaan yksityiskohtaisesti, mitä tarkoittaisi kuoleminen itseään varten. Kyseessä on retorinen keino puhua niin elämästä kuin kuolemasta täysin Jumalan edessä. Vastakkain ovat itsekäs elämä ja Jumalaan suuntautunut elämä. Kuoleman näköala on mukana siksi, että Paavalin mukaan käsityksemme kuolemasta muuttuu ja suhteellistuu täysin sen jälkeen, kun elämämme keskipisteenä on usko kuoleman voittamiseen.

14:8. *Jos elämme, elämme Herran omina, ja jos kuolemme, kuolemme Herran omina.*

Eläminen ”Herralle”, kuten alkuteksti lyhyesti toteaa, oli Paavalille itselleen aivan erityisen tärkeä asia. Yhteys Kristukseen, ja jopa se ajatus, että Kristus suorastaan ”asui” hänessä, oli hänen elämänsä tärkein asia. Se perustui ilmeisesti siihen, että Paavali koki aikaisemman elämänsä fariseuksena ja uskovien vainoojana olleen avoimesti Jumalan vastaista elämää. Kun tuollainen Jumalan vihollinen oli saanut armahduksen, hänen koko elämänsä oli Kristuksen varassa. Kaiken, mitä hän teki, hän teki Vapahtajalleen. Siksi arkielämä ei enää ollut hänelle merkittävä. Hänen omat päämääränsä eivät olleet tärkeitä. ”En enää elä minä, vaan Kristus elää minussa. Sen elämän, jota tässä ruumiissani vielä elän, elän uskoen Jumalan Poikaan, joka rakasti minua ja antoi henkensä puolestani.” (Gal. 2:20).

Elämmepä siis tai kuolemme, me kuulumme Herralle.

Jälkimmäinen lause kuulostaa edellisen toistolta, ja sitä se onkin. Puhetaitoon kuului kaksiosaisten lauseiden, parallelismien, käyttö. Paralleelisuus eli rinnakkaisuus korosti sanottavan asian merkitystä. Suomennoksessa lauseet näyttävät aivan samanlaisilta, mutta alkutekstissä niin ei ollut. Ensimmäisessä lauseessa on ilmaus ”elämme Herralle” (*too Kyrioo*) – ei siis ”Herran omina”. Jälkimmäisessä taas sanotaan ”olemme Herran” (*tou Kyriou esmen*). Siihen sopii paremmin ajatus ”Herran omia” tai ”kuulumme Herralle”. Paavalin käyttämä toisto oli siis muunnelma. Vasta jälkimmäinen lause toteaa selvemmin Herralle kuulumisen.

Vaikka Paavali oli tietenkin tavallinen ihminen ja kärsi kaikista elämäänsä kohdanneista vaikeuksista, kuolema näyttää olleen hänelle varsin yhdentekevä. Se ei johdu siitä, että hän olisi ollut erityinen sankari. Pikemminkin se johtui siitä, että Kristus merkitsi niin valtavan paljon hänelle. Kristus oli todellinen ja elävä. Kristuksen ylösnousemus oli todellinen vakuutus siitä, että kuolema on voitettu. Siksi inhimillinen ja fyysinen kuolema merkitsi pelkästään siirtymistä Kristuksen luokse.

Esimerkiksi filippiläisille kirjoittaessaan Paavali oli todellisessa kuolemanvaarassa. Hänet oli vangittu, ja hänen henkensä oli ilmeisesti hiuskarvan varassa. Tässä tilanteessa hän pohti realistisesti sitä, jääkö hän eloon, vai tuleeko hän kuolemaan. Paavalin johtolause on jäänyt ikuisesti elämään seurakuntiin hänen jälkeensä: ”Minulle elämä on Kristus ja kuolema on voitto.” (Fil. 1:21). Elämä ja kuolema eivät enää ole suuria vastakohtia, vaan niiden välillä on läheinen yhteys.

14:9. *Juuri sitä vartenhan Kristus kuoli ja heräsi elämään, että hän olisi niin kuolleiden kuin elävienkin Herra.*

Kaiken tämän taustana on Paavalin evankeliumi. Pääsiäisen sanoma tulee arjen keskelle. Kristus kuoli ja herätettiin kuolleista (vrt. Room. 8:34 edellä), jotta hän lahjoittaisi elämän kaikille seuraajilleen. Tämäkin kohta osoittaa, että pääsiäistunnustuksella oli perustava merkitys Paavalin opetukselle. Hän sitoi lähes kaikki käyttämänsä aiheet Jeesuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen. Siinä oli uskon keskus (Room. 10:9).

Lauseen loppuosa kuuluu varsinaisesti: ”jotta hän hallitsisi kuolleita ja eläviä”. Herrana hallitseminen tarkoittaa tässä Kristuksen kuninkuutta Jumalan valtakunnassa. Kohta ei tarkoita varsinaisesti sitä, että Jeesus olisi erikseen elossa olevien Herra ja kuolleiden – missä heidän sitten kuvitellaankin nyt olevan – Herra. Paavalin näkökulmana on ylösnousemus ja lopullinen voitto, kuten se oli myös kahdeksannessa luvussa. Vaikka kuolisimme, pelastuksemme on varma.

Tämä ajatus näyttää olleen tärkeä kreikkalais-roomalaisen kulttuurin keskellä, sillä Paavali joutui muistuttamaan siitä monissa kirjeissään. Jotkut ilmeisesti ajattelivat, että ihmisen pitäisi olla elossa, jotta hän pääsisi Kristuksen tullessa Hänen kanssaan taivaaseen. Korinttilaisille Paavali totesi: ”Jos ei ole kuolleiden ylösnousemusta, ei Kristustakaan ole herätetty kuolleista.” (1. Kor. 15:13). On siis turha pelätä, että Kristus jättäisi ketään hautaan. Tessalonikan kristityille apostoli julisti saman sanoman: ”Me elossa olevat, jotka saamme jäädä tänne siihen asti kun Herra tulee, emme ehdi poisnukkuneiden edelle.” (1. Tess. 4:15).

Syynä pelkoon saattoi olla kreikkalainen kulttuuri, jonka mukaan ruumis on sielun vankila. Kreikkalaisten mielestä kuoleman jälkeen ei ruumiiseen ollut enää paluuta. Tässä tilanteessa lupaus ruumiillisesta ylösnousemuksesta oli erityisen tärkeä. Kristus on myös kuolleiden Herra. Hän herättää omansa kuolleista ja he saavat uuden ylösnousemusruumiin.

14:10. *Kuinka sinä voit tuomita veljesi? Tai sinä toinen, kuinka voit halveksia veljeäsi? Kaikki me joudumme Jumalan tuomioistuimen eteen.*

Lopuksi Paavali palaa pääaiheeseen. Heikkojen tuomitseminen (*krinoo*) ja halveksiminen (*eksoutheneoo*) oli väärin myös siksi, että uskovat asettivat silloin itsensä Jumalan paikalle. Tuomio kuuluu vain Jumalalle. Hän yksin voi lausua arvion ihmisestä. Lause jatkaa yllä ollutta ajatusta siitä, että kotiorja vastaa toimistaan vain Herralleen, ei muille.

Tätä opettaessaan Paavali vie meidät taas oikeussaliin. Siellä on tuomarin istuin (*beema*), jolla istuu Kaikkivaltias tuomari. Tässä kohdassa Paavali sanoo, että kyseessä on Jumalan tuomioistuin. Toisessa korinttilaiskirjeessä Paavali nimittää paikkaa Kristuksen tuomioistuimeksi (2. Kor. 5:10). Hän ei tehnyt varsinaista eroa näiden ajatusten välillä. Samaa osoittaa perässä seuraavan raamattuperustelun käyttö (ks. alla).

Juutalaisille oli hyvin tuttu ajatus siitä, että Jumala ottaa ihmiset viimeisenä päivänä, Herran vihan päivänä, eteensä tuomiolle. Se oli sekä Vanhan testamentin keskeinen opetus että apokalyptisten kirjoitusten tärkeä teema (esim. Jes. 2:12; Dan. 7:9-10; Joel 2:1). Viimeisen tuomion ajatus merkitsi suurta oikeudenmukaisuutta. Paavalin opetuksessa se oli peruste sille, että Jumala maksaa jokaiselle hänen tekojensa mukaan. Ketään ei tuomita syyttömänä. Oikeudenmukaisuus toteutuu. Syntisten kohdalla se on hirvittävä tapahtuma. Mutta armahdettujen kohdalla se on yllättävä ja lohdullinen hetki.

14:11. *Onhan kirjoitettu: – Niin totta kuin elän, sanoo Herra, jokainen polvi on notkistuva minun edessäni ja jokainen kieli on ylistävä Jumalaa.*

Paavalin käyttämä raamattuperustelu on Jesajan kirjasta (45:23). Kohta puhuu Jumalan ehdottomasta vallasta. Hänen tuomionsa ovat oikeat. Sama Jesajan kirjan kohta tulee esille myös Filippiläiskirjeen hienossa hymnissä Kristuksesta (Fil. 2:6-11). Siinä Paavali liittää sekä tuon raamatunkohdan että Jumalan vallan Kristukseen: ”Jeesuksen nimeä kunnioittaen on kaikkien polvistuttava” (jae 10).

Mitä tarkoittaa, että jokainen kieli tulee ylistämään Jumalaa? Tämä ei suinkaan tarkoita sitä, että kaikki maailman ihmiset tulisivat kunnioittamaan ja rakastamaan Jumalaa. Jumalan viholliset eivät ylistä Häntä. Paavalin käyttämä ”ylistämiseksi” käännetty sana (*ekshomologeoo*) tarkoittaa tässä Jumalan vallan tunnustamista. Viimeisellä tuomiolla jokainen ihminen joutuu tunnustamaan, että

Jumala on Kaikkivaltias. Hänellä on oikeus tuomita oikeudenmukainen tuomio. Jokainen ”polvi notkistuu” taivaallisen tuomarin edessä. Kukaan ei voi enää puolustella itseään eikä väistää Jumalan tuomioita.

14:12. *Jokainen meistä joutuu tekemään Jumalalle tilin itsestään.*

Samaa toistaa viimeinen lause: ”niinpä siis jokainen meistä”. Johtopäätös on selvä. Jokainen ihminen itse joutuu vastaamaan teoistaan. Jumala kohtaa luotunsa yksilöinä. Paavali käyttää ilmaisua, joka merkitsee tilin tekoa (*logon dounai*). Silloin katsotaan tekemiset ja arvioidaan niiden laatu. Ihmisen suhde Jumalaan on moraalin ohjaama. Kysymys on oikeasta ja väärästä. Ketään ei tuomita valheellisesti. Oikeudenmukaisuudessa on kysymys siitä, että paha saa palkkansa.

Sanoma

Ihmiset saattavat kuvitella, että oman elämän rakentaminen on vain meistä itsestämme kiinni. Joidenkin tavoitteena on täydellinen itsemääräämineen, autonomia, jossa kenelläkään toisella ei ole oikeutta sanoa mitään meidän elämämme yksityiskohtiin. Paavali asettaa tällaisen itsekkyyden kärkeväksi vastakohdaksi elämisen Herralle. Uskova luopuu itselleen elämisestä. Hänen elämänsä tulisi olla sen täysi vastakohta. Uskova elää Jumalalle ja lähimmäisilleen.

Käytännössä tämä on tietenkin vaikeata. Arkielämän keskellä on vaikea edes kuvitella, miten elämä voisi suuntautua vain toisia varten. Paavali ei kaiketi tarkoitakaan perhe-elämän muuttamista hoitolaitokseksi, jossa kaikki elämän alueet olisi varattu vain toisia ihmisiä varten. Hänen tarkoituksenaan oli antaa ohjeita uskovien väliseen yhteiselämään. Itsekkyys ei saa vallata seurakuntaa sillä tavalla, että jotkut alkavat vaatia kaikilta yhdenmukaista käyttäytymistä. Kukaan ei saisi asettaa sellaisia ehtoja, että muiden on noudatettava täysin samoja tapoja kuin hän. Toisten huomioon ottaminen on evankeliumin itsensä luonteenpiirre.

Apostolin oma elämä oli muuttunut täydellisesti hänen kohdattuaan Herran Damaskoksen tiellä. Paavali olikin harvinainen esimerkki uskovasta, jonka koko elämä on suuntautunut kohti Israelin Messiasta. Tämä johtui varmaankin siitä jyrkästä muutoksesta, jonka hän oli käynyt läpi. Juutalaisena seloottina ja Jeesuksen seuraajien vainoojana hän oli ollut varma siitä, että pääsiäisen sanoman julistajat olivat harhaopettajia. Hän ei voinut hyväksyä sitä, että Jeesus olisi oikeasti Jumalan Poika. Hän piti valheena kristittyjen väitettä siitä, että Jumala olisi herättänyt Kristuksen kuolleista.

Damaskoksen tiellä Paavali kohtasi ylösnousseen Jeesuksen taivaallisena Herrana. Siinä hetkessä hän joutui toteamaan, että hänen aikaisempi hurskautensa oli ollut omatekoista. Hän joutui myöntämään, että hän ei ollut vainonnut ainoastaan Jeesuksen seuraajia, vaan Jumalaa itseään. Vaikka hän kuvitteli puolustaneensa Israelin Jumalaa, hän osoittautuikin tämän suurimmaksi viholliseksi. Kun Paavali tällaisena syntisenä sai kokea Kristuksen armahduksen, hänen koko elämänsä täyttyi tästä armosta. Hänestä tuli Kristuksen orja. Hän eli vain evankeliumille. Ilo ja riemu täyttivät hänen mielensä. Tällä elämällä ei ollut Paavalille enää mitään muuta tarjottavaa, kuin Kristus.

Ylösnousemuksen evankeliumi muutti Paavalin ajatukset monella tapaa. Elämä ja kuolema eivät enää ole sellaisia jyrkkiä toistensa vastakohtia, jollaiseksi useimmat ihmiset kokevat ne. Tuon vastakohtaisuuden kykenemme varmaan varsin hyvin ymmärtämään. Kuoleman pelko on meidänkin yhteiskunnassamme saanut lähes käsittämättömät mittasuhteet. Kuolema on pyritty siivoamaan pois arjen keskeltä, sairaaloiden saleihin ja ammattilaisten hyvin värittömään ja tekniseen maailmaan. Kuitenkin kuoleman todellisuus jää pakosta jäljelle, ja elämän lyhyys nousee jokaisissa hautajaisissa eteemme.

Apostoli muistuttaa, että elämän ja kuoleman välillä on läheinen yhteys. Kuolema suhteellistuu. Kuolema ei olekaan pelottava tuhovoima, joka lopulta kaappaa meidät valtaansa. Kristus on voittanut kuoleman. Hän on ylösnousemuksen esikoinen. Fyysinen kuolema merkitsee pelkkää siirtymistä Kristuksen luokse ikuiseen elämään. Siksi Paavali vaikuttaa niin tyyneltä kuoleman

edessä. Hänen käsityksensä maailmasta on aivan toisenlainen kuin ennen. Mikään ei kykene voittamaan Kristusta. Kristus voittaa jopa kuoleman vallan.

Näiden ajatusten avulla Paavali selitti sitä, miksi kukaan ei saa halveksia toista uskovaa sen perusteella, miten hän suhtautuu uskon toteuttamiseen käytännössä. Kristittyjen välisen sovun suurena taustana on se ajatus, että kaikki tuomio on viime kädessä Jumalalla. Uskovilla ei ole lupa ottaa tätä tehtävää Jumalalta. Kaikki elämä tapahtuu suuren oikeudenmukaisuuden toivossa. Jumala asettaa kerran kaiken kohdalleen.

Usko viimeisen tuomion todellisuuteen antaa kristinuskolle mielekkyyden. Synti ja meissä asuva paha ei ole Jumalaa suurempi. Paavali on aikaisemmin opettanut, että Jumala on pitkämielinen ja sietää maailmassa olevaa pahaa vain voidakseen tuoda syntisille armon. Tämä armon aika tulee kuitenkin päättymään. Oikeudenmukaisuuden täytyy toteutua. Vaikka ajatus Jumalan tuomiosta kuulostaa ensin pelottavalta, se on kuitenkin totuuden kannalta välttämätön.

Paljon hirveämpi olisi tilanne, että tuomiota ei tulisi. Olisi aivan lohdutonta ajatella, että pahalla olisi viimeinen sana maailmassa. Jos Jumala ei toteuttaisi suurta oikeudenmukaisuutta ja rankaisisi väärin tehneitä, Hän olisi todellakin hävinnyt pahuudelle, ja Häntä voitaisiin syyttää niin kyvyttömyydestä kuin haluttomuudestakin. Silloin pilkkaajien kärkevillä syytöksillä olisi peruste. Siksi Paavali odotti pelonsekaisella innolla Herran vihan päivää. Tuomion päivä ratkaisee lopullisesti pahan ongelman.

Älkää tuomitko 14:13-23

Kristittyjen välistä yhteyttä kuvatessaan Paavali nostaa esille yhä uusia asioita. Hän käsittelee kysymystä epäpuhtaudesta. Lisäksi hän toistaa varoitukset tuomiomielen haitallisuudesta. Jumalan valtakunta on Paavalin mukaan aivan jotain muuta kuin syntisen maailman itsekkyys ja sen mukanaan tuomat riitaisuudet. Uskovan ei kannata elämässään tehdä mitään sellaista, joka saattaa ilon ja rauhan evankeliumin pilkatuksi. Aarteet kannattaa säilyttää arvokkaina.

14:13. *Älkäämme siis enää tuomitko toisiamme. Katsokaa sen sijaan, ettette saata veljeänne kompastumaan ja kaatumaan.*

Edellisen jakson opetus jatkuu käytännöllisten esimerkkien avulla. Seurakunnissa oli erilaisia ryhmiä. Rooman kotiseurakunnissakin oli sekä juutalaisia että kreikkalaisia Jeesuksen seuraajia. Paavali kehottaa keskinäiseen yhteyteen. Perustelu on hengellinen. Paavali käyttää kahta sanaa, jotka merkitsevät ”kompastumista ja kaatumista” vain vertauskuvallisesti. Hän nimittäin sanoo: älkää asettako veljellenne loukkausta (*proskomma*) tai lankeemusta (*skandalon*). Juditin kirjassa tuo lankeemus liittyy pakanoiden epäpuhtaan ruuan syömiseen (Jud. 12:2), ja tuo ajatus on läheinen tässäkin. Loukkaus tarkoittaa siis tilannetta, jossa uskossaan heikko alkaa pitää toista julkisyntisenä. Vaatii melkoista itsensä kieltämistä nöyrtyä rajoittamaan omaa vapauttaan toisen hyväksi.

14:14. *Herraan Jeesukseen luottaen tiedän varmasti, ettei mikään ole sinänsä epäpuhdasta. Mutta jos joku pitää jotakin epäpuhtaana, hänelle se on epäpuhdasta.*

Juutalainen käsitys epäpuhtaasta (*koinos*) on tässä jakeessa keskeinen. Vanhassa testamentissa eroteltiin tarkasti puhtaat ja saastaiset eläimet (3. Moos. 11:1-8). Epäpuhtaiden eläinten lihaa ei saanut syödä. Paavali oli löytänyt Kristuksen evankeliumin kautta uuden käsityksen. Mikään ruoka tai mikään luotu asia ei ole epäpuhdasta eli saastaista itsessään. Vain synti voi turmella Jumalan luomisteot.

Paavalin ajatuksen lähtökohtana on tässäkin Jeesuksen opetus. ”Ei ihmistä voi saastuttaa mikään, mikä tulee häneen ulkoapäin. Se ihmisen saastuttaa, mikä tulee hänen sisältään ulos.” (Mark. 7:15). Ruoka ei Jumalan näkökulmasta ole itsessään saastaista. Se menee vatsaan ja ulostuu normaalia

tietä. Ongelman ytimenä on sydämen pahuus, jonka ihminen päästää sisältään ulos. Evankelista toteaakin, että tämän Jeesuksen opetuksen perusteella ”kaikki ruoka on puhdasta” (Mark. 7:19).

14:15. *Jos veljesi pahastuu ruoastasi, et enää ole noudattanut rakkauden vaatimuksia. Älä saata ruoallasi perikatoon sitä, jonka vuoksi Kristus on kuollut.*

Juutalaisen perinteen kannattajat kuitenkin noudattivat Vanhan testamentin ruokasäädöksiä. Ne olivat keskeisiä piirteitä, joiden avulla juutalaiset erosivat ympärillään asuvista pakanoista. Rituaalisesti puhtaasta ruuasta tuli siten symboli, joka edusti Jumalan tahdon mukaista elämää. Siksi Paavali jätti tämän näkemyksen rauhaan. Vaikka Jeesuksen seuraajan omatunto ei ole sidottu ruokien valikoimiseen, se on sidottu seurakunnassa olevan uskovan rakastamiseen. Juutalaiskristitty ei Paavalin mukaan ainoastaan ”pahastu”, kuten käännös toteaa. Sana on voimakkaampi (*lypeoo*). Se merkitsee suunniltaan menemistä jumalanpilkan tähden. Säädösten julkea rikkominen esti siten kaiken yhteyden uskovien välillä.

Ristiriidan vastakohtana on rakkauden mukaan (*kata agapeen*) eläminen. Juuri rakkauden tähden toisten heikkouksia tulee sietää. Juuri sen tähden omista eduistakin tulee luopua, jos seurakunnan yhteys on vaarassa.

14:16. *Älkää antako aihetta pilkata sitä hyvää, minkä olette saaneet.*

Tämä jae voidaan selittää kahdella tavalla. Toisten mielestä kyse on seurakunnan riitaisuuksista, joita ulkopuolella olevat pakanat katselevat. Silloin ajatuksena olisi se, että Kristuksen evankeliumi tulee pilkatuksi, jos uskovat riitelevät. Pilkkaajina olisivat siis ne, jotka eivät ole vielä uskossa, mutta kuitenkin tuntevat seurakuntalaisia. Toisten mielestä kyse on koko ajan seurakunnassa olevien ryhmien välisestä suhteesta. Se hyvä, jota tässä varjellaan, olisi siinä tapauksessa kristityn vapaus. Pilkkaajina puolestaan olisivat juutalaiskristityt, jotka loukkaantuvat epäpuhtaista ruuista ja pilkkaavat evankeliumin vapautta. Jälkimmäinen selitys tuntuisi sopivan paremmin asiayhteyteen.

14:17. *Jumalan valtakunta ei ole syömistä eikä juomista, vaan vanhurskautta, rauhaa ja iloa, jotka Pyhä Henki antaa.*

Pilkan kohteeksi joutuvasta ”hyvästä” on joka tapauksessa yksimielisyys. Se on Jumalan valtakunta, joka ei ole riippuvainen ruuista. Pelastus ei ole kiinni uskonnollisista säännöistä, eikä edes Mooseksen laista. Pelastus tulee Kristukselta, ja siksi Roomalaiskirjeen kaikki päätermit voidaan nostaa esiin Jumalan valtakunnan kuvaamisessa. Selittäjät ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että Paavali käyttää tässä nimitystä Jumalan valtakunta. Sitä pidetään harvinaisena, koska termi esiintyy melko harvoin hänen kirjeissään. Sellainen tulkinta on kuitenkin puutteellinen. Paavalin kirjeet eivät ole hänen opetuksensa täydellinen luettelo. Pikemminkin tulisi sanoa, että koska Jumalan valtakunta esiintyy näin keskeisessä jakeessa, se on ollut Paavalin opetuksessa tärkeä termi. Nimitys itsessään tulee tietenkin Jeesuksen julistuksesta, ja on ymmärrettävää, että se oli tärkeä kaikille apostoleille.

Valtakunnan elämää Paavali kuvaa kirjeen avainsanojen avulla. Se on ensinnäkin vanhurskautta. Paavalin useimmin tässä kirjeessä esiintyvä sana sopii hyvin kuvaamaan Jumalan valtakunnan luonnetta. Se on lahjavanhurskauden valtakunta, missä ihmiset elävät armosta, eivät elämää ohjaavista uskonnollisista säädöksistä. Valtakunta on edelleen rauhan valtakunta (ks. 5:1). Vihollisuuden aika on ohi, ja uskovilla on rauha Jumalan kanssa. Elämä Jumalan valtakunnassa on lisäksi ilon täyttämää elämää. Paavali muistuttaa monissa kirjeissään, että pelastuksen riemu koskettaa syntistä syvältä. Täydellinen anteeksianto herättää ilon, joka ei masennu ulkonaisten olosuhteiden tähden (Fil. 4:4; 2. Kor. 13:11).

Kaikki nämä valtakunnan lahjat toteutuvat ”Pyhässä Hengessä”. Pyhä Henki täyttää uskovat, ja he saavat elää Hengen tuottamassa lapseudessa (ks. 8:15). Pelastus on kolmiyhteisen Jumalan työtä. Paavali puhuu jatkuvasti Isästä, Pojasta ja Pyhästä Hengestä. Kolminaisuus ei ole kirkon keksintöä, vaan todellinen kuvaus itse Jumalasta.

14:18. *Joka tällä tavoin palvelee Kristusta, on Jumalalle mieleen ja saa ihmistenkin arvonannon.*

Elämä uskossa on elämistä Kristukselle ja Kristuksen palvelemista. Paavali käyttää jatkuvasti orjana palvelemisen sanaa (*douleuoo*). Hän on johdonmukainen siinä, millaisen kuvan hän haluaa antaa täydellisestä turvautumisesta Kristukseen. Oikea pyrkimys rauhaan kaikkien ihmisten kanssa on Jumalan tahdon mukainen asia. Sen lisäksi ihmiset yleisestikin hyväksyvät sen. Vastakohtaisuus

edellä olleen jakeen 16 kanssa on selvä. Itsekkyyden tähden ihmiset pilkkaavat jopa evankeliumia. Oikea sopuisuus koituu evankeliumin hyväksi.

14:19. *Pyrkikäämme siis rakentamaan rauhaa ja vahvistamaan toisiamme*.

Niinpä siis pyrimme rauhaan, päättelee Paavali lopuksi. Keskinäinen yhteys on seurakunnan voima. Ristiriidat taas hajottavat sen ja estävät Jumalan työtä. Lisäksi Paavali käyttää rakentamisen (*oikodomee*) vertauskuvaa (käännetty vahvistamiseksi). Tämä kuva oli ollut tärkeä profeetta Jeremiaalle, ja ehkä siksi myös Paavali käytti sitä mielellään (Jer. 31:4; 33:7; 42:10). Paavalilla termi esiintyy useissa kohdissa (1. Kor. 3:9-10; 2. Kor. 10:8; 13:10). Uskovien hengellinen kasvattaminen on kuin rakennustyötä. Se tapahtuu vaihe kerrallaan ja se vie aikaa. Rauhan ja ilon valtakunnassa se kuitenkin toteutuu apostolisen sanoman ohjauksessa.

14:20. *Älä ruoan vuoksi hajota Jumalan työtä. Kaikki tosin on puhdasta, mutta ihmiselle on pahaksi, jos hän syö jotakin, mikä loukkaa omaatuntoa*.

Rauhan valtakunnan vastakohta oli ilmeinen. Se oli seurakunnan hajottaminen. Kyseisessä tilanteessa esillä oli epäpuhtaiden ruokien syöminen. Juutalaiskristittyjen loukkaaminen hajotti evankeliumin työtä. Se teki armon sanoman tehottomaksi. Vaikka periaate oli selvä, ja kysymys puhtaudesta oli Paavalin mielestä aivan toissijainen, seurakunnassa oli jotain tärkeämpää. Omaatuntoa ei sopinut loukata.

14:21. *Sinun on hyvä olla syömättä lihaa ja juomatta viiniä ja välttää muutakin, mikä loukkaa veljeäsi*.

Paavali toistaa vielä, mitä tämä tarkoitti käytännössä. On hyvä jättää syömättä lihaa (Paavali käyttää aoristimuotoa, joka viittaa tiettyyn tilanteeseen, ei jatkuvaan käytäntöön), jos se loukkaa juutalaiskristittyä. Viinin juomisen mainitseminen ei johdu Vanhasta testamentista. Siellä viinin juomista ei suinkaan kielletty, vaan viini kuului jopa pääsiäisateriaan – puhumattakaan kristittyjen ehtoollisen vietosta. Todennäköisesti tässäkin oli kyse viinistä, joka oli pakanoiden kaupassa uhrattu epäjumalille. Juuri yhteys epäjumalanpalvelukseen, vaikkakin ulkonaisten ruoka-aineiden välityksellä, oli juutalaista perinnettä noudattaville kauhistus.

Näiden lauseiden kohdalla Paavalin vahva omatunto vaikuttaa jopa hämmentävän varmalta. Kirjeissään hän kirjoittaa, että epäjumalat eivät ole todellisia. Kaikki ruoka on Jumalan luomaa. Pakanalliset tavat ovat pelkkää taikauskoa. Siksi Kristuksen vapauttaman kristityn ei pidä mennä mukaan samaan taikauskoon ja erotella ruokia. Jos he tekisivät niin, he samalla kieltäisivät Jumalan kaikkivaltiuden ja hänen luomistyönsä. Paavalille Jumala on koko maailman Herra. Tästä voidaan päätellä, että hänen jättämänsä varaukset ovat pelkästään sielunhoidollisia.

Juutalaisten ruokasäädökset ja monet Vanhasta testamentista nousevat arkielämän rajoitukset ovat alun perin palvelleet aivan toisenlaisia tehtäviä. Ne kuvaavat Jumalan pyhyyttä ja puhtautta. Siksi niiden noudattaminen ei kyseenalaista Jumalan luomistyötä, vaan pikemminkin vahvistaa hänen Herruutensa.

14:22. *Säilytä sinä oma uskosi Jumalan edessä. Onnellinen se, joka ei tuomitse itseään siitä minkä uskoo oikeaksi*.

Paavalin lopullinen ohje on sama kuin aikaisemminkin. Jokaisen on hyvä toimia oman omantuntonsa mukaan. Se on olennaista suhteessa Jumalaan. Paavali itse oli vapaa niin sapatin vieton kuin ruokien puhtauden suhteen. Hän ei tuominnut itseään niihin liittyvien säädösten takia. Evankeliumi oli vapauttanut hänet ulkonaisista tavoista. Uskossaan heikko oli kuitenkin omaantuntoonsa sidottu.

Vapauteen Kristus vapautti meidät, Paavali julistaa Galatalaiskirjeessä. Vaikka aihe on hieman toinen, asenne on sama. Kun Kristus on vapauttanut sinut, älä anna enää minkään sitoa itseäsi orjuuteen. Tämä ei merkitse antinomismin hyväksymistä tai rakkauden käskyn rikkomista. Se tarkoittaa yksinomaan niitä loputtomia uskonnolliselta kuulostavia säädöksiä, joita hengellisessä kasvussa vielä kesken oleva ihminen rakentaa puhtaan evankeliumin ympärille. Tuollainen tie päätyy kritisoimaan verhojen väriä tai määräämään uskovalle jakauksen paikan. Lakihenkisen arjen kuristamisen päässä, kuten eräs teologi leikillisesti sanoi, “vanhurskaita on vähän tai yksi ainoa”.

Sen sijaan kristittyinä tarvitsemme silmiemme eteen muistilapun, joka jättää niin armahtamisen kuin tuomion yksin Jumalalle. Toisten uskovien suhteen meidän tulee pitää kiinni vain tästä ohjenuorasta: “onhan Jumala ottanut omakseen hänetkin”.

14:23. *Mutta se, joka epäröi ja silti syö, on tuomittu, koska hän ei toimi uskon perusteella. Kaikki, mikä ei perustu uskoon, on syntiä.*

Paavalin viimeinen ajatus kuulostaa hieman erikoiselta. Jos joku epäröi omantunnon kysymyksissä, hän on Jumalan edessä sidottu omaan näkemykseensä. Voisi tietysti ajatella, että ehdonvallan asiat eivät voi tulla koskaan tuomioksi, koska ne eivät Jumalan mielestä voi olla varsinaisesti vääriä. Paavali opettaa kuitenkin subjektiivisemmin. Jokainen on yksilö, jonka oma Jumala-suhde on sidottu omaantuntoon. Juuri omatunto syyttää tai puolustaa ihmistä tuomion päivänä (2:15).

Epäröinti on ongelma, koska se ”ei ole uskosta”, kuten Paavali lyhyesti sanoo. Kaikki ratkaisut, jotka eivät nouse evankeliumista ja uskosta, ovat syntiä. Miten se on mahdollista? Ne ovat syntiä, koska ne ovat Jumalan tahdon ulkopuolella. Ne muodostuvat synniksi saman logiikan perusteella kuin hyvästä laista tulee ”ikäänkuin” tekoja (ks. 9:32). Ne ovat ongelma kuin pakanakristityn ympärileikkaus, josta tulee Kristuksen kanssa kilpaileva ”teko” siitä huolimatta, että Jumala on sen määrännyt Vanhassa testamentissa (ks. Gal. 5:2).

Paavali tuskin ajatteli, että epäröinti veisi uskovan kadotukseen. Hän puhui jyrkästi korostaakseen kotiorjan vertauskuvaa. Jokainen seisoo oman Herransa edessä. Jokainen siis olkoon varma valinnoistaan omantuntonsa perusteella. Jos joku epäröi ja tekee kuitenkin omaatuntoansa vastaan, hän toimii epäilyn, ei uskon perusteella. Uskon näköala on kuitenkin vapauttava. Sama asia tarkoittaa nimittäin myös sitä, että uskon näkökulmasta kenenkään ei tarvitse epäröidä vapauttaan. Se on Kristuksen ansaitsema, ja Hän itse on meidän pyhyytemme ja vanhurskautemme.

Sanoma

Puhtaussäännöt ja ruokasäännöt olivat synnyttäneet paljon jännitteitä uskovien välillä eri seurakunnissa. Ilmeisesti myös Roomassa nämä ongelmat tunnettiin. Toiset elivät evankeliumin vapaudessa eivätkä kiinnittäneet mitään huomiota käyttämiinsä ruoka-aineisiin. Juutalaisista perheistä lähtöisin olleet uskovat pahentuivat kuitenkin uusiin tapoihin. Heidän mielestään kaikki sellaiset seikat, jotka jotenkin liittyivät pakanalliseen epäjumalanpalvelukseen, olivat suoranaista jumalanpilkkaa. Siksi he alkoivat jo epäillä pakanakristittyjen uskoakin näiden tapojen tähden.

Paavalin ohje oli käytännöllinen ja aikaan sopiva, mutta sitä voi soveltaa myös muihin tilanteisiin ja aikakausiin. Kenenkään ei pidä loukata toisen näkemystä niin, että tarkoituksella toimii hänen uskoaan vastaan. Sellainen rikkoo seurakunnan ja haittaa evankeliumin työtä. Tarkkoja ohjeita siitä, mitä tällaiset asiat voisivat olla, ei voi antaa. Ne nimittäin nousevat käytännön seurakuntaelämästä. Siellä kyllä kohdataan uskossa heikkojen esille nostamia ristiriitoja. Paavalin antama pääsääntö on yksinkertainen ja järkevä: aina on kuunneltava uskossaan heikompaa. Hänen omaatuntoaan ei saa asettaa väärän ratkaisun eteen.

Jumalan valtakunta on nimittäin jotain aivan muuta kuin tällaiset mitättömät käytännön elämän yksityiskohdat. Pikkumaisten asioiden takia ei kannata turmella evankeliumin lahjaa. Paavali muistuttaa, että valtakunnan sanoma on uskonvanhurskauden sanoma. Usko on iloa ja rauhaa Kristuksessa. Mitä suurempi Kristus saa olla meidän elämässämme, sitä vähemmän meillä on tarvetta kinastella ehdonvallan asioista.

Paavali itse tiesi, että mikään luotu ei ole epäpyhää tai saastaista itsessään. Edes epäjumalia ei tarvinnut ottaa pakanamaailman keskellä huomioon, koska ne eivät olleet mitään jumalia. Kristuksen rinnalla kaikki muu on mitätöntä. Omassa elämässään Paavali noudatti vapauden sääntöä, eikä hän kokenut ahdistusta ihmisten keksimien sääntöjen tähden. Toisten uskovien keskuudessa hän oli kuitenkin sopeutunut elämään heidän ehdoillaan. Korinttilaiskirjeessä Paavali totesi yksikantaan: kaikille olen ollut kaikkea. ”Voittaakseni hänen omikseen juutalaisia olen näille

ollut kuin juutalainen; voittaakseni lain alaisina eläviä olen näille ollut kuin lain alainen, vaikka en olekaan lain alainen. Voitaakseni ilman lakia eläviä olen näille ollut kuin eläisin ilman lakia, vaikka en olekaan Jumalan lakia vailla" (1. Kor. 9:20-21).

Ainoa herkkä asia on omatunto. Omaa omaatuntoa vastaan ei ole hyvä elää. Usko antaa varmuuden elää sen näkemyksen mukaan, jonka näkee oikeaksi. Paavali tietysti toivoisi, että kaikki voisivat elää siinä vapaudessa, jonka Kristus on heille ansainnut. Hän kuitenkin tietää, että juutalaiskristittyjä sitovat Vanhan testamentin pyhät perinteet. Siksi he eivät tee väärin, kun noudattavat Jumalan tahtoa siten, kuin he sen kirjoitusten perusteella ymmärtävät. Kaikki, mikä on uskosta, on oikein. Ongelma syntyy vasta silloin, kun joku tapa tai sääntö alkaa kilpailla Kristuksen kanssa. Silloin uskon näköala menetetään. Kaikissa muissa tapauksissa kukin olkoon itse varma omista valinnoistaan.

Pyrkikää rakentamaan rauhaa, sanoo apostoli. Tämä on kaikille sukupolville hyödylllinen neuvo. Paavali ohjaa meitä tekemään vaikeidenkin ristiriitojen äärellä pieniä sovintoja. Se tarkoittaa, että emme vaadi kaikkea. Kuten toisaalla kirjoitetaan, suostukaa kärsimään vähän vääryyttäkin itseänne kohtaan. Älkää olko heti kostamassa. Älkää olko heti oikaisemassa toisen mielipidettä. Antakaa olla. Tällaiset neuvot ovat periaatteen ihmisille ja oikeudenmukaisuutta hakevalle kristitylle vaikeita. Siitä huolimatta meidän olisi syytä oppia elämään rauhassa kaikkien kanssa. Kaikki ihmiset eivät päädy lopulta meidän kannallemme. Kaikki eivät hyväksy edes Raamatun kantoja samalla tavalla kuin me. Siitä huolimatta meidän tulisi etsiä pieniä sovintoja.

Suuria periaatteellisia erimielisyyksiä tämä neuvo ei ratkaise. On monia asioita, joissa jäämme konfliktiin. Tulee välirikkoja, joiden jälkeen yksi lähtee länteen, toinen itään, kuten jo Vanhassa testamentissa tapahtui. Tai Paavalin elämässä, jossa läheinen työtoveri päätti lähteä eri lähetysmatkalle. Apostoli yrittää kuitenkin opettaa, että jännitteiden keskelläkin pitäisi yrittää elää sovussa. Ja siihen kehoittaa koko tämä luku. Hyväksykää myös sellainen, joka on uskossaan heikko, älkääkä ruvetko kiistelemään mielipiteistä. Saattaa olla, että tämä on meille suomalaisille yksi vaikempia raamatunkohtia.

"Mikä oikeus sinulla on tuomita toisen palvelijaa", kyselee Paavali luvun alussa. Luther oli Isossa katekismuksessa ymmärtänyt tämän: "Välttääksemme siis tällaisen pahan tavan meidän on syytä huomata, ettei kellään ole valtuutta julkisesti tuomita ja rangaista lähimmäistään, vaikka näkisikin tämän kestävän syntiä. Vain siinä tapauksessa, että joku on määrätty tuomariksi ja rankaisijaksi, hän voi sen tehdä. Synnin tuomitseminen ja synnin tietäminen ovat nimittäin kaksi eri asiaa. Voit ehkä sen hyvinkin tietää, mutta et saa sitä tuomita. Voin hyvin nähdä ja kuulla lähimmäiseni tekevän syntiä, mutta minulla ei ole mitään oikeutta saattaa sitä muiden tietoon." Näin opettaa kahdeksas käsky. Meidän tulee huolehtia toisen maineesta, vaikka se olisi vaikeatakin.

Ja uskonpuhdistaja jatkaa rehevällä tyylillään: "Panettelijoita ovat siis ne, jotka eivät jätä asiaa siihen, että sen tietävät. He jatkavat eteenpäin, kuuluttavat tuomion julki etukäteen, ja jos he hitusenkaan tietävät, he juoksevat uutisineen joka loukkoon. Nautiskellen he kahnuttavat itseään saadessaan tonkia toisten likaa kuin mitkäkin siat, jotka kellivät loassa ja sitä kärsällään kääntävät. Tuollainen menettely merkitsee suoraa puuttumista Jumalan tuomiovaltaan, tuomitsemista ja rankaisemista ankarimman mitan mukaan." Nämä lauseet eivät puhu vain iltapäivälehdistöstä, vaikka sana sattuu moneen paikkaan. Ne puhuvat sinusta ja minusta.

Jos mietit, mitä kristillinen elämä ja paljon puhuttu "pyhitys" on käytännön arjessa, se on tätä. Pyrkikää rakentamaan rauhaa ihmisten välille. Luther oli lukenut niin paljon Raamattua, että hän ymmärsi tämän: "Siksi Jumala on tahtonut kieltää kaikilta panettelun. Kukaan ei saa puhua toisesta pahaa, vaikka tietäisikin hyvin tämän todella olevan syyllinen, saati kun ei tiedä asiasta mitään muuta kuin korviin kantautunutta kuulopuhetta". Jos Kristus kerran haluaa tuoda seurakuntaansa anteeksiantamusta ja hyviä ihmissuhteita, hän tekee sen ohjaamalla Raamatun vakavasti ottavia luijoita tinkimään omista eduistaan ja tavoitteistaan. Hän neuvoo meitä jättämään toisten elämän tonkimisen ja keskittymään toisen maineen parantamiseen. Ja koska tämä neuvo annetaan Kristuksen seuraajille, myös pelastavan uskon ulkopuolella olevien ihmisten tulisi nähdä ja kokea tämä ihmeellinen rauhantahtoisuus ja hämmästellä sitä, mitä Kristuksen rakkaus saa aikaan.

Paavali lähetystyöntekijänä 15:1-33

15:1-13 Kristus – uskovien esikuva

Edellisessä “luvussa” Paavali käsitteli ruokasäädösten merkitystä ja nyt pohdinta saa loppulauseensa. Paavali ei sanellut lukuja, ja siksi keskiajalla muodostettu lukujako on usein teennäinen ja vie lukijan ajatukset hieman harhaan. Apostoli tekee nyt johtopäätökset opetuksestaan ja yrittää saada Rooman kotiseurakuntien väliset riidat ratkaistuksi. Ihmisten väliset jännitteet ratkaisee vain armahdus, suopeus ja toisten erilaisuuden kestäminen. Vaikka nämä jakeet kuuluvat vielä edellisen ajatuskulun aihepiiriin, ne muodostavat samalla siirtymän uuteen aiheeseen. Paavali alkaa ohjata kirjettä päätökseen. Tekstin teologinen sisältö ei kuitenkaan heikkene. Sen sijaan saamme kirjeen lopussa tehdä katsauksen Paavalin hyvin henkilökohtaiseen vakaumukseen, hänen identiteettiinsä Kristuksen lähettiläänä. Hän nostaa esille Kristuksen esimerkin kuvatakseen, miten suuntautuminen lähimmäiseen johtaa viime kädessä lähetystyöhön – evankeliumin kertomiseen toiselle.

15:1. *Meidän, jotka olemme vahvoja, on kestettävä heikkojen vajavuuksia. Emme saa ajatella vain sitä, mikä on itsellemme mieluista.*

Paavali kertaa ensin edellä sanottua. Seurakunnassa on kuljettava heikkojen ehdoilla. Vaikka tietäisin omantunnon vapauden koskevan jotain seikkaa, minun tulee ottaa ensin huomioon toiset kristityt. Tähän meitä ohjaa Kristuksen esimerkki, kuten alempana käy ilmi. On hyvä muistaa, keitä Paavali nimittää vahvoiksi. Vahvoja eivät ole ne kovaääniset, jotka vaativat melko tiukkoja sääntöjä ehdonvallan asioissa. Nämä ovat heikkoja, joiden vajavuuksia pitää ottaa huomioon. Vahvoja ovat ne, joilla on suuri Vapahtaja. He luottavat Kristukseen enemmän kuin ulkonaisiin tapoihin tai merkkeihin.

15:2. *Meidän on jokaisen otettava huomioon lähimmäisemme, ajateltava, mikä on hänelle hyväksi ja vahvistaa häntä.*

Lähimmäisyydestä oli puhe jo aikaisemmin luvussa 13. Taustana on siten Vanhan testamentin kohta 3. Moos. 19:18. Epäilemättä taustalta löytyy myös Jeesuksen opetus lähimmäisyydestä. Laupiaan samarialaisen kertomus oli suuri vastaus kysymykseen, kuka on meidän lähimmäisemme. Paavali tulkitsee näitä tuntoja: emme saa toteuttaa vain sellaista, mikä on meille mieluista. Jos rakastamme lähimmäistä niin kuin itseämme, mietimme, mikä on hänelle hyväksi. Haavat on aina sidottava. Nälkäinen on aina ruokittava. Ja hengellisissä kysymyksissä: heikot on aina otettava huomioon.

15:3. *Ei Kristuskaan ajatellut itseään. Onhan kirjoitettu: ”Sinun herjaajiesi herjaukset ovat osuneet minuun.”*

Kristuksen esimerkki on aina Paavalin mielessä. Kristuskaan ei ajatellut omaa hyväänsä. Tämä jakso on rinnakkainen Filippiläiskirjeen toisen luvun opetukselle. Vaikka Kristuksella oli ”Jumalan muoto”, hän otti orjan muodon, alensi itsensä, ja oli kuuliainen kuolemaan asti (Fil. 2:6-8). Kristuksen esimerkki on itsensä uhraavan ja toista rakastavan ihmisen esimerkki jokaiselle uskovalle.

Vanhan testamentin todistus löytyi tällä kertaa Psalmista 69:10. Tämä psalmi sisältää erityisen tuskaisan rukoilijan vuodatuksen siitä, miten hänet on häväisty hänen yrittäessään puolustaa Jumalan kunniaa. Vaikka psalmi ei juutalaisten opettajien mielestä liittynyt Israelin Messiaaseen, sitä lainataan Uudessa testamentissa varsin paljon. Tämä johtuu tietysti kärsimyksen teemasta. Paavalin lainaama kohta ei ole satunnainen. Se kuuluu jakeeseen, jossa todetaan, että ”kiivaus temppelin puolesta” kuluttaa rukoilijan – tai Paavalin tulkinnan mukaan Messiaan. Pilkka ja herjaukset osuivat Kristukseen, koska hänet tehtiin synniksi meidän edestämme. Jeesus ei ajatellut itseään, vaan uhrautui meidän puolestamme. Sen suurempaa rakkautta ei tästä maailmasta löydy.

15:4. *Kaikki, mitä pyhät kirjoitukset sisältävät, on kirjoitettu meille opiksi, jotta saisimme siitä kestävyyttä, lohtua ja toivoa.*

Tämän jälkeen seuraa mielenkiintoinen ”rabbiininen” huomautus, joka koskee Vanhan testamentin ohjeellisuutta. Paavali ei sanatarkasti mainitse tässä ”pyhiä kirjoituksia”, vaikka käännös niin tulkitsee. Hän sanoo vain: ”kaikki se, mikä on edeltä kirjoitettu, kirjoitettiin meidän opetukseksemme”. Vaikka lause tietenkin tarkoittaa kirjoituksia, eli Vanhaa testamenttia, se korostaa erityisesti kirjoitusten profeetallista merkitystä (ks. 2. Tim. 3:15-16). Jumalan lupaukset on kirjotettu ”edeltä”. Jumala on ilmoittanut, mitä hän tulee tekemään (vrt. 1. Kor. 9:10). Hän on puhunut kärsivästä Messiaasta ja sovituksen merkityksestä. Pyhät kirjoitukset voivat opettaa Kristukseen uskovia kohta kohdalta ymmärtämään, mitä kaikkea pelastus meille tarjoaa. Vanha testamentti puhuu Jeesuksesta. Se opettaa Vapahtajan työstä. Siksi myös edellä lainattu Psalmi 69 on opettavainen. Se kertoo Jeesuksen kärsimyksistä ja uhrautumisesta meidän puolestamme.

Suomennos tekee pienen oikotien myös lauseen loppuosan kohdalla. Paavali sanoi itse asiassa: ”jotta kirjoitusten antaman kestäväisyyden ja lohdutuksen kautta meillä olisi toivo”. Juuri kirjoituksiin pitäytyminen antaa kestävyyttä. Juuri Jumalan sana lohduttaa. Raamattu siis antaa meille toivoa, koska se on varma ja luotettava Jumalan ilmoitus meidän pelastukseksemme. Tämä kertoo jotain siitä, mitä tarkoittaa myöhempi ilmaus ”kirjan uskonto”. Paavalin mielestä pelastuksen sanoma ei ole mielipiteitä eikä se ole jonkun keksimä aatesuuntaus. Pelastava usko perustuu Jumalan pitkään ilmoitukseen keskellä historiaa. Sen voi lukea kirjasta. Jumala on edeltä luvannut tulevat tekonsa. Hän on edeltä puhunut Kristuksen tulosta ja Kristuksen sovitustyöstä. Evankeliumi on sanallisessa muodossa. Sillä on tarkka sisältö. Kaikki kirjoitukset ovat opettavaisia, koska ne todistavat Jumalan teoista.

15:5. *Jumala, jolta kestävyys ja rohkaisu tulevat, antakoon teidän olla keskenänne yksimielisiä Kristuksen Jeesuksen tahdon mukaisesti,*

Sanat kestävyys ja lohtu toistuvat tässä. Jälkimmäisen sanan voi kääntää myös rohkaisuksi, kuten käännös on tehnyt. Jumala on Paavalin mukaan ”kestäväisyyden ja lohdutuksen Jumala”, eli Hän antaa nämä lahjansa ihmisille. Lause on suoraa puhuttelua. Ylevä Jumalan nimittäminen viittaa siihen, että Paavalin mielessä on ollut kirjeen lukeminen keskellä seurakuntaa. Hän puhuttelee kuulijoita kuten itse olisi paikalla. Hän lohduttaa ja rohkaisee jumalanpalvelukseen kokoontuneita uskovia.

Kristuksen mieli ohjaa yksimielisyyteen. Tässäkin suhteessa kohta on Filippiläiskirjeen mukainen (”tehkää minun iloni täydelliseksi ja olkaa yksimielisiä”, Fil. 2:2). Nöyryys omantunnon asioissa ja heikkojen kristittyjen huomioon ottaminen johtavat yksimielisyyteen. Näin varjellaan evankeliumin julistamista ja seurakunnan yhteyttä. Yhdestä suusta uskovat ylistävät Jumalaa ja toteuttavat näin evankeliumin päämäärää.

15:6. *niin että te yksimielisesti, yhdestä suusta ylistäisitte Herramme Jesuksen Kristuksen Jumalaa ja Isää.*

Yksimielisyyttä kuvaa myös hieman harvinaisempi sana samaa mieltä olemisesta (*homo-thymadon*). Sitä käytettiin esimerkiksi yhteiskunnallisen päätöksenteon eli poliittisten asioiden yhteydessä. Sana kuvasi vaikkapa kansankokouksen yksimielisyyttä jostain aiheesta. Seurakunnan ihanteena on ylistää Jumalaa yksimielisesti ja ”yhdestä suusta”. Se sopi hyvin kuvaamaan seurakunnan yksimielisyyttä suurena joukkona.

Paavalin kuvaukset Jumalasta olivat usein suorastaan liturgiselta kuulostavia. Tässä esiintyy ensinnäkin pitkä ilmaus ”Jeesus Kristus meidän Herramme”. Kuten usein on todettu, Jeesuksen tunnustaminen Herraksi oli pääsiäissanomaan perustuvan uskon keskipiste (ks. Room. 10:9). Lisäksi on aivan erityisesti pantava merkille, että Paavali nimittää Jumalaa Jeesuksen Isäksi (*pateer*). Taustalla on Jeesuksen keskeisin opetus Jumalasta Isänä (Abba), kuten Roomalaiskirjeen kahdeksas lukukin osoitti (8:15). Tällainen ylistävä Jumalan kunnioittaminen esiintyy usein Paavalin kirjeissä. ”Ylistetty olkoon meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen Jumala ja Isä, armahtava isä ja runsaan lohdutuksen Jumala!” (2. Kor. 1:3; vrt. 2. Kor. 11:31; Kol. 1:3).

15:7. *Hyväksykää siis toinen toisenne, niin kuin Kristuskin on hyväksynyt omikseen teidät, Jumalan kunniaksi.*

Yksimielisyyden korostus johtaa vielä suureen kehotukseen: hyväksykää toisenne. Heikkojen ja vahvojen pitäisi ottaa toisensa huomioon ja pyrkiä sopuisaan elämään seurakunnassa. Kyse on

ennen kaikkea juutalaiskristittyjen ja pakanuudesta kääntyneiden kristittyjen välisistä suhteista, kuten seuraavat jakeetkin osoittavat. Kristuksen esimerkki velvoittaa uskovia. Jos Hän on hyväksynyt kaikki (”ottanut luokseen”), me emme voi olla Häntä suurempia eikä meillä saa olla Hänen ehtojaan tiukempia ehtoja. Jeesuksen täytyy saada olla Herra kaikissa seurakunnan tilanteissa. Vain se tuottaa Jumalalle kunniaa.

15:8. *Tarkoitan tätä: Kristus on tullut palvelemaan juutalaisia. Hän on tullut vahvistamaan isille annetut lupaukset, osoittaakseen, että Jumala pysyy sanassaan.*

Vielä kirjeen lopussa Paavali nivoo taitavalla tavalla yhteen kirjeen teologisen pääajatuksen ja Rooman seurakunnan sisäiset jännitteet. Kirjeessä on pohdittu monin eri tavoin juutalaisten pelastumista. Siihen johdatteli sopivasti hänen käsittelemänsä yksimielisyyden aihe. Kristus on tullut palvelemaan juutalaisia (”Jumalan totuuden tähden”, kuten alkuteksti sanoo; käännös siirtää tämän lauseen virkkeen loppuun). Hän on vahvistanut isille annetut lupaukset. Nämä lupaukset ovat kuitenkin viitanneet suurempaan tulevaisuuteen kuin vain yhden kansan pelastumiseen. Ne ovat viitanneet Jeesuksen ylösnousemukseen ja hänen herruuteensa. Daavidin poikana, juutalaisten Messiaana, ja taivaallisena Herrana hän on koko maailman kuningas. Siksi pelastus on tullut kaikille kansoille, myös roomalaisille.

Isille annetuista lupauksista on ollut paljon puhetta kautta koko kirjeen. Edellä oli myös suuri ”rabbiininen” periaate siitä, että pyhät kirjoitukset ovat Jumalan lupauksina aina opetukseksi uskoville. Nyt Paavali toistaa: Kristus vahvisti (*bebaióoo*) isille, patriarkoille, annetut lupaukset. Moni selittäjä tulkitsee kohdan niin, että Kristus on lupausten täyttymys. Hän toteuttaa lupauset omalla työllään. Vahvistamisen ajatus voi kuitenkin olla hieman laajempi. Paavalihan oli varma, että Abrahamista lähtien isät olivat saaneet lupauksen armosta ja uskonvanhurskaudesta. Tämän lupauksen Kristus on vahvistanut tuomalla sovitustyönsä uhriksi kaikkien ihmisten syntien puolesta.

15:9. *Hän on tullut myös, jotta muut kansat saisivat ylistää Jumalaa hänen laupeudestaan, niin kuin on kirjoitettu: – Siksi ylistän sinua kansojen keskellä, laulan kiitosta sinun nimellesi.*

Kirjoitukset todistavat Paavalin mukaan siten kahdesta rinnakkaisesta asiasta. Jeesus Kristus on kyllä Israelin Messias ja juutalaisten Vapahtaja. Kaikki Vanhan testamentin lupaukset Messiaasta ovat totta. Mutta Vanha testamentti opettaa paljon muutakin. Kristus on kaikkien Jumalan sanan lupausten vahvistaja. Hän vahvistaa myös ne kohdat, joissa puhutaan pakanoiden pelastumisesta. Pakanakansojen evankeliumi ei ole Paavalin omaa keksintöä. Se on Jumalan oma evankeliumi, joka on luvattu pyhissä kirjoituksissa.

Ensimmäinen Vanhan testamentin todistus on otettu Psalmista 18. ”Siksi kiitän kansojen keskellä sinua, Herra, laulan kiitosta sinun nimellesi. Sinä teet voittoisaksi kansasi kuninkaan, sinä olet uskollinen sille, jonka olet voidellut, Daavidille ja hänen suvulleen, nyt ja aina.” (Ps. 18:50-51; Septuagintassa Ps. 17:50-51). Paavali lainaa vain jakeen alkuosaa, mutta myös sen jatko on olennaisen tärkeä itse asialle. Kuten on nähty, tämä oli normaali rabbien tapa opettaa. Vanhan testamentin kohdista lainattiin avainlauseita tai sanoja, joiden avulla viitattiin laajempaan yhteyteen. Psalmi 18 oli Paavalin perustelua ajatellen loistava esimerkki. Sen mukaan Daavidin suvun Messias (”voideltu”) tulisi olemaan myös pakanakansojen kuningas. Myös nämä tulisivat laulamaan Hänen ylistystään. Septuagintan teksti puhui Messiaasta kreikan kielellä aivan konkreettisesti: ”Hän tekee laupeuden Messiaalleen (*too khristoo autou*), Daavidille ja hänen siemenelleen” (Ps. 17:51, Septuagintan mukaan). Suomennos on tässä kohdassa yleisluontoisempi.

Jakeiden 8 ja 9 välillä on pieni tarkoituksellinen jännite. Se on sama jännite kuin edellä luvuissa 9-11. Kristus on tosin tullut ”ympärileikattujen” palvelijaksi, mutta heidän sijastaan nimenomaan pakanakansat ovat ylistäneet Jumalaa hänen armostaan. Paavali viittaa tällä tavoin vielä kerran siihen, että suurin osa juutalaisista on hylännyt Jumalansa ja Messiaansa. Pakanakansat sen sijaan ovat löytäneet uskon.

15:10. *Ja edelleen: Riemuitkaa, kansat, yhdessä hänen kansansa kanssa.*

Toinen Vanhan testamentin perustelu saatiin majesteettisesta kohdasta. Viides Mooseksen kirja huipentuu Mooseksen lauluun. Sen viimeisessä jakeessa puhutaan myös siitä, että kansat tulevat ylistämään Israelin Jumalaa. Tässäkin nähdään Paavalin raamatunselityksen logiikka ja hänen erityisen hieno retorinen taitonsa. Rabbien tavoin hän ajatteli, että samasta teemasta puhuvat

Vanhan testamentin kohdat liittyvät toisiinsa. Siksi hän otti esille mahdollisimman monta kohtaa, joissa puhutaan siitä, miten pakanakansat ylistävät Jumalaa. Mooseksen laulua vahvempaa perustetta hän ei olisi voinut löytää.

15:11. *Ja vielä: – Kiittäkää Herraa, kaikki kansat! Ylistäkää häntä, kansakunnat!*

Kolmas perustelu on otettu psalmeista. Se on lyhyestä, vain muutaman rivin mittaisesta Psalmista 117. Sen ensimmäinen jae liittyy aiheen puolesta jälleen täydellisesti Paavalin käsittelemään aiheeseen. Jo vanhan liiton aikana Jumala ilmoittaa olevansa kaikkien kansojen Jumala. Jos pakanakansat ylistävät Herraa, he ovat löytäneet aidon uskon.

15:12. *Jesaja taas sanoo: – Iisain juuresta nousee verso, joka kohoaa kansojen hallitsijaksi. Häneen kansat panevat toivonsa.*

Samaa sanomaa tukee myös Jesajan profetia (Jes. 11:10; vrt. 11:1). Psalmi 18 oli puhunut Daavidin suvun Messiaasta pakanoiden toivona. Jesajan ajatus on sama. Jeesus Daavidin poikana on Iisain juuriverso. ”Vesa” tai ”verso” oli Vanhassa testamentissa Messiaan nimitys. Se liittyi yleensä nimenomaan kuningas Daavidin sukuun. Sitä käytettiin opetuksessa hieman samaan tapaan kuin jälkeläistä tarkoittavaa sanaa ”siemen”. Daavidin ”versona” Jeesus on täyttänyt Jesajan kautta annetut lupaukset, ja hänestä on ylösnousemuksessa tullut kansojen hallitsija. Hän istuu valtaistuimellaan ja sanoo: minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Siksi kaikki kansat saavat panna toivonsa häneen.

Näihin Vanhan testamentin kohtiin liittyy mielenkiintoinen varhaisen ylösnousemus-opetuksen piirre. Jesajan kohdassa käytetään kuninkaaksi korottamisesta sanaa nostaa (kr. *anisteemi*). Sama sana tarkoittaa myös ylösnousemusta. Ensimmäiset apostolit liittivät nämä kaksi sanaa yhteen. Vanhan testamentin lupaukset Daavidin jälkeläisen korottamisesta kuninkaaksi tulkittiin lupauksiksi ylösnousemuksesta. Vastaavasti Jeesuksen ylösnousemusta pidettiin kuninkaaksi asettamisena (ks. erityisesti Ap.t. 2:29-36; vrt. aiemmin Room. 1:3-4).

Kreikankielisen Septuagintan mukaan lainattu teksti on hieman erilainen, kuin meidän kirkkoraamattumme käännös Jesajan kohdasta (”Sinä päivänä Iisain juurivesa kohoaa merkkiviirinä kansoille. Hänen luokseen pyrkivät kaikki kansat”; Jes. 11:10). Ajatus siitä, että pakanat hakevat turvaa Daavidin suvun Messiaasta, on kuitenkin sama. Juuri se liitti kohdan yhteen muiden raamattuperustelujen kanssa.

15:13. *Toivon Jumala täyttäköön ilolla ja rauhalla teidät, jotka uskotte, niin että teillä Pyhän Hengen voimasta olisi runsas toivo.*

Paavali alkaa selvästikin jo suunnitella kirjeensä lopettamista. Tässäkin hän esittää jo rauhan toivotuksen, jonka jälkeen olisi hyvä ruveta sanelemaan lopputervehdyksiä. Aina uudet esille nousevat aiheet innostavat hänet kuitenkin sanelemaan hieman lisää, kuten seuraavasta näemme. Rauhan toivotuksessa Paavali käyttää monia tärkeitä termejä. Jumala on ensinnäkin toivon Jumala. Uskon kautta hän täyttää uskovat ilolla, joka on seurakunnan tärkeimpiä tuntomerkkejä. Myös rauha Jumalan kanssa on esillä, koska se on uskovan perusturva arjen keskellä. Paavali kirjoittaa vielä suorastaan ylitsevuotavasta toivosta, joka auttaa kestämään vaikeuksien yli. Kaikki tämä tapahtuu Pyhän Hengen johdattamana ja ohjaamana. Hän on Kristuksen Henki, joka auttaa, lohduttaa ja rakentaa uskovia joka päivä.

Sanoma

Paavalin elämän suuri kutsumus oli toimia pakanakansojen apostolina. Tähän kutsumukseen ja työnäkyyn liittyi niin iloja kuin suruja. Se oli myös hengellisesti ja teologisen pohdinnan kannalta ratkaisevan tärkeä lähtökohta hänen opetuksilleen. Koko Roomalaiskirje tarkastelee juuri tätä yhtä ja samaa suurta asiaa. Kristus on Israelin Messias ja juutalaisten Vapahtaja. Samalla Hän on kuitenkin kaikkien kansojen Herra ja Kuningas. Juutalaisten ja kreikkalaisten eli pakanoiden välillä ei ole eroa. Molemmat ovat Aadamin jälkeläisiä ja molemmat tarvitsevat pelastusta. Evankeliumi tulee ”juutalaiselle ensin, sitten myös kreikkalaiselle”.

Ei ollut aivan helppoa sovittaa yhteen juutalaista syntyperää olevien uskovien ja pakanauskonnoista kääntyneiden uskovien elämää. Näiden perinteet olivat niin erilaisia, että yhteentörmäykselle oli monta mahdollisuutta. Pakanamaailma, siis yksinkertaisesti sen ajan Rooman valtakunnan yhteiskunta, oli täynnä epäjumalanpalvelukseen ja moraalittomuuteen liittyviä asioita. Kunnon juutalainen erottautui kaikesta pakanallisesta. Juutalaiset olivatkin usein saaneet erityisen aseman ja kohtelun vieraiden kansojen keskuudessa. Heillä oli oikeus noudattaa omaa uskontoaan ja omia tapojaan.

Paavali piti juutalaiskristittyjä ”heikkoina”, jotka eivät rohjenneet vielä soveltaa Kristuksen tuomaa vapautta kaikille elämän alueille. Heidän omatuntonsa oli sidottu Vanhan testamentin käskyihin ja juutalaiseen perinteeseen. Tämä piti ottaa seurakunnassa huomioon. Vahvojen tuli kestää heikkojen vajavuuksia. Esimerkin antajana oli itse Kristus, joka oli nöyryyttänyt itsensä ja alistunut kuoleman tielle toisten tähden. Siksi vahvempien piti antaa periksi. Vapaampien piti rajoittaa elämäänsä rakkaudesta lähimmäisiinsä.

Yhteyden hakeminen oli välttämätöntä, koska Kristus oli niin juutalaisten kuin pakanoidenkin Vapahtaja. Kukaan ei voisi kieltää, että hän oli Daavidin poika, joka oli vahvistanut isille annetun armolupauksen. Mutta Vanhan testamentin horjumattoman todistuksen mukaan Hän Daavidin poikana oli myös pakanoiden kuningas. Kaikkien kansojen tuli ylistää Daavidin suvun Messiasta. Kirjeensä lopussa Paavali muistuttaakin erityisen painokkaasti, että kaikkien kansojen evankeliumi on luvattu Vanhassa testamentissa. Pakanoiden pelastuminen luvataan juutalaisten omissa kirjoituksissa. Evankeliumin julistaminen kreikkalaisille ja roomalaisille on Jumalan tahto.

Siksi Paavalin käyttämät Vanhan testamentin perusteet vahvistavat sen, mitä hän aikaisemmin opetti oliivipuusta. Israel on yksi puu. Siinä on vain yksi runko. Vanha testamentti todistaa tuosta Israelista. Sillä on omat patriarkkansa, uskon isänsä, ja sillä on yksi Messias. Tuohon oliivipuun runkoon voidaan oksastaa oksia myös muiden kansojen keskuudesta. Evankeliumi on sama ja armo on sama. Mutta seurakunta on yksi. Juutalaiskristittyjä ja pakanakristittyjä ei voi eristää eri seurakunniksi.

Näin seurakunnan ykseys ja uskovien välinen yhteys kulkevat käsi kädessä lähetystyön kanssa. Jumala haluaa, että kaikki ihmiset kaikkialla voisivat pelastua. Paavali itse teki apostolina kaikkensa, että edes jotkut voisivat löytää Vapahtajan. Kristuksessa ei enää ole eri heimoja eikä eri kansoja. Kaikista Aadamin jälkeläisistä kootaan yksi Jumalan kansa, joka on kulkemassa kohti ikuista elämää.

15:14-21 Paavali Kristuksen apostolina

Paavali lopettelee kirjettään samoilla aiheilla kuin hän aloitti sen. Daavidin pojan evankeliumiin liittyy myös hänen apostolintehtävänsä. Paavali on Kristuksen Jeesuksen palvelija kansojen keskuudessa. Hänellä on uusi pappeus. Se on Jumalan evankeliumin pappispalvelus. Tuo palvelus tuottaa Jumalan kasvojen eteen kannettavan ”uhrin”, tuloksen, joka on Jumalalle mieluinen. Se on Pyhän Hengen pyhittämä ”uhri”, eli Pyhän Hengen sinetin saaneiden uskovien joukko. Tällaisen joukon Paavali haluaa kantaa Jumalan eteen oman apostolintehtävänsä tuloksena.

15:14. *Olen toki varma, veljeni, siitä että teillä jo on runsaasti hyvää tahtoa ja kaikkea tietoa ja että pystytte itsekin neuvomaan toisianne.*

Kohteliaaseen kirjeen kirjoittamiseen kuului lukijan huomioon ottaminen ja hänen arvostamisensa. Sanelun kääntyessä kirjeen päätöstä kohti Paavali käyttää hyväkseen näitä odotettavissa olevia kohteliaisuuksia. Ensiksi hän toteaa, että seurakunnassa tietysti onkin jo paljon hyvää. Paavali ei halua astua kenenkään varpaille. Seurakunnan opettajat pystyvät kyllä neuvomaan uskovia Roomassa. Paavali käyttää suorastaan riemastuttavan rikasta kieltä. Veljet ovat ”täynnä

hyvyyttä" (*mestos*) ja "pursuavat kaikkea tietoutta" (*pepleeroomenoi*). Siksi he ovat aivan kykeneviä (*dynamenoi*) ohjaamaan toisiaan.

15:15. *Silti olen kirjoittanut teille paikoitellen rohkeastikin muistuttaakseni teitä eräistä asioista. Olen tehnyt näin, koska Jumala on armossaan kutsunut minut*

Edellisen lauseen kehujen vastakohtana on tietenkin Paavalin kirje itsessään. Hän on joutunut puhumaan "paikoin rohkeastikin" eräistä asioista. Juuri näin tehokas retoriikka toimii. "Olette kyllä aivan kyvykkäitä ja hyviä, mutta jotain pientä korjausta olen halunnut vielä tehdä." Ja tosiasiassa sanoma on ollut suorastaan raju. Paavalin opetus juutalaiskristittyjen ja pakanakristittyjen välisestä suhteesta on niin huikea, että sen tarkoitus oli muuttaa kokonaan seurakuntalaisten ennakkoluulot ja käsitykset asiasta.

Paavalin apostolintehtävään kuului huolenpito seurakunnista. Monissa kirjeissään hän ohjaa ja neuvoo seurakuntalaisia lähes kädestä pitäen. Jos seurakunnassa on ongelmia, hän tarttuu niihin ja puhuu asiat halki. Roomalaiskirje on tässä suhteessa melko lempeä, etenkin jos sitä verrataan Galatalaiskirjeeseen tai Korinttiin lähetettyihin kirjeisiin.

15:16. *Kristuksen Jeesuksen palvelijaksi kansojen keskuuteen, toimittamaan Jumalan evankeliumin pyhää pappispalvelua, jotta maailman kansoista tulisi Jumalalle mieluinen, Pyhän Hengen pyhittämä uhri.*

Oman kirjeensä Paavali perustelee lopuksi apostolin tehtävällään. Näin kirjeen kehä kiertyy umpeen. Hän aloitti sanelun puhumalla kutsustaan ja apostolin työstä. Nyt opetuksen pitkä kaari päättyy samaan aiheeseen. Paavali on kutsuttu työhön (pakana)kansojen (*ethnoi*) keskuuteen. Hän on pakanoiden apostoli. Juuri siksi Roomalaiskirje oli tarpeellinen – suorastaan välttämätön. Pakanoiden apostolin piti perustella kirjoituksilla se, että evankeliumi kuuluu kaikille. Joskus on hieman ihmetelty, että juuri pakanoille julistava Paavali kirjoitti kaikki nämä syvälliset kirjeet. Ne ovat niin täynnä juutalaista opetusta ja Vanhan testamentin lainauksia, että siinä olisi tekemistä kenellä tahansa. Mitähän Paavali olisi kirjoittanut, jos hän olisi evankelioinut juutalaisia? Tosiasiassa Roomalaiskirje on suurelta osalta suunnattu juuri juutalaisille. Sen aihe kuitenkin nousee pakanalähetyksen tavoitteista.

Paavalin kuvaus omasta työstään kansojen keskuudessa on kaunein apostolintyötä kuvaava kohta koko Uudessa testamentissa. Hän vertaa itseään pappiin, joka toimii temppelissä. Tuo temppeli on koko maailma, ja Paavali suorittaa siellä "liturgiaa" evankeliumin kanssa. Hän on ensinnäkin "palvelija" (*leitourgos*) kansojen keskuudessa. Sana ei tarkoita tässä tavallista palvelijaa, vaan viittaa papin palvelukseen temppelissä (vrt. Neh. 10:39-40). Myöhemmin sana liturgia on siirtynyt – aivan oikein – tarkoittamaan myös kristillisen jumalanpalveluksen suorittamista. Paavalin ajatusten lähtökohtana saattaa olla Jesajan lause tulevasta pelastuksen ajasta: "teitä kutsutaan Herran papeiksi ja sanotaan meidän Jumalamme palvelusväeksi." (Jes. 61:6).

Seuraavassa lauseessa Paavali sanoo vielä suoremmin, että hän toimittaa pappispalvelua (*hieourgein*). Sana tarkoittaa papin työtä (*hieros* ja *ergon*). Juutalaisissa kirjoituksissa tämä sana tarkoittaa papillisten uhrien toimittamista temppelissä. Tätä kuvaa Paavali käyttääkin. Hän tuo kansojen keskuudesta "miellyttävää" tai "hyväksyttävää" uhria Jumalan eteen. Kyseessä on tavallaan kiitosuhri, jossa hyvää satoa tuodaan Jumalalle.

Temppelin vertauskuvan käyttäminen oli rohkea teko. Koska Paavali oli pakanoiden apostoli, hän toi pakanuudesta kääntyneitä "kiitosuhrina" Jumalan temppeliin. Juutalaisuutta ajatellen tämä oli loukkaava ajatus. Pakanat eivät saaneet tulla temppelin alueelle, koska heidän ajateltiin saastuttavan temppelin. Messiaan valtakunnassa kaikki oli toisin. Nyt Paavali korostaa, että pakanoista on tullut Pyhän Hengen pyhittämä uhri. Kristus asuu Pyhän Hengen kautta heidän sydämissään. He ovat lahjavanhurskauden perusteella täysin puhtaita. Siksi heidän paikkansa on temppelissä, lähellä Jumalaa. Kaikki esteet on poistettu. Jäljellä on vain armo.

15:17. *Kristuksen Jeesuksen kunniaksi kerron siitä, mitä olen saanut aikaan palvellessani Jumalaa.*

Tässä jakeessa suomennos on hyvin tulkitseva, ja sitä on syytä avata. Paavali sanoo itse asiassa: "niinpä minulla on tämä kerskaaminen Kristuksessa Jeesuksessa". Aikaisemmin kerskaaminen (*kaukheesis*) oli Paavalin opetuksessa kielteinen asia (vrt. 3:27). Kukaan ei voi kerskata (tai

riemuita) laista niin, että ajattelisi lain tekojen riittävän pelastukseen. Paavali kritisoi juutalaisuudessa esiintynyttä keskaamista, joka – vaikka olikin vilpitöntä – perustui väärään kohteeseen. Tuon väärän kerskaamisen vastakohtana Paavalin opetuksessa on kerskaaminen Kristuksesta. Kristus teki työtään Paavalin evankeliumin kautta. Hänen riemunsa Jumalan töistä oli siinä, että elävä Jumalan Poika teki jatkuvasti työtään ja kutsui ihmisiä kaikista kansoista pelastuksen valtakuntaan.

15:18. *En näet rohkene puhua mistää muusta kuin siitä, mitä Kristus on minun kauttani tehnyt saattaakseen maailman kansat kuuliaisiksi, puheiden ja tekojen,*

Paavali itse ei nimittäin tuota työtä tehnyt, vaan Kristus teki sen hänen palvelustyönsä kautta. Juuri sitä palvelijana toimitettu ”liturgia” tarkoitti. Palvelija vain noudatti kutsumustaan. Työn voima oli Jumalan Sanassa. Evankeliumin sanassa on voima. Sanoma rististä on Jumalan voima, ja se tuottaa pelastuksen, eivät ihmiset. Paavalin ei tarvinnut puhua ketään ympäri. Hän itse ei vakuutellut ketään uskosta Jeesukseen. Usko ei ole filosofiaa. Usko ei synny väittelyn kautta. Evankeliumin sana on työn tekemisen väline. Se synnyttää uskon, kun syntejään pelkäävä Aadamin jälkeläinen saa kuulla Kristuksen sovitustyöstä.

15:19. *tunnustöiden ja ihmeiden avulla, Jumalan Hengen voimalla. Näin olen vienyt päätökseen Kristuksen evankeliumin julistamisen kiertäen kaikkialla Jerusalemista aina Illyriaan saakka.*

Evankeliumia viedään eteenpäin puheiden ja tekojen avulla. Sen vahvistavat tunnusteot ja ihmeet. Jumalan Henki osoittaa sanan todeksi. Merkit ja ihmeet liittyvät Vanhassa testamentissa aivan erityisesti Egyptin orjuudesta vapautumiseen. Mooseksen kautta toteutuneet ihmeteot olivat johtamassa kansaa vapauteen (ks. erityisesti 5. Moos. 4:34). Uudessa testamentissa samat sanat liittyvät Jumalan valtakunnan koittamiseen. Ne ovat merkkejä pahan vallasta vapautumisesta. Niin Jeesuksen toiminnassa kuin apostolien työssä ne liittyvät tilanteisiin, jossa syntiset pääsevät uuteen luvattuun maahan, Kristuksen valtakuntaan.

Paavali käytti näitä sanoja monissa kirjeissään. Tessalonikalaisille hän muistutti: ”evankeliumi ei tullut teidän luoksenne vain sanoina vaan myös Pyhän Hengen voimana” (1. Tess. 1:5). Korinttilaisille Paavali totesi: ”Olenhan teidän keskuudessanne todistanut olevani oikea apostoli, kun olen tehnyt tunnustekoja, ihmeitä ja voimatöitä yhden toisensa jälkeen” (2. Kor. 12:12; vrt. Ap.t. 19:11).

Tähän mennessä Paavali oli saattanut päätökseen evankeliumin julistamisen Jerusalemista Illyrian, nykyisen Albanian rajoille saakka. On vaikea tietää, miten tarkasti hän tarkoittaa näitä maantieteellisiä alueita. Jerusalem ei varsinaisesti ollut hänen toiminta-aluettaan. Kaupungin mainitseminen on pikemminkin symbolista, koska sieltä evankeliumi lähti liikkeelle. Kreikan pohjoisosassa olleessa Makedoniassa Paavali puolestaan teki runsaasti työtä. Erityisesti Filippi ja Tessalonika ovat jääneet tästä toiminnasta historiaan. Kävikö Paavali myös Makedonian rajanaapurina sijainneen Illyrian alueella Adrianmeren puolella? Siitä ei ole tietoa. Emme tietenkään tiedä kaikkia alueita, joilla Paavali on kulkenut tai käväissyt. Saattaa kuitenkin olla, että Paavalin epämääräinen ilmaus ”ympäri aina tiettyyn paikkaan asti” (*kykloo mekhri tou*) tarkoittaa juuri toisin päin, että hän on kulkenut vasta Illyrian rajoille, ei sen alueelle (*kyklos* merkitsee piiriä tai ympyrää).

15:20. *Olen kuitenkin pitänyt kunnia-asianani olla julistamatta evankeliumia niillä seuduilla, joilla Kristuksen nimi jo tunnetaan, jotta en rakentaisi toisen laskemalle perustukselle.*

Paavalin työnäystä kertoo vielä hänen strategiansa. Hän etsiytyy aina uusille seuduille, missä evankeliumia ei ole julistettu. Rooman käyntikin tulee tässä suhteessa olemaan vain vierailu väliasemalla. Siellä hän käy virkistäytymässä ennen uusia haasteita. Eurooppa on laaja, ja Paavalin into rajaton.

15:21. *Toimin niin kuin on kirjoitettu: – Ne, joille ei ole kerrottu hänestä, tulevat näkemään, ne, jotka eivät ole kuulleet, tulevat ymmärtämään.*

Tätäkin työnäkyä varten löytyi Vanhan testamentin varmistus. Sekään ei ollut satunnainen tai irrallinen teksti, josta olisi löytynyt vain yksi avainsana. Päinvastoin Jesajan kirjan lainaus löytyi lukujen 52 ja 53 taitekohdasta, jossa sanoma Herran kärsivästä palvelijasta tuodaan esille. Profeetan mukaan pahoin runneltu Herran palvelija ”saattaa vielä ihmetyksiin kansat” (Jes. 52:15). Kaikki

mykistyvät kuullessaan evankeliumin syntien tähden kuolleesta Jumalan Pojasta. He saavat nähdä sen, mitä heille ei koskaan aikaisemmin kerrottu. He saavat kokea sen, mistä he eivät ikinä ennen ole kuulleet. Pakanoilta puuttui kaikki se, mitä Israelilla oli: lapseus, liitot, laki, jumalanpalvelus ja lupaukset – puhumattakaan patriarkoista ja kansan ihmeellisestä historiasta (Room. 9:4-5). Silti evankeliumi tavoittaa myös pakanat. Muiden kansojen ihmiset oksastetaan Israelin oliivipuuhun myös siten, että heille kerrotaan ja opetetaan Vanhan testamentin historia ja lupaukset. Näin kaikki oppivat tuntemaan Jumalan pelastusteot.

Sanoma

Pakanoiden apostolin tehtävä oli Paavalin erityinen kutsumus. Tätä tehtävää hän kuvasi papilliseksi tehtäväksi. Paavalin käyttämän vertauskuvan takana on varsin suuri teologinen ajatus. Miksi hän uskalsi nimittää itseään papiksi? Eikö pappeus kuulunut ainoastaan Leevin suvulle ja hänen omana aikanaan tietyille pappissuvuille? Kyllä kuului, mutta ”todellisen Israelin” lisäksi Paavalilla oli uuden evankeliumin näkökulmasta mielessä ”todellinen pappeus”.

Pappina toimimisen syvimpänä ideana oli Jumalan läheisyys, ja lupa lähestyä pyhiä paikkoja sekä tuoda uhreja. Nämä seikat toteutuivat Paavalin mielestä täysin uskossa Kristukseen. Vanhan testamentin aikana ihmiset halusivat lähestyä Jumalaa Jerusalemin temppelin välityksellä. Juutalaiset uskoivat, että ylimmäinen pappi kohtaa Jumalan, kun hän kulkee temppelin kaikkeinpyhimpään. Paavali puolestaan uskoi, että hän kohtaa Jumalan Kristuksessa. Jos Kristus asuu uskon kautta hänen sydämessään, mitään läheisempää yhteyttä Jumalan ei voi saada.

Niinpä pappeudesta tuli pelkkä vertauskuva. Sitä saattoi helposti käyttää kuvana lähetystyöstä. Paavalin tehtävä oli pyhä. Se oli Jumalalta saatu tehtävä. Hän teki työtään temppelin pyhyydessä ja Jumalan pelastavien lahjojen parissa. Paavalin kiitosuhri koostui uskoon tulleista pakanoista. Pyhä Henki oli pyhittänyt heidät, ja heistä oli tullut Jumalan temppelin asukkaita.

Tämä kuva lähetystyöstä on sopiva vielä tänäänkin. Jumalan Sanan voima on sama kuin Paavalin aikaan. Kukaan ei tee työtä omassa voimassaan, vaan Kristuksen evankeliumin voimalla. Paavalin esimerkki rohkaisee myös meidän aikamme lähetystyötä. Evankeliumi tekee työnsä kaikkialla, missä sen palvelijat vain pitävät sitä esillä. Edellisissa luvuissa Paavali kantoi huolta siitä, että kukaan ei voi pelastua, jos evankeliumia ei julisteta. Nyt hän riemuitsi siitä, että evankeliumi kantaa hedelmää kaikkialla Jerusalemista Illyriaan. Tämän jälkeen evankeliumi on kulkenut mantereille, joiden olemassaolosta Paavali ei edes tiennyt. Raamattu on käännetty sadoille ja taas sadoille kielille. Koko Jumalan luoma ihmiskunta on saanut ”liturginsa”, jotka palvelevat Jumalaa sanalla.

Kaiken työn taustalla oli Herran kärsivän Palvelijan tekemä palvelustyö. Siihen Paavali viittasi vielä Vanhan testamentin avulla. Evankeliumilla on selvä sisältö. Se on sanomaa Kristuksen uhrista. Se on riemullista julistusta syntien sovituksesta. Vaikka pakanakansoilla ei ole mitään käsitystä Israelin historiasta, Egyptistä vapautumisesta tai Jerusalemin temppelin toiminnasta, he voivat siitäkin huolimatta löytää Israelin Messiaan. He saavat kokea ”sen, mistä he eivät ikinä ennen ole kuulleet”. He saavat löytää syntisten Vapahtajana, sillä syntinsä he kyllä tuntevat. Uhri heidänkin puolestaan on annettu.

15:22-33 Uudet suunnitelmat: Rooma ja Espanja

Roomalaiskirjeen loppujaksot kertovat Paavalin elämän olleen suuressa taitekohdassa. Hän koki työkautensa Aasiassa ja Akhaiassa (Kreikassa) olevan päätöksessä. Kaksi suurta niemimaata oli käyty lävitse, kolmas – nimittäin Rooma itse – odotti tukikohtana, ja neljännestä tuli suuri tavoite. Paavali halusi jatkaa työtään aina Espanjaan saakka. Ennen uutta matkaansa hänen piti kuitenkin

hoitaa yhteytensä Jerusalemiin. Sille parhaan mahdollisuuden tarjosi seurakuntien keräämä avustus, joka tuli kuljettaa Jerusalemin köyhille. Samalla yhteydenpito kuuluisten apostolien kanssa antaisi tukea uusille lähetysmatkoille.

15:22. *Tämän vuoksi matkani teidän luoksenne on estynyt kerran toisensa jälkeen.*

Mikä on estänyt Paavalin matkan Roomaan? Syynä ei liene se edellä todettu ajatus, että Paavali ei ole halunnut julistaa sanaa siellä, missä muut ovat jo tehneet työtä. Tämä nimittäin ei sopisi yhteen seuraavan jakeen kanssa. Yhtenä syynä oli se yleinen tosiasia, että Paavalin aika oli mennyt Galatian, Aasian, Makedonian ja Akhaian maakunnissa. Esimerkiksi Efesoksessa Paavali oli työskennellyt aktiivisesti kahden vuoden ajan, ja tehtävää oli enemmän kuin aikaa tai mahdollisuuksia riitti (ks. Ap.t. 19:9-10).

Paavali käyttää kuitenkin vahvaa sanaa "estetty". Kreikan lause tarkoittaa oikeastaan: olin monen [vuoden] ajan estetty tulemasta teidän luoksenne. Lyhyt katsaus Paavalin historiaan pari kolme vuotta ennen kirjeen kirjoittamista muistuttaa hyvin konkreettisista esteistä. Jewett on listannut tapahtumista esimerkiksi monta vankilaepisodia (1. Kor. 15:32; 2. Kor. 1:8; Philem. 1; Fil. 1:14). Listaan kuuluvat myös Kolossan ja Laodikean seurakuntien ongelmat (Kol. 2) sekä Filippin ja Korintin riidat. Judaistit olivat tehneet hänen työstään monin paikoin vaikeata (Ap.t. 20:3), apostoli joutui tekemään pitkiä vierailuja riitaisiin seurakuntiin (2. Kor. 12-14) sekä matkan Trooakseen etsimään Titusta (2. Kor. 2:12-13). Esteitä oli ollut yllin kyllin. Evankeliumi meni eteenpäin kärsimyksen kautta.

15:23. *Mutta nyt minulla ei enää ole tehtävää näillä seuduilla, ja olen jo vuosikausia odottanut tilaisuutta päästä käymään teidän luonanne*

Korintin kaudella monet edellä mainituista käytännön ongelmista oli ratkaistu. "Nyt työlleni ei ole enää tarvetta näissä provinsseissa", hän kirjoittaa. Jo siihen astinen lista on yhden ihmisen työn kannalta hengästyttävä: Syyria, Kilikia, Galatia, Aasia, Makedonia, Akhaia ja Illyricum. Se ei kuitenkaan riittänyt. Paavalilla oli lähetystyöntekijän mieli. Hän ei jäänyt pysyvästi paikalleen. Hänestä ei tullut esimerkiksi Efesoksen seurakunnan kaitsijaa. Tehtävään löytyi kristitty, jolla oli siihen lahjat. Eläkevirka ei ollut apostolin tähtäimessä.

Paavali halusi uusille alueille. Kun työ yhdellä suunnalla oli saatu alulle, julistajan mieli paloi jo kohti uusia haasteita. Koko Välimeren alue näyttää olleen hänen tähtäimessään. Uuden alku antoi myös tilaisuuden suunnitella matkaa Roomaan. Kuten viimeinen luku osoittaa, Roomassa asui monia Paavalin työtovereita ja ystäviä. Kaupunki ei siten ollut hänelle kokonaan vieras.

15:24. *sitten kun menen Espanjaan. Toivon, että voisin tällä matkallani tavata teidät ja että te auttaisitte minut matkaan sieltä eteenpäin, kun olen ensin saanut jonkin aikaa nauttia seurastanne.*

Kävikö Paavali Espanjassa? Esimerkiksi Apostolien tekojen kertomus Paavalin elämästä jäi kutkuttavasti auki. Kellään ei ole varmaa tietoa siitä, missä ja miten Paavali kuoli, vaikka siitä onkin yksi Raamatun ulkopuolinen kertomus jäänyt jälkipolville. Ja vaikka tiedettäisiinkin, että Paavali kuoli Roomassa, hänellä olisi kyllä ollut aikaa kulkea ympäri maita vielä ennen kuolemaansa. Rooman piispa Kleemens, Pietarin kolmas seuraaja, kirjoittaa ensimmäisessä kirjeessään Korinttilaisille (Apostoliset isät), että Paavali kävi "lännen rajoilla" saakka. Kuvatessaan "sankarillisia apostoleja" hän kuvaa lyhyesti myös Paavalia, joka sai "kestävyydellään voittopalkinnon".

"Seitsemästi hän oli vankina, hänet ajettiin maasta ja häntä kivitettiin, mutta näin hänestä tuli julistaja sekä idässä että lännessä ja hän saavutti sen jalon maineen, mikä hänen uskoonsa liittyy. Ja kun hän sitten, koko maailmalle vanhurskautta opetettuaan oli tullut lännen rajoille ja oli antanut toistuksen hallitsijoiden edessä, hän erkani tästä maailmasta ja tuli otetuksi pyhään paikkaansa kestävyyden suurimpana esikuvana." (1. Kleem. 5:7)

Jos tämä tarkoittaa samaa, mihin Muratorin kaanonista säilyneet tiedot viittaavat, Paavali ehti käydä Espanjassa saakka. Roomasta katsoen "sekä idässä että lännessä" tarkoittaa molempia suuntia. Nimitys "Spania" tarkoitti tuohon aikaan koko Pyreneitten niemimaata. Myös nykyisen Portugalin alue kuului siihen. Spania oli Rooman provissi, jonka alueelta oli vuosien varrelta tullut monta kuuluisaa roomalaista johtajaa. Paavalin lähetysmatkan Espanjaan mainitsevat lyhyesti

Muratorin kaanonin lisäksi myös kirkkoisät Hippolytus ja Krystostomos. Siten seurakunnissa kulkeneen perinteen mukaan Paavali jatkoi Rooman vankeuden jälkeen työtään lännessä.

Espanja oli kyllä luonteva jatko Paavalin työlle. Rooma oli jo evankelioitu. Hänen ei tarvinnut kantaa suurta huolta Italiasta. Roomasta oli tarkoitus pikemminkin tulla tukikohta lännen valloittamiselle. Paavalihan pyysi tässä avoimesti tukea tuleville lähetysmatkoilleen. Espanja oli rannikolla seuraava kohde. Aikaisemmin nähtiin, että Paavali piirsi ympyrän kaarta (*kyklos*) Jerusalemista Ateenan kautta Roomaan. Sama kaari jatkuisi kauniisti Espanjaan, ja näin kaikki Välimeren provinssit olisi käyty lävitse.

Paavali näyttääkin hahmottaneen työkenttäänsä Välimeren maiden ja Rooman provinssien mukaan. Ehkä strategia oli sillä tavalla päämäärätietoinen, että kustakin maasta evankeliumi voisi sitten levitä pohjoiseen uusien seurakuntien työn kautta. Lisäksi kysymys kielestä saattaa olla suunnitelmien kannalta olennainen. Kohdemaana Espanja oli melko helppo, sillä Rooman vaikutus oli ollut siellä suuri. Kieli ei ollut ongelma. Lisäksi maassa on mitä ilmeisimmin ollut juutalainen vähemmistö, jonka synagogista työ oli helppo aloittaa.

15:25. *Nyt olen kuitenkin lähdössä Jerusalemiin viemään avustusta pyhille.*

Jerusalem oli monessa mielessä vielä kristikunnan keskipiste (Paavali kirjoitti nimen heprean kielen tapaan, ei tavallisessa kreikkalaisessa muodossa). Siellä toimivat seurakunnan ”pylväät”, suuret apostolit, joiden auktoriteetti oli muita korkeampi (Gal. 2:9). Työkenttien jakamisen yhteydessä Paavali oli saanut tehtäväkseen muistaa Jerusalemin köyhiä (Gal. 2:10). Hänen toimintansa osoittaa, että tämä näkökulma säilyi yhteyttä ylläpitävänä tekijänä hänen toimintansa ja Jerusalemin apostolien toiminnan välillä. Tämän ensimmäisen lauseen mukaan avustus vietiin ”pyhille”. Se on yleinen Jerusalemin seurakunnan jäsenten nimitys Uudessa testamentissa.

15:26. *Makedonian ja Akhaian seurakunnat ovat näet päättäneet antaa yhteisen lahjan Jerusalemin seurakunnan köyhille.*

Toisessa Korinttilaiskirjeessä Paavali erikseen kiittää Makedonian seurakuntia siitä, että ne olivat innokkaita avustamaan ”pyhiä” kolehdein. Tämä oli erityisen harvinaista, koska seurakuntalaiset itsekin olivat köyhistä oloista (ks. 2. Kor. 8:1-6). Missä määrin avustus oli todella tarpeellinen? Apostolien tekojen kertomukset osoittavat, että uskovat olivat tuoneet Jerusalemin seurakuntaan varojaan muutenkin. Työlle olisi kaiketi ollut mahdollisuuksia ilman muiden lahjojakin. Toisaalta kuitenkin on selvää, että tarvetta oli tuohon aikaan runsaasti. Meidän on vaikea tietää, miten paljon avustuksiin todellisesti tarvittiin rahaa. Yksi asia kuitenkin on melko ilmeinen. Ihmiset elivät pääsääntöisesti sellaisessa köyhyydessä, josta meillä rikkaiden länsimaiden ihmisillä ei ole enää mitään käsitystä.

Tässä lauseessa avun tarvitsijoita kutsutaan ”köyhiksi”. Onko kyse sosiaaliluokaltaan köyhistä, vai hengellisesti köyhistä ihmisistä? Tähänkään ei ole yksiselitteistä vastausta. Uskovia kutsuttiin köyhiksi myös uskonnollisista syistä. On hyvä muistaa, että muissakin juutalaisissa suuntauksissa käytettiin hurskaista joskus nimitystä köyhät. Tosin näyttää siltä, että vaikka edellisen lauseen pyhät olisivat jälkimmäisen lauseen köyhiä, he ovat voineet olla sitä myös sosiaalisesti.

15:27. *Näin ne siis ovat päättäneet, ja ne ovatkin tämän heille velkaa. Jos kerran pakanuudesta kääntyneet ovat päässeet osallisiksi Jerusalemin pyhien hengellisistä aarteista, heillä on puolestaan velvollisuus auttaa näitä aineellisesti.*

Keräyksen motiivi oli yksinkertainen. Avustus koettiin eräänlaiseksi kunniavelaksi. Evankeliumia nimitetään käännöksessä kauniisti ”Jerusalemin pyhien hengelliseksi aarteeksi”. Paavalin alkuperäinen teksti on tosin paljon lyhyempi. Hän puhuu vain ”heidän hengellisistään” (*tois pneumatikois autoon*), eli hengellisistä asioista. Jos pakanat ovat päässeet osallisiksi heidän hengellisestä hyvästään, heillä on velvollisuus (*ofeilousin*) jakaa heille maallista hyvää (*sarkika*). Jerusalem oli silläkin tavalla keskipiste, että se oli evankeliumin syntysija. Siksi Paavali edellä määritteli lähetystyön ”kaaren” lähtöpisteeksi Jerusalemin. Daavidin kaupungista oli tullut Kristuksen kaupunki.

15:28. *Sitten kun olen hoitanut tämän tehtävän ja asianmukaisesti luovuttanut keräyksen tuoton, lähden Espanjaan ja käyn matkalla teidän luonanne.*

Yhteenveto selittää vielä Paavalin tavoitetta. Toisto kuuluu puhetaitoon ja saneltavan kirjeen periaatteisiin. Jae osoittaa myös, että Paavali oli hyvin suunnitelmallinen. Hän ei ”sodi ilmaan hosuen”, kuten hän toisaalla kirjoitti. Yksi tehtävä on suoritettava päätökseensä. Ilman sitä työ ei voi edetä. On hyvä muistaa, että kyseessä ei ollut mikään pieni bussimatka naapurikaupunkiin. Paavali joutui suunnittelemaan kuukausien matkat päästäkseen Jerusalemiin tuota tärkeätä tapaamista varten. Tällainen vaivannäkö osoittaa, että hänen työkautensa oli todellakin käännekohdassa. Paavali käytti runsaasti aikaa tavatakseen Jerusalemin johtajia. Hän ilmeisesti halusi myös heidän siunauksensa Espanjan evankelioimista varten.

15:29. *Tiedän, että tullessani luoksenne tuon mukanani Kristuksen täyden siunauksen.*

Paavalin ajatus saattaa kuulosta hieman kerskaavalta, mutta sitä tuskin on tarkoitettu sellaiseksi. Paavali vain toteaa, että hän tietää, miten Kristuksen ”täysi” (*pleerooma*) siunaus välitetään ihmisille. Se välitetään sen evankeliumin avulla, josta koko kirje todistaa. Uskonvanhurskauden sanoma, jumalattoman vanhurskauttaminen ilman tekoja, on Kristuksen siunaus. Siunaus (*eulogia*) tarkoittaa armoa, joka annetaan syntiselle. Se on se Abrahamin siunaus, joka Jeesuksessa tulee myös pakanoiden osaksi (Gal. 3:14).

15:30. *Herramme Jeesuksen Kristuksen nimessä ja Pyhän Hengen antamaan rakkauteen vedoten pyydän teitä, veljet, tukemaan minua taistelussani. Rukoilkaa Jumalaa puolestani,*

Lopuksi Paavali pyytää hyvin henkilökohtaisella tavalla esirukousta. Hän tietää jo edeltä, että hänellä on ”Juudeassa” edessään melkoinen kamppailu. Käännöksessä puhutaan taistelusta. Sana kamppailu (*agoon*) liittyy usein urheilukilpailuun, mutta myös toisenlaiseen taisteluun. Paavali joutuu todennäköisesti kohtamaan Jerusalemissa niitä kiihkoilijoita, joiden joukkoon hän itse aikanaan kuului. Apostoli luottaa esirukouksen voimaan. Hän ei epäröi lähteä matkaan, mutta tarvitsee siinä kaiken sen avun, jota hän voi saada. Tällainen esirukouspyyntö kertoo ruohonjuuritasolta samalla sen, miten Paavali on tarvinnut seurakuntien esirukousta kaikessa työssään. Hän on uskaltanut lähetystyössä kohdata vaaran toisensa jälkeen, kunhan seurakunnat rukoilevat kestävinä hänen puolestaan.

15:31. *että en Juudeassa joutuisi epäuskoisten käsiin ja että lahja, jonka vien Jerusalemiin, olisi pyhille mieluinen.*

Vastakkainasettelun osapuolet olivat tiedossa. Nimitys ”epäuskoiset” tai ”uskottomat” tarkoittaa Roomalaiskirjeessä niitä juutalaisia, jotka eivät ole uskoneet Kristukseen. Mieleen tulee etsimättä Paavalin oma nuoruus ja hänen toimimisensa Jeesuksen seuraajien vainoojana. Paavali tiesi, että monet hänen entisistä ystävistään haluaisivat saada hänet vangituksi. Joku oli epäilemättä siinä roolissa, joka häneltä oli vapautunut. Hänelle oli ilmeisesti langetettu myös kuolemantuomio. Siihen viitaa Paavalin alkutekstissä käyttämä ilmaus: ”jotta pelastuisin uskottomilta”. Pelastumisen verbi (*ryomai*) tarkoittaa monessa Uuden testamentin kohdassa pelastumista viimeiseltä tuomiolta. Tässä sana tarkoittaa sitä, että Paavali voisi välttää uskottomien väkivallan.

Tämä jae vahvistaa myös käsityksen siitä, että Jerusalemiin vietävä rahalahja oli tärkeä. Paavali piti sitä niin tarpeellisena, että hän oli valmis uhmaamaan kuolemaa toimittaessaan sen perille. On ehkä hieman vaikea edes kuvitella, miten vaarallinen Paavalin matka Jerusalemiin tulisi olemaan. Pelot osoittautuivat tosiksi. Apostolien tekojen mukaan Paavali otettiin kiinni Jerusalemissa, ja hän joutui puolustautumaan niin neuvoston kuin maaherran edessä (Ap.t. 21-25). Paavalia vastustaneet selootit tekivät lisäksi salaliiton, ja Apostolien teoissa kerrotaan jopa heidän tekemästään valasta. He vannoivat olevansa syömättä ja juomatta kunnes Paavali olisi saatu hengiltä (ks. Ap.t. 23:12-15).

Liekö asialla jotain yhteyttä kolmannentoista luvun ajatuksiin esivallasta, mutta esivalta pelasti Paavalin tässä tilanteessa. Se palveli Jumalaa pitämällä salaliittolaiset kurissa. Paavali joutui kyllä vankilaan, mutta se koitui hänen hyväkseen. Hänen henkensä säästyi murhaajien käsistä.

15:32. *Silloin voin, jos Jumala suo, tulla iloisin mielin teidän luoksenne ja virkistyä seurassanne.*

Paavalin matka kulki Roomaan, mutta toisella tavalla kuin hän oli kuvitellut. Hän epäilemättä meni kaupunkiin ”iloisin mielin” ja helpottuneena, koska hän oli päässyt pakenemaan salaliittolaisten juonia. Apostolien teoissa kerrotaan, että Paavali sai vapaasti pitää vastaanottoa ja opettaa seurakuntalaisia parin vuoden ajan Roomassa. Siten myös yhteys Rooman seurakuntien kanssa toteutui ihmeellisellä tavalla.

15:33. *Rauhan Jumala olkoon teidän kaikkien kanssa. Aamen.*

Paavali tuntuu lopettavan kirjettään monta kertaa. Se johtuu sanelun käytännöllisestä tilanteesta. Itse asia päätetään yleensä rauhan tervehdyksellä. Tässä niitä on esiintynyt jo parikin (ks. jae 13). Sama periaate näkyy muistakin Paavalin kirjeistä. Toisinaan hän vielä kirjeen varmentamiseksi lisää kirjurin kirjoittaman tekstin perään oman lyhyen viestinsä. Sellaista ei ole Roomalaiskirjeessä, mutta lopussa on pitkä lista henkilökohtaisia tervehdyksiä seurakuntien eri jäsenille. Roomassa asui paljon Paavalin ystäviä.

Sanoma

Roomalaiskirjeen loppujakso esittelee Paavalia lähetystyöntekijänä. Edellä hän oli kuvannut työnsä luonnetta hengellisen opetuksen avulla. Nyt hän kertoo lukijoilleen, minkälainen strategia hänellä oli työssä. Paavali piirsi Välimeren rannikolle laajaa kaarta. Se lähti liikkeelle Jerusalemista, jossa hän oli itse ensin vainonnut Jeesuksen seuraajia. Evankeliumin löytämisen jälkeen hänen matkansa kulki Aasian kautta Ateenaan. Kreikan kaupungit oli pääosin käyty läpi.

Tässäkin olisi ollut työsarkaa yllin kyllin yhdelle apostolille. Paavalin työn laajuutta kuvaa kuitenkin se, että hän katsoi nyt yhden kauden päättyneen. Oli aika siirtyä eteenpäin. Roomalaiskirje on siten kirjoitettu Paavalin elämän suuressa taitekohdassa. Hän suunnitteli matkaa Roomaan, josta hän halusi saada uuden tukikohdan lähetysmatkoilleen. Evankeliumin viivaa oli tarkoitus piirtää Espanjaan saakka. Siellä nimittäin olivat ”maan ääret” – suuren tuntemattoman valtameren ranta. Sen ajan maailman rakentui Välimeren ympärille.

Paavali kantoi huolta Euroopan evankelioimisesta. Se ei ole aivan vaatimaton tavoite. Hän kaiketi ajatteli, että muut apostolit pitävät huolen Egyptistä ja Afrikan pohjoisosista. Myös Jerusalemista itään oli työtä tehty – olihan Paavali kääntymyksensä jälkeen löytänyt turvapaikan Damaskoksesta. Paavalin pakanakansat olivat kuitenkin Rooman valtakunnan alamaisia. Kyseessä oli hänen alueensa ja hänen kansansa. Hänellä itselläänkin oli Rooman kansalaisuus. Lähes käsittämättömällä sitkeydellä Paavali oli tehnyt kaupunki kaupungilta työtä Galatian, Aasian, Makedonian ja Akhaian maakunnissa. Lukemattomat kaupungit olivat syttyneet evankeliumille.

Koska Rooman piispa Kleemens, jolla 90-luvulla oli vielä suora yhteys runsaat kaksi vuosikymmentä aiemmin marttyyrikuoleman kärsineiden Pietarin ja Paavalin työtovereihin ja Rooman kristittyihin, toteaa Paavalin julistaneen evankeliumia sekä idässä että lännessä, Roomasta katsoen tämä tarkoittaa myös läntisiä provinsseja. Kleemensin ilmaus “lännen rajoilla” tarkoittaa mitä ilmeisimmin silloisen Rooman valtakunnan äärilaitaa, suuren meren rantaa.

Miksi emme tiedä tarkemmin Paavalin viimeisistä vaiheista? Asiaa selventää tutkimuksessa uudelleen suosiota saanut selitys Apostolien teoista Paavalin puolustuspuheena. Kirjoituksen kerronta päättyy asetelmaan, jossa Paavali odottaa oikeudenkäyntiään Roomassa. On täysi mahdollista, että koko kaksoisteos on kirjoitettu puolustuspuheeksi itse oikeuden istuntoa varten. Olisi antiikin kirjallisuutta ajatellen johdonmukaista, että tällainen puolustuskirjoitus olisi laadittu. Teoria selittäisi monta asiaa niin Luukkaan tulkinnassa, kuin jopa evankeliumien keskinäisen suhteen arvioinnissa. Apologialle oli toki tarvetta kristinuskon alkuvuosina. Yhtäältä evankeliumin sisällön karut piirteet ja toisaalta liikkeen ympärillä velloneet huhut ruokkivat vääriä mielikuvia tästä juutalaiseksi lahkoksi tulkitusta joukosta. Verta juovan, ehkä jopa kannibalismiin taipuvaisen ryhmän oletettiin palvovan maailmanloppua julistanutta juutalaista saarnaajaa, joka oli poliittisista syistä tuomittu kuolemaan ja teloitettu Jerusalemissa kapinan lietsojana.

Eri puolilla Rooman valtakuntaa Kristuksen julistajat olivat synnyttäneet liikehdintää, hämmennystä ja ristiriitoja yhteiskunnassa. Kun vähän-Aasian apostoli, saarnamies Paavali oli nyt syytettynä pääkaupungissa, tilanne oli melko vaikea. Luukkaan narratiivi on puolestaan täynnä suostuttelevan retoriikan piirteitä. Hänen kertomuksessaan roomalaiset eivät ole roiston osassa – pikemminkin päinvastoin. Ensinnäkin Jeesus kohtelee evankeliumissa Rooman valtakunnan kansalaisia lähes tasavertaisesti juutalaisten kanssa. Roomalaisista hallitsijoista ei anneta sen pahempaa kuvaa kuin juutalaisista vallanpitäjistäkään. Nimenomaan jälkimmäiset vastustavat

Jeesusta ja hänen sanomaansa. Kun Paavali puolestaan on syytettynä, Luukas marssittaa roomalaisia virkamiehiä avaintodistajiksi hänen puolestaan: Kyproksen konsuli, Akaian konsuli Korintissa, ja Efesoksen kaupunginsihteeri saavat jokainen vuorollaan todistaa, että Paavali ei ole vaarallinen Rooman valtakunnalle. Paavali ei joudu ongelmiin roomalaisten kanssa, vaan hänen syyttäjänsä ovat juutalaisia. Kyse on juutalaisten keskinäisistä opillisista riidoista, etenkin ylösnousemuksen todellisuudesta. Jos Paavalin oikeudenkäynti on sijoittunut vuoteen 62, Luukkaan kaksoisteos on kirjoitettu kuluneiden kahden vuoden aikana ennen sitä.

Paavali on kaiketi vapautettu syytteistä. Kyse oli juutalaisten keskinäisistä riidoista, joiden aiheena oli usein ylösnousemus – aivan kuten Apostolien teoissa asia selitetään. Apostoli on siten voinut hyvin suunnata tämän jälkeen matkansa länteen, kohti Espanjaa. Kirkkkoisien perimän tradition mukaan Paavali on tehnyt vielä parin vuoden mittaisen lähetysmatkan kohti Espanjaa. Keisari Neron aikakaudella juutalaiset ja juutalaiskristityt joutuivat uudelleen ongelmiin antisemitistisen politiikan takia. Roomalaisten historioitsijoiden mukaan myös kristityt joutuivat syytettyjen penkille. Nero syytti heitä Rooman palosta. On arveltu, että Paavali on tämän kriisin aikana palannut Roomaan tukemaan vainottuja kristittyjä – tai sitten hänet on vangittu provinssissa. Perimätiedon mukaan hänen päänsä katkaistiin eli hänet teloitettiin joko vuonna 64 tai 65, pian Rooman palon jälkeen.

Roomalaiskirjeen kertomuksessa Paavalin silmissä siinsivät kuitenkin vielä Espanjan rannat. Ensin oli käytävä Jerusalemissa. Emme tiedä tarkasti, mikä oli Paavalin varsinainen syy käydä Jerusalemissa. Käynnin muodollinen peruste oli avustus, jota oli kerätty monessa seurakunnassa Jerusalemin köyhiä varten. Tämä avustus toimi yhteyden luojana kristinuskon keskipisteen ja pakanamaille syntyneiden seurakuntien välillä. Ehkä ajatus yhteydestä ja Paavalin työn saama tuki olivatkin niitä syitä, jotka saivat apostolin lähtemään vielä kerran Jerusalemiin, henkensä uhallakin.

Paavalin elämän suuri kaari oli myös kiertymässä ympäri. Hän oli lähtenyt liikkeelle Jerusalemista, ja sinne hän oli nyt palaamassa. Pitkä työkausi oli takana. Uudet tavoitteet olivat mielessä. Seurakunnan johtajien tuki olisi tuiki tarpeellinen matkalla Espanjaan. Ehkä Jerusalemin ja Rooman välinen yhteys sellaisenaankin jo vaati hyväksymisen hakemista henkisestä pääkaupungista. Sen jälkeen olisi helpompi saada tukea Roomasta.

Paavali pääsi kyllä Roomaan, mutta vankisaatossa. Jumalan tiet ovat toisenlaisia kuin ihmisten ajatukset. Meillä on taipumus ajatella, että Paavalin kävi huonosti Jerusalemissa. Jälkikäteen ajateltuna asia taisi olla päinvastoin. Hän sai viedyksi tärkeän rahalahjan perille. Hän tapasi muita apostoleja. Ja hän säästyi salaliittolaisten kynsistä. Saipa hän vielä turvakseen saattueen, joka kuljetti hänet Roomaan – hänen unelmiensa kaupunkiin (Ap.t. 28:14-16). Mikäli pitää vielä paikkansa, että Paavali myöhemmin julisti sanaa myös Espanjassa, Jumala kuljetti häntä aivan erityisessä johdatuksessa lähetysmaasta toiseen.

Terveiset Rooman kotiseurakunnille 16:1-27

16:1-16 Suosituksia ja tervehdyksiä

Kirjeiden lopputervehdykset ovat usein erityisen mielenkiintoisia. Nämä ovat nimittäin ainoita suoria viittauksia siihen, millaisia Roomassa olevat seurakunnat olivat. Ne kertovat myös, ketkä olivat Roomassa seurakuntien johdossa. Listan 26 nimeä kuuluivat henkilöille, joilla oli merkittävä asema kotiseurakunnissa. Lisäksi saamme nähdä, keitä Paavali läheisiä ystäviä toimi näissä seurakunnissa. Tarkemmin lukien ne osoittautuvat todelliseksi ikkunaksi Rooman alkuseurakuntaan ja vievät meidät lopuksi pienelle matkalle kirjeen lukijoiden luokse.

16:1. *Annan teille suosituksen sisarestamme Foibesta, joka on Kenkrean seurakunnan palvelija.*

Tervehdyksiä sisältävä jakso alkaa mielenkiintoisella tavalla. Paavali kirjoittaa ensiksi tuolle ajalle hyvin tyypillisen suosituskirjeen Foibelle. Tämä tarvitsi suosituksen ilmeisesti siksi, että juuri hän kuljetti Paavalin kirjeen Roomaan. Kirjeen tuojan vakuus oli tarpeellinen, jotta häntä ei sekotettaisi kehen tahansa kulkijaan (vrt. 2. Tess. 2:2), eikä hänen sanojaan uskottaisi ilman perusteita.

Foibe oli Korintin itäisen satamakaupungin Kenkrean seurakunnan diakoni. Evankeliumi oli siis levinnyt alueella jo laajalle. Monissa kaupungeissa oli seurakuntia, ja niissä oli omat työntekijänsä. Seurakunnan kaitsijoiden ja vanhimmiston lisäksi monissa paikoissa oli diakoneja, joiden tehtävät olivat Uuden testamentin mukaan käytännöllisempiä kuin kaitsijoiden tehtävät.

Foibe oli saanut nimensä kreikkalaisesta mytologiasta, joten hän on mitä ilmeisimmin ollut pakanakristitty. Häntä nimitetään lisäksi ”sisareksi” (*adelfee*). Juutalaisuudellekin tyypillisen veljiksi nimittämisen ohella varhaisissa seurakunnissa alettiin uskoon tulleita naisia kutsua sisariksi (ks. esim. 1. Kor. 7:15; Filemon 2; Jaak. 2:15).

16:2. *Ottakaa hänet vastaan Herran palvelijana niin kuin pyhille sopii ja auttakaa häntä kaikessa, missä hän tarvitsee teitä. Onhan hän itsekin ollut tukena monille, myös minulle.*

Alkuteksti on tässäkin kohdassa lyhyt: ”ottakaa hänet vastaan Herrassa (*en Kyrioo*), kuten on arvokasta pyhille”. Käännös liittää Herra-sanan Foibeen, mutta Paavali kylläkin liitti sanan päinvastoin juuri vastaanottajiin. Foibe tuli ottaa vastaan arvokkaasti, ja hänen tuomalleen kirjeelle tuli antaa se arvo, joka sillä apostolin kirjeenä oli. Ajatus on sama kuin Efesolaiskirjeessä: ”kehotan teitä siis elämään saamanne kutsun arvoisesti” (Ef. 4:1). Suosituskirjeen vetoomus on selvä. Roomalaisten tulee kohdella kirjeen tuojaa sillä rakkaudella ja tuella, joka on kristillisen palvelutyön mukaista.

Foibesta Paavali antaa hyvän todistuksen. Hän on tehnyt evankeliumin työtä innolla. Hän on antanut tukensa monille. Mitä sana ”tuen antaja” (*prostatis*) oikeastaan tarkoittaa? Se tarkoittaa sanatarkasti suojelijaa ja mesenaattia (latinaksi *patrona*). Tämä nimitys voidaan tulkita kahdella tavalla. Jos Paavali tarkoittaa tuen antamista yleisessä mielessä, hän kertoo Foiben palvelualttiista mielestä ja kätevyydestä käytännön töissä. Jos sanaa taas on käytetty alkuperäisessä merkityksessä, se voi tarkoittaa, että Foibe on ollut rikas nainen, joka on varoillaan tukenut seurakuntaa ja Paavalin työtä. Hän on siis saattanut ennen kääntymystään olla rikas ”patroona”, jolla on suuri talo ja paljon orjia. Osa seurakunnan jäsenistäkin on saattanut olla hänen palvelijoitaan tai hänen vapauttamiaan orjia. Rooman valtakunnassa vapautetut orjatkin tukeutuivat usein entiseen omistajaansa ja tämä säilyi heidän suojelijanaan. Mitään sosiaaliturvaa tuohon aikaan ei ollut. Tämä tulkinta selittäisi sen, että Paavali sanoo Foiben tukeneen myös hänen työtään – ilmeisesti niin käytännössä kuin taloudellisesti.

16:3. *Tervehtikää Priscaa ja Aquilaa, työtovereitani Kristuksen Jeesuksen palveluksessa.*

Rooman seurakunnan juutalaiskristityt työntekijät Aquila ja Prisca olivat Paavalin läheisiä työtovereita. Heidät mainitaan Uudessa testamentissa pariskuntana kuusi kertaa. Kuten aikaisemmin johdannossa on selitetty, he kuuluivat siihen juutalaisten joukkoon, jotka olivat Claudiuksen aikana joutuneet pakenemaan Roomasta. Muutettuaan Korinttiin he olivat tavanneet Paavalin ja

työskennelleet hänen kanssaan siellä ja Aasiassa (Ap.t. 18:1–3,18). Roomaan Aquila ja Prisca olivat palanneet ehkä vuonna 54 tai 55 Claudiuksen kuoltua.

Aquila ja Prisca ovat mielenkiintoinen pariskunta. Heidät mainitaan yleensä yhdessä. Apostolien tekojen mukaan he ovat olleet Paavalin tavoin teltantekijöitä (Ap.t. 18:2). He ovat siten mitä ilmeisimmin olleet varakkaita, ja heidän perheyrityksensä on siis toiminut kaupan alalla. Uuden testamentin antamien tietojenkin mukaan he matkustelivat paljon. Heidän tukikohtansa oli kuitenkin Roomassa, missä heillä on täytynyt olla talo ja perhe. Heidän Rooman kotinsa oli myöhemmin seurakunnan kokoontumispaikka. Talolla on siten varmaankin ollut kokoa ja näköä, vaikka täytyy muistaa, että Välimeren maissa suuremmat vierasjoukot kokoontuivat talojen sisäpihalla.

Paavalilla oli näin ollet erittäin läheinen suhde roomalaisiin. Vaikka hän ei ollut käynyt kaupungissa, hän tunsi sieltä monia kristittyjä. Ystäviensä kautta hän oli kuullut paljon seurakuntien tilasta ja myös siellä esiintyneistä ongelmista. Tämä kirjeen lopussa esiintyvä tieto lisää paljon ymmärrystämme Paavalin ja Rooman välisestä suhteesta. Aquila ja Prisca olivat Timoteuksen ohella ehkä kaikkein lähimpiä Paavalin työtovereita (*synergoi*). He olivat innokkaita evankeliumin julistajia, jotka antoivat kaiken tukensa Paavalin työlle.

16:4. *He ovat panneet henkensä alttiiksi minun takiani, ja heitä kiittävät minun lisäkseni myös kaikki pakanuudesta kääntyneiden seurakunnat.*

Aquilan ja Priscan ainutlaatuista uskollisuutta kuvaa Paavalin lause, että he ovat henkensä uhalla pysyneet työssä Paavalin rinnalla. He ovat panneet kaulansa (*trakheelos*) alttiiksi, kuten Paavali sanoo. Tämä järkyttävä kielikuva kertoo, että Rooman kansalaiset telotettiin yleensä miekalla. Evankeliumin työ oli vaarallista, ja Paavali ystävineen oli monta kertaa ollut jo hiuskarvan päässä kuolemasta. Tämän lauseen dramatiikkaa ei tule ohittaa kevyesti. Prisca ja Aquila ovat olleet evankeliumin julistamisen tähden lähellä kuolemantuomiota. Missä tämä on tapahtunut? Yksi mahdollinen tilanne liittyy Efeson mellakohin, joissa Paavali joutui ystävineen vakaviin ongelmiin.

Paavali mainitsee mielenkiintoisella tavalla ”pakanakansojen seurakunnat” (*ekkleesiai toon ethnoon*). Sana seurakunta (*ekkleesia*) tarkoitti ensinnäkin synagogan henkilökuntaa ja jäsenistöä. Tältä pohjalta sana siirtyi tarkoittamaan Kristukseen uskovien seurakuntaa. Nyt Paavali mainitsee sellaiset seurakuntaryhmät, jotka ovat kääntyneet pakanuudesta Kristuksen seuraajiksi. Tämä tarkoittanee, että osa seurakunnista oli sellaisia, joihin ei kuulunut juutalaiskristittyjä lainkaan. Paavalin kanssa pakanalähetystyössä toimineet Aquila ja Prisca näyttävät olleen tällaisten seurakuntien läheisiä ystäviä.

16:5. *Sanokaa terveisiä myös heidän talossaan kokoontuvalle seurakunnalle. Terveisiä ystävälleni Epainetokselle, joka on Aasian työn ensi hedelmä Kristukselle.*

Vielä yksi erityinen piirre liittyy Aquilan ja Priscan elämään. Heidän kodissaan kokoontui kotiseurakunta (*kat’ oikon autoon*). Tämä ilmaus kertoo seurakunnan rakenteesta. Täytyy muistaa, että kristillisiä kirkkoja ei ollut. Uskovat kokoontuivat milloin missäkin. Joskus kokoontuminen tapahtui synagogassa, mutta sinne oli vaikea tuoda pakanakristittyjä. Joskus kokoontumiset saatettiin pitää ulkosalla. Näin tapahtui usein Paavalin lähetysmatkoilla. Mutta melko pian uskovat alkoivat kokoontua kodeissa. Suurempien talojen omistajat avasivat talonsa kotikirkoksi. Tässä oli ehkä myös pienen eripuran siemen. Synagogassa kokoontuvien uskovien ja pakanuudesta kääntyneiden uskovien välille saattoi myös syntyä jännitteitä – nimenomaan Roomalaiskirjeessä luetelluista ja käsitellyistä syistä.

Pakanuudesta kääntyneet “kiittivät” eli arvostivat Aquilaa ja Priscaa erityisesti siksi, että he olivat avanneet kotinsa myös heille. Paavalin opetuksen mukaisesti juutalaisten ja “kreikkalaisten” välillä ei ollut hengellisessä mielessä mitään eroa. Edes puhtaussäännösten perusteella ei ollut lupa kieltäytyä yhteisestä jumalanpalveluksesta toisten kristittyjen kanssa. Tässä näemme laista vapaan teologian seuraukset käytännössä. Jumalattoman vanhurskauttaminen näkyy siinä, kenet kutsut kotiisi.

Vaikka Epainetos mainitaan Raamatussa vain tässä lauseessa, hänellä on merkittävä asema varhaisen seurakunnan keskuudessa. Hän on Aasian ensimmäinen kristitty. Hänet myös tunnettiin tällaisen arvonimen perusteella (vrt. Stefanas Akhaian työn ensi hedelmänä, 1. Kor. 16:15). Aasia tarkoittaa nykyisen Turkin läntistä osaa, suurin piirtein Efesoksesta Trooakseen. Mitään tarkkoja

tietoja Epainetoksesta ei ole olemassa, mutta hän näyttää seuranneen Paavalia ja ehkä samalla Aquilaa ja Priscaa näiden matkoilla Akhaiaan. Käännös toteaa laimeasti, että Epainetos olisi Paavali ystävä. Alkutekstin mukaan hän oli Paavalille ”rakas” (*agapeetos*). Paavali käyttää toki tätä nimitystä monista, mutta lisäksi tietyt ihmiset olivat tulleet hänelle lähetystyössä erityisen läheisiksi. Liekö syynä Paavalin luvussa 15 kertoma ajatus uskovien muodostamasta kiitosuhrista Jumalalle. Ensi hedelmä merkitsee terminä juuri tuota kiitosuhria, ja Epainetos oli tällainen Kristukselle tuotu kiitos evankelioimistyöstä.

16:6. *Terveisiä Marialle, joka on nähnyt paljon vaivaa teidän hyväksenne*.

Maria oli tavallinen juutalainen naisen nimi, kuten kuka tahansa Raamatun lukija voi päätellä (tosin sillekin oli myös vastineensa roomalaisen nimen Marius feminiinisessä versiossa). Tätä Mariaa ei ole mahdollista liittää kehenkään toiseen Uudessa testamentissa mainittuun Mariaan. Hän näyttää olleen Rooman seurakunnan juutalaiskristitty, jonka Paavali mainitsee erikseen tässä yhteydessä. Mainitsemisen syy on kaiketi se, että Maria on nähyt ”paljon vaivaa” seurakunnan hyväksi. Vaivan näkeminen (*kopiaoo*) on sanana voimakas ja merkitsee suoranaista kamppailua. Paavali käyttää sanaa usein kuvatessaan omia kovia kohtaloitaan työssä. Mariakin on ilmeisesti joutunut kärsimään evankeliumin työn tähden.

16:7. *Terveisiä Andronikokselle ja Junialle, heimolaisilleni ja vankilatovereilleni, jotka ovat arvossa pidettyjä apostolien joukossa ja ovat olleet Kristuksen omia jo ennen minua*.

Tervehdysluettelon alussa olevien korostettujen terveisten joukkoon kuuluu Andronikoksen ja Junian/Juniaksen mainitseminen. He ovat ensinnäkin samaa syntyperää (*syngeneis*) Paavalin kanssa. Tämä ei ehkä tarkoita pelkästään juutalaisuutta, koska moni muukin tässä listassa on ollut juutalainen syntyperältään. Paavali tarkoitti todennäköisesti sitä, että Andronikos ja Junia/Junias ovat olleet arameaa puhuvia israelilaisia samaan tapaan kuin Paavali itse, ”heprealainen heprealaisista vanhemmista”. He ovat lisäksi olleet vankilassa Paavalin kanssa (*synaikhmalootos*). Tästä voidaan päätellä, että myös Andronikos ja Junia/Junias ovat toimineet lähetystyössä Paavalin kanssa. Hieman erikoisena yksityiskohtana mainitaan, että myös Junia – jos kyseessä on naisen nimi; ks. alla – olisi joutunut miesten kanssa vankilaan. Yleensä naisten tehtävänä oli tuoda vankina oleville miehille ruokaa ja muita tarvikkeita.

Nimi Junia/Junias on synnyttänyt jopa kiivaan keskustelun tutkijoiden keskuudessa. Onko kyseessä naisen vai miehen nimi? Keskustelua on käyty erityisesti siksi, että nämä kaksi liitetään jollain tavalla apostoleihin. Eräiden mielestä kohta olisi todiste siitä, että nainen saattoi Paavalin aikaan olla apostoli (tällaiseen viittaa jo Khrysostomos, joka kuitenkin katsoi, että nainen ei voi toimia seurakunnan johtajana). Silloin nimen tulkita kääntyy naisen nimen suuntaan. Miehen nimenä Junias voisi tietysti olla lyhenne nimestä Junianus. Nimi Junia kuitenkin esiintyy todella usein antiikin lähteissä, kun taas miehen nimeä Junias ei löydy lähteistä. Juutalaisen naisen nimi Junia voisi hyvin olla Juniuksen perheestä vapautetun orjattaren nimi.

Miksi nimen kääntäminen on ongelma? Naisen ja miehen nimet erottaa kreikan kielessä korkomerkki. Varhaiset käsikirjoitukset kirjoitettiin kuitenkin isoilla kirjaimilla eli versaalilla (majuskeli) eikä tekstissä ollut korkomerkkejä. Kaikki päätelmät sukupuolesta on siten tehtävä aivan toisenlaisilla, kielestä riippumattomilla perusteilla. Pitkään Juniasta pidettiin miehen nimenä, mutta viime vuosina moni suosii naisen nimeä Junia.

Ilmeisesti on niin, että Andronikos ja Junia olivat evankelioimistyössä kulkenut pariskunta, aivan kuten Aquila ja Prisca. Pitäisikö sitten ajatella, että Junia oli ensimmäinen naisapostoli? Tällainen kysymyksenasettelu nousee tämän päivän kiistoista, eikä Paavalin ajan seurakuntien tilanne ratkaise niitä tällä tavalla. Junia ja Prisca olivat juutalaisia naisia, jotka kiersivät miestensä kanssa julistamassa Kristuksen evankeliumia. Tällainen suositushan mieapostoleille oli annettu. Lienee syytä muistaa, että naisen mainitseminen ei sinänsä ole erikoista. Luvussa 16 Paavali mainitsee yhdeksän naisen nimeä: Foibe, Prisca, Maria, Junia, Tryfaina ja Tryfosa (sisarukset), Persis (Rufuksen äiti), Julia ja lopulta Nereuksen sisar.

Julistajien toiminta tapahtui suurelta osalta synagogissa, missä naisilla ei ollut asemaa eikä vaikutusmahdollisuutta. Sen ajan yhteiskunta oli miesten yhteiskunta, ja sille modernin ajan lukija ei voi mitään. Heillä oli mahdollisuus tehdä työtä evankeliumin hyväksi, mutta apostolinen

arvovalta oli miehillä. He olivat kyllä ”sisaria”, mutta Paavali kirjeet osoittavat, että vastuu seurakunnissa oli ”veljillä”.

Olivatko he arvostettuja apostoleina, vain apostoleiden mielestä? Molemmat vaihtoehdot ovat jollain tavalla kielellisesti mahdollisia, mutta datiivimuodolla ilmaistaan yleensä se “ryhmä, joka arvostaa”. Saattaa tietenkin olla, että Paavali katsoo kahdentoista apostolinkin arvostavan heidän työtään, mutta todennäköisempää on, että hän tarkoittaa suurempaa joukko. On luontevaa ajatella, että Paavali puhuu yleisemmällä tasolla missioon lähetetyistä. Hän puhuu toisaalla esimerkiksi laajasta Kristuksen ylösnousemuksen todistajien joukosta. He kiersivät julistamassa evankeliumia suurten apostolien tavoin (1. Kor. 15:5-7).

Edellen voidaan pitää mahdollisena, että Paavali lukee heidät juuri niihin todistajiin, jotka olivat itse kohdanneet ylösnousseen Jeesuksen. Andonikos ja Junia olivat nimittäin arvostettuja myös siksi, että he kuuluivat varhaisimpaan alkuseurakuntaan. He ovat tulleet uskoon jo ennen Paavalia. Tämä saattaa viitata siihen, että he ovat tulleet uskoon jo Ylösnousseen ilmestysten aikaan.

16:8-9. *Terveisiä Ampliatukselle, rakkaalle uskonveljelleni. Terveisiä Urbanukselle, työtoverillemme Kristuksen palveluksessa, ja ystävälleni Stakykselle.*

Seuraavaksi Paavali alkaa luetella muita ystäviään. Hän mainitsee ensin kaksi melko tavallista roomalaista orjan nimeä, Ampliatuksen ja Urbanuksen. Näistä ainakin Urbanus on hänkin Paavalin työtoveri. Nimet muistuttavat siitä, että useimmat juutalaiset perheet oli tuotu Roomaan orjiksi. Monet heistä oli kuitenkin Paavalin itsensä tavoin vapautettu.

16:10. *Terveisiä Apellekselle, joka on koeteltu Kristuksen palvelija. Terveisiä Aristobuloksen perheväelle.*

Apelleksesta Paavali haluaa myös sanoa jotain hyvää. Hän on joko arvostettu tai koeteltu (*dokimos*). Sana voi tarkoittaa kumpaa tahansa, eikä näin lyhyestä lauseesta voi päätellä enempää. Aristobuloksen väki mainitaan varmaankin sen tähden, että kyseessä oli Herodes Suuren pojanpojan talous. Keitä kaikkia oli tullut uskoon, on vaikea sanoa. Kyse oli tässäkin yhteydessä varmaankin perheen orjista ja vapautetuista.

16:11. *Terveisiä heimolaiselleni Herodionille. Terveisiä Narkissoksen talonväkeen kuuluville, jotka ovat Herran omia.*

Herodion on selvästikin juutalainen. Hän puolestaan näyttää olevan vapautettu orja Herodeksen suvusta (eri haarasta kuin Aristobuloksen perhe). Narkissos oli sekin yleinen vapautettujen orjien nimi, koskapa näillä suvuilla oli ollut suuria talouksia Roomassa. Yksi tämän niminen vapautettu orja toimi yhdessä vaiheessa jopa Claudiuksen apulaisena.

16:12. *Terveisiä Tryfainalle ja Tryfosalle, jotka tekevät ahkerasti Herran työtä. Terveisiä Persikselle, rakkaalle sisarelle, joka on nähnyt paljon vaivaa Herran työssä.*

Sisarukset Tryfaina ja Tryfosa on mainittu erikseen. Hekin ovat Paavalin mukaan nähneet erityistä vaivaa (*kopiaoo*) evankeliumin hyväksi. Ahkerien naisten listaa jatkaa Persis. Tämä oli yleinen vapautettujen orjien nimi Roomassa. Lista on aika pitkä, ja Paavalin tervehdykset alkavat lyhentyä. Paavali luonnehtii kaikkia hieman samaan tapaan (käännös on näissä lauseissa monivivahteisempi kuin alkuteksti).

16:13. *Terveisiä Rufukselle, jonka Herra on valinnut, ja hänen äidilleen, joka on kuin äiti minullekin.*

Voisiko Rufus olla Jeesuksen ristiä kantaneen Simon kyreneläisen poika? Pakanakristityille suunnatussa Markuksen evankeliumissa (joka on saatettu kirjoittaa Roomassa) Simon tunnistetaan juuri poikansa Rufuksen perusteella (Mark. 15:21). Hän on siten saattanut olla tunnettu Rooman seurakunnan jäsen. Paavali luonnehtii Rufusta harvinaisella tavalla: ”Herrassa valittu”. Voisikohan tämä nimitys viitata hänen arvostukseensa seurakunnassa (vaikkapa ristin kantajan perheessä omaa ristiään Herran työssä kantavana)? Joka tapauksessa Rufuksen äiti on ollut Paavalille lempeä. On lohdullista huomata, että aikuinen Paavali kirjoittaa näin kauniisti vanhasta kristitystä ”äidistä”, joka on huolehtinut joistakin Paavalin asioista.

16:14. *Terveisiä Asynkritokselle, Flegonille, Hermekselle, Patrobakselle, Hermakselle ja heidän kanssaan oleville veljille.*

Useimmat Paavalin mainitsemat nimet ovat tässäkin lauseessa vapautetuille orjille tyypillisiä nimiä. Niinhän tosin oli hänen omakin nimensä Paulos. Tästä voidaan päätellä kaksi asiaa. Ensinnäkin seurakunnan ytimenä oli juutalaiskristittyjä. Varmaankin juuri siksi Roomalaiskirje on luonteeltaan niin ”juutalainen”. Paavali voi käyttää runsaasti Vanhaa testamenttia hyödyksi, koska kuulijat tuntevat sen läpikotaisin. Toiseksi voidaan muistaa, että suuri osa seurakuntalaisista tuli vaatimattomista oloista. Eipä ollut seurakunnassa ”monta jalosukuista”, kuten apostoli kirjoitti jo korinttilaisille (1. Kor. 1:26). Ilmaus ”heidän kanssaan olevat veljet” tarkoittanee tässä yhteydessä yhtä tiettyä kotikirkkoa, jota Paavali ei ole nimennyt kenenkään johtajan mukaan.

16:15. *Terveisiä Filologokselle ja Julialle, Nereukselle ja hänen sisarelleen sekä Olympakselle ja kaikille muillekin pyhille.*

Vielä yksi perhe nostetaan esille. Filologos ja Julia olivat todennäköisesti hekin aviopari. On siis mahdollista, että heidän kotonaan kokoontui seurakunta. Filologos on kreikkalainen nimi ja Julia hyvin tavallinen roomalainen nimi. He saattavat olla tavallisia pakanakristittyjä, joiden kotiin kokoontui muita pakanuudesta kääntyneitä. Samassa yhteydessä Paavali mainitsee Nereuksen ja hänen sisarensa. Sisaren yleinen mainitseminen nimeä muistamatta saattaa tarkoittaa, että Paavali puhui Filologoksen ja Julian lapsista. Tosin se ei ole täysin varmaa, sillä yhtä hyvin kyse voi olla vain Nereuksen perheestä.

16:16. *Tervehtikää toisianne pyhällä suudelmalla. Kaikki Kristuksen seurakunnat lähettävät teille tervehdyksensä.*

Lähi-idässä poskisuudelma oli hyvin tavallinen tervehtimisen tapa, ja Välimeren maissa se on sitä vielä tänäänkin. Seurakunnissa siitä oli tullut kristillisen rakkauden merkki, pyhä suudelma (*fileema hagios*). Paavali päättää kirjeensä usein kehottamalla tämän tervehdyksen käyttämiseen (1. Kor. 16:20; 2. Kor. 13:12; 1. Tess. 5:26). Kyseessä oli ilmeisesti samalla eräänlainen kristityn tunnistamisen merkki hieman samaan tapaan kuin kuuluisa kalan kuva myöhemmin.

Lopuksi tervehdyksen lähettävät ”kaikki” seurakunnat. Ilmaus voi viitata niihin seurakuntiin, joissa Paavali oli jokin aika sitten vieraillut tulevaa matkaa valmistellessaan. Toisaalta se voi viitata siihen, että kotiseurakunnat olivat jonkin verran erilaisia ja toimivat erillään. Osa oli syntynyt synagogien ympärille, osa taas pakanuudesta kääntyneiden uskovien ympärille. Kaikki ne tervehtivät Rooman lukuisia kotiseurakuntia, joiden jumalanpalveluksissa Paavalin kirjettä tultaisiin lukemaan.

Sanoma

Kirjeen lopputervehdykset nostavat meidän silmiemme eteen monia Paavalin henkilökohtaisia ystävyyssuhteita. Vaikka hän ei ollut käynyt Roomassa, kaupungissa asui monia hänen työtovereitaan. Kirjettä ei siten tultaisi lähettämään mihinkään täysin vieraaseen paikkaan. Paavalilla oli hyvät mahdollisuudet saada tuleville lähetysmatkoilleen tukea Roomasta.

Seurakuntiin kuului Paavalille rakkaita ihmisiä. Jotkut olivat tehneet hänen kanssaan lähetystyötä vuosikaudet. Jotkut olivat uskonsa tähden istuneet vankilassa hänen kanssaan. Aquila ja Prisca olivat panneet henkensä alttiiksi Paavalin työn tähden. Paavali kutsui monia nimeltä ja lähetti rakkaita terveisiä eri kotiseurakuntien kokouksiin.

Rooman seurakunnista kirjeen päätös kertoo myös olennaisia tietoja. Monet kotiseurakunnista olivat juutalaiskristillisiä. Vaikka synagogia ei mainita nimeltä, toimintaa on saattanut olla niidenkin yhteydessä. Juutalainen tausta oli siten yhteistä Paavalille ja monille lukijoista. Se selittää, miksi Paavali saattoi käyttää niin syvällistä, juutalaisesta teologiasta ja Vanhasta testamentista nousevaa opetusta kirjeessä.

Myös roomalaiset kristityt olivat usein vaatimattomista oloista. Nimilista kertoo, että monet uskovista olivat taustaltaan orjiksi viedyistä juutalaisista perheistä. Se on tietenkin odotettavaa siksi, että juutalaisia oli tullut Roomaan nimenomaan Pompeiuksen valloitusretkien jälkeen sotavankeina. Nämä jaettiin tai myytiin perheisiin palvelijoiksi. Heidän itsensä tai heidän lastensa vapauduttua

heille jäi isäntäperheen nimi. On arveltu, että Paavalin omakin perhe olisi ollut tällainen orjaperhe Tarsoksen kaupungissa. Tällä perusteella hän olisi nimittäin voinut saada Rooman kansalaisuuden.

Monien vastaanottajien kohdalla todetaan, että he ovat nähneet paljon vaivaa evankeliumin työssä. Se muistuttaa meille, että kristillinen seurakunta kasvoi muuallakin kuin Paavalin työn piirissä. Julistajia oli paljon. Evankeliumi meni eteenpäin. Paavali ei ollut ainoa pakanoiden apostoli, vaikka hänellä olikin erityinen kutsumus juuri siihen työhön. Paavalin vähäinen mielenkiinto Italian evankelioimiseen perustui varmasti juuri siihen, että hän ei halunnut tehdä varsinaisesti työtä siellä, missä muut jo julistivat sanaa. Italiassa näitä julistajia riitti. Paavali halusi tiivistää yhteyttään heihin, mutta hänen omat suunnitelmansa tähtäsivät Pyreneitten niemimaalle.

16:17-27 Loppukehotukset ja loppuylistys

Paavalin kirjeiden lopussa on yleensä vielä loppukehotus, jossa Paavali jopa muuta kirjettä henkilökohtaisemmin jättää viimeisen tervehdyksensä kirjeen saajille. Toisinaan hän tässä vaiheessa keskeyttää sanelun ja tarttuu itse kirjurin kynään. Galatalaiskirjeen lopussa hän aloitti loppukehotuksen hauskalla tavalla: ”Katsokaa, miten suurin kirjaimin minä nyt omakätisesti kirjoitan teille!” (Gal. 6:11, vrt. 1. Kor. 16:21; 2. Tess. 3:17; Kol. 4:18). Roomalaiskirjeen kohdalla ei ole varmuutta, kirjoittiko Paavali viimeiset rivit itse vai ei. Joka tapauksessa loppulauseiden luonne on sama kuin muuallakin. Ne on kirjoitettu tai saneltu hitaasti. Jokainen lause on itsenäinen kokonaisuutensa. Ja sanottava on kohdistettu lukijoille todella tarkasti.

On hyvä panna merkille, että viimeiset kehotukset on kohdistettu siihen tilanteeseen, jossa kirje tultiin lukemaan – seurakunnan kokoontumiseen eli jumalanpalvelukseen. Siksi Paavali puhuu tässä vielä seurakunnan yhtenäisyydestä ja varoittaa harhaopettajista. Jumalanpalvelukseen kuuluu Kristuksen evankeliumi, eikä kellään ole oikeutta viedä tätä aarretta uskovilta.

16:17. *Kehotan teitä, veljet, varomaan niitä, jotka saavat aikaan eripuraisuutta ja houkuttelevat teitä luopumaan niistä opetuksista, jotka olette saaneet. Pysykää heistä erossa.*

Aluksi Paavali muistuttaa, että riidankylväjät kiersivät myös Roomassa. Hän on aikaisemmin kehottanut seurakuntalaisia etsimään yhteyttä ja unohtamaan turhat erimielisyydet. Nyt hän varottaa samasta asiasta vielä kerran, ja kohdistaa sanojensa kärjen suoraan eräisiin julistajiin. Roomassakin oli kulkenut niitä, jotka saavat aikaan ”eripuraa” (*dikhostasia*). Sana tarkoittaa oikeastaan kahtaalle jakautuneisuutta. Väärät opettajat hajottavat seurakunnan ja tekevät näin pilkkaa evankeliumista.

Myös roomalaisille Paavali muistuttaa, että apostolisesta opetuksesta (*didakhee*) ei saa luopua. Sama viesti oli annettu esimerkiksi korinttilaisille (1. Kor. 15:1-5), galatalaisille (Gal. 1:6-8) ja tessalonikalaisille (1. Tess. 4:1; 2. Tess. 2:15). On vain yksi pelastava evankeliumi. Jos joku luopuu siitä, hän luopuu Kristuksesta. Väärien opettajien suhteen annetaan seurakunnalle tiukka ohje: pysykää heistä erossa (*ekklinete*). Tämä voi kuulostaa jyrkältä, mutta ohje on välttämätön. Jos joku esiintyy Kristuksen nimissä, mutta julistaa evankeliumia vastaan, hänestä on tullut Jumalan valtakunnan vihollinen.

16:18. *Sellaiset eivät palvele meidän Herraamme Kristusta vaan omaa vatsaansa, ja kauniilla ja vakuuttavilla puheillaan he pettävät vilpittömien sydämet.*

Sellaiset harhaopettajat eivät palvele apostolien tavoin Herraa, vaan vatsaansa. Paavalin käyttämä ilmaus on huvittava, mutta osuva. Uskovan kansan keskuudessa leipäpapit on aina tunnistettu. Filippiläisille Paavali kirjoitti samasta asiasta: ”Vatsa on heidän jumalansa ja häpeä heidän kunniansa” (Fil. 3:19). Tämä seikka oli varmasti aivan konkreettinen. Kiertävä julistaja kestittiin seurakunnassa ja hän sai syödä vatsansa täyteen. Silloin ei sanomallakaan ollut niin väliä.

Paavali kiinnittää vielä huomiota siihen, että ulkonaisesti nämä valheen opettajat saattavat olla erittäin suosittuja. Hän luonnehtii heitä puhetaidon mukaan. He ovat kaunopuheisia ja käyttävät hienoja sanoja. Näin he kykenevät voittamaan puolelleen sellaisia, jotka eivät vielä kykene

tekemään itse eroa väärän sanoman ja Kristuksen evankeliumin välillä. Tällaiset harhaopettajat ovat tulleet seurakuntaan muualta. Paavali ei suinkaan tarkoita tässä aikaisemmin mainitsemiaan juutalaiskristittyjä, ”heikkoja”. Nyt kyseessä ovat sellaiset viettelijät, jotka eivät tunne Kristusta.

16:19. *Teidän kuuliaisuutenne on tullut kaikkien tietoon. Siksi olen teistä iloinen ja toivon, että olisitte taitavia hyvässä mutta taitamattomia pahassa.*

Varoitukseen liittyy lohduttava lisä: sillä teidän kuuliaisuutenne evankeliumille on tunnettu. Teillä on kyllä taitoa pitää väärät opettajat seurakunnan ulkopuolella. Näin Paavali iloitsee niistä ystävistään, joihin hän luottaa. ”Toivon vain teidän olevan viisaita”, hän jatkaa. Pyrkiminen hyvään on päämäärä. Sitä tukee ”viattomuus pahan suhteen”, kuten alkuteksti sanoo.

16:20. *Rauhan Jumala on pian murskaava Saatanan teidän jalkojenne alle. Herramme Jeesuksen armo olkoon teidän kanssanne.*

Lopun huipentaa vielä lopun ajoista muistuttava, eskatologinen toivotus. Kyseessä on suorastaan profeetallinen sana. Vaikka Jumalan vastustaja ahdistaa Jeesuksen seuraajia tässä ajassa, sen aika on lopussa. Uskovilla onkin Paavalin opetuksen mukaan tässä elämässä taistelu Saatanaa vastaan (1. Kor. 7:5; 2. Kor. 2:11, 11:14; 2. Tess. 2:9). Kristillinen toivo pitää kuitenkin – monien juutalaisten opetusten mukaisesti – varmana sitä, että Kristus saapuu pian tuhoten vastustajansa.

Ensimmäisten kristittyjen opetuksen lähtökohtana oli käärmeen saama tuomio syntiinlankeemuksen jälkeen: ”ihminen on iskevä sinun pääsi murskaksi, ja sinä olet iskevä häntä kantapäähän” (1. Moos. 3:15; myös juutalaisessa teologiassa tätä käytettiin hyväksi, TLev. 18:12). Maallinen taistelu päättyy pian, ja Saatana murskataan lopullisesti. Sen jälkeen alkaa taivaallisen rauhan aika, jonka lahjoittaa rauhan Jumala.

Jakson päättää loppusiunaus. Vaikka armon ja rauhan toivotuksia on esiintynyt jo monta, tämä lause päättää varsinaisen kirjeen.

16:21. *Työtoverini Timoteus lähettää teille terveisiä, samoin lähettävät maanmieheni Lukios, Jason ja Sosipatros. –*

Viimeiset terveiset kirjoitettiin kirjeen loppuun, ja niihin osallistuivat varmaankin ne henkilöt, jotka olivat Paavalin työtovereita. Lisäksi he ilmeisesti istuivat samassa huoneessa kirjettä saneltaessa. Timoteus oli kulkenut Paavalin kanssa maasta toiseen ja oli hänelle kuin oma poika. Hänet mainitaan kaikista ihmisistä useimmin Paavalin kirjeissä. Hän oli niitä ihmisiä, jotka olivat aina paikalla ja aina auttamassa.

Oliko Lukios Luukas, evankeliumin ja Apostolien tekojen kirjoittaja? Apostolien teoissa mainitaan Antiokian opettajien joukossa ohimennen kyreneläinen Lukios (Ap.t. 13:1). Luukas oli tämän nimen rinnakkaismuoto. Voi siis olla, että Luukas oli Paavalin ystäviä jo Antiokian ajoilta. Nyt hän oli Paavalin kanssa Korintissa ja lähti sieltä hänen mukanaan Jerusalemiin. Tämä sopisi yllättävän hyvin Apostolien tekojen pieneen erikoisuuteen. Siellähän nimittäin juuri Korintin kohdalla kirjoittajan tyyli muuttuu, ja hän alkaa kirjoittaa me-muodossa. Hän sanoo, että ”me lähdimme” kohti Jerusalemia, ja kuvaa matkan hyvin tarkasti. Koska näillä tarkoilla kertomuksilla täytyy olla jokin luonteva selityksensä, avaimena saattaa olla juuri Luukas. Hän näyttää kulkeneen Paavalin kanssa monen vuoden ajan. Tämän jakson aikana hän on voinut koota Apostolien tekoja ja saada siihen paljon materiaalia niin Paavalilta kuin tämän vankeuden aikana Jerusalemin apostoleilta.

Sosipatros näyttää lisäksi olevan sama Sopatros, joka Apostolien tekojen mukaan seurasi Paavalia hänen matkallaan kohti Jerusalemia (Ap.t. 20:4). Jason puolestaan mainitaan Tessalonikan käynnin yhteydessä. Paavali sai asua hänen talossaan (Ap.t. 17:5). Saattaa siis olla, että hän kuului seurakunnan lähettämään saattajajoukkoon, ja oli sen tähden Paavalin mukana Korintissa.

16:22. *Terveisiä myös minulta, uskonveljeltänne Tertiukselta, joka olen sanelun mukaan kirjoittanut tämän kirjeen. –*

Kirjeen oli kirjoittanut Tertius -niminen uskova veli. Suomennokseen on lisätty vielä sanat ”sanelun mukaan”, jotta kohta ei synnyttäisi epäselvyyksiä. Kirjeet saneltiin kirjurille, joka yleensä melko hitaasti kirjoitti tekstin ylös. Lauseiden väliin jäi siten hyvin pohtimisen aikaa, ja opetuskirje on usein sisällöltään varsin tiivis. Tosin jo antiikin aikana tunnettin eräänlainen pikakirjoitus, jonka perusteella kirjuri myöhemmin kirjoitti kirjeen puhtaaksi. Tutkimuksessa onkin pohdittu sitä, mikä

rooli Tertiuksella oli kirjeen kokonaisuudessa. Onko hän vaikuttanut myös tekstin sisältöön? Se ei näytä todennäköiseltä. Kirje on niin puheenomainen – siinä jää innokkaimmissa kohdissa jopa lause avoimeksi – että se on saneltu suoraan kirjoitettavaksi lause lauseelta.

16:23. *Teille lähettää terveisiä Gaius, joka on avannut kotinsa minulle ja koko seurakunnalle. Terveisiä myös kaupungin varainhoitaja Erastokselta ja veli Quartukselta.*

Terveisensä lähettää lisäksi Gaius, joka saattaa hyvin olla sama henkilö, jonka Paavali itse kastoi Korintissa ensimmäisten kääntyneiden joukossa (1. Kor. 1:14). Hän on epäilemättä ollut Korintin seurakunnan keskeisiä henkilöitä. Sitä osoittaa myös se, että Paavali nimittää häntä isännäksi (*ksenos*). Käännöksen sujuva ilmaus ”avannut kotinsa” kuuluu alkutekstissä näin: ”hän on sekä minun isäntäni että koko seurakunnan isäntä”. Isäntänä toimiminen voi tarkoittaa kahta asiaa. Ensinnäkin saattaa olla, että Gaius majoitti kiertäviä julistajia talossaan. Siksi Paavalikin oli saanut asua hänen luonaan ja sanella siellä kirjeensä kaikessa rauhassa. Toisaalta kuitenkin ilmaus ”koko seurakunnan isäntä” saattaa viitata myös kotikirkkoon. Majoittamisen lisäksi kodissa kaiketi pidettiin seurakunnan jumalanpalveluksia. Apostolien tekojen mukaan Paavali asui Korintissa Titius Justus –nimisen miehen luona. Tutkijat ovat yleensä sitä mieltä, että kyseessä olisi sama mies, Gaius Titius Justus.

Eräissä myöhäisissä käsikirjoituksissa esiintyy tässä kohdassa lisäksi jae 16:24, joka kuuluu: ”Herramme Jeesuksen Kristuksen armo olkoon teidän kaikkien kanssa. Aamen.” Koska lausetta ei löydy vanhimmista käsikirjoituksista, sitä voidaan pitää lisäyksenä, joka on siirtynyt tähän ehkä jakeessa 20 olevan siunauksen vaikutuksesta.

16:25. *Ylistys hänelle, joka pystyy voimallaan vahvistamaan teitä, niin kuin ilmoittaa evankeliumi, jota minä julistan, sanoma Jeesuksesta Kristuksesta, se paljastettu salaisuus, joka on ikiajoista saakka ollut kätkettynä!*

Kirjeen lopussa on Jumalan ylistys. Sen alkuperäisyydestä käydään keskustelua, sillä jakeet 25-27 puuttuvat monista käsikirjoituksista. Lisäksi eräissä varhaisissa käsikirjoituksissa tuo jakso on sijoitettu aivan muihin kohtiin (jakeen 14:23 jälkeen tai jakeen 15:33 jälkeen). Tällainen sekavuus osoittaa, että käsikirjoituksia kopioitaessa on tapahtunut jotain ylimääräistä kauan Paavalin kuoleman jälkeen. Joko loppuylistys on lisätty aivan uutena asiana, tai sitten sen sijoittumisesta on ollut käsikirjoitusten valmistajien kesken erimielisyyttä.

Jos ylistys olisi Paavalin sanelema, se olisi kyllä aivan ymmärrettävä. Se sopii siihen asetelmaan, että kirje oli tarkoitus lukea yhteisessä jumalanpalveluksessa seurakunnan keskellä. Evankeliumia täynnä oleva kirje oli tuollaisessa kokouksessa sopivaa päättää ylistykseen. Jakson sisältö on Paavalille tyypillinen. Jumala on sellainen Herra, joka vahvistaa omiaan. Hän vahvistaa uskovia Paavalin julistaman evankeliumin kautta (vrt. 1:1-6). Kirjeen alun ja lopun välillä on kaunis yhteys.

Evankeliumi on lisäksi Jumalan ”salaisuus”, jonka hän on paljastanut viimeisinä aikoina. Tähän tapaan Paavali oli aikaisemmin kirjoittanut niille korinttilaisille, joiden seurassa hän nyt saneli kirjettä: ”Me julistamme Jumalan salaista, kätkettyä viisautta, jonka hän jo ennen aikojen alkua on määrännyt meidän kirkkaudeksemme.” (1. Kor. 2:7).

16:26. *Nyt se on saatettu julki ja annettu ikuisen Jumalan käskystä profeetallisissa kirjoituksissa tiedoksi kaikille kansoille, jotta ne johdettaisiin uskoon ja kuuliaisuuteen.*

Loppujakso sisältää Paavalin ajattelulle tyypillisiä aiheita. Evankeliumi on Jumalan suunnitelma ja se on Jumalan itsensä paljastama (Room. 1:16-17). Se on nähtävissä Vanhan testamentin kirjoituksista, ja Paavali Kristukseen uskovana kirjanoppineena on pyrkinyt tuomaan sen esille käyttäen kymmeniä kertoja suoria Vanhan testamentin lainauksia sanojensa tueksi (vrt. Room. 15:4-18). Evankeliumilla on vain yksi päämäärä. Sen tavoitteena on saattaa kaikki kansat uskonkuuliaisuuteen (Room. 1:5). Kristus on evankeliumin alku ja loppu. Hän on anteeksiantamuksen ja vapauden sanoman tuoja.

16:27. *Saakoon Jumala, joka yksin on viisas, Jeesuksen Kristuksen kautta ikuisen ylistyksen! Aamen.*

Kirje päättyy hienosti Jumalan kunnioittamiseen. Jumala yksin on viisas. Kukaan ihminen ei voi viime kädessä ymmärtää täysin hänen pelastustekojaan (Room. 11:33). Ne voidaan ymmärtää vain

sanomassa Kristuksen työstä. Ylistys Jumalalle annetaan Kristuksen kautta. Meillä on yksi Jumala, Isä, ja yksi Herra, Jeesus Kristus (1. Kor. 8:6).

Sanoma

Kirjeen loppujakso sijoittaa kirjeen siihen tilanteeseen, jossa se luettiin. Paavali kohdistaa tietyt opetukset vielä seurakunnan kokoontumiseen ja ottaa huomioon jumalanpalveluksen tarpeet. Hieman muiden kirjeiden tapaan hän varoittaa seurakuntalaisia vääristä opettajista. Evankeliumi on yksi ja sama. Ei ole olemassa mitään muuta evankeliumia. Apostolien opetuksesta poikkeava sanoma riistää seurakunnalta Kristuksen ja armon.

Tällainen varoitus on ajaton. Taitavalla puheella ja kauniilla sanoilla voidaan ihmisiä eksyttää helpostikin pois Kristuksen evankeliumista. Pelkkä puhe rakkaudesta ja elämässä tarvittavista hyvistä asioista ei riitä. Usko ei ole tunnetta – vaikka se herättääkin tunteet armon seurauksena. Rakkaus ei ole vain sana, jonka varjolla voidaan asettaa ihmisille itse keksittyjä uskonnollisia ohjeita ja säädöksiä. Rakkaus on Jumalan laki.

Jumalan ikuisena tahtona rakkaus on ankara vaatimus – ei kaunis ja kevyt elämänohje. Lakiin, oli se sitten luettu Mooseksen kirjoista tai vain ymmärretty sydämellä, ei ole paluuta. Laki on syntiselle ihmiselle tuhovoima, jolla on valta viedä ihmiset kadotukseen. Siksi kaunopuheisista julistajista ei ole seurakunnalle mitään hyötyä. He vain levittävät ahdasmielistä ja lakihenkistä uskonnollisuutta puhumalla rakkaudesta ilman armoa.

Armo on sanomaa Kristuksen uhrikuolemasta ja sovitustyöstä. Vain veren evankeliumi puhdistaa syntisen hänen syyllisyydestään. Tälle sanomalle ei ole vaihtoehtoja. Siksi Paavali pitää loppuun asti puhtaan evankeliumin puolta. Harhaopettajien isäntänä on Saatana, joka yrittää eksyttää uskovia pois Kristuksen lahjoittamasta lapseudesta. Jumala on kuitenkin murskaava Saatanan uskovien jalkojen alle. Taistelun päätös on kohta käsillä. Uskovat saavat elää täydessä rauhassa, sillä rauhan Jumala on heidän kanssaan.

Koko Roomalaiskirje on ollut Jumalan salaisuuden raottamista. Paavali on pyrkinyt tuomaan Jumalan pelastavasta vanhurskaudesta esille edes pienen välähdyksen. Jumala on vuosituhansien ajan koonnut uskovia armon valtakuntaan. Ikuisuuden näkökulmasta se on kuitenkin vain silmänräpäys. Abrahamin usko näki jo Ylösnousseen. Hänet pelastettiin armosta, kuten myös kaikki muut Vanhan testamentin uskon isät. Todellinen Jumalan valittu kansa on aina ollut se uskovien joukko, jolla on ollut sydämen ympärileikkaus Hengessä. Paavalin aikana tähän pelastettujen joukkoon, pyhään oliivipuuhun ja Israelin ”jäännökseen”, kuuluvat ne juutalaiskristityt ja pakanakristityt, jotka tuntevat Jeesuksen Jumalan Pojaksi.

Evankeliumi on tullut julkiseksi ja tunnetuksi. Jumalan Poika on kohdattavissa apostolien julistamassa sanomassa. Tuon sanoman vahvistavat todeksi Jumalan lupaukset Vanhassa testamentissa. Siksi evankeliumi on Jumalan voima. Se tuottaa pelastuksen niin juutalaiselle kuin kreikkalaiselle. Kaikki ovat samassa asemassa, ja tarvitsevat Jumalan Pojan apua. Siksi kukaan ei voi pelastua, ellei Kristusta julisteta. Evankeliumi synnyttää uskon ja tuottaa uskonkuuliaisuuden Jumalaa kohtaan. Siinä on Paavalin työn päämäärä. Siksi hän on pakanakansojen apostoli.

Kommentaarin teologinen loppuyhteenveto

Mitä uutta Roomalaiskirjeen selitykseen löytyy kymmenien muiden kommentaarien jälkeen? Johdannosta lähtien tässä selitysteoksessa on tuotu esiin sekä Paavali-tutkimuksen että toisen temppelin ajan juutalaisuuden tutkimuksen uusimpia tuloksia. Edelleen analyysissä on kiinnitetty huomiota erilaisten Paavali-tutkimuksen virtausten vaikutukseen yksityiskohtien selittämisessä. Vaikka sanojen ja jakeiden pikkutarkka selittäminen edistyy vuosien varrella vain vähän, laajempi Paavalin teologian selittäminen – varsinainen hermeneutiikan alue – voi muuttua olennaisestikin. Kommentaareissa on aina nähty eroja kalvinistien, katolilaisten ja luterilaisten selittäjien välillä. Myös luterilaisuuden sisältä löytyy suuri hajaannus. Esimerkiksi saksalaisperäinen "klassinen" liberaaliteologia (joka itse nimitti itseään tuolla nimityksellä) ja sen perintöä jatkanut uuskantilainen selitys (Ritschlistä Ruotsiin ja Lundin perinteeseen) on tarjonnut Paavalista ja Roomalaiskirjeestä varsin omintakeisen moraaliteologisen tulkinnan. Luterilaista selitystä on edelleen muovannut Bultmannin jälkeinen eksistenssiteologia, joka pyrki muuttamaan tulkintaa myyttikeskustelun ja antropologian (eksistenssilauseiden erittelyn) suuntaan. Tämä suuntaus toi mukanaan erikoisuuksia: Bultmannin Paavali oli gnostilainen.

Viimeisten neljänkymmenen vuoden aikana Paavali-tutkimukseen eniten vaikuttanut yksittäinen suuntaus on anglikaanis-kalvinistinen liittonomismiteoria. Koska Sandersin teosten jälkeen alkanut laaja teologinen keskustelu keskittyi teemaan "Paavali ja laki", suuntauksen näkemyksillä oli vaikutuksensa myös Roomalaiskirjeen selittämiseen. Kuten Johdannossa todettiin, seurauksia nähdään esimerkiksi James Dunnin laajaa huomiota saaneessa Word-sarjan kommentaarissa. Tämän tulkintasuunnan erikoisuutena voidaan pitää sitä, että se hyökkäsi suorasukaisesti luterilaista tulkintaa vastaan. Lutherin ja hänen seuraajiensa katsottiin selittäneen Paavalin käsitykset laista ja armosta väärin. Samalla vanhurskauttamisoppi ajettiin sivuraiteelle. On selvää, että tässä vaiheessa Roomalaiskirjeen selittäminen muuttui täydellisesti. Paavalista tehtiin kapea-alaisesti subjektiivisen partisipaatioajatuksen kannattaja ilman syntiä, sovitusta ja jumalattoman vanhurskauttamista.

Itse liittonomismiteoria on menettänyt ajan myötä merkitystään. Sen on huomattu nojanneen liikaa rabbiinisen juutalaisuuden analyysiin. Toisen temppelin ajan juutalaisuudessa se selittää lähinnä saddukeusten normatiivista juutalaisuutta – ei sitä värikästä ja kiistoja täynnä olevaa eskatologista juutalaisen teologian kenttää, joka hallitsi viisausteologiasta Qumranin hurskaiden apokalyptiikkaan. Toisin sanoen Sandersin teoriasta puuttuu juuri se viitekehys, josta Jeesus, hänen apostolinsa ja myös Paavali tulivat.

Siinä mielessä uudempi Paavali-tutkimus on ollut oikeassa, että Paavalin suhdetta toisen temppelin ajan juutalaisuuteen tulee tutkia tarkemmin. Juutalaisuutta ei kuvaa yksiselitteinen nomismi – aivan kuten sitä ei kuvaa yksinkertaistettu liittonomismikaan. Selittämisen perusteet ovat hyvin toisenlaiset. Tärkein teologinen peruste, jota tässäkin kommentaarissa on hyödynnetty, koskee kansan suurta kriisiä, pakkosiirtolaisuuden historiaa. Yhä Paavalin aikana heimot elivät hajallaan. Jerusalemin temppeli oli kyllä toiminnassa, mutta sen rinnalle oli kasvanut laaja kansainvälinen synagogalaitos. Eteläisen Israelin alueella asui kyllä melko paljon juutalaisia, mutta Rooman miehittämä maa oli samalla täynnä muiden kansojen edustajia. Kulttuuri oli suurelta osalta hellenistinen.

***

Eskatologiset liikkeet seurasivat suurten profeettojen teologiaa. He odottivat Israelin uudistusta, heimojen paluuta ja Daavidin suvun Messiaan ilmestymistä. Esimerkiksi Qumranissa kaikki nämä piirteet olivat voimakkaasti esillä. Lisäksi monet ajattelivat Qumranin tapaan, että Jerusalemin temppelissä hallitsi "paha pappi". Israelin todellinen uudistus ja profeettojen lupaama pelastuksen aika ei voinut toteutua saddukeusten johdolla. Kun ajatellaan Johannes Kastajan esiintymistä, sanoma vasta edessä päin olevasta vapautuksen ajasta on selvä. Valtatietä paluuseen ja pelastukseen ollaan vasta rakentamassa. Jeesus puolestaan sitoi evankeliuminsa sanatarkasti Jesajan ja Jeremian lupauksiin Daavidin pojasta ja hänen rakentamastaan eskatologisesta temppelistä. Profeetat kärsivät

ja Messiaskin uhrataan, mutta Jumala rakentaa uutta. Ensimmäisten kristittyjen tunnustus – sama, jota Paavali lainaa kirjeen alussa – julistaa Daavidin pojan kruunajaisia ylösnousemuksessa. Kaikki eskatologisen pelastuksen piirteet keskittyvät Uudessa testamentissa näin ollen Jeesukseen ja hänen kuninkaalliseen valtaansa.

Tällaiset tekijät ovat olennaisia selitettäessä Roomalaiskirjettä. Jos jo Jeesus itse oli kritisoinut temppeliä ja pitänyt sitä varkaiden luolana, yhtä radikaalisti Paavali selittää vanhan liiton Israelin elävän synnin alla ja Jumalan vihollisena. Siinä missä Jeesus vertaa aikansa Israelia historian langenneeseen kansaan, joka surmasi profeettansa, siinä Paavali kuvaa juutalaisia itsensä Jumalan vastustajiksi – sellaisiksi joihin hän itsekin oli kuulunut ennen kääntymystään. Vastakkainasettelu on äärimmäisen vahva. Kristuksen ulkopuolella ei ole pelastusta. Temppelihurskaus ja lain noudattaminen jäävät Paavalin mukaan aina vajaaksi. Lain teoilla ei ole voimaa toteuttaa vanhurskautta. Sen sijaan ne muodostavat "Israelin työn" (*Avodat Israel*), joka sisällöltään hyvänäkin jää synnin tähden vain kuolleeksi kirjaimeksi, kielteisiksi lain teoiksi, jotka vertautuvat omavanhurskauteen.

Siksi Paavali asettaa vastakkain lain teot ja uskonvanhurskauden. Synti tuli maailmaan jo Aadamin kautta ja synnin johdosta kuolema, hengellinen kuolema. Tässä valossa Jumalan hyvä laki näyttäytyy uudella tavalla: se on kuoleman laki, jonka ainoa tehtävä on paljastaa synnin perimmäinen luonne. Eikö Jumalasta tule tässä asetelmassa synnin palvelija? Ei toki, apostoli vastaa kuvitelluille vastustajilleen. Pelastushistoria on juutalaisuutta suurempi. Jumala osoittaa suuruutensa ja armotyönsä ainutlaatuisuuden siinä, että hän "vanhurskauttaa jumalattoman". Pelastus on paroksi. Se on järjenvastainen. Se on hulluutta ja loukkaus. Jumala sovittaa kaikki Aadamin jälkeläiset kanssaan. Siksi "jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä", pelastuu.

Tämän huiman teologisen johtopäätöksen Paavali vie Roomalaiskirjeessä äärimmäiseen lopputulokseen, aivan kuten tapahtui aiemmin jo Galatalaiskirjeessä. Jumala on sulkenut kaikki tottelemattomuuden vankilaan (*sygkleioo*), jotta hän voisi armahtaa kaikkia. Jumalan pakkotoimi on ollut ehdoton. Paavali palaa paratiisin uloskäynnille. Kaikki on ajettu ulos. Ihmiskunta on kulkenut vangittuna kohti ikuista rangaistusta, ja jopa valittu kansa on tässä mielessä elänyt koko vanhan liiton ajan riippuva miekka yläpuolellaan. Sillä on ollut lupaukset ja "isät" ja monet Jumalan hyvät lahjat, kuten Paavali selittää luvuissa 9-11 – mutta se on epäjumalanpalveluksensa tähden kohdannut myös Jumalan rangaistukset. Teologisessa mielessä ainoa pelastuksen predestinaatio on alusta lähtien ollut Jumalan Pojan määrääminen ainoaksi pelastustieksi. Vain Kristuksen armon löytäneet ja Hengen sinetin saaneet uskovat on sen jälkeen ennalta määrätty Pojan kuvan kaltaisuuteen, samanlaiseen ylösnousemukseen ja iankaikkiseen elämään Herran yhteydessä.

***

Roomalaiskirjeen tulkintaan vaikuttaa monta suurta taustatekijää. Ensinnäkin voidaan yhteenvedon omaisesti muistuttaa, että historiallinen tilanne Roomassa oli erikoinen. Kuten sanottu, juutalaiset ja juutalaiskristityt oli karkoitettu kaupungista vuonna 49. Claudiuksen toimien johdosta seurakuntia johtivat sen jälkeen pakanakäännynnäiset. Suhde juutalaiseen perintöön alkoi heikentyä. Kun ihmiset alkoivat vuoden 55 paikkeilla palata koteihinsa, moni asia oli ehtinyt muuttua. Paavali on kuullut kaikesta tästä, koska Claudiusta paenneita kristittyjä oli tullut myös Korinttiin, ja monista tuli hänen työtovereitaan. Siksi Roomalaiskirjeen tavoitteena on sovitella kotiseurakuntien jännitteisiä asetelmia. Juutalainen tausta ei ole kenellekään pahaksi. Jumala on kaikista historian jännitteistä huolimatta rakentanut pelastushistoriansa valitun kansan varaan. Jäännös pelastuu kaikkina aikoina.

Paavali on kirjeessään huolissaan myös judaisteista. Heitä saattoi olla Roomassa, mutta heitä oli epäilemättä valtakunnan muissa osissa, joihin juutalaiskristityt olivat paenneet. Siksi alkulukujen kiivas debatti synnin ja lain suhteesta on erityisen tarpeellinen. Niinpä kirjeen suureksi teemaksi nousee teesi: kaikki ovat samalla tavalla synnin alla. Todellinen puhdas vanhurskaus, paratiisin pyhyys, ei löydy perinteiden noudattamisesta eikä temppelin liturgiasta. Kaikki ovat jo kuolleet Aadamissa, kuten apostoli toisaalla toteaa. Siksi ihmisten toivo on yksi Jeesuksessa Kristuksessa, hänen uhrissaan ja hänen lahjoittamassaan uskonvanhurskaudessa. Jumala vanhurskauttaa jumalattoman.

Tällaisten suurten teologisten jännitteiden ratkaisijaksi tulee Paavalin teologiassa lopulta eksiilin evankeliumi. Hän jatkaa Johannes Kastajan ja Jeesuksen julistusta siitä, että Jumala vastaa rangaistusten alla elävälle kansalle lähettämällä kärsivän Palvelijansa, Messiaan, joka on valmis uhraamaan itsensä kansan edestä. Koska hengellinen pakkosiirtolaisuus on todellista, enää ei ole eroa kansojen välillä. Jokainen tarvitsee sovituksen ja siksi jokainen, joka huutaa avuksi Herran nimeä, pelastuu. Ja juuri tämän sanoman vakuudeksi Paavali muistuttaa, että Jumala on sulkenut syntiset oman tuomionsa alle. Ilman Kristusta kukaan ei voisi pelastua – ei edes hurskain juutalainen. Näin sovituksen täydellisyys tulee esiin ja pelastuksen salaisuus paljastuu. Jumala kokoaa sekä vieraisiin maihin karkoitetut juutalaiset että paratiisista karkoitetut Aadamin jälkeläiset Kristuksen valtakuntaan. Evankeliumilla rakennetaan eskatologista temppeliä, joka koostuu elävistä kivistä. Tämä on seurakunta, johon Herran Pyhä Henki palaa pakkosiirtolaisuuden jälkeen.

Voisi siten sanoa, että Paavali on yrittänyt Roomalaiskirjeessä lähes mahdotonta. Hän on estänyt judaistien hyökkäyksen, jonka tavoitteena oli pysäyttää evankeliumin levittäminen. Hän on sinnikkään rabbin tavoin loputtomien raamattuperusteiden ja taitavan retoriikan avulla perustellut, että aito pelastushistoriallinen usko on Abrahamin uskoa – uskoa lahjavanhurskauteen ja ylösnousemukseen ilman lain tekoja. Ja samalla hän on rakentanut juutalaiskristityistä kauniin kuvan sille Rooman seurakunnalle, joka jo epäilee koko juutalaisen taustan merkitystä. Nämä juutalaiskristityt elävät siitä evankeliumista, joka vapauttaa kaikki kansat, hän muistuttaa. He uskovat siihen Kristukseen, joka on syntisen ja jumalattoman ihmisen pelastus.

Roomalaiskirjeen laajassa kokonaisuudessa Paavali selittää kuvitelluille juutalaisille oppineille, juutalaiskristityille ja lopulta Rooman seurakuntien pakanataustaisille kristityille, että Mooseksen lain, Vanhan testamentin *tooran*, tarkoitus ei ole auttaa syntiensä kanssa kamppailevaa ihmistä arvokkaaseen siveelliseen elämään. Lain tarkoitus on osoittaa, mitä synti tarkoittaa. Sen tarkoitus on paljastaa ihmisen hengellinen kuolema – oli hän sitten juutalainen tai pakanakansojen edustaja. Tämä on kirjeen esittämä ensimmäinen paradoksi. Tämä on "totuuden evankeliumi", kuten sitä jossain kutsutaan. Vanhan liiton ihanteita seuraava ihminen, juutalainen tai käännynnäinen, joutuu asennoitumaan pyhän Jumalan edessä lain tehtävään aivan uudella tavalla.

Paavalin sanoman toinen paradoksi löytyy siitä, että hänen mukaansa Jeesus Kristus ei tarjoa eettisesti täydellistä ja helppoa synnitöntä elämää niille, jotka huutavat hänen nimeään avuksi. Koska Kristus on jumalattoman vanhurskaus, syntinen ei pääse kokonaan irti turmeltuneesta luonnostaan edes armahdettuna. Sen sijaan lahjavanhurskauden ja Pyhän Hengen sinetin, ruumiin ylösnousemuksen takeen saatuaan kristitty aloittaa sisäisen kamppailun lihan ja Hengen välillä. Siinä hän päivittäin hylkää lihan teot, itsekkään mielen, ja antaa jäsenensä "vanhurskauden aseiksi". Näin Kristuksen rakkaus leviää maailmassa myös ihmissuhteiden tasolla. Olemma samalla kertaa syntisiä ja vanhurskaita. Simul iustus.

Kolmas Paavalin paradokseista liittyy Kristukseen itseensä, pelastuksen lahjoittajaan. Juutalaisten Messias, kirjeen alussa mainittu Daavidin poika ja Jumalan Poika, ei ole voittoisa sotapäällikkö. Hän ei uudista poliittista Israelia, vaan synnyttää ristinuhrinsa perusteella uuden valtakunnan ja uuden ihmiskunnan. Roomalaiskirje on täynnä ristin teologiaa siinä missä Korinttilaiskirjeetkin. Risti on hulluutta maailmalle ja loukkaus juutalaisille myös tämän kirjeen mukaan. Pelastus ei tule maailmaan niin kuin monet vanhan liiton oppineet kuvittelivat. Kristus ei ole liittonomismin uudistaja. Sen sijaan hän on liittonomismin loppu, "lain loppu", joka itse täyttää lain ja tuomion ruumiissaan.

Näin siis Roomalaiskirje opettaa meille, että Jumalan evankeliumi, "Jumalan vanhurskaus" – kuten tuo harvinaisempi termi kuuluu – ei ole ihmisten luontaisten ajatusten mukainen. Se ei tyydytä uskonnollista mieltä eikä se täytä moralistien vaatimuksia. Sen sijaan Jeesus Kristus murtaa kaikki aiemmat kuvitelmat siitä, miten ihminen pelastuu. Paavalin sanoma tässä kirjeessä on hyvin henkilökohtainen. Hän toivoo, että muutkin kohtaisivat saman Herran, jonka hän kohtasi Damaskoksen tiellä. Silloin kaikki murtuu ja synti paljastuu. Silloin kuoleman voittaneesta Kristuksesta tulee kaikki kaikessa. Elämä on minulle Kristus.

Onnistuuko Paavali ratkomaan Rooman seurakuntien jännitteet? Käytännöstä emme tiedä, mutta ajatuksen tasolla kaikki mahdollisuudet siihen ovat olemassa. Tämän kirjeen jälkeen judaistien

vaatimukset käyvät turhiksi. Tämän kirjeen jälkeen raja-aidat juutalaiselta taustalta ja pakanataustalta tulevien kristittyjen väliltä kaatuvat. Yhteys syntyy Kristuksessa ja yhteisessä lahjavanhurskaudessa – ei pakotetuissa yhteisissä toiminnoissa tai evankeliumin avainkohtia karsittaessa. Lopulta Rooman seurakunta on yksi ja ainoa myös vanhan liiton ja Jumalan lupausten näkökulmasta. Se elää Abrahamin uskosta. Se elää Jumalan kansan yhteen kokoamisesta. Koko ihmiskunnan hengellinen pakkosiirtolaisuus on päättynyt, ja uuden temppelin uutta uhria ylistävät juutalaiskristityt ovat kaikille muistutus siitä, että on vain yksi suuri Jumalan öljypuu, yksi pelastuksen seurakunta, se tuhansia vuosia vanha puu, johon meitä oksastetaan.

***

Lopuksi Roomalaiskirje on vielä lähetyskirje. Paavali luo yhteyttä Rooman kotiseurakuntiin, koska hän suunnittelee seuraavaa matkaa Espanjaan. Syyria, josta hänet on matkoille lähetetty, on mission näkökulmasta pelastettu maa. Vähä-Aasia, jossa apostoli on tehnyt päätyönsä, on Jumalan armosta täynnä kristillisiä seurakuntia. Kreikka on uudella tiellä. Rooma on saanut hyvän sanoman jo aiemmin suoraan Jerusalemista. Siispä suunta länteen ja Espanjaan. Uutta matkaa varten Paavali tarvitsee tukea ja tukikohdan. Sellaisena Rooma toimisi ainutlaatuisen hyvin.

Paavalin lähetysnäky on ainutlaatuinen. Hän on vakuuttunut siitä, että parin työtoverin avulla hän voi helposti evankelioida koko tunnetun Euroopan eli Rooman valtakunnan. Provinssi toisensa jälkeen odottaa hyvää sanomaa. Työ on vaikeata. Vastustajia riittää, ja Paavali ystävineen joutuu kokemaan väkivaltaa. Siitä huolimatta työ menee eteenpäin. Monissa kaupungeissa Välimeren maissa on synagogia. Tai sitten riittää istahtaminen torille teltantekijän välineet sylissä. Jumalan työtä ei voi estää.

Lähetystyön näköala näkyy kirjeestä monin tavoin. Paavali luo yhteyksiä. Kirje on otteeltaan majesteettinen ennen kaikkea siksi, että monessa kohdin Paavali lainaa alkuseurakunnan tunnustuksia, homologioita, saarnakoosteita ja raamattusikermiä (raamattuperusteluina käytettyjä Vanhan testamentin koosteita, joista käytetään nimitystä *katena*). Kirje alkaa suurella Kristus-tunnustuksella, joka vertautuu ainoastaan Filippiläiskirjeen ihmeelliseen Kristus-hymniin (Fil. 2). Tunnustus Rooman kanssa on yhteinen. Siksi myös työ on yhteinen. Olipa Roomassa minkälaisia jännitteitä tahansa, ne eivät saa nousta Jumalan työn esteiksi. Sovittelu lienee ollut tässäkin mielessä tarpeellista, koska Paavalihan oli itsekin juutalaiskristitty – ja vieläpä arveluttavalla farisealaisella taustalla, kuten Galatalaiskirje muistuttaa.

Lähetystyöstä puhuu kirjeen lopussa myös Paavalin hyvin henkilökohtainen kuvaus omasta työstään Kristuksen Jeesuksen palvelijana. Kirjeen alussa hän kutsui itseään “orjaksi” (doulos), joka tekee kaiken, mitä hänen Herransa pyytää. Kirjeen loppuessa hän kertoo saaneensa myös toisenlaisen kutsun: “toimittamaan Jumalan evankeliumin pyhää pappispalvelua, jotta maailman kansoista tulisi Jumalalle mieluinen, Pyhän Hengen pyhittämä uhri”. Hän on kuin pappi, jonka temppelinä on nyt koko maailma. Apostoli itse suorittaa ”liturgiaa” evankeliumin kanssa. Termi ”palvelija” (*leitourgos*) viittaa nyt papin palvelukseen temppelissä, aivan kuten pappispalvelua tarkoittava sana (*hieourgein*) seuraavassa lauseessa.

Paavali kokee toimivansa koko uuden elämänsä ajan temppelissä. Hänhän on todennut toisaalla, että hän ei enää elä itse, vaan Kristus elää hänessä. Hän elää ylösnousemuselämää, ja elämä on hänelle vain Kristus. Täydellinen armo ja täydellinen pelastus. Niinpä hän kokoaa Jumalalle maailman kansoista Jumalalle mieluista uhria, kiitoksen ja ylistyksen uhria. Vanhan testamentin terminologia valtaa Paavalin koko mielen. Koska jo vanhan liiton uhrit piti pyhittää, Jumalan Pyhä Henki itse pyhittää uudessa liitossa nämä kaikista kansoista pelastuksen temppeliin haetut ihmiset. Kiitollisuus ja riemu täyttävät tämän temppelipalveluksen. Jumala itse riemuitsee taivaan joukkojen kanssa jokaisesta pelastuneesta. Syntiä ja lankeemusta ei enää katsota. On vain lahjavanhurskauden puhdistama täydellinen “uhri”, Jumalan kansaan ja Jumalan valtakuntaan saatettu uusi ihminen. Sitä on Kristuksen Jeesuksen lähetys.